

Isidorus Etymologiae

No. Frequently radiations, natively native
(from Westford, C. Mass. 184) mostly of the
1920s. I have seen a copy in the field. 1920.

H. F.

7th Liber Beati videri etymologiarum dicitur e septuaginta
 et octo libris Johannis de Alkub me...

De domo etymologiarum

IN NO MIN E-
 NBI THV XPI-
 PTUNT CAPITV
 LA LIBRI PRIORI
 DE GRAMMATICI
 CA. Et quan
 do vis ali qu
 it querebe in
 libro isto ethi
 mologiarum
 prius in istis
 capitulis que
 reat postea
 accede ad lib
 rum et sime mor
 ab apperiet qu
 od uolueris

- .i. **P**rimo de disciplina et arte
 .ii. **D**e septem liberalibus disciplinis
 .iii. **D**e grammatica
 .iiii. **D**e partibus orationis
 .v. **D**e voce & litteris
 .vi. **D**e syllabis
 .vii. **D**e pedibus
 .viii. **D**e accentibus
 .ix. **D**e posituris
 .x. **D**e notis
 .xi. **D**e orthographia
 .xii. **D**e analogia
 .xiii. **D**e etymologia
 .xiv. **D**e barbarismo
 .xv. **D**e solocismo
 .xvi. **D**e ceteris vitiis
 .xvii. **D**e metaplasmis
 .xviii. **D**e sermionibus
 .xix. **D**e tropis
 .xx. **D**e prosa
 .xxi. **D**e metris
 .xxii. **D**e fabula
 .xxiii. **D**e hystoria

Item in libro quo supra.

- .i. **D**e vocabulo hystorie
 .ii. **D**e primis auctoribus hystoriarum
 .iii. **D**e utilitate hystorie
 .iiii. **D**e generibus hystorie

e rethorica eiusque nomine.

Item capitula de libro secundo.

- .i. **D**e rethorica eiusque nomine
 .ii. **D**e inventoribus rethorice artis
 .iii. **D**e nomine orationis & partibus rethorice
 .iiii. **D**e tribus generibus causarum
 .v. **D**e statu causarum
 .vi. **D**e triperita controuersia
 .vii. **D**e quatuor partibus orationis

viii De quinq; modis causarum.

viii De syllogismis rethoricis.

x De lege.

xi De sententia.

xii De catase uia et anasena.

xiii De prosopoeia.

xiiii De thopoeia.

xv De generibus questionum.

xvi De elocutione. Tru cauendis.

xvii De trimodo genere dicendi.

xviii De cola et comate et periodis.

xviii De uitiis litterarū et uerborū et sententi

xx De uincturis uerborum.

xxi De figuris uerborum et sententi

ITEM IN LIBRO QVO SVPERA

i De dialectica. I ce aris.

ii De differentia dialectice et rethor

iii De diffinitione philosophie.

iiii De rsagogis porfirii.

v De categoriis aristotelis.

vi De periermenis aristotelis.

vii De formulis syllogismorū.

viii De modis syllogismorū ypoeticorū.

ix De diuisionibus definitionum.

x De topicis.

xi De oppositis.

xii De priore.

DE ARITHMETICA

ITEM CAPITULA DE LIBRO TERTIO

i De uocabulo arithmetice discipline.

ii De auctoribus eius.

iii Quid sit numerus.

iiii Inde numeri dicti.

v Quid prestent numeri.

vi De prima diuisione parū et imparū.

vii De secunda diuisione totius numeri.

viii De differentia arithmetice et geome

trice et musicę artis.

viii Quod numeri infiniti existant.

ITEM IN LIBRO QVO SVPERA

i De astronomia.

ii De inuentoribus astronomie.

iii De scriptoribus astronomie.

iiii De differentia astronomie et astrologie.

v De astronomie ratione.

vi De mundo et nomine eius.

vii De forma mundi.

viii De celo. eiusq; nomine.

ix De celestis fereq; situ.

x De septem planetis celi.

xi De eiusdem fereq; motu.

xii De eiusdem fereq; cursu.

xiii De celeritate celi.

xiiii De axe celi.

xv De celestibus.

xvi De cardinibus celi.

xvii De cunctis celi. idest artibus.

xviii De ianiis celi.

xix De gemina celi facie.

xx De quattuor partibus celi.

xxi De emispheris.

xxii De quinq; circulis celi.

xxiii De zodiaco circulo.

xxiiii De candido circulo.

xxv De magnitudine solis.

xxvi De magnitudine lune.

xxvii De natura solis.

xxviii De cursu solis.

xxix De effectu solis.

xxx De itinere solis. id loci in qb; currit.

xxxi De lumine lune.

xxxii De formis lune.

xxxiii De interlunio lune.

xxxiiii De cursu lune.

xxxv De uicinitate lune ad terras.

- xxxvi** De eclipsi solis.
xxxvii De eclipsi lune.
xxxviii De differentia stellarum syderum atq; astrorum.
xxxviiii De nomine stellarum.
xl De stellarum situ.
xli De stellarum cursu.
xlii De uario cursu stellarum.
xliii De stellarum inter uallis.
xliiii De circulari numero stellarum et quod
 quedam sydera solis radius prepedita mo-
 mala fiant aut retrograda aut stationaria.
xlv De stellis planetis.
xlvi De precessionem et an^{da}tegratione stellarum.
xlvii De remotione et retro^{da}gatione stellarum.
xlviii De statu stellarum.
xlviiii De nominibus stellarum quibus ex causis
 uocabula acciperentur id est sol luna
 stelle sydera signa arctos arctophilax
 arturus orion lades plades canicu-
 la cometes lucifer uesperus et reliqui.

ITEM CAPITULA DE LIBRO QUARTO.

- i** De medicina.
ii De nomine eius.
iii De inuentoribus eius.
iiii De tribus heresibus medicorum.
v De quattuor humoribus corporis.
vi De acutis morbis.
vii De croniceis morbis.
viii De morbis qui in superficie cutis uidentur.
iiiiiii De remedis et medicamentis.
x De libris medicinalibus.
xi De instrumentis medicorum.
xii De odoribus euigentis.
xiii De medicina.

ITEM IN LIBRO QVO SUPRA.

- i** De auctoritatibus legum.
ii De legibus diuinis et humanis.

- iii** Quid differunt inter se ius leges et mores.
iiii Quid sit ius naturale.
v Quid sit ius ciuile.
vi Quid sit ius gentium.
vii Quid sit ius militare.
viii Quid sit ius publicum.
iiiiiii Quid sit ius quiritium.
x Quid lex.
xi Quid scita plebium.
xii Quid senatus consultum.
xiii Quid constitutio edictum.
xiiii Quid responsa prudentium.
xv De legibus cesularibus et tribuniciis.
xvi De lege sacra.
xvii De legibus rodus.
xviii De priuilegiis.
xiiiiiii Quid possit lex.
xx Quare facta est lex.
xxi Qualis debeat fieri lex.
xxii De causis.
xxiii De testibus.
xxiiii De instrumentis legalibus.
xxv De rebus.
xxvi De criminibus in lege conscriptis.
xxvii De penis in legibus constitutis.
ITEM IN LIBRO QVO SUPRA DE TEMPORE.
i De chronice uocabulo.
ii De momentis et horis.
iii De diebus.
iiii De nocte.
v De ebdomada.
vi De mensibus.
vii De solsticiis et equinoctiis.
viii De temporibus anni.
iiiiiii De annis.
x De olympiadi et lustris et uibeleis.
xi De seculi statibus.

xii De discretionē temporū. Prima ætas.
Cetera ætas. Tertia ætas. Quarta ætas.
Quinta ætas. Sexta ætas.

**ITEM CAPITULA DE LIBRO QUINTO DE
SCIS SCRIPTURIS.**

- I De nouo et ueteri testamento.
- II Descriptorib et uocabulis scō librorū.
- III De bibliotecis.
- IIII De cartis & pergamentis.
- V De canonibus euangeliorū.
- VI De canonibus conciliorum.
- VII De cyclo paschali.
- VIII De reliquis festiuitatibus.
- VIII De officiis.

ITEM CAPITULA DE LIBRO SEXTO.

- I De deo.
- II De filio dei.
- III De spū scō.
- IIII De eadem trinitate.
- V De angelis.
- VII De hominib q̄ quodā presagio nomina.
- VIII De patriarchis.
- VIII De prophetis.
- VIII De apostolis.
- X De reliquis in euangelio nominibus.
- XI De martyribus.
- XII De clericis.
- XIII De monachis.
- XIIII De ceteris fidelū nominibus.
- XV De ecclesia & synagoga.
- XVI De religione & fide.

ITEM CAPITULA DE LIBRO SEPTIMO.

- I De heresi et scismate.
- II De heresibus iudeorum.
- III De heresibus xpianorum.
- IIII De philosophis gentium.
- V De poetis.

VI De sibillis.

VII De magis.

VIII De paganis.

VIII De duobus gentium.

ITEM CAPITULA DE LIBRO OCTAVO.

- I De linguis gentiū.
- II De gentiū uocabulis.
- III De regnis militieq uocabulis.
- IIII De ciuibus.
- V De a ffinitatibus et gradibus.
- VI De agnatis et cognatis.
- VII De coniugis.

ITEM CAPITULA DE LIBRO NONO.

- I De reliquis nominibus iuxta ordinem
elementorum litterarum.

ITEM CAPITULA DE LIBRO DECIMO.

- I De homine et partibus eius.
- II De ætatibus hominis.
- III De portentis.
- IIII De transformatis.

ITEM CAPITULA DE LIBRO VYDECIMO.

- I De peccatis & uicibus & uicibus.
- II De bestis.
- III De minutis animantibus.
- IIII De serpentibus.
- V De uermibus.
- VI De piscibus.
- VII De auibus.
- VIII De minutis uolatilibus.

ITEM CAPITULA DE LIBRO DYODECIMO.

- I De mundo.
- II De aethere.
- III De elementis.

ITEM IN LIBRO QVO SVPERA.

- I De celo.
- II De partibus celi.
- III De circulis celi.

De aere et nube.
De cometa.
De fulmine.
De arcu & nubū effectib.
De uentis.

ITEM IN LIBRO QVINTO SUPRA.

- i De aquis.
- ii De diuersitate aquarum.
- iii De maris nomine.
- iiii De oceano.
- v De mediterraneo mari.
- vi De finibus maris.
- vii De estibus et fretis.
- viii De lacis et stagnis.
- ix De abyssis et reliquis aquarum nominibus.
- x De luminibus.
- xi De diluuio.

ITEM IN LIBRO QVINTO SUPRA.

- i De terra.
- ii De orbe.
- iii De asia et partibus eius.
- iiii De europa et partibus eius.
- v De libia et eius partibus.
- vi De insulis et promuntoriis.
- vii De montibus ceterisque terre uocabulis.
- viii De inferioribus terre.

ITEM CAP DE LIBRO TERTIO DECTO.

- i De ciuitatibus.
- ii De edificiis publicis.
- iii De habitaculis.
- iiii De edificiis sacris.
- v De repositis.
- vi De operariis.
- vii De aditibus.
- viii De partibus edificiarum.
- ix De munitionibus.
- x De tentoriis.
- xi De sepulchris.
- xii De edificiis rusticis.
- xiii De agris.
- xiiii De finibus agrorum.
- xv De caneribus.

ITEM CAP DE LIBRO QVARTO DECIMO.

- i De pulueribus et glebis terre.
- ii De glebis ex aquis.
- iii De lapidibus uulgaribus.
- iiii De lapidibus insignioribus.
- v De marmoribus.
- vi De gemmis.
- vii De uiridibus gemmis.
- viii De rubris gemmis.
- ix De purpureis.
- x De candidis.
- xi De nigris.
- xii De uariis.
- xiii De cristallinis.
- xiiii De aureis.
- xv De uetro.
- xvi De metallis.
- xvii De auro.
- xviii De argento.
- xix De aere.
- xx De ferro.
- xxi De plumbo.
- xxii De stagno.
- xxiii De electo.
- xxiiii De ponderibus.
- xxv De mensuris.
- xxvi De signis ponderum.

ITEM CAP DE LIBRO QVINTO DECIMO.

- i De auctoritatibus rerum rusticarum.
- ii De cultura agrorum.
- iii De frumentis.
- iiii De leguminibus.
- v De uicibus.
- vi De arboribus.
- vii De propriis nominibus arborum.
- viii De arboribus aromaticis.
- ix De herbis aromaticis siue communibus.

x De ho- leribus
xi De odo- ratif holeribus.

vii ITEM CAP DE LIBRO SEXIDECIMO DE BELLIS.

i De signis.
ii De bucinis.
iii De armis.
iiii De gladiis.
v De hastis.
vi De sagittis.
vii De faratris.
viii De fundis.
ix De ariete.
x De clippers.
xi De loriceis.
xii De galeis.

I TEM IN LIBRO QVOSVPR DE SPECTACVLIS.

i De ludo gymnico.
ii De generibus gymniconum.
iii De saltu.
iiii De cursu.
v De iactu.
vi De iurte.
vii De luctatione.
viii De palestra.
ix De agone.
x De generibus agonum.

I TEM IN LIBRO QVOSVPR DE LUDO CIRCE NSI.

i De ludis circensibus.
ii De circo.
iii De ornamento circi.
iiii De metis.
v De obolisco.
vi De carceribus.
vii De aurigis.
viii De quadrigis.
ix De curru.
x Qui quibus currunt.

xi De septem spaciis.

xii De equitibus.

xiii De sultoribus.

xiiii De pedibus.

xv De coloribus equorum.

I TEM IN LIBRO QVOSVPR DE LUDO SEMICO.

i De theatro.

ii De scena.

iii De oreistra.

iiii De tragoedis.

v De comedus.

vi De medicis.

vii De strionibus.

viii De mimis.

ix De saltatoribus.

x Quid quo patrono agatur.

I TEM IN LIBRO QVOSVPR DE LUDO GLADIATORIO.

i De amphiteatro.

ii De ludo equestri.

iii De retiarius.

iiii De secutoribus.

v De laqueatoribus.

vi De militibus.

vii De ferali certamine.

viii De horu execratione ludorum.

I TEM IN LIBRO QVOSVPR DE ALEA.

i De tabula.

ii De purgis.

iii De calculis.

iiii De tesseris.

v De figuris alea.

vi De vocabulis tesserarum.

vii De iactu tesserarum.

viii De calculorum motu.

ix De interdictione alea.

I TEM IN LIBRO SEPTIMO DECIMO.

i De nauius.

ii De partibus nauium et armamentis.

iii De uclis

iiii De funibus

v De retibus

vi De fabricis fornace

vii De instrumentis fabricarum

viii De fabricis parietum

ITEM IN LIBRO QVO SUPER A.

i De dispositione

ii De constructione

iii De uenustate

iiii De laqueis

v De crustis

vi De trostris

vii De plastris

viii De pictura

ix De coloribus

x De instrumentis edificiorum

xi De lignis

ITEM IN LIBRO QVO SUPER DE LEBEIS.

i De inuentione lanificii

ii De ueste sacerdotali

iii De nominibus uestium ceterarum

iiii De uestibus quarundam gentium

v De pallis uirorum

vi De pallis feminarum

vii De stratu et reliquis que in usu habent

viii De coloribus uestium

ix De lanis

x De instrumentis uestium

xi De ornamentis

xii De anulis

xiii De cingulis

xiiii De calciamentis

ITEM IN LIBRO QVO SUPER A.

i De mensis et escis

ii De potu

iii De uasis escariis

iiii De uasis potatorum

v De uasis uinarius et aquarius

vi De uasis olearius

vii De uasis coquinarum et pistorum

viii De uasis repositorum

ix De uasis luminariorum

x De lectis & sellis

xi De uehiculis

xii De reliquiis que in usu habent

xiii De instrumentis rusticis

xiiii De instrumentis hortorum

xv De instrumentis equorum

EPISTOLA YSIDORI EPI. ABBATIS

LIANHEM EPISCOPI

DOMINO MEO ET DEI SERVO BRAN-

LIONI EPISCOPO YSIDORVS.

Omnis desiderio desideravi nunc facie
tua. & utinam aliquando impleat deus
uocum meum. ante quam moriar. Adpresens
autem deprecor. ut commendes me domino ora-
tionibus tuis. ut et in hac uita spem meam
impleat. & in futura beatitudinis tue
consortium mihi concedat. et manu sua.
Ora pro nobis beatissime domine pater.

BRANLION AD YSIDORVM.

DOMINO MEO ET VERO DOMINO NEI
QUESTITO YSIDORO EPISCOPO
SVMMO. PAVLIO SERVVS IN
VTILIS SANCTORVM.

Opie domine & uirorum prestantissime.
sera est inquisitio. & tarde datum mihi
scribendi optio. quia peccatis meis in-
gruentibus. nunc modo sterilitatis uel inopie
malo. uerum etiam luis & hostilitatis que
minus inquirere. horribili sum prepedis
incursum. Nunc autem et similes necessitatibus.

multe curis attritus. post longū miseris
tempus. uelut abimprobi soporis ut ita dix
erim gaudentisuscitatus. istius meq̃ sug
gestionis affatibus dependere p̃sumo sa
luti obsequiū. et cordis et corporis hu
militate p̃stratus. Inprecans excellentis
sima tuę beatitudinis potestate. ut
peculiarem famulū. quē pio illo sacrę
dignationis intuitu semp̃ habuisti sus
ceptum. usq̃ infine habere iubeas com
mādatū. Nam ego xpc nouit grau dolo
re discrucior. quod emenso tempore tam
pluxo. uel nunc ur̃m n̄mereor uidere
conspēctū. Sed spero. nullū qui nobilius
citur misereri. nec repellit infine. quia
exaudiet p̃cem pauperis. & uro me mise
rum rēp̃sentat aspectui. Suggesto sane
& com̃moda supplicatione depono. ut li
brū & hymologiarū quē iam fauente
dño audiuiū consumatū p̃missioni ur̃ę
memores. seruo ur̃o dirigere iubeatis.
Quia ut mihi sū conscius. magna ibi ex
parte serui tui postulatione sudasti.
Et ideo in me primū existe munificus.
si in scōrū cetib. et felix habearis & p̃m.
Gesta etiam synodi in quo sint harius
examini. ur̃i igne & s̃n̄ purificat. inue
nitur tam decoctus. quēso ut ur̃o in
stinctu a filio ur̃o domno rege nobis
dirigat cito. Nam & n̄ra eius sic flagita
uit gl̃am suggestio. quia multū incon
cilio p̃inuestiganda opus ē ueritate.
Decetero creatoris altissimi pietatem ef
flagito. ut coronā beatitudinis ur̃ę pro
integritate fidei & statu eccl̃e suę lon
go tempore p̃cipiat c̃seruare. meq̃ int̃
oblatrantia p̃sentis mundi uaria et in

numerabilia discrimina munum reddat
tuę intercessionis gr̃a. ac reconditi ingre
mio memorie tuę. tutū ab omi tempestat
peccati. oratu ur̃o efficiat trinitas sacra
tissima. et manu sua. Ego seruus braulio
ysidoro. indño fruar te lucerna ardens
et non marcescens.

*AD BRAULIUM
DOMINO MEO FLUERE DOMINO
BRAYLIONI EPO YSIDORVS.*

Quia te incolomem cognoui. gr̃as xpo
egi. & uina cui cognoui salutē. in
hoc corpore conerere et uisione. Quid
aut̃ mihi euenit p̃peccatis meis manifest
tabo. quia n̄ fui dignus tua p̃legere eloq̃a.
Statim enī ut accepi p̃taciū tuū. pu
er regius ad me uenit. dedi cubiculario
meo illud p̃taciū. et c̃festim ambulau
ad p̃ncipem. ut postea p̃legerem & re
scriberem. Reuersus de palatio regis n̄
solū scripta tua n̄ inueni. sed etiam et
quicquid aliud incartis fuit perit.
Sed rogo ut quęcūq̃ occasio uenerit. re
scribe mihi. & gr̃am uerbi tui n̄ aufe
ras. ut qđ ex meo delicto p̃didi. iterum
gr̃a tua recipiā. et manu sua. Ora p̃
nobis beatissime domine.

*DOMINO MEO FLUERE DOMINO
XPIQUE ELECTO YSIDORO FLESCO
PORVM SVNDO BRAVLIO STRVS
NYTILIS SANCTORVM.*

Solet repleri letitia homo interior
ac spiritalis. cū inq̃sitione fungitur
amantis. Ob id uelle meū ē mi domine
reuerentissime. nisi culparū mache
ria mearū obsistat. et benigne te inq̃
sitionē meā amplectere. et querelarū

calumniā patienter accipere. Vtrumq; enim
ago. et officiū inquisitionis p̄soluo. & tibi
contra te causarū mearū necessitates diri
go. Quod ut benignissime auditui tuo ad
mittas. in ingressu huius dictationis portiq;
p̄stratus peto aculmine ur̄i aplatus. Et quā
quā baccillet calumnię obiectio. ubi la
crimarū est int̄cessio. cū lacrimę n̄ sint. sig
na calumnię. Tam sint opto & lacrimabi
les calumnię. et calumniabiles lacrimę.
Sed utrumq; p̄licentiosa amoris p̄sumptio
ne. Non aut̄ parrogantię temeritate. Sed
iam causam exordiar. Septimū nisi fallor
annū tempora girant. ex quo meminime
libros at̄e conditos originū postulas. et ua
ria diuersoq; modo & p̄sentem me frustra
tum ēē. & absenti nil inde uos rescripsisse.
sed subtili dilatione modo nec dū ēē perfec
tos. modo nec dū scriptos. modo meas lit
teras int̄cidisse. aliaq; multa opponens. ad
hanc usq; diem puenim. et sine petitiō
nis effectu manem. Ob hoc & ego uertam
preces in querelā. ut qđ supplicatione ne
quiu. uel calumniis lacescendo ualeam
adipisci. Sep̄enam solet mendico p̄desse
uociferatio. Quo circa. cur queso te mi
domine non tribuis qđ rogaris. Unum
scias. n̄ dimittā quasi fingens me nolle
negata. Sed querā. et instant querā. quo
usq; aut accipia aut eliciam. P̄ssimo
redemptore iubente. querite. et inuenie
tis. & adiciente. pulsate. et aperiet uobis.
Quesiui. et quero. et iam pulso. unde et cla
mato ut aperias. Nam huius me argum̄ti
consolat inuentio. quia qui c̄tempisti
postulante. exaudias forte calūniante.
Hinc et ego scientiā tuā ingero. nec stulti

uactatione noui aliquid suggerere insipiens
p̄fecto p̄sumo. n̄ tam erubescō imperitus di
serissimo loqui. apostolici memor p̄cepti.
quo p̄ceperis libenter sufferre insipientem.
Quā obrem. accipe clamores calumnię. Cur
rogo talentorū distributionē. & cibariorum
dispensationē tibi creditā huc usq; retentas.
Iam solue manū. in p̄ture famulatus inopia
pertant famis. Nosti quid creditor uenientis
repose at̄e. Non minuet tibi quicquid dede
ris nobis. Memor esto paruis panibus mul
titudine satiātam. et superasse reliquias
fragmentorū magnitudine panū. An pu
tas donum tibi col̄ latum. prope solūmodo
esse datum. Et ur̄m ē. et nr̄m. cōmune
est. n̄ priuati. Et quis dicere uel insanus p̄
sumat. ut priuato tuo gaudeas. qui de
cōmuni tantū inculpabiliter gaudere scias.
Nam cum tibi d̄s. economiam thesauri sui
et diuitiarū salūtis. sapientię & scientiæ.
tenere concesserit. cur larga manu n̄
effundis. qđ dando non minuis. An cū in
membris sup̄ni capitis unusquisq; qđ n̄ acce
pit sic in altero possideat. ut alteri quod ha
bet possidendū sciat. Tu forsitā ideo nob̄
paruis existis. quia qđ mutue a nob̄ resu
mas n̄ inuenis. Sed si habenti das. tantillę
mercedis fructū reportas. Sin ū n̄ habenti
tribuis. p̄ceptis euangelicis satis facis.
ut reddat tibi in retributione iustorū.
Per inde et ego remordeor c̄scientia. eo
qđ in me nihil cōmunicabile bonis senti
am. Qm̄ iubem p̄caritatē seruire inuicē.
et unusquisq; quā accepit grām in alteru
trū illā administrare. sic boni dispensa
tores multi formis gr̄e d̄i. atq; unicuiq;
sic diuisit d̄s m̄surā fidei. in una compa

ge membrorum: debet ea ceteris partibus com-
municare: quia hec omnia operatur unus
atque idem spiritus. diuidens singulis prout uult.
Sed ad unum ac peculiare subsidium quod pre-
misi recurro. ad inportunitatem scilicet ami-
cam amicitia destitutis. ac nulla membro-
rum honestorum gratia decoratis. Idcirco audi
uocem meam. ut intus iacentibus terris. Redde
redde. quod debes. Nam seruus es. seruus christi
& christianorum. ut illic sis maior omnium nostrum.
et quia nostri causa tibi conlatum persentis gratia.
sumentibus. animis. scientieque fame cruciatu
in perturbatione indigneris. Non sum saltem
per quod adiuncta discurrere possim alio
eodem membrorum scilicet iudici oboedientie
discursu parere. nec principatus capitis im-
peranti obsequendo placere. Quin et si de
honestioribus membris me esse sciam suf-
ficiat. quia que te constat ac capite precepisse.
per me esse dignum egere. nec de me negere.
quia uis minimum christi tam sanguine re-
demptum. Nam nec dic caput pedibus. nec his
in necessariis. Quoniam que uidentur membra cor-
poris infirmiora esse. necessaria sunt. et
que putantur ignobiliora esse. his honorem
habundantius circudamus. Et que inhonesti-
ora sunt nostra. maiorem honestatem habent.
Sic itaque creator noster ac dispensator cuncta
moderat. ut cum in altero alteri dona diuina
que in se precepit possidenda tribuuntur. cari-
tas cumuletur. Denique tunc bene multi formam
gratia dispensant. quando acceptum donum et eis
quod hoc non habet creditur. quando propter eum cui
inpenditur datum putatur. Hoc apostoli capitulum
a nobis in parte premissum. opime nouit pru-
dentia scitatis uestrae huic rei congruere totum.
et quicquid summum tetigi te. procul dubio

nosse melius latet nullum. Itaque hoc solum super
est. quod et magnopere peto ut prestes postula-
ta. et si nunc saltem ipsa caritate diuini-
tus in precepta. pro qua iubemur et nosse et presta-
re omnia. et sine qua nihil sunt omnia. Sed et si quod
superflua. si qua negligent. si qua minus humilit.
aut utiliter potius effudi. quam dixi. cuncta que
benigne suscipias. cuncta ignoscas. cuncta ores
ut deus ignoscat. Ergo et hoc notescio. ut libros
ethimologiarum quos a te domino meo posco.
& si detruncatos. corrososque. iam amictus ha-
beri. inde rogo. ut eos mihi transscriptos
integros. emendatos. et bene coaptatos. digne
mihi mittere. ne raptus auditate in puerum.
cogar uita puritatis ab alius sumere. Ego
autem opto quam uis nullius egeas. et utroneque
dicantur putere mercedes. ut dignatio uestrae
benignitatis imperet nobis in id quod possumus
& ualeamus. tantum ut obsequio nostro utaris.
immo caritate que deus est perfruaris. His igitur
expletis. erant mihi questiones de sacris
diuinis paginis. quarum mihi expositio-
nem cordis uestri lumen aperiret. Sitamen
& nobis uibes resplendere. et diuine legis
obscura referare. Nec si ista que peto prece-
pero. de illis silebo. sed uiam referas capien-
de fiduciam. cum in hac prima fronte. nunc con-
fodieris stimulis uerecundie. et ignauie
meae locum dederis uenire. quod que diligere
bas quam libet inmerito non uideris rep-
bare. Quia ignominiosum ualde uidetur
ac uile. si nec dum faciat quod caritate ab eo
que amabat inuenit recedere. Obsequio
autem meae seruitutis dependo uiam salutis.
et que pio pietatem scissime uestrae potestatis.
ut pro me orare digneris. quatenus cotidie
fluctuantem animam malis tuis incessu lu-

eris. et ad portum gēg tranquillitatis de
ducas erit amiseris et scandalis. Dulce
mibi fuit diu ad te loqui. quasi corā pos
tus uultū uidere tuę faciei. Ideo nec uer
bositate carui. et temeritate fortassis incur
ri. Sed aut hoc aut aliud agere debui. tan
tum ut qđ nolui. p humilitate. saltem tri
buas pmutuante in pbitatem. Ecce quan
tū audacis. dedit mibi grā urę bonuolentis.
Et ideo siquid in hoc displicuerit. sibi imputet.
quę tantū amat ut timore tollat. Nam pfect
ta caritas foras mittit. Speciali quoq; grā
fretus speciali domino in quo uires scę ec
clesię cōsistunt suggero. ut quia eusebius me
tropolitanus nř decessit. habeas mę curā.
et hoc filio tuo nřo domino suggeras. ut illū
ilico p̄ficiat cui doctrinę scētal ceteris sit
uitę forma. Hunc autē filiū p̄sentem beatissi
mę potestati urę pōmā cōmendo. & tam
de his quę hic suggestimus. quā & iam de his
quę supra quęsti sum. eloquio urō p̄cum in
lustrari meream. **DOMINO MEO FEDER**

SERVO BEAUIONI EPO VSIDORVS.

Tuę scētal epistolę me in urbe tollitana
inuenerunt. Nam p̄motus fueram causā con
cilii. sed quā uis iussio p̄ncipis intinere po
sitū remeare me admonisset. ego tam quia
propinquior eram p̄sentis ipsius. quā regres
sionis. malui potius cursū intineris n̄ int
cludere. ueni ad p̄sentia p̄ncipis. inueni
diaconū p̄sentem tuū. p̄u eloquia tua susci
piens amplexus sū. et legi. et de salute tua dō
grās egi. Desiderio omī desiderans. quam uis
debilis atq; fessus. fiducia tam habere p̄cepim
in hac uita uiuēdite. quia spes n̄ confundit
p̄caritate. quę diffusa ē in cordibus nris. Codi
cem & himologiarū cū aliis codicibus de

itinere retransmisi. et licet in emendatū
pualitudine. tam tibi modo ad emendan
dum studuerā offerre. si ad destinatum
cōcilii locū puenissem. De cōstituendo autē
epo terraconensi. nēā quā petis sensi sen
tentia regis. Sed tam et ipse adhuc ubi
certius conuertat animū. illi manet in
certum. Peto autē. ut p̄meis peccatis apud
dñm cōsistere intēssor digneris. Ut impe
tratu tuo deleant delicta mea. et remit
tantur facinora. Item manu sua. Ora pro
nob̄ beatissime domine frāt.

**DOMINO MEO ET DEI SERVO BEAUI LEO
NI EPISCOPO VSIDORVS.**

En tibi sicut pollicitus sum misi opus de
origine quarundā rerū. ex ueteris lecti
onis recordatione collectū. atq; ita in qui
busdā locis cōnotatū. sicut erat cōscriptū
filio maiorū.

- i De disciplina et arte
- ii De septem liberalibus disciplinis
- iii De grammatica
- iiii De partibus orationis
- v De uoce et litteris
- vi De syllabis
- vii De pedibus
- viii De accentibus
- ix De posituris
- x De notis
- xi De orthografia

xii De analogia

xiii De ethymologia

xiv De barbarismo

xv De soloecismo

xvi De ceteris uitiis

xvii De metaplasmo

xviii De scematis

xix De tropis

xx De prosa

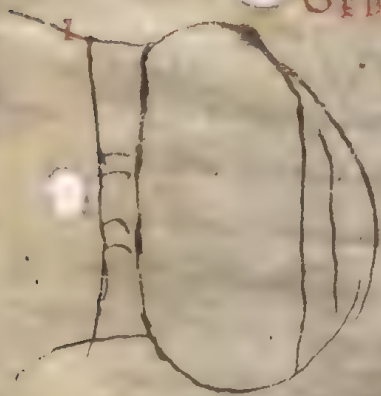
xxi De metris

xxii De fabula

xxiii De historia

DE DISCIPLINA ET ARTE.

DISCIPLINA

scendo nom. accepit. unde et scientia dici potest. Nam scire dictum adiscere. quia nemo nrm. scit nisi qui discit. Alter dicta disciplina. quia

discitur plena. Ars uero dicta est. quod artis preceptis. regulisq. consistat. Alii dicunt. a grecis hoc tractum esse uocabulum apotelesates. id est auctoritate. quam scientia uocauerunt. Inter arte et disciplina plato et aristoteles hanc differentiam esse uoluerunt. Dicentes artem esse in his. que se et alter habere possunt. Nam quando ueris disputationibus aliquid differitur. disciplina erit. Quando aliquid ueri simile atq. opinabile tractatur. nom. artis habebit. **DISCIPLINAE LIBERALIUM ARTIUM SEPTEM SUNT.** Prima grammatica. id est loquendi peritia. Secunda rethorica. que ppter nitorem et copiam eloquentie sue maxime incivilibus

questionibus necessaria existimatur. Tertia dialectica. cognomino logica. que disputationibus subtilissimis uera se uernit a falsis. Quarta arithmetica. que continet numerorum causas et diuisiones. Quinta musica. que in carminibus cantibusq. consistit. Sexta geometrica. que mensuras dimensionesq. complectitur. Septima astronomia. que continet legem astrorum. **III**

GRAMMATICA EST SCIENTIA RECTE

loquendi. et origo et fundamentum liberalium litterarum. Hec indisciplinis p. litteras communes inuenta est. ut iam q. didicerunt litteras p. eam recte loquendi rationem sciant. Grammatica aut. aliteris nom. accepit. gramata enim greci litteras uocant. Oratio dicta quasi oris ratio. Nam orare est loqui et dicere. Est aut. oratio contextus uerborum cum sensu. Contextus aut. sine sensu. non est oratio. quia non est oris ratio. Oratio aut. plena est sensu uoce et littera. Diuisiones aut. grammaticae artis a quibusdam uiginti septem dinumerant. Id est partes orationis octo. uox articulata. littera. syllaba. pedes. accentus. positura. orthografia. analogia. et ethymologie. glosae. differentiae. barbarismi. soloecismi. uitia. metaplasmi. scema. tropi. prosa. metra. fabulae. historiae. **III**

PARTES ORATIONIS. PRIMVS

NOMINIS ET VERBI

nom. et uerbum. Deinde donatus octo definit. sed omnes ad illa duo principali. reuertunt. id est nom. et uerbum. que significant personam et actum. Reliquae appendices sunt. et ex his origine trahunt. Nam pronomen ex nomine nascitur. cui officio fungitur. ut orator ille. Aduerbium de nomine nascitur. ut doc

Quid sit grammatica

unde dicitur disciplina. et unde a. et qm. distent

Sunt igitur 20. u. diuis grammaticae

tus docte. Participiū denomine et uerbo.
ut lego. legens. Coniunctio uero. et ppositio.
uel interiectio. in cōplexu istarū cadunt.
I deo et n̄ nulli quinque partes definierunt.
quia istę superflue sunt.

dicat nom.

NOMEN DICITUR EST QUASI NOTARIUM
quod nobis uocabulo suo res notas efficiat.
Nisi enī nom̄ scieris. cognitio rerū perit.
Propria nomina dicta. quia specialia sunt.
Vnus enī tantū psonā significant. Species
priorū nominū quattuor sunt. Prenom.
nom. cognom. agnomen. Prenom dictum.
eo qđ nomini pponit. ut lucius quintus.
Nom̄ uocatu. quia notat genus. ut corneli.
Corneli enī om̄s in eo genere. Cognom̄ qđ
nomini cūngit. ut scipio. Agnom̄ uero.
quasi accedens nom̄. ut metellus. ^{creticus.} quia cre
tam subegit. Extrinsecus enī uenit agnom̄.
ab aliqua ratione. Cognomenu aut uulgo
dictū. eo qđ nomini cognitionis causa sup
adiciatur. siue qđ cū nomine ē. Appellati
ua nomina inde uocant quia cōmunia s̄.
et in multorū significatione cōsistunt. Hęc
in uiginti octo species diuidunt. ex quibus
corporalia dicta. quia uel uident. uel
tangunt. ut celū. terra. Incorporalia.
quia carent corpore. unde nec uideri.
nec tangi possunt. ut ueritas. iustitia.
Generalia. quia multarū rerū sunt. ut
animal. Nam et ego et equus et auis ani
mal sunt. Specialia. quia partē demonst
rat. ut homo. Species enī animalū ho
mo. Principalia. quia primā positionē
habent. nec aliunde nascunt. ut mons.
fons. Deriuatiua. eo qđ ex alio nomine
deducant. ut amonte montanius. Dimi
nutiua. quia minuunt sensū. ut gregulus.

sint species appel
latiuorum.

scolasticulus. Sono diminutiua. sed intellec
tu pncipalia sunt. ut tabula. fabula. Tota
greca. quia ex toto grece de
clinantur.
ut callista. Sic enī et grecū et latinus
dicit. Tota latina. quia ex toto in latinum
uertunt. Grecus dic̄ odisseus.
latinus ulixes. Media dicta. quia
ex parte greca sunt et ex parte latina.
eadem de nota. quia corrumpunt ultimas
syllabas manentibus porib. ut apud gre
cos alexandros. menandros. apud nos alex
ander menander. Dicta autē nota. quę
admodū notus dicit. q̄squis
dedispari genere nascit. Sinonima. hoc ē
plurinomia. eo qđ sit in plurib. nominib.
significatio una. Ut terra. humus. tellus.
Idem enim sunt om̄a. Omonima. hoc ē uni
nomia. eo qđ sit in uno nomine signifi
catio plurima. ut tumultus. nunc mons breuis.
nē tumens tellus. nē sepulchrū. Est enim
in uno nomine significatio diuersa. Rela
tiua dicta eo qđ ad alia referant psonā.
ut magister. dominus. pater. Illa autē quę di
cunt. ^{quasi} ad aliquid alit se habentia. a contra
ria significatione dicta sunt. ut dexter.
Dici enim dexter non potest. nisi sinister
fuerit. **PORRO QUALITATIS NOMINA**
ex eo dicta. quia p ea qualisq̄ sit osten
dit. ut sapiens. formosus. diues. Quanta
tis. quę am̄sura trahunt. ut longus. breuis.
Patronomica dicunt. eo qđ trahant a patrib.
ut didides tides filius. aeneus. aeneas filius.
Quauis et amatribus et amaiorib. ducantur.
Ihetica idest ^{passiua} passiuā a possessione. ut euan
drius ensis. Epitheta quę latine adiectiua
uel supposita appellant. eo qđ ad imple
dam sui significationē nominib. adici

etica

antur. ut magnus doctus. adiac ea personis ut magnus philosophus doctus homo. et plenus est sensus. Actualia ab actu descendunt. ut dux. rex. cursor. nutritor. orator. Gentis. agente veniunt. ut grecus. romanus. Patrie. et patria descendunt. ut atheniensis. thebanus. Loca. aloto. ut suburbanus. Verbi alia dicuntur. quia de verbo nascuntur. ut lector. Participalia. quia sic sonant sicut participia. ut legens. Verbi similia. a verbis similitudine dicta. ut contemplator. Nam et verbum est imperium modi. futuri temporis. et nomen. quia comparationem recipit. he omnes species anominum appellatione descendunt.

Secunda pars

De omnis comparatio.

Comparatio dicta. quia ex alterius comparatione alterum profert. cuius gradus tres sunt. Positivus comparativus et superlativus. Positivus dictus. quia primus ponitur in comparationis gradu. ut doctus. Comparativus. ab eo. quod comparatur positivo. profertur illi. ut doctior. Plus enim nomen quam doctus. Superlativus eo quod comparativo super feratur. ut doctissimus. Plus enim scit quam doctior.

Genera.

Dicta sunt tria genera. ut masculinum. et femininum. Cetera non sunt genera. sed hoc nominum ratio. et auctoritas noluit. Neuterium dictum. quia nec hoc est. nec illud. id est nec masculinum nec femininum. Commune dictum. quia duobus generibus nomen unum communicat. ut hic et hec canis. Cui contrarium est. Spikenon. quia utrumque sexum sub uno genere enuntiat. ut hic piscis. Est enim incerti sexus. quod nec natura nec oculis discernitur. sed sensus tantum perit. Omne genus dictum. quia cunctis generibus.

servit. masculino. feminino. et neutro. et communi. et omni. **Numerus vocatur.** quia per eum vel singularia. vel pluralia nomina ostenduntur. Figa quia vel simplicia vel composita sunt. Casus a cadendo dicti. per eos enim inflexa nomina variantur et cadunt. Nominativus casus dictus. quia per eum aliquid nominamus. ut hic magister. Genitivus. quia per eum genus cuiusque querimus. ut huius magistri filius. vel quod rem significamus. ut huius magister. Dativus. quia per eum nos dare aliquid aliquid demonstramus. ut da hunc magistro. Accusativus. quia per eum aliquid accusamus. ut accuso hunc magistrum. Vocativus. quia per eum aliquem vocamus ut o magister. Ablativus. quia per eum nos auferre aliquid cuiquam significamus. ut aufer a magistro. Crupta nomina dicta. eo quod per se casus varietates habent. ut est unus. Pentaptota. quod tantum quinque casibus variatur. ut doctus. Tetraptota. quod tantum in quatuor casibus declinantur. ut laetis. Triptota. quod tantum in tribus ut templum. Diptota. quod tantum in duobus. ut iuppiter. Monoptota quod uno tantum variantur. ut nequam frugi. **De proxime.**

Pronomen dictum. quia pro vice nominis ponitur. ne fastidium faciat nomen ipsum dum iteratur. Nam cum dicimus virgilius scripsit bucolica. addimus pronomen. ipse scripsit georgica. Siquis varietas significationis fastidium tollit. et ornamentum inducit. Nomina autem aut finita sunt aut infinita. Finita pronomina dicta. eo quod de finium certam personam. ut ego. De enim statim intelligis. Infinita dicuntur. quia non sunt certe persone. De absentibus enim dicitur et incertis. ut quis. que. quod. Minus quam finita appellantur.

quia commemoracionem faciunt note persone ut
ipse iste. Certum est enim de quo dicitur. Possessiva
necatur. eo quod aliquid nos possidere ostendunt
Nam cum dico meus uel tuus. definitio meum esse
ul' tuum. Relativa dicuntur. quia ad interrogacionem
referunt. ut quis est. responditur is est. Demon-
strativa. eo quod habeant demonstrantis signifi-
cationem. Aliquem enim presentem. his demonst-
mus. ut hic. hec. hoc. que tria articula nominantur
Articuli autem dicti. quod nominibus artantur.
id est colligantur. Ut cum dicimus. hic orator. Inter
articulum autem et pronomen. hoc inter est. 28
articulus tunc est. cum nomen iungitur. ut hic
sapiens. Cum uero non coniungitur. demonst-
ratum pronomen est. ut hic. et hec. et hoc. Omnia
autem pronomina. aut primi generis. aut deduc-
tiva sunt. Primi generis dicta sunt. quia aliunde
originem non trahunt. **H**ec viginti et unum
sunt. finita sunt tria. ego. tu. ille. Infinita septem.
quis. qualis. talis. quantus. tantus. quotus. totus.
Minus quam finita sex. iste. ipse. hic. is. idem. sui.
Possessiva. quing. meus. tuus. suus. noster. ur.
Reliqua autem deductiva dicuntur. quia ex istis
deducta. atque composita existunt. ut quispiam.
aliquis. et reliqua. **D E V E R B O**
Uerbum dictum. eo quod uerberato aere sonat. uel
quod hec pars frequenter in oratione versetur. Sunt
autem uerba mentis signa. quibus homines cogitationes
suas inuicem loquendo demonstrant. Sicut autem
nomen significat personam. ita uerbum factum dictum
que persone. In persona uerbi agentis et patientis.
significatio est. Nam scribo persone factum est. Item
scribes persone factum indicat. sed ei aquo patitur.
Verborum genera duo sunt. grammaticorum atque reth-
or. Grammaticorum nomina cadunt tempora. Preter-
itum. instans. futurum. Ut fecit. facit. faciet. Perho-

rum. autem uniuersa oratio uerba dicuntur. uel uti uer-
bis bonis nos cepit. Verba bona habuit ubi notum
tum uerba que in tria cadunt tempora. sed uniu-
sa oratio est. Verborum species sunt. Forme et modi.
coniugationes genera et tempora. Forme uerbo-
rum inde dicte. eo quod nos ad unam quamquam
rem referunt. Per has enim ostendimus quid
agamus. Nam meditata dicta est. a meditan-
tis sensu. ut lecturio id est legere uolo. Inducta
post meditationem ab inductante inductio ut calefco.
Frequentativa. a sepius agendo. ut lectito clami-
to. Forme enim sensum tenent. modi declina-
tionem. Nam nescis quid sit declinatio nisi prius
didiceris. quid sit sensus. Modi dicti ab eo quod
ad modum sunt in suis significationibus. Indi-
cativus enim modus dicitur. quia significatio-
nem habet indicantis. ut lego. Imperativus.
quia sonum habet imperantis. ut lege. Optati-
uus. quia per ipsum optamus aliquid agere. ut
utinam legerem. Coniunctivus. quia ei coniu-
gitur aliquid. ut locutio plena sit. Nam quando
dicitur. cum clamem. pendit sensus. Quod si
dicam. cum clamem. quare putas quod taceam.
plenus est sensus. Infinitivus dicitur. eo quod
tempora non definiens. personam uerbi non
definit. Ut clamare. clamasse. Cum si adiungas.
personam clamare debeo. debes. debet. fit qua-
si finitus. Impersonalis dicitur. quia indiget
persona nominis. uel pronominis. ut legitur
addes personam. ame. at. Ab illo. et plene
sentitur. Sed infinitus modus persona tantus
uerbi eget. Impersonalis uero. uel pronominis
personam uel nominis. Coniugatio dicitur. eo
quod per eam ad unum sonum multa coniu-
gantur. Docet enim inquam syllabam ex-
at futurum tempus. ne per impe-

nam quis dicat legebo, plegam. Harum
prima et secunda mutant futurum tempus
inbo et inbor. Tertia inam et inar. Ge-
nera uerborum ideo dicta quia gignunt.
Nam actiuo adicis. & et gignit passiuum.
Rursum passiuo adimus. & et patit acti-
uum. Ipsa autem actiua dicuntur quia agunt.
ut uerbero. Et passiuua quia patiuntur ut uer-
beror. Neutralia quia nec agunt nec pati-
untur ut iaceo. sedeo. His si. & litteram adi-
cis. non sonat latinum. Communia dicuntur
quia et agunt et patiuntur ut amplector.
Hec similiter deposita. & littera latina. n. sunt.
Deponemia uero dicuntur quia deponunt futuri
temporis participium. a significatione passi-
ua quod erit indus. ut gloriandus.

Aduerbium dictum est. **DE ADVERBIO.**
eo quod uerbis accidat ut puta. bene legi.
Bene aduerbium est legi uerbum. Inde ergo
dictum aduerbium quod semper uerbo iunc-
tum adimpleat. Verbum enim solum sensum
implet ut scribo. Aduerbium autem sine uerbo
non habet plenam significationem ut hodie.
adicis illi uerbum. hodie scribo. et iuncto uer-
bo implesti sensum. **DE PARTICIPIO**

Participium dictum quod nomen et uerbi ca-
piat partes quasi participium. A nomine enim
uendicat sibi genera et casus. A uerbo tempo-
ra et significationes. ab utrisque numerum et
figuram. **DE CONIUNCTIONE**

Coniunctio dicta quod sensus sententiasque con-
iungat. Hec enim pro se nihil ualet sed in copu-
latione sermonum quasi quoddam exhibet
glutinum. Aut enim nomina sociat ut au-
gustinus. et hieronymus. aut uerba ut scribit
et legit. Una autem uis omnium siue copulent
siue disiungant. Copulatiue autem coniunctio

nes dictae eo quod sensum uel personas
coniungant. Ut ego et tu eamus ad forum.
Ipsam et sensum coniungit. Disiunctiue
dictae quia disiungunt res aut personas ut
ego aut tu faciamus. Subiunctiue dicuntur
quia subiungunt utque. Dicimus enim.
Reique hominum deoque. Nondicimus que regi. que
homini. Expletiue dictae quia expleant prepo-
sitam rem. Ut pote. Si hoc non uis. saltem il-
lud fac. Communes nominantur quia ubi-
uis ponuntur. Ut igitur hoc faciam. Hoc igitur
faciam. Causales dicuntur a causa eo quod
aliquid cogitent facere. Ut pote. occido illum.
qui habet aurum causa est. Rationales di-
cuntur a ratione quia quisque utitur in faciendo.
Ut quomodo cum occidam. ne agnoscar. Vene-
no. an ferro. **DE PARTICIPIO**

Prepositio dicta quod nominibus preponatur
et uerbis. Accusatiue autem et ablatiue pre-
positiones. a casibus quibus seruiunt dictae.
Loquelares uero quia loquelis ideo uerbis
semper coherent nec aliquid ualent solae po-
stae ut di. dis. Coniunctiue uero uerbi figuram
faciunt ut diduco. distraho. **DE INTERIECTIONE**

Interiectio uocata quia sermonibus interiecta.
id est interposita affectui commoti animi
exprimit. Sicut cum dicitur ab exultante. ua.
adolente. heu. ab irascente. he. atimente. hei.
Quae uoces quarumcumque linguarum propriae
sunt nec in aliam linguam facile transfe-
runtur. **DE LITTERIS**

Primordia grammaticae artis litterae com-
munes existunt quas librarii et calculatores
secuntur. Quarum disciplina uel ut quaedam
grammaticae artis infantia est. Unde et eam
uero litterationem uocat. Litterae autem sunt
indices rerum. signa uerborum quibus tanta

De aduerbio

De participio

De coniunctione

De litteris

uis est. ut nobis dicta absentū sine
uoce loquantur. Verba enim poculos non
paures introducunt. Ysius litterarum reperit est.
pp̄t memoriam rerum. Nam ne obliuione
fugiant. litteris alligant. In tanta enim re
rum uarietate. nec disci audiendo pote
rant om̄a. nec memoria contineri. Littere
dictę quasi leguntur. quod iter legentibus
prestat. uel qđ in legendis uterentur. Littere
latine et grece ab hebreis uidentur. exortę.
A pud illos enim prius dictum est. **Alia**
Deinde ex simili enuntiatione apud grecos
tractum est. **Alia** Inde apud latinos. **A**
Translationem enim ex simili sono alterius lin
guę litteram condidit. ut nosse possimus
linguā hebraicam omnium linguarū et lit
terarum ēē matrē. Sed hebrei uiginti duo
elementa litterarum sed ueteris testamenti
libros utuntur. Greci uero uiginti quattuor.
Latini autē inter utramq; linguam p̄greden
tes. uiginti tria elementa habent. Hebreę
litteras a lege coepisse p̄ moysen. Syrorum
autē et chaldeorū p̄ abraham. Vnde et cū he
breis et numero et sono concordant. solis ca
racteribus discrepant. Egyptiorū litteras
ysis regina in achis filia de grece ueniens
in egyptū repperit. et egyptiis tradidit.
A pud egyptios autē alias habuisse litteras sa
cerdotes alias uulgus. Sacerdotes.
ΥΕΡΑC; ΠΛΗΕΜΟC. Vulgares; Greca
rum litterarum usum p̄mi fenices inue
nerunt. Vnde et lucanus. Fenices primi
magnum sic creditur ausi mansurā rudibus
uocem signare figuris. Hinc est qđ et feni
ceo colore librorū capita scribunt. quia
ab ipsis litterę initium habuerunt. Cithmos
agenoris filius grecas litteras e fenice ingre

ciam decem et septem primū attulit
A. B. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η. Θ. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ξ. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Φ. Χ. Ψ. Ω. His palamides
troiano bello. tres adiecit. **H. Δ. Ω.**
Postquam symonides miles tres alias ad
didit. **Υ. Ζ. Θ. Ψ.** litteram p̄
tagora samius ad exemplum uitę huma
nę primus formauit. Cuius uirgula ^{super}
rior. primā statem significat. incertā quip
pe. et quę adhuc se nec uitus nec uirtutibus
dedit. Buium autē qđ sup̄ est. ab adulescentia
incipit. Cuius dextra pars ardua est. sed ad
beatam uitā tendens. sinistra facilior. sed ad
labem interitumq; deducens. De qua sic persius
ait. Et tibi quę sanios deduxit littera ramos.
surgente dextro monstrauit limite callem.
Quinq; autē ēē apud grecos mysticas litteras.
Prima **Υ** quę humanā uitā significat.
De qua nunc diximus. **Θ** Secunda **Ι**
Quę mortem. Nam iudices eandem litterā
thetam apponebant. adeorū nomina. quos
supplicio afficiebant. et dicit̄ theta. **ΑΡΘΥ**
ΘΑΝΑΤΟΝ Id est amorte. Vnde et habet
p̄mediū telum. id est mortis signū. De qua
quidā. Tercia **Τ** figura demonstrans
dominice crucis. Vnde et hebraice signū
int̄pretat̄. De quo dictū est in ezechiele
ab anglo. Transi p̄mediū hierusalē. et signa
tui in frontib; uirorū gementū et dolentū.
Reliquas uero duas sumā et ultimā sibi
ut indicat xpc. Ipse enī principium. ipse
finis dicens. Ego sum. **αλφα. et. ω.** Concur
rentibus enī in se inuicē **αλφα. et. ω.** usq;
deuolunt. et rursus. **ω. ad αλφα** replicat̄.
Ut ostenderet in se dñs. et initium decursum
ad finē. et finis decursum ad initium.
Om̄s autē litterę apud grecos et uerba con

multū ante alias in se
littera theta.

sis et fenice

fenices

achmos

ponunt. et numeros faciunt. Nam alfa
lyttera apud eos uocatur in lytteriis unū.
Vbi autē scribunt beta. uocat duo. Vbi
scribunt gamma. uocat innumeris ipsorū
tria. Vbi scribunt delta. uocat innume-
ris ipsorū quattuor. Et sic omēs lyttere
apud eos numeros habent. Latini autē
numeros alytteriis nō computant. sed sola
uerba componunt. Excepto aliquē quē nu-
meros figura demonstrant. Itē. **C.** pro
centum. **D.** p quingentis. **I.** pro uno. **L.**
p quinquaginta. **M.** p mille. **V.** p quinque
et **X.** quē infugura cruce significat et
innumero decem demonstrat. Latinas
lytteras carmentis nimpha prima italī
tradidit. Carmentis autē dicta. quia car-
minibus futura canebat. Ceterū pprie
uocata nicostrare. Lyttere autē aut commu-
nes sunt. aut liberales. Communes dictę.
quia multi eas in comune utunt. Vt scri-
bere. legere. Liberales. quia eas tantū illi
nouerunt. qui libros conscribunt. recteq
loquendi dictandiq rationē sciunt. Lyt-
tarum duplex modus ē. Diuidunt enim
principaliter in duas partes. in uocales et cō-
sonantes. Uocales sunt. quę directo hiatu
faucium sine ulla collisione uarię emittun-
tur. Et dictę uocales. quod p se uocē imple-
ant. et p se syllabam faciant. nulla adheren-
te consonante. Consonantes sunt quę di-
uerso motu lingue uel in pssione labiorū
efficiunt. Et uocantur consonantes. quia p se
nō sonant. sed iunctę uocalibus consonant.
Hę in duabus partibus diuiduntur. in semi-
uocalibus et in mutis. Semi uocales dictę.
eo quod quiddam semis deuocalibus habe-
ant. Ab. Equippe uocali incipiunt. et de-

19.
finiunt innaturalem sonū. Vt **F. L. M.**
et ceterę. Mutę autē dictę. quia nisi subiec-
tis sibi uocalibus. nequaquā erumpunt.
Si enī eis extremū uocalis detraxeris so-
num. inclusum lyttere murmur sonabit.
Vt **B. C. D.** et ceterę. Uocales autē et semi-
uocales et mutas aueteribus sonas et semi-
sonas et insonas dictas. Inter uocales autē
A. et Y. apud grammaticos uarias habent
significationes. Nam modo uocales sunt.
modo semi uocales. modo medię. Vocales
ideo sunt. quia solę positę syllabas faci-
unt. et aliis consonantibus cūiunguntur.
Consonantes ideo habent. quia interdum
habent se post uocales. inisdem syllabis
cōstitutas. Vt ianus. uates. et habent p con-
sonantibus. Medię autē idcirco dicunt.
qm naturaliter solę medium sonū ha-
bent. Vt ilus unus. Coniunctę alius pin-
guis sonant. ut ianus. uanus. Solę enī
altē sonant. aliter iunctę. **I.** uero ppt
ea interdū duplex dicitur. quia quotiens
cumq in metro inter duas uocales inue-
nitur. p duab cōsonantib habet. Vt troia.
geminat enī ibi son ei. **II.** quoq lyt-
ta p inde interdū nihil ē. quia alicubi
nec uocalis. nec cōsonans est. Vt quis.
Vocalis enim nō est. quia **Q.** pcedit. Ideoq
quando nec uocalis nec cōsonans. ē. sine
dubio nihil ē. Eadem et digammon agre-
cis uocat. quando sibi met aliusq uocalib
iungunt. Quę ideo digammon dr. quia
duplex est. instar. **F.** lytteri. quę dupli-
cem gammam habet. Ad cuius similitudi-
nem cūiunctas uocales. digammon appella-
ri grammatici uoluer. ut uoti uirgo. Inter
semi uocales autem quędā liquide dicunt.

Carmentis nyph

Propterea. quia interdum in una syllaba
postpositus alius consonantibus deficiunt.
et ametro excluduntur. Ex quibus duae apud
latinos liquescunt. **L.** & **R.** ut fragor.
flatus. Reliquae **M.** & **N.** apud grecos li
quescent aut. ut mnestheus. Decem et sep
tem aut latinis litteris uetus scriptura
constabat. Unde & legitime nominantur.
illa ratione scilicet. uel quod ab **E.** uo
cali incipiant. et inmutui sonu desinant.
ut sunt semi-uocales. uel qd a suo sono
incipiant. et in uocalem. **E.** desinant.
ut sunt mutae. et sunt **A. B. C. D. E. F. G.**
H. I. L. M. N. O. P. R. S. T. V. H. aut
littera p sola aspiratione adiecta post
ea est. Unde & aplerisq; aspiratio putat
esse. non littera. Quae p inde aspirationis
nota dicitur. quia uocem eleuat. Aspira
tio enim est sonus uberius elatus. Cuius
contraria est accentus p sodia. sonus
equaliter flexus. **K.** littera salustius
ludi magister p mus latinis adiecit. ut
in sono discrim faceret duarum littera
rum. **C.** & **Q.** quae ideo sup uacua
dicitur. quia exceptis kalendis supflua
iudicat. per. **C.** enim uniuersa ex pri
mum. **Q.** littera nec greci reso
nant nec hebrei. Exceptis enim latinis
hanc nulla alia lingua habet. Hae
prius non erat. Unde et ipsa sup uacua
est uocata. quia per. **C.** cuncta uete
res scripserunt. **X.** littera usq; ad
augusti tempus nondum apud lati
nos erat. & digne hoc tempore. quo
xpi nom innotuit. qd p eam quae
crucis signu figurat scriptum. Du
dum aut p ea. **C.** & **S.** scribebant.

Unde & duplex uocat quia pro **C.** & **S.** po
nuntur. Hinc et ex eisdem litteris compositum
nom habet. Agreus duas litteras
mutauit latinis. **Y.** et **Z.** p p nom
ina scilicet greca. et hae apud romanos
usq; ad augusti tempus n scribebant. Sed p
Z. duo. **S. S.** ponebant. Vt hylarissat. phi
lasizet scribebant. Vnicuiq; aut littere
tria accidunt. nom. quomodo uocet.

Figura. quo caractere signetur. potestas.
quae uocalis. quae consonans habeat. Potes
tatem aut natura dedit. uoluntas ordine.
A quibusdam et ordo adicitur. id est quae pre
cedat. & quae sequatur. Vt **A** prior sit. sequetur
B. **A.** aut in omnib; gentib; ideo prior
est litterarum. p eo qd ipsa prior nascenti
bus uoce aperiat. Nomina litterarum
gentes ex sono p prius linguae dederunt.
notatis oris sonis atq; discretis. Nam post
qua eas animauerunt. et nomina illis et
figuras imposuerunt. Figuras aut partim
ex placito. partim ex sono litterarum for
mauerunt. Vt pote. **I.** & **O.** quarum uni
sicut ex illis sonus. ita tenuis uirgula. Al
terius pinguis sonus. sic et plena figura.

Inter figuram litterarum & apicem uete
res dixerunt. apicem dictu p p qd longe sit
a pedibus et in cacumine litterae adponat.
Est enim linea iacens sup littera equaliter
ducta. Figura aut. qua tota littera
scribitur. **SYLLABIS.**

Syllaba grece. latine conceptio siue
conplexio dicitur. Nam syllaba dicta
est a potu syllaba n in grammata id est
ceptione litterarum. Syllaban in enim
dicitur concipere. Unde uere illa est
syllaba quae ex pluribus nascitur litteris.

Nam unam uocalem syllaba abusive dici
npprie. Quae n̄ tam syllaba dicenda ē quā
ratio temporū. Syllabę aut aut breues s̄
aut longę aut cōmunes. Breues uocatę
q̄a nunquā p̄duci possunt. Longę quia
nunquā corripī possunt. Cōmunes aut
q̄a p̄scribentis arbitrio cū necessitas co
git et p̄ducunt & corripiunt. Lege dona
tum. Ideo aut syllabę longę breuesq; di
cuntur quia p̄arias uocū moras aut dup
pla aut simpla spacia tēporis habere
uident. Dyrptongę syllabę greco nomi
ne dictę qđ in eis bīnq; uocales iungant.
Ex his apud nos ueras ēē quattuor. **A. E. O. U.**

II. IV. Si ū apud maiore statū cele
brata fuit. Syllaba aut apud metricos
ideo semper nominat qđ sit dimidius
pes. Nā pes duab; cōstat syllabis. Cū ergo
syllaba una ē quasi dimidius pes ē diuini
suis līnctus syllabarū om̄n; singulas for
mas ap̄issimas fecit & ob id statua honora
tus est. **DE PEDIBUS**

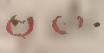

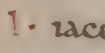
Pedes sunt qui certis syllabarū temporib;
insistunt. nec a legitimo spatio unquā
rēcedunt. Pedes dicti eo qđ p̄ ipsos me
tra ambulent. Nā sic nos pedibus ince
dimus. ita metra quasi pedib; gradiunt.
Pedes aut om̄s centum uiginti quattuor
sunt. Dyssyllabi quattuor. tris syllabi
ocho. tetra syllabi sedecim. penta sylla
bi triginta duo. Hexa syllabi sexaginta
quattuor. Vsq; ad quattuor aut syllabas
pedes dicunt. reliq; singulę uocant.
Ipsi aut pedes habent speciales causas
nominū quare ita uocentur. Pyrrichius
dictus ē quia hic assidue uel incertamine
uel in ludo puerili sepius frequentabatur.

Spondeus dicitur quia tractum sonat. Nam
spondeus tractus qđem dicitur. idest sonus.
qui fundebat̄ circa aures sacrificantium.
Vnde et hi q̄ tribus canebant in sacris gen
tiliū spondiales nominabant. Trocheus ū
ab eo dictus ē qđ celerem cōuersationē
faciat cantilene & quasi rota uelocit̄ cur
rat in metris. Trochos enī grece rota dī.
Iambus dictus ē eo quod
iambo. In grece detrahente dixe
runt. Huiusmodi enī carmine om̄s inuec
tiones uel detractiones implere poetę s̄
soliti. Dictū aut nom̄ ab eo qđ ueluti ue
nemū quodāmodo maledicti aut liboris
infundat. Tribrachys qđ corius appella
tur. dictus tribrachys quia sit ex tribus
breuib;. Molosus dictus a saltatione mo
losorū quā exerceuer̄ armati. Anapes
tus appellatus quia remissionib; et lu
dis hic pes magis dicatus ē. Dactylus
adigito dictus qđ a longiori nodo in
choans induos desinit breues. Sic et
iste pes iunctura una habet longam.
et duas breues. Vnde et manus ob
pansa dicitur palma et pendentes di
giti dactili. Amphibrachis qđ in utraq;
parte breuē habeat longā in medio
int̄ iacentē. Brachis enī breuis dicitur.
Amphimachus qđ duę hinc inde longę
habeant in medio inclusā breuem.
Machros enī longus dicitur. Bachius ap
pellatus ē eo qđ eo pede bacchi idest
liberi sacra celebrant. Antibachus
uel palim bachius dictus quia iteratus
abachio est. Proceleumaticus qđ sit ad
celeumā canentū aptus. Dispondeus
aut & ditrocheus et di iambus dicti qđ

De pedibus

geminis constant iambis. spondis. uel troche-
 is: Anapaestus qđ sit ex contrariis syllabis. ex
 breui & longa. ex longa et breui. Coriambus
 ū. quia ex hoc pede compositū carm̄ choris
 aptissimū sit. Ionici sane ppter numerorū
 ingualem sonum dicti. Habent
 enī binas longas syllabas binasq; correptas.
 Peones dicti ab inuentore. Constant enī ex
 una longa et tribus bre-
 uib; quę ^{longa} ultra nomina ex uari-
 atum est cōstituta. Epitrita uocata qđ semp
 tres longas habeant syllabas et unā breuē.
 S intelligit aut sunt penta-syllabi & exa-sylla-
 bi pedes. Et dicti apud grecos Linzię. quasi
 quedā declinationes. Sed hi n̄ sunt pedes.
 sed appellantur syllabi penta et exa-syllabi.
 quia ultra quinq; & sex syllabas n̄ pcedunt.
 Unde nō oportet in carmine has syllabas qđ
 libet excedere nom̄. ut cartaginiensium.
 hierosolimitanorū. & constantinopolitanorū.
 Accidit unicuiq; pedi arsis et thesis. Id est
 leuatio et positio uocis. Neq; enī uter pedes
 dirigere poterunt. nisi alterna uice leuent
 et ponant. ut arma. **A R.** Eleuatio est.
(I) A. positio. In his duobus p diuisionem
 pedes legitimi colligunt. Aequa diuisio ē.
 quotiens arsis & thesis equali tēporū diui-
 sione cedunt. Duppla. quonies ex his unū
 alterū dupplo uincit. Sescupla ū ē. quoties
 unus alterū sescuplo superat. In simpla enī
 ei parte unus plus inuenit. in duppla unū
 minus habetur. Sescū enī. dimidiū dicit.
 Triplū est quando maior pars ter continet
 totū minus id est tria. & unū epitritū est
 quando minus continet a maiore. et eius
 tertia pars; cedunt ū pedū membra uel
 p equalitate. uel p dupplū. uel p sescuplum.

uel p triplū. uel p epitritū. Partitur ergo in
 gqua hos spondeum — 11 — 11. Parti-
 chium. 1 1 1. Dactylum — 11 11
 Anapaestum 1 1 11 — 11. Dispondeum —
 — 1111 — — 1111. Proceleumaticum
 1 1 11 1 1 11. Duambum — 111
 1 11. Ditrocheum — 1 111 — 1
 111. Anapaestum 1 — 111 — 1 111. Cori-
 ambum — 1 111 1 — 111. Item duppla
 partitur hos pedes. Trocheum — 11 1 1
 Iambum 1 — 11. Molosum — 11 — —
 111. Tribrachium 1 1 1 11. Ionicum ma-
 iorem 1 1 11 — — 111. Ionicum mi-
 norem — — 111 1 1 11. Unus ū tan-
 tum ē qui tripla particione diuidit quę ē
 maxima. atq; ideo minime metris adest.
 Amfibrachis 1 1 — 1 11. Sescupli aut
 sunt hi. Amfimaerius. — 1 1 1 — 11. Ba-
 chius — 11 — 11. Antibachus — 11
 — 1 11. Peon primus — 1 11 1 1 11.
 Peon secundus — 11 1 1 11. Peon ter-
 tius 1 1 11 — 1 11. Peon quartus 1 1
 11 1 — 111. Restant quos epitrita partici-
 one diuidimus. Epitritus primus — 111
 — — 111. Epitritus secundus — 1 111
 — — 111. Epitritus tertius — — 111 1
 111. Epitritus quartus — — 111 — 1 11.
 Sunt igitur equi quidem decē. duppli ū sex.
 triplūs unū. Sescupli septē. Epitrita quatuor.
 Numerus aut syllabarū in pedibus ad uob; usq;
 ad sex p tendit. Uterius enī n̄ pcedit. quia
 usq; ad sex syllabas tendunt pedes. Tempo-
 ra in pedibus sunt. ut quanta unus quisq;
 pes habeat. Resolutio ē pedū. quando p una
 longa duę breues ponunt. aut p duabus
 longis quatuor breues. Ut sexta quę in
 texunt abiete costas. Abiete nunc resolu-

tio est. spondus in pcedematice. in qua re
solutione semp finalis sequit uirg. Sc
una aut longa duq breues sunt. exduab
aut breuib longa nunqua fit. Unde eni
solida possunt. solidari scissa npossunt.
Figura e cui nota syllabz agnoscunt. Ubi
eni circuli partem inferiore bis positam
inspicis. pyrrichius e. Ubi 1 ge
minata iacente. spondeus. Nam
nota breuis inferior. semi-circulus e. Nota
longa. iacens est. Metra in pedib ac
cidunt. ut trocheo trochaicum. adactilo
dactylicu. a iambo iambicu. De quib paulo
post dicendu e. **DE ACCENTIBUS**

Accentus qui grece psodia dicit. ex greco
nom accep. Nam grece prof. latine
ad. odegrece. latine cantus e. Hoc eni
nom de uerbo uerbu expressum e. Latini
aut habent & alia nomina. Na accentus
& tonos & tenores dicunt. quia ibi sonus
crescit & desinit. Accentus aut dictus. qd
iuxta cantu sit. Sic aduerbiu. qa iuxta
uerbu e. Acutus accentus dictus. qd acuat
et erigat syllabam. Grauis. qd depmat &
deponat. Est eni contrarius acuto. Circu
flexus. quia de acuto & graui cstat. Incipi
ens eni ab acuto ingrauem desinit. atq
ita du ascendit et descendit circuflexus ef
ficetur. Acutus aut & circuflexus similes
sunt. Nam uterq leuant syllaba. Grauis
contrarius. uidet ambobus. Na semp depmt
syllabas. cu illi leuent. Ist est. unde uenit
titian. et nox ubi sydera condit. Vnde hic
grauis est. min eni sonat qua acut et circu
flexus. Mono syllaba aut pars orationis si
naturalit breuis e. ut uir. aut positione
longa. ut ars. acutu accentu habebit. Si u

naturaliter longa ut res. circuflexu. Dissyllaba
aut pars orationis si priore naturalit longam
habet et ultimā breue. circuflectit. ut musa.
alio acut. Trissyllaba pars orationis si me
diam breue habet. ut tabia. tunc pmam acutum.
Si u naturalit longa habet. scdam. et ultimā
breue. ut metellus. Tunc media circuflectit.
Tetra syllaba aut & penta syllaba. ratione tri
syllabum retinent. Grauis accentus cu uno
accentu poni potest indictione. una cum
utrisq. nunqua. ut catulus. Ineposita dictio
ne un accent e. ut arripotens. omni
potens. Accent aut repti sunt uel
ppt distinctione. ut uiridi que in lito
re cspicit urfus. Medicas urfus. Vel
ppt pnumtiatione ne dicas meta bre
uiter. et n pducta moeta. uel discer
nendz ambiguitatis causa. ut ergo.
Nam cu pducit go. causa significat. cu
corripit. cunctione. **DE FIGURIS**

Figure accentuū decem sunt que agnamati
cis puerborū distinctionib; apponuntur.
Oxia. idest acutus accentus. linea a sinistra
parte indexterā partē sursum ducta fit. ita.
 Baria idest grauis. linea a summo dexte
re insinistrā deposita. fit ita. Pereos
pomene idest circuflexus. linea de acuto
& graui facta. exprimit ita. Macros
idest longa. uirgula iacens e ita.
Brachin idest breuis pars e circuli inferior
iacens ita. yfen idest conuinctio. qa
duo uerba conecit. subiecta uirgula uer
sui circuflexa. fit ita. Diastole. idest
distinctio que contrario separat. dextra pars
circuli supposita uersui. fit ita. Apof
trofus pars item circuli dextra & adsumma

De ac
tib

DE FIGURIS

lytteram appositam. fit ita. **D** qua nota de
eē ostendit in sermone. ultima uocalis. ut
tribunal ptribunale. Dasian qd interpretat
aspiratio. idest ubi **H**. lytterā poni de
bet. tali figura notat. **P** sile qd inter
pretat sicetas siue purū. idest ubi **H**.
lytterā eē nō debet. tali nota ostendit. **H**.
Quorū duorū accentuū figurā latini exip
sa lytterā aspirationis fecer. Vnde si con
iungas has. fecisti aspirationis notam. Rur
sus si mediu ei apicē scindis. dasian &
psilen facis. **DE POSITVRIS**

Positura est figura addistin
guendos sensus pcola. et cōma
ta. & periodos. quę dū ordine suo
apponit. sensū nob̄ lectionis osten
dit. Dicitur autē positura; uel quia
punctis positus adnotantur. uel qā
ubi uox p̄ntuallo distinctionis de
ponit. Has greci thesis uocant. lati
ni posituras. Prima positura subdisting
tio dicit. eadem et cōma. Media distinc
tio sequens ē. ipsa ē cola. Vltima distinc
tio quę totā sententiā cludit. ipsa est pe
riodis. Cui ut dixim⁹ partes sunt cola &
cōma. quarū diuersitas punctis diuerso
loco positus demonstrat. Vbi enī initio
p̄nuntiationis nec dū plena pars sensus est.
& tam respirare oportet. fit cōma. idest
particula sensus. punctus quę adimam
lytterā ponit. et uocat subdistinctio. ab eo
qd punctū subius idest adimam lytterā
accipit. Vbi autē insequentibus iam senten
tia sensū prestat. sed adhuc aliqd super ē.
Desententię plenitudine fit cola. medianq;
lytterā puncto notam. et mediā distinctio
nem uocam. quia punctū admediā lytterā

ponimus. Vbi uero iam p̄gradus p̄nuntian
do plenā sententiā clausula facimus. fit
periodus. punctū quę adcaput lytterę
ponimus. et uocat distinctio. idest disunc
tio. quia integram separauit sententiā.

Hoc quidā oratores; ceterū apud poetas ubi
inuersū p̄ duos pedes syllaba remanet. cō
ma ē. quia ibi post scansionē p̄cisio uerbi
facta ē. Vbi ū p̄ duos pedes de parte ora
tionis nihil sup̄ ē. colon ē. Totus autē uer
sus periodus est. **DE NOTIS SENTENTIARVM**

Propterea quedam scripturarū **ARVM**
notae apud celeberrimos auctores fuerunt.
Quasque antiqui addistinctionē scriptu
rarum carminib; & hystoris apposuerunt.
Nota ē figura pp̄ria in lytterę modū po
sita. addemonstrandā unāquamq; uerbi
sententiariq; ac uersuum rationē. No
tę autē uersibus apponunt. numero ligin
ti et sex. quę sunt nominib; infra scriptis.
X Asteriscus apponit in his quę omissa
sunt. ut illucescant p̄ea notā. quę de esse
uident. Stella enī aster dicit. greco sermo
ne. a quo asteriscus ē diuicatus. **—** Obo
lus idest uirgula iacens apponit in uerbis
uel in sententiis sup̄flue iteratis. siue in
his locis. ubi lectio aliqua falsitate nota
est. Ut quasi sagitta iugulet sup̄uacua
atq; falsa ē fodiat. Sagitta enī grece obo
lus dicit. **—** obolus sup̄ne ad punctus
ponitur. in his de. de quib; dubitat. utrum
tollī debeant nec ne apponi. **—** Limbus
idest uirgula int̄geminos punctos ia
cens opponit in his locis. quę sacre scrip
turę int̄pretes eodem sensu. sed diuersis
sermonib; transtulerunt. **V** Antagra
fus cū puncto apponit ubi intranslatio.

DE NOTIS

SENTENTIARVM.

nibus diuersus sensus habetur. **X** Asteriscus cum obolo. hanc proprie aristarcus utebatur in his uersibus. qui non suo loco positi erant. **P** Paragrafus ponitur ad separandas res artibus. quae inconexum currunt. quae admodum incatalogo loca a locis. et regiones a regionibus. premia a premiis. certamina aduersus certaminibus separant. **U** Positura est figura paragrafo contraria. et ideo sic formata. quia sic ille principia notat. ita ista fines a principis separant. **C** Crisia circuli pars inferior cum puncto ponitur in his locis. ubi questio dura & obscura aperiri uel solui non potuit. **A** Antisimma ponitur adeos uersus. quorum ordo permutandus est. Sic et in antiquis auctoribus positum inuenitur. **C** Antisimma cum puncto ponitur in his locis. ubi in eodem sensu duplices uersus sunt & dubitatur quod potius eligendus sit. **D** Diple. hanc scriptores nostri apponunt in libris ecclesiasticorum uirorum. ad separanda uel demonstranda testimonia scripturarum. **D** Diple peristicon. hanc prae leogoras siracusanus posuit homericis uersibus ad separationem olympi a aegeo. **D** Diple peristigmine. id est cum geminis punctis. Hanc antiqui in his opponebant. quae leno doctus effusus necesse adiecerat. aut detraxerat. aut permutauerat. in his et nostri ea uisum sunt. **D** Diple obolismene inponitur ad separandos in comedus uel tragoedus periodos. **A** Auerfa obolismene quotiens strophe inferitur. **A** Auerfa cum obolo ad ea ponitur quae ad aliquid respiciunt. ut nos ne tibi frigides uertere fundo conamur nos an miseros qui troas ac ruis

obiecit. **D** Diple superne oblata ponitur ad additiones locorum ac temporum personarumque mutatas. **R** Recta et auersa superne oblata ponitur finita loco suo monade significante simile sequente quoque est. **C** Ceraunium ponitur quotiens multi uersus inprobant. nec per singulos obolatur. Ceraunium enim fulmen dicitur. **C** Crisimon haec sola ex uoluntate unius cuiusque ad aliquid notandum ponitur. **P** Phictro id est frons. haec ubi aliquid obscuritatis est ob sollicitudinem ponitur. **A** Anchora superior ponitur. ubi aliqua res magna omnino est. **A** Anchora inferior. ubi aliquid uilissime uel inuenientius denuntiatur est. **C** Cronis nota tantum in fine libri apponitur. **A** Alogus nota ad mendas adhibetur. sunt & aliae notae librorum paginoseendis his quae per extremis paginarum exponunt. ut ubi lector inluminare huiusmodi signum inuenit ad textum recurrentis eiusdem sermonis uel uersiculi. seu et se expositione cuius simile super iacentem nota inuenit. **DE NOTIS VULGARIBUS** **V**ulgares notas ennius primus mille et centum inuenit. Notarum usus erat. ut quicquid percontatione aut iudicis diceretur. librarii scriberent complures simul stantes diuisis inter se partibus. quod quisque uerba et quo ordine exciperent. Romae prius tullius tyro ciceronis libertus commentatus est notas. sed tantum prepositionum. Post eum uir samius filargius et aquila liberti mercenatis alius. alias addiderunt. Deinde seneca contractus omnium digestoque & aucto numero opus effectum in quinque milia.

De uulgaribus notis

Notę autē dictę. eo qđ uerba uel syllabas prę
fixis caracteribus notent. et adnotatiā le
gentiū reuocent. Quas qui didicerunt. pro
prię iam notaru appellantur. **DE NOTIS IURI**

Quedam autē litterę in libris iuris uer
borum suoru notę s. quo inscriptio celeris
breuiorq; fiat. Scribebat enī uerbi grā. Per
B. & C. bonū factū. Per **S. & C.** senatę cōsultę. Per **B. &**

P. res publica. Per **P.** et **R.** ppter romans.
Per **D. & T.** dū taxat. Per supinā. **W.** lit
terā. mulier. Per **P.** scđon. naturā. pupil
lus. Per auerso capite. pupilla. Per unā. **k.**
caput. Per duo. **k. k.** iuncta. calumnia.
et causa. Per **I.** et **E.** index esto. Per **D.**

& **on** dolum malū. Cui generis plurimę
cōsimiles notę in libris antiquis inueniunt.

Has iuris notas noui imperatores acodi
cibus legū abolendas sanxerunt. quia mul
tos phęe callidi ingenio ignorantes decipi
ebant. Atq; ita iusser scribendas in legibus
litteras. ut nullos errores. nullas ambages
afferant. sed sequenda et uitanda aperte
demonstrent. **DE NOTIS MILITARIBVS.**

In breuiculis quoq; quib; multū nomina cō
tinebant. pprię notę erant apud ueteres.
p quas inspiceret quanti ex militib; sup
eēnt. quantaq; in bello cecidissent. **T.**

tau nota in capite uersiculi posita sup
statem designabat. **Θ** theta ū ad unū
cuiusq; defuncti nom apponebat. Vnde
& habet pmediū telū. idest mortis sig
num. De qua psius ait. et potis ē nigrū
urtio pfigere theta. Cū autē imperitiā
significare uellent. labda littera usi sūt.
sic mortē significabant cū ponebant theta
ad caput. In stipendiōrū quoq; largitione
pprię erant notę. **DE NOTIS LITTERARV.**

Notas et iam litterarū inter se ueteres
faciebant. ut quicqđ occulte inuicē scriptu
ra significare uellent. mutuo scriberent.
Istus est brutus quib; in his litteris ea quę
actus erat notabat. Cęsar quoq; augustus
ad filiū. Qm inquit innumerabilia incedunt
assidue. quę scribi alterutrū oporteat &c.
secreta. Habeamus int nos notas si uis tales.
ut cū aliqđ notis scribendū erit. p unaquaq;
littera scribam sequentē. hoc modo. Pro. **A.**
B. Pro **B. C.** & deinceps eadē ratione cę
teras. Pro **Z.** autē littera redeundū erit
adduplicem **A. A.** Quidam etiam uer
sis uerbis scribunt. **DE NOTIS MEI TOR.**

Sunt quędā et digitorū notę. sunt & oculorū
quib; secū tacti. pculq; distantes cōlocunt
homines. sic mos ē militaris. Ut quotiens cō
sencit exercitus. quia uoce n̄ potest. manu p
mittat. Alii quia uoce n̄ possunt. gladiatorū
motu sic ludunt. Ennius de quadā impu
dica. quasi in choro pila ludens dotatim
dat sese & cōmunē facit. Alium tenet.
alii. utat. Alibi manus ē occupata. alii p
uellit pede. alii dat anulū expectandum
alabris. alii inuocat. cū alio cantat. At ta
men alii dat digito. litteras. et salomon
annuit oculo. terit pede. digito loquitur.

XI. DE ORTOGRAPHIA

Ortografia grece. Latine recta scriptu
ra interpretat. Orto enī recte. grafia scrip
tura dī. Hęc disciplina docet quē admodū
scribere debeam. Nā sic ars tractat de par
tū. declinatione. ita ortografia describen
di peritiā. ut pote. Ad. cū ē prepositio. **U.**
littera. cū ē conuinctio **T.** littera acci
pit. Haud. quando aduerbiū ē negandi. **U.**
littera tminat. & aspirat in capite. Quando

aut coniunctio ē. per **T** littera sine aspi-
ratione scribitur. Apud **T** propositio per
D scribitur. sic ad patre. qm̄ ueteres sepe
apud pro adusi s̄. duab; excess. medius litteris
subtrahit. Interdū autē aliq; littere in loco
aliarū litterarū rite ponunt; **B**. & **P**. lit-
teris quēdā cognatio ē. Nā pbyrro dicimus
pyrrū; **C**. et **G** quandā cognationē habent.
Nam cū dicim̄ centū & trecentos. postea di-
cim̄ quadringentos. **G** ponentes pro **C**.
et **Q** similis cognatio est. Nā huiusce per
C. huiusq; per **Q** scribimus. Cum autē
prepositio per **C** scribenda ē. Si autē ad-
uerbiū fuerit per **Q** dicim̄ enī. quin lego.
Or̄. per **E** solum. Nemon pdyptongū ē notan-
dus. Equus qđ ē animal. p **E** solū scriben-
dum. Equus qđ ē iustus. per ae dyptongū
scribendū; Exsul. addita **S**. debet scribi.
quia exsul dicitur q̄ extra solū ē. Ceubat. me-
lius sine **S** littera scribitur. Nā cū ipsa **ae** rex
C. & **S**. constat. q̄modo cū in ea sit rursus
ei addit. Quorū pdyptongū scribendū. quia
abaqua ē nom̄ factū. Forsitan. p **N** scriben-
dū infine. quia integrū ei ē. forte tandem.
Fedus qđ est deformis. per **E** solū scribendū.
foedus qđ ē pactū. cū oe dyptongo scribendū.
Formosus sine **N** scribitur. q̄a aforma uocat.
Gnatus qđ ē filius. p **G**. scribendū. quia facit
generatus; **H**. quē aspirationis littera ē.
in latino tantū uocalib; iungit. ut honor. homo.
humus. Aspirat autē & c̄sonantib; sed ingretis
& hebreis nominib; Heus autē & heu iniectio-
nes. p **H** scribendę; **L** littera int̄ duas
uocales c̄stituta bis scribi quidā existimabant.
ut inroia et maia. sed hec ratio n̄pmittit.
Nunquā enī tres uocales in una syllaba scribun-
tur. sed **L** littera int̄ duas uocales c̄stituta

p̄duplici habet. Id p̄nom̄. neutri generis p
D scribitur ab eo qđ est. isca. id. quia facit idē.
Quod si uerbū ē teraq; p̄sonę. p **T**. notabitur
ab eo qđ est. eo. is. it. quia iter facit; **K**. litte-
ram antiqui p̄ponebant. quotiens **A** seque-
bat. ut caput. canna. calamus. Nunc autē Kar-
tago & kalendę p̄eandē tantū scribuntur.
Om̄a autē gr̄ca nomina qualicūq; uocali. p **K**
sunt scribenda. Letus pdyptongon scribitur.
quia letita alacritudine uocata est. cui c̄tra-
rio ē tristitia quę angustia facit; **L** autē
littera interdū p **D** littera utim̄. ut la-
tū p̄datū. & calamitate p̄cadamitate. Lea-
dendo enī nom̄ sup̄sit calamitas. Maximus
an maximus. & siqua similia sunt qualiter
scribi debeant. quęstū ē. uarro tradidit. ex
sarem p̄eiusmodi uerbū. enuntiare. solitum
ēē & scribi. Inde p̄pt̄ auctoritate tanti ui-
ri c̄suetudinē factā. ut maximus. optimus.
& maximus pessimus scribatur. Malo. punā
L scribendū. quia ē magis uolo. Male.
p̄duo. **L**. quia ē magis uelle. Nolo quoq;
punā. **L**. nolle p̄duo. Nolo enī nec uolo
ē. nolle. nec uelle. Or̄ si uultū. aut ossū sig-
nificat. p **O**. solū scribendū ē. Sipsonā.
H. p̄ponenda ē; Ora finitū. p **O**. hora
dierū. p **H** scribendū. Onus si deonere
uenit. **O**. solū scribendū. si dehonore. cū
aspiratione. Prepositio & p̄terea pdypton-
ga scribendū. Pene ū qđ est c̄iunctio per
O dyptongū. poena qđ est sup̄ plicū;
L littera tunc rectę ponit. cū illā statim
L littera subsequit. & alia quę libet una
plures. ue uocales iungunt. ita ut una syl-
laba fiat. c̄tera p **C** scribunt. Quę p̄nom̄
cum **A**. scribendum. Quę c̄iunctio. sine
A; quid per **D** litteram scribit cū p̄nom̄

est. per **T** cum uerbu est. cuius positio
 ē prima. queo. quis. qui. & in cōpositione.
 nequeo. nequis. nequit. Quod. quando. p
 nom ē. p. **Q** scribendū. quando nume
 rus. p. **T**. quia totidē p. **T** scribit;
 Quotidie p. **Q** scribendū n̄ per. **C**. ut sit
 quot dieb; **R**. littera cōmunionē habet
 cū **S** littera. Itaq; apud antiquos honos.
 labos. arbor dicebat. Nunc honor. labor.
 arbor. Sat. p. **T** scribi oportet. quia in
 tegrū eius facit satis. Sed per **D**. oportet
 scribi. apud antiquos enī sed se dū dicebat.
 Nos finales duas litteras abscidim; tam tū
 sic & quātus. in medio **M** habebant. Quā
 enī & tam. unde & quantitas. quant & tan
 tus; Vg. interiectio cū **A**. scribenda; Ille
 cū iunctio sine **A**; xpc quia grecum est.
 per **ae** scribendū. ita & exissima; **V** & **I**
 litteris sola greca nomina scribuntur.
 Nam cū iustitias sonū. **I**. littera exprimat.
 tam quia latinū ē p. **T** scribendū est.
 Sic militia. malitia. nequa. & cetera simi
 lia. Indubus quoq; uerbis cōsuetudo uete
 rū erat. ut cū eadem littera aliū intel
 lectū correpta. aliū pducta haberet. lon
 ge syllabę apicem apponebant. Ut pote
 pptus arborē significaret an hominū
 multitudinē. apice distinguebāt. Sic
 & ubi litterę cōsonantes geminabant.
 Sicilicū sup ponebant. ut tella. serra.
 asseres. Veteres enī n̄ duplicabant
 litteras. sed supra sicilicos appone
 bant. Qua nota admonebatur lec
 tor geminandam ēē litteram.

xxii **ONOMATOLOGIA**

Analogia grece. latine similiū compa
 ratio siue pportio nominū. Cui hęc uis

est. ut quod dubiū est ad aliquid simile.
 qđ n̄ ē dubiū referat. & incerta
 certis pbenit. Octo aut modis cōparatio
 analogię colligit. Id est qualitate. compara
 tione. genere. numero. figura. casu. Extre
 mitatibus similiū syllabarū. & similitudine
 temporū. Siqđ de his unū defuerit. iam n̄
 est analogia. id est similitudo. sed est ano
 malia id est extra regulā. ut lepus & lupus.
 totū cūenit. sed dissentiant casu. Iacit enī
 lupi. leporis. Nam regularit ē. dū queris
 utrū trames masculinū sit an femininū.
 similis est illi in omī declinatione. trames
 & erit masculinū. Itē funis si incertū gene
 ris ēē credis. similis illi ē panis in declina
 tione. & erit masculinū. Itē ex cōparati
 one positiuorū. ut fidicus doctus magnū.
 positui s. & sui similes. Itē & p diminutio
 nē. ut pote funē masculinū ēē funiculus os
 tendit. Sic marmor neutri ēē generis mar
 musculū indicat. Nā qđ genus in pncipali
 tate ē. id ēē sol & in diminutione. sed hoc
 n̄ semp. ut pistrinū pistrilla. Sed quia scire
 debemus expositione declinationē. ex dimi
 nutione gen colligere.

DE ETYMOLOGIA

Ethimologia ē origo uocabulorū. cū uis
 uerbi uel nominis pntpretationē colligit.
 Hanc aristotelis symbolon. cicero adnotati
 onē nominauit. quia nomina et uerba re
 rū nota facit exemplo posito. ut pote. flu
 men qā pluendo creuit. affluendo dictus.
 Cui cognitio sepe usū necessariū habet int
 pretatione sua. Nam dū uideris unde ortū
 est nom. citius tam ei intellegis. Omis
 enī rei inspectio ethimologia cognita pla
 nior ē. n̄ aut omā nomina aueterib; sedm
 naturā inposita sunt. sed quēdā & sedm pla

Ha

ethimologia

Analogia

etiam. Sicut et nos seruis et possessionibus interdum scdm qd placet nr̄e uoluntati nomina damus. Hinc ē qd omnium nominum etymologie nr̄epperunt. quia quedam n̄scdm qualitate qua genita sunt. sed iuxta arbitriū humanę uoluntatis uocabula acceperunt. Sunt autē etymologie nominum aut ex causa datę. ut rex a recte agendo. aut ex origine. ut homo quia fit ex humo. aut ex contrariis ut alauando lotus. dū lutū n̄sit mundū. et lucus quia umbra opacus parū luceat. Quedā & iam facta sunt ex nominū diuisione. ut apud demia prudens. Quedā & ex uocib. ut agarrulitate garrulus. Quedā ex greca etymologia orta. & declinata in latinū. ut silua. domus. Alia quoq; ex nominib. locor. uel urbium. siue fluminū traxerunt uocabula. Multa & iam & diuersarū gentium sermone uocant. Vnde & origo eorū uix cernit. Sunt enī pleraq; barbara nomina. & incognita latinis & grecis. **DE GLOSSIS.**

Glossa greca interpretatione lingue sortit nomen. Hanc philosophi aduerbiū dicunt. quia uoce illā de qua requirit. uno et singulari uerbo designat. Quid enī illud sit. in uerbo positū declarat. ut conticiscere. ē tacere. h̄c. latus haurit apertū. h̄rit. id est pcutit. Item cū terminū dicimus. finē. aut populatas interpretamur ēē uastatas. & omnino cū unius uerbi rem uno uerbo manifestamus. **DE DIFFERENTIIS.**

Differentia est species definitionis. quā scriptores artium de eodem & de altero nominant. Hęc enī duo quadā int̄ se cōmuniōne cōfusa. adiecta differentia se cernunt. p̄quā qd sit utrūq; cognoscit. Ut cū querit

quid inter regem sit & tyrannū. adiecta differentia. qd utrūq; sit definit. ut rex modestus & temperatus. tyrannus uero crudelis.

Int̄ hęc enī duo differentia cū posita fuerit. qd sit utrūq; cognoscit. sic & ceterę. **DE BARBARISMO.**

Barbarismus est uerbi corrupta littera uel sono enuntiatum. Littera. ut floret. dū florebit dicere. **Doportet.** Sono. si p̄media syllaba p̄ma pducit. ut latebrę. tenebrę. Appellat autē barbarismus ab barbaris gentib. dū latine orationis integritate nescirent. Vna quęq; enī gens facta romanę. cū opib. suis. uita quoq; & uerbis & morū romā transmutat. Int̄ barbarismū autē & barbarolex in hoc int̄ est. Quod barbarismus in uerbo latino fit. dū corrūpit. Quando uero barbara uerba latinis eloquiis inserunt. barbarolexis dicit. h̄c quando in ipsa uerbi fit sermo. barbarismus uocat. Quando in meto. metaplasmus dicit. Barbarismus autē fit. scripto & pronuntiatione. Scripto. quatuor modis. Si qd in uerbo littera uel syllaba adiciat. mutet. transmutet. uel minuat. Pronuntiatione autē fit. in temporib. tonib. aspirationib. & reliq;. quib. secunt. Per tempo ra q̄ppe fit barbarismus. si p̄longa syllaba breui ponat. aut p̄ breui longa. Per tonos si in uerbo originalia syllaba cōmutat. Per aspirationē. si adiciat litterā ubi n̄ debet. aut detrahat ubi ē oportet. Per hiatus. quo tiens in pronuntiatione scindit uersus ante quā compleat. Siue quotiens uocalis uocalem sequit. ut musę. aonides; fit barbarismus & p̄metacismos. Iotacismos & labdacismos. Meotacismus ē quotiens **M** littera

De barbarismo.

Glossa.

ram uocalis sequitur. ut bonū aurū. iustum
amicū. Sed hoc utriū aut suspensione. **XX.**
lytteri aut detractioe uitam. Iotacism^{us}
ē. quotiens iniota lyttera duplicat sonū.
ut troia. maia. ubi earū lytterarū adeo
exilis erit p^ronuntiatio. ut unū iota n^{on} duo
sonare uideantur. Labdacismū. uel sipuno.
L duo p^ronuntient. ut affri. faciunt. Sic
colloquiū p^ronloquio. uel quotiens unū. **L**
exilius. duo largius p^rferimus. q^{uod} contra ē.
Nam unū largius. duo exilius p^rferre debe
mus. Collisio ē. quotiens nouissimę syll
bę finis. in alterius p^rincipio est ut mater
tera. **XXV. DE SOLOECISMIS**

Soloecismus est. plurimq^{ue} uerborū inter
se incueniens cōpositio. sic barbarismus
unius uerbi corruptio. Verba enī n^{on} recta
lege cūincta. soloecismus ē. ut si quis dicat
infinob. p^rint nos. Aut date ueniā scelera
torum. p^rsceleratis. Dictus aut soloecismus
acutibus q^{uod} exurbe soloe. quę nunc pompeio po
lus appellat p^rfecti. cū apud alios cōmoran
tes. sua & illorū linguā uitiose incsequen
terq^{ue} cōfunderent. soloecismo nom^{ine} deder^{unt}.
Vnde et similit^{er} loquentes soloecismos fa
cere dicunt. Soloecismus. aut apud poe
tas fecerunt. dicit^{ur} quotiens inuersa neces
sitate incōm^{positio} factus. inuenit. Cū aut
nō n^{on} n^{on} n^{on} necessitas. p^rmanet soloe
cismus culpa. Soloecismus fit duob^{us} mo
dis. aut p^r partes orationis. aut p^r acciden
tia. Per partes orationis fit. si alterā par
tē p^r altera ponam^{us}. Ut pote. si p^rpositio
nes aduerbis applicem^{us}. Per accidentia
fit. idest p^r ea quę accidunt partib^{us}. Ut
pote p^r qualitates. genera. & numeros. fi
guras & casus. Per ista igit^{ur} nomina fiunt

soloecismi. sic donatus exposuit. Fiunt p^reterea
& plurimis modis. Nam lucilius centū gene
ra soloecismorū dix^{it}. quos om^{nes} uitare potius
quā sequi debet. q^{uod} regulā recte loquendi te
nere studet. **XXVI. DE CACANTONIS VITIIS.**
Uitia apud grammaticos illa dicunt^{ur} quę
ineloquio cauere debe^{mus}. Sunt aut^{em} hęc.
Barbarismus. soloecismus. acrologia. cacen
tanton. & reliqua. **B**arbarismus ē cor
ruptio uerbi unius. uti si tertiā syllabam
q^{uod} p^rducit inignoscere. **S**oloecismus
cōpositio uitiosa uerborū. Ut si aliq^{ui}s int^{er}
hominib^{us} dicat. p^rpt^{er} int^{er} homines. **A**cro
logia n^{on} p^rpria dictio. ut liceat sperare tūta.
Propriū tūta. formidare. n^{on} sperare. & gra
mineo incampo. Propriū ē graminosum
dicere campū. n^{on} gramineū. **C**acantanton
dictio obscena. uel incōposite sonans. obscena.
ut his animū arrecti dictis. incōposita. ut
uibat ire. & uidere dorica castra. Mala enī
fit cōpositio ab ea syllaba incipere. quę su
perior finiebat. **P**leonasmus adiectio
unius uerbi sup^{er}uacua. ut actenus arb^{or}q^{ue}
cultus & sydera cęli. Neq^{ue} enī alibi. nisi
incęlo s^{ed} sydera. **P**erissologia. adiectio
plurimq^{ue} uerborū sup^{er}uacua. Ut uiuat
ruben & n^{on} moriat^{ur}. dū n^{on} sit aliud uiuere.
quā n^{on} mori. **(I)**acrologia. longiloquiū
res n^{on} necessarias cōphendens. Ut legati nū
petrata pace retro unde uener^{unt} domum
reuerſi sunt. **T**autologia. idem loq^{ui}m^{us}.
ut si fata uirū seruant. si uescit^{ur} aura & he
rita. neq^{ue} adhuc crudelib^{us} occubat umbris.
Totū enī q^{uod} repetit^{ur} una res est. sed crebro
sermone adnuntiata. **E**clipsis ē de
fectus dictionis. in quo necessaria uerba de
sunt. ut cui saretra exauro. de ē enim erat.

e Soloecismo

Tapinosus est humilitas statui rei magne dic-
tur infirmans. ut apparent rarinantes ingur-
gite uasto. Gurgite posuit pmare. **K**aco
sinetron. uiriosa epositio. ut uersa que iu-
uencu. terga fatigamus. hasta. **A**msibo-
lia ambigua dictio. que fit aut p casum
accusatiui. ut illud responsu apollinis
ad primum. Augte eacida romanos uin-
cere posse. In quo n est certu. que in ipso
uersu monstrauerit ee uictore. Fit & pin-
certam distinctione. ut bellu ingens ge-
ret italia. Incerta distinctio. utru bel-
lum ingens. an ingens italia. Fit et p eo
mune uerbu. ut deprecatur cato. calumnia-
tur cicero. pftolat brutus. dedignat an-
tonius. nec ostendit in hac ambiguitate
utru ipsi alios an alii ipsos deprecati st
aut calumniati. Fit & p monima. quo
uno nomine multa significat. ut acies
& n addas. aut feri. aut oculoru. aut
militum. **DE METAPLASMIS.**

Metaplasmus greca lingua. latine
transformatio dicitur. q fit in uno uerbo
ppt metri necessitate & licentia poeta-
ru. cui species istę sunt. **P**rothesis appo-
sicio in principio uerbi. ut gnato p nato.
& detulit ptulit. **E**pentesis. appositio
in medium. ut reliquias. preliquias. indu-
perat pimperator. **P**aragoge. apposi-
tio in finem. ut magis pimage. et potestur
ppotest. **A**feresis abscisio de principio.
ut temno pcontempno. **S**incope ab-
scisio de medio. ut forsitan pforstian. **A**po-
cope abscisio de fine. ut sat. psatis. **E**ta-
sis. pductio contra natura. ut italia fato.
cu italia correpte dici debeat. **S**istole
correptio contra natura. ut aquosus ori-

ori. cu orion pducte dici debeat. **D**iere
sis ^{diuise} discisio ^{p albe} syllabę ^{loge} induas. & albai. longai.
Episinalise. conglutinatio duaru ^{syllabę} in una.
ut pheton. ppheton. neri. pneri. eri.
pede. peuripede. **S**inalise. elisio uo-
calium adiuncta uocalib. ut atq ea di-
uersa poenit du parte gerunt. **E**lyp-
sis. ^{colli} elisio consonantiu cu uocalib. ut mul-
tu ille & terris iactatus et alto. **A**nti-
thesis contra positio litterę. palia litte-
ra. ut olli pilli. **M**etasis. transpositio
litterę. ut euandre. peuander. & timbre
ptimber. **I**n barbarismu & figuras.
hoc e latina & pfectam elocutionem.
metaplasmu ee. q in uno sermone fit
ratione uitiosus. hie ut soloecismum
& scema. idest pfecta sermonu conexi-
one. figura e. que fit contextu sermo-
nu ratione uitiosa. Ergo metaplasma
& scemata media sunt. & discernantur.
perma & imperma. Funt aut ador-
natum. **DESCEMATIBUS.**

Scemata ex greco in latinu eloquiū
figure interpretant. que sunt in uerbis
uel sententiis. puarias dictionu for-
mas ppt eloquiū ornamentu. Hę dū
multa sint. apud grammaticos istę
inueniunt. **P**rothesis e psump-
tio. ubi ea que sequi debent ante
ponunt. ut in ea reges ingenti mo-
le latinus. Debut eni sic dicere.
In ea reges ingenti mole. & statim
adicere. cu sequitur. pcedunt castris.
Deinde dicere latinus & ceteri. Sed fac-
ta e p ornamento psumptio rei. & q
sequi debuerunt reges inpositi st
in septē uersi bus. & postea additu

De Scematibus

est. pcedunt castris. inde & psumptio
qui ante posita sunt. quæ sequi debuer.
Xeuma est clausula. cū plures sensus uno
uerbo clādunt. Quæ fit trib. modis. Nā
aut in pmo aut in postremo aut in me
dio id uerbū ponit. qd sententias iungit.
In pmo ut uertit enosoris fundos senten
tia nob. In medio. ut gretia sulphatio sorte
data. Gallia cotti. In postremo. Namq hoc
tempore obsequiū amicos. ueritas odū
parit. **Y**poluxis ē figura superiori con
traria. ubi in singulis sensibus ppria uni
cuiq clausula est. ut regem adit. & regi
memorat nomq genusq. **S**ilempsis
ē indissimilib. clausulis. aut pluralis dic
tio singulari uerbo finita. ut solus & ge
rere cepto. aut singularis dictio plurali
uerbo expleta. ut sunt nob mitia poma.
& pshicopia lactis. Supra enī sunt dixit.
hic debuit dicere. ē & pressicopia lactis.
Fit aut sillempsis nō solū p partes oratio
nis. sed & p accidētia partib. Nam ubi
& p multis un. & p uno multi ponuntur.
Silempsis ē. & p multis unus. ut est illud.
Iherūq. armato milite cōplent. cū non
ut. o. sed multis militib. hīc p uno multi.
Ut in euangelio. latrones q crucifixi erant
cū eo. inpperabant. ubi p uno uterq in
ducit blasphemasse. **A**nadiplosis est
quando ab eodem uerbo quo pū us. fini
uit. sequens uersus incipit. ut ē illud.
certent & signis ulule. sit tūrus orfeus.
Orfeus insilius. inē delfinas arion. **M**etaphora
ē repetitio eiusdē uerbi p principia uer
suum plurimorū. ut nos tēlardania in
censa. tuaq arma secuta. Nos tumidum
subte p mensi classib. & equor. **E**pa

nafora est in uno uersu p principia sen
suum eiusdem uerbi repetitio. ut tūhem
angustis. ut treas. foetus unda te liquidi
fluere lacus. **E**pileuxis in uno sensu ē ge
minatio uerbi. ut sic sic iubet ire subum
bras. **E**panalempsis ē sermonis in pncipio
ūsus positi eiusdē infine replicatio. ut ē illud.
crescit amor nummi. quantū ipsa pecunia
crescit. **P**aronomasia ē insignificatione
diuisa dictio pene ipsa. ut illud. abire an
obire te cūent. id est cūle fieri. an mori.
Serest. onomaton multitudo nominū con
iunctorū quodā ambitu copulata. ut nu
bila. nix. grando. pcellē. fulmina. uenti.
Paronomieon ē multitudo uerborū ex una
littera inchoantium. quale est apud enniū.
otūte tūte tati tibi tanta tyranne tulisti.
Sed bene obtemperat uirgilius. dū nō toto ūsu
utit. hanc figura. ut ennius. sed nunc in pnci
pio uersus tantū. ut est illud. seu a sedens
sup arma. Nunc aut infine. ut sola in tales
casus casandra canebat. **H**omo copioton
est cū plurima p unū casū denuntiant.
Ut illud. Sed neq currentē. sed nec cognoscentē
euntē tollentēq manū saxumq. inmane mo
uentē. **H**omo euteleuton ē. cū uno modo
uerba plurima finiunt. ut abire. abscēdit.
euasit. erupit. **P**olyptoton ē. cū diuersis
casib. sententia uariat. ut ex nihilo nihil.
ad nihilū nil posse reuerti. & martiam
apapē marco spondente recusar. Marcus
dixit. Ita est. ad signa marce tabellas.
Yrimos est sententia continuat. orationis
tenore suū usq ad ultimum seruans. ut est
in secessu longo locus insula portū & re
liqua. Hic enī in longū uadit sensus. usq
ad illud. horrentiq atrum nemus inmi

net umbra. **P**olisinteton est dictio multis concatenata conjunctionibus. ut ceterumque laremque armaque amuleumque canem. **P**aliton uel asinteton est figura que contrario sine conjunctionibus solute ac simpliciter effertur. ut uenum uidi mus. placuit. **A**ntiteton. ubi contraria contrariis opponuntur & sententis pulchritudine reddunt. ut illud. frigida pugnant calidis. humectia siccis. mollia cum duris. sine pondere habentia pondus. pallage. quotiens cumque per contrarium uerba intelliguntur. ut dare classibus austris. cum uentis naues. demus. nimanibus uentos.

XVIII DE TROPIS

Tropos greco nomine grammatici uocant. qui latine modi locutionum interpretantur. sunt autem propria significatione ad propria similitudinem. quorum omnium nomina difficultissimum est adnotare. Sed ex omnibus donatus tredecim solum tradenda descripsit. **M**etaphora est uerbi alicuius usurpata translatio. sic eu dicimus fluctuare segetes. gemmare uitas. Dum in his rebus fluctus & gemmas non inuenimus. in quibus hęc uerba aliunde transferuntur. Sed hęc atque alie tropice locutiones adea que intelligenda sunt. propterea figuratis amictibus obteguntur. ut sensu legentis exerceant. & uelut alicuius in promptu uilescant. **S**unt autem metaphore modis quatuor. Abanimali adanimale. ut aligeros conseruit equos. metaphorice loquens. miscuit quadrupedi alas aui. & quod cursu deserta petierit. miscuit uolanti cursum quadrupedis. Abinanimali adanimale. ut pontum pinus ait. sulcum pinus alta carina. Miscuit usum terre aquis. dum ait. & sul-

cum premere ad terram. pinus non ad mare. Abanimali adanimale. ut florida iuuentus. Miscuit flores inanimales iuuentuti que animam habet. Abanimali adanimale. ut conceptum patet. cui tempora cana crepanti cincta salore sonant. Magnus cui prope mento perfuit oceanus. & flumina crinibus errant. Mentum enim tempora et crines non ad oceanum pertinent sed ad homines. Sic et alia rerum nomina de alio genere in aliud genus decentissime decoris gratia transferuntur. ut oratio pornet. Metaphora autem aut paritas unus est. ut fluctuare segetes. non potest dicere segetes fluctuare. aut antitropa est id est reciproca. ut remigium alarum. Nam alie nauium & alarum remigia dicuntur. **C**atacrisis est alienę rei nomen appositum. Hęc eo a metaphora differt. quo illa uocabulum habenti largitur. Hęc quia non habet proprium. alieno utitur. Ut faciemque simillima lauro. et centaurus nunc una ambe iunctisq; ferunt frontibus. et longa sulcant uada saxa carine. Dum facies & frons tantum de animalium & hominum sit. Quod nomen si posita nauis non apposuisse. quid proprium eide parti diceret. non haberet. **(1)** Etalemsis tropus. antecedente quod sequitur. ut que manus carę nodosaque uenit arundo. Nam per manus uerba. per undine litterę significat sunt. **M**etonymia. transnominatio ab alia significatione ad aliam per similitudinem translata. Est autem multis modis. Aut enim per id quod continet id quod continetur ostendit. ut tracta plaudunt. prata mugunt. Dum illic homines plaudunt. hic boues mugiant. aut contra per id quod conti-

DE TROPIS

net & iam p̄rimis. **A**rdet calegon dum
n̄ ille sed dom' eius arderet. Item pinuento
rem id qđ inuentū est. ut sine cerere &
libero friget uenus. et cōmixta uulcanus
mittere ad astra fauilla. uult enī p̄cerem
frumti inuentrice. intellegere panem.
Per liberū inuentore utis: uinū. Perue
nere. libidine. Per uulcanū. igne. At cō
tra pinuentū inuentore demonstrat.
Ut uinū p̄cam p̄libero. q̄uinū apud gre
cos inuenit. Item p̄efficiente id qđ effi
cit. Sic pigrū frigus. qđ pigros homines
faciat. & timor pallidus. eo qđ pallidas
homines reddat. At contra p̄ id qđ effi
cit efficiens. ut iungit equos auro ge
nitor spumanti atq; addit frena feris.
Spumantia frena dix. cū utiq; n̄ ipsa fa
ciunt spumā. sed equus q̄ea gerit spu
mis cōspergat infusus. **A**ntonomasia
est p̄nomine idest uice nominis po
sita. ut maia genitus p̄mercurio. Qui
tropus fit modis tribus. ab animo. ut
magnanimusq; achisiades. & corpore.
ut ipse arduus extrinsecus. ut infelix
puer atq; impar ēgressus achilli.

Epitheton supra nom. preponit enī pro
prio nomini. ut almakeres. obsceniq;
canes. inportunq; uolucres. Inter an
tonomiasiam aut & epitheton hoc dif
fert. qđ antonomasia p̄ uice nominis
ponitur. epitheton aut nunquā sine
nomine. Quib; duobus tropis uel uitu
peram aliquē. uel ostendimus. uel
laudamus. **S**inodoche ē conceptio.
cū a parte totū. uel a toto pars intel
legitur. Co enī & p̄specie genus. et p̄
genus species demonstrat. Sed spe

cies pars est. genus aut totum. a toto enī
pars intellegitur. Ut quā multę glo me
rant aues ubi frigidus annus. pontū fugat.
Non enī totus annus frigidus ē. sed pars an
ni idest hiemps. At contra a parte totum.
ut flammā cū regia puppis extulerat.
Vbi n̄ solum puppis sed nauis. et n̄ nauis. sed
qui in ea. & n̄ om̄s. sed unus flammā extulit.
Onomatopeia ē nom̄ adfectū. adimitandū
sonū uocis confusę. Ut stridor ualuarū.
hinnitus equorū. mugitus boum. balatus
ouū; perissasis est circū loquū. dum res
una plurimis uerbis significat. ut auras
uitales carpit. Significauit enī p̄copula
tionē uerborū unā rem. hoc ē uiuit.
Hic aut tropus geminus ē. Nam aut ue
ritate splendide p̄ducit. aut fedtatem
circū euitat. sic placidumq; petiuit
conuigis infusus gremio. Hoc enī circū
euitat obscenitatem. & decemter ostendit
concubitū. **P**erbaton transcensio. cū
uerbū aut sententiā ordine cōmutat.
Hui' species quinq; anastrophe. ^{protheton} isteron. paren
thesis. themesis. ^{de}synthesis. **A**nastrophe. uer
borū ordo preposterus. ut litora circū.
p̄circū litora. **I**steron. p̄teron. sententiā
ordine mutata. ut postquā altos tetigit
fluctus. & ad equora uenit. & sic tetigit
fluctus. **P**arenthesis. ubi int̄ponimus
sententiā nrām. qua ex medio remota
integer sermo p̄durat. ut gneas. Neq; enī
patrius cōsistere mentē passus. amor. ra
pidum ad naues p̄mittit achaten. Nam
illud in medio parenthesis ē. **T**imesis
est sectio unius nominis p̄ int̄positionē
uerborū. ut multū nebulę circumidea
fudit amictum. p̄circū fudit. **S**ynthe

sis. ubi ex omni parte effusa sunt uerba. ut illud. Iuuenes fortissima frustra pectora. si uobis audendi extrema cupido est certa sequi. quæ sit rebus fortuna uidetis. excessere omnes aditus arisque relictis. Du. quibus imperium hoc fletat. succurritis urbi incensæ. moriamur. & in media arma ruam. Ordo talis est. Iuuenes fortissima pectora frustra succurritis urbi incensæ. quia excesserunt diu. unde si uobis cupido certa est me sequi audentem extrema. ruam in media arma. & moriamur. **P**erbole est excelsitas fidei excedens ultra quam credendum est. ut fradera uerbatunda. & terra influctus aperit. Hoc enim modo ultra fidem aliquid auget. Nec tam apte significandæ ueritatis erratur. quia uis uerba qua indicat excedant. ut uoluntas loquentis. non fallentis appareat. Quo tropo non solum auget aliquid sed et minuit. Augeatur. ut uelocior euro. mollior pluma. durior saxo. **A**llegoria est alieni loqui. aliud enim sonat. & aliud intelligitur. ut tres litore ceruos cernit errantes. ubi tres duces belli punici significat. uel tria bella punica. & in bode colicis. aurea mala decem nisi. id est ad augustum. id est decem eglogas pastorum. Huius tropi plures sunt species. ex quibus eminent septem. Yronia. antiphrasis. enigma. carientismos. paroemia. sarcasmos. astismos. **Y**ronia est sententia pronuntiatione contrarium habens intellectum; hoc enim tropo callide aut pacificatione aut p'insultatione aliquid dicitur. ut est illud. Vestras esse domos.

illa se idet ^{iac} in aula eolus. & clauso uentorum carcere regnet. & quo modo aula. sic arcer est. Solutum enim pronuntiatione. Nam carcer pronuntiationo est. iacet et aula. Yronia est. & totum p' contraria pronuntiatione adnunciatur. per yronie specie. quæ laudando deridet. **A**ntiphrasis est sermo e contrario intelligendus. ut lucus quia caret luce p'imum am nemorum umbram. et manes idem iutes & modesti. cum sint terribiles & in manes. & parcas & eumenides furie. quod nulli partant uel benefaciant. hoc tropo & nani athlantes. & cæci uidentes. & uulgo & hyopes argentei appellantur. Inter yroniam autem & antiphrasim hoc distat. Quod yronia pronuntiatione sola indicat quod intelligi uult. ut cum dicimus homini agenti male. bonum est quod facis. Antiphrasis uero non uoce pronuntiantis significat contrarium. sed suis tantum uerbis quorum origo contraria est. **E**nigma est questio obscura. quæ difficile intelligitur. nisi aperiatur. Iste est illud. De comedente exiit cibus. et de forte egressa est dulcedo. Significant ex ore leonis fauam extractum. Inter allegoria autem & enigma hoc inter est. quod allegoria bis gemina est. & subres alias aliud figuratim indicat. **E**nigma uero sensus tantum obscurus est. & p' quasdam umbras adumbratus. **C**arientismos est tropus quod dura dictu gratius p'ferunt. uti cum interrogantibus. numquid nos quesierit aliquis. respondetur. bona fortuna. unde intelligitur. neminem nos quesisse. **P**aroemia est rebus

et temporibus adcommoda
tum puerbium. rebus: ut contra
stimulum calces. Dū significat aduersus
resistendum. temporibus: ut lupus in fa
bula. Aunt enī rustici uocē hominē
p̄dere. si cū lupus prior uiderit. Vnde
& subito tacenti dicit istud puerbium.
lupus in fabula. **S**arcasmos ē hostilis
intrusio cū amaritudine. ut referres ergo
hec & nuntius ibis pelide genitoris. illi
mea tristitia facta. degeneremq; ne op
tolemū narrare memento. Huic con
trarius ē antisinos urbanitas sine ira
cundia. ut illud. Qui uauū non odit.
amet tua carmina meui. atq; idem
iungat uulpes. & mulgeat hyrcos. Id est
qui uauū non odit. p̄pena ei contingat
ut diligat meui. fuerunt autē meui
& uauū poet̄ pessimi et inuicē uirgili.
q̄ hos diligit faciat q̄ contra naturā f̄.
id est iungat uulpes. & mulgeat hyrcos.
O meosis est. q̄ latine interpretat̄ similitu
do. p̄quā minus note rei p̄similitudinem
eius q̄ magis nota ē pandit̄ demonstra
tio. huius species sunt tres. Yconparabo
l̄. paradigma id est imago. comparatio
exemplū. **I**con ē imago cū figurā rei
exsimili genere conam exp̄mere. ut
om̄a mercurio similis. uocemq; coloremq;
et crines flauos. & membra decora iu
uenta. Congrua enī ē similitudo de
specie. cū p̄sona inducitur parabola. con
paratio. ex dissimilib; rebus. ut qualis in
aruis ē fere libis uisus leo cōminus hos
tem ē sedit. Vbi leoni cēsarem c̄parauit.
n̄ ex suo. sed ex alio genere similitudinē
faciens. **P**aradigma ū ē exemplū dic

ti uel facti alicuius. aut exsimili aut
ex dissimili genere eueniens ei cū p̄po
nuntius rei. ita. tam fortiter perit a
pud ipponē scipio. quā utiq; cato.
Similitudo autē tribus modis fit. apari.
amāiore. aminore. Apari. ac ueluti
magno in p̄p̄lo. cū spe cohōta ē uenit
ab insidio seditio. Amāiore. ad minus. qua
luer ex p̄ssum uentis p̄nubila fulmen
aminore ad maius. si potuit manes arces
cere cūgis orfeus. tertia fretus cythara.
fidibusq; canoris. quasi dicat. rep̄aria. &
breui. Id est. si ille cythara fretus. ego pie
tate. **xx. DE PROSA.**

Prosa ē p̄ducta oratio. et a lege metri
solita. Prosum enī antiqui p̄ductū dice
bāt & rectum. Vnde ait uarro. apud
plautū p̄s̄ lectis significare. rectis. Vn
de & iam q̄ n̄ ē p̄flexa numero sed recta
Prosa oratio dicit̄ in rectū p̄ducendo. Alii
p̄sam aunt dictā ab eo q̄ sit p̄fusa. uel
ab eo q̄ sp̄ciosius p̄uat & excurrat.
nullo sibi termino p̄finito. Pr̄terea tam
apud grecos quā apud latinos. longe ant
quorem curā fuisse carminū. quā pros̄.
Om̄a enī p̄s̄ uersibus ēdebant̄. Pros̄ autē
studiū sero uiguit. p̄m̄ apud grecos fer
cides syrus soluta oratione. scripsit.
Apud romanos autē appius cecus aduer
sus pyrrū soluta oratione. primus ex
eruit. lam ex hinc & ceteri p̄s̄ eloquen
tiam ediderunt. **xvi. DE METRIS.**

Metra uocata quia certis pedū m̄suris
atq; sp̄acis terminant̄. Neq; ultra dim̄si
onem temporū c̄stituta p̄cedunt. Men
sura enī gr̄ce metrum dicit̄. **C**ersus
dicti ab eo q̄ pedibus in ordine suo dis

positus certo fine moderantur. particulos.
que cetera & membra nominant. Qui ne
longius puoluerent quia iudiciu pos
set sustinere. modum statuit ratio un
de reuerteret. & ab eo ipso uersu uo
catu qd reuertit. Huic adheret rith
mus. qd n est certo fine moderatus.
Sed tam rationabiliter ordinatis pedib
currit. qd latine nihil aliud quam nu
merus dicit. De quo e illud. Nume
ros memini. si uerba tenero. Car
men uocat. qd qd pedibus continet.
Cui datum nom estimant. seu qd carptum
pnuuntaret. unde hodie lana qua pur
gantes discerpunt carmina. redicimus.
seu qd qui illa canerent. carere inte
existimabant. Metra uel apedibus
nuncupata uel arebus que scribunt.
uel abinuentionibus. ut asfrequentatorib.
uel anumero syllabarum apedib metra
uocata. ut dactilica. iambica. trocæica.
A trocæo eni trocæicu metru nascit.
adactilo dactilicu. Sic et alia asius
pedib. anumero ut exametru. penta
metru. trimetru. Na senarios uersus
nos ex numero pedu uocam. Hos gre
ci qa geminos ferunt trimetros di
cunt. exametros aut latinos pmu fe
cisse ennius. tradit. eosq longos uocat.
A binuentionib. metra appellata dicunt.
Ut anacreonticu. sassicu. arciloeicum.
Nam anacreontica metra anacreon e
posuit. sassica sasso. mulier edidit. Ar
ciloeia arcilocus qda scripsit. colo
sonia colosonus quida exercuit. So
lad eoru quoq rector e. sotades gene
re cretensis. Symonidia qq metra si

monides poeta lyricus eposuit. asfrien
tatorib. ut asclepiada. Non eni ca ascle
pius inuenit. sed p inde ita uocata.
qd ea idem elegantissime & asfrien
tissime usus sit. Arebus quoq scri
bunt eroicu. elegiacu. buccolicum.
Eroicu eni carmen dictu. qd eo ui
roru fortu res et facta narrantur.
Nam eroas appellant uiri. quasi gre
ce glo digni. ppt sapientia & fortitu
dine. qd metru auctoritate cetera
metra pcedit. unvexomib. ta max
imis operib aptus. qua parius sua
uitatis & dulcedinis sique capax.
quib. uirtutib nom solus optinuit.
ut eroicu uocaret. Ad memorandas
scilicet heroniu res. Nam & pget
ceteros simplicissim habet. constatq
duob. pedib. dactilo & spondeo. ac
sepe pene uel ex hoc ut ex illo. nisi
qd temperantissim fit utriusq mix
tura. qua si instruat asingulis. om
nib. qq metris por e. Hunc pmum
morses incantico. deuterio nomium
longe ante ferciden & homeru ceci
nisse. pbat. Vnde apparet antiqui
rem fuisse apud hebreos studium
carminu. qua apud gentiles. equide
& iob morsis teporib. adequatus. exa
metro spondeoq decurrit. Hunc apud
grecos achuthesius mulesius fert prim
eposuisse. uel ut alii putant fercides
syrus. qd metru ante homeru ptiu
dictu e. Post homeru heroicū nomi
natu. ptiu aut uocatu uolunt eo
qd hoc genere metri oracula apolli
nis sint edita. Nam cu in parnaso pito

Unde dicit heron

12
nem serpentē inuundictam matris
sagittis insequeret. accolę delfici.
hoc illū metro ortati sunt dicentes
ut ait terentianus. I H T I A I A N. I H
T I A I A N. I N T A I A N. Elegiacus autē
dictus eo qđ modulatio eidem car-
minis eueniat miseris. Terentianus
hos deos dicere solet. qđ clausula
talīs tristib; ut tradunt aptior est
modus. Hic autē uix omnino ē stat.
a quo sit inuentus. nisi quia apud
nos ennius cū p̄or usus ē. Nā apud
grecos sic adhuc lī gramaticorum
pendet. ut subiudice res legata sint.
Nā quidā eorū colophonū quendā. qui
dā arcilogū auctore atq; inuenito-
re uolunt; Boccolicū idest pastora-
le carm̄ pleriq; syracusis p̄mū ē
positū apastorib; opinant. n̄nulli
alace-demonē. Nāq; transeunte in
greceiam xerse. rege persarū. cū spar-
tang uirgines subhostili metu. neq;
egredi urbem. neq; pompā chorūq;
agrestem diang demore. exercerent.
turba pastorū neredigio p̄teriret. eū-
dem inēditis cantib; celebrarunt.
Appellat autē boccolicū abubus dema-
iori parte animalū. quā uis opilio-
nū capratorūq; sermones inhis et can-
tica inserant. Hymnos p̄mū dauid
pphetā inlaude dei ēposuisse ac ceci-
nisse manifestū ē. Deinde apud gen-
tiles p̄mū memmia timoefecit inap-
pollinē & musas. quę sunt tēporib; enni
longe p̄ dauid. Hymni autē exgreco
inlatinū laudes in̄p̄tiant. Epitāla-
mia sunt carmina nubentū. quę de-

cantant abscolasticis inhonore spon-
si & sponsę. Hęc p̄m salomon addi-
dit inlaude ecclę & xpī. exq; genti-
les sibi epitālamū. iudicarunt.
& istius generis carm̄ assumptū ē.
Quod genus p̄mū agentilib; insecus &
lebrabat. Postea tantū innuptus hęc.
Vocatū autē epitālamū. eo qđ inala-
mis decantet. Irinos qđ latine lām-
tū uocant. Primus uersū hieremias
ēposuit sup urbem hierusalē & po-
pulū. quando captiuus ductus est.
Post hunc apud grecos symonides poe-
ta lyricus. Adhibebant autē funeribus
atq; lāntis. similiter et nunc epitāsiū
grece. latine supra tumulū. Est enī.
titulus mortuorū. qđ in dormitionē
eq; sit. qui iam defuncti sunt. Scribi-
tur enī ibi. uita. mores. & stat eq;.
P̄os̄is dicit greco nomine opus multoq;
librorū. poema unius. idillion. paucq;
uersū. dicti qđ duorū. monosticon. uni.
Epigramma ē titulus. qđ in latinū sup-
scriptio in̄p̄tāt. Epi enī sup-gramma
lyrica uel scriptio dicit. Epodon
inpoemate clausula breuis ē. Dictū
autē epodon. qđ accinat adspeciem
elegiaci. ubi p̄misso uno longiore.
alter breuior ēponit. atq; in singulis
quibusq; maiorib; sequentes minores.
quasi clausulę recinunt. Clausulas
autē lirici appellant quasi p̄cisos uer-
sus integri subiectos. ut ē apud ora-
tū. Beatus ille qđ p̄cul negotiis. Deinde
sequit p̄cisus. ut prisca gens mortalū.
Sic & deinceps alterni quib; aliqua pars
de est. & ipsi p̄cedentib; similes. sed mi-

nores. Centones apud grammaticos uocari solent q̄decarmibus homeri seu uirgilii ad p̄pa opera more centenario ex multis hinc inde c̄positis innum sartiunt corpus ad facultatem cuiusq̄ materis. Deniq̄ p̄ba uxor ad elsi centone ex uirgilio de fabrica mundi & euangelus plenissime exp̄ssit. materia c̄posita sedm uersus. & uersib; secundū materiā c̄cinnatis; sic quoq̄ & quidā pomponius ex eodē poeta inter cetera stili sui otia. ut rem in xpi honore c̄posuit. similiter & de neidos. **xxii.**

Fabulam poete **DE FABULA.** asando nominauer. quia n̄ sunt res facte. sed tantū loquendo ficte. Quae ideo sunt inducte. ut fictorū tutorū animalū int̄conloquiū. imago quēdam utq̄ hominū nosceret. Has p̄mus inuenisse tradit alemon crotoniensis. appellanturq̄ hisopice. quia is apud frigas in hac re polluit. Sunt autē fabule aut hisopice aut libistice. Hisopice sunt cū animalia muta int̄ se sermocinasse fingunt. uel q̄ animam n̄ habent. ut urbes. arbores. montes. petre. flumina. Libistice autē. dū hominū cū bestis aut bestiarū cū hominib; finguntur uocis eē cōmercia. Fabulas poete quasdam delectandi causa fixerunt. quasdam ad naturas rerū. n̄nullas ad mores hominū interpretati s̄. Delectandi causa fictas. ut eas quas uulgo dicunt. uel quales plautus & terentius c̄posuerunt. Ad naturā rerū fabulas fingunt. ut uulcanus claudus. quia p̄naturā nunquā rectus ē ignis. ut

illa in formis bestia. prima leo. postrema draco. media ipsa cimera. idest caprea. Ceteros hominū peccata uolentes distinguere. quarū ferax ē & horrens prima adulescentia. ut leo. dimidium uitę tēpus lucidissimū ē. ut caprea. eo qd̄ acutissime uideat. Tum fit senectus casibus inflexis draco; sic & ipo centauri fabulā c̄c̄ confictam. idest hominē equo mixtū. ad c̄p̄mendā humanę uitę uelocitatē. quia equū c̄stat c̄c̄ uelocissimū. Admures. ut apud oratiū. mus loquit̄ muri. & mustela uulpicule. Ut p̄ narrationē fictam ad id qd̄ agit. uera significatio referat̄. Unde & hyssopales sunt fabule ad morū finē relaty. uel sic in libro iudiciū. ligna sibi regē requirunt. & locunt̄ ad oliuā. & ad ficū. & ad uitē. & ad rubum. qd̄ totū utiq̄ ad mores fingit. ut ad rem quę intendit̄ ficta. quidem rationes. sed ueraci significatione ueniat̄. Sic & demostenes orator fabulā usus ē aduersus philippū. Qui cū ab atheniensibus postularet. ut sibi decē oratores darent. & discēderet. finx̄ ille fabulā. qua suaderet dies. Lupos aliquando pastorib; quq̄ diligentia decipere uoluissent. suasisse. ut in amicitia c̄uenirent. Ca tamē c̄ditione. ut si canes in quib; erat eorū iurgium iure illis traderent. Annuisse pastores. & in spem securitatis dedisse canes. quos omni suarū uigilantissimos custodes habebant. Tunc lupi adēpta omni formidine. omē qd̄ ingre gibus illis erat n̄p̄sacietate tantum.

ueru & iam plibidine lacerauerunt.
P hilippu quoq pncipes ppli postulare.
quo facilius possit opprimere spolia
tam custodibus urbem. **DE HISTORIA.**

I Deuocabulo hystorie.

II De primis auctoribus hystoriaru.

III De humilitate hystorie.

III De generibus hystorie.

Hystoria est narratio rei geste. p qua
ea que in pteritiu facta sunt dinoscunt.

Dicta aut grece hystoria. apodistorin.

idest auidere. uel cognoscere. Apud

ueteres eni nemo conscribebat hys

toria. nisi is qm fuisse. & ea que e

scribenda eent uidisset. Melius enim

oculis que sunt dephendimus. qua

que auditione colligim. Que eni ui

dent. sine mdatio pferunt. Hec dis

ciplina adgrammatica pmet. quia

qcqd dignu memori e. litteris

mandatur. **H**ystorie aut ideo mo

numenta dicunt. eo qd memoria tri

buan rerum gestaru. Series ante

dicta ptranslatione asertis floru

inuice conphensaru. **H**ystoria aut

apud nos pmu moyses deinitio mun

di ecripsit. Apud gentiles u pmu

dares frigijs degrecis & traianis hys

toria edidit. qua in folijs palmaru

abeo conscripta ee ferunt. Post da

retem aut ingrecia era dotus hys

toricus pmo abitus est. post que fere

cides claruit his temporibus. quib

e tras lege scripsit. **III**

Hystoria gentiu n impedient legen
tibus in his que uilia dixer. Multi
eni sapientes pterna hominu gesta

ad institutione pntu hystorus indi
derunt. Siqdem & p hystoria suma re
tro teporu annoruq subputatio ep
hendit. & pculu reguq successus mul
ta necessaria pseruant. **III**

Gen hystorie triplex e. effemeris naq
appellat uni dici gesto. hoc apud
nos diariu uocat. Na qd latini diur
num. greci effemerida dicunt. **L**a
lendaria appellant. que in mses sin
gulos digerunt. **A**nnales sunt res sin
guluu annu. Queq eni digna me
moriz. domi militieq mari ac terre
pannos incommentariu acta sunt. ab
anniuersarijs gentis annales nomina
uer. **H**ystoria aut multu annu uel
teporu e. Cui diligentia annu co
mentariu in libris dilati e. **I**nt hysto
ria aut & annale hoc int e. Qd hysto
ria e ex teporu que uidim. **A**nnales
u e ex annu. quos etas nra n nouit.
Vnde salustius ex hystoria. libus. eu
sepius. & hieronim. ex annalib. & hys
toria e stat. **H**ic int hystoria. et argu
mentu. & fabula int ee. **N**a hystorie fi
res uere. que facte fi. **A**rgumenta e. que
et si facte n sunt. fieri tam possunt.
quia contra natura sunt.

FINIT LIB

ER PRIMUS.

INCIPI LIB

CUND. DE RETORICA.

INCIPIUNT CAP LIBRI SECUNDI

- D** e rhetorica eiusq; nomine.
D e inuentorib; rhetorice artis.
D e nomine orationis et partib; rhetorice.
D e trib; generib; causarū.
D e statu causarū.
D e triperita controuersia.
D e quattuor partib; orationis.
D e quinq; modis causarū.
D e syllogismis rhetoricis.
D e lege.
D e sententia.
D e cataſceua & anasceua.
D e epſopeia.
D e ethopoeia.
D e generib; questionū.
D e elocutione.
D e trimodo genere dicendi.
D e cola & comatā & periodis.
D e uitis litterarū & uerbq; et sententia
 rū cauendis
D e iuncturis uerborū.
D e figuris uerborū & sententiarū.

EXPLICIT INDICULA INCIPIT TEXTUS

DE RHETORICA EIVSQ; NOMINE

Rhetorica est bene dicen-
 di scientia. in cuiuslib;
 questionib; ad pſuaden-
 dū iusta et bona. Dicta
 aut̃ rhetorica agrecā
 appellatione: apot̃ re-
 thores in. id est acopia locutionis. Resis

enī apud grecos. locutio dicit̃. Rethor
 orator. Coniuncta ē aut̃ grāmaticę
 arti rhetorica. In grāmatica enī sci-
 entia recte loquendi discim̃. In retho-
 rica ū pſcipim̃. qualiter ea quę didicim̃
 11 pferamus. **DE INVENTORI-
 BUS RHETORICAE ARTIS.**

Hęc aut̃ disciplina agrecis inuenta ē. agor-
 gia. aristoteli. hermagora. & translata
 in latinū aulio uidelicet & quintiliano.
 sed ita copiose ita uarie. ut eā lectori
 admirari impromptu sit. comprehendere
 ipossibile. Nā mēbris recensentis. q̃si
 ad hęrescet memorię series dictionis. ac
 max repositi recordatio om̃is elabitur.
 Huius disciplinę pfecta cognitio oratore

111 facit DE NOMINE ORATORIS ET PARTIBUS RHETORICAE

Orator ē igit̃ uir boñ dicendi perit̃.
 Vir boñ cōsistit natura. morib; artib;. Di-
 cendi perit̃ cōsistit artificiose. Loquen-
 tia cōsistit. v. partib; inuentione. disposi-
 tione. elocutione. memoria. p̃nuntiatio-
 ne. & fine officii. qđ ē aliqđ pſuadere.
 Ipsa peritia loquendi in trib; cōsistit. na-
 tura. doctrina. usu. Natura ingenio. doc-
 trina scientia. usu assiduitate. Hęc s̃ enī
 quę n̄ solū in oratore. sed in uno q̃q; ho-
 mine artifice expectant̃. ut aliqđ effici

ant. 111 DE TRIBUS GENERIB; CAUSARV.

Modi causarū tres s̃. Deliberatiuū. de-
 monstratiuū. iudicale. Deliberatiuū
 ē. in q̃ de quib; libet utilitatib; utq; qđ
 aut debet aut n̄ debet fieri tractatur.
 Demonstratiuū. in q̃ laudabilis p̃sona
 aut rephensibilis ostendit̃. iudicale
 eo qđ ei p̃us p̃sonę facto aut poeng̃ aut

Qui sunt ei inue

Quid sit orator

qđ sit rhetorica. et
 dicat.

10
premiis sententia datur. Dictū enī iudica
le. eo qđ iudices hominē sententia sua
ostendant. utrū laudabilis p̄mio dignū sit.
aut certe reus cōdenari delibereturq; sup
plicio. Deliberatiū genū uocat eo qđ de una
quāq; re in eo deliberat. Huius genū duplex
suasio ē & diffasio. id est expectando et fu
gendo & cōfaciendo. Suasoria in tribus locis
diuidit. honesto. utili. & possibile. Hęc dif
fert aliqđ ad deliberatiua. qđ suasoria eget
altera p̄sona. Deliberatiua in idū & apud se
agit in suasoria. Dux s̄ quę plurimū ualent.
spēs & metus. Demonstratiū dictū qđ una
quāq; re aut laudando aut uitupe
rando demonstrat. qđ genū duas habet spe
cies. laudē & uituperationē. Laudis ordo
tribus tēporib; distinguit. ante ipsū. in ip
sum. p̄ ipsū. Ante ipsū. ut quę te tā lēta
tulerūt secula. In ipsū. ut oī sola infandos troyā
miserata labores. Post ipsū. ut infreta dū
flumī current. dū montib; umbrę lustra
bant semp honor nomīq; tuū laudesq; ma
nebt. Pari ordine eēctario & in uitupera
tione hominū hęc forma seruanda ē. an
te hominē. in hominē. p̄ hominē. Locus
cōmunis ad demonstratiū uituperatio
nis genū cōtinet. Qđ tam ab eo aliqđ differt.
Nam uituperatio quę eēctaria ē laudi speci
aliter in idū facientis p̄sona adhibet. Com
munis uero locus generalit̄ inforti crimī p̄
ponit. Unde & cōmunis locus dicit. qđ ab
sentē p̄sona tantū in hominē. q̄ntū in ip
sū crimī exponit. Omne enī uitū n̄ in ui
no tantū. s̄ & iā cōmune in plurib; inue
nit. *v. DE STATY CAUSARVM.*

Stāt apud rethores dicit & res in qua
causa eēt. id est cōstitutio. Greci statum.

accontentione eēt indicant. Latini n̄ so
lū apugna p̄qua expugnent p̄positionē
aduersario. qđ in epar utraq; cōsistit. In
enī ex contentione & depulsione. Stat enī
causarū s̄ duo. rationalis et causalis. De
rationali oriunt cōiecturę. finis. q̄litas.
translatio. Define. iudicialis & negotialis.
De iudiciali. absoluta & adsumptiua. De
adsumptiua. eēctiore odio criminis eēpen
satio. De eēctione. purgatio & depēctio.
Coniecturalis stat. cōfactū qđ alii obicit.
ab alio p̄negat. Disinuatū stat ē cū id qđ
obicit n̄ hoc eē cōtendit. s̄ qđ illud sit ad
hibitis definitionib; adpbat. Qualitas est.
dū q̄lis res sit querit. & quia de iū & generā
negotiū cōtrouersia agit. cōstitutio generalis
appellat. Translatio ē. cū causa ex eo pen
dit. qđ n̄ aut in his agere uidet. ^{que} qua oport
et. aut q̄s q̄ tēpore. qua lege. q̄ crimine.
q̄ pena oportet. Translatiua cōstitutio qđ
actio translationis & cōmutationis indige
re uideat. Iudicialis ē. in q̄sq; & recti na
tura. aut p̄mi. aut p̄ne ratio querit. Ne
gotialis ē. in qđ iuris ex cūli more excūta
te sit cōsiderat. Adsumptiua ē. quę ipsa ex se
nihil dat firmi ad recūstationē. Concessio
ē. cū alio aliqđ factū n̄ ē. sed ut ignoscat pos
tulat qđ nos ad penitentes p̄bauim̄ p̄ncere.
Remotio criminis ē. qđ id crimī qđ inferit
ase & sua culpa. ui. & potestate in aliu reus
transfere conat. Relatio criminis ē. cū
ideo iure factū dicit. qđ aliq̄s ante iniu
ria lacescit sit. Comparatio ē. cū aliud
aliqđ altius factū honestū aut utile con
tendit. qđ ut fieret illud qđ arguit dicit
eē cōmissū. Purgatio ē. cū factū qđ om̄ ē
cedit. s̄ culpa remouet. Hęc partes habet

tres. inprudencia. casu. necessitate. Deprecatio
 ē. cū peccasse & cū sultū peccasse reus cūctus.
 & tam ut ignoscatur postulat. Qd genū prius
 potest accipere. Itē ex legali statu hęc ori
 unt. idest scriptū & uoluntas legi cōtraria.
 ambiguitas. collectio siue ratio. natio. & de
 finitio legalis scriptū ē ut uoluntas ē quan
 do uerba ipsa uidet cū sententia scriptor
 discedere. Legis cōtrariet. stat. ē. qndo int se
 due leges aut plures discrepare noscunt.

Ambiguitas ē cū id qd ē scriptū duas aut plu
 res res significare uidet. collectio ul ratio
 natio ē. qndo ex eo qd scriptū aliud qd qd
 cōscriptū ē inuenit. Definitio legalis est.
 cū qd indefinita cōstitutione inq posita
 sit querit. Stat g tā rationalis quā legalis
 aqbdam certū cōnumerati decē & septem.
 certū scdm rethoricos decē & octo reperi
 unt. ppter qā translationē int rationales
 pncipalē adfist stat. Inde se & iā ipse cice
 ro rep̄hendens translationē legalib. sta
 tū hui adplicuit. **DE TRIPERTITA**

Tripertita contro **CONTRouERSIA**
 uersia iuxta ciceronē aut simplex ē. aut
 iuncta. & si iuncta erit. cōsiderandū est
 utrū ex plurib. questionib. iuncta sit. an
 ex aliq. cōparatione. Controuersia simplex
 ē quę absoluta cōtinet unā questionē hoc
 modo. ca. rentis bellū indi. annon.
 Iuncta ē ex plurib. questionib. in qua plura
 querunt hoc pacto. utrū cartago diruat.
 an cartaginensib. reddat. ^{atq. colonia} an incalunia de
 ducat. Cōparatione. utrū potū an potissi
 mū. querit adhunc modū. utrū exercitus
 in macedonia cōtra philippū mittat. q̄sue
 cessit auxilio. an teneat italiam. aut quā
 maxime cōtra annibalem copia sit.

Partes orationis in rethorica arte quattuor
 s. exordium. narratio. argumentatio. conclusio.
 Harū pma auditoris animū puocat. scda res
 gestas explicat. tertia assertionib. fac. quarta
 fines totū orationis cōplectit. Inchoandū
 ē itaq. talit. ut beniuolū. docibile ul audi
 torē faciam. Beniuolū precando. docibile
 instruendo. adtentū excitando. Narrandū
 ē itaq. ut breuit. atq. apte loquam. Argum
 tandū ē ita. ut p̄mū nrā firmit. dehinc
 adūsā cōfringam. Concludendū ē ita. ut
 cōtētm animū audientis implere quę
 diximus. **VIII. DE VITIIS**

Species causarū quinq. s. honestū. admi
 rabile. humile. anceps. obscurū. Hones
 tum. causę genū ē cui statū sine oratione
 nrā habet animū auditoris. Admirabile.
 eo qd ē aliena cura nimis eō qd auditi
 ri s. Humile ē. qd negligit ab audire.
 Anceps ē. inq aut iudicatio aut causa ho
 nestatis & cōpitudinis particeps. ut beni
 uola parte offensa. Obscurū. in qua aut
 tardi audientes s. aut difficiorib. ad cog
 noscendū negotiū causa cernit impli
 cata. **DE SYLOGISMIS RETHORICIS**

Syllogism. gr̄ce. latine argumentatio di
 ct. Argumentatio enī dicta ē q̄si acutę
 m̄tis oratio. qā inuentū p̄babile exeqm.
 Syllogism. igit ē p̄positionis & assūptio
 nis cōfirmationisq. extrema cōclusio. aut
 ex ambigentis incerto. aut ex fiducia
 cōphantis. Constat enī trib. partib. assūp
 tione. cōclusionē. p̄positionē. qd bonū ē.
 t̄pe usū habet. cōcludit enī peccunia bo
 nū nom. ē. Syllogismos enī n̄ solū retho

res sed maxime dialectici utuntur. licet apud
sepe pponat. adsumat. confirmet atq. exclu-
dat. quia ut diximus ppter artis dialecticę
& rethoricę s. Solocismę apud rethores
genera duo s. principalia. inductio & ratio-
cinatio. Inductionis membra s. tria. Prima
propositio. secunda inlatio. q. & suppositio dicitur. Tertia
exclusio. Inductio que reb. indubis cap-
adensione ei cumstructa e. siue inphi-
lophos. siue in rethores & in sermone-
nantes. Propositio inductionis e. que si
multitudinis cecedende rei necessario unum
inducit aut plurimum. Inlatio inductionis
e. que & adsuppositio dicitur. que rem de qua e.
tendit & cui causa similitudinis abire fit.
introduc. Conclusio inductionis e. que
ea cecessione inlationis confirmat. & qd ex
ea efficiat declarat. Ratiocinatio e. oratio
que id de q. e. questio epbat. Enthimema
igitur inptat mris cceptio. que in pfecta
fillo gismori solet arigrasi nancupare.
Nā in duab. paratib. argumta forma cōstitit.
qndo id qd ad fidē pnet faciendā utit.
s. l. gismę legē pterit. ut e. illud. Si te-
pestas utanda e. n. e. igitur nauigandū. Ex-
sola enī ppositione cōstat eē pfectū. Vnde
magis de rethorib. quā dialecticis ene-
nre iudicatu e. Ratiocinationis modis
duo. Primū enthimema q. e. in pfectus.
s. l. gismę atq. rethoricę. Secundū epicere-
ma. q. e. in rethoricis & latior s. l. gismę.
Enthimema membra s. qnq. Primū cū-
cibile sedm ostentabile. tū sententiale.
quartū ex plabile. qntū collectiuū. Con-
uincibile e. qd euideti ratione cūnet.
sicut s. cicero p milone. Cris igitur mor-
tis sed deis ultorē enī utā supōit p uos re-

stitui. posse noletis. Ostentabile e. qd cer-
ta rei demonstratione cōstringit. Sic cice-
ro incantilena. hic tam uiuit. immo etiā
insenatu uenit. Sententiale e. qd sententia
generalia dic. ut apud terrentiū obsequi
amicos. ueritas odiū parat. Exemplabile e.
qd alicui exempli cōparatione euentū simi-
le cōminat. sic cicero in philippicis. temeror
anton. quārgm ea exempla meditaris eoz
exit nptimescere. Collectiuū e. cū in unū
que argumta s. colligunt. Sic ait cicero p mi-
lone. Quē igitur cū grā noluit. hunc uoluit.
cū aliquq. querela. quē iura. quē loco. quē
tēpore n. e. ausus. hunc iniuria alieno tē-
pore cū periculo capitis n. dubitabit occide-
re. Preterea sedm uictorinū enthimematis
est altera definitio. ex sola ppositione. si cū
iā dictū e. qā ita cōstat. sitē pestas utanda
e. n. e. nauigatio reqrenda. Ex sola adsuppo-
sitione. ut e. illud. Si inimicos occidit inimi-
cus. & qā illi de e. exclusio enthimema uo-
cat. Seqt epicerema descendens de ratioci-
natione. latior & excrucior rethoricis syl-
logismis. ppter qd rethorib. dat. Hic enī
cōstat modis trib. Primū modus triperit
e. Sed s. quadriperit. tertius qnq. perit.
Triperit epicerimaticus. Epicerimaticus syl-
logism e. qd cōstat mēbris trib. Id est p-
positione. adsuppositione. exclusi-
one. Quadriperitusq. cōstat ex mēbris quattuor. Pri-
ma ppositione. secunda adsuppositione. & una
ppositionis ut adsuppositionis adiuncta. Ter-
tia pbatōne & exclusiōne. Quinquēperitus
itaq. e. qd cōstat ex mēbris qnq. Id est pma
ppositione. secunda pbatōne. tertia adsuppo-
sitione. quarta pbatōne. quinta exclusiōne.
Hanc cicero ita facit in arte rethorica. si de

liberatio & demonstratio genera sunt
causarū. n̄ poss. recte partes alicui gene-
ris causę putari. Eadem enī res alii ge-
nus & pars n̄ potest. ut cetera. q̄ usq. syl-
logismi hui. mēbra claudantur.

X. DE LEGE

Lex ē cōstitutio ppli. qđ maiores natu cū
plebibus sanxerunt. Nā qđ rex ut impe-
rator edicit. cōstitutio ut edictū uocat.
Institutio q̄tatis duplex ē. Nunc in
legibus. nē in moribus. hū legē aū & mo-
res hoc int̄ ē. Qđ lex scripta ē. mos
ū ē uetustate p̄bata cōsuetudo. siue lex
n̄ scripta. Nā lex a legendo uocata.
q̄a scripta ē. Mos aū longa cōsuetu-
do ē demoribus. tracta tantundem.
Consuetudo autē ē uis qđā moribus
instituta. qđ p̄lege suscipit cū de-
ficit lex. Nec differt scriptura an
ratione cōsistat. q̄ndo & legē ratio
cōmendet. Porro si ratione. lex cōstat.
lex erit om̄e iā qđ ratione cōstituta.
Dū taxat qđ religioni cōgruat qđ disci-
plinę cōueniat. qđ saluti p̄ficiat. Voca-
ta aū cōsuetudo. q̄a in cōmuni ē usu.
Om̄is aū aut p̄mittit aliqđ. ut uir for-
tis petat p̄miū. aut uetat. ut sacrarū
uirginū nuptias nulli petere liceat.
Aut punit. ut q̄cedē fecerit capite p̄lecta-
tur. Factę s̄ aū leges. ut earū metu hu-
mana coercent audacia. tutaq. sit int̄
im̄p̄ios innocentia. & in ipsīs im̄p̄iis
formidato supplicio refrenet nocendi
facultas. Legis enī p̄mo aut pena. uita mo-
derat humana. Erat aū lex honesta. iusta.
possibilis. scđm naturā. scđm cōsuetudi-
nē. patrię. loco tēpori que cōueniens. Ne

cessaria. utilis. manifesta q̄q. ne aliqđ p.
obscuritate incaptione. cōtineat. nullo
p̄uato cōmodo. sed p̄cōmuni ciuū utilitate
cōscripta. **XI. DE SENTENTIA**

Sententia ē dicta impersonale. ut obsequi ami-
cos. uertas odium parit. Huic si p̄sona fuerit
adiecta. erian erit. ita. Offendit achilles
agamēnomēnomē uera dicendo. Metro fa-
nes p̄meruit grā tridatis obsequendo.
Nā int̄ erian & sententiā hoc int̄ ē. Qđ
sententia sine p̄sona p̄fert. erian sine
p̄sona nūquā dicit. Vnde si sententię
p̄sona adiciat. fit erian. Si detrahatur.
fit sententia. **SCHEMA**

XII. DE CATASTROPHANA

Catastrophe ē cōfirmatio p̄po-
siti rei. Anastrophe aū cōtraria
superiori ē. Reuincit enī n̄ su-
isse aut n̄ cō qđ natū aut
factū aut dictū ē p̄ponitur.
Vt siq̄s cōmēra neget fuisse. aut fuisse ē
firmiter. Int̄ hęc & thesin hoc int̄ ē.
qđ thesis quā uis et ipsa habeat disputa-
tionē. in utraq. parte. tam incertę rei
quasi quedā deliberatio ut q̄ratio est.
Catastrophę aū & anastrophę quę ueri simi-
les n̄ s̄. s̄ p̄ueris p̄ponunt. plerūq. ūsant.
Anastrophę p̄ma diuisio ē in cōueniens & in-
datū. In cōuenientes species s̄. qđ inhonestū
tū ē & qđ inutile. h̄c inhonestū trac-
tat aut indictis aut infactis. Indictis.
ut siq̄s indecora & n̄ respondentia auc-
toritati dixisse dicat. ut ut aliqđ in-
fame. cathonē illū censoriū inueniunt
illā ad neq̄tiā & luxuriā coartatū. Infac-
tis. ut siq̄s aborrens aliqđ ascimoniam &
nomine suo fecisse dicat. ut ē fabula

18
de adulterio maritus & uenerit. Mendacium res
habet species. incredibile quod factum non esse cre
dat. Ut adolenscentem quod de siculo litore ingre
dientes affrica classe uideret. Impossibile est.
ut clodius insidias miloni fecerit. & idem
occisus sit amilone. Contrarium est. Nam si insi
dias fecit. occidit. Occisus est. non fecit insidias.
Hec distributio in contrarium reformata. cataste
us perdit. Oportebit tam principia sic or
dinare. credendum esse ueterum auctoritati.
aut fabulis fide non habenda esse dicam. &
ad id postremum in anasceua requiram. ne quid
aliud significare uoluerit quod ista finxerunt.
Ut scilla non marina sed maritima femina. nec
succincta canibus. sed rapace aliqua &
in hospitale uenientibus extitisse.

XIII DE PROSOPEIA

Prosopoeia est cum in animalium &
persona & sermo fingitur. Cicero
incatiline & denique simecum patria
meaque uita mea multo est carior loquebat.
dicit & cetera. Sic & montes & flumina uel
arbores loquentes inducim. personam imponen
tes rei quae non habet naturam loquendi. quod &
tragoedis usitatum & in orationibus frequentis
sime inuenitur. **XIII DE THOPEIA**

Thopeniam uero illam uocamus. in qua hominis
personam fingimus. per commendis affectibus. grauis.
studii. fortunae. letitiae. secus. meroris. audaciae.
Nam cum piratae personam suscipit. audax. abrupta.
temeraria erit oratio. Cum feminae sermo si
mulatur. secum conuenire debet oratio. Iam ue
ro adulescentis. & senis. & militis. & impera
toris. & parasti. & rustici. & philosophi. diuisa
oratio dicenda est. Alii enim loquuntur gaudii af
fectus. alii uulnerat. In quo genere dictionis
illa est maxime cogitanda. quae loquatur. & apud

quae. & de quo. & ubi. & quando tempore. quid egerit.
quod acturus sit. aut quod pati possit. si haec consi
ta neglexerit. **DE GENERIBUS**

Genera questionum sunt duo. **QUESTIONUM**
Quorum unum est finitum. alterum infinitum. Fini
tum. & hypothesis graece. latine causa dicitur. ubi
cum certa persona controversia est. Infinitum. quod gra
ece thesis. latine propositum nominatur. Hoc perso
na non habet certam. nec inest aliqua certa cir
cumsstantia. id est nec locus nec tempus. In causa
uero certa omnia sunt. unde quod pars causae est propositum.

XVI DE ELOCUTIONE

Iam uero in elocutionibus illud uti oportebat
ut res. locus. tempus. persona. audientis eslagi
tat. Ne persona religiosus. ne in uerecundia
castus. ne leuia grauius. ne lasciuia serius.
ne ridicula rursus misceantur. Latine autem
& perspicue loquendum. Latine autem loqui.
uerba rerum uera & naturalia perspicere. Nec
in sermone atque cultu praesentis temporis disce
pat. Hinc non satis uidere quod dicat. nisi hic quod
apte & suauiter dicere. ne id quidem tantum. nisi
id quod dicat & facere. **DE TRIMODO GENI**

Dicenda sunt quoque **RE DICENDI**
submissa leniter. incitata grauius. inflexa mode
rate. Hoc est enim illud trimodum genus dicendi.
humile. medium. grandilocum. Cum enim magna
dicimus. granditer preferenda sunt. Cum parua dicimus.
subtiliter. Cum mediocria. temperate. Nam in paruis
causis nihil grande. nihil sublime dicendum est.
sed leni ac pedestri more loquendum. In causis
autem maioribus ubi de deo uel hominum salute refe
rimus. plus magnificentiae & fulgoris est exhi
bendum. In temperatis uero causis ubi nihil agitur ut
agatur. sed tantummodo ut delectetur auditor. In
utrumque moderate dicendum est. Sed et quauis de
magnis rebus quod dicat. non tam semper granditer di

cere debet. sed submisit. cū docet. temperat. cū aliqd laudat ut utuperat. grandit. cū ad cūersionē auersos animos puocat. Utenda tam uerba in summo genere sufficientia. in temperato splendentia. in grandia uehementia.

DE COLA ET COMMA ET PERIODO

Conponit aut instructurq omnis oratio. uerbis. coma & colon & periodon. Coma particula ē sententię. colon membrū. periodus ambitus ut circuit. It aut exēunctione uerbq coma. ex coma colon. ex colon periodus. Coma ē iuncturę finitio. ut pote. & si uereor iudices. Ecce unū coma seqt & aliud coma. ne turpe sit pfortissimo uiro dicere. & factū ē colon idest mēbrū. qd intellectū sensui pstat. sed adhuc pendet oratio. Sicq deinde ex plurib mēbris fit periodus. idest extrema sententię clausula. Ita ueterē iudiciorū morē reqrunt. Periodus aut longior ē n debet. quā ut uno spū pferatur.

DE VITIIS LITTERARUM

ET VERBORUM

Preterea purū & honestū oratoris eloquium carere debet omib uitis. tā in litteris quā in uerbis. quā & iā insententiis. In litteris. **xxi** ut iunctura apta & cūueniens sit. Et sic obseruandū. ne pcedentis uerbi extrema uocalis in eandē uocalē pma incidat ubi sequentis. Ut semine egypti. Quę structura melior sit. si cōsonantes uocalib adplicant. Triū qđ cōsonantiū. quę in se incidentes stridere & quasi ricare uident. uitanda iunctura ē. idest. **R. S. X.** Ut ars studiūq rex xerxes. error romuli. fugienda ē & cōsonans. or. inlisa uocalib ut uerū enim. **DE IUNCTIVRIS VER**

In uerbis quoq cauenda s uitia. **BO R Y M.** ut n in ppa uerba ponant. quę greci acyrolo

gia uocant. Amanda ē ergo pprietas. Sic tam. ut aliquando ppter humilitatē sordidi aut spurci uocabuli translatis nominib sit utendum. Non tam longe accedat. sed ut ueris pima decognata uideant. Fugienda & iā yperbata longiora. quę fieri sine aliq sensui cōfusione n possunt. Ambiguitas qđ & uitū illud cauendū. cū qdā uelatione eloquentię ducti qđ uno aut duob uerbis significare poterant. in ppositis inanib uocib longa & circuitū flexa ambage cōcludunt. Qđ uitū p̄sologia uocat. Cui contrariū uitū ē. ut breuitatis studiū sit & iā necessaria uerba furari. Fugienda s qđ sic in litteris & uerbis. ita & insententiis uitia quę in pma gramaticq studia cognoscuntur. Sunt aut cacematon. tautologia. ellemis. acyrologia. macrologia. perisologia. pleonasmos. & hūsimilia. At contra orationē extollet & exornat inergia. Iū enfasis quę plus qđ dā quā dixerit intellegi fac. ut si dicas ad glām scipionis ascendet. Et uirgilius dimissū lapsi p funē. Cū enī dic lapsi altitudine imaginis suggerit. Huic cōtraria uirt ē uerb minuire. quę natura sua magna s. **DE FIGVRIS VERBORUM ET SENTENTIARUM.**

Augēt & ornāt oratio & iā figuris uerbq ac sententiarū. Nā quia directa & ppetua oratio fatigationē atq fastidiū tā dicenti quā audienti creat. flectenda ē & in uarias uersanda formas. ut & dicentem reficiat & ornatiō fiat. & iudicē diūso uultu ab itaq deflectat. Equib plurimę supius adnotato in scematis artis grammatice adnotatę s. Vnde tantū illa hic in pponi oportuit. quę in poemate aut iniquā aut difficultē sunt. in oratione

aut libery.

CYPR

ITEM CIPRI IN LIBRO QVO

I De dialectica

II De differentia dialectice & rethorice artis

III De diffinitione philosophie

IV De ylagogis porphiri

V De cathegoris aristotelis

VI De periermenis aristotelis

VII De formulis syllogismorum

VIII De modis syllogismorum & potencorum.

IX De diuisionib. definitionum

X De topicis

XI De oppositis

XII De prioribus

DE DIALECTICA

Dialectica est disciplina addifferendas rerum causas inuenta. Ipsa est philosophie species que logica dicitur. id est rationalis. diffinuendi. querendi. & differendi potens. Docet enim in pluribus generibus questionum. que admodum disputanda uera et falsa diiudicentur. hanc quidem primi philosophi in suis dictionibus habuerunt. nam ad aptius redigere peritiam. Post hos aristoteles ad regulas quasdam huius doctrine argumenta perduxit. & dialecticam nuncupauit. pro eo quod in ea deductis disputatur. Nam lecton dictio dicitur. Ideo autem rethorica disciplina dialectica sequitur. quia in multis utriusque communes existunt. **DE DIFFERENTIA DIALECTICE & RETHORICE ARTIS**

Dialectica uero & rethorica uarro in nouem disciplinarum libris tali similitudine definiunt. Dialectice rethorica est. quod in manu hominis pugnus adstrictus & palma distentis. Illa uerba extrahens.

ista distendens. Dialectica siquidem addisferendas res acutior. rethorica ad illa que nititur docenda facundior. Illa ad scolas nunquam uenit. ista iugiter preceps in forum. Illa requirit rarissimos studiosos. hec frequentem & populum. Solent autem philosophi ante quam ad ylagogem ueniant exponenda definitionem philosophie ostendere. quod facilius ea que ad ea pertinent demonstrant.

DE DIFFINITIONE PHILOSOPHIE

Philosophia est rerum humanarum diuinarumque cognitio. cum studio bene uiuendi coniuncta. hec duabus ex rebus constare uidetur. scientia & opinione. Scientia est. cum res aliqua certa ratione percipitur. Opinio autem. cum adhuc incerta res latet. & nulla ratione firma uidetur. Ut pote. sol utrum ne tantus. quantus uidetur. an maior sit. quam omnis trans hunc luna globosa sit an concaua. & stelle utrum ne adherant celo. an per aerem libero cursu ferantur. Celum ipsum qua magnitudine. qua materia consistat. utrum quietum sit. & immobile. an incredibile celeritate uoluat. Quanta sit terre transiitudo. aut quibus fundamentis librata & suspensa permaneat. Ipsam autem nomen latine interpretatur. amoris sapientie profectus. Nam greci philo amoris. sophia sapientia dicunt. Philosophie species triperita est. Una naturalis. que grece fisica appellatur. In qua de naturae inquisitione differit. Altera moralis que grece ethica dicitur. in qua de moribus agitur. Tertia rationalis. que greco uocabulo logica appellatur. In qua disputatur que admodum in rerum causis uel utatur

mores ueritas ipsa quærat. Inſifica igitur cauſa quærendi. Inſthica ordo uiuendi. Inlo-
gica ratio intellegendi uerſat. Inſica apud
grecos p^{ri}m^o p^{re}ſeruat^{ur} e^{ſt} tales mileſius. unus
eſſe p^{re}ſe illis ſapientib^{us}. hic enī ante alios ex
li cauſas atq^{ue} uim rerū naturalium contēpla-
tione ſuſcepit. Quā p^{ri}m^o modū plato inquattuor
diſtinctiones diſtribuit. ideſt arithmetica.
geometrica. muſica. aſtronomia. lethica.
ſocrates p^{ri}m^o ad corrigendos cōponendosq^{ue}
mores inſtituit. atq^{ue} omē ſtudiū ei ad be-
ne uiuendi diſputationē p^{er}duxit. Diuidens
eā inquattuor uirtutib^{us} anime. ideſt pru-
dentia. iuſtitia. fortitudine. tēperantia.
P^{ri}udentia ē. in reb^{us} qua diſcernunt^{ur} ab omni
mala. Fortitudo. qua aduerſa equanimiter
tolerant. Temperantia. qua libido cōcupiſ-
centiaq^{ue} rerū frenat. Iuſtitia. qua recte ui-
dicando ſua cuiq^{ue} diſtribuit. Logica quæ
rationalis uocat^{ur} plato ſubiunxit. p^{er} qua diſ-
cuſſis rerū morūq^{ue} cauſis uim earū rationa-
bilit^{er} p^{re}ſeruat. Diuidens eā indialectica &
rethorica. Diſta aut^{em} logica. ideſt rationalis.
Logos enī apud grecos & ſermone ſignificat
& rationē. In hiſ^{us} q^{ui}ppe trib^{us} generib^{us} phylo-
ſophiæ & u^{el} eloquia diuina eſiſtunt. Nā aut^{em}
de natura diſputare ſolent ut ingeneti. &
in geſteſtaſten. aut demonib^{us}. ut in puerbui.
& in omnib^{us}. ſparſim libris. Aut de logica p^{er}
qua n^{ost}ri theologica ſibi uindiciant. ut in
cantica canticorū & euangelis. Itē aliq^{ui} doc-
torū phyloſophia in nomine & partib^{us} ſuis
ita definiunt. Philoſophia ē diuinarū huma-
narūq^{ue} rerū inquantū homini poſſibile ē
p^{ro}babilis ſcientia. Alii. Philoſophia ē ars
artū & diſciplina diſciplinarū. Rurſum
phyloſophia ē meditatio moras. q^{ui}d magis

conuenit cepiant q^{ui}ſeti ambitione calcata con-
uerſatione diſciplinabili ſimilitudine ſutu-
re patrie uiuunt. Phyloſophia diuidit^{ur} in
duas partes. Prima inſpectiua. ſedā in actu-
ale. Alii definiunt phyloſophiæ rationē in
duab^{us} eſiſtere partib^{us}. Quarū prima inſpec-
tiua ē. ſedā actualis. Inſpectiua dicit^{ur}.
qua ſup^{er}greſſi uiſibilia deſcendunt aliq^{ui}d &
celeſtia cōtemplat^{ur} ea quæ m^{en}te ſono modo in-
ſpiciunt^{ur}. q^{ui}m^{od}o corporū ſup^{er}grediunt^{ur} opti-
mū. Inſpectiua diuidit^{ur} in trib^{us} modis.
ideſt p^{ri}ma innaturalis. ſedā indoctrinam.
tertia indiuiſa. Naturalis dicit^{ur} ubi uni-
cuſq^{ue} rei natura diſcutit^{ur} qua nihil ge-
nerat^{ur} inuita. ſed unū q^{ui}dq^{ue} hiſ^{us} uſib^{us} depu-
tat^{ur}. in q^{ui}b^{us} aſſeratore deſinitū ē. niſi forte
cū uoluntate dⁱ aliq^{ui}d miraculū puenire mon-
trat^{ur}. Doctrinalis dicit^{ur} ſcientia. quæ abſtracta
cōſiderat quantitatem. Abſtracta enī quantitas
dicit^{ur} quā intellectu amateria ſeparantes
ut ab aliis accidentib^{us}. ut ē par impar. uel
alia huiusmodi in ſola ratione tractamus.
cui^{us} ſpecies ſ^{unt} quattuor. Arithmetica. geo-
metrica. muſica. aſtronomia. Diuina di-
cit^{ur} quando ineffabile naturā dⁱ aut ſpi-
rituales creaturas ex aliqua parte p^{ro}fundissi-
ma qualitate diſſerim^{us}. Doctrinalis diui-
dit^{ur} inquattuor. Ideſt p^{ri}ma in arithmetica.
ſecunda in geometrica. tertia in muſica.
quarta in aſtronomia. Arithmetica ē diſci-
plina quantitatis. numerabilis ſedm^{us} rē.
Geometrica ē diſciplina magnitudinis in-
mobilis & formarū. Muſica ē diſciplina
quæ denumeris loquit^{ur}. q^{ui}a aliq^{ui}d ē hiſ^{us} qui
inueniunt^{ur} in ſonis. Aſtrō^{no}mia ē diſciplina
curſus celeſtiū ſyderū. quæ figuras con-
templatur omⁿⁱſ^{es}. & abſt^{ra}ctudines ſtellarum

circa se & circa terra indagabili ratione per-
currit. Actualis diuidit in tribus. Id est pma
in morale. scda dispensatiua. & ciuile. Porro
actualis dicitur. quæ res ppositas operationib
suis explicare ostendit. Cui partes sunt tres.
Moralis. dispensatiua. & ciuilis. Moralis dicitur p
quæ mos uiuendi honestus appetit. & insti-
ta aduirtit tendentia pparant. Dispensa-
tiua dicitur cû domesticarû rerû sapient or-
do disponit. Ciuilis dicitur. p quæ toti ciuita-
tis administratur. 1111 .

DE PHILOSOPHIA G. O. G. I. S. PHO. R. PHIL. R. U.

Post philosophiæ definitiones in quibus genera-
lit. omnia continent. ne ysaïogas phorphiri
expediamus. Ysaïoga quippe grece
latine introductio dicitur. e. g. scilicet. quæ phi-
losophia incipiunt. Contingens in se de-
monstratione pmarû rationû de qua libet
re. quæ sit. sua. quæ certa. ac substantiali
definitione declarat. Nam postea pmo ge-
nere. deinde species & alia quæ uicina e-
possunt subiungim. ac discretis contine-
nib. separamus. Tam diu nû ponentes dif-
ferentias. quo usq. ad propriû ei de quo querim.
signata ei expitione pueniam. Ut pote. homo
est animal rationale. mortale. & terrene. &
bipes. risu capax gen. est. Cû dictû
est animal substantia hominis declarata est.
Est eni ad hominē gen. animal. Sed quia
late patebat. adiecta est species terrenû. i. a
exclusu. est id. qd. aut ætheriû. aut humidû est.
Differencia u. ut bipes. quæ ppter animalia
posita est. quæ multis pedib. innunt. Item
rationale. ppter illa quæ ratione egeant. Mor-
tale aut. ppter id. qd. angelis n. est. Postea discre-
tis atq. seclusis. adiectu est ppriû in parte pos-
trema. Est eni solû hominis. qd. ridet. Sic

perfecta est omnis ex parte definitio ad hominem
declarandû. Cui disciplinæ definitionē plenā
existimauer. aristoteles & tullius. ex genere
differentiis consistere. Quidā postea pleniores
indocendo ei perfectā substantiale definitionē
in quinq. partib. uelut mēbris suis diuiserunt.
Quarū pma est de genere. scda de specie. tertia
de differentia. quarta de ppo. qnta de acciden-
ti. Gen. ut animal. est eni. uocabulū generale
& cōmune omnium animā habentium. Species
ut homo. Est eni specialitas qua separantur a c-
teris animantib. Differentia. ut rationale.
mortale. His eni duob. differt homo a ceteris.
Cû eni dicitur rationale. discernit ab inrationa-
bilib. munit. quæ n. habent rationē. Cû mortale
discernit ab angelis. q. nesciunt mori. Propriū
ut risibile. Homo est eni qd. ridet. & hoc ppter
hominē nullius animalis est. Accidens. ut co-
lor. incorpore. doctrina. inanimu. Hec eni
tēpori. uarietate & accidunt & mutant. & e-
ex omib. his quinq. partib. oratio plene senten-
tis ita. Homo est animal rationale. mortale.
risibile. boni maliq. capax. Sic & iā in omni
oratione substantiali tam diu ut ponere so-
debem. species & differentias. quā diu seclu-
sis omib. quæ hoc idem e- possunt. ad id pue-
niam. ut pproprietas iā certa teneat. Ysaïogas
aut. ex greco in latinū transtulit uictorin.
orator. Cōmentūq. ei quinq. libris boetius
edidit. **DE CATEGORIIS ARISTOTELIS**

Secunt aristotelis categoriæ. **L. I. S.**
quæ latine pdicamenta dicunt. Quib. p uarias
significationes omnis sermo conclusus est. In-
strumta categoriarū sunt tria. Id est.
prima scda tertia denominati multarum
rerū num. est. Sed non eadē. ut lex. Nam
quantū ad nom. p. tinet. & uerus & puerus

& celestis leo dicitur. Quantum ad definitionem pu-
 nec. aliter uerus definitur. aliter pictus. aliter celestis.
 Vni uoca s. quando duarum aut plurium rerum unum
 nomen est & definitio. ut uestis. Nam & uerus &
 tunica & nomen uestis possunt accipere. & ei
 definitionem. Ergo hoc uniuocum in generibus
 esse intellegitur. quia & nomen & definitionem
 dant formis suis. Denominatiua id est diri-
 natua dicuntur. quatenus ab alio solo differunt
 casu secundum nomen habent appellationem. ut ab omni-
 tate bonum. amalia malus. Categoriarum autem
 species decem s. id est substantia. quantitas. qualitas.
 relatio. situs. locus. tempus. habitus. agere. & pa-
 ti. Substantia est. quae proprie & principaliter dicitur.
 quae neque desubiecto est. ut aliquis homo. uel aliquis equus.
 Species autem substantiae dicuntur. in quibus speciebus illae quae
 principaliter substantiae primo dictae sunt insunt atque
 clauduntur. ut in homine cicero. Quantitas est in
 figura. propterea aliquid uel magnum uel minus ostendit.
 ut longus breuis. Qualitas est. ut quilibet sit. orator
 an rusticus. niger aut candidus. Relatio est. quae
 refertur ad aliquid. Cum enim dicitur filius. demonstrat
 & patrem. Hae relationes simul incipiunt. Namque ser-
 uus ac dominus uno tempore exordium nominis
 sumunt. nec aliquando inueniuntur dominus por-
 seruo. nec seruus domino. Alterum enim alteri pro-
 esse non potest. Locus est. ubi sit. in foro. in platea.
 Locus autem motus. partes sex habet. Dextra. & sinistra.
 in ante. & retro. sursum. atque deorsum. Partes quoque
 istae sex duo habent. longe & prope. Tempus. ut
 hodie. heri. Porro situs a positione dicitur. ut quis
 aut sitet. aut sedeat. aut iaceat. Habitus. ab ha-
 bendo aliquid dicitur. ut habere scientiam in mente.
 uirtutem in corpore. circa corpus uestimentum. & ce-
 tera quae ad habendi modum designantur ad docto-
 ribus numero comprehenduntur. Nam uel agere & pati.

ab agentis & patientis significatione consistunt.
 Nam scribo. uocis actum habet. quoniam facientis
 rem indicat. Scribor patientis est. quoniam pati
 se ostendit. In his enim nouem generibus quorum
 exempli gratia quaedam posita s. uel in ipso sub-
 stantiae genere quod estus innumerabilia
 repperiunt. Nam & ea quae intellectu capiunt.
 id ad alterum horum decem predicamentorum sermo-
 ne uulgantur. Plena enim sententia debuit na-
 e. Augustinus magnus orator filius illi. stans
 in templo hodie insolatus disputando fatigatus.
 Vbi autem substantia est. id est proprium quod ce-
 teris subiacet. Reliqua nouem accidentia s.
 Substantia autem dicitur. ab eo quod omnis res ad se
 ipsam subsistit. & ideo substantia est. Illa uero ac-
 cidentia quae insubsistentia atque subiecto
 s. substantiae non sunt. quia non subsistunt. sed
 mutantur sicut color uel forma. Desubiecto
 autem & insubiecto. quasi de ipso & in ipso.
 Vbi enim dicitur desubiecto substantia est. quasi
 dicitur desubstantia. Vbi autem dicitur insub-
 iecto accidentia sunt. id est quae accidunt
 insubstantia. ut quantitas. qualitas. uel figura.
 Desubiecto igitur genera & species insubiecto
 accidentia s. Ceteris nouem accidentibus tria
 intra usia s. quantitas & qualitas & situs. Hae
 enim sine usia esse non possunt. Extra usia
 uero s. locus. tempus & habitus. intra & extra
 usia relatio facere & pati. Appellatae autem
 categoriae constare. quia non possunt nisi ex sub-
 iectis agnosci. Quis enim quid sit homo pos-
 sit agnoscere. nisi aliquem hominem sibi
 ponat ante oculos quasi subiectum nominis.
 Hoc opus aristotelis intellegendum est. Quan-
 do dictum est. quod quid homo loquitur. uel decem ista
 predicamenta habet. Profiteretur & ad libros.

De x. cat. l. 60. 1115

24
intelligendos. qui siue rethoribus siue dia-
VI lecticis applicant. **DE PERIERMENIS**
Sequitur de hinc liber **ARISTOTELIS**
periermenias subtilissim^{us} nimis. & qua-
rias formas iterationesq^{ue} cautissim^{as}. Deq^{ue}
dr. Aristotelis q^undo perimenias scriptu-
tabat. calamū in mte tingebat. Omis
q^uppe res quę una ē de uno significat ser-
mone. aut p^{ro}nom^{ine} significat aut p^{ro}verbū.
quę dux partes orationis interpretant. totū
q^uod cēperit mens ad eloquendū. Omis
enī elocutio cēperit rei mte in pres est.
Hanc aristotelis uir in rerū exp^{re}ssione &
faciendis sermonib^{us} peritissim^{us} perierme-
nia nominat. quā in p^{re}terationē nos ap-
pellam^{us}. Scilicet q^ud res mte cēptas platis
sermonib^{us} interpretet. Peratafasin & apota-
sin. idest adfirmationē & negationē. Per
adfirmationē. ut homo currit. Per ne-
gationē. ut homo n^{on} currit. In his itaq^{ue}
periermenis supradictis ph^{il}osophus
de septē speciebus tractat. idest de nomine.
de uerbo. de oratione. de enuntiatione. de
adfirmatione. de negatione. de contra-
dictione. Nom^{ine} ē uox significatiua
scd^{un} placitū sine tempore. Cui nul-
la pars ē significatiua separata. ut so-
crates. Verbū ē q^ud significat tēpus.
cui pars nihil extra significat. sed semp^{er}
ex quę de altero dicunt^{ur} notat. cogitat.
disputat. Oratio ē uox significatiua. cui
partū aliq^ud separatū significatiuū ē. ut
socrates disputat. Enuntiatiua oratio ē
uox significatiua. de eo q^ud ē aliq^ud ut n^{on} ē.
ut socrates ē. socrates n^{on} ē. Adfirmatio est.
enuntiatio alicui de aliq^u. ut socrates ē. Ne-

gatio ē alicui de aliq^u. ut socrates n^{on} ē. Contra-
dictio ē adfirmationis & negationis opposi-
tio. ut socrates disputat. socrates n^{on} disputat.
Utilitas perimeniarū hęc ē. q^ud ex his interpreta-
tōis syllogismi fiunt. vnde & analectica
VII tractat. **DE FORMVLIS SYLLOGISMI**
Sequitur de hinc dialectici syllogismi. ubi totū ei^{us} artis utilitas & uirt^{us} ostendit^{ur}. Quę
cōclusio plurimū lectore adiuuat ad ueritatē
inuestigandā. tantū ut absit ille error decipi-
endi aduersariū p^{ro} s^{ed} f^{als}umata falsarū cōclusionū.
Formulę categoricę idest p^{re}dicatiuę syllo-
gismi s^{un}t tres. Primę formulę modi s^{un}t nouē.
Prim^{us} modus ē q^ud cōducit. idest q^ud colligit ex
uniuersalibus dedicatiuis. Dedicatiuū uniūsale
directū. ut omē iustū honestū. omē hon-
estū bonū. omē igit^{ur} iustū bonū. Sed^{us} modus
ē q^ud cōducit ex uniūsalib^{us} dedicatiuis & abdicati-
uis. Abdicatiuū uniūsale directū. ut omē
iustū honestū. nullū honestū turpe. nullū
igit^{ur} iustū turpe. Tertius modus ē q^ud cōducit
ex dedicatiuis. particulari & uniūsale. Dedi-
catiūv^{us} particulare directū. ut q^udā iustū
honestū. omē honestū utile. q^udā igit^{ur}
iustū. utile. Quartus modus ē q^ud cōducit ex
particulari dedicatiua & uniūsale addica-
tiua. Dedicatiūv^{us} particulare directū. ut
q^udā iustū honestū. nullū honestū turpe.
q^udā igit^{ur} iustū n^{on} ē turpe. Quint^{us} modus
ē q^ud cōducit ex uniūsalib^{us} dedicatiuis. particu-
lare dedicatiūv^{us} p^{re}flexione. ut omē iustū
honestū. omē honestū bonū. q^udā igit^{ur}
iustū bonū. Sextus modus ē q^ud cōducit ex uniū-
sali dedicatiua & uniūsale abdicatiua. Abdicati-
uū uniūsale p^{re}flexione. ut omē iustū ho-
nestū. nullū honestū turpe. nullū igit^{ur} turpe.

iustu. Septimus modus e qui conducit expar-
ticulari & uniuersali dedicatione. Dedicatum
particulare preflectione. ut quoddam iustu ho-
nestu. omne honestu uale. qddam igit uale
iustu. Octauus modus e qeducit ex uniuersa-
lib. abdicatua & dedicatua particulare abdi-
catu preflectione. ut nullu turpe honestu.
omne honestu iustu. qddam igit turpe n e
iustu. Nonus modus e qeducit ex uniuersali
abdicatua & particulari dedicatua. Dedicat-
u particulare preflectione. ut nullu tur-
pe honestu. qddam honestu iustu. qddam
igit iustu n e turpe. Formule scd modis
quatuor. Primus modus e qeducit ex uniuersa-
libus dedicatua & abdicatua. Abdicatu
uniuersale directum. ut omne iustu honestu.
nullu turpe honestu. nullu igit turpe iustu.
Secus modus e qeducit ex uniuersalib. abdicati-
ua & dedicatua. Abdicatu uniuersale direc-
tum. ut nullu turpe honestu. omne iustu ho-
nestu. nullu igit turpe iustu. Tertius modus
e qeducit ex particulari dedicatua & uniuersa-
li abdicatua. Abdicatu particulare direc-
tum. ut qddam iustu honestu. nullu turpe ho-
nestu. qddam igit iustu n e turpe. Qua rta
modus e qeducit ex particulari dedicatua &
uniuersali abdicatua. Dedicatu particulare
directum. ut qddam iustu n e turpe. omne ma-
lu turpe. qddam igit iustu n e malu. Formu-
le tertis modi s sex. Primus modus e qeducit
ex dedicatuis uniuersalib. Dedicatu particula-
re tam directum qua reflexum. ut omne iustu
honestu. omne honestu iustu. omne iustu bonu.
omne bonu iustu. qddam igit honestu bonu. qd-
dam bonu honestu. Secus modus e qeducit ex
dedicatuis particulare & uniuersali. dedicatu

& particulare directum. ut qddam iustu ho-
nestu. omne iustu bonu. qddam igit honestu
bonu. Tertius modus e qeducit ex dedicati-
uis uniuersali & particulari. Dedicatu parti-
culare directum. ut omne iustu honestu. qd-
dam iustu bonu. qddam igit honestu bonu.
Quartus modus e qeducit ex uniuersali dedicatua
& particulari abdicatua. Abdicatu parti-
culare directum. ut omne iustu honestu. nul-
lu iustu malu. qddam igit honestu n e malu.
Quintus modus e qeducit ex dedicatua parti-
culari & abdicatua uniuersali. Abdicatu
particulare directum. ut qddam iustu honestu.
nullu iustu malu. qddam igit iustu n e malu.
Sextus modus e qeducit ex dedicatua uniuersa-
li & abdicatua particulari. Abdicatu
particulare directum. ut omne iustu honestu.
qddam iustu n e malu. Qddam igit honestu n
e malu. Has formulas categorice & syllogis-
mora qplene nosse desiderat. libri legat
qinscribit perierint. ut
apulei & que supra
luis s tractata cog-
noscer. Distincta
em atq; considera-
ta ad magnas
intellegentis
uas lectorem
pstante dno ualid introducunt. Nunc ady-
poteticos syllogismos ordine sequenti ueniam.

VIII. DE MODIS SYLLOGISMORVM YPOTHETI

Primus modus e si dies e. lucet. **CORUM.**
est aut dies. lucet igit. Secus modus e. si dies e.
lucet. n lucet. n e igit dies. Tertius modus e
ita. n e dies e & n lucet atq; dies e. lucet igit.
Quartus modus e ita. aut dies e aut nox. atq;

dies est. nox igitur non est. Quintus modus ita. Aut
dies. aut nox. atque nox non est. dies igitur est. Sextus
modus est ita. Non est dies. est & enlucet. Dies aut
est. nox igitur non est. Septimus modus est ita.
Non dies est nox. atque nox non est. dies igitur est. Mo
aut hypotheticorum syllogismorum si quis plenius
nosse desiderat. librum legat marci iustori
ni. qui inscribitur de syllogismis hypotheticis. Hinc
ad dialecticis definitionum species accedamus.
que tanta dignitate precellunt ut possent in
diuorum apte manifestationes. & quedam indi
cia dictionum ostendere. **DE DIVISIONE**

NOVE DECISIONUM

Definitio est philosophorum que in rebus expimen
dis explicat. quod res ipsa sit. qualis sit. &
que admodum membris suis constare debeat. Est
enim oratio breuis. uni cuique rei naturam ac co
mumone diuisam propria significatione conclu
dens. Diuisio definitionum in partes quindecim
habetur. Prima species definitionis est uisio dis
tincta. id est substantialis. que proprie
& uere dicitur definitio.

ut est homo animal
rationale. morta
le. sensus disci
plinaque capax.

Hec enim defini
tio perspicua
descendens uenit ad proprium. & designat plenis
sime quod sit homo. Secunda species definitionis
est. que grece ennoematische dicitur. latine no
tio nuncupatur. Qua notatione communem hypo
nomine possumus dicere. Hec istomodo sepe
efficitur. Homo est quod rationali exceptione exer
citatio. prius est animalibus cunctis. Non enim dicitur
quod est homo. sed quod agit. quasi quodam signo

innotitia deuocato. In ista enim & in reliquis
notitia rei. prefertur. non substantialis explicatio de
claratur. Et quia illa substantialis est definitionum
omnium optinet principatum. Tertia species de
finitionis est. que grece potestas dicitur. latine qua
litative uocatur. quia ex equalitate nominis accipitur.
propter quod quod quale sit. id quod sit euidenter ostendit.
Cui exemplum tale est. Homo est qui ingenio ualeat.
artibus pollet. & cognitione rerum. aut quod agere
debet eligere. aut animi aduersione. quod inuit
les ut contemnit. Istas enim qualitates. expressius ac
definit homo est. Quarta species definitionis est.
que grece ypografica. latine stultio descrip
tio nominatur. que adhibita circumscriptione. dicta
factorumque rem que sit descriptione declarat.
Queritur enim quod auarus sit. quod crudelis. quod luxuri
osus. & uniuersa luxuri auari. crudelis. natura
describitur. ut si luxuriosum uolumus definire. di
cimus. Luxuriosus est uictus non necessariis sed super
tuo. & onerosis appetentis indelictus affluens.
in libidine promptus. Hec et alia definiunt luxu
riosum. sed per descriptionem definiunt. Que spe
cies definitionis oratoribus magis apta est. quam
dialecticis. quia latitudines habet. Que simi
ludo in bonis rebus ponitur & in malis. Quinta
species definitionis est quam grece cataantilexon.
latine aduerbium dicimus. Hec uocem illam ^{qua} decur
requirit. alio sermone designat. uno ac singulari.
& quodammodo quod illud sit in uno uerbo positum.
uno uerbo alio declarat. ut tacite scire. est tacere.
Item cum terminum dicimus finem. aut populatum
interpretamur esse uastatum. Sexta species defini
tionis est quam greci catadiaforon. nos per differen
tiam dicimus. Scriptores uero artium de modo & de
altero nominant. Ut cum queritur quod uis sit uis
regem & tyrannum adiecta differentia quod uis

Divisione xv. habet
partes

sit definit. Idest. rex e modestus & temperans. ty-
rannus a. impi & inmans. Septima species defini-
tionis e qua greci catacataforan. latini pertransla-
tione dicunt. Ut cicero in topicis. laus e q fluctus
eludit. hoc uarie tractari potest. Modo eni ut mo-
neat. modo ut designet. modo ut utuperet aut
laudet. Ut moneat. nobilitas e uirtutis modoru
apud posteros sarcina. Ut designet. apex e arces
corporis. Ut laudet. adulescentia e flos status.
Ut utuperet. diuites s breuis uis longu uaticu.
Octaua species definitionis e qua greci cata ase-
resin. ut oienentia. latini ppuantia contrariu
ei qd definit dicunt. Bonu e qd malu n e. Ius-
tum e qd iniustu n e. & his similia. Hoc au ge-
nere definitionis uti debem cu contrariu no-
tu e. ut sic. bonu e qd pdest cu honestate.
id qd tale n est. malu e. Nona species defi-
nitionis e qua greci cata yponposin. lati-
ni pquanda imaginatione dicunt. ut
ut geneas e ueneris & anchise fili. Hec
sep in diuiduis usat. que greci athoma
appellant. Decima species definitionis e.
qua greci cata ellu pefolo clero homo ge-
nus. latini pindigemia pleni exeo dem
genere dicunt. ut si querat qd sit ani-
mal. respondeat ut homo. Rem eni que
sita pdictu declarauit exemplu. Hoc e au
ppu definitionis qd sit illud qd queru de-
clarare. Undecima species definitionis est.
qua greci cata analogiam. latini iuxta ra-
tione dicunt. idest pindigemia pleni exeo
dem genere. Ut si querat qd sit triens. re-
spondeat que cui bis deest ut sit assis. Duo-
decima species definitionis e qua greci
cata epenon. idest plaude. ut tullius pelu-
entio. lex e mens & anim & esiliu & senten-
tia ciuitatis. & aliter. Pax e tranquilla liber-

tas; sit & putuperatione. qua greci pgon uocant.
ut seruitus e postremu malq. omniu n modo
bello sed morte qd replenda. Tertia decima
species definitionis e. qua greci cataon pstinu.
latini ad aliqd uocant. Ut est illud. Pat. cui est
filius. domini cui e seruus. Quarta decima spe-
cies definitionis e cataconris. ut cicero in retho-
ricis. gen e qd plures amplectit partes. Item
pars e que sub e generi. Quinta decima spe-
cies definitionis e qua greci cata & ilogian.
latini scdm rei ratione uocant. Ut dies e sol
supra tras. nox e sol sub tras. Scire aut debem
pdictas species definitionu topicis merito ee
sociatas. qm in queda argumta s posut. & n
nullis locis comemorant in topicis. Ne adtopi-
ca ueniam. que s argumta sedes. fontes sen-
suu & origines dictionu. **DE TOPICIS**

Topica e disciplina inueniendq argumtoru.
Diuisio topicoru siue locoru ex qb argumta
ducunt triplex e. Na alia in eo ipso de q agit he-
rent. alia que dicunt effecta. que quodammodo
ex reb alijs tracta noscunt. aliaq adsumunt
extrinsecus. Argumta que in eo ipso de q agit
herent. in trib diuisa s. Prima atoto. Secda
pparte. Tertia anota. Argumtu
atoto. cu definitio adhibet ad
id qd querit. Sic ait cicero. Glo-
ria e laus recte factq. magnoruq in re-
publica fama meritorq. Apartib e argumtam.
cu uis quise defendit aut negat factu. aut
factu ee iure defendit. Anota e argu-
mentu. cu ex vi nominis argumtu aliqd
dicit. ut cicero. Consule in qua quereba que
in isto malalimuenire npotera. Effecta argu-
mta s que qdammodo ex reb alijs tracta nos-
cunt. Sunt aut numero tredecim.
Idest pmi acingant argumtu

De topicis

ē cū declinat anomine & sit uerbū. ut cice-
 ro. Verrem dicē euerrisse puincia ut nom au-
 bo cū latrocinari dicit^{at hęc inceptio} latro. nom ē latro.
 Nom anomine. terentius. inceptio ē amicu
 hanc lamantū. Dūmodo dicit uni appella-
 tionis postremitas in alia uocis declinatione
 formata. Scdm argumtu agere ē. cū eō
 dē sententia genere ducit. ut uirgili uariū
 & mutabile gen. Tertiū abspectu argumtu ē.
 cū generali quēstioni fidē speciet fac. ut nō
 sic frigus penetrat lacedemona pastor. Asi-
 mili argumtu ē. qndo reb. aliqb. similia pfe-
 runt. Suggere tela m nōnullū dextera frus-
 tra torserit in rutulos. Alterumq. icorpore
 graui rhuacis capis. Ad differentia argumtu
 ē qndo p differentia aliq. separant. ut uirgili.
 Nondum edis eqs. nec currū cernis achillis.
 A contrariis argumtu dicit. qndo res discre-
 pantes sibi met opponunt. Ut uirgili. morta-
 li ne manu facte immortale carine fas ha-
 beant. certusq. incerta picula lusi tresq. enas.
 A cōsequentiis argumtu dicit. qndo posita rē
 aliqd. inueniunt cōsequē. ut uirgili. Non ea
 uis animo. ne tanta supbia uidet. Abante-
 cedentib. argumtu ē. qndo aliq.
 ex his quē pū gesta s. epbat. ut cicerō p milone. cū nō dubitā
 uerit aperire. qd cogitauerit.
 uos potestis dubitare qd fecerit. A repug-
 nantib. argumtu ē. qndo illud qd
 obicit aliq. cōtrarietate destruit. Igitur
 nō modo de tali piculo liberat. sed honore
 amplissimo ditatus. domū te interficere uolu-
 isset. A iugatis argumtu ē. cū cōgruē habi-
 lit ostendit qd sit eēre quaq. uenturū. ut
 uirgilius. Nos si pel^{lano} nihil ali
 fore credunt. qn^{omne}

bes pūa sua subuiga mittat. A causis argumtu ē.
 qndo cōsuetudine cōmuni res quē tractant.
 Ut terentius. Ego nōnihil uerit sū dudū abste-
 cauere. nefacere. qd uulgus seruoq. sol. & doli
 ut me deluderet. Abspectu argumtu ē. cū ex
 his quē facta s. aliqd. ad pbat. Ut uirgilius. de
 genere animos timor arguit. A separatione
 argumtu ē. qndo p collocatione psonarū sub
 causarū sententia ratio sub imputatione formā
 ut uirgilius. Tu potes gnean manib. subducere
 graui aliqd. cōtra rutulos uiuuisse. nefandū ē.
 Ite argumta quē ducunt extrinsecus quē gra-
 antecnos id est artis exptes uocant. ut ē testi-
 moniū. testimoniū ū cōstat. Hęc diuidit quē
 modis. Primū ex psona. Scdm cōnaturę auc-
 toritate. Tertiū ex tēporib. Quartū ex dictis
 factisq. maiorū. Quintū ex tōrmis. Tertiū q
 supior modus qē ex tēporib. in octo species
 di. riuat. Prima ingenio. Scda opib. Tertiū
 grate. Quarta fortuna. Quinta arte. Scda
 ausu. Septima necessitate. Octaua cōuissio
 fortuitorū. Testimoniū omē ē. qd ab aliqua
 ext. na rēsumit ad faciendā fidē. Persona
 nō qua. his cūq. quē testimoniū pondus ha-
 bet ad faciendā fidē. sed morū pbitat. de-
 bet eē laudabilis. Naturę auctoritas ē. quē
 maxima uirant cōsistit. Testimonia multa
 s. quē afferant auctoritatē. Id est ingenii.
 opes. grates. fortune. ars. usus.
 necessitas & cōuissio rerū fortuitorū. Ad
 tis factisq. maiorū petit fides. cū p rē
 dicta factaq. memorant. A tōrmis fides
 pbet. p quē nemo credit uelle mentari.
 C a ū quē tractant in tēpore. qā suis nomi-
 bus plana s. definitione nō indigent. Memo-
 ris quoq. certū ē topica oratorib. dialecti-
 cis. poetis & uiris peritis cōmuni qd argu-

menta prestare. Sed quando aliqd specialit pro
bant ad rectores. poetas. iuris peritosq; putant.
Quando uero generalit disputant. ad philosophos at
tinere manifestu e. Mirabile plane gen opus
iunū potuisse colligi. qd mobilitas aut uari
etas humanę intus insensib. exqrendis pdiuisis
causas poterat inuenire. coluit liberū ac uo
luntariū intellectū. Nā quocūq; se uertit.

quascūq; cogitationes intrauit. in aliqd ege
que pdicta s. necesse e cadat ingenū. **DE OP**

Contrariū genera quattuor s. **POSITIS**
que aristotelis anticimena idest opposita uocat.
ppt qd sibi uelut exadūso uident obistere ut
cōtraria. Nec tam omā que opponunt sibi cōtra
ria s. sed omā cōtrario opposita s.

Primū genus e contrariū qd iuxta ciceronē diuer
sū uocat. p eo qd tantū sibi contrarię opponunt ut
ut n eorū sint qb. opponunt. ut sapientia stultitę.

Qd gen inter species diuidit. Nā sunt quedā ei que
mediū habent. & s quedā que sine medio s. & quedā
s que habent mediū. & tam sine nomine sunt.
nisi utrūq; ei uocabulū creē. Candidū & nigrū
mediū habent. qā int eos sepe color pallidus ut
fuscus inuenit. Sine medio s. quę unū ded nob
accidit. ut sanitas ut infirmitas. horū nihil e me
diū. Ca aut quę media sine nomine s. ut felix.
infelix. mediū habent n felix. Scdm gen e rela
tiuorū que ita sibi opponunt ut ad se cōferant.
sic dupplū simplū. Hoc solū oppositorū genus
ad se refert. Non enī e maius nisi ad minū refe
rat. & simplū nisi addupplū. Nam relatiuū rela
tiuū ita opponit. ut hoc ipsū qd opponit ad id cui
opponit qd modo referat. Dimidiū enī opponit
dupplū. eiusq; duppli mediū e. sed ita illi opponit
ut ei sit cui opponit. Sic & parū cui opponit mag
num. ita ut ipsū parū ad magnū cui opponitur
sit parū. Nam supiora que dicunt cōtraria ita

sibi opponunt. ut eę n sit quib. opponunt. nec adea
quocūq; modo referant. Siquide inq̄tas iustitę ita
cōtraria e. ut n eisdē iustitę inq̄tas sit aut ad
illā sit inq̄tas. Tertiū genus e oppositorū. habet
ut oratio. Qd gen cicerō puationē uocat. qā os
tendet aliqd quēpiā habuisse unde puat e. Cui
species s tres. Quarū pma e in re. scdā in loco. Ter
tia in tēpore egruo. In re. ut cecitas. uisio. In loco.
ut cecitatis & uisionis in oculis locus e. In tēpore
egruo. ut infancē n dicere sine dentib. eū cui den
tes adhuc gēas parua negant. Non enī e primar
dentib. quos ndū habuit. Quartū uero gen exēfirma
tione & negatione opponit. ut socrates disputat.
socrates n disputat. Hęc ad supiorib. id differt. qd
illa singulatim dici possunt. hęc nisi conexę dici
n possunt. Qd gen quartū apud dialecticās multū
habet cōflictu. & appellat ab eis ualde oppositū.
Siquide ceterū n recipit. Nā ex illis quedā habere
tertiū possunt. ut inētrarius candidū nec nigrū.
sed fuscū ut pallidū. In relatiuū qd. ut multa
& parua. Tertiū ei nec multa nec parua. sed me
diocria. In habitu ut oratione. ut uisio & cecitas.
Tertiū ei nec cecitas nec uisio. sed lippitudo. Hęc g
leget n leget. tertiū nihil habet. **CAPITULUM**

DE LIBRO TERTIO DE ARITHMETICA

I De uocabulo arithmetice discipline.

II De auctoribus eius.

III Quid sit numerus.

IV Unde numeri dicti.

V Quid prestent numeri.

VI De prima diuisione parū & imparium.

VII De secunda diuisione totius numeri.

VIII De tertia diuisione totius numeri.

IX De differentia arithmetice & geometrice & mu
sicę artis.

X Quod numeri infiniti existunt

Mathematica. latine dicitur doctrinalis scientia. que abstracta considerat quantitatem. Abstracta enim quantitas est. cum intellectu a materia separatur. ut ab aliis accidentibus. ut est par impar. ut ab aliis huiusmodi in sola ratione tractantur. Cuius species sunt quatuor. Id est Arithmetica. Musica. Geometrica. & Astronomia. Arithmetica est disciplina quantitatis. numerabilis secundum se. Musica est disciplina que de numeris loquitur. qui inveniuntur in sonis. Geometrica est disciplina magnitudinis & formarum. Astronomia est disciplina que cursus celestium siderum atque figuras contemplantur. atque omnes habitudines stellarum. Quas disciplinas deinceps paulo latius indicamus. ut earum causas & effectus possint ostendi. **DE VOCABULO ARITHMETICAE DISCIPLINAE**

Arithmetica est disciplina numerorum. Greci enim numerum arithmon dicunt. Quia scriptores secularium litterarum inter disciplinas mathematicas ideo primam esse voluerunt. quoniam ipsa ut sit nulla alia indiget disciplina. Musica autem & Geometrica & Astronomia que secuntur. ut sint atque subsistant. isti egent auxilio. Numeri disciplinam apud grecos primus pythagora autumant esse scriptis. ac deinde anicormaco diffusius esse disposita. quam apud latinos primus apuleius. deinde boetius transtulerunt. **QVIDSIT NUMERUS.**

Numerus autem est multitudo exunitatis. constituta. Nam unum semen numeri est numerum. **INDE NUMERI**

Numerus nummus nomen dedit. & assui frequenter ratione vocabulum indidit. Unde agreco nomen trahit.

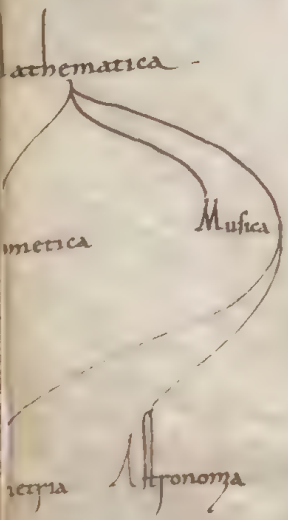
Greci enim unum ena dicunt. Sic duo & tres. quasi illi dia & tria appellant. Quatuor vero a figura quadrata nomen super. Quinque autem secundum naturam sed secundum placitum voluntatis vocabulum acceperunt ab eo quod numeris nomina indiget. Sex autem & septem agreco veniunt. In multis enim nominibus que in greco aspiratione habent. nos

aspirationes ponimus. Inde est phex sex. pepta septem. Sic perperillo herbas perpillum. octo vero per translationem sic illi denos ita. Illinea. nos novem. Illideca. nos decem. Dicti autem decem agreca & chymologia eo quod ligent & coniungant infra iacentes numeros. Nam desinos. coniungere ut ligare apud eos dicitur. Porro viginti dicti. quod sunt decem bis genti. y. p. b. littera posita. Triginta. quod ternario denario gignantur. Sic usque ad nonaginta. Centum vero vocatum acantem quod est circulum. Ducenti ad ducentam. Sic et reliqui usque ad mille. Mille autem amulatum dicitur. unde & milia quasi multitudo. Inde & milia. que greci mutata littera myriades vocant. **QVID PR**

Ratio numerorum contem **SI ENI NUMERI** nenda non est. In multis enim scripturarum & scripturarum locis quantum mysterium habent elucet. Non enim frustra in laudibus dei dictum est. omnia mensura & numero & pondere fecisti. Senarius namque quatuor partibus suis perfectus est. perfectione mundi quodam numeri sui significatione declaratur. Similiter & quadraginta dies. quibus moyses & helias & ipse dominus ieiunaverunt. sine numerorum cognitione non leguntur. Sic & alii in scripturis sacris numeri extant. quorum figuras nuntiis notis huius artis scientie solvere possunt. Datum & iam nobis ex magna parte sub numero consistere disciplinam. Quando horas per ea discimus quando mensuram curricula subputamus. quando spatium anni redeuntis agnoscamus. Per numerum siquidem. nec fundam instrum. Tolle numerum in rebus omnibus. & omnia perueniunt. Adime scito computum. & cuncta ignorantia explebitur. Nec differri potest acriter animalibus quod calculi nescit. ratione. **VII. DE PR**

DIVISIONE PARIUM ET IMPARIUM

Numerus dividitur in paribus & imparibus. Par numerus dividitur in his. Pariter par. pariter impar. & impariter par. Impar numerus dividitur in his. Primum & simplicium. secundum & compositum. tertium modum esse. quod quodam modo primum & impositum. alio vero modo secundum & compositum est. Par numerus est. qui in duabus partibus

und sit numerus.

Numerus

par. Pariter impar.

pariter par. Impariter impar.

partib. diuidi potest. ut duo. quattuor & octo. Inpar
 u. numerus ē q̄ diuidi ḡs partibus. neq̄. uno medio
 ut deficientē ut superante. ut tres. q̄nq̄. septē. &
 nouē. & reliq̄. Parit̄ par numerus ē q̄ scdm̄ parē
 numerū parit̄ diuidit̄. q̄sq̄ adinduisibile pue
 niat unitatē. Vt puta sexaginta & quattuor. habet
 medietatē triginta & duos. Hic aut̄ sedeci. sedeci
 u. octo. octonarius quattuor. quāternarius duo. bi
 narius unū. q̄ singularis indiuisibilis ē. Pariter
 inpar ē. q̄ in partes equas recipit sectionē. sed par
 tes ei mox inde secabiles pmanent. Vt sex. decē
 & octo. triginta. quinquaginta. Mox enī hunc
 numerū diuideris. incurres in numerū q̄ se
 care n̄ possis. Inparit̄ par numerus ē. cui par
 tes & iā diuidi possunt. sed usq̄ ad unitatē n̄ pue
 niunt. ut uiginti quattuor. Hi enī in medietate
 diuisi. duodeci faciunt. Rursūq̄ in alia medie
 tate sex. Deinde in alia tres. & ultra diuisione n̄ re
 cipit. secare n̄ possis. Inparit̄ inpar ē. q̄ ab inpari
 numero inparit̄ m̄surat̄. Vt uiginti q̄nq̄. q̄dragin
 ta nouē. Qui dū sint inpares numeri. ab inparib.
 & iā partib. diuidunt̄. Vt septies septeni quadragē
 nonus. & q̄nques q̄nuies q̄nq̄us. Inpariū numerū
 alii simplices s̄. alii c̄positi. alii mediocres. Sim
 plices sunt. q̄ nullā alia partē habent nisi solam
 unitatē. ut ternarius solā terciā. & q̄narius solā
 q̄ntā. & septenari solā septimā. Hi enī una pars
 sola ē. Compositi s̄. q̄ n̄ solā unitate metiunt̄. sed
 etiā alieno numero pcreant̄. ut nouē. q̄ndecim.
 & uiginti & unū. Decim̄ enī terciū & septies ternū.
 Terq̄m̄ & q̄nq̄es q̄m̄. Mediocres numeri s̄. q̄ q̄dam
 modo simplices & m̄c̄positi ēē uident̄. Alio uero
 modo & c̄positi. ut ubi gr̄a nouē aduiginti q̄nq̄
 dū c̄parat̄ fuerit. p̄m̄ ē & m̄c̄positi. q̄ n̄ habet
 cōmunē numerū nisi solū monadicū. Ad quim
 decim̄ u. si c̄paratus fuerit. sed ē & c̄positus.

q̄m̄ inest illi cōmunis numerus
 p̄p̄t̄ monadicū. Idest ternarius
 numerus q̄ nouē m̄surat̄ ter
 terni & q̄ndeci terq̄m̄. Item
 pariū numerū alii s̄ sup̄flui.
 alii diminutui. alii p̄fecti. Sup
 flui s̄. quā partes simul ducte plenitudinē
 suā excedunt. Vt puta duo denarius. Habet enī
 partes q̄nq̄. Duodecimā q̄ ē unū. Sextā q̄ duo.
 Quarta q̄ tria. Tercia q̄ quattuor. Dimidia
 q̄ sex. Vni enī & duo & tria & quattuor & sex si
 mul ducta sedeci faciunt. & longe aduo denario
 excedunt. Sic et alii similes plurimi ut duo deni
 cesim̄ & multi tales. Diminutui numeri s̄. q̄ partib.
 suis c̄putati minore sumā efficiunt. Vt puta de
 narius cui partes s̄ tres. Decimā q̄ ē unū. q̄ntā
 q̄ duo. dimidia q̄ q̄nq̄. Vni enī & duo & q̄nq̄
 simul ducta octonariū faciunt. longe adenario
 minore. Similis ē huic octonarius ut alii plu
 rimi q̄ in partes redacti infra c̄stunt. Perfecti
 numerus ē. q̄ suis partib. adimplet̄ ut senari.
 Habet enī tres partes. Sextā. terciā. dimidiam.
 Sexta ei unū ē. terciā duo. dimidia tres. H̄s par
 tes infumū ducte. idē unū & duo & tria. Si
 mul eundem c̄sumant̄ p̄ficiunt̄ senariū.
 Sunt aut̄ p̄fecti numeri intra denariū sex. in
 tra centenariū decē & octo. intra millenariū

VIII quadringenti nonaginta & sex. **DE SECUNDA**

DIVISIONE TOTIUS NUMERI

Om̄is numerus aut̄ scdm̄ se c̄siderat̄. aut ad
 aliqd̄. Iste diuidit̄ sic. Alii enī s̄ equales alii
 inq̄les. Iste diuidit̄ sic. Alii s̄ maiores. alii s̄
 minores. Maiores diuidunt̄ sic. I. multipli
 ces. ii. sup̄ particulares. iii. sup̄ partientes
 • iii. Multi s̄ sup̄ particulares. v. Multiplices
 sup̄ partientes. Minores diuidunt̄ sic. I. sub

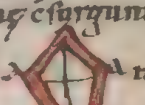

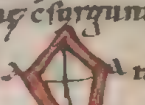
multiplices. ii. Subsupparticula
 res. iii. Subsuppartientes. iii.
 Submultiplices. Subsupparticula
 res. v. Submultiplices. Subsuppara
 entes. Per se numerus est qui sine relati
 one aliqua dicitur. Vt. iii. iiii. v. vi. &
 ceteri. Similes. Ad aliqd numerus est qui relatus ad
 alios comparatur. ut ubi gra quattuor. Adduos du compar
 tus fuerit duplex dicitur & multiplex. vi. ad tres. vii.
 ad quattuor. x. ad v. & inter tres ad u. tri
 plex. vi. adduo. nono ad tria. & ceteri. Quales
 numeri dicuntur qui secundum quantitatem quales sunt ut uer
 bi gra duo adduo. tres ad tres. decem ad decem. cen
 tum ad centum. In quibus numeri sunt qui ad invicem compa
 ri in qualitate demonstrant. ut tres adduo. qu
 tuor ad tres. quinque ad quattuor. decem ad sex. & uni
 versalis maior minori aut minor maiori huiusmo
 di du comparatur fuerit inqualis dicitur. Maior nume
 rus est qui habet in se illum minorem numerum ad quem
 comparatur & aliqd plus. ut uerbi gra. quatuor numerus
 triario numerus fortior est eo quod habet quatuor
 numerus in se triarium numerum. & alias
 partes eius duas & reliquas tales. Minor numerus est
 qui continetur a maiori ad quem comparatur cum aliquo parte
 sui. ut ternarius ad quatuor. Continetur enim ab
 eo cum duabus partibus suis. Multiplex numerus est
 qui habet in se minorem numerum. Bis aut ter aut
 quater aut multipliciter. ut uerbi gra duo ad unum
 du comparati fuerint duplex est. tres ad unum trip
 lex. quattuor quadruplex. & reliquae eorum.
 Submultiplex numerus est qui maiorem multipliciter
 continetur. bis aut ter aut quater aut multipliciter.
 ut uerbi gra unum ad duos. bis continetur. Atque ter.
 ad quattuor quater. ad quinque quinquies & ab aliis mul
 tipliciter. Supparticularis numerus est du fortior
 continetur intra se inferiore numerum circa quem

comparatur. Similiter de una parte eius. ut uerbi gra tres
 adduo du comparati fuerint continent intra se duos
 & alium unum qui media pars est duorum. Quattuor ad
 tres du comparati fuerint. continent intra se tres.
 & alium unum qui est tertia pars trium. Item quinque
 ad quattuor du comparati fuerint. habent in se
 quatuor numerum. & alium unum qui quarta pars
 est dicitur. quatuor numerus & ceteri tales. Sub
 supparticularis numerus est minor qui continetur in
 fortiori numero cum alia una parte sua. aut me
 dia. aut tertia. aut quarta. aut quinta. ut uerbi
 gra duo ad tres. tres ad quattuor. quattuor ad
 quinque & ceteri. Suppartiens numerus est qui
 se inferiore numerum totum continet & super hoc al
 teras partes eius duas aut tres aut quattuor aut
 quinque aut alias. ut uerbi gra quinque ad tres du com
 parati fuerint. habet in se quatuor numerus triarius
 & super hoc alias partes eius duas. Septem ad quattuor
 du comparati fuerint. habent in se quattuor
 alias tres partes eius. Nouem ad quinque du comparati fu
 erint. habent in se quinque & alias quattuor partes
 eius. Subsuppartiens numerus est qui continetur in
 minore suppartienti cum aliquibus partibus suis duabus
 tribus aut pluribus. Vt uerbi gra tres continentur ad quinque
 cum aliis duabus partibus suis. quinque ac nouem compa
 ribus suis. Multiplex supparticularis numerus est qui
 du comparatur ad inferiore sibi numerum fuerit continetur
 in se totum inferiore numerum multipliciter cum alia
 parte eius. Vt uerbi gra quinque adduo du comparati fu
 erint continent in se bis binum quattuor & unum
 partem eius. Nouem ad quattuor du comparati fu
 erint. continent intra se bis quatuor octo & unum
 nam partem eius. Submultiplex supparticularis nu
 merus est qui ad fortiore sibi numerum comparatur
 fuerit. continetur cum multipliciter cum alia una parte
 sua. Vt uerbi gra duo ad quinque du comparati

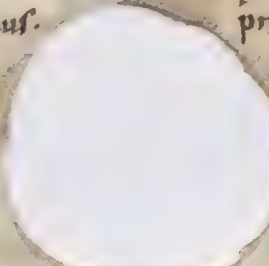
fuerint. continent ab eo bis cum una parte sua. Multiplex superpartionalis numerus est. quando comparatus ad inferiorem numerum fuerit. continent cum multipliciter cum aliis partibus suis. Ut uerbi gratia octo ad tres dum comparati fuerint. continent in se bis terni cum aliis duabus partibus eius. Quatuordecim ad sex dum comparati fuerint. continent in se bis semi cum aliis duabus partibus eius. Sedecim ad septem dum comparati fuerint. continent cum bis cum aliis duabus partibus eius. Decem & nouem ad octo cum aliis tribus partibus eius. Submultiplex superpartionalis numerus est. quando ad fortiores sibi comparatus fuerit. continent ab eo multipliciter cum aliquibus partibus suis. Ut uerbi gratia tres ad octo continent bis cum duabus partibus suis. Quatuor ad undecim continent bis cum tribus partibus suis.

DE TERTIA DIVISIONE TOTIVS NUMERI

Numeri unum aut discreti sunt duo aut continentes. Iste diuiditur sic. Unus linealis. duo superpositi. tres solidi. Discretus numerus est. quando discretis monadibus continentur. Ut uerbi gratia. iii. iiii. v. vi. & reliqui. Contingens numerus est. quando conuinctis monadibus continetur. Ut uerbi gratia ternarius numerus si in magnitudine intellegatur id est in linea aut spatium aut solidum dicitur continens. Similiter quaternarius & quaternarius numeri. Linealis numerus est. quando inchoans a monade linealiter scribitur usque ad infinitum. Unde alfa ponitur per designationem linearum. quoniam haec littera unum significat apud grecos. superfacialis numerus est. quando non solum longitudine sed & latitudine continetur. I. ut rigonus quadratus quinque anguli sunt circulatorius numeri & ceteri qui semper in planopede id est superficie continentur. Trigonus numerus est ita. Quadratus numerus est ita. Quinquangulus est ita. Circularis numerus est ita. Qui dum similitudo multiplicatur a se inchoans ad se conuertitur. Ut uerbi gratia quinquies quinquies quinquies & ita. Solidus numerus est quando longitudine & al

titudine continentur. ut si pyramides. quoniam modum flammis surgunt.   Cibus. ut sunt res fere. ita.

Sphaerici autem numerus est. quando a circulato numero multiplicatur a se inchoans & in se conuertitur quoniam quies quinquies quinquies. hic circulus dum in se ipsum multiplicatur fuerit facit sphaeram. Id est quinquies. xxxv. cxxv. **I**n arithmetica autem & geometrica & musica. hoc unum est. Ut media inuenias in arithmetica. prima si queris. **C**onungitur extrema & diuidis & facis medium. Ut puta fac extrema esse sex & duodecim simul iungis & facient decem & octo. Partitur media & facis nouem quod est analogia arithmetice in medium quod monadibus. Superat enim nouem sex tribus monadibus. His superat adduodecim.

Secundum geometricam uero ita queres. extrema multiplicata tantum faciunt quantum & media duplicata facit septuagies depundius. Media octo & nouem multiplicata tantumde faciunt. **S**ecundum musicam ita. Quia parte superat medium. primum eadem parte superat ab extremo. Ut puta sex duabus partibus superant. partes tertia media perat ab ultima nona.

Numeros autem infinitos esse certissimum est. Quoniam in quocumque numero finem faciendum putaueris. idem ipse indico uno addito augeri. sed quolibet sit magnus & quolibet ingente multitudine continentur in ipsa ratione atque scientia numerum non solum duplicari. uerum & multiplicari potest. ita uero si quis numerus propriis terminis ut nullus ex paribus eum cum alteri possit. Ergo & dispares inter se atque diuersi sunt & singuli quique finiti & omnes infiniti sunt.

DE DIFFERENTIA ARITHMETICAE

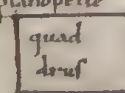
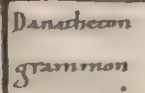
Geometriae disciplina primum ab aegyptiis repta dicitur. quod inuidante nullo & omnium possessionibus limo ob

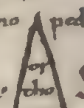
ducti sunt in unum terrę diuidendę p lineas & mēsuras
nomi arti dedit. Quę deinde longius acumine sapien
ti ppheta & maris & celi & aeris spatia metunt. Nam
puerati studiosi ceper p trę diuisione & celi spatia quę
rere qm in uallo luna aeris aluna sol ipse distaret. &
usquaduertit celi qnta se mēsurā distenderet. Sicqunt
ualli ipsa celi orbisq ambitu p numeru stadiq ratione
phabili distinxer. Sed qal cętrę diuisione disciplina coepit.
exinitio sui & nomē seruauit. Nā geometria deira & de
mēsurā nuncupata ē. Terra enī grecę ge uocat. Metra mē
sura hui disciplinę arctinet in se lineamēta. inualla.
magnitudines & figuras. & in figuris diuisiones & nume
ros. Geometrię quadriparta diuisio ē. In planū. nūmera
bile in magnitudine. in magnitudine rationale & infigu
ras solidas. Planę figurę s. quę longitudine & latitudine
cōtinent. Quę s iuxta platonē numero qnq. Numerabilis
magnitudo ē. quę numeris arithmetice diuidi potest.
Magnitudines rationales s. quę mēsurā scire possum. Irra
tionales u. quę cognita mēsurę qntitas nō habet.

XI QVOD NUMERI IN

NUMERIS

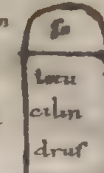
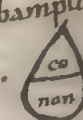
Figurę solidę s. quę lon
gitudine & latitudi
nent. ut ē cib. species
no. quarū pma circulus
na quę uocat circūducta. cui in medio punctus ē qeunc
ta cūergunt. qd centrū geometre uocant. Latini punc
tum circuli nuncupant. Quadrilatera figura ē
in plano quadrata. quę sub quattuor rectis lineis uacet.

 Danatheton grammon figura plana
 Danatheton
grammon
Orthogonū id est recti angulū si

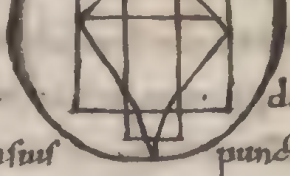
gura plana. Est enī triangulū & habet angulū rectum.
plano Isoperos figura plana recta & sup consti
tuta.

 Sphera ē figura inronundū formata partib
cūctis equalis.

 Cylindrus ē figura quadrata habens superius

semicirculū. Conon. figura quę ab ampto
inangustum finit sic orthogonū. Piramis ē figu
ra quę in modū ignis

ab ampto in acumē cūrgit. Ignis enī apud grecos
pyrin appellat. Sic autē infra decē omis ē numerus.
ita & intra hunc circulū omniū figurarū concludit
tur ambitus.

 Prima autē figura hui
artis punc
la ē. Seda
ne longitu
quę ex q in suis
u. qd longitudines & latitudines solis habet. Sup
fictes u. fines. lineę s. quę formę ideo in superiorib
decē figuris postq nōt quę intra eas inueniuntur.
Y. Numerus autē scdm geometriā ita quęret. Ex
trema qppe ei multiplicata tantū faciunt quantū
& media duplicata. Ut puta sex & duodeci multipli
cata faciunt septuagies depundus. media octo & nou
multiplicata tantūde faciunt. Musica ē per
modulationis sono cantuq cōstans. & dicta musica
diruatione amasis. Musę autē appellatę apotumati
id est aquetendo qd peras sic antiq uoluer nōt carmi
nū & uocis modulatio quęret. Quarū sonū qā senti
bilis res ē & pter fluit in pteritū tēpus. in pteritū qm
moris. Inde apocis iouis & memoria filias musas
cōfictū ē. Nisi enī ab homine memoria teneant. soni
pereunt. qā scribi nō possunt. Morfes dūc re pto rem
musice artis fuisse tubal. q fuit de stirpe cam ante
liuui. greci pythagorā dicunt hui artis inuenisse per
mordia. ex malleorū sonitu & cōrdarū extensione
cūssa. Alii linū thebeū & Zetū & uision in musica
te pmos claruisse ferunt. Post q s paulatim directas
pcepit hęc disciplina & audita multis modis. Crayra
turpe musicā nescire quā lyttas. Inē ponebat autē
nō modo sacris. sed et omnib sollemnib omib lyttis ut
tristiorib. reb. Ut enī in ueneratione digna ymni

ita innuptis ymenci & in funeribus trini & lamenta adhibitas
 canebat. Inuenimus uero lyra ut cythara circū ferebat. & ac
 cūbantib; singulis ordinabat cūma legem canticorum. Itaq;
 sine musica nulla disciplina potest esse perfecta. Nihil enim
 sine illa. nā & ipse mundus quadam armonia sonat. fert
 esse cōpositū & ex illius ipsius subarmonie modulatione reuolu
 musiq; affectus prouocat induit suū abitu sensus. Inpro
 lus q; tubę cecentus pugnantē accendit. & quanto uehem
 tior fuerit clangor. tanto fit ad certam animi fortior.
 Siquidē & remiges cantus horat. Ad tolerandos q; labores
 musica animū mulcet. & singulorū operū fatigationē mo
 dulatione uocis solat. Excitōs q; animos musica sedat. Sic de
 dauid legitur quē abspū in mundo saule arte modulationis
 eripuit. Ipsas q; bestias nec nō & serpentes. uolucres atq; del
 finas ad auditū suę modulationis musica prouocat. Sed & q;
 qd loqim ut intrinsecus uenarū pulsib; cōmouem. p musicos
 rhythmos armonie uirtutib; pbat ēē sociatū. Musicę par
 tes sūt. Id est armonica. rhythmica. metrica. Armonica ē.
 quę decernit in sonis acutū & grauē. Rhythmica ē quę requit
 incursionē cōpōtens cōiunctio uerborū. utrū bene sonū an male
 coheret. Metrica ē. quę mēsurā diuersorū metrorū pabili
 ratione cognoscit. Ut uerbi grā eroicon. iambicon. elegia
 con. & cetera. Ad omne autē sonū quę materies cantalena
 rū ē. triformē constat ēē naturā. Prima ē armonica
 quę cōuocū cantib; cōstat. Secūda organica. quę ex flatu ē
 sistit. Tertia rhythmica. quę pulsū digitūq; numeros regit.
 Nunc autē uoce pōt sonū sic p fāces. aut flatu sic p tubā ut
 tribū. aut pulsū ut cythara. aut p qlibet aliud qd p cūten
 do canq; ē. Prima diuisio musicę quę armonica dicitur id est
 modulatio uocis. p tinet ad cōmelos. tragēdos ut cōeros. ut
 ad omē quocūq; pā canunt. Hęc ex animo & corpore motum
 faciūt. & ex motu sonū. Ex q colligitur musica quę in homine uox
 appellat. Vox ē autē spū uerberat. Vnde & uerba sū nūca
 pta. Propriū autē uox hominū seu rationaliū animalium.
 Nā malis abusiue p p p sonū uocē uocari. ut uox tubę infir
 mitatē facit. q ablatore uocis. Nā p p ē ut litorei sonent sco
 poli. & ad tubā terribile sonitū pcul. ut ex uero.

Armonia ē modulatio uocis & cōcordantia plurimorū sonorū
 ut cōpōtano. Symphonia ē modulationis tēperamētū. ex
 grauē & acutū cōcordantib; sonis siue in uoce. siue in flatu.
 siue in pulsū. Per hanc q p p uoces acutiores grauiorē q cō
 dant. ita ut q quis ab ea dissonauerit sensū auditū offendat.
 Cū cōtraria ē dissonantia id est uoces discrepantes ut dissonā.
 Eufonia ē suauitas uocis. hęc & melo suauitate & melle dicta.
 Diastema ē uocis spatū ex duob; ut plurib; sonis aptatū. Diesis
 ē spatia quędā & deductiones modulandi atq; uergentes
 denno in altero sono. Tonū ē acuta enuntiatio uocis. Est
 enī armonie differentia & q nitas. quę in uocis accentu
 ut tenore cōsistit. Cū genera in q ndecī partib; musici
 diuidit. Ex q b; ipsius nouissimū & acutissimū y podo
 ruit omnū grauiissimū. Cantū ē inflexio uocis. Nā sonus
 directus ē. Precedat autē sonū cantū. Arsis ē uocis eleuatio.
 hoc ē inuā. Thesis uocis. uocis positio. hoc ē finis. Suauet
 uoces ē. supales & spissę. clare atq; acutę. Per spicue uoces ē.
 quę longius p trahunt. ita ut omne implant cōtinuo locum
 sic clangor tū. turū. Supales uoces ē q b; nē spī. qualis est
 infantū ut mulierū. ut egratū. sic inuērit. Quę cū
 supalissimę cordę ē. supales ac tenues sonū emittunt.
 Pinguet uoces. qndo spī multus simul egratū sic uirgę.
 Acuta uox tenuis alta. sic in cordis uidem. Dura uox ē.
 quę uolentē emittit sonos sic tōturū. sic in cordis so
 nos. qnes indurū malleis p cū ferrū. Aspera uox ē rauca.
 & quę dispōt p munitos & dissimiles pulsus. Ceca uox ē
 quę max emissā fuerit cōcescit. atq; suffocata neq; quā
 longius p ducit. sic ē infidelis. Ymnola ē uox mollis
 atq; flexibilis & ymnola dicta ymnno hoc ē cū inno
 molliter flexo. Perfecta autē uox ē alta. suauis & clara.
 Alta ut in sublong suffragit. Clara. ut aures adimpleat.
 Suauis. ut animos audientū blandiat. Suex his aliq;
 defuerit. uox perfecta nērit. Vn Secūda ē diuisio orga
 nica. in his quę spū reslant. cōpleta in sonū uocis ani
 mant. Ut sūt tubę. calami. fistule. organa. psalteria &
 his similia instrumēta. Organū uocabulū ē generale
 uasorū omnū muscorū. Hoc autē cui folles adhibent.

alio greci nomine appellant. Vt aut organum dicatur.
 magis ea vulgaris est grecorum consuetudo. Tuba primum autem
 nunc inuenta. De quibus virgilius. Turritusque tuba magi
 re per thera clangor. Adhibeant autem non solum in proelium
 sed in omnibus festis diebus propter laudis et gaudii claritatem.
 Vnde et in psalterio dicitur. Canite in initio mensis tubam
 indicis insignis sollemnitas vestra. Propter quod et fuerat iu
 deis. ut in initio nouis lunis tuba clangerent. quod etiam
 et huc usque faciunt. Tubas excogitatas in singula ferunt.
 Has diu quidam funeribus tantum adhibitas maxime et sacris
 gentilibus. Tubas autem appellatas putant. quod primum de
 ceruicibus tubis cruribusque humulorum fierent. Deinde
 per abusionem ita ceptas vocari. etiam quae inde cruribus
 ossibusque essent. Hinc et tubicen quasi tubarum canis.
 Calami nomen est proprium arboris acanendo id est fun
 dendo voces vocatur. fistulam quidam putant amereu
 rio inuentam. alii a fauno quae greci vocant pan.
 Nonnulli eam ab idi pastore agrigentano excicilia.
 fistula autem dicta quod vocem emittat. Nam flos. vox.
 tota missa. grece appellatur. Sambuca in musicis
 species est symphonicarum. Est enim genus ligni fragi
 lis unde tubis componuntur. Pandorius ab inuentore
 re vocatur. De quo virgilius. Pan primum calamos cera
 coniungere plures instituit. pan curat omnis sonumque
 magister. Fuit enim apud gentiles deus pastoralis. qui
 primum dispares calamos ad cantum aptauit et studi
 osa arte composuit. **VIII.** **T**ertia est diuisio
 rhythmica pueris ad heruonem et pulsus. cui
 dantur species cythararum diuersarum. Tympanum
 quod est cymbalum. sistrum. ac tabulae aenea et argentea.
 ut alia quae metallico rigore percussa reddunt
 consonantiam hinc et cetera huiusmodi.
 Cythara ac psalterium rector. tubal ut praedictum est per
 hibet. Iuxta opinionem autem grecorum. cytharae usus
 reperi fuisse ab apollo creditur. Forma cytharae in
 initio similis fuisse traditur pectori humano. quo
 uti vox ex pectore ita ex ipsa canis gederet.

Appellataque eadem decausa. Nam pectus dorica lingua
 cythara vocari. Paulatim autem plures eius species ex
 titit. ut psalteria. lrae barbitae. fencel et psaltes
 et quae dicuntur indices et feruntur aduobis simul. Item
 aliae autem aliae et quadrata forma ut trigonali. Corda
 etiam numerus multiplex et commutatum genus. Vt et
 autem cythara fiducula ut fidice nominauerunt. quia tam
 communiter inter se cordis eius quae bene conuenit inter
 quod fides sit. Antiqua autem cythara septem cordis erat.
 Vnde et virgilius. Septem discrimina uocum. Discrimi
 na autem ideo quod nulla corda uicinis cordis simile
 nunc reddat. Sed ideo septem cordis. ut quia tota uox
 implent. ut quia septem motibus sonat caelum. Corda
 autem dictas a corde. Quia sic pulsus est cordis in
 pectore. ita pulsus cordis in cythara. Has primum mercurius
 excogitauit. idemque per interuos sonum strinxerunt.
Psalterium quod uulgo canticum dicitur a psallendo nomi
 natum. quod adei uocem chorus resonando respondit.
Est autem similitudo cytharae barbaricae in modum di
 luteri. Sed psalterium et cytharae haec differentia est.
 Quod psalterium lignum illud eam uide sonum reddere
 superius habet. et deorsum feruntur corda et de super sonum.
 Cythara uero eam uide lignum inferius habet. Psalterium
 autem hebrei decacordon uel sit propter numerum decal
 legis. Lira dicta a potulyrin. id est auarierat. uo
 cum quod diuersos sonos efficiat. Liram primum amereu
 rio inuentam fuisse dicunt hoc modo. Cum regrediens
 nulus in suos meatus uaria capis reliqueret animalia
 relicta etiam testudo est. Quae cum putrefacta esset et non
 ui ei remansissent extenta intra corium. percussa a mer
 curio sonum dedit. Ad cuius species mercurius lira fecit
 et orfeo tradidit quod rei maxime erat studiosus. Unde
 et estimat eadem arte nescias tantum sed et saxa autem
 uas cantum modulatione applicuisse. Hanc musica
 propter studium amoris et carminis laudem etiam inter fide
 ra suarum fabularum commentis collocata est. sincerum
I tympanum est pellis uel corium. ligno ex una parte et

tenai. Est eni pars media symphonie in similitudine
cribri. Tympanu aut dictu qd mediu e. Unde & mar-
garitu mediu tympanu dicit. & ipsud ut sympho-
nia adiungula pcutit. Cymbala ac tabula quedā s
que pcutta inuice se tangunt & faciunt sonu. Dicta
au cymbala. qā cūllematia simul pcutiunt. Cū eni
greci dicunt. Cymbala ballematia. Sistrū. ab inuen-
trice uocatu. Ysis eni regina egiptu id gen inue-
nisse pbat. Luuenalis. Ysis & irato fierat me alumi-
na sistrū. Inde & hoc mulieres pcutiunt. qā inuen-
trix hui generis mulier. Unde & apud amazonas
sistrū ad bellū seminarū exercit uocabat. Timinna
bulū desono uocis nom habet. Sic & plausus manu
uū. stridor ualinarū. Symphonia uulgo appellat.
lignū canū ecutraq parte pelle extenta. quā uir-
gulis hinc & inde musicis feriunt. itaq in ea ex con-
cordia grani & acuti suauissim cantus.
Numerus aut sedm musicā ita queret. Positis ex
tremis ut puta sex & decus depondius. Uides quot
monadib superet. Sex adduodecim ducis p qua
dratu. Sexies senū faciunt triginta sex. cū iungis
extrema illa pma. Sex adduodeci simul efficiunt
decē & octo. Partitur triet sexies p decus octus
efficit de pundiis. Hoc iungis cū sūma minore
id est sexies et octo. & erit mediu int sex & duodecim
cum. Quappit octo superant sex duab monadib
idē tercia desecis & superant octo aduodeci
tuor monadib tercia partione. Quaparte g superant
rat. cadē superat. Sed hęc ratio quē admodū in
mundo ē exolubilitate circulo. ita & in micros-
cosmos. Intantū pret uocē ualet. ut sine ipsius
fectione. & iā homo symphonis carens nē ster eide
musicę. pfectione & iā metra cōsistunt in arsis &
thesis. id est eleuatione & positione.

DE CAPITULO DE LIBRO QVO SVPA

1 De astronomia
11 De inuentoribus astronomie

III Descriptio astronomie
III De differentia astronomie & astrologie
V De astronomie ratione
VI De mundo & nomine eius
VII De forma mundi
VIII De glo eiusq nomine
VIII De celestis sphere situ
X De septem planetis celi
XI De eiusdē sphere motu
XII De eiusdem sphere cursu
XIII De celeritate celi
XIII De axe celi
XV De celestibus polis
XVI De cardinibus celi
XVII De conuexis celi id est arcub.
XVIII De iunus celi
XVIII De gemina celi facie
XX De quattuor partibus celi
XXI De emi sphere
XXII De quinque circulis celi
XXIII De zolliaco circulo
XXIII De candido circulo
XXV De magnitudine solis
XXVI De magnitudine lune
XXVII De natura solis
XXVIII De cursu solis
XXVIII De effectu solis
XXIX De itinere solis idem locis in quib. currit
XXXI De lumine lune
XXXII De forma lune
XXXIII De interlunio lune
XXXIII De cursu lune
XXXV De uicinitate lune ad terras
XXXVI De eclipsi solis
XXXVII De eclipsi lune
XXXVIII De differentia stellarū friderū atq astrorū
XXXVIII De lumine stellarum

- xlii De stellaru situ
- xlii De stellarum cursu
- xliii De uario cursu stellarum
- xliiii De stellaru inter uallis
- xlv De circulari numero stellaru & qd quida fridera solis
radius ppedita anomala statit aut retrogada aut stati
onaria
- xlv De stellis planetis
- xlv De pcedentia & anegradatione stellarum
- xlv De remotione & retrogradatione stellarum
- xlv De statu stellarum
- xlv Denominib; stellaru quib; excausis uocabula acceper;
ideft sol. luna. stelle. fridera. signa. artos artosilax qd
arcturos. orion. lades. plades. canicula. cometes. lucifer.
uesperus. & reliqua. **DE ASTRONOMIA**

Astronomia e astoru lex. que cursus syderu &
figuras & habitudines stellaru circa se & circa
terra indagabili ratione pcurrit. **DE IN**

Astro **VENI TORIB; ASTRONOMIA**
nomia pmi egyptu inuener. astrologiam
uero & naturas obseruantia chaldei pmi docuerunt.
Abrahā au instituisse egyptios astrologia ioseppus auctor
adseuerat. Greci au dicunt hanc arte aluathlante pus
excoquata. ideoq dictus e sustinuisse celi. **MIAE**

Quisq; au ille fuit **DESCRIPTIOIBVS ASTRONO**
motu celi & ratione animi excuat. ptempu uices. pstru
ratos definitosq; cursus. pnt uallq; spatu moderata cside
rauit dimisiones qda & numeros. que definuendo ac se
cernendo in ordine nectens astrologia repperit. Inuitaq;
au lingua diuisq; qdem s de astronomia scripta uolumi
na. In q tam ptolemeus rex alexandrie. apud grecos
picipuus habet. Hic deia & canones instituit. qb; cursus
astru inueniant. **DE DIFFERENTIA ASTRO**

In astronomia aut **NOMINE ET ASTROLOGIAE**
& astrologia aliqd differt. Na astronomia celi cuersione.
ortus. obit. motusq; syderu ctinet. ut q excausa ita uocent.
Astrologia u partim naturalis. partim superstitiosa e. Na

turalis. du exeqt solis & lunę cursus. ut stellaru certat
temporu stationes. Superstitiosa u e illa que mathe
matici secunt. q in stellis anguriat. Quicq; & iam
duodeci signa p singula animę ul corporis mebra
disponunt. syderuq; cursu naturas hominu
& mores pdicare conant. **DE ASTRONOMIAE**

Astronomię ratio modis plurimis cstat. **TIOR**
Disinit em qd sit mundus. qd celi. qd sphere. scilicet
& cursus. qd axes celi & poli. que sint climata celi.
q cursus solis & lunę atq; astru. & cetera. **FINIS**

Mundus e is q constat **DE MUNDO ET NOMINE**
ex celi & terra & mare cunctisq; syderib;. q ideo mun
dus e appellat qd semp in motu est. **DE FORM**

Forma mundi ita demonstra **MUNDI**
tur. Na que admodu erigit mundus in septentr
ionali plaga. ita declinat in australi. Caput au ei
& qsi facies. orientalis regio e. Ultima pars septen
trionalis e. **DE CÆLO FINISQ; NOMINE**

Celi philosophi rotundu uolubile atq; ardentē
dixer. Locatuq; hoc nomine. eo qd itaqua uas celi
tu in pssa signa habeat stellaru. Distinx em eu de
claris luminib;. & impleuit sole scilicet & lunę. orb
fulgenti. & astru. micanti splendentib; signis ador
nauit. Hic au grecę uranos dicit. ANOTI RAPACIA
ideft auudendo. eo qd ac pspiciuus sit & ad specu

Sphera celi e species quida in rotundo
formata. cui centrū tra e. ex omnibusq; partibus
equalit edula. Hanc spherā nec pncipui habere
dicunt nec timu. Ideo qd in rotundu qsi circulus
unde incipit ut ubi desinat n facile cprehendatur.

DE SEPTEM PLANETIS CÆLI
Phylosophi aut. mundi septē cēlos idēst planetas
globos. cōsono motu introduxer. Quorū orbib; coneca
memorant omā q sibi in nexos & uelut insertos uer
sari retro & ceterario certis motis ferri abutantur.
DE FINISDEM SPHERARUM MOTU

Sphere motu duob. axibus uoluit. quod un' e' septen-
trionalis q' nunqua' occidit. appellaturq' boreus. Al-
ter australis. q' nunqua' uidet. & austro notus dicitur.
His duob. polis moueri sphaera celi dicunt. & cu' motu
ei' sidera in ea fixa ab oriente usq' ad occidentem circu-
ire. Septentrionib. breuiores gyros iuxta cardine
pagentib. **DE FIVSDEM SPHERE CVRSV**

Sphaera celi ab oriente & occidentem semel indie &
nocte uerit. uiginti quatuor horaru spatius q' sol
cursu suu' sup' tras & sub tras sua uolubilitate con-
cludit. **DE CELESTIALI CAELI.**

Tanta celeritate sphaera celi ducit. ut nisi aduersus
pripit ei' cursu' astra current q' ea remouerent.
mundi ruina faceret. **DE AXE CAELI.**

Axis e' septentrionalis linea recta. quae p' media
pila sphaerae tendit. Et dicta axis. q'd linea sphaera ut
rota uoluit. ut q'a ibi plastru' e'.
DE CELESTIBVS POLIS.

Poli s' circuli q' currunt
paxem. horu' alit' est
septentrionalis qui
nunqua' occidit. ap-
pellaturq' boreus. Alter
australis q' nunqua' uidet.
& austro notus dicit. Et dicti poli.
q'd sint axiu' celi exusu' plastroru'. apolien-
do scilicet nominati. Sed polus boreus semp
uidet. Austro notus nunqua'. quia dextra celi
altiora s'nt. p'ssa austri. **DE CARDINIBVS CAELI.**

Cardines celi extremis partes s'nt axis. Et
dicti cardines. eo q'd p' eos uertit' celi. ut q'a
sic cor uolunt. **DE CONVEXIS CAELI IDEST**

Conueca aut' celi. extrema ei' **ARCTIBVS.**
sunt. acuritate dicta. Unde e' illud. eueru
q' uertit' claudit nox humida celi. Conueru' eni
curru' e'. q'si eueru' seu inclinatu'. & in modu'
eueru' circuli flexu'. **DE IANVIS CAELI.**

Ianua celi dux s'nt. Oriens & occasus. Na' una porta
sol p'cedit. alia se recipit. **DE GEMINA CAELI FACIE.**
Facies celi ut caput. orientalis regio. Ultima
septentrionalis. De qua lucan'. Sic mundi pars ima
iacet qua' zona nualet p'petuq' p'munt hremes.

Climata celi **DE QUATTOR PARTIBVS CAELI.**
idest plage ut partes. quattuor s'nt. Ex quib' p'ma pars
orientalis e'. unde aliquae stellas oriunt'. Secda occi-
dentalis e'. ubi nob' aliquae stellas occidunt. Tertia sep-
tentrionalis. ubi sol p'uenit indieb. maioribus.

Quarta australis. ubi sol p'uenit noctib. maioribus.
Oriens aut' ab exortu solis e' nuncupat'. Occident.
q'd die facit occidere atq' interire. Abscondit
enu' lum' mundo. & tenebras sup' inducit. Sep-
tentrion au' a sept' stellis axis uocat'. quae in ipso
reuolutae putant'. hic p'p' & uertex dicit'. eo q'd uer-
tatur. Meridies au' uocata. ut q'a ibi sol fa-
cit mediu' die q'si medi die. ut quia

tunc purius micat gher. meru'
enu' puru' dicit'. Sunt & alia septem
climata celi q'si septem lineae ab oriente
in occidentem. sub qb. & mores hominu'
dispartes. atq' animalia specialit' diuersa
nascent'. quae uocata s'nt a locis q'busda' famosis. Quae
p'mu' e' merus. Secdm sonos. Terciu' anthocoras. idest
africa. Quartu' rodos. Quintu' elle sponsus. Sextu' meso-
pottu'. Septimu' brustenus. **DE FEMISPHERIS.**

Emisphaera dimidia pars sphaerae e'. Emisphaerion supra
terram e'. ea pars celi quae nob' tota uidet. Emisphaerion sub-
tra e'. quae uideri n' potest quia diu subtra sunt. **DE QVINGV'**

Longis celi quinq' sunt. **DE CIRCVLIS CAELI.**

quatu' distinctionib. quaedam partes tepetis sua incolunt.
quaedam inmanitate frigoris aut caloris inhabitabiles ex-
istunt. Quae ideo long' ut circuli appellant'. eo q'd in arcu
ductione sphaerae existunt. Quae p'm' circulus a ideo
arcticos appellat'. eo q'd intra eu' arctoru' signa inclusa
p'spiciunt'. Sed & circulus ex eo terminos tropicos dicit'. q'a

in eo circulo sol aquilonis finibus est faciens ultra eum
circulū nō transit sed statim reuertit. & inde tropi-
cos appellat. Tertius circulus humerinos. q̄alatinus
ideo equi noctū alis appellat eo qd̄ sol cū ad eū orbē
puenerit eq̄noctiū facit. Humerinos enī latius dies
dicit atq̄ nox. quo circulo dimidia spherę pars est
ta respicit. Quartus circulus antarcticos uocat. eo qd̄ con-
trarius sit circulo q̄ arcon nominam. Quintus circulus
cimerinos tropicos. q̄alatinus hiemalis siue brumalis ap-
pellat. Ideo quia sol cū ad eū circulū puenit. hiemem
his q̄adaq̄lonē f̄ facit. Estate aut̄ his q̄inaustri parib;
cōmorant. **DE TOXIACO CIRCULO.**

XXIII

Zodiacus aut̄ circulus ē. q̄ ex linearū q̄nq̄ angulis ecuma
linea constat. **DE CANDIDO CIRCULO.**

XXIII

Lacteus circulus. uia ē quę in sphaera uidet̄. ac andore dicta
q̄a alba ē. Quā aliq̄ dicunt uia ē. quā cernunt sol. & ex splen-
dore ipsius transire ita lucere. **DE MAGNI**

XXV

Magnitudo solis **IN VINDIS SOLIS.**

fortior t̄ ē. Unde & eodē mōto
cū orit̄. & oriens simul & occiden-
ti equalit̄ apparet. Qd̄ uero tanquā
cubitalis nob̄ uidet̄. cōsiderare oportet
quantū sol distat a tris. quę longitudo facit
ut paruis uideat̄. **DE MAGNITUDE**

XXVI

Magnitudo quoq̄ lunę minor ē f̄t̄ quā **LUNAE**
sol. Nā dū sol superior sit aluna. & tam̄ nob̄ maior quā
luna uidet̄. lam̄ si p̄p̄ nō accessisset. multo maior cōspice-
ret̄. Sic aut̄ sol fortior ē terrę. ita t̄ia fortior lunę p̄li
quā quantitatē. **DE NATURA SOLIS.**

XXVII

Sol dū igneus sit. p̄mū motū conuersionis suę am-
plius incalēscit. Cui ignē dicunt phylosophi. aqua
nutrit̄. & contrario elem̄to uirtutē luminis &
caloris accipere. Unde uidem̄ enī sepius madidū atq̄
rotantē. **DE CYRSU SOLIS.**

XXVIII

Solemp̄e ipsū moueri. nō cū mundo uerti. Nā si fixus
c̄glo maneret. om̄s dies & noctes eq̄les existerent. **XXIII**
Sed qm̄ alio loco erat occasurū alio occidisse. eterno

uidem̄. apparet cū p̄p̄ ipsū moueri. nō cū mundo
uerti. Spatius enī ineq̄lib; orbis ann̄ c̄ficet. p̄p̄ tē-
porū mutationes. Oriens diē facit. occidentis noc-
tē inducit. Nā uadens longius ad meridiē hyemē
facit. ut hibernis humorib; ac pruinis t̄ia. pingu-
escat. Accedens p̄p̄ ad septentrionē. estate reddat̄.
ut fruges maturitate durent̄. & quę s̄ in humidis
incocta serue facta mutescant. **XXVIII. T**

Sol oriens diē facit. occidentis noctē **DE CYRSU SOLIS.**
inducit. Nā dies ē sol sup̄ tris. nox ē sol sub tris. Ex
ipso enī sunt hore. & ex ipso dies cū ascenderit. Ex
ipso & iā nox cū occiderit. Ex ipso enī menses & an-
ni numerant̄. ex ipso uicissitudines tēporū fiunt.
Quando aut̄ p̄meridiē currit. uicinior t̄ ē. Quan-
do ū iuxta septentrionē. sublimis attollitur.

DE FINIBUS SOLIS IN LOCIS IN QUIBUS

Sol oriens p̄meridiē iter habet

Qui p̄ quā ad occasū uenerit &
oceanō se t̄nxit. p̄
cognitas sub tris uias
uadit & rursum ad ori-
entē recurrit.

DE LUMINE LUNAE

Luna quidā phylosophi
dicunt p̄p̄ lum̄ habere. globiq̄ ei una
partē ēē lucifluā alia ū obscurā. & paulatim se
uertendo diuersas formas efficere. Alii e contra a-
unt lunā n̄ suū habere lum̄. sed solis radus illumi-
nari. Unde & eclipsin pati. sunt ipsa & solis um-
bra t̄p̄ se inponat. **DE FORMIS LUNAE**

Prima figura lunę bicornis ē. Secunda scutalis.
Tercia dimidia. Quarta plena. Quinta iterum
dimidia ex maiore. Sexta iterū scutalis. Septima
bicornis. Septima iterū semis. & uicesima scutalis
semis in sui orbis medijs sunt. ceterę p̄portio-
nales s̄. **DE INTERLUNIO LUNAE**

In lunā lunę ē tempus illud in̄ deficiente &

nascente luna. Est aut tricesima dies quo luna n
lucet. Quia ideo te uideri n̄ potest. q̄a soli cuncta
obscurat. Sed eodē mōto renascens paulatim ab eo
recedendo uidet. **DE CYRSY LVNAR**

Luna ammissi ac recepti luminis uicib. mensura spa
tia moderat. Om̄a sydera celi ferunt p̄petuū mouent.
n̄ neq. cadunt q̄a c̄lo fixa s̄t. Per die aradus solis obscu
rant lumine. quē ideo obliq. incedit cursu. & n̄ recto
ut sol. scilicet ne incidat incensū t̄p̄ & frequenter
patiat̄ ecl̄psin. Vicin̄ ē c̄m circulus t̄p̄. Crescens. aut
orientē cornub. expectat. De crescent. occidentem.

Merito. quia occasura & ammissura ē lum̄. **DE VICINITA**
Luna tr̄s uicinior **IF LVNAR ADIFK K A S**
ē quā sol. Inde & breui orbe celerius pagit cursū su
um. Nā sol ut q̄ dieb. trecentis sexaginta pagit.
ista p̄triginta dies pcurrit. Unde & antiq. m̄s̄ in
luna. annos aut̄ in solis cursu posuer. **DE ECL̄P**

Ecl̄psis solis ē. quotiens luna tr̄s **SOLIS**
gesima adeandē lineā q̄ sol uenit puenit. eiq. se ob
tens solem obscurat. Nā deficere nob̄ sol uidet. dū
illi orbis lung. opponit. **DE ECL̄P SIN SOLIS**

Ecl̄psis lung. ē. quotiens in umbra t̄p̄ luna incurrit.
Non enī suū lum̄ habere. s̄t a sole illuminari putat.
Ynde & defectū patit. s̄unt ipsa & sole umbra t̄p̄
int̄ uenit. Licet aut̄ hoc q̄nta decima luna. eousq̄
dū centrū atq. umbra obstant t̄p̄ exeat. uidetq.
solē ut a sole uidet. **DE DEFECTU STIL**

RYM SYDERYM ATQ. ASTERORVM.
Stellę & sydera & astra int̄ se differunt. Nā stella ē
quę libet singularis. Sydera ū s̄t stellis plurimis fac
ta. ut brada. pl̄radas. Astra aut̄ stellę grandes. ut o
rion. bootes. Sed hęc nomina scriptores c̄fundunt. &
astra p̄stellis & stellis p̄syderib. ponunt. **DE LUMI**

Stellę n̄ habere p̄pū lum̄ sed **NE STELLARVM**
a sole illuminari dicunt̄ sic & luna. **DE STELLARVM**

Stellę immobiles s̄t. & c̄lo fixę p̄petuo mo
tu ferunt. Neq. cadunt p̄dic. sed solis splendore ob

securant. **OPSTELLA XVM CYRSY**

Sydera aut ferunt aut mouent. Ferunt quę c̄lo fixa
s̄t. & c̄lo uolunt. Mouent ū quędā sic planetę.
idest errantes quę cursus suos uagos certa tam̄ defi

nitone c̄stiuunt. **DE VARIO CYRSY STELLARVM**

Stellę p̄eo qd̄ p̄diuersos orbes c̄lestiū planetarū ferunt.
quędā celerius exortę tardius occidunt. Quędā tardius
exortę. citius ad occasū pueniunt. Alię partē oriunt.
& n̄ simul occidunt. Om̄s aut̄ suo t̄pore ad cursū p̄pū
reuertunt. **DE STELLARVM INTERVALLIS**

Stellę int̄ se diuersis int̄ uallis distant aēra. p̄p̄ta dis
pari claritate magis min̄ n̄r̄s oculis apparent. Nam
multę maiores s̄t his q̄s uidem̄ c̄spicias. s̄t longius po

sitę parę uident̄ a nob̄. **DE CIRCULARI**
NVMERO STELLARVM ET QUODQV
DAM SYDERA SOLIS RADIIS PRE
PEDITA ANOMALA FIANT AUT
RETROGRADA AUT STATIONARIA.

Numerus circularis stellarū ē p̄quē cognosci dic̄
in quanto t̄pore circulū suū unaqueq. stella pcurrat.
siue p̄ longitudinē siue p̄ latitudinē.

Nam luna octo annis fert̄ ex̄plere circulū suū. Meru
rius anni x̄v. Lucifer anni nouē. Sol anni decē &
nouē. Vesper q̄ndec̄. Saturnus x̄x̄. Quib. pactis ad re
uersionē circuli sui usq. signis & partib. reuertunt.

Quędā sydera aradus solis p̄pedita anomala fiunt. aut
retrograda. aut stationaria. Iuxta qd̄ & poeta me
minit. dicens. Sol t̄pora diuidit eunt mutat. nocte
die radusq. potentib. astra ut uetat. cursusq. uagos
statione morat. **DE STELLIS PLANETIS**

Quędā stellę ideo planetę dicunt̄ idest errantes. q̄a
p̄totū mundū uario motu discurrunt. Unde p̄eo qd̄ er
rant. retrogradant̄ ut anomala efficiunt̄. Idest q̄ndo
particulas addunt. & detrahunt. Ceterū q̄ndo tantū
detrahunt. retrograda dicunt̄. Statione aut̄ fiunt. q̄n

uideo stant. **DE PRECEDENTIA ET ANTEGRADATIONE STELL**

Precedentia ut antegradatio stellarū ē. dū stella motū **LARVM**

consuetū agere uidet. & aliquid preter consuetudinē p̄cedit.

CLVII **R**emotio uel retrogradatio stellarū ē. **DE RETROGRADATIONE**
inquo stella dū motū suū **II RETROGRADATIONE**
agit simul & retrorsum moueri uidetur. **I ARVM.**

CLVIII **S**tatus stellarū ē. quia dū stella **DE STATUS STELLARVM.**
semp mouetur. tamen in aliquibus locis stare uidetur.

CLIX **DE NOMINIBVS STELLARVM QVIBVS**
EXCAVSIS VOCABVLA ACCEPERVNT.
IDEST SOL LVNA STELLAE SYDERA
SIGMA ARIOS ARIDITILAC ARCI VRVS
ORION LADES PLIADES CANICVLA.
COMITES LUCIFER VESPERVS FIRELIQ.

Sol appellatus eo qd̄ solus appareat obscuratū fulgore
suo cunctis syderib. Luna dicta q̄si lucina. ablata me-
dia syllaba. De qua uirgilius. Casta faue lucina. Sumpsit
aut̄ nom̄ p̄d̄inatione a solis luce. eo qd̄ ab eo lum̄ accipi-
t acceptū reddat. Stellę dictę abstando. q̄a fixę stant
semp̄ in celo nec cadunt. Nā qd̄ uidem̄ celo stellas quasi
labi. n̄ sunt stellę s̄ igniculi ab ethera lapsi. Qui fiunt
dū uenit̄ altiora petens etheriū ignē secū trahit. q̄ trac-
tu suo imitat̄ stellas cadentes.

Nā stellę cadere n̄ possunt. Immobiles enī ut p̄dictū est
sunt. & cū celo fixę ferunt̄. Sydera dicta qd̄ ea nauigan-
tes cōsiderando dirigunt ad cursū cōsilio. ne fallacib. un-
dis aut uentis alibi deducant̄. Quędā aut̄ stellę id
circo signa dicunt̄. q̄a ea nauiḡ obseruant ingu-
bernandis remigis. cōtemplantes aut̄ fulgoremq̄
eō. Quib. rebus status celi futurus ostendit̄. Sed &
om̄s homines ea intendunt. ad p̄uidendas aeris quali-
tates p̄statē & hyemem. uernalemq̄ temperiem.

Ortu enī uel occasu suo certis stationib. tēporū qua-
ritates significant. Signoz̄ p̄m̄ arcton. q̄ in axe
fixus septē stellis in se reuolutis rotatur. Nom̄
ē grecū. qd̄ latine dicit̄ hirsuta. Quę quia in nodū
plaustrī uertit̄. n̄r̄ ea septentrionē dixer̄. Trio-
nes enī p̄p̄t̄ boues aratorū. dicti eo qd̄ terrā
tereant q̄si terriones. Septentriones aut̄ nocti

dere axis uicinitas facit. q̄a in eo s̄. Arctofila-
dictus qd̄ arcton idest elice. uirsa seq̄t̄. Eundem
& bootem dixer̄. eo qd̄ plaustrō heret. Signū mul-
tis expectabile stellis in quas d̄turus ē. Arctu-
rus s̄rduis ē p̄caudā maioris uirsz̄. positus in signo
bootis. Vnde arcturus dicta ē quasi ap̄kayoy
quia bootis p̄cordis collocata ē. Ortus aut̄ autumnū
li tēpore. Vriōn astrū ante tauri uestigia fulcēt
dictus uriōn ab urina idest ab in̄datione aquarum.
Tempore enī hiemis obortus mare & tras. aq̄s ac tēpē-
tatib. tranat. Nunc latini uigalam uocant. qd̄ sit ar-
matuſ ut gladius & stellarū luce terribilis atq̄. dani-
sim̄. Inquo effulgent om̄a serenitas portendit̄. Si ob-
seurat̄ his an̄t̄. tēpēstas cernit̄ imminere. Yades
dicta **ANOTOLAN** idest asineu & pluuius. Nā plu-
uię grece yetos dicunt̄. Ortū q̄ppe suo. efficiunt
pluuias. Vnde & tras latini siculas appellauer̄. Quia
quando nascunt̄. pluuiarū signa monstrant̄. De q̄
uirgilius. Arcturus pluuiasq̄ hyadas. Sunt aut̄ septē
in fronte tauri. & oriunt̄ tēpore uernali. Plia-
des apluritate dictę. q̄a pluritate greci **ANOTOLAN**
TON appellant. Sunt enī stellę septē ante genua tau-
ri. ex q̄b. sex uident̄. Nā latine una. Latini eas uergilii
dicunt. at̄poris significatione qd̄ ē uer̄ q̄ndo exo-
runt̄. Nā occasu suo hyemem. ortu gstatē. p̄m̄q̄ nau-
gationis tēpus ostendunt. Canicula. stella quę & si-
rius dicit̄. gstatuſ in s̄ib. in medio centro celi ē. & dū
sol adeā ascenderit cū iuncta cū sole duplicat̄ calor
ipsius. & dissoluunt̄ corpora & uaporant̄. Vnde & ex
ipsa stella dies canicularis dicunt̄. q̄ndo & molestę
purgationes. Canis aut̄ uocat̄. p̄p̄t̄ qd̄ corpora mor-
bo inficiat̄. aut̄ p̄p̄t̄ flāmę candorē qd̄ ei modū sit in
p̄ter ceteras lucere uideat̄. Itaq̄ q̄ magis ea cognosce-
rent syriōn appellasse. Cometes stella ē dicta eo qd̄
comas luminis ex se fundat. qd̄ gen̄ s̄rderis q̄ndo
apparuerit. aut pestilentia. aut famē. aut bella
significat. Comete aut̄ latine eruntz̄ appellant̄.

quia immodū crinū flammās spargunt. quas stori di
cunt ēē ultra triginta. Quarū nomina & effectus. qdā
astrologi scripser. Lucifer dictus eo qdōma sidera plus
luciferat. Est autē un' ex planetis. hic p'p' gubar dicit. eo
qd' gubar lucis effundit. sed & splendor solis ac lunę &
stellarū iubar uocant. qd' immodū iube radu ipsaq; ex
tendant. Vesperus stella occidentalis. quā cognomina
ta phibent auespero spanus rege. Est autē & ipsa exq; nq;
stellis planetis. nocte ducent & solē sequens. Tert' autē
qd' hęc stella oriens luciferū occidens uesperū faciat.
De qua statuit. Alternō dependit un' mortu. Planetę
stellę sūt. quę n' fixę in celo ut reliquę sed quę in aere fe
runt. Dictę autē planetę apotes planet. id est aberrare.
Nā in celū in austrū. in celū in septentrionē. plerūq; con
tra mundū. nūquam contra mundo ferunt. Quarū
nomina greca sūt. pheton. phenonta. phiriona. esperus.
stelbon. Has romani nominib; deę suę. id est iouis. sa
turni. maris. ueneris. atq; mercuri sacrauer. Decep
ti enī & decipere uolentes. ineq; adolationē q'sibi ali
quid sedm amore p'stassent sidera ostendebant inq;
lo. Dicentes qd' iouis ēēt illud sidus. & illud mercuri.
& cepta ē opinio uanitat. Hanc opinionē erroris
diabolus c'firmavit. xpc euerit. Iā ū illa quę ab ip
sis genitib; signa dicunt. inq; b; & animantū imago
de stellis format. ut arietō. ut aries. taurus. libra.
& eiusmodi alia. Hi q' sidera p'nder in numero stella
rū. specē corporis sup'fatuosa uanitate p'moti finxer.
ex causis q'busdā deę suę. & imagines & nomina c'firman
tes. Nā arietē p'mū signū ioui. ut libri; mediā mundi
lineā tradunt. Propt' amorē iouis ideo uocauer. in cui
capite q'simulacra faciunt arietis cornua signū. Quod
signū gentiles ideo un' signa p'mū c'stituer. q'a in mar
tis mense. q'e annū p'ncipiū solē in eo signo cursū agē
re dicunt. Sed & taurū un' sidera collocant. & ipsū in
honore iouis eo qd' in boue sit fabulose c'uersus q'ndo
& europa transuect. Castorē q'q; & pollucē p'mortē
un' notissima sidera c'stituer. Qd' signū gemini di

cunt. Cancrū quoq; inde dixerunt. eo qd' ad eū sig
nū mense iunio sol dū uenerit retrogradū in mo
dū cancri. breuioreq; dies facit. Hoc enī animal in
certa habet p'mā partē. Deniq; ad uicāq; partē gres
sum dirigit. ita ut p'or pars sit posterior. Prior leo
nē in greca ingente hercules occidit. & p'p' uirtu
tē suā hunc int' duodeci signa c'stituit. Hoc signū
sol cū adigerit. nūmū calore mundo reddit. & an
nuos flatus & hebras facit. Uirginis & iā signū idcirco
un' astra collocauer. p'eo qd' iude dieb; in quib; p'cū sol
decurrit tra exusta solis ardore nihil parit. Est enī
hoc tēpus caniculariū dierū. Librā autē uocauerunt.
absq; litare m'sis ipsi. quia octauo kalendas octobris sol
p'cū signū current c'q' noctū facit. Unde & lucan. Ad
iustę pondera libri. Scorpū q'q; ē sagittariū. p'p' ful
gura m'sis ipsi appellauer. Sagittariū uir c'q' nūc currib;
& deformat. cui sagittā & arcū adiungunt. ut ex eo
mensis ipsi fulmina demonstrēt. Unde & sagittariū
ē uocat. Capricorni figurā ideo un' sidera finxer.
p'p' caprā iouis nutrice. Cui posteriorē partē corpo
ris ineffigē piscis ideo formauer. ut pluuias eiusdem
tēporis designarent q's solent idem m'sis plerūq; ex
tremis habere. Porro aquariū & piscē ab umbrib; tem
porū uocauer. qd' h'remp' q'ndo in his signis soluitur
maiores pluuię p'fundunt. Et miranda clemētia gen
tiliū. q' n' solū pisces sed etia arietē & hyrcos & tauros.
ursos & canes & caneros & scorpiones in celo transtuler.
Nā aqlam & cicinū iouis p'p' fabulas int' celi astra collo
cauer. Perseū q'q; et uxore ei andromedā. postquā sit
mortui in celos ēē receptos credider. ita ut ima
gines eę stellis designarent. eorūq; appellare
nomib; n'erubescerent. Aurigā & eia & recto
no in celi astra collocarent. p'p' q' diuidissent
eā p'mū quadrigam iunxisse. Muratū sit enī ingenū
ei ad imitationē solis accessisse. & p'p' hoc nom ei
p'mortē un' sidera posuer. Sic calisto leaonis re
gis filia dū a ioue compressa & fabulose ab uirgine

inursq; specie fuisse uersaq; grece arcton dicit. post
inter sectione ipsius nom iouis cū filio instellis sep
tentrionalib; transiit. eamq; arctū. filiū ei' arctosi
lax nominauit. Sic lyra pmercurio in celo locatam.

Sic centaurus ppter qd nutrierit scolapion & achillem.
in astra dinumerat ē. Sed qlibet modo sup stationis
hęc ab hominib; nuncupant. Sunt enī sidera quę dī
inmundi pncipio ceciderūt. Hęc g motu certo distingu
ere tēpora ordinauit. Horū igit observationes signaq; ut
genera & ceteras res sup stationis quę se aduinctionem
siderū cūiungunt. id est ad nouā factū & fidei nūq;
sine dubitatione cetera sūt. sic ignorari debet ac piam
ut nec scripta ē uideant. Sed nūlli siderū pulchritu
dine & claritate pfecti. in lapsu stellarū ceciderūt mib;
corruerunt. Ita ut subputationes noxias quę ad mache
sis dicunt euentū rerū prescere posse conent. Quos nō
lū xpianę religionis doctores. sed etia gentiliū. plato.
aristotelisq; atq; alii rerū ueritate cōmoti. cōcordi sen
tentia damnauerūt dicentes cōfusionē rerū potius de
tali p̄suatione generari. Nā sic gen' hominū aduari
os actus nascendi necessitate p̄mouet. Cur enī laudē
mereant boni aut mali. legū p̄cipiant utriusq;. Et
quā uis ipsi n̄ fuerint cōlecti sapientię dedit. uerita
tis tam testimonio errores eorū merito p̄uler. Ordo
enī iste septē seculariū disciplinarū ideo aphrilo
phis usq; astra p̄ductus ē. scilicet ut animos secula
ri sapientię implicatos a tēnis reb; abducant. & in
supna cōtēplationē at tollant.

DE MEDICINA DE LIBRO QUARTO.

- I De nomine eius.
- II De inuentoribus eius.
- III De tribus heresibus medicorū.
- IV De quatuor humorib; corporū.
- V De acutis morbis.
- VI De chronicis morbis.
- VII De morbis quī supficiē cutis uidentur.
- VIII De remedis & medicaminib;.

De libris medicinalibus

De instrumentis medicorum

De odoribus & unguentis

De medicina

DE MEDICINA

Medicina ē. quę corporis uetustetē ut restau
rat salutē. cui materia uersat in mortali
& uulnera. Ab hac itaq; p̄uenit n̄ ea tantū

quę ars eorū exhibet q̄ppe medici nominant. sed etia
cibus & potus. tegm̄ & teglm̄. Defensio demq; omis. atq;
munio quā n̄m corpus aduersus externos ictus

casusq; seruat. DE NOMINE FIVS

Nom autē medicinę amodo id est tēperamēto inpositū
estimat. ut n̄ satis s̄ paulatim adhibeat. Nā in multum
cristat. mediocrit̄ aū gaudet. Unde & q̄p̄gma & a
n̄ dota satis ut assidue biberint. uexant. Immoderate

enī omis. n̄ salutē s̄ periculū affert. DE FINIB; FIVS

Medicinę aū artis auctor ac re
p̄or apud grecos p̄hibet apollo. hanc filiū ei' scola
pius laude ut ope ampliat. Sed postquā fulminis
ictu scola pius interit. int̄ dicta fert̄ medendi cura
& ars simul cū auctore defecit. Latuq; pannos fer
q̄ngentos. usq; ad reus artarxerxis regis p̄sarū. Te
eā reuocauit in lucē yppocrates. asclepio patre ge

nius in insula choo. DE FINIB; HERESIVS

Hic itaq; tres uiri tondē
hereses inueniūt. Prima methodica inuenta ē ab apol
line. quę remedia sectat & carmina. Secda empirica
id est experimētissima. inuenta ē ab scolapio. quę n̄m
diorū signis s̄ solis cōstat experimētis. Tercia logica
id est rationalis inuenta ē ab yppocrate. Iste enī dī
cussis & eorū regionū ut egritudinū q̄latibus aris
curā rationabilē p̄seruat ē infirmitatū. p̄ quā
causas ratione adhibita p̄seruat. curā rationabilē
p̄seruat ē. Logici experientię rationē adiungunt.
Methodici nec elemētq; rationē obseruant. nec tēpora
nec & artes. nec causas. sed solas morboq; substantias.

DE QUATTUOR HUMORIBUS CORPUS

Sanus est integritas corporis & temperantia naturæ ex calido & humido. quod est sanguis. Unde & sanus dicta est quasi sanguinis status. Morbi generali vocabulo omnis passio corporis continentur. quod inde veteres morbum nomina uere ut ipsa appellatione morbis uim quod eo nasci demonstrat. In sanitate autem & morbi media est curatio. Quæ nisi morbo egruat non perducit ad sanitatem. Morbi omnes ex quattuor nascuntur humoribus. id est ex sanguine & felle. melancholia & flegmate. Sic autem quatuor sunt elementa. sic & quattuor humores. & unusquisque humor suum elementum imitat. Sanguis aere. colera igne. melancholia terra. flegma aqua. & ex quattuor humores sic quattuor elementa quæ conservant corpora nostra. Sanguis ex greca & hirmologia vocabulum sumpsit. quod uergetur & sustinetur & uinat. Colera greci uocauerunt. quod uni diei spatium terminant. Unde & colera id est fellicula nominata est. hoc est felliculi effusio.

Greci enim fel colen dicunt. Melancholia dicta eo quod sit ex nigri sanguinis sece. ammixta habundantia felliculi. Greci enim melan nigrum uocant. Fel autem colen appellant. Sanguis latinus uocatur quod suauis sit. Unde & homines quibus dominatur sanguis. dulces & blandi sunt. Flegma autem dixerunt quod sit frigida. Greci enim frigore flegmonem appellant. Ex his quattuor humoribus reguntur sani. & ex ipsis leduntur infirmi.

Quæ enim amplius extra cursum naturæ creuerint. egritudines faciunt. Ex sanguine autem & felle. acutæ passionis nascuntur. quas greci acra uocant. Ex flegmate uero & melancholia ueteres causas perhibent. quas greci croniam dicunt.

DE ACUTIS MORBIS

Acra est acutus morbus. qui cito transit aut celeris interit. ut pleuresis. frenesis. Oxi enim acutus apud grecos & uelox significat. Cronia est pluxus corporis morbus. quæ multis temporibus remorat. ut podagra. tisis. Cronon enim apud grecos tempus dicitur. Quædam autem passionis ex propriis causis nomina acceperunt.

Febris a seruire dicta. est enim habundantia caloris. Frenesis appellata siue ab impedimento mentis. greci enim mentis frenas uocant. seu quod dentibus infrendant. Nam frendere est dentes occutere. Est autem perturbatio cum ex agnatione & elementa excolerica in effecta. Cardian uocabulum a corde sumpsit. dum ex aliquo timore aut dolore efficitur. Cor enim greci cardian uocant. Est enim cordis passio cum formidabili metu. Letargia a somno uocata. Est enim oppressio cerebri cum obliuione & sono uigi. ueluti sterrenus. Sinacuta canentia spiritus & perfocione dicta. Greci enim sinacuta canere dicunt. Qui enim hoc uitio laborant. dolore faucium pressocant. Fleumon est seruire stomachi cum extensione atque dolore. quæ cum ceperit fieri et febris consequitur. Unde & dicta est fleumone apoflegi. id est inflammari. Sic enim sentitur. & inde nomen accepit. Pleuresis est dolor lateris acutus. cum febre & spuito sanguinulento. Latus enim grece pleura dicitur. Unde pleurética passio nomen accepit. Peri pleumonia est pulmonis uicium cum dolore uehementi & suspirio. Greci enim pulmonem pleumon uocant. Unde & egritudo dicta est. Apoplexia est subita effusio sanguinis quia suffocati intereunt. Dicta autem apoplexia. quod ex tali percussione repentinus casus fiat. Greci enim percussione apoplexiam inuocant. Fleumone inquitur cum robore & dolore & extensione & duritia & uastitate.

Nam cum ceperit fieri fleumone. & inchoando febris consequitur. Unde & dicta est fleumon e adeo flegi id est inflammari. sic enim sequitur & id nomen accepit. Spasmus latinus contractio subita partium aut nervorum. cum dolore uehementi. Quæ passione a corde nominata dixerunt. quoniam principium uigoris habet. Est autem duobus modis. aut ex repletione aut ex emaciatione. Tetanus maior est contractio nervorum acerrime addorsum. Tetu lateris dolor est. Dictum autem ita a medicis. quod dolore corpus transuerberet quasi gladius. Vetus dolor intestinalium. Unde & illa dicta sunt. Grece enim illor

obuoluerunt uocant. qd se intestina p dolore inuoluant.
Hi & curminosi dicuntur ab intestinaru tormo. Vetro
foba idest aque metus. Greci eni ydros aqua. sobus u
more dicunt. Vnde & latini hunc morbu obaque
metu hystericu uocant. Fit aut aut ex canis rabi
di morsu. aut ex eius spuma intra pecta. qua si ho
mo uel bestia tetigerit aut dementia replet aut in
rabiem uertit. Carbunculus dictus qd mortu suo
rubens sit ut ignis. postea niger ut carbo exinctus.
Pestilentia e etagiu. qd du unu adprehenderit celerit
ad plures transit. Gignit eni ex corrupto aere. &
in uiscerib. penetrando innitit. Hoc & si plerumq
parias potestates fiat. tam sine arbitrio omni
potentis di omni no fit. Dicta aut pestilentia qsi
pastulentia. qd ueluti incendiu depascit ut toto de
scendat corpore pestis. Idem etagium accingendo.
qa quetegerit polluet. Ipsa & lingua abingui
nu p cussione. Eadem & lucet alaue & luctu uoca
ta. que tanto acuta e ut n habeat spatium teporis
q aut uita speret aut mors. sed repentin languor
VII simul cu morte uenit. **DE CHRONICIS MORBIS.**

Cronica e plixus morbus remorat. ut podagra.
tis. Cronon eni grece tepus dicit. Cefalea ex causa
uocabulu habet. Capitis eni passio e. & greci caput
cefalin uocant. Scothomia ab accidentia nom sup
sit. qd repentinas tenebras ingerat oculis cu uera
gine capitis. Vertigo aut e quotienscuq uenit e sur
git & ita incircutu mittit. Sic & in uertice homi
nis arterie & uenae uentositat. ex resoluta humec
tatione gignunt. & in oculis giru faciunt. Vnde &
uertigo nuncupata e. Epilempsia uocabulu supsit.
qd mentis appendens parit & ia corpus possideat.
Greci eni appensione epilempsia appellant. Fit aut
ex melancolico humore. qdens exuberauerit &
ad cerebrum cuersus fuerit. Hec passio & caduca uo
cat. eo qd cadens exer spasmos parat. Hos & ia uul
gus lunaticos uocat. qd plunq cursu comitet eos

insania demonu. Idem & lurnati. ipse e demonu
comitalis. idest maior & diuin q caduci tenentur.
Cui tantum e. ut homo ualens ecidat. spumeq. Comi
talis aut dictus. qd apud gentes cu comotus die eu
qua accidisset. comitia dimittebant. Erat aut a
pud romanos comitum dies sollempnis in kalendis ia
nuariis. Mania. ab insania ul furore uocata. Na
grecq. uetustas furoris manen appellabant. siue
ab iniquitate siue adiuinatione. qa diuina grece mania
dicit. Melancholia dicta e anigro felle. Greci eni me
gru melan uocant. fel aut colen appellant. Epilemp
sia aut infamia fit. melancholia inuentione. mania
memoria. Tibi fit frigide febres qabusue ipsi appel
lant ab herba q in aqua nascit. Latine forma atq flos
dicit. Est eni accensionu ul recessionu reuolutio. p
statura teporu int ualla. Reuma grece. latine erup
tatio siue fluor appellat. Catarrus e fluor reumatis
gis ex narib. que du ad fauces uenerit branco uocat.
du ad uicem uel pone tasis dicit. Corila e qdens in
fusio capitis in ossa uenerit narium & pfoctione fecer
it cu sternutatione. Vnde & corila nom accepit.
Branco e pfoctio fauciu a frigido humore. Greci
eni guttur branco dicunt. circa que fauces fit. q
nos corrupte brancias dicim. Raucedo amputatio
uocis. hec & arterias uocat eo qd uoce rancat & danti
reddat ab arteriaru iniuria. Suspiriu nom supsit.
quia inspirationis difficultas est. qua greci distnam
dicunt idest pfoctione. Peri pleumonice apulmonibus
nom accepit. Est eni pulmonis tumor. cu spumarum sangui
nearu effusione. Emomptus emissio sanguinis pot. In
de & nom supsit. Emach eni sanguis dicit. Tussis e ul
ceratio & tumor in pulmonib. q in uenib. faucib. uenit
solet. Tussis au apud grecos dicta. qd du sit esumptio
toti corporis. Tussis grece ab altitudine uocat qd ap
fundo pectoris ueniat. Cui contraria e superior in fau
cib. ubi uba retulat. Apostoma. a collectione nom acce
pit. Na collectiones greci apostoma uocant. Impus

dicta ab apostoma intrinsecus ul' in latere ul' in stomacho
 cu dolore & febrib' & tussim. habundantib' spumis & pu-
 rulem. Ypatius morbus cecoris passione nom' accepit.
 Greci eni splen lien dicunt. Ydropis nom' supsit ab aq' so
 humore eius. Na greci ydros aqua uocauer'. Est enim
 humor subcutaneus cu inflammatione turgente & anhe-
 litu fetido. Nephritis areniu' languore nom' accepit. Re-
 nes eni greci infret indicant. Paralefis dicta a corporis
 impensatione facta ex multa infrigidatione. aut in toto
 corpore aut in parte. Cacecia nom' supsit a corporis ha-
 bitu. Caceciam eni mala uocatione greci uocauer'.
 Fit au' h'c passio in temperantia egrotantis ul' curatione.
 Mel a medicaminis aut post egritudine tarda resumptio.
 Anetrofia nom' accepit adiminatione corporis. Na gre-
 ci nutrimenti cessatione anetrofia dicunt. Est eni tenuitas
 corporis excausis latentibus & paulatim eualescentib'.
 Sarcian e' supfluu' carnis incrementu'. qd' ultra modum
 corpora sagmant'. Greci eni carne sarcian uocant.
 Sciasis uocata a parte corporis aqua uocat. Na uertebl' q'
 ossa quq' summas illo initio terminat'. greci seu uocant.
 Fit au' deslegma. q' dicitur descendere in recta ossa & effi-
 cit ibi glutinatio. Podagra greci a retentione pedum
 dicunt nominata & a ferali dolore. Siq' dem om' qd' in
 mte fuerit abusive agreste uocant. Artericus mor-
 bus ab articulo passione uocabulu' supsit. Cauculus
 petra e' qu' in uesica sit. unde & nom' accepit. Gig-
 nu' aut e' materia flegmatis. Stranguaria dicta est
 eo qd' stringat urinaru' difficultate. Satiriace uige-
 desideriu' ueneris. cu' extensione naturaliu' locoru'.
 dicta passio a satiris. Diarrha uigis uentris cursus fino
 uomitu. Disinteria e' diuisio cinnationis. idest ulce-
 ratio intestini. Dis eni diuisio e'. interia intestinalia.
 Fit aut' antecedenti fluore. qu' greci diarrham
 uocant. Linteria dicta qd'
 cibū tāquā plenu' inter-
 tine nullis obstantibus
 faciat plabi. Colica pas-

sio nom' sumpsit ab intestino. qu' greci colū appel-
 lant. Raga dicitur dicunt eo qd' fissur' sint rugis col-
 lectis circa orificiu'. h'c emorroide a sanguinis
 fluore dicitur. Greci eni sanguine' emath dicunt.

VIII DE MORBIS Q' IN SUPERFICIE CUTIS VIDENTUR

Alopecia e' capill' q' fluor. circūscriptis pilis. **TYR**
 fuluis aeris q' l'at' habentib'. Vocata hoc nomi-
 ne a similitudine animalis uulpicul'. quam
 greci alopecia uocant. Parouides durities ut col-
 lectiones q' ex febrib' aut ex aliq' alio nascun-
 tur in auriu' uicinitates. Vnde & parotide fit ap-
 pellat'. Orta eni grece auricula dicitur. Lentico e'
 uestigia macularu' paruula in rotunditate for-
 mata. abspectu lentacul' dicta. Cressi pula e'. qu' e'
 latini sacru' igne appellant. idest excoerandu'
 panti frasin. Siq' dem insupfluit rubore flam-
 meo cutis rubescunt. T'c' moto rubore q' si abig-
 ne uicina inuadunt loca ita ut & i' febris ex-
 citet'. Serpido e' rubor cutis cu' pustularu' ex-
 tantia. & nom' supsit a serpendo eo qd' serpiat
 membra. Inpetigo e' sicca escabies. p' muneas acq'
 pore cu' asperitate & rotunditate foris. Hanc
 uulgu' sania appellat. Prurigo uocata e' aper-
 urendo & ardendo. Ordeolus e' paruissima
 ac purulenta collectio. in capillis palpebrū
 inconstituta in medio lata. ex utroq' educta. or-
 den granu' simulans unde & nom' accepit. Her-
 ruces aliq' fit satiriace. aliq' uerruce singillatim
 sunt. Satiriace u' una fortior. & circa ipsa plures
 inueniunt'. Scabies & lepra. utraq' passio aspe-
 ritas cutis cu' pritu & squamatione. Sed scabies
 tenuis asperitas & squamatio e'. Hinc deniq' no-
 men accepit. quia ueluti purgantia animat'
 tat. Na scabies quasi squamies. Lepra asperitas
 cutis squamosa. lepide herb' similis. unde & no-
 men supsit. Cui' dolor nunc in nigredine uer-
 tit'. nunc in albore. nunc in rubore. In corpore

71
hominis ita lepra dinoscitur. Si uariarum uisus sanas cu
tis partes color diuersus appareat. aut si ita se ubiq
diffundat ut omnia uisus coloris quauis adulteri faci
at. Nictalmus est passio quapdie uisus patenat. oeu
lis denegat. & nocturnis inuentat. tenebris redhi
bet. aut uersa uice ut pleriq uolunt die reddit. noc
te negat. Elefantiaacus morbi dicitur ex similitudine ele
fanti. cui naturaliter dura pellis & aspera nom morbo
in hominib. dedit. qd corporis supstitie simile fac ele
fantiq. cuti. Siue qd ingens passio est. sic animal ipsud
ex qd diriuat ducit nom. hictalis greci appellant.
acuidam animalis nomine qd sit coloris fellei. Nunc
morbu latini arcuat ducunt. a similitudine celestis
arcus. Origine u uarro appellari ait a colore auri.
Regiu aut morbu inde existimant ductu. qd uino bono
& regalib. cibis facili curat. Cancer a similitudine ma
ritimi animalis uocatu. Vuln sic medici dicunt. nul
lus medicamentis sanabile. At qd pendi solet a corpore
mebru ubi nascit. ut aliquando diutius uiuat. tam in
de morte qua libet tardius adfuturam. Furunculus est
tumor inactu est surgens. dictus eo qd seruet qsi serun
culus. Vnde & grece anthrax dicitur qd sit ignis. Oscedo
est qua infantu ora exulcerant. dicta ex languore osci
tantu. Frenusculi. ulcera circa ritu oris. similia his
quq. fiunt uimtis asperitate frenoru. Vlcus. putredo
ipsa. Vuln. qd ferro sit qsi uidulcus qd dolet. qsi ulcus
unde & ulcerat. Pustula est insupstitie corporis rigida.
ueluti collectio. Pabula est paruissima cutis erectio.
circuscripta cu rubore. & ideo pabula qsi pabula. Sa
niet dicta. qd ex sanguine nascit. Excitatio eni calore
uulneris. sanguis insanit uertit. Na saniet nst in q
cuq. loco nisi ubi sanguis aduenerit. Quia omne qd pu
erescit. nisi calida & humidu fuerit qd est sanguis pu
te fieri n potest. Sanies aut & abes sibi differunt. fluc
it eni sanie uiuax est tabe mortuax. Mormox dicitur
obductio uulneris. naturale colore parat. seruans. Dic
ta qd obducit uulnera atq. obcecat.

DE MEDICIS ET MEDICAMENTIS
Medicinæ curatio spernenda n est. Meminim eni de
esaiâ & echiq. languenti aliqd medicinale mandasse.
& paulus aplos timotheo discipulo suo modicu uinu
pdesse dix. Curatio aut morboq. trib. generib. est. Ma
matica. qua latini medicamina uocant. Chirurgia. qua
latini manu operatione appellant. Manus eni aplos
grecos euros uocat. Dida. qua latini regula nuncupatur
est eni obseruatio legis & utiq. Sunt aut omia curatio
species tres. Primu gen dictu. Secda forma ceu
Tertiu chirurgicu. Dida est obseruatio legis ac utiq. Ma
matica est medicamentu curatio. Chirurgia. ferramentu
incisio. Na ferro excidunt quq. medicamentu n senserit
medicina. Antiquior aut medicina herbis tantu
& fucis erat. Talis eni medendi usus cepit. Deinde fer
ro & ceteris medicamentis. Omis aut curatio aut exco
tratus aut exsimilib. adhibet. Excontrarius. ut frigi
du calido. ut humido siccu. Sic & in homine supbia
sanari n potest. nisi humilitate sanet. Exsimilib. aut
sic ligamentu uulneri rotundu. ut oblongo oblongu
adponit. Ligatura eni ipsa n eade membris & uul
nerib. omib. sed similis simili coaptat. quq. duo & uul
ipsa aduocoria nominib. suis significant. Na antea
tu grece. latine excontrario datu dicit. Contrarius
eni contrarius medicinæ curant. At contra exsimi
li. ut piera quq. interpretat amara qd gustus ei amarus
est. Exconuenienti eni nom accepit. qd amaritudi
morbi amaritudine solui solet. Omia aut medi
camta exppis causis habent uocabula. Grece
eni dicta est qsi diuina. Arterica qd apta sunt
gutturis mea tui. & humor fauciū & arteria
ru linant. Tiraca est antidotu serpentinu
quonena pellunt. ut pestis pestis soluit. Ci
tatica grece. latine pu
gatoria dicunt. Cera
putia. eo qd modicu
potet seu inglutit.

Diamaron. asucu more nom̄ simplici exq̄ efficit̄. Sic dia-
codion. q̄a exodia idest expapa uere fit. Sic diasper-
mazon. q̄a exseminib; eponit̄. Uectuarū uocatum.
eo qd̄ molle obsorbeat̄. Trochiscus ductus. q̄a in modum
rotule deformat̄. Trochos enī grece rota dicit̄. Collir-
ia latinū sonant. q̄dūtia oculq̄ e detegant̄. Epythi-
ma. eo qd̄ sup̄ ponat̄. alius adiutorius p̄cedentib;. Ca-
taplasma. eo qd̄ inductio sola fit. Emplastrū. qd̄ indu-
citur. Malagma. qd̄ sine igne maceret̄ & eprehendat̄.
Nema grece. latine relaxatio dicit̄. Lassaria dicta qd̄
intus intant̄ uim̄q̄. Cyron qd̄a grecus inuenit̄. In
de pingui dimidia parte homo dimidia ḡus. Dic-
tus aut̄ cyron. poto cyr̄ tene. q̄a cyrurgus fuit.
Creticos dies medici uocant. quib; credo exudicio in-
firmis hoc nom̄ inpositū ē qd̄ quasi iudicent̄ homi-
nē & sententia sua aut puniant aut liberent.

DE LIBRIS MEDICINALIBVS.

Aforismus est sermo breuis. integrū sensū p̄positū
rei p̄hibens. Prognostica. p̄uisio egritudinū uoca-
ta ap̄noscendo. Oportet enī medicū & p̄terita
agnoscere. & p̄sentia scire. & futura p̄uidere. Di-
namidia. potestas herbarū. idest uis & possibili-
tas. Nā in herbarū cura uis ipsa dynamis dicit̄.
unde & dynamidia nuncupat̄. ubi eorū medicus
scribitur. Bitanicon herbariū dictū. qd̄ ibi her-
be nocent. **DE INSTRUMENTIS MEDI-**
CINIS. Corydion dictū qd̄ manu adstringat̄. Cory-
dū plurima cōtineat ferram̄ta. Cyron enī grece
manū uocat̄. Fleibo thomū ab incisione uocatur.
Nā incisio grece thomū dicit̄. Smularia angis-
trū. Spawm legum̄. quā alacris a similitudine
cucurbitū asuspirio uentosa uocat̄. Deniq̄ ani-
mata spu p̄gniculū. dehinc p̄cūso corpori sup̄-
posita om̄e qd̄ intra cutē ut alius p̄stiat. siue hu-
more siue sanguine euocat̄ insup̄ficiem. Glis-
tere. pila ap̄sāndis seminib; idest t̄rendis. Hinc
& pigm̄ta. eo qd̄ in pila & pilo agunt̄ quasi pilig-

menta. Est enī pila nascula uarū & medicorū aptū
usu. inq̄ p̄prietates sane fieri & pigm̄ta cēdi solent.
Vitarro aut̄ refert pilā nū quendam̄ italica fuisse.
q̄p̄sāndis p̄stiat aruis. Unde pilum̄ & pistores.
A b hoc igit̄ pilū & pila inuenta. quib; far p̄stet̄. & ex
ei nomine ita appellata. Pila aut̄ unde concundit̄
q̄cqd̄ in pila m̄t̄. Mortariū. qd̄ iā semina in pul-
uere redacta & mortua cēdunt̄. Cotacula ē. in qua
circū ducta collyria resolunt̄. Cru enī lenis. nā
aspera frangi p̄stius quā resolu collyriū facit.

DE ODORIBVS FLORUM ET HERBARVM.

Odor uocat̄ ab aere. Tinnama ligna grece uocat̄
qd̄ sit odorabile. Nā tinnū dicit̄ flos qd̄ odorē re fert.
De quo uirgilius. Redolent tinnū. Incensū dictū q̄a ig-
ne cōsumit̄ dū offert̄. Terrardos enī grece forma-
lēs incensi in longitudine porrecti. quē sunt exequat̄
tuor pigmentis. Quattuor enī grece thera. formu-
la ydos dicit̄. Scaden ē incensū qd̄ ex p̄ssura manat.
dictū a grecis **ΠΑΡΑΙΟΤΑΤΕΥΝΕΑΚΤΗ**.
idest obitu. Miro balanū. q̄a sit ex glande odorata.
De q̄ oratus ex p̄sserat̄. in balanū capillis. oleū ē purū.
nulliq̄ rei admixtū. Vngentū ū ē om̄e qd̄ ex com-
muni oleo cōfectū. aliarū specierū cōmixtione
augēt̄. odoris iocunditate sumens & longius re-
dolens. Vngenta aut̄ quedā dicunt̄ alois. ut he-
linū cui uuluis cesar meminit̄ dies. Corpusq̄ sua-
uitate helino ungit̄. Hoc cōficiat̄ in insula te-
lo. quē ē una excidadi. Sunt & quedā ab innen-
torū nomine. ut amara cinū. Nā quedā tradunt̄
regiū quendam̄ puerū amara cū nomine plura
ungentorū genera ferentē casu p̄lapsū ē. & ma-
iore cōmixtione odorē creasse. Unde &
nunc optima ungenta amara cinā dicunt̄. s̄
aut̄ ex genere flori. h̄c aliḡ quē amara cinā sua
q̄litate dicunt̄. ut rosaceū a rosa. q̄p̄m̄ a flore ex-
pro. unde & p̄p̄e materis odorē refert̄. Ex his
quedā simplicita ungenta s̄. quē ex una tantū

specie consistunt. Unde & sui nominis refer odor **viii** Quid quiritium
 tu. ut andeum. Et eni sinceru exoleo & aneto tan **x** Quid lex
 tu. Composita aut fit. quib; plurib; ammixtis sunt. **xi** Quid sit adplebium
 Unde & nominis sui odore nhabent. quia optanen **xii** Quid senatus consultum
 tibi alius quib; admiscetur incertu odore ducunt. **xiii** Quid constitutio & edictum
xiiii Cerotiu. calasticu. marciatu. **DE MEDICINA. xiiii** Quid responsa prudentium

Queru aquibusda quare inter ceteras liberales dis **xv** De legibus consolatoribus
 ciplinas medicinz ars ncontineat. Propria. quia **xvi** De lege satira
 ille singulares continent causas. ista u omniu. Na **xvii** De legibus rodus
 & gramatica medicus scire iubet. ut intellegat ut **xviii** De priuilegiis
 exponere possit quib; legu. Similit & rethorica. ut **xviii** Quid possit lex
 ueracib; argumentis ualeat definire quib; tractat. **xx** Quare facta e lex

Nec n & dialectica. ppt infirmitatu causas ratio **xxi** Qualis debeat fieri lex

ne adhibita pseruandas atq; curandas. Sic & **xxii** De causis

arithmetica. ppt numeru horaru inaccessio **xxiii** De testibus

nib; & periodis dieru. Non aliu & geometricam **xxiiii** De instrumentis

ppt qlitates regionu & locor sitis. in quib; doceat **xxv** De rebus

qdq; obseruare oporteat. Porro musica incognita **xxvi** De criminibus in lege conscriptis

illi fieri. Na multa fit quib; integris hominib; phanc **xxvii** De poenis in legibus constitutis

disciplina facta legunt. ut de dauid qabspu immun

do saule ante modulationis eripuit. Asclepiades q

medicus freneticu quenda p symphonia pristina san

tan restituit. Postremo de astro nomia nota habe

bit. pqua contemplet ratione astru & mutationem

temporu. Na sic ait qda medicu. cu ipse qlitatib; &

nra corpora comutauit. Hinc est qd medicina scda

phylosophia dicit. Vtraq; eni disciplina totu homi

ne sibi uindicat. Na sic pilla anima. ita phanc cor

pus curat. **ITEM IN LIBRO QVOSYPR**

I De auctoribus

II De diuinis legib; & humanis.

III Quid differunt int se leges & mores

IIII Quid sit ius naturale

V Quid sit ius ciuile

VI Quid sit ius gentium

VII Quid sit ius militare

VIII Quid sit ius publicum

DE AUCTORIBUS LEGVM

Morset genit hebrez prun omniu
 diuine legis sacris litteris explicat
 uit. Toroneus rex grecis pm legu
 iudiciaq; cstituit. Mercurius tri

megetus pmus leges egyptiis tradidit. Solon

pmus leges atheniensib; dedit. Ligurgus pmus

lace demonis iura ex apollinis auctoritate con

fixit. Numapompilius qromulo successit in reg

no pmus leges romanis edidit. Deinde cu pplis

seditionis magistrat ferre nposset. decem uiros

legib; scribendis creauit. q leges ex libris soloni

in latinu sermonu translatae duodecim tabu

lis exposuer. Fuer aut hi caput. Claudius.

Genitius. Veterius. Iulius. Manlius. Sulpicius.

Sexius. Curatius. Romilius. Postumius. Hi decem

uiru legu cscribendaru electi s. Leges aut re

digere in libris pmus c sul pompeius instruxit

uoluit. sed ne seueram obrectaret metu. Deinde ce-
sar cepit id facere. stante infectus est. Paulatim au-
temque leges uetustate atque incuria exsoluerunt. Qua-
rum & si nullus iam usus est. notitia tamen necessaria ui-
detur. Nouus autem a constantino ceperunt & reliqui succe-
dentibus. erantque promixti & inordinati. Postea theo-
dosius minor augustus ad similitudinem gregoriani
& hermodeniani codicis. factum constitutionum a constan-
tini temporibus. sub proprio cuiusque imperatoris titulo
disposuit. quae alio nomine theodosianum uocantur.

DE LEGIBUS DIVINIS ET HUMANIS

Omnis autem leges aut diuinae aut humanae. Diuinae
naturae humanae moribus constant. Ideoque haec discrepant.
quoniam aliae aliis gentibus placent aliae non placent. Iam lex
diuina est. uis lex humana. Transire palienum fas est.
uis non est.

111

Ius generale nomen est. lex autem iuris est species. Ius autem
dictum. quia iustum. Omne autem ius legibus & moribus constat.
Lex est constitutio scripta. mos est uetustate probata. con-
suetudo. siue lex non scripta. Nam lex a legendo uoca-
ta. quia scripta est. Mos autem longa consuetudo est. de
moribus tracta tantum de. Consuetudo autem est ius
quoddam maioribus institutum. quod plebs suscipit eundem
fieri lex. nec differt scriptura an ratione consistat.
quando & lege ratio commendat. Porro si ratione
lex constat. lex erit. Omne iam quod ratione constituitur.
dum taxat quod religioni congruat. quod disciplinae conue-
niat. quod saluti proficiat. Vocata autem consuetudo. quia
incomuni est usui.

QUIBUS IUS NATURALE.

Ius autem naturale est. aut civile. aut gentium. Ius na-
turale commune omnium nationum. & quod ubique institutum
naturae non constitutione aliqua habet. ut iuri & fe-
minae coniunctio. liberorum susceptio & educatio communis
omnium possessio. & omnium una libertas adquisitione eorum
quae ex glo tra mareque capiuntur. haec deposita rei uel
comendate pecuniae restitutio uolentiae primum
repulsio. Nam hoc aut siquid huic simile est. nunquam

iniustum sed naturale quicquid habetur.

Ius civile est. quod quisque populus ut ciuitas sibi proprium huma-
nae diuinaeque causa constituit.

VI

Ius gentium est sedium occupatio. edificatio. munus.
bella. captiuitates. seruicutes. post limina. federa.
paces. indutiae. legatorum non uiolandoque religio. conu-
bia inter alienigenas prohibita. & inde ius gentium quia
eo iure omnes fere gentes utuntur.

VII

Ius militare est belli inferendi. sollemnitas federis
faciendi. Secus signo data. egressio in hostem ut com-
missio. ut signo dato receptio. haec flagiti milita-
ris disciplina si locus deferat. haec stipendique motus.
dignitatum gradus. primorum honor. ueluti cum corona
ut torques donant. haec praedecisio & personarum quanta
tribus & labori iusta diuisio. haec principis portio.

VIII

Ius publicum est in sacris & sacerdotibus. in magistratibus.

Ius quiritium est proprium romanorum quod nulli tentur
nisi quiritibus id est romanis. tamquam delegimus here-
ditatibus. decretionibus. de iure iis. de usu capionibus.
quae iura nullum apud alium populum repperiunt sed
propria sunt romanorum. & in eosdem solo est constituta. Constat
autem ius quiritium ex legibus. ex plebis scitis constitutioni-
bus principum & edictis. siue prudentium responsis.

Lex est constitutio populi. quae maiores natu simul
cum plebibus aliqui scilicet erunt.

XI

Secta sunt quae plebes tantum constituent. & uocata secta.
quod ea plebs faciat. ut quod scilicet & rogat ut fiat.

XII

Senatus consultum. quod tantum senatores populi consolen-
tum decernunt.

XIII

Constitutio uel edictum. quod rex ut imperator consti-
tuit uel edicit.

XIII

Responsa sunt. quae iuris consulti respondere dicunt
consulentibus. Unde & responsa pauli dicta. Fuerunt
enim quidam prudentes & arbitri quatuor. quorum
rationes civiles iuris consulas ediderunt. quibus dissen-
tium licet contentionesque sopirent.

XV

Quedam & legisiam dicunt ad hoc qui condiderunt.

ut consules. tribunos. iulij. cornelij. Nam & sub
octaviano cesare suffecti consules. papius. & popeus.
legē tulerū que anominib. eorū appellant. papia. po
pea. continens patrū p̄mia p̄suscipiendis liberis.

Sub eodem q̄q. imperatore falcidius tribunus ple
bis legē fecit. neq̄s plus inextraneis testam̄to lega
ret quā ut quarta pars sup̄ eet heredib. Cecius
nomine lex falcidia nuncupata ē. aq̄lū q̄q.

Satura ū lex ē. quę de plu **DE LEGE SATURA**
ribus simul reb. eloquit̄. Dicta acopia rerū & q̄si
asaturitate. Unde & satura. Scribere ē. poemata
uaria condere. ut oratu. iuuenalis. & p̄su lex no
uella. **XXVII**

Rodie leges naualiū comertiq. sunt ab insula ro
do cognominatę. in qua antiquitus mercatorū
fuit. **DE PRIVILEGIIS**

Priuilegia aut s̄ leges priuatorū. quasi priuatę
legis. Nam priuilegiū inde dictū qđ in priuato
feratur. **XXVIII**

Om̄is aut lex aut p̄mittit aliqd. ut uir fortis pe
tat p̄mū. aut uetat ut sacrarū uirginū nuptias
nulli petere liceat. aut punit ut q̄cedem feteru
capite plectant. Cuius enī p̄mo aut pena uitā
moderat̄ humana. **QUARE FACTA EST LEX**

Factę s̄ aut leges. ut earū metu humana coher
ceret̄ audacia. tutaq. sit int̄ inpbos innocentia.
& in p̄sib. inpbis formidato supplicio refrenatur
nocendi facultas. Er̄it aut lex honesta. iusta.
possibilis. scđm naturā. scđm c̄suetudinē patrię.
loco. tēporiq. cūueniens. necessaria. utilis. mani
festa q̄q. ne aliqd. p̄obscuritate incaptionē conti
neat. nullo p̄uato comodo. s̄ p̄cōmune ciuium
utilitate c̄scripta. **DE CAUSIS**

Pragma gr̄cū ē. qđ latine dicit̄ causa. Unde & prag
matica negotia dicunt̄. & actor causarū & nego
tiarū pragmaticus nuncupat̄. **DE FISTIBVS**

Testes q̄rante iudiciū sibi placitis allegant. ne

cui sit postea liberū aut insimulare aut sub
trahere se. Unde & allegati appellant̄. Item
testes dicti qđ testam̄to adhiberi solent. Sicut
signatores qđ testam̄tū signant. **DE INSTA**

Voluntas generale nōm **MEN IUS**
omniū legalū instrum̄torū. quę q̄a nūi sed
uoluntate p̄cedit ideo tale nōm accepit.
Testam̄tū uocant. quia nisi testator mortuus fuerit
nec c̄firmari potest nec sciri qđ in eo scriptū ē. qđ
clausū & obsignatū ē. Et inde dictū testam̄tū. qđ
n̄ ualeat nisi post testatoris monum̄tu. Unde & ap̄d
Testam̄tū inq̄t immortuus c̄firmat̄. Testam̄tū sanc̄m
scripturis s̄c̄is n̄ hoc solū dicit̄ qđ n̄ ualeat nisi tes
tatorib. mortuus. s̄d om̄e pactū & placitū testam̄
tū uocat̄. Na laban & iacob testam̄tū fecer̄. qđ utiq̄
& iā nū uos ualeret. Et in p̄salmis legū. Aduersū
testam̄tū disposuer̄. hoc ē pactū. & innumerabili
talia. Tabulę testam̄ti ideo appellant̄ s̄. quia ante
cartę & membranarū usū indolatis tabulis n̄ solē
testam̄ta s̄d & iā epistolarū alloq̄a scribebant. Unde
& portitores earū tabellarū uocabant̄. Testam̄tū
iuris pretorii ē. Septē testū signis signatū. Sed
illud apud ciues sit. inde ciuile. istud apud pre
tores. inde iuris p̄torū. Testam̄tū aut signare
notare ē. id est ut notū sit qđ scriptū ē. Ologia
sum testam̄tū ē. manu auctoris totū c̄scriptū
atq. subscriptū. unde & nōm accepit. Grece enī
olo. totū. grafi litterę dicunt̄. Irratū testam̄tū
est si is q̄ testatur capite dimittit̄ ē. aut si n̄ rite
factū sit. Inofficiosū testam̄tū ē. qđ frustra li
beris exheredatis sine officio naturalis p̄cta
tis inextraneas p̄sonas redactū ē. Ruptū testa
m̄tū inde uocatū ē. eo qđ nascente postumo
neq. exheredato nominatū neq. herede insti
tuto disruptū. Sup̄p̄sū testam̄tū ē. qđ in fraudē
heredū ut legatorum seu libertorū n̄ ē palam
placitū. Qđ si non latet. tam̄ si p̄dictis p̄sonis

non potest supprimi uidetur. Nuncupatio est quia in tabu-
lis eorum testator recitat dies. Hec ut in his tabulis es-
sint scripta sunt. ita dico. ita lego. itaque uos cives romani
testimonium mihi prebete. & hoc dicitur nuncupatio. Num-
cupare est enim palam nominare & confirmare. Ius liberorum
est. & iugum siue liberis in uice loco pignori heredi-
tatis alia descriptio. Codicellum ut ueretur autem sine
dubio ab antiquo dicitur: quod hoc scriptum est. genus instituit.
Est autem scriptura nulla. indigens sollemnitate uerborum.
Sola testatoris uoluntate quali cuique scriptum est signi-
ficacione expressa. Cui beneficio uoluntatibus desine-
torum est ut subueniatur. propter legalium uerborum difficul-
tatem. aut certe propter necessitatem adhibendos sollemnes.
Ita autem in his scribitur titulum ei de scriptum est. codicellum
uocet. Sic autem codicellus fit uice. ita est uice codi-
cello. Credo est circiter dierum numerus in quo instituitur
heres autem creditur hereditatem autem finitum tempore crea-
tionis excludi. ita nec liberum illi est ultra capiendus he-
reditas. Creatio autem appellata quasi decretio. id est
de cernere. ut constituere. ut puta ille heres esto.
additurque cerniturque dies tot aduindarum heredita-
tum. Centesimus statuitur quod dies quibus non est creatio
addita. Fides commissum dicitur. ut fiat quod ad defunctum
commissum. Ita fides dicta eo quod fiat. Quod tamen non dicitur
ut uerbis. sed precarius exposcit. Pactum dicitur inter
partes. Ex parte conueniens scriptura legibus ac moribus
approbata. & dictum pactum. quasi ex pace factum. ab eo quod
est paco. Unde & pepigit. Pactum quoque simile ab eo
quod placet. Alii dicunt pactum esse quod uolens quis facit.
Pactum uero & ita nolens compellitur. ueluti quando quis paratus
sit in iudicio ad respondendum. quod nemo potest dicere.
pactum id pactum. Mandatum dicitur est quod olim in eo
multo uerbo aliter dicitur manum debet. Ratum uero quasi
rationabile. & rectum. Unde & quod pollicetur dicitur ratum esse
propter hoc est firmum autem propter ratum. Ratum autem esse necesse
est. Firmare. & rogatum autem. Empcio & uenditio
est rerum commutatio atque conuictus ex uenientia ue-

nientis. Empcio autem dicta quodam & ibi sit uenditio. quali
uenditio id est auunditio. Donatio est. cuius liber
rei transactio. Dicta autem dicitur donatio. quasi
doni actione. & dote quasi domo. Precedente enim in
nuptiis donatio. dote sequitur. Nam antiquis nuptiarum
erat ritus. quod se maritus & uxor munice exhibant. ne uide-
retur uxor ancilla sibi habere inuitre. Inde est quod precedentem
donationem uis. sequitur dote uxor. Donatio usu fructua-
ria ideo dicitur quia donat eam usum fructum adhuc reti-
net seruati eam donatam est iure. Donatio directa ideo
nuncupatur. quia & iure & usu statim transit in alterum. nec ul-
tra aliquid alius donatoris retorquetur. Conditiones propter.
Dimensiones adducendo quasi edictiones. quia non ibi testis unum iurat
sed duo ut tres. In iuribus ore. sed in duobus aut tria testium
stat omne uerbum. Itaque edictiones sermo testium quasi edictio-
nes. Stipulatio promissio ut sponsio rei dicitur. Dicta
autem stipulatio a stipula. Veteres enim quando sibi aliquid
promittunt iungunt. qui uerum iungentes sponsones
suas agnoscebant. De eum firmum appellauerunt. factam
tamen est pignus sponsonis quod quisque promittit pignus est. **xxxv**

Hereditas. ut legato testamento ut **DE REBUS**
possessione redempta. Dicta autem hereditas uerbis au-
ditur. siue ab aere. quia quod possidet agrum & censum soluet in
de & heres res sunt quae in iure existant. Iura autem sunt
quae a nobis iuste possident nec aliena sunt. Dicta autem res
iuste habendo. ius amitte possidendo. hoc enim iure
possidet quod iuste. hoc iuste quod bene. Quod autem male pos-
sident. alienum est. Male autem possident. quod sua male utitur
ut aliena presumit. Possidet autem iuste. quando non irritat cupiditas.
Qui autem cupiditate tenet. possessus est non possessor.
Bona sunt honestiora seu nobiliora. quae punde bona dicuntur
ut non habeant turpem usum. sed ea homines ad res bonas u-
tantur. Peculium propter minus est personarum siue seruorum. pro
tractare patitur. Peculium autem apud ueteres dicitur. uerbis ue-
terum constabat uniuersa substantia. Bonae possessio est ius pos-
sessionis. certo ordine. certoque titulo adquisita. Intestata
hereditas est quae testamento scripta non est. aut si scripta sit

ivire tam nequaquam ē dicta. Caduca inde dicuntur qd heredes ceciderunt. Familia heriscunde ē divisio hereditatis inter heredes. Heriscunde enī apud veteres divisio nuncupabat. Comuni dividendo ē inter eos qbus communis res est. quę actio iubet postulanti bus arbitrium dari. cui arbitratu res dividat. Finiū regundq actio dicta. eo qd p ea regantur fines utriusq ne dissipentur dū modo angustiore qnq pedū loco ea cōtrauersa sit. Locatio ē res adusu data. cū definitione mercedis. Conductio ē res inusu accepta. cū constituta mercede. Res cre dita ē. quę obligationē ita deducta ē. aut ex tēpore ē q contra habet certū sit ea debere. Usura ē uere mētiū fenoris. abusu frus creditus nuncupata. Como dū ē id qd nri iuris ē & ad alterū tēporalit trans latū ē cū modo tēporis quā diu apud eū sit. Unde & comodū dictū ē. Precariū ē dū prece credi tor rogat pmutat. debitorē in possessione. Fundi sibi obligati demorari. & ex eo fructus capere. Et dictū precariū. qā pce credit. qsi pce adiu. & p. d. littera cōmutata. Mutuū appellatū ē. qā id qd amē t dat ex meo tūū fit. Depositiū ē pignus cōm datū ad tēpus. qsi diu postū. Deponere aut qsi uidet cū aliqd metu furti. incendii. naufragii. apud aliū custodie causa deponit. Int ē aut in loqn di usu int pign & arrā. Nā pign ē qd dat ppter re creditā. quę dū reddit statim pign auferatur. Arra ū ē quę pmiū pre bonę fidei cōtractu emptā ex par te dat & postea cōplet. Et enī arra cōplenda nā au ferenda. Unde q habet arrā n reddet sic pignus sē desiderat plenitudine. & dicta arra are p qua tradit

xxvi tē int pign fiduciā & p pte hoc int ē. Pign enī ē qd ppter rem creditā obligat. cui rei possessionē solā ad tēpus cōsequi creditor. Ceterū dominium penes debitore ē. Fiducia ē cū res aliq sumendę mutus pecunię grā ut mancipat ut in iure credit. Ypote ca ē cū res comodat sine depositione pignoris. pacto ut cautione solā int ueniente. Mortuū dictū a tēpo

ris breuitate. ut quā cito quā statim saluo negotio re formet. nec in nullā morā pducī debeat qd repetitur. sic nec ullū spatū ē mortuū cui tā breuis ē tēporis punctus ut in aliqua morā nullo modo pducatur. Instru mētiū ē. unde aliqd cōstruim. ut culterus. calam. ascia. Instruētū. qd p instruētū efficit. ut bacculus. cōdex. tabula. Vsu quē in re instructa utim. ut in baculo inuicere. in codice legere. in tabula ludere. Sd & ipse fructus agro qā eo utim usus uocat. Hęc sē illi tria usus. Fructus aut uocat. qā solo usu habet aut fructus manente apud aliū iure usu. Capiō ē ad emptio dñi. p cōtinationē iuste possessionis ut bi ennu aut alicui tēporis. Mancipatio dicta ē. quā manu res capit. Unde oportet eū qmancipiū acci pit cōphendere id ipsū qd ei mancipio dat. Cedit ē ppter rei cōcessio. sic ē illud. Cedo iure p pinqat. Cedere enī dicim qsi cedere. id est quę p pā sunt. Nā aliena restituim. n concedim. Nā cedere ppter dicit q contra ueritatē alteri cōsentit. Ut cicero. Cessit inqt amplissimū iuri auctoritate. ut potuit paruit. Int dictū ē. qd iudice n in ppetuū sē p formando mortuo ad tēpus interim dicit saluo p positione actioni ei. Pretiū uocatū. eo qd ppter ei dam ut pē uice re quā appetim possidere debemus. Cōmeriū dictū a mercib. q nōc res uenales appellam. Unde mercat dicit cōctus multus. ho minū. q res uendere ut emere solent. Integri re stitutio ē. causę ut rei reparatio causa redintegrat quę vi potestatis expleta n est. Res redintegrat quę ui potestatis allata atq exorta ē.

DE CRIMINIBVS IN LEGE CONSUE

Crimen acaren **BVS IN LEGE CONSUE** do nom supsit. ut furtū. falsitas. & cetera quę n occidunt sē infamant. Facinus dictū a faciēdo malū. qd noceat alteri. Flagitiū a flagitando con ruptela libidinis q noceat sibi. Hęc sē duo genera omnium peccatorū. Us ē uirtus potestatis. p quā causa siue res ut auferit ut extorquit. Vis p piam

est si quis ante iudiciū armatis hominibus quēquam
asio deiecerit ut expugnauerit. Ius publica ē si quis
eius ante pplm ut iudici ut rege appellante neca
uerit aut torserit siue uerberauerit ut uincerit.
Dolus ē māt calliditas ab eo qd deludat. Aliud enim
agit. & aliud simulat. Petronius aliud existimat
dictū. Quid ē iudices. dolus nimirū ubi aliqd factū
ē qd legi dolet. habetis dolū. accipite nē malum.
Calūnia ē uirguū alienę litis. Hęc aluendo hoc ē de
cipiendo dicta. Falsitas appellata a fando aliud quā
uerū ē. Iniuria ē iniustitia. Hinc ē apud comicos.
Iniuria ē qd occidit aliqd cōtra ordinē iuris. Seditio
dictū discessio cuius. qd seorsū alii ad alios eunt.
Nā hi maxime turbatione rerū & tui multū gaudent.
Sacrilegiū pp̄ ē sacrarū rerū furtū. Postea de in
idolorū cultu hęc hoc nom. Adulteriū ē inlusio
alieni cūgu. qd quia alterius torum maculant
adulteriū nom. accipit. Stuprū raptus pp̄ ē in
licitus coitus. accorūpendo dictū. Vnde & qrap
to potit. Stupro fruit. Homicidii uocabulū cōpo
sitū ē. ex homine & cede. Qui enī cedem in ho
mine fecisse cōpū erat. homicidā ueteres ap
pellabant. Parricidii actio nō solū in eo dabat qui
parentē idest ut patrē ut matrē intēmisset. sē in
eū qd parentē occiderat. Et dictū parricidii qd pa
rentis cede. Int neciū iudiciū in eū dabat quia
falsū testamētū fecerat & ob id hominē occiderat.
accusatores ei possessio bonorū sequebat. Inter
neciū aut significatio ē qd quedā hominis ene
catio. Nā p̄positionē int p. e. ponebant. Neuius
mare int bibere & pluitus int luere mare idest
ebibere & eluere. Furtū ē rei aliene dam des
tinā cōreclatio. asuruo idest asusco uocatur qd
inobsuro fit. Furtū aut capitale crīm apud
maiores fuit. ante poenā quā dicitur
plū puasio ē rei aliene manifestā. p̄tē sum p
tio. Furtū aut earū rerū si quis de loco mō

cum transferri possunt. Peruasio aut & earū quę
transferunt & earū quę immobilia sūt. Instigatio ē
negatio debitor rei cū hac re de poscit. Idest & ab
iuratio idest rei creditū ab negatio. Ambitus iudi
cū in eū ē qd largitione honorē caput & ambit amīs
suis dignitatē quam mure inuadit. Peculatu iu
diciū in eos dat qd fraude de erario faciunt. peccuni
amq publicā int uertunt. Nā a peccunia peculatu ē
dictū. Non aut sic iudicat furtū rei publicę sic rei p
uati. Nā ille sic iudicat ut sacrilegus. qd fur ē sacroq.
Repetundarū accusator qd peccunias a sociis cepit. in hoc
iudicio reus si ante moriat in bonā ei iudiciū redditur.
Incesti iudiciū in uirgines sacratas ut p̄p̄inas sangui
ne cōstitutū ē. Qui enī talib. miscent incesti idest casti
habent. maiestatis reatu tenent. Hi qd regia maiestātē
leserūt uoluerūt. ut qdrem publicā pdiderūt. ut eū hos
tabus cōsenserūt. Piaculū dictū p̄ eo qd expiari potest.
Cōmissa sūt enī quę erant qd ordine expianda. **xxvii**

DE POENIS IN LEGIBVS CONSILII VII

Dupliciter malū appellat. unū qd homo facit alte
rū qd patit. Qd facit peccatū ē. qd patit poena. Ma
lū aut tunc pleniū ē. cū & p̄teritū est & impendet. ut
sit & dolor & metus. Pena dicta qd punit. Est autē
epitētū nom. & sine adiectione nō habet pleniū sensū.
A dieis poenā carceris poenē moras. & implet sensū.
Suppliciū pp̄ dicit nō qd modo punit. sē ita dānat
ut bona ei cōseruent & in publico redigant. Nā sup
plicia dicebant supplicamta. & supplicū dicit de cui
damnatione delibat aliqd dō. Vnde & supplicare.
Octo genera poenarū in legib. cōtineri tullius scribit.
Idest damnū. uincula. uerberata leonē. ignominū.
oculū. seruitutē & mortē. His nāq poenis uindictā
1. omē p̄peratū peccatū. Damnū. ad diminutionē rei
uocaturū. 11 Uincula auincendo idest artan
do dicta. eo qd cōstringant atq rei teneant. ut qd
uigilant. 111 Compedes dictę quia continent
pedes. Peduces. sūt laquei quib. pedes inlaqueantur.

De poenis in legibus cōtineri
De poenis in legibus cōtineri

dictz apedibz capiendis. **1111** **C**atengz aut qd capien-
do de teneant utraqz uestigia ne pgreant. Ite catengz
qd se capiendo teneant plurimis nodis. Manicz fit un-
cula quibz manu capiunt. licet & manicz tunicaru sunt
nerui. Boia e torques damnatoz qsi rugis in boue. ex
genere uinculoz e. Carcer. inqz custodiunt nactu &
dictus carcer qd eo homines cohercant inclinantiqz
qsi arte abarcendo felicit. Locu aut inqz seruanti nactu
carcere dicitur numero tantu singulari. Vnde uero
agitant. grem uerberant. Hinc flagra & plagg & fla-
gella. qa cu flatu & strepitu in corpore sonant. Nam
plagg quasi flagg. Sd plagg & flagra pmez positionis
sunt. Flagella aut pdiminutione dicta. Anguilla e
q cohercant in scolis pueri. que uulgo scotica dicitur.
Iustes fit quibz iuuenes perimunt. seruunt. Appellati
qd pfixi infossis stent. qsi palos rustici uocant. Uectes
dicti qd manibz uectent. Vnde ostia saxa q uelluntur.
sd in adpoenas legu nptinent. **U**irg. fit summitates fron-
diu arbor. que dictz qd uirides sint. ut qd uim habe-
ant arguendi. Que si lenis fuerit. uirga e. si cetera
nodosa ut aculea. Scorpio rectissimo nomine. qa
arcuato uulnere in corpus infigit. Ictus pper fla-
gellos. fit abagitando uocati. Ungule dictz qd effodi-
ant. hz & fediculy. q his rei in culeo torquuntur
ut fideles inueniant. Culeus aut dictus qd excen-
dat. Tormenta u qd torquendo mentis inueniant.
Est & lautumnu supplem igneus aduerberandiu ap-
tu. inuentu atarquinuo supbo adpoena sceleratoz.
Ite eni ppor lautumnas tormenta. fustes. metalla atqz
exilia adiunent. & ipse ppor regibz exilia meruit.
Ialeo e simulando uindictz. ut talit. qspatit ut sec.
Hoc eni & natura & lege e institutu. ut ledente simi-
lis uindicta sequat. Vnde illud e legis. oculu pro
oculo. dente p dente. Ialeo aut n soli adinuicia re-
ferenda sd & u pbeneficio reddendo pnt. Cui
eni comunit sermo & in uirg. & ueneficentia g.
Ignominu dictu eo qd desinat habere honestat

nom is q in aliqd erim dephendit. Dictu e aut
ignominu qsi sine nomine. Sic ignarus sine scien-
tia. sic ignobilis sine nobilitate. Hoc qq & infamiu
qsi sine bona fama. Fama aut dicta qasando idest
loquendo puagat pitaduct. linguaru & auriu ser-
pient. Est aut nom & bonaru reru & malaru. Nam
fama felicitatis in dicit. ut illud. illustis fama. qd
laus e malaru. It uirgilius. fama malu qua n aliud
uelotius illu. Fama aut nom certalogu n habet. q
plurimu mendat e. Adiuens multa ut deinuans
deueritate. que tam diu uant qua diu n pbat. do-
ubi phauerit ee. cessat. & exinde res nominat n
ma. Exiliu dictu qsi extra solu. Ne exil dicit quia
extra solu e. Vnde post lumen redeuntibz hoc est
de exilio reducentis. qsi electi in inuicia idest ex-
tra limen patrie. Diuidio aut exiliu inrelegat. &
deportat. Relegatus e. que bona sua secuntur.
Deportatus. que n secunt. Proscriptio exili. pcol
damnatio qsi porro scriptio. Ite pscriptus qa palu
scriptus. Metallu est ubi exules deputant aderu-
enda uena. marmoraqz secanda in crustis. Serui
aservando uocati. Apud antiqs eni q in bello am-
te seruabant. serui uocabant. hz e sola malorum
omniu postremaqz liberis omi. supplimo grauior.
Nu ubi libertas perit una. ibi perier & omia. Mor-
tiu u diuersi casus. ex quibz erit ut patibulu inquit
homines ad pensu cruciant ut patiunt. Vnde &
nomina habent. Patibulu em uulgo furca dicit.
qsi ferens caput. Suspendu eni & strangulatum
eo exanimat. Sd patibuli minor poena qua cruci.
Na patibulu ad pensu statim exanimat. Crux aut
suffixos diu cruciat. Vnde & in euangelio. Lero
sub. ut morerent & de ligno ante sabbatu de pon-
rent. quia extracta fit. quia ligno suspensi cito
mori. **I**n potestate supsa qq genere necu
differit. Quod est ferent qui in aqua spu torqz
de exiliu uignituri. frigore & fame pcur

canib. & bestis exponi. Nam ferro mori gravis quoque ma-
ior optant. Gladius enim sine graviore cruciatu epe-
ditia morte vita finire novit. Culleum est parricida
le vasculum abiaculendo idest elaudendo dictum. Est
autem iter excoquo factus. in quo parricidæ cum summo & gal-
lo & serpente inclusi in mare precipitant. Omnium autem
istarum mortuum genus animadversio nominatur. Anim-
adversio enim est quando iudex reum punit. Et dicitur anim-
advertere. idest. animam illuc advertere. incendere
utque ad puniendum reum. quia iudex est. Ideo autem romani
aqua & igne ut dicebant quibusdam damnatis. quia aer
& aqua cunctis patet & omnibus data est. ut illi fruere-
rentur quod omnibus prout concessum est. **ITEM IN LI**

DE QVOSVPIA DE TEMPORIBVS

- I De cronice vocabulo
- II De momentis & horis
- III De diebus
- III De nocte
- V De ebdomada
- VI De mensibus
- VII De solstitiis & equinoctiis
- VIII De temporibus anni
- VIII De annis
- X De olympiadicis & iustis & iubeleis
- XI De seculi gradibus
- XII De descriptione temporum

DE CHRONICE VOCABVLO.

Chronica grece dicitur. quæ latine temporum seri-
es appellatur. Quatem apud grecos eusebius
cesariensis episcopus tradidit. & hieronymus pres-
biter in latina lingua. Cronos enim grece. latine
tempus interpretatur. **DE MOMENTIS ET HORIS**

Tempora autem momentis. horis. diebus. mensibus. an-
nis. lustis. seculis. gradibus diuiduntur. Momentum est
minimū atque antiquitas cum aliquis sibi cedit atque succedit.
Hora grecum nomen est. & tam latinum sonat. Hora enim si-
nus est temporis. sic & ora sunt fines maris. fluviorum.

DE DIEBUS

Dies est presentialis. siue sol supra terras. sic nocte sol sub
terris. Hic enim dies aut nocte sit. causa est aut supra terra sol
aut subterris. Subterris. ut dies legimus uiginti & quatuor
horarum. usque dum dies & nocte spatia sui cursus aborientem
usque ad orientalem. sole lubilitate ecludat. Abusi-
ue uero dies unum spatium aborientem sole usque ad occiden-
tem. Sunt autem dies spatia duo unum diurnum atque nocturnum.
Et est dies quidem horarum uiginti quatuor. spatium autem hora-
rum duodecim. Vocatur autem dies a parte meliore. Unde
& in usu est. ut sine commemoratione noctis numerum di-
camus dierum. Sic & in lege diuina scriptum est. Factum est
uespere & mane dies unus. Dies secundum egyptios inchoat
ab occasu solis. Secundum presbyteros ab ortu solis. Secundum athenien-
ses a sexta hora diei. Secundum romanos. a media nocte.

Unde & tunc gallinæ est. quæ uox diei ostendit preco-
nium quando & melior nichil afflatus sit. Dies dicti adus
quæ nomina romani quibusdam syderibus sacrauerunt. **I**

Primus enim dies a sole appellatur. quia princeps est omnium sy-
derum. sic & idem dies caput est cunctarum dierum. **I I**

Secundum alima. quæ soli & splendore & magnitudi-
ne premitur & ab eo mutuatur lumen. **I I I**

Tertium ab stella maris. quæ uesper uocatur. **I I I I**

Quartum ab stella mercurii. quia quidam candidum circu-
lum dicunt. **V**

Quintum ab stella iouis. quia fecunditate uiuit. **V I**

Sextum aueneris stella. quia luciferum afferunt. quæ inter
omnia sydera plus lucis habet. **V I I**

Septimum ab stella saturni. quæ sexto celo locata. xxxc an-
nis fertur explere cursu sui. Proinde autem ex his septem
stellis nomina dierum gentiles dederunt. eo quod per eosdem
aliquid sibi effici existimarent. Dicentes habere a sole
spiritum. aluna corpus. a mercurio ingenium & linguam.
aueneris uoluntatem. a Marte sanguinem. a uere tepe-
rantia. a saturno humorem. Talis quippe exitus gentiliu-
ta ridiculosa signata. Apud hebreos autem dies prima una
sabbati dicitur. quæ apud nos dies dominicus est. quæ gentiles

30
soli dicauerunt. Secunda sabbati secunda feria. quae secula
res die lunae uocant. Tertia sabbati tertia feria. quae
die illi martis uocant. Quarta sabbati quarta feria. quae
mercurii die dicitur apaganus. Quinta sabbati quinta fe-
ria est. id est quintus adie dominico. quae apud gentiles
ionis uocat. Sexta sabbati sexta feria dicitur. qui
apud eosdem paganos ueneris nuncupatur. Sabbatum autem
septimus adie dominico est. quae gentiles saturno dicau-
runt & saturnus nominauerunt. Sabbatum autem ex hebreo
in latinum requies inter pretatur. eo quod deus in eo requieuit
set ab omnibus operibus suis. Melius autem in uocabulis di-
erunt de ore christiano ritus loquendi ecclesiasticus prae-
stat. Iam si quae forte consuetudo traxerit ut illud exeat ex
ore quod inprobatur corde. intellegat illosensum de quo nomi-
nibus appellati sunt hi dies homines fuisse & per beneficia
quidam mortali quae plurimum potuerunt & emiserunt in hoc
seculo. de laetitia sunt eis ab amatoribus suis diuini honores &
in diebus & in sideribus. Sed primum a nominibus hominum sy-
dera nuncupata. & sideribus dies sunt appellati. Man-
do autem feris nuncupatur. quod sit in eis nobis tempus dic-
tionis. id est in diuino ut humano officio fieri. Sed ex his
festos dies hominum causa institutos feriatos diuinorum
sacrorum. Partes diei tres sunt. Mane. Meridies. & supre-
ma. Mane lux matura & plena. nec iam crepusculum. &
dictum mane amanu. Manu enim antiqui bonum dicebant.
Quid enim melius luce. Alii mane existimant uocari
amanibus. quorum conuersatio aluna adiecta est. Alii putant
abaere. quia manus idem rarus est atque perspicuus. Meridies
dicta quasi medi dies. hoc est medius dies. ut quia ter pu-
rior dies est. Meru enim puru dicitur. In toto enim die
nihil clarius meridie. quando sol de medio caeli ruulat
& omne orbem partem claritate illustrat. Suprema est
postrema pars diei. quando sol cursu suum in occasum
uertit. Dicta quod super est ad partem ultimam diei. Serum
uocatum a clausis feris. quando iam nox uenit ut unus.
quod sonus timor sit. Hodie quasi hodie. & cotidie quasi
quot die. ut sit quot diebus. Cras quod est postea. Esternum

est pridie. & dictum esternum ab eo quod iam dies ipse sit
a nobis extraneus. & pretereundo alienus. Pridie autem
quasi porci die. Perendie. id est pante die ut ante cessu

id est prius. **D E N O C T I**

Nox anocendo dicta. eo quod oculis noceat. Quae idcirco
lunae ac siderum luce habet. ne inde cora esset. & ut esset
ret omnis nocte operantes. & ut quibusdam animantibus
quae luce solis ferre non possunt ad sufficientiam interpe-
raret. Noctis autem & diei alternatio propter uicissitudi-
nem dormiendi uigilandi effecta est. & ut operis
diurni labore noctis requies temperet. Noctis autem
fieri autem quia longo itinere lassat sol. & cum ad ultimum
caeli spatium peruenit elanguescit ac tabe factus efflat
suos ignes. aut quia eadem uis sub terras cogitur qua super
terras perit lux & sic umbra inter noctem facit. Vnde
& uirgilius. Rur oceanus nox. inuoluent umbra ma-
na terramque populumque. Noctis partes septem sunt. Id est
uesper. crepusculum. conticinium. interpestum. gallicinium.
matutinum. diluculum. Crepusculum est dubia lux. Nam
creperum dubium dicimus. hoc est inter lucem & tenebras.
Uesperum ab stella occidentali uocatum. quae sole occidente
sequitur & tenebras sequentes praecedat. De qua uirgilius
Ante diem clauso componit uesper olympo. Tenebras
autem dictas quod tenent umbras. Conticinium est quan-
do omnis silentium. Conticiscere enim silere est. Interpestum
est mediū & inactuosum noctis tempus. quando agi nihil
potest & omnia sopore quiescunt. Nam tempus per se non
tellegitur. nisi pactus humanos. Mediū autem noctis
actu caret. Ergo interpesta inactuosa. quasi sine
tempore hoc est sine actu per quem dinoscitur tempus. In-
de est. interpestaue. uenisti. Ergo interpesta dicta
quia caret tempora id est actu. Gallicinium propter gallos
luci praenuntios dictum. Matutinum est inter abscessum te-
nebrarum & aurore aduentum. & dictum matutinum
quod hoc tempus inchoante mane sit. Diluculum quasi
iam incipiens parua diei lux. Hec et aurora quae
sole praecedat. Est autem aurora diei clarescentis ex-

ordui. & primus splendor aeris. q̄ grece eo os dicitur. quā
nos p̄duracionē aurorā uocam̄ quasi eo rora. Unde
de illud. & dicitur eo os curus equis easq̄ acies. **DE FEB**

Ebdomada dicta a numero septem dierū. **DOMADA**
quā repetitione & mensis & anni & solā paguntur.

Ep̄ta enī greci septē dicunt. Hanc nos septimanā uoca
mus. quasi septē luce. Nā mane lux ē. Octauus autē
dies idest p̄mus ē ad quē redit. & q̄ rursus ebdomada

series orditur. **DE MENSIBVS**

Mensis nom̄ ē grecū. de lunę nomine tractū. Luna
enī mene greco sermone uocat̄. Unde & apud hebreos
m̄ses legitur n̄ ex solis circulo s̄ ex lunę cursu enu
merant̄. Qd̄ est denoua ad noua. **E**gypti autē p̄mu p̄p̄
lunę uelociore cursū & n̄ error cōputationis ei uelo
citat accideret ex solis cursū diē mensis adinueniēt.

qm̄ tardior solis mot̄ facilius poterat cōphendi.

Ianuarius mensis a iano dictus. cui fuit agentalib̄ cōse
cratus. ut quia limes & ianuā sit anni. Unde & iustitia

idem ianus pingit̄. ut introitus anni & ex
itus d̄ bionstret̄.

Febriarius nuncupat̄ a februa.

idest plutionē. cui eo m̄se sacrificabat̄.

Nāq̄ ianuarius diis superis. februariū

diis manib̄. romani cōsecrauer̄. Ergo fe

bruarius a februa idest plutionē. nā febre

idest egritudine. nominatus. dicitur.

Martius appellat̄ p̄p̄t martē romane gentis auctore.

ut qd̄ eo tempore cuncta animalia agant̄ ad mare

& ad concubendi uoluntatē. Idem appellat̄ & m̄sis no

uorū. q̄a initū mensis ē martius idem & nouū uer.

abundit̄ scilicet & t̄minū q̄a in eo iuridantib̄ fruc

tib̄ nouis transactis. probatus occasus.

Aprilis puenere dicit̄ quasi frodis. Grece enī afro

dis uentus dicit̄. ut quia hoc m̄se om̄a aperiant̄ in

florem. quasi aperilis.

Maius dictus amia matre mercuri ut amioribus

nati. q̄erant̄ p̄ncipes rei publice. Nā hunc m̄se

maioribus. sequente ū minorib̄ romani cōsecrauer̄.

Inde & iunius dicit̄. antea enī p̄p̄s incensuria senor̄ &
iunior̄ diuisus erat.

Iulius ū & augustus de honorib̄ hominū iulū & augusti
cesariū nuncupati sunt. Nā prius q̄ntilis & sextilis uoca
bant̄. Quintilis q̄a q̄ntus erat amartio. quē p̄ncipē
anni testant̄ et romani. Sextilis similiter qd̄ sextus.

September nom̄ habet a numero & umbre. quia septi
mus ē amartio & umbres habet. Sic & october. nouem
ber. december ex numero & umbribus acceper̄ uocabu
la. Quē numerū decurrentē december finit̄. p̄ eo qd̄
denariis numeros p̄cedentes numeros claudit.

Kalendas autē nonas & idus p̄p̄t festos dies romani in
stituer̄. p̄p̄t officia magistratū. In his enī dieb̄ cūe ue
bat̄ inurbib̄. Quidā autē kalendas acolenda appellari ex
istimant̄. Apud ueteres enī omnū mensū p̄ncipia co
lebat̄. sic & apud hebreos. Idus autē pleriq̄ latinq̄ abeden
dū dicit̄ putant̄. qd̄ hi dies apud ueteres epularū erant.

Nōq̄ amundinus uocat̄. Nundinē enī s̄ publice con
uentiohes sive mercatores.

VII. DE SOLESTIIS

Solestia dictū quasi solis statio. qd̄ tunc sole flante
crescent̄ dies ut noctes. Equinoctiū appellatū qd̄ tunc
dies & noctis horarū spatio equalē existant̄. Duo s̄ autē
solestia. unū estiuū octauo kalendarū. iuliarū. de q̄
tempore remeare sol ad inferiores incipit circulos.

Aliud hyemale octauo kalendas ianuarias. q̄ tēpore sol al
tiores incipit circulos petere. Unde & hyemalis solestia
dies minimū sic estiuū maximū inueniūt. h̄c duo s̄ equi
noctia. Unū uernale & aliud autumnale. quē greci
εϋχνη μελαε. uocant̄. Sunt autē h̄c equinoctia die
octauo kalendarū aprilii. & octauo kalendarum
octubriū. q̄a annus olim in duas tantū partes diui
debat̄. hoc ē int̄ estiuū & hyemale solestia & in duo

VIII. TEMPORIBVS ANNI

Tempora anni quattuor s̄. uer. & estas. autumnus
& hiemps. Dicta s̄ autē tempora a cōmunionis tem
peramento qd̄ inuicē se humore siccitate. calore & fri

gore temperent. Hec et curricula dicuntur quia nstant
 scurrunt. Constat aut pfecto mundo. equitate cur
 sus solis tempora ut nos mses fuisse diuisa. Quod tem
 poru tale ueretur faciunt discretione. ut pmo mse
 uer nouus dicat. Secdo adultus. tertio pcept. Sic & stas
 infus tribus mrib. noua adulta & pcept. Sic & autum
 nouus adultus & pcept. siue extrema. Unde e illud. Ex
 tremis subcasu hiemis. Her aut dictu qd iurec. Tunc
 eni p hyemem uestu tellus herbas. & inflores cuncta
 ru punit. Stas dicitur abestu. idest a calore. & stas qsi
 uita. idest exusta & arida. Ita calor aridus e. Autum
 atpestare uocat. qndo & folia arboru cadunt & oma
 maturefcunt. Hyemem ratio hyemus fieri nuncupa
 uit. qa te breuiori soluet circulo. Unde & hoc tempus
 bruma dicit qsi braxim idest breuis. ut acibo qd maui
 sit te uescendi appetitus. & dactas eni grece bruma
 appellat. Vnde & imbrumari dicunt quib. fastidui
 e ciboru. Hibernus aut int hyeme & uernu e. qsi
 hyeme. Vernus qpleruq apit totu hyeme signi
 ficat. Hec tempora singulis & a celi parat. ab
 scribuntur. Her qppe orienti dat. quia te extrit
 oma oriunt. Stas u meridiano. eo qd pars ei caliq
 flagrantior sit. Hyemps septentrioni. eo qd frigo
 ribus & ppetuo gelu torpet. Autum occiduo. ppt
 qd graues morbos habet. Unde & nunc omis folia
 arboru defluunt. Ut aut autum habundet mor
 bis. facit hoc cfinu frigoris & caloris. & epugnan
 tia int se contrariq aeru. **DE ANNIS**

Annus e solis infractus. cu pactis trecentis sexa
 ginta quinq dieb. ad eadem loca frideru redit. Annus aut
 dictus. qa mribus mferreurrantib. uoluit. Unde &
 annulus dictus qsi annus idest circulus qd ad se rede
 at. Ut uirgilius. Atq infelici puestigia uoluit ann.
 Sic eni & apud gyptios indicabat ante inuentas lit
 teras picto dracone cauda sua mordente qa mfer re
 currit. Alii annu dicunt. **ANOTONANAEOTYCAI**
 idest abinuo catione. Renouat eni semp. Ita se ante

genera annu. Aut eni lunaris annus e triginta dieu.
 aut soletstialis qnse duodecim conuener mses. aut mag
 nus omib. planetis ineundo locu recurrentib. qsi p
 annos soletstiales plurimos. Aera singulq annu e con
 stituta. acsare augusto. qndo pma censu exagratu roma
 nu orbem deseripit. Dicta aut aera. ex eo qd omis orbis
 aet reddere pfectus e rei publice.

Olympias apud grecos constituta apud elidem grecu
 uitate. elus agentib. agone & quinquennale certam qua
 tuor medus annus uacantib. & ob hoc elidu certaminu
 tepus tres inadem qnquennu qd qnto anno dicit con
 ppt olympiadas a romanis. Adhuc eni consules adhuc
 aera ndam erant. Est eni qnquennale tepus. Ideo ut
 ro sic uocatu. eo qd censu p quinquennu in re publica
 pacto urbis roma lustrabat. lubeles interpretat remu
 sionis annus. Est eni hebraicus & sermo & numeru
 qseptenis annu ebdomadib. idest quadraginta
 uem annu text. inq clangebant tibus & ad oms
 terrebat antiqua possessio. debita absol
 uebant. cfirmabant libertates. Hunc
 numeru & a indieb. pentecosten. & p
 celebrant p dnu resurrectione. Re
 missa culpa & totius debiti cyrogia
 fo euacuato. ab omi nexu liberi.
 suscipientes adueniente in nos gram sps sc.

Secula agenerationib. constant. & inde seta qd se
 sequantur. Ab euntib. eni aliis. alia succedunt. Hunc
 quida quinquagesimu annu dicunt que hebrei mil
 leu uocant ob hanc causa & mille hebreus qpropt uer
 & liberos amant dominu suu aere p tunc seruato
 iugatus seruire iubet infelici. hoc e usq ad annu qua
 quagesimu. Stas plerumq dicit & pmo anno ut uen
 talibus. & psept ut hominis. & pcentu. & p q usq
 pore. Unde & stas tepus qd de multis scis infructu
 Et dicta stas quasi gutas. idest similitudo sui. Na guta
 e stas ppetua. cui neq initu neq extremu notat
 qd greci uocant eonas. qd aliquando apud eos pfecto ab

80
inquinque uoluminibus edidit. quod pentateuchum nominat. Penta-
teuchus autem quinque uoluminibus dicitur. Penta enim grece. v.
teuchus uolumen uocat. Genesis liber inde appellatur. eo
quod exordium mundi & generatio sancti in eo continetur. Exodus
uero. exitum ab egipto ut egressum populi israel diggerit. et ex
ea causa nomen accepit. Leuiticus appellatus. eo quod leui-
tarum ministeria & diuersitate uictimarum exequitur. totumque
in eo ordo leuiticus adnotatur. Numerorum liber uocatur. eo quod
in eo egressus de egipto tribus dinumerantur. & quadragin-
ta diuersa phereimam mansionum in eo descriptio continetur.

Deutero nomen greco sermone appellatur. quod latine inter-
pretatur secunda lex. id est repetitio et euangelice legis pre-
figuratio. quod sic ea habes que priora sunt ut tam noua sint
omnia que in eo replicantur. Iosue liber nomen accepit ab
ihesu filio naue cuius historia continetur. Scriptorem uero ei eun-
dem iosue hebrei adseuerant. In cuius textu per iordanis
transitum regna hostium subuertuntur. terra populo diuiditur.
et per singula. urbes. uiculos. montes. atque cetera. quodam celestis
etque hieronymi spiritualia regna prefigurantur. Iudicum nomi-
nat principibus populi qui prefuerunt israel per moysen & iosue.
ante quam deus & ceteri reges existerent. Hunc librum edidit
se creditur samuel. Liber samuel eiusdem samuelis natum
tatem & sacerdotum & gesta describit. Idcirco & ab eo nomen
accepit. & quia uis hic liber saul & deus historia continetur.
utrumque tam ad samuelem referuntur. quia ipse unxit saul in reg-
no. ipse deus in regem futurum. Cuius libri prima pars conscrip-
sit idem samuel. Sequentia uero ei usque ad dauidem scripsit
dauid. Malachim liber punde appellatur. eo quod reges iu-
de & israhel itaque gentis gesta que eorum ordine digerat
tempore. Malac enim hebraice latine regnum interpretatur.
Hunc librum hieronymus primus in uno uolumine collegit.
nam antea sparsus erat per singulos regum historia. Ista
hypomenon grece dicitur. quod nos premissum ut reli-
quod dicere possumus. Quia que in lege ut regum libris
ut omnia ut in plenius relata sunt. in isto summatim ac breuiter
explicantur. Librum iob quidam moysen scripsisse arbitrantur.
alii unum ex prophetis. Non nulli uero eundem iob per plagam suam

possessionis scriptorem fuisse existimant. arbitrantur
quod centamina spiritualis pugne sustinuit ipse narraret
quod uictorias expediuit. Principia autem & fines libri iob
apud hebreos per orationem cetera sunt. Media autem ipsius
ab eo loco quod aut perierat dies in quo natus fuit usque ad eum locum ego
me reprehendo & ago poenitentiam. omnia erouo meo des-
cuntur. Psalmorum liber grece psalterium. nam latine organum
nunc dicitur. Vocatur autem quod uno propheta canente. ad psalterium
chorus consonando responderet. Titulus autem in psal-
mis hebraice ita est. israhel rursus. alium quod interpretatur
uolumen hymnorum. Auctores autem psalmorum quod ponuntur
titulis. moyses scilicet & dauid & salomon. asaph. & heli
& iudithun. & filii chore. eman. iezrahel & reliqui
quos hebraei uno uolumine comprehendunt. Omnes autem psal-
mi apud hebreos metrico carmine constant. et eorum
& in more romani. flacci. & greci. pindari. nunc
iambos currunt. nec alcaico personant. nec sappho cetera
trimetro ut tetra metro pede incedentes. Salomon
dauid rex israel iuxta numerum uocabulorum suorum tria uolu-
mina edidit. Quorum primum est maslochi quod greci parabola
latini puerbium nominat. eo quod in multis subieparatur
multitudine figurarum uerborum & imaginum ueritatis ostendit.
ipsa autem ueritate ad intelligentiam legentibus seruatur.
Secundum librum coelestium uocant. quod grece theodasthen dicitur
nec creator. eo quod sermo eius non specialiter ad unum sicut in
uerbis sed ad uniuersos generaliter dirigatur. Docent enim
que in mundo cernuntur caduca esse & breuia. & ob hoc
nunc appetenda. Tertium librum fratrum prenotat
in latinam linguam ueritatem canticum canticorum. Ibi per prophetam
carmine. & in uisione christi & ecclesie mystice canit. Dicitur autem
canticum canticorum. eo quod omnibus canticis preferatur que in
sanctis habentur. Sic quedam in lege dicuntur sancta. quibus
maiora sunt sancta scriptura. Hic autem trium librorum carmina exame-
tris & pentametricis uersibus apud suos eorum poetarum
ut iosephus hieronymusque scribunt. Quas euangelista
potius ex propheta edidit librum suum. cuius omne textum
quentis per se incedit. Canticum uero ex ametro & pentametro

tro uersu discurrat. Hieremias similiter edidit librum suum
cū trineis ei. q̄s nos lāmā uocam. eo qd̄ in tristioribus
reb. funeribusq̄ adhibeant. in quib. quadruplicē diuer
so metro cōposuit alfabetū. Quorū duo p̄ma q̄si saffico
metro scripta sūt. q̄a tres uersiculos q̄sibi nexi sūt &
ab una tantū littera incipiunt ericū cōma cōcludit.
Tertium alfabetū trimetro scriptū ē. & ceteris litteris
idest terni uersus incipiunt. Quartū alfabetū simile
p̄mū & sēdo habet. Ezechiel & daniel auris quibuscūq̄
sapientib. scripta ē & phibent. Quorū ezechiel. p̄ncipia &
fines multas habet obscuritatib. inuoluta. Daniel u
claro sermone regna orbis p̄nuntiat. & tēpus aduentū
xp̄i manifestissima p̄dicatione adnotat. Hi sūt quatuor
pphetarū q̄ maiores uocant. q̄a p̄lica uolumina ediderūt.
Liber duodecim p̄phetarū auctōr suorū nominib. p̄notat.
q̄ p̄p̄ta dicuntur minores q̄a sermones eorū breues sūt. Unde
& coneci sibi met inuicē in uno uolumine cōtinentur.
Quorū nomina sūt. Osee. iohel. amos. abdias. ionas. Micheas.
naum. abthacuc. soffonias. aggeus. zacharias & mala
chias. Hecdrā liber auctōris sui titulo p̄notat. Incui
ceterū eiusdē hesdrę ne emigret sermones parit con
tinent. Nec quēquā moueat qd̄ unū hesdrę dicitur liber.
q̄a sēd. tertius & quart. n̄ habent apud hebreos sēd int̄
apofricos deputant. Hester librum hesdras legit con
scripsisse. In q̄ eadē regina sub figura p̄ctę di p̄p̄m
a seruitute & morte eripuisse scribit. atq̄ in fecto
aman q̄ interpretat iniquitas diei celebratas in posterū
mittit. Liber sapientię apud hebreos nusquā ē. Unde
& ipse titulus greca magis eloquentia redolet. Hunc
iudei filonius ē affirmant. Qui p̄inde sapientia nomi
nat. q̄a in eo xp̄i aduent. q̄ ē sapientia patris & passio
ei euident exp̄m̄. Librum autē p̄clesiasticū certissime
ihs filius syrac hierosolimitan. p̄ mortē in v. sacerdo
tis magni cōposuit. De q̄ meminit & zacharias. Qui lib
apud latinos p̄p̄t eloqui similitudinē salomonis ti
tulo p̄notat. Dicitur autē p̄clesiasticus. eo qd̄ de totius p̄ctę
disciplina religiosę cōuersationis magna cura & tra

uone sit gēditus. Hic & apud hebreos repperit. s̄d inter
apofricos habet. Iudith u uocabula eorū. nominibus
q̄q̄ gesta scribuntur.

Quattuor libros euangeliorū quattuor euangelistę singu
larit̄ cōscripser. Primus matheus cōscripsit euangelium litteris
hebraicis & sermonib. in iudea. in iudeis euangelizare ab
humana xp̄i natiuitate dicens. Liber generationis in v
xp̄i filii dauid filii abraham. Significans descendisse cor
poralit̄ ex semine patriarcharū xp̄m. sic p̄missū erat in
pphetis p̄p̄m sēm. Sēd marcus plen̄ scō spū scripsit eu
angelium xp̄i eloquio greco initialia. secutus petrū ut dis
cipulus. Is in iudeis abs p̄p̄tali fecit dics. Vox clamantis
in deserto parate uia dñi. Ut ostenderet xp̄m p̄ assump
tionē carnis euangelium p̄dicasse. In mundo enī ipse xp̄s
& p̄pheta dictus ē. Sic scriptū ē. Et p̄pheta ingentibus
posui te. Tertius lucas in om̄is euangelistas grecis ser
monib. eruditissim. q̄ppe & medicus. in greca euange
liū scripsit theophilo ep̄o in iudeis a sacerdoti spū dics.
Fuit iudeus herodis regis iudeę zacharias. ut manifestaret
xp̄m p̄ natiuitatē carnis & p̄dicationē euangelii hostia
fuisse effectū p̄salutē mundi. Ipse ē enī sacerdos. de q̄ dic
tū ē in psalmis. Tu es sacerdos in eternū scdm ordinē melch
sedech. Vbi enī xp̄s aduenit. sacerdotiū iudeorū obmutuit.
lex & p̄pheta cessauit. Quartus iohis scripsit euange
liū utramus in asia. incipiens a uerbo. ut ostenderet eun
dē saluatōrē q̄ p̄ nob dignat. ē & nasci & pati. ipsū ante
scēla di uerbu ē. ipsū ex celo uenisse. & p̄ mortē ad ecelū
iterū remeasse. Hi sūt quattuor euangelistę. q̄s p̄ tech
elum sp̄s s̄c̄s significauit in quattuor animalib. Propt̄ea
aut quattuor animalia dicta sūt. qm̄ p̄p̄t animā hominis
p̄dicat euangelium xp̄i. Nā & oculis plena erant intus &
foris. qm̄ p̄ uident euangelia quę dicta sūt a p̄phetis & quę
p̄miserit in p̄ori. Crura autē eorū rectę q̄a nihil prauum.
in euangelis. Et alas senas te gentes crura & facies suas.
uelata sūt enī quę tegebant in aduentū xp̄i. Euangelium
aut interpretat bona adnuntiatio. Grece enī eu bonum.
angelium adnuntiatio dicit. Unde & angelus nuntius int̄

pretatur. Paulus apostolus suas scripsit epistolas. ex quibus no-
uem septem exclus scripsit. reliquas discipulis suis. Timo-
theo. timo. & philemoni. Ad hebreos aut epistola plerisque
luminis est incerta est. propter dissonantiam sermonis. Cande-
que alii barnabam scripsisse. alii ademite scripta fuisse sus-
picant. Petrus scripsit duas nominis sui epistolas. quae
catholicae ideo nominantur quia non tantum populo ut ciuitati
sed uniuersis gentibus generaliter scriptae sunt. Iacobus & iohannis
& iudas. suas scripsit epistolas. Actum apostolorum scriptor
lucius est euangelista. in quo opere nascens eodem infantia ter-
atur. & apostolorum historia retinetur. Unde & actus apostolorum dicitur. Apo-
calypsin librum iohannis euangelista scripsit. eo tempore quo beatus
angelus predicationem in insula pathmos traditus religatus.
Apocalypsin autem ex greco in latinum reuelatio interpretatur.
Reuelatio enim dictum manifestatio est. quae abscondita erant.
Iuxta quod & ipse iohannis dicit. Apocalypsin uiu xpi qua deduc-
dis palam facere seruis suis. Hi sunt scriptores sacrorum librorum
qui spiritum sanctum loquentes ad eruditionem nostram & precepta ui-
uendi & credendi regulam descripsit. Praeter alia uolumina.
Apostolica autem dicta sunt secreta. quia indubium ueniunt. Est enim
earum occulta origo. nec patet partibus. quibus usque ad nos
auctoritas ueracium scripturarum certissime notissima
successione peruenit. In his apostolicis inueniuntur aliqua ue-
ritas. tam propter multa falsa nulla est incerta. nomina auc-
torum. quae recte apud prudentibus iudicantur. nec eorum cre-
denda quibus ascribitur. Nam multa & sub nominibus. propheta-
rum & recentiorum sub nominibus. apostolorum ab hereticis pre-
fuerunt. quae omnia sub nomine apostolorum auctoritate
canonica diligenti examinatione remota sunt.

ITEM CAPITULUM IN LIBRO QUOD SIT

I De bibliothecis

II De interpretibus

III Qui primi roma libros aduecerunt

III Qui apud nos bibliothecas instituerunt

V Qui multa scripserunt

VI De generibus opusculorum

I DE BIBLIOTHECIS

Bibliotheca grecum nomen accepit. eo quod ibi
recondantur libri. Nam biblio. librorum.
teca. repositio interpretatur. Bibliothecam
ueteris testamenti herodas scriba post inuen-
tum legem. acaldeen dum iudei regressi fuis-
sent in iherusalem diuino spiritu reparauit.
cunctaque leges ac prophetarum uolumina
fuerunt. agentibus corrupta correxit. totaque
testamentum in uiginti duos libros constituit. ut tot libri
in lege quot habebantur & litterae. Apud grecos autem biblio-
theca primi instituisse possit statim creditur. archemene-
trianus. quia deinceps ab archemenis. aucta & exornata
incentis archenis cunctis in peras. longoque per tempore
seleucus nicanor rursus ingreca reuoluit. Hunc sta-
tum regibus. urbibusque ceteris natum est epandandi uolumi-
na diuersarum gentium. & interpretes ingreca lingua
uertendi. De hunc magnus alexander ut successores
instruendis omnium librorum bibliothecas animam in-
der. Maxime ptolomeus cognomine siladelta. omnia
litterarum sagacissimus. cum studio bibliothecarum per-
ficeretur emularetur. non solum gentium scripturas sed &
& diuinas litteras in bibliotheca sua contulit. Nam
uiginti milia librorum huius temporis alexandria in-
Hic et iam & ab eadem pontifice petenti
scripturas ueteris testamenti ingreca uoce & hebraica
lingua per septuaginta interpretes translatas erant
quas in alexandrina bibliotheca habuit. Si quidem
singuli in singulis cellulis separati ut omnia per spiritum
sanctum interpretati sunt ut nihil in alienum eorum codicum
uentum esset quod in ceteris uel in uerbis ordine distre-
paret. Lucius & alii interpretes quae hebraica lingua
greco sacra eloquia transtulerunt. Sic aquila. symma-
chus & theodotion. Sic & uulgata illa inter-
pretatio cuius auctor non apparet. & ob hoc sine nomine
interpretis quinta editio nuncupatur. Praeter sacras
& septimam editionem origenis mira labore repper-
it. & cum ceteris editionibus comparauit. Praestant

quoque hieronymus triū linguarū peritus ex hebreo in latinū
eloquiū eadē scripturā euerit. eloquentiā transfudit.
Cui interpretatio merito ceteris ante fert. Nam ē & uerbū
tenacior. & perspicuitate sententiā clarior. atque ut patet
atque pīano interpretatio uerior. **III**

Romę pīmus librorū copiam aduenit emilius paulus.
pse macedonū rege deuicto. Deinde lucullus epon
tica preda. Post hoc cesar dedit marco uarroni ne
gotiū cū maximo bibliothecę cōstruendę. Primum
autē romę bibliothecas publicauit pollio grecas simul
atque latinas. additis auctore imaginis maximo quod dema
nibus magnificantiā inuenerat. **IIII**

Apuđ nos quoque pamphilus maxime cui nra eusebius
cesariensis scripsit. pīssimā in sacre bibliothecę stu
dio pīmas adquire contendit. hic enī in bibliotheca
sua ppe triginta uoluminū milia habuit. Hieronymus
quoque atque gennadius ecclasticos scriptores toto orbe que
rentes ordine psecuti sūt. eorūq. studia in uno uolumine
indicio comprehenderunt. **V**

Marcus terrenus uarro apud latinos innumera
biles libros scripsit. Apud grecos quoque calcimachus mi
ris attollit laudib. quod tantos libros pēderit quātos quisq.
nrm alienos scribere pīa manu uix posset. De nrīs
quoque apud grecos origenes in scripturarū labore. tam
grecos quā latinos operā suā numero superauit.
Denique hieronymus sex milia librorū eius legisse fert.
Horū tam omnium studia augusti ingenio ut scientia
sua uict. Nam tanta scripsit. ut diebus ac noctibus nō solū
scribere libros ei quāquā sē nec legere quodem occurrat.

Opusculorū genera cōtra. Primum genus ex **VI**
cerpta sūt. quę grece scolia nuncupant. In quib. ea quę
uidentur obscura ut difficilia summatim ac breuiter pīsum
unt. Sēdm genū omelię sūt. quę latini uerbu appellat.
quę proferunt in pīlis. Tertiuū tomū. quos nos libros
ut uolumina nuncupam. Homelię autē ad uulgum
locum. Tomi uero id est libri maiores sūt disputatio
nis. Dialogus ē cōlatio duorū ut plurimorū. quę lati

ni sermone dicunt. Nam quos greci dialogos uocant. nos
sermōnes uocam. Sermo autē dictus quia in cōtra uerbu sēritur.

Vnde in uirgilio. multa uir sē scribat. Tractatus est unus
rei multiplex expositio. eo quod trahat sensu in multa sen
tiendi cōrectando sēcū. Differt autē sermo tractatus & uer
bum. Sermo enī alteram agit psonā. tractatus spēcialiter
ad se ipsū est. Uerbu autē ad omē. Vnde & dicit. Uerbu sēc
ad pīsum. Cōtraria dicta quę cū mente. Sunt enī interp
tationes. Hec comēta iuris. comēta euangelii. Apologe
ticū ē excusatio in quā solent quidā accusantib. respondere.

Indefensione enī aut negatione sola positū ē. & nomen
grecū. Panagircū ē licentiosū & lasciuosū genus dictū
di in laudibus regū. in cui cōpositione hominis multas
mendatus adolant. Quod malū agrestis exortū ē. quod le
uitas instructa dicendi facultate & copiosa incredibili
multas in dāq. nebula suscitauit. Facti libri sūt in quib.
reges ut cōsules scribunt. a sacib. dicta id ē potestatib. In
de & tobi libri facti dicunt. quia de regib. & cōsulib. pīsum
sunt. Primum ē inuē dicendi. Sunt enī pīma pīcipia li
brorū. quę ante cuiusq. narrationē ad instruendos audien
tū aures coaptant. Cuius nom pīeriq. latinitatis pe
riri sine translatione posuer. Hoc autē uocabulū apud
nos interpretū pīfatio nuncupat. quę pīlocutio. Pīcep
ta sūt. quę aut quod faciendū. aut quod nō faciendū sit docent.

Quid faciendū. ut dilige dñm tuū. & honora patrē tuū &
matrē tuā. Non faciendū. ut nō mechaberis. nō furtū facies.

Similitudinē & genaliū pīcepta ut iubent ut uent. Iubent faci
endū. ut nudus arasse nudus. Ierāt. ut neue. Inter uices
cor illū se re. neue flagella summa pete. Primum autē pīp
cepta apud hebreos moyses scripsit. Apud latinos marcius
uates pīmus pīcepta cōposuit. Ex quib. ē illud. Postremus
dicas. pīus taceas. Parabole & pīblemate nomib. suis
inducant altius se pīseruari oportere. Parabola quę pīp
cuius rei similitudine pīsegerit. quod licet sit uocabulū
grecū iā tam pīlatino usurpat. & nociū ē quod in parabolis
quę dicunt rerū similitudines rebus de quib. agitur cōpa
rant. Problemata autē. quę latini appellant pīpōsino

nes questiones sunt habentes aliquid qd disputati-
one soluendum sit. Questio est aut quæ sit. cū querit
an sit. qd sit. qualis sit. Argumentū ū dictū quasi ar-
gum. ut sit atq inuentū adēpbandas res. Epistola
ppe greci uocant. qd interpretat latine missa.
Stila enī sunt stili. missa ut missi. Ante cartæ & mem-
brarū usū inde dolatis ligni codicellis epistolarū
alloquia scribebant. Unde & portatores eorū tabellari-
os uocauerunt. **VBI SVPR**

I Decartis & pergamenis

II Deceris

III Decartis

III Dec pergamenis

V Delibris constituendis

VI Delibrorum uocabulis

VII De librarum & eorum instrumentis.

I **C**eræ litterarū materies. paruulq nutrices. ipse dat
ingeniū pueris. p mordia sensus. Quarū studiū p m gre-
ci tradidisse p dunt.

II **G**reci aut & tusei p m ferro incens scripserunt.

Postea romani iusser. ne grassū qd haberet. Unde & apd
scribas dicebat ceram ferro nec edito. Postea institutum
ut cera ossib. scriberent. Sicut indicat acta insatura dict.

Uertam uomerē incera. mucteo neque aremus osseo.

Grassū aut grec. latine scriptorū dicit. Nā grassia scrip-
tura ē. **III** **C**artarū usū primū egyptus mi-
nistravit. ceptū apud memphicā urbē. Memfis enim

ciuitas ē egyptiq. ubi cartæ usū inuentus ē p m sic
at lucanus. Conficit bibula memphis carta papiro.

Bibula aut papiū dicit. qd humore bibat. Carta autē
dicta qd cartam papii tegmen decertū glutinant. cui

genia quā plura sūt. pma & pcpua. augustea. regia. & ma-
ioris. formę inore. octauū augusti appellata. Sexta libi-
ana. ab honore libię puę. Tertia hyeratica dicta. qd
adsacros libros eligebant. similis augustę sūt subcolorata.

Quarta teneotica a loco alexandrię q ita uocat ficit.

Quinta saltica. ab oppido sale. Sexta corneliana a cor.

nelio gallo prefecto egypti primū confecta. Septima
emporica qd ecomerces inuoluunt. cū sit scripturū
minus idonea. **IIII**

Pergameni reges cū
carta indigerent membrana primi excogitauer. Unde
pgamenarū nom huc usq tradente sibi posteritate
seruatū ē. Hęc & membra nascit quæ ex membris pe-
cudū detrahunt. Liebant aut p m coloris lutei idē
croci. Postea ū romę candida mēbrana repperta sūt
qd apparuit mirabile ē. qd et facile sordescant. atq
legentū ledant. cū peritiores architecti neq aucto-
eunaria ponenda in bibliothecis putent. neq pauca
alia quā ē caristeo marmore qd auri fulgore uet
& carista uiriditas restituit oculos. Nā & p m mularū
discunt denariq. formas myrros pannos subitū
& gemmarū sculptores scarabeorū. terga quib. nihil
uiridius subinde respiciunt. & pictores idem faciunt
ut labore uisus eorū uiriditate recreent. Membra
aut aut candida aut lutea aut purpurea sūt. Can-
dida naturalit existunt. Luteū mēbranū bicolor ē. qd
fectore una tingit parte ideo crocat. De q per
I am liberet positi bicolor membra capillis. Pur-
rea ū inficiunt colore purpureo. in quib. aurū &
gentū liquecent patescat inlitteras.

Quodā genera librorū apud gentes ceras modis
ēficiēbant. breuiora forma carmina atq epistolę

At ū hystoris maiori modulo scribebant. & nō sō
incarta ut in membranis. sēctā & in cōmentis el-
fantanis textilibusq. maluarū folijs atq palmarū

cui generis cinnā sic meminit. Hęc tibi arethū
multū in uigalata lucernis carmina qsignes ni-

uim acrior leuis in aridulo maluendis scripta li-
bello. prusiaca ueri munera nauicula circūcidi

liberos sicilic p m increbuit. Nā inmo pumice
Unde & catulus ait. Cudono lepidū nouū libellum
arido modo pumice expolitum. **VI**

Codex multorū librorū ē. Liber unus uolumen
Et dictus codex p translationē a codicib. arborum

seu utrius. quasi caudex. qd ex se multitudine librorum
quasi ramus continet. Volum liber e auoluendo
dictus sic apud hebreos uolumina legis. uolumina
pphetarum. Liber e interior tunica corticis que
ligno coheret. De q uirgilius. Sic alta liber heret
in ulmo. Unde & liber dicitur in q scribitur. qd ante
usu caret membranarum. Delibris arborum uolu
mina fiebant. idest epaginabant. Unde & scripto
res alibris arborum librarios uocauerunt. **VII**

Librarios antea bibliopolas dictos. Librum enim
greci biblu uocant. Librarii autem idem & an
tiquarii dicuntur. Sed librarii sunt qui et noua
scribunt & uetera. Antiquarii. qui tantum
modo uetera. Unde et nom sumpserunt. Ab
scribendo autem scriba nomen accepit. officium
expmptis uocabuli qualitate. Instrumta scribz. cala
mus & penna. Echis enim uerba paginis insigunt. Sed
calamus arboris e. Penna. autem cui acumen indiade. dicitur
incorporare toto unitate seruata. Credo ppter myste
ria ut in duobus apicibus uetus & nouum testamentum signaretur.
qbus exprimitur uerbi sacramentum sanguine passionis effusum.
dictus autem calamus qd liquore ponat. Unde & apud nan
tas calare. ponere dicitur. Penna autem apendendo uocata.
idest uolando. Est enim ut diximus autum. Folia autem librorum
apellata siue ex similitudine foliorum arborum. seu qd ex
foliis sunt idest expellib. qd de occisis pecudibus detra
hi solent. Cui partes pagine dicuntur. eo qd sibi mu
tu e epaginant. Versus autem uulgo uocata. quia sic scri
bebant antiqui sic aratur terra. A sinistra enim ad dex
tram pmi deducebant stilum. Deinde euergebant ab in
feriori. & rursum ad dexteram uersus. quos & hodie
usq rustici uersus uocant. Secunda est qd adhuc emen
dat & necesse in libris redactum est. & e nom grecum
sicut & romus. **DE CANONIBVS**

Canones euangeliorum **EVANGELIORVM**.
ammonius alexandri pmi excogitauit. Quem
postea eusebius cesariensis. secutus plenius epofuit.

Canones euangeliorum

Qui ideo facti sunt ut per eos inuenire & scire possim quae
liquor euangelistarum similia aut ppa dixerit. Sunt autem
numero decem. Quorū continet numerus in quibus quatuor
eadem dixerit. **Matheus. Marcus. Lucas. Iohs.** Sed
in quibus tres **Matheus. Marcus. Lucas.** Quintus duo
Matheus. Lucas. Sextus in quibus duo **Matheus. Marcus.**
Septimus in quibus duo **Matheus. Iohs.** Octauus in quibus
duo **Lucas. Marcus.** Nonus in quibus duo **Lucas. Iohannes.**

Decimus in quibus singuli ex ppa quedam dixerit. Quorū ex
positio hęc est. Per singulos enim euangelistas numerus
qdam capitulis adfixus adiacet. quibus numeris subdi
ta est acramineo notata. que indicat in quoto canone.
positus sit numerus cui subiecta e acra. Verbi gratia si est
acra prima. in primo canone. Si secunda. in secundo. Si tertia. in
tercio. Et sic por ordine usq ad decimum peruenies. Si igitur
apto qd liber euangelio placuerit scire. qd reliquor euang
elistarum similia dixerit. assumes adiacente numerum
capituli & requires ipsum numerum in suo canone. quem
indicat. Ibiq inuenies qd et qd dixerint. Et na demum
incorporare in quita loca que ex ipsiis numeris indicant.

C singula euangelia eis dixisse inuenies. **DE CANONIBVS**
anon autem grece. latine **LIBRVS CONCILIORVM**.
regula nuncupatur. Regula autem dicta qd recto ducit.
nec aliquando aliorum sui trahit. Alii dixerit regula dicta
ut qd regat. ut qd norma recte uiuendi pbeat. ut qd
distortum prauumq. qd corrigat. Canones autem generaliū
eccliorum a temporibus constantini ceperit. In precedentibus
namq annis persecutione feruente. docendarum plebium
minime datur facultas. Inde xpianitas induersas
hereses scissa e. qd necat licentia episcopis in unum con
uenire. nisi tempore supra dicti imperatoris. Ipse enim
dedit xpianis libere egregari. Sub hoc & ia sci patres
in concilio niceo de omni orbe terrarum conuenientes.
iuxta fide euangelica & apostolica sedm post aptos
symbolum tradiderit. Int cetera autem ecclia. quatuor ee
uenerabiles sinodos. que tota pncipalit fide coplec
tunt quasi in quatuor euangelia ut tota de paradysi

fluminarū prior nicea synodus trecentorū decē & octo
 episcopoz. cōstantino augusto impetrante pacta ē. In qua
 arrantē pfidiz blasphemia damnata. quā de inequali
 tate scē trinitatis idem arrantē asserbat. cōsubstantialē
 dō patri dñi filiū idem scē synodus p̄symbolū definuit.
 Sēda synodus centū quinquaginta patrū subteodosio sen
 ore cōstantinopolim ēgregata ē. quē macedoniū spm
 sem dñi ee negantē condēnans. cōsubstantialē patri &
 filio spm sem demonstrauit. Dans symboli formā. qm
 tota grecq. & latinq. cōfessio in ecclēsiis p̄dicat. Tertia
 synodus ephesēnā p̄ma. ducentoz episcopoz sub iunore
 teodosio augusto p̄dita. quē nestorū duas p̄sonas in xpo
 asserentē iusto anathemate cōdemnauit. Ostendens ma
 nere in duas naturas unā dñi ihu xpi p̄sonā. Quarta
 synodus calcidonensis sexcentoz triginta sacerdotū
 sub martiano p̄ncipe habita ē. in qua euticem cōstan
 tinopolitanū abbātē uerbi dī & carnis unā naturam
 p̄nuntiantē dēi defensōrē dioseorū qndā alexandri
 nū ep̄m. & ipsū rursū nestorū cū reliquis hereticis
 una patrū sententia p̄damnauit. Predicans eadē si
 nodus xpm dñi sic natū de uirgine. ut in eū substan
 tiā & diuinā & humanā cōfiteamur naturā. Hec s̄ quat
 tuor synodi p̄ncipales fidei doctrinā plenissime p̄re
 dicantes. Sd̄ & si qua s̄ concilia quę scī patres spū
 dī pleni sanxerunt p̄istoz quattuor auctoritatē. omī
 manent stabilita uigore. quę gesta in hoc ope condi
 ta continent. Synodū autē ex grecis interpretari comi
 tatū uel coetū. Conciliū uero. nom̄ tractū ex more
 romano. Tempore enī q̄causq. agebantur. conuenie
 bant omīs in unū. cōmunīq. intentione dictū quasi cō
 filiū. Nam cilia oculorū sunt. Unde & cōsiliū cōsiliū.
 d. in. l. littera transeunt. Coetus ū cōuentus ē uel cō
 gregatio. ac cōuendo idest cōueniendo in unū. Unde &
 cōuentus est nuncupatus. Sic cōuentus. coetus ul
 conciliū asocietate multorū in unū. **De cyclo**

vii

Paschale cyclum yppolitus ep̄s temporibus paschali.
 alexandri imperatoris p̄mus conscripsit. Post quē

p̄batissimū auctorit. eusebius cesariensis. theophilus al
 andrinus. p̄sper q̄q. natione aquitanus atq. uictor
 amplificatis eiusdē festiuitatis rationib. multiplicēs
 circulos p̄dider. Cui quidē rationē beatissim⁹ cyril
 alexandriē urbis ep̄s. in nonaginta quinq. annos per
 quinquē decē nouē calculans. quoto kalendas
 luna debeat paschalis sollempnitas celebrari summa
 uitate notauit. Cyclum autē uocatū eo qd̄ in orbē
 gestū sit. & quasi in circulo dispositū ordinē comp
 tat annoz. sine uarietate & sine ulla arte. Unde
 tum ē ut cuiq. materię carmina simplici formā
 facta cyclica uocarent. Hinc & laetentū dictū
 dīne habeat stratum annorum.

Com	Idus apr	xxi	Com	Id apr	xxi
Com	kl apr	xvi	Com	Aprit	xx
Com	kl mai	xvii	Com	kl mai	xx
Com	Id apr	xx	Com	Aprit	xx
Com	kl apr	xvi	Com	kl apr	xx
Com	Id apr	xvi	Com	kl mai	xx
Com	Non ap	xviii	Com	Aprit	xx
Com	k mai	xx	Com	kl mai	xx
Com	Id apr	xvi	Com	Aprit	xx
Com	k apr	xviii	Com	kl aprit	xx
Com	k mai	xviii	Com	kl mai	xx
Com	Non ap	xv	Com	Id apr	xx
Com	k apr	xviii	Com	kl apr	xx
Com	k mai	xviii	Com	k mai	xx
Com	Id apr	xxi	Com	Aprit	xx
Com	k apr	xvii	Com	k apr	xx
Com	Id apr	xviii	Com	Id apr	xx
Com	Non ap	xx	Com	Non ap	xx
Com	kl mai	xxi	Com	k mai	xx

Com	Idus april	xv
Com	kl april	xviii
Com	kl mai	xviii
Com	Idus april	xxi
Com	kl april	xvii
Com	kl mai	xviii
Com	Idus april	xxi
Com	kl mai	xxi
Com	Idus april	xvii
Com	Non april	xx
Com	kl mai	xxi
Com	Idus april	xvi
Com	kl april	xviii
Com	kl mai	xx
Com	Non april	xvi
Com	kl april	xviii
Com	kl mai	xv
Com	kl mai	xvi
Com	kl april	xv
Com	kl mai	xvi
Com	Idus april	xviii
Com	kl april	xxi
Com	Idus april	xv
Com	Non april	xviii
Com	kl mai	xviii
Com	kl mai	xxi
Com	kl april	xvii
Com	kl mai	xviii
Com	Idus april	xxi
Com	kl april	xvi
Com	kl mai	xvii
Com	Idus april	xx
Com	kl april	xvi
Com	Idus april	xvi

Com	Non april	xviii
Com	kl mai	xx
Com	Idus april	xvii
Com	kl april	xviii
Com	kl mai	xx
Com	Non april	xvi
Com	kl april	xviii
Com	kl mai	xviii
Com	kl april	xv
Com	kl mai	xvi
Com	Idus april	xviii
Com	Non april	xxi
Com	kl mai	xv
Com	Idus april	xviii
Com	kl april	xxi
Com	kl mai	xxi
Com	Non april	xvii
Com	kl april	xx
Com	kl mai	xxi
Com	kl april	xvi
Com	kl mai	xvii

Post cuius depletionis ad primū exordium recurren-
dum. Antiquitus secūda pascha quarta decima luna
cū indigis celebrabat quocūq die occurreret. Qd
ritū scī patres uniuersa synodo prohibuer. Constitu-
entes nō solum paschalem lunā & mense inquirere. sed
& diē resurrectionis dominice obseruare. &
ob hoc pascha a quarta decima luna usq ad uicesima
primam extenderē ut dies dominicus nō mutaret.
Pasche aut uocabulū nigrēū sēd hebreū ē. nec apas-
sione qm paschin grece dicūt pati. sēd transitu he-
breo uerbo pascha appellata ē eo qd tunc pplus di-

ex egypto transierit. Unde & in euangelio. Cū uidisset
inquit ihc quia uenit hora. ut transiret de mundo ad
patrem. Cuius nax ideo puigilia adicitur ppter ad
uentū regis ac dī nrī ut tempus resurrectionis ei
nō dormientes sē uigilantes inueniat. Cui⁹ noctis dup
plex ratio hesit. siue qđ in ea & uita tunc recepit cū
passus est. siue qđ postea eadem hora qua resurrex
ad iudicandū uenturus est. Co autē modo agimus
pascha ut nō solū mortē & resurrectionē xpī in me
moria reuocemus. sed etiam cetera quę circa eū ad
testant ad sacramentorū significationē inspiciam⁹.
Propt̄ intū enī nouę uitę & ppter nouū hominem
quē iubemur induere & exuere ueterē. Expurgan
tes uetus fermentū ut simus noua conspersio. qm
pascha nrī immolatus ē xpc. Propt̄ hanc ergo uitę
nouitatē p̄mus mensis nouorū in anni mensib⁹ cele
brationi paschali mystice adtribuitur est. Quod uero
tertię ebdomadę die pascha celebrat̄. id est qui dies
occurrit aquinta decima inuicesimā p̄mam. hoc sig
nificat quia in toto tempore sęculi qui septenario di
erū numero agitur nunc tertū tempus hoc sacra
mentū apparuit. Primū enī tempus est ante legē.
sedm sublegē. tertū subgrā. Vbi uim manifestatū
est sacramentū prius occultū in prophetico enig
mate. Ideo & propter hęc tria sēli tempora resur
rectio domini tridua ē. Quod uero aquarta decima
luna usq; ad uicesimā primā per dies septem pascha
lis dies queritur ppter ipsū numerū septenariū qđ
uniuersitatis significatio sepe figuratur. qui & iam
ipsi sęclę tribuitur ppter instar uniuersitatis. Unde
& iohis aplūs in apocalypsin ad septē scribit sęclās.
A ecclā uero adhuc in ista mortalitate carnis cōstui
ta ppter ipsā mutabilitatē ling⁹ nomine inscripturis
significatur. Varia autē obseruantiā opinionū pas
chalis festiuitatis interdū errorē gignit. Latini nāq;
a tertio nonas martias usq; intertio nonas aprilis pri
mi mensis lunā inquirunt. Et si quinta decima luna

die dominico puenit. in alia dominica pascha p̄tra
hunt. Greci primi mensis lunā ab octauo idus marti
usq; indie nonas aprilis obseruant. Et si quinta deci
ma luna die dominico incurrerit. sēim pascha cele
brant. Huiusmodi ḡ discessio int̄ utrosq; paschale rē
gulam turbat. Cōmunis annus dicit̄ quia duodeci
tantū lunas hoc ē dies trecentos quinquaginta
quattuor habet. Dicitur autē cōmunis quia sepe de
ita conuincti incedunt ut inuicē se in paschali
sollemnitate sequant̄. Nam embolismus annus sē
solus ē. Embolismus annus ē qui tredecim mensib⁹
lunares id est trecentos octoginta quattuor dies ha
bere monstrat̄. Ipse ē annus sēo morfi diuinitatē
reuelatus. in quo iubentur hi qui longius habitant
in sēdo mense pascha celebrare. Embolismū autē
nomen grecū est. qđ interpretat̄ latine sup aug
mentū. eo qđ expleat numerū annorū cōmuniū
quib⁹ undeci lunares dies de eē cernunt̄. Embol
ismi autē anni & cōmunes sic inueniunt̄. Si enī
quarta decima luna paschę p̄cedentis usq; ad
quartā decimā sequentis trecenti octuaginta
quattuor dies fuerint. embolismus annus est.
Si trecenti quinquaginta quattuor. cōmunis.
Bis sextus ē. p̄annos quattuor ē unus dies adici
tus. Crescit enim eo p̄ singulos annos quarta
pars assis. At ubi quarto anno assē cōpleuerit
bis sextū unū facit. Dicitur autē bis sextus quia bi
sexies ductus assē facit qđ est unus dies. Sicut
& quadrante ppter quater ductū. qđ est bis sextus
quē sup̄ dierū cursū manū sol facit. Siue
qđ nequeat anno suo introduci nisi bis sextus
nonas martias cōputaueris. hoc ē & primo
die sexto nonas martias. & addito bis sexto
alio die sexto nonas martias iteraueris.
A sexto autē nonas martias usq; indie pridie
kalendas ianuarias in ling⁹ cursū bis sextus
adponit̄. atq; inde detrahūt. Inter calare

aut dies idcirco uocantur quia inter ponuntur
ut ratio lunę solisq; conueniat. Calare enim
ponere dicitur. Inter calare. inter ponere.
Epactas greci uocant. latini adiectiones an-
nuas lunares quę pundenariū numerū usq; ad
tricenariū in se reuoluunt. Quas ideo egyptii
adiuunt. ut lunaris emensioratione solis eque-
tur. Luna enī iuxta cursū suū uiginti nouem
semis dies lucere dinoscitur. & sunt mannū lu-
nares dies trecenti quinquaginta quattuor. Re-
manent ad cursū anni solares dies undeci. quas
egyptii adiuunt. Unde & adiectiones uocantur.
absq; has n̄ inuenies lunā quota sit in quolibet
anno & mense & die. Itę epactę semp undeci-
mo kalendas aprilis repperiunt. in eadē luna
qua fuerit eo die. continent aut circulo decē
nouennali. Sed cū ad uiginti nouē epactas pue-
nerint q̄ est circulus nonus decimus. iam sequen-
ti anno nonaddes sup uiginti nouē undeci &
decem adiuuies detractis triginta. sed inde re-
uerteris ut undecim pnumies. **DE RELI-
QUIBUS** **FESTIUITATIBVS.**
est uitas dicta. **FESTIUITATIBVS.**
afestis diebus. quasi festiditas. eō reuelant
qđ in eis sola res diuina sit. Quib; contrarii sunt
fasti. in quib; uis satur. Idem dicit sollemnitas a sa-
cris dicit. Ita suscepta ut mutari ob religionē n̄
debeat. absolutio idest firmato atq; solido nomi-
nata. uel ex eo qđ soleat fieri in anno. Celebratas
aut uocat qđ n̄ ibi terrena sed celestia tantum
agant. Pascha festiuitatū omnium prima ē. de
cui uocabulo iam superius dictū ē. Pentecostes
sic & pascha apud hebreos celebris dies erat.
quę post quinq; decadas paschę colebat. Unde
& uocabulū sumpsit. Pente enī grece. quinq;.
In quo die sedm legem panes ppositionis de
nouis frugibus offerebant. Cuius figurā annus
iubeleus incessanter ueteri gessit. quę nunc ite-

rum p̄sentium remissionis requie p̄figuratur.
Epiphania grece. latine apparitio siue manifestatio
uocat. Eo enī die xpc frideris indito magis appa-
ruit adorandus. Qđ fuit figura p̄mutę credentiū
gentiū. qđ diei dominici baptismatis sacramentū.
& p̄mutę inuicū aque factō p̄dīm signorū
principia exacerunt. Dux sunt aut epyphanę.
Prima in qua natus xpc pastorib; hebreorū anglo
nuntiante apparuit. Scđa in qua ex gentiū p̄plo
stella indicat p̄sepis cunabula magos adoraturus
exhibuit. Scenophegia sollemnitas hebreorū. de
greco in latinū tabernaculoꝝ dedicatio interpre-
tatur. quę celebrat auidęis in memoriam expedi-
onis cū ab egypto p̄mon in tabernaculis agebant.
& ex eo scenophegia. Scena enī grece tabernaculū
dicit. Quę sollemnitas apud hebreos septembrio men-
se celebrat. Neomenię apud nos kalendę. apud he-
breos aut quia sedm lunarem cursū menses subpu-
tantur. Et grece mene luna appellat. Inde neome-
nię idest noua luna. Erant enī apud hebreos ipsi
dies kalendarū. ex legali institutione sollemnes.
De quibus in psalterio dicit. Canite in initium mensis
tuba. indie insigni sollemnitas urę. Enneia est
noua templi edificatio. Grece enī cenon dicit nouū.
Quando enī aliquid nouū dedit. encenia dicit. Hanc
dedicationis templi sollemnitate iudei octubrio m̄se
celebrant. Dies palmarū ideo dicit quia in eo dñs
& saluator noster sic p̄pheta cecinit hierlm tendens
asellū sedisse p̄hibet. Tunc gradient cū ramis palma-
rū multitudo plebiū obuiā ei clamauer. Osanna
benedictus q̄ uenit in nomine dñi rex isrl. Iulius
aut ideo enī die capiti laui uocat. quia tunc moris
ē lauandi capita infantiū q̄ unguendi s̄ ne observa-
tione quadragesimę sordidata adunctione accede-
derent. Hoc aut die simbolū competentib; traditur.
p̄pt confine dominicę paschę sollemnitate. Ut q̄ iā
addi grām p̄cipiendā festinant. fidem quā confite-

antiar agnoscent. semper uno christum conficiunt. Geni
dominica dicta est eo quod in eo die saluator pascha cu
suis discipulis fecerit. quod & hodie sic est traditum cele
brat. ut in unum noui & veteris testamti deda
ratur. Sabbatum ab hebreis eorum precatione vocabu
li sui requies nominatur. quod de in ipso pfecto mundo re
quiesceret. Siquidem & hodie die requiescit dominus in sepul
chro. ut quietis illius mysterium confirmaret quod uidetur
obseruandum in umbra futuri preceptum est. Sed postquam
christus in sepultura sua eius figura adimpleuit. observa
tio ei qui erit. Dominicus dies proinde uocatur. quia in eo
resurrectionis domini nostri gaudium celebratur. Qui dies non
indiget sed christiani in resurrectione domini declaratus est.
& ex illo habere cepit festiuitatem suam. Illis enim solum cele
brandum sabbatum traditum est. quia erat antea requies
mortuorum. resurrectio autem nullius erat qui resurgens
a mortuis non moreretur. Postquam autem facta est talis re
surrectio in corpore domini ut per uera inciperet ecclesie
quod corpus ecclesie speraret in fine. iam dies dominicus
idem octauus quod primus celebrari coepit.

VIII **O**fficiorum plurima genera. **DE OFFICIIS**
esse. sed precipuum illud quod in sacris diuinisq; rebus ha
betur. Officium ab efficiendo dictum. quasi efficium. propter
decorem sermonis una mutata littera. ut certe ut quisque
illa agat quae nulli officiant si possint omnibus. Vesper
animum officium est in noctis initium. ab stella lucifero ap
pellatum. quae oritur inchoante mane. quae duae tempo
rum significatione ostendit ut die ac nocte semper deus
laudet. Missa tempore sacrificii est quando canticum
mini foris mittunt clamante leuita. Siquis canticum
nis remansit eorum foras. Et inde missa quia sacra
mentis altaris inter esse non possunt qui nondum re
generati non sciunt. Chorus est multitudo in sacris
collectus. Et dicitur chorus quod initio in modum co
ronae circum aras flant & ita psallere. Alii cho
rum dixerunt a concordia quae in caritate consistit.
quia si caritate non habeat respondere conue

nienter non potest. Cum autem unus canit. grece mo
nodia. latine finemum dicitur. Cum uero duo canunt
biniui appellatur. Cum multi chorus. Nam co
ras ludrium cantilena. uel simulationes classiu
sunt. Antephona ex greco interpretatur uox re
ciproca. Duobus scilicet choris alternatim psal
lentibus ordine commutato. siue de una ad alteram
quod genus psallendi greci inuenisse traduntur.
Responsorios nali tradiderunt. quos inde respon
sorios cantus uocant. quod alio desinente id ab
respondatur. Inter responsorios autem & antiphona
nam hoc differt. quod in responsorio unus uer
sum dicit. In antiphona autem uerbis alternatim
chori. Lectio dicitur quia non canitur ut
psalmus uel ymnus. sed legitur tantum. Illa
enim modulatio. hic sola pronuntiatio queritur.
Canticum est uox cantantis in lingua. Psalmus
autem dicitur qui canitur ad psalterium. quo uidetur
esse dauid prophetam in magno mysterio pro
dit historia. Hec autem duo in quibusdam psal
morum titulis uetera musicam artem alteru
tum sibi ad ponuntur. Nam canticum psalmi
cum recita quoniam id quod organum modulatur
postea cantantis eloquitur. Psalmus uero can
ticum quod humana uox preloquitur. aut organum
modulantis imitatur. Psalmus autem ad psalterium
dicitur. Unde nec mos est ex alio opere eum
componi. Tres autem gradus sunt incantando
infimus succentoris. secundus incantoris. tertius
accentoris. Via psalma quidam hebreum uer
bum esse uolunt. quo significatur semper. Idem
quod illa quibus hoc interponitur scriptura
et confirmant. Quidam uero grecum uerbum
existimant. quo significatur interuallum psal
lendi. ut psalma sit quod psallitur. Quia psalma
uero interpositum in psallendo silentium. ut
quod admodum in psalma dicitur uocis copulatio

incomando ita diapalma distinctio earū ubi quēdā
requies distincte continuationis ostendit. Unde illud
plabile ē non coniungendas sententias in pfallendo
ubi diapalma interposita fuerit quia ideo inter
ponitur ut conuersio sensuū uel psonarū esse nos
catur. Ymnus ē cantū laudatū qd de greco in
latinū laus interpretat. p eo qd sit carmen letitiae
& laudis. Proprie aut ymni sūt continentēs laudem
dī. Si ergo sit laus & non sit dī. non ē ymnus. Si sit
laus & dī laus & non contēt. non ē ymnus. Si ergo &
in laude dī dicat & cantat. tunc ē ymnus. Cui con
trariū est trinū qd est carmen lamenti & funeris.
Alleluia duorū uerborū interpretatio ē. hoc est
laus dī. & est hebreū. La enī unū ē dedecem no
minib. quib. apud hebreos dī uocat. Amen signi
ficat uere siue fidelit. Quod & ipsud hebreū est.
Quae duo uerba amen & alleluia nec grecis nec lati
nis nec barbaris licet insua lingua omnino trans
ferre. ut alia lingua adnuntiare. Nam quā uis
interpretari possit. ppter sanctiorem tam aucto
ritate seruata ē ab aplis in his ppris linguis an
tiquis. Tanto enī sacra sūt nomina. ut & iam
iohis apocalypsin referat se spū reuelante ui
disse & audisse uocē aquarū multarū. & tonitru
um ualidorū dicentū amen & alleluia. Ac per
hoc sic oportet utrisq. utraq. dici. sic in glo
resonat. Osanna in alterius linguis interpre
tationē intoto transire n̄ potest. Os enī salui
fica interpretatur. Anna interiectio ē. Motum
enī significat subdeprecantis affectū. Integre
aut dicit osanna. qd nos corrupta media uoca
li littera & elisa dicim osanna. sic fit in uersib.
cū scandimus. Littera enī pma uerbi sequens.
extrema p̄oris uerbi ueniens excludit. Et dicit
hebraice osanna. qd interpretat saluifica. sub
audiendo uel populū tuū uel totū mundum.
Offerentū tali ecclesia sumpsit uocabulum.

Secum enim dicitur oblatio quae altari offertur
& sacrificatur. apud pontificibus. a quo offerentū no
minatū quasi propter fertur. Oblatio uocatur
quia offertur. Dona p̄prie diuine dicuntur mu
nera hominū. Nam munera dicuntur obsequia
quae pauperes diuitibus loco munerum solunt.
Itaq. munus homini datur. donum dō. Unde & in
templis donaria dicimus. Munera aut uocan
tur quia manibus uel accipiuntur uel dantur.
Duo sunt aut quae offerunt. Donū & sacrificium.
Donum dicitur quicquid auro argentoq. aut qua
libet alia specie efficitur. Sacrificium aut est
uictima. & quae coniunguntur cremantur seu ponun
tur. Omne aut qd dō datur. aut dedicat. aut
consecrat. Quod dicit. dicendo dat. Unde & ap
pellatur. Unde errant q̄ consecrationē dedica
tionē putant significari. Immolatio ab antiquis
dicta. eo qd immolare altari posita uictima ee
dere. Unde & mactatio post immolationē est.
Nunc aut immolatio panis & calicis conuenit.
Libatio aut tantūmodo calicis oblatio ē. hinc ē
illud. Et libauit de sanguine uis. Sic & seculari
um quidā poetarū. Nunc inquit patras libate
ioui. Libare ergo p̄p̄e fundere ē. sumptumq.
nom̄ ex libero quodā. qui in greca usū repperit
uitas. Hostis apud ueteres dicebant sacrificia
quae fiebant ante quā ad hostem pgerent. Uicti
m̄ uero sacrificia quae post uictoriā de uictis
hostib. immolabant. Et erant uictimae maiora
sacrificia quā hostis. Alii uictima dicta puta
uerunt quia uictu percussa cadebat. uel quia
uincta ad aras ducebatur. Holocaustū illud est.
ubi totū igne cōsumitur qd offert. Antiqui
enī cū maxima sacrificia administrarent.
solebant totas hostias in sacrorū consumere
flamma. & ipsa erant holocausta. Olo enī
grece totū dicit. Caustis. incensio. & holocau

nam totum incensum. Cerimonie apud latinos dicuntur. facta omnia. que apud grecos orgia uocantur. Proprie autem uisum est doctoribus accendo appellari cerimonias quasi carimonias eo quod his que in sacris diuinis offeruntur in suo usu his carerent homines. Quod nomen etiam inusu est litterarum scriptum. Alii cerimonias proprie in observationibus iudearum credunt. **A**bstinentiam scilicet quarundam esearum secundum ueterem legem. eo quod obseruantes carerent his rebus quibus se abstinerunt. Sacramentum dictum quasi sacrum factum. quia prius mystica consecratur in memoria pro nobis dominice passionis. Unde hoc eo iubente corpus christi et sanguine dicimus. quoddam sit ex fructibus terre sanctificatur et fit sacramentum operante inuisibiliter spiritu dei. cuius panis et calicis sacramentum greci eucharistiam dicunt. Quod latine bona gratia interpretatur. et quod melius sanguine et corpore christi. Sacramentum est in aliqua celebratione cum re gesta. ita sit ut aliquid significare intellegatur. quod seipsum accipiendum est. Sunt autem sacramenta. baptismum et eucharistia. corpus et sanguis. Quis ob id sacramenta dicuntur. quia subiectione corporalium rerum uirtus diuina secretis salutem eorum. sacramentorum latenter operatur effectum. Unde seu phariseos seu phariseos ministros intra dei ecclesiam dispensent. tamen quia sanctus spiritus mystice illa uiuificat qui quondam apostolico inter tempore uisibilibus apparebat operibus. nec bonorum meritis dispensatorum amplificat. hec dona nec malis adueniunt. quia neque qui plantat est aliquid neque qui rigat sed qui incrementum dat deus. Unde et grece mysterium dicitur. quod secretum et recondita habeat dispositionem. Baptismum grece. latine unctio interpretatur. Que idcirco unctio dicitur quia

ibi homo spiritu gratie immelius immutatur. et longe aliud quam erat efficitur. Prius enim sedeamus deformitate peccatorum. in ipsa unctio ne reddimur pulchri de albatone uirtutum. Unde et in cantacis scribitur canticorum. Que est illa que ascendit de albata. Cuius mysterium non aliter nisi sub triuitatis designatione id est patris et filii et spiritus sancti cognominatione completur. Dicente domino ad apostolos. Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Sicut enim in tribus testibus stat omne uerbum ita hoc sacramentum confirmat ternarius numerus omnis diuini. Quod autem per aquam baptismum datur. hec ratio est. Voluit enim dominus ut res illa inuisibilis per congruentem et profecto contrectabilem et uisibilem in penderetur elementum. Super quod etiam in principio formabatur spiritus sanctus. Nam sic aqua purgatur exterius corpus. ita latenter eius mysterium per spiritum sanctum purificatur animus. Cuius sanctificatio ita est. Inuocato enim deo descendit spiritus sanctus de ecclesiis et medicatur aquis sanctificat eas de semetipso. et accipiunt uim purificationis. ut in eis et caro et anima delictis inquinata mundaetur. Christus grece. latine unctio nominatur. Cuius uis nomine et christe dicitur. et homo post lauacrum sanctificatur. Nam sicut in baptismum peccatorum remissio datur. ita per unctionem sanctificatio spiritus adhibetur. Et hoc de pristina disciplina quam unguis in sacerdotum et in regnum solabant. ex quo et aaron amoyse unctus est. Que dum carnaliter fit. spiritualiter proficit. Quo et in ipsa baptismi gratia uisibili actus quo in aqua mergimur. sed spiritualis effectus quo ad delicta munda-

mur. Hoc significat illud unguentum quod peccatrice mulier super pedes. & ea quæ dicitur non fuisse peccatrice super caput iñv fuisse scribuntur. Manus impositio ideo fit. ut per benedictionem advocatus inueniatur spiritus sanctus. Tunc enim ille paraclytus post mun data & benedicta corpora libens apertè descendit. & quasi super baptismi aquam tam quam super pristinam sedem recognoscens qui esset. Nam legitur quod in principio aquis super ferebatur spiritus sanctus. Exorcismus grece. latine coniuratio. siue sermo increpationis est aduersus diabolum. ut discedat. Sicut est illud in zacharia. Ostendit mihi iñm sacerdotem magnum stantem coram angelo dñi. & satan stabat ad dextris eius ut aduersaretur ei. Et docet dñs ad satan. Increpet dñs inter satan. & increpet dñs inter q̄ elegit hierlm. Hoc est exorcismu. increpare & coniurare aduersus diabolum. Vnde sciendū qđ non creatura dī in infantib; exorcizatur aut exsufflat. sed ille sub quo sūt omnes qui cū peccato nascuntur. Est enī princeps peccatorū. Symbolum plinguiam grecam. signū uel conlatio interpretatur. Discessuri enim apostoli ad eu angelizandū argentibus. hoc sibi predicationis signum uel inditum posuerunt. Continet aut confessionem trinitatis. & unitatem p̄d̄g. & omne xp̄ianę dogmatis sacramentum. Quod symbolum fidei & sp̄s n̄r̄s non scribitur in carta & in atramento. sed in tabulis cordis carnalibus. Oratio petitio dicitur. Nam orare est petere. sicut exorare impetrare. Constat aut oratio loco & tempore. Loco. quia non ubiq̄ cum prohibeamur aēpo in publico sed ubi oportunitas dederit aut necessitas importauerit. Neq̄ enim contra preceptum reputatur ab apostolis factum. qđ in carcere audientibus custodibus orabant &

canebant deo. De tempore uero dictum est. sine intermissione orate. Sed hoc singularibus. Nam est observatio quarundam horarum communū. quæ diei inter spatia signant. Tertia sexta & nona. Simulter & noctis. Sed ideo hę orandi hore diuisę sunt. ut si forte aliquo fuerimus opere detenti ipsud nos ad officium tempus admoneat. Quæ tēpora in scripturis inueniuntur. Primum enim sp̄s sanctus congregatis discipulis hora tertia infusus est. Petrus qua die uisionem communicationis in illo uasculo expertus est. sextus hora grandi gratia ascenderat. Idem & iam cum iohanne hora nona templum aditū. quando parabratū. sanitate reformauit. Sed & danhelum. legimus hęc tempora in oratione obseruasse. Ut utriq̄ ex israhelis disciplina. ut neminus quon. certis.

Debitores enim sumus trium: patri. fili. & spiritui sancti. Exceptis unq̄ & aliis legitimis orationib; quæ sine ulla ammonitione debentur ingressus lucis ac noctis siue inq̄liarum. Sed & ab eis non prius sumere quam interposita oratione. Prima enim habenda sūt sp̄s refrigeria. quia priora celestia quā terrena. Qui aut uult orationē suā uolare addm. faciat illi duas alas. ieiunū uel elemosinā. & ascendet celeriter & exaudiet. Ieiunū ē parsimonia uictus. & abstinentia ciborum. Cui nomē est inditum ex quidā parte uiscerū. quia semper uacua. qđ uulgo ieiunū uocat. Vnde ieiunū nomē creditur diriuari. qđ sūt media uiscerū uacua & exinanita existant. Ieiunū aut & stationū. Statio aut demilitari exemplo nomē accepit. p̄ eo qđ nulla letitia obueniens castris stationem militū rescindit. Nam letitia libentius. tristitia sollicitius administrat disciplinā. Vnde & milites nūquā in memores sacramenti. magis stationibus parent. Discernunt autē quidam inter ieiunū & stationē. Nam ieiunū ē indifferenter cuiuslibet diei abstinentia. n̄ scdm

legem sã sedm ppriam uoluntatẽ. Statu autẽ est obser-
uatio statutorũ dierũ uel temporũ. Dierũ. ut quartũ
feriũ & sextũ feriũ ieiuniũ ex lege pceptũ. De
qua statio in euangelio dixit ille. ieiuno his in
sabbato. Id est quarta & sexta sabbati. Temporum
autẽ quẽ legalibus ac pphetis institutionib; ter-
minatis temporib; statuta sũ. ut ieiuniũ quarta.
quinta. septimi ac decimi. uel sic in euangelio
dies illi in quib; ablatũ est sponsus. uel sicut ob-
seruatio quadragessimũ quẽ in uniuerso orbe
institutione apostolica obseruatur circa confiniũ
dominicę passionis. Huius tertii generis quidam
adiungunt. quam xero sagiam dicunt. abstinentiã
scilicet ciborum humentium. Vnde & nomen
hoc datum. eo qd siccis quidam eses utantur.
Penitentia appellata quasi punitentia. eo qd ip-
se homo in se penitendo punit quod male ami-
sit. Nam nihil aliud agunt quos ueraciter p-
nitent. nisi ut id quod male fecerunt in penitentiam
esse non sinant. Cuius quippe modo sibi non par-
centibus ille pareat cui altũ iustumq; iudicium
nullus contemptor euadat. Perfecta est autẽ poe-
nitentia. preterita deflere. & futura nã admittere.
Iste sedã in similitudine fontis ẽ. ut si forte
impugnante diabolo aliqd peccatũ inrepserit. huic
satisfactio purget. Satisfactio ẽ autẽ causas pec-
catorũ & suggestiones excludere. & ultra peccatũ
non iterare. Reconciliatio uero est quẽ p cõple-
mentũ pgnitentie adhibetur. Nam sic reconcilia-
mũs quando primũ agentialitate euersum. ita reconci-
liamur quando p peccatũ penitendo regredimur.
Exomologesis greco uocabulo dicitur. qd latine con-
fessio interpretat. Cuius nominis duplex significa-
tio ẽ. Aut enĩ in laude intellegitur cõfessio. sic ẽ con-
fiteor tibi dñe pater celi & terre. Aut dũ quisq; con-
fitemur sua peccata ab eo indulgentia cui indeficiens
ẽ mĩa. Et hoc qd greco uocabulo exprimitur & fre-

quentatur exomologesis. qua delictũ nrũ dñõ
confitemur. Non quidem ut ignaro cui cogniti-
oni nihil occultum est. sed confessio ẽ rei scilicet
ei quẽ ignorat pfecta cognitio. Vale enim sibi
ac iocundum quisquã esse existimauerat. raper-
re. adulterare. furare. Sed ubi hæc pternũ dan-
tationi obnoxia esse cognouit. cognitis his
confiteatur errorem. Confessio autem erro-
ris professio est desinendi. Desinendum er-
go a peccatis est dum confessio est. Confessio
autem ante cedit. remissio sequitur. Ceterum
extra ueniam est qui peccatum cognoscit ne
cognitum confiteatur. Itaq; exomologesis pro
sternendi & humiliandi hominis disciplina
est. habitu atque uictu. sacco & cineri incul-
re. corpus sordibus obscurare. animum me-
roribus deicere. illa quẽ peccant tristi tradi-
tione mutare. **L**etaniae autem greco nomi-
ne appellantur. quẽ latine dicuntur roga-
tiones. Inter letanias uero & exomologesis
pro sola confessione peccatorum aguntur.
Letaniae uero quẽ indicuntur propter ro-
gandum dñi & impetandam in aliquo
misericordiam eius. Sed nunc iam utriusq;
uocabulum sub una designatione habetur
nec distat uulgo utrum letaniae an exomo-
logesis dicantur. Supplicationis autem no-
men quodammodo nunc ex gentilitate re-
tinetur. Nam feriũ aut legitimarum etiam
apud eos aut indictarum. Indicta autem
quia paupertas antiqua romanorum ex
conlatione sacrificabat. aut certe de bonis
damnatorum. Vnde supplina dicuntur
supplicationes quẽ fiebant de bonis pauperum.
Sacrę enĩ res de rebus execrandorũ fiebant.
I T E M C A P I T U L U M
D E L I B R O S E X T O .

ITEM CAPITULA LIBRI VI.

1. De dō. 11. De filio dī. 11. De spū. scō.
11. De eadem trinitate. v. De angelis.
- vi. De hominib. qui quodā p̄sagio nomina acceper.
- vii. De patriarchis. viii. De p̄phetis. viii. De apostol.
- x. De reliquis in euangelio nominibus.
- xi. De martyrib. xii. De clericis.
- xiii. De monachis. xiiii. De ceteris fidelium nominib.
- xv. De ecclā et synagoga.
- xvi. De religione et fide. xvii. De heresi. et scismate. xviii. De heresibus xpianorū.
- xix. De p̄h̄losophis gentium. xx. De poetis.
- xxi. De scribillis. xxii. De magis. xxiii. De paganis. xxiiii. De diis gentiū. xxv. De linguis gentiū. xxvi. De gentiū uocabulis.
- xxvii. De regnis militiq. uocabulis. xxviii. De ciuib.
- xxviii. De affinitatibus et gradib.
- xxix. De agnatis et cognatis. xxx. De coniugis.
- xxxi. De reliquis nominibus iuxta ordinem dementorum.

EXPLICIT CAPITULUM INCIPIT LIBER VI.

BENEFICENTISSIMVS HIERONIMVS uir eruditissimus et multarū linguarū peritus. hebreorū nominiū int̄p̄tatione primus in latinā linguā conuertit. Ex quibus p̄breuitate p̄termissis multis. quēdā huic operi adiectis int̄p̄tationibus int̄ponenda studiū. Vocabulorū enī expositio satis indicat. quid uelint intellegi. **H**abent enī quēdā ex p̄p̄riis causis nominū rationē. In principio aut̄ decē nomina ponim. quibus apud hebreos d̄s uocet̄. **P**rimū apud hebreos dī nom. el dicit̄. quod alij d̄m. et alij ethymologiā eius exprimentes.

schiros. id est forte int̄p̄tati sunt. Ideo quod nulla infirmitate opprimit̄. sed fortis est. et sufficiens ad omnia p̄petranda. **S**c̄dm nom. eloi. **T**ertū. eloe. quod utriq. in latinū d̄s dicit̄. **E**t aut̄ nom in latinū ex greca appellatione translātū. **N**am d̄s grece. theos foebos dicit̄. id est timor. Vnde tractū est d̄s. quod cū colentib. sit timor. **O** s̄ aut̄ p̄p̄rie nom ē trinitatis. p̄tinens ad patrē et filiū. et sp̄m sc̄m. Ad quā trinitatē etiā reliqua quę indō infra sunt posita uocabula referunt̄. **Q**uartū nom dī dicit̄ sababot. qđ ueratur in latinū. exercitiū siue uirtutū. De quo in psalmo ab angelis dicit̄. Quis ē iste rex gl̄e. D̄ns uirtutū. Sunt enī in hui mundi ordinatione uirtutes multę. Vt angeli. archangeli. principatus. et potestates. cunctiq. celestis militię ordines. quę tam ille d̄ns est. **O**m̄s enī sub ipso sit̄. cuiusq. dominatui subiaccit. **Q**uintū elion. qđ int̄p̄tatur in latinū excelsus. quia supra celos est. Sicut scriptū ē de eo. **E**xcelsum d̄ns. supra celos gl̄a eius. **E**xcelsum aut̄ dictus. p̄ualde celsus. **E**x enī p̄ualde ponit̄. **S**ic eximius. quasi ualde eminens. **S**extum elie. id est qui est. **D**s enī solus qui gēns ē. hoc ē. quia exordium non habet. essentis nom uere tenet. **H**oc enī nom ad sc̄m moysen p̄ angelū ē delatū. Querenti enī. qđ ē nom eius. qui cū pergere p̄cipiebat ad populū ex egypto liberandū. respondit. ego sū q̄sū. et dices filiis isrl̄. qui est misit me ad uos. **T**amquā in eius ēparatione qui uere est quia incommutabilis ē ea quę commutabilia facta sunt quasi n̄ sunt. Quod enī dicit̄ fuit. n̄ est. Et qđ dicit̄ erit. n̄ dū ē. **D**s aut̄ ēē tantū nouit. fuisse et futurū ēē n̄ nouit. Solus enī p̄x cū filio et spū scō

ueraciter ē cuius essentia cōparatū ē
nostrū. nēsse ē. Vnde et in colloquio dicim.
Uiuat d's. quia essentia uita uiuit. quā
mors nō habet. **S**eptimū adonai qđ gene
ralit̃ interpretat dñs. qđ dominet̃ creature
cunctas. uel qđ creatura om̃is dominatū
eius deseruiat. Dñs g' et d's. uel qđ dominet̃
om̃ib. uel qđ timeat̃ acunctis. **O**ctauū
ia. qđ indō tantū ponit̃. quod etiā in alle
luia in nouissima syllaba sonat. **N**onū
tetragrammaton. hoc ē quattuor littera
rū qđ pprie apud hebreos indō ponit̃.
Iod. he. uau. he. idest duabus. ia. quę
duplicata ineffabile illud et gloriosū di
nōm efficiunt. Dicit̃ aut̃ ineffabilis. non
quia dici nō potest. sequia finiri sensu et
intellectu humano nullatenus potest. Et
ideo quia deo nihil digne dici potest.
ineffabilis est. **D**ecimū saddai. idest om
nipotens. **V**ocatus aut̃ omnipotens. eo
qđ om̃a potest. Sed a faciendo qđ uult. non
a patiēdo qđ nō uult. Quod fieri accideret.
nequaquā esset omnipotens. Facit enim
quidquid uult. et inde om̃ipotens. Itē
om̃ipotens. quia ipsius sunt om̃a quę
ubiq' sūt. Solus enī totius mundi habet
imperiu. Dicunt̃ aut̃ et alia quędā in
dñm substantialit̃ nomina. ut immortalis.
incorruptibilis. incommutabilis. gēnus. Vn
de et merito cunctę pponit̃ creature. In
mortalis. sic deo scriptū ē. qui solus ha
bet immortalit̃. quia in eius natura
nulla ē cōmutatio. Nā om̃is mutabili
tas. non inueniēti mortalis dicit̃. sedm
quā et anima dicit̃ mori. nō quia incor
pus uel in aliqua altera substantiā mu
tat̃ et uertitur. sed in ipsa sua substantia

Quicquid alio modo nunc est aut fuit
sedm id qđ destitit ē qđ erat. mortalis
utiq' dephendit̃. ac phoc solus d's dicit̃ in
mortalis. quia solus incommutabilis. In
corruptibilis appellat̃. quia corruptus
dissolui nō potest nec diuidi. Quicquid
enī caput diuisione. et interitū caput.
Ille nec diuidi potest. nec interire. inde
incorruptibilis est. Incommutabilis ē. quia
semp manet et mutari nescit. nec p̃ficiat̃
quia p̃fectus ē. nec deficit quia gēnus est.
Eternus est. quia sine tempore ē. Non enī
habet initiū neq' finē. Hinc et sempiternus
eo qđ sit semp gēnus. A quib. dā aut̃ gēnus
ab ethere credit̃ dictus. qm̃ celū sedes eius
habet. Vnde ē illud. Celū celi dñs. **E**thē
ista quattuor unū significant. Nam un
eadēq' res dicit̃. siue dicat̃ gēnus d's. siue
mortalis. siue incorruptibilis. siue immu
tabilis. Inuisibilis. quia nūquā p̃substantia
suā apparuit oculis mortaliū trinitatis.
si p̃specie subiectę creature eademq' cor
pore. Nā nemo potest ipsā manifestatio
nē essentia di uidere et uiuere. Sic et
dictū ē mors. Vnde et in euangelio dñs
dic. Dñm nemo uidit uiquā. Res ē enī in
uisibilis. Ideoq' non oculo sed corde que
rendus ē. Inpassibilis quia nullis p̃tur
bationib. afficit̃ quib. fragilitas humo
na succūbit. Non enī attingunt eū ullę
passiones. ut libido. iracundia. cupiditas.
timor. meror. inuidia et cetera quibus
mens humana turbat̃. Sed cū dicit̃ dñm
irasci aut̃ zelari aut̃ doleri. nō usu dicit̃
apud dñm enī p̃turbatio nulla ē apud quē
tranquillitas summa ē. Simplex aut̃ dicit̃
siue non amittendo qđ habet. seu quia

non aliud est ipse. aliud quod in ipso est sic in homine cuius aliud est esse et aliud sapere. Nam et esse potest. et sapiens non esse. Deus autem habet essentiam. habet et sapientiam. Sed quia habet hoc et est et omnia unus est. ac primum simplex est. quia nuncio aliquid accidentis est. sed et quod est et quod in ipso est essentialiter est. excepto quod relative ad quamcumque personam est. Summe bonus. quia incommutabilis est. Creatura uero bonum sed non summum est. quia mutabilis est. Et dicitur quidem bonum. non tamen esse potest et summum. Incorporeus autem uel incorporealis dicitur deus. ut spiritus credatur uel intelligatur esse incorporeus. Nam dum dicitur spiritus eius. significat substantiam immensam. quia cuncta concludit. ipse a nullo concluditur. sed omnia intra eius omnipotentiam coarctant. **P**erfectus dicitur. quia nihil possit addi. Atque de consummatione alicuius facti perfectio dicitur. Deus autem qui non est factus. quomodo est perfectus. **S**ed hoc uocabulum de usu nostro sumpsit humana inopia. sic et reliqua uerba. Quatenus id quod ineffabile est. ut cuique dici possit. quoniam deo nihil digne humanus sermo dicitur. sic et alia. **C**reator dictus. potius mundi rebus ab ipso creatis. Nihil enim est quod non origine a deo traxerit. Ipse et unus. quia diuidi non potest. uel quia nihil et aliud potest. quod tamen unde capiat potestatis. **H**ec igitur quae de deo dicta sunt. ad totam pertinent trinitatem. propter unam et coeternam substantiam. siue in patre. siue in filio. ei unigenito. in forma dei. siue in spiritu sancto qui unus spiritus est dei patris et filii eius unigeniti. Sunt et quaedam uocabula ex usu nostro ad deum sumpta de membris nostris. siue de inferioribus. Et quia in propria natura inuisibilis et incorporeus est. personae tamen causam in ipso rerum species ascribunt. ut more locutionis nostrae facilius se ipsum insinuet. Ut quia omnia uidet. dicatur oculus. Et propter quod audit omnia. dicatur auris. Pro eo autem quod autem ambulat. Pro eo quod expectat. stat. Sic et in ceteris horum similibus. ab humanis mentibus. trahitur similitudo addita. sic est obliuiscens et memorans. Hinc est quod propheta dicit. Iurauit dominus exercituum per animam suam. Non quod deus animam habeat. sed hoc nostro narrat affectu. Nam et facies dei in scripturis sanctis non caro sed diuina cognitio intelligitur. eadem ratione quia per faciem conspectam quis quae cognoscitur. Hoc enim in oratione dicitur deo. **O**stende nobis faciem tuam. Ac si dicatur. **O** an ob agnitionem tuam. Sic et uestigia dei dicuntur. quia nunc deus per speculum agnoscitur. ad perfectum uero omnipotens repperit. dum in futuro faciem ad faciem quibusque electis presentabit. ut ipsa specie contemplantur. cui nunc uestigia comprehendere conantur. Hoc est quod uidere per speculum dicunt. **N**am et situs et habitus et locus et tempus in deum non proprie. sed per similitudinem translatum dicuntur. quippe sedere super cerubim dicitur. quod est ad situm et habitum. tanquam uestimentum amictus. quod est ad habitum. Et anni tui non deficient. Quod ad tempus pertinet. Et si ascendero in celum. tu ibi es. Quod ad locum. Nam et in propheta plaustris portantis signum species addita dicitur. Et haec omnia per figuram deus. quia nihil est horum ad proprietatem substantiae eius. **M**ultis etiam modis **D**eus **F**ilius **D**i. **M**axime appellari in scripturis inuenitur diuinis. Nam ipse dei patris unigenitus filius dum est coequalis patri. propter salutem nostram formam serui accepit. Proinde quaedam nomina in illa ex diuinitatis substantia. quaedam ex dispensatione susceptae humanitatis assumpta sunt. **X**pē namque aerismate est appellatus. hoc est unctus.

tionis nostrae facilius se ipsum insinuet. Ut quia omnia uidet. dicatur oculus. Et propter quod audit omnia. dicatur auris. Pro eo autem quod autem ambulat. Pro eo quod expectat. stat. Sic et in ceteris horum similibus. ab humanis mentibus. trahitur similitudo addita. sic est obliuiscens et memorans. Hinc est quod propheta dicit. Iurauit dominus exercituum per animam suam. Non quod deus animam habeat. sed hoc nostro narrat affectu. Nam et facies dei in scripturis sanctis non caro sed diuina cognitio intelligitur. eadem ratione quia per faciem conspectam quis quae cognoscitur. Hoc enim in oratione dicitur deo. **O**stende nobis faciem tuam. Ac si dicatur. **O** an ob agnitionem tuam. Sic et uestigia dei dicuntur. quia nunc deus per speculum agnoscitur. ad perfectum uero omnipotens repperit. dum in futuro faciem ad faciem quibusque electis presentabit. ut ipsa specie contemplantur. cui nunc uestigia comprehendere conantur. Hoc est quod uidere per speculum dicunt. **N**am et situs et habitus et locus et tempus in deum non proprie. sed per similitudinem translatum dicuntur. quippe sedere super cerubim dicitur. quod est ad situm et habitum. tanquam uestimentum amictus. quod est ad habitum. Et anni tui non deficient. Quod ad tempus pertinet. Et si ascendero in celum. tu ibi es. Quod ad locum. Nam et in propheta plaustris portantis signum species addita dicitur. Et haec omnia per figuram deus. quia nihil est horum ad proprietatem substantiae eius. **M**ultis etiam modis **D**eus **F**ilius **D**i. **M**axime appellari in scripturis inuenitur diuinis. Nam ipse dei patris unigenitus filius dum est coequalis patri. propter salutem nostram formam serui accepit. Proinde quaedam nomina in illa ex diuinitatis substantia. quaedam ex dispensatione susceptae humanitatis assumpta sunt. **X**pē namque aerismate est appellatus. hoc est unctus.

Preceptū enī fuerat iudeis ut sacri confice-
rent unguentū quopungui possent hi qui
uocabant ad sacerdotiū uel ad regnū. Et sic
nē regib. induntū purpura insigne ē regis
dignitatis. sic illis unctio sacri unguenti
nomi ac potestate regiā cōferebat. Et inde
xpi dicti acrismate. qd ē unctio. Nā xpi c
de a grece latine unctio nuncupat. Que
etiā dno nom adcomodauit. facta spiritalis
quia spū unctus ē adō patre. sic aut in ac-
tibus apostolor. **C**ollecti sunt enī in hac ciui-
tate adūsus sem filiū tuū quē unxisti.
Non utiq. oleo uisibili. sed gr̃e dono quod ui-
sibili significat unguento. **N**on est q. sal-
uatoris ppiū nom xpe. sed cōmunis nun-
cupatio potestatis. **D**ū enī dicit xpe. com-
mune dignitatis nom ē. **D**ū ius xpe ppiū
uocabulū saluatoris. **X**pi aut nom nusquā
omnino alibi nec in aliqua gente fuit.
nisi tantū in illo regno ubi xpe ppheta-
bat et unde uenturus erat. **M**essias aut
hebraice dicit. grece xpe. latina aut locu-
tione unctus. **I**ūc hebraice grece soter la-
tine aut salutaris siue saluator interpretat.
Pro eo quod cunctis gentibus salutaris uenit.
Ethymologia enī nominis hui. etiā euange-
lista significat dicens. Vocabis nom ei sal-
uator. quia ipse saluū faciet populū suū.
Sic enī xpe significat regē. ita iūc significat
saluatore. **N**on itaq. nos saluos facit qui
cūq. rex. sed rex saluator. **Q**uod ubi lati-
na lingua antea non habebat. sed habere
poterat sic potuit quando uoluit. **C**m
manuel ex hebreo in latinū significat no-
bis cū dō. Scilicet quia p uirginē natus
dō hominibus in carne mortali apparuit.
ut tēris uia salutis ad celū aperiret.

Addiuitatis substantiā quē ptenent ista sunt
O s dñs. **I** s aut dictus ppter unicā cū patre sub-
stantiā. **I** s ppter seruientē creaturā. **O** s autē
et homo. quia uerbū et caro. **V**nde et bis ge-
nitvs dicit. Siue quia pat cū genuit sine
matre ingēnitatē. siue quia mat sine patre
intempore. **U**nigenitus aut uocat sedm
diuinitatis excellentiā quia sine fratribus.
Primogenitus sedm susceptionē hominis. in qua
p adoptionē gr̃e fr̃s habere dignatus est. quod
est et primogenitus. **H**omousion patri ab
nitatē substantiē appellat. **S**ubstantia enī
uel essentia grece uisā dicit. homo. unum.
Vtrūq. igit conuinctū sonat una substantia.
Hoc enī uocat homousion quod est ego et pater
unū sumus. **H**oc est eiusdē cū patre substa-
tiē. **Q**uod nom et scriptū in scis litteris no
inueniat. in assertionē tamen totius trini-
tis defendit. quia dat ratio unde recte
dici ostendatur. **S**ic et pat in nullis libri-
bus nusquā ingentus legit. Sed tam dicent
esse atq. credendus nondubitat. **H**omo
similis substantiē quia qualis dō talis
et imago eius. **I**nuisibilis dō. et imago
uisibilis. **P**incipiū. eo quod ab ipso sunt
om̃a et quia ante eū nihil. **F**inis. uel q.
dignatus est in fine temporū humili-
tate nasci et mori et iudiciū ipse susci-
pere. uel quia quicquid agimus ad illū
referimus. et cū ad eū puenerimus ultm
quod queramus non habemus. **O** s dī est
quia uerbū eius est. **N**am sic prouerbis
que p linguā fiunt sepe dicimus illa et
lingua ita et p uerbo dī. os ponit quia m-
est. ut ore uerba forment. **U**erbū aut
ideo dicit. quia p eū pat om̃a condidit
siue iussit. **V**eritas. quia non fallit.

tribuit quod promisit. **I**ta quia creauit.
Mago dicitur propter partem similitudinem patris.
Igura est. quia suscipiens formam serui opere
 rui uirtutisq. similitudinem patris in se ima-
 ginem atq. immensa magnitudine
 designauit. **M**anus domini est quod om-
 nia per ipsum facta sunt. **H**inc et dex-
 tera propter effectum operis totius creature
 que per ipsum formata est. **B**rachium quia
 ab ipso omnia continentur. **V**irtus pro eo quod om-
 ne potestate patris in semetipsum habet. et
 omne celi tresq. creaturam gubernat. con-
 tineat. atq. regat. **S**apientia pro eo quod ipse re-
 uolet mysteria scientie et archana sapientie.
 Etiam cuius patet et spiritus sanctus sapientia et uirtus
 et lumen et pax proprie tamen his nominibus
 filius nuncupatur. **S**plendor autem appella-
 tur propter quod manifestat. **L**umen quia illu-
 minat. **L**ux quia aduertentem contemplan-
 dam oculos refert. **S**ol quia inluminat. **R**i-
 ens quia luminis fons et inlustrator est re-
 rum. et quod oriri nos faciat ad uitam eternam
 omnis quia rerum origo est. uel quod latet scien-
 tes. Ipse quoque alfa et omega. **A**lfa enim lit-
 tera nulla preedit. **P**rima est enim litterarum
 sic et filius dei. Ipse enim se principium ui-
 deis interrogantibus esse respondit. **V**nde et io-
 hannes in apocalypsin proprie ipsam litteram
 ponens ait. **I**go sum alfa et omega primus et nouus
 sumus. **P**rimus quia ante eum nihil est. **N**ovus
 sumus quia quicquid nouissimum ipse susce-
 pit. **M**ediator quia inter medium et hominem me-
 dius constitutus est ut hominem ad deum perdu-
 ceret. **V**nde et illi greci mesiten uocant.
Paradictus id est aduocatus quia pro nobis in-
 tercedit apud patrem. Sic et deo dicit io-
 hannes. **A**duocatum habemus apud patrem

in ihm christum iustum. **P**aradictus autem
 grecum est quod latine dicitur aduoca-
 tus. **Q**uod nomen et filio et spiritui sancto
 ascribitur iuxta quod et dominus in euangelio
 ait. **R**ogabo patrem meum et alium paradictum da-
 bit uobis. **I**ntercessor autem idem uocat quia pro
 culpa nostra remouenda curam gerit et pro ablucendis
 nostris criminibus curam impendit. **S**ponsus quia
 descendens de celo adhaeret ecclesie ut pace noui
 testamenti essent duo in carne una. **A**ngelus
 dicitur propter adnuntiationem patris et eius uo-
 luntatis. **U**nde et apud prophetam magni consilii
 angelus legitur dicit dominus et dominus angelorum. **M**issus
 dicitur eo quod apparuit huic mundo uerbum caro
 factum. **V**nde et idem dicit. **E**go a patre exiui et
 ueni in hunc mundum. **H**omo autem dicitur quia natus
 est. **P**ropheta quia futura reuelauit. **S**acerdos
 quia pro nobis hostiam optulit. **P**astor quia cuius
 tus. **M**agister quia hostisior. **H**azareus uero
 a loco. **H**azareus a merito id est scilicet siue mundus
 quia peccatum non fecit. **S**i quidem et de angelis infe-
 rioribus rebus nominum species ad se trahit christus
 ut facilius intellegat. **D**icit enim panis quia caro.
Vitis quia sanguine ipsius redempti sumus. **H**os
 quia electus. **V**ia quia per ipsam adducimur in uiam. **O**stium
 quia per ipsum adducimur in gremium. **M**ons quia fortis.
Petra quia firmitas est credentium. **L**apis angula-
 ris uel quia duos parietes eduersos id est de
 circumcisione et proputio uenientes in unam fabri-
 cam ecclesie iungit. uel quod pacem in se angelis et ho-
 minibus facit. **L**apis offensionis quia ueniens
 humilis offenderunt in eum increduli homines
 et factus est petra scandali sic dicit apostolus. **I**udeis
 quidem scandalum. **F**undamentum autem ideo uo-
 cat quia fides in eo firmissima est. uel quia super
 eum catholica ecclesia constructa est. **A** et christus ag-
 nus propter innocentiam et omnis propter pacientiam et aries

70
ppter principatū. et hedus ppter similitudi-
nem carnis peccator et uiculus ppter qd p-
nob est immolatus. et leo ppter pugno et
fortitudine. et serpens ppter mortem et sa-
pientiam. Idem et uermis. quia resurrexit.

A quia quod post resurrectionem ad astra re-
meauit. Nec mirū si uilib. significationib.
figuret. quousq. ad nostrarū passionū seu
carnis contumelias descendisse cognoscit.

Qui cū sit dī patris cognatus ante secula filius.
postquā uenit plenitudo temporis ppter
salutem nrām formā serui accepit et fac-
tus ē hominis filius. Inde quedā de illo
in scripturis scdm formā dī. quedā scdm
formā serui dicunt. Quorū exempli gratia
duo quedā comemorant. ut singula ad singula
referant. Secundū formā enī dī de seipso dixit

Igo et pater unū sumus. Scdm formā serui qm
pater maior me est. **H**omines autē minus in-
tellegentes quid p quid dicat ea que ppter for-
mā serui dicta sūt. uolunt transferre ad for-
mā dī. **E**t rursum ea que dicta sūt ut ad se in-
uicē psonę referant. uolunt nomina esse
naturę adque substantię. et faciunt erro-
rē infide. Sic autē dī filio coniuncta est
humana natura ut ex duab. substantiis
fieret una psona. **S**olus igitur homo p-
tulit crucē. sed ppter unitatē psonę et dī dicit
p tulisse. **H**inc ē qd scribit. **S**i enim cogno-
uissent. nunquā gl̄e crucifixissent. **F**iliū
g dī crucifixū faciem n ex uirtute diuini-
tatis sed ex infirmitate humanitatis. Non
ex sue naturę pmanē. sed ex nra sus-
ceptione. **DE SPIRITU S C O**

dm

Sp̄s sc̄s ideo p̄dicat̄ d̄s. quia ex patre filioq.
pcedit et substantiā eę habet. Neque enī ali-
ud de patre pcedere potuit quā qd ipse ē pater.

Sp̄s sc̄s autē dictus scdm id quod ad aliqd. referē
spirans. et spirans utiq. spū inspirans est. et ex eo
appellat̄ sp̄s ē. Proprio modo autē quodā dī
sp̄s sc̄s. scdm qd referē ad patrem et filiū qd eę

sp̄s sit. Nam et hoc nom. qd sp̄s dicit̄
non sēp scdm id qd referē ad aliqd
sed scdm id quod aliquā naturā sig-

nificat. **O**m̄s enī incorporea natura sp̄s in
scripturis sacris appellat̄. Vnde in tantū
patri et filio et spū sc̄o. sed om̄i rationali
creaturę et animę hoc uocabulū congruit.

Ideo igitur sp̄s dī sc̄s uocat̄. quia pater et
filius sc̄s ē. **N**ā cū sit et pater sp̄s et filius
sp̄s. et pater sc̄s et filius sc̄s. pprie tam ipse
uocat̄ sp̄s sc̄s tāquā sc̄s coessentialis et
consubstantialis amborū. **S**p̄s sc̄s ideo non
dicit̄ genit̄. ne duo in trinitate filii suspiciant̄.

Ideo n̄p̄dicat̄ ingenuus. ne duo patres in
trinitate credant̄. **P**rocedens autē dicit̄
testimonio dñi dicentis. **M**ulta adhuc ha-
beo que uob loquor. sed non potestis illa
modo audire. **V**eniet autē sp̄s ueritatis
qui a patre pcedit. et de meo accipiet ille
uob indicabit om̄ia. **H**ic autē non solū na-
tura pcedit. sed semper ad pagenda op̄-
ra trinitatis indefinētē pcedit. **H**oc autē
int̄ ē inēnascētē filiū et pcedētē sp̄m sc̄m.

Quod filius ex uno nascit̄. sp̄s sc̄s ex utroq. p-
cedit. **E**t ideo dicit̄ apl̄s. Quia autē sp̄m sc̄m
non habet. hic non ē. eius. **S**p̄s sc̄s ex opere
et iā et angelus intellegit̄. **D**ictū ē enī de
illo. **E**t que uentura sūt adnuntiabit uob.

Et utiq. angelus grece latine nuntius in-
t̄pretat̄. Vnde et duo anḡl̄s apparuerunt
ioh̄. in quib. dñs singularit̄ appellat̄
quos intellegimus filiū et sp̄m sc̄m. Nam
pater nunquā legit̄ missus. **S**p̄s sc̄s qd dicit̄

et de angelis.

leriqz primqz hominū exprius causis origine
nominū habent. Quibz ita pfecte indita sūt uocabu
la ut futuris aut pcedentibz eorū causis conue
niant. In quibz tamen manente spiritali sacram
to nunc tantū ad litterā intellectu hystorie
psequem. Ubi autē ethimologie interpretatio
nē nactingimus. solā ipsā in latinū ethimo
logiā posuim. Quod autē unū nomen ebraicū
alio atqz alio interpretat. hoc sedm accentū et lit
terarū euenit diuinitate. ut inuarius significa
tionibz nomina cōmutent. **A**dā sic beat⁹ hiero
nimus. tradidit homo. siue tēnus. siue tra
rubra interpretat. **T**erra enī facta ē caro et hu
mus hominis faciendi materies fuit. **T**ua in
terpretat uita siue calamitas. siue ue. **U** ita
quia origo fuit nascendi. Calamitas et ue. qā
ppuaricationē causa extitit moriendi. **A**ca
dendo enī nom sumpsit calamitas. Alii autē
dicunt ob hoc sua uita et calamitas appella
ta quia sepe mulier uiro causa salutis est.
sepe calamitatis et mortis quod ē ue. **C**ain
possessio interpretat. Vnde ethimologia ipsius
exprimens pat̄ eius ait. Canet. Id est possedi
homine p̄dm. Idē et lamentatio. eo qd p̄fecto
abel interfecit sit. et poenā sui federis dederit.
Abel luctus interpretat. Quo nomine pfiguraba
tur occidendus. Idē et uantat. quia scito solut⁹
ē atqz subtrahit. **S**ech interpretat resurrectio
eo quod post fratris interfecione natus sit. quasi re
surrectionē fratris ex mortuis suscitaret. Idem
et positio. quia posuit eū d̄s pabel. **C**nos iuxta
pprie lingue uarietate hominibz uir dicit.
Congrue hoc uocabulū habuit. Deo enī scrip
tū ē. Tunc initū fuit uocandi nom dñi. Licet
pleriqz hebreorū arbitrent quod tunc primū in
nomine dñi et in similitudine ei fabricata sint.
idola. **E**noch dedicatio. Ipsius enī nomine cui

tat postea edificauit cain. **C**ainan lamentatio
uel possessio eoz. Sic enī cain possessio. ita diruia
tū nom qd ē cainan. facit possessio eoz. **N**atusalā
interpretat mortuus ē. Et uident ethimologia no
minis. Quidā enī cū cū patre translātū fuis
se et diluuiū pterisse putauer. Ob hoc signant
transfere. mortuus ē. Ut ostenderet non uix
isse cū post diluuiū. sed in eodē cataclisimū fuis
se defunctū. Soli enī octo homines in arca
diluuiū euaserunt. **L**amech p̄citiens. Iste
enī percussit et interfecit cain. Quod etiā ipse
postea ppetrasse uxoribz confitetur. **H**oc requi
es interpretat. p̄ eo quod sub illo om̄a retro
opera qui euer p̄ diluuiū. Vnde ex pat̄ ei.
uocans nom ei noe. dix. Iste requiescere nos
faciet ab omnibz operibz nr̄is. **S**em dicit no
minatus. Quod nom ex p̄sagio posteritatis
accepit. **E**x ipso enī patriarche p̄phete et apti
et p̄p̄s dī ex ei quoqz stirpe et xps cuius abortiu
solis usqz ad occasū magnū ē nom ingentibz.
Cham. calidus. et ipse ex p̄sagio futuri cog
nominatus. Posteritas enī ei eā terrā par
te possedit que uicino sole calentior est.
Vnde et egyptiis usqz hodie egyptiorū lin
gua chā dicit. **I**afeth latitudo. **E**x eo enī
p̄p̄s gentiū nascit. Et quia lata ē ex gentibz
multitudo credentū. ab eadē latitudine
iafeth dictus ē. **C**ainan filius cain inter
pretatur motus eoz. Quod quidē non aliud
nisi opus eoz. **P**romo. **S**tu enī patris id
est popere ei male. **S**etar dictus ē. **A**rfaxat
sanans depopulatione. **C**hus ebraice et
ops interpretat. a posteritate sui generis nom
sortatus. ab ipso enī sunt p̄genti ethiopes.
Nemroth interpretat tyrannus. Iste enī prior ar
ripuit insuetā in populos tyrannidē et ipse
aggressus ē aduersus dñm impietatis edificare

turre. ber. transitus. Etymologia eius in
tota est. qd ab eius stirpe transiret dñs nec per
seueraret in eis translata ingentibus gra. Ex
ipso enī fñ exorta hebra. **F**alech ductio. Cui
pat. ppta tale nomen inposuit. quia tunc
natus ē quando plinguas tra diuisa ē. **T**ara
exploratio ascensionis. **M**elchi sedech. rex ius
tus. Rex quia ipse postea imperauit salem.
Iustus. pro quod discernens sacramenta legis
et euangelii non peccauit iudicium sed ob
lationē panis et calicis in sacrificiū optulit.
Loch declinans. **F**actus enī sodomorū non ē
sensit. sed ex illicita carnis incendia de
clinauit. **M**oab ex parte. Et totū nomen
etymologia habet. Conceptus enī cū pri
mogenita filia de patre. **A**mmōn cuius
causae nom reddt filius ppli mei. sic diri
uat. ut ex parte sensus nominis. ex parte
ipse sit sermo. **A**nni enī a quo dicti sñ am
manū. uocat ppli mñ. **S**ara interpretat
princeps mea. eo qd esset unius tantūmo
do domus mat familias. Postea causa no
minis inmutata ablata define. l. littera
dicit sarra. id ē princeps omnū. quippe
gentū futura princeps erat sic et dñs pol
licitus ē ad abrahā. Dabo tibi ex sarra fi
liū et benedicā ei. et erit ingentes. et reges
populorū erunt ex ea. **A**gar aduena. t. cūsa
fuit enī in complexu abrahę adueng cau
sa generandi dauid. ta. quę post conceptū
anglo increpan. te. cūsa ē ad sarra.
Cetura thimam. **I**smac interpretatur
audicio dñi. Sic enī scriptū ē. Et uocauit
nom ei ismac. quia exaudiuit eū dñs. **C**lau
trinomius ē. et expprius causis uarie nū
cupat. Dicit enī elau idē rufus. obcoctionē
scilicet rufus lentis ita appellat. cui gduho

primogenita pdidit. **E**dom aut obrubore
corporis dictus ē. quod latine sanguineus di
cit. **S**car ū qd fuerit hirsutus et pilosus. Quo
do enī natus ē totus sic bellis pilosus erat.
atq idē trib. nominib. appellat. **C**lau id ē
rufus. **E**dom. id est sanguineus. **S**car id est pilosus
quia n̄ habuit lenitatem. **R**ebbecca patientia. sicut
quę multū accepit. **L**ia laboriosa. utaq ge
nerando. Plurimos enī dolores quā rachel se
cunditate pariendo expta est. **R**achel inpre
tat ouis. Pro ea enī iacob pauit oues laban.
Zelfa oriens. **B**alla inueterata. **D**ina transfer
in causa. **L**urgu enī inficinis causa exorta.
Thamar amaritudo. Prouis mortuus. l. de
et comutans. Muta uitenū se in habitu mer
tricis. quando cū socero suo cūbuit. **P**hare
diuisio. ab eo qd diuiserit membra nulla
secundarū diuisoris idē phares sortitus ē
nom. Vnde et pharisei qui se quasi iustos ap
pulo separabant. diuisi appellabant. **Z**ara
fr̄ ei in eū manu erat coccinū interpretat ori
ens. Siue quia primū apparuit. siue quod
plurimi ex eo iusti nati sñ ut in libro par
lypomenon continet. **Z**ara idē appellat. et
Iob in latinū uertit dolens. Et recte ppta p
sione carnis et passionē dolorū. Calamitas
tes enī suas nominis etymologia pfigur
uit. **P**harao nom ē non hominis sed hono
ris. Sic enī et apud nos augusti appellant
reges. cū ppris nominib. censeant. Exprim
tur aut in latinū pharao denegans cū. Vnde
dñs. Siue dissipator ei. Populi enī dñi fuit
afflictor. **L**amnes. maruius. siue ubi ē fuit
nū. Cessit enī et defecit signū ei corā sig
nis morfi. Vnde et dixer magi. hic digne
di ē. **M**ambres. mare pellitū siue mare
incapite deniq. **M**orfes interpretat sup

ex aqua. Inuenit enī cū ad ripā fluminis ex
positū filia pharaonis. quē colligens adopta
uit sibi. uocauitq; nomē ei morſes eo qđ dea
qua ſūpſiſet eū. **A**aron mons fortitudi
nis interpretat. ppter quod turribulū acci
piens in medio ſupreſtitū et intemptū
obuiā ſte. et ruina mortis quaſi
quidā mons. **A**fortis excluſit. **C**lea Zar. di
adutorū. **B**alac pceptans ſiue deuorans.
Balaam. uanū populū. **F**ineſ. ori parens.
Tranſſicit enī pugione. **Z**ambri cū ſcortu
mazianitide. et dñi ſurore placuit ut par
ceret. **Z**ambri iſte laeſciens uel amarica
niſ. pprig enī nomē ab amaritudine figura
rū qđ peccando amarica uerit ppter. **R**aab.
lactitudo uel famiſ. ſiue inpetuſ. **I**oſue.
interpretat ſaluator. Ipſe enī in figura xpi
ppter ad eſerto ſaluauit. et in ^{cor}tra repm
ſionis induxit. **C**aleb quaſi aut canis.
Othoniel. tempuſ ei dñs. uel reſponſio dñi.
Noth. glorioſuſ. **B**arach fulgurans. **D**ebbor
ra apuſ uel loquax. **A**piſ. quia fuit ad
bellū pmpuſſimā. dimicans aduerſuſ
ſibā quopempto cecinit canticū. inde
loquax. **L**acl. aſcenſio. **C**edeon. experim
tū iniquitatis eorū. frequentib. enī docu
mentis informatuſ ē. quali pſagio cōtra
hoſteſ futura uictoria expediret. ex quo
futuro experimto. et chrmologia nomi
niſ ſumpſit. **A**bimelech pax mſ rex. **T**ola.
uermiculū uel coccinū. **L**air. in lumin
anſ. **L**epre. aperiens uel apuſ. **C**sebon.
cogitatio ſiue uinculū meroris. **A**bdo. ſer
uū ei. **S**amſon enī uirtute. uel ſoliſ forti
tudo. fuit enī uirtute daruſ. d. liberauit
iſrl de hoſtib. **D**alila. paupercula uel ſciu
la. **B**ooz infortitudine. ſiue in quorobur.

Nonu in quā interpretare poſſumus conſolatu.
eo qđ marito et liberis peregre mortuiſ nūru
moabit. idē in conſolatione ſua tenuit. **R**uth.
interpretat feſtinanſ. Alienigena enī erat expo
pulo gottali quē relicta patria feſtinauit.
tranſire in trāam iſrl. dicenſ ſocru ſuę quo
cūq; preceſſeris perga. **A**nnā grā ei interpretat.
Quia adumpriuſ eēt ſtereliſ natura poſtremo
di grā ſecundata ē. **C**eli dñs mſ. **O** ſini diſcalti
atuſ. **F**iliuſ enī fuit heli electuſ in miniſterio
ſacerdotu cui ammiſſione ſuo expſſit. uo
cabulo. **A**poſtoluſ enī. atq; calciaſti pedes in
pparatione euangelii pacis. **E**t ppheta quā
ſpectoſi pedes qui adnuntiant pacē. **I**ſte g
diſcaltiatuſ interpretat ut ei nomine uete
riſ teſtamenti ſacerdotū aucteri populo ſig
nificaret ablatū. **F**ineſ frāt ofu of mutū
interpretat. quod ſignificat ſacerdotu uete
riſ et doctriņe ſilentū. **S**amuel nomē cuiſ
dñs. **I**eſſai. in ſulę ſacrificiū uel incenſū. **S**aul
peccatio interpretat. **N**otu ē enī quomodo he
breorū populū cū ſibi regē petierit. et nō
accepit nomē ſcdm dñm ſed ſcdm ſuā uolun
tate. **D**auid fortis manu. **U**tq; quia fortis
ſimul inpluſ fuit. Ipſe et deſiderabilis. in
ſturpe ſcilicet ſua de qua dixerat ppheta ue
niet deſideratuſ cunctiſ gentib. **S**alomon trib.
nominib. fuiſſe phibet. **P**rimū uocabulū
cuiſ ſalomon dicit. id eſt pacificuſ. eo qđ
in regno ei pax fuerat. **S**cdm nomē idid. a
eo qđ fuerit dilectiſ et amabiliſ dñō. **T**er
tiū uocabulū ei eoelech. qđ grece appellat
eccleſiaſteſ. latine contionator qđ ad pplm
loqueret. **I**onathan. colūbe donū. **A**ſalon
patri pax pantiſraſin. eo qđ bellū aduer
ſuſ patrē geſſiſſet ſiue qđ in pſo bello dauid
peccatū fuiſſe legit filio adō ut etiā magno

cū dolore extinctū plangeret. **R**oboa latitu-
do populi. et ipsius panti fracti quod decē tri-
bus ab eo separatis duc tantū reliquē sunt. **A**bra-
pā dñs. uel pat fuit. **A**sa. tollens. siue sustol-
lens. **I**osafab. dñi iudiciū. **I**ora. quē excel-
sus. **A**cha. zas. adphendens dñm. **A**thalia. tē-
pus dñi. **I**oas. spirans uel dñi robur. **A**masi-
as pptm tollens. **O**zias fortitudo dñi. **A**zarias
auxiliū dñi. **O**zias autē ipse est quia a za-
rias duplici nomine. Iste ē qui in licitū
sibi sacerdotiū iudicare conatus lepra
in fronte percussus ē. **I**oachā ē pfectus. Pulchra
etymologia nominis. Ecce enī rectu inē-
spectu dñi et portā templi edificauit excel-
sam. **A**cha. z. adphendens. **E**zechias fortis dñs.
Mannases obliuio. Sup multa enī scelera et
sacrilegia reliquerat et oblitus fuerat dñ-
siue quia oblitus est dñs. peccatō illius.
Amon. fidelis honestus. **I**osias. ubi ē incen-
sū dñi. Propria etymologia nominis.
Iste est enī qui simulacra conbussit. **I**oachaz
robustus. **I**oachā ubi est pparatio. **C**hachī.
dñi resurrectio. **I**echonias pparatio dñi.
Sedecias iustus dñi. **H**ierobaā iudicatio
siue causa ppti. uel ut quidā aiunt diui-
sio interpretat. pro qd in regno ei diuisus sit
populus isrl et picius a regno stirpis dd.
Diuisionis enī ppti. causa iste excitat. **Z**am-
bri. psalmus uel canticū meū. **A**mri. cris-
pans mī. **A**chab. fr patris. **I**ezabel fluxus
sanguinis uel fluens. Sed melius ubi est
sterquiliniū. Precipitata enī deorsū come-
derunt carnes ei canes sicut pdixerat he-
lias. Ceterum inquit carnes iezabel sicut
stercus super facie tix. **O**cho. zas. adphen-
dens dñm. **H**ieu. ipse uel ē. **I**oachā robustus.
Seda. ūbra ei. tpetatio. **M**anae. cōsolans facias

aperians. **N**abucodonosor pphetia labuncule
angustie. siue pphetans. Istius modi signū pso-
nū scilicet futuroq. qd uidisse narrat et dā-
bel uti patus ē. siue sessio magnitione
angustie pphs qui in captiuitate ab eo ducti
sūt. **Z**orobabel apud hebreos ceterib. inter
grīs nominib. tradit et composuit.
Zo. iste. rob. magister. Babel. ppric. baba-
loniū sonat et efficit nōm. **Z**orobabel. iste
magister debabylone. **I**n babylone enī mo-
tius ē. ubi et princeps gentis iudez exco-
municatus ē.
DE PATRIARCHIS. VII.
Quā undā patriarcharū etymologiā nō
sciamus quid in suo uocabulo reso-
nant. Nā pleriq. ex causis ppris nomi-
na acceper. **P**atriarcha interpretat patrū
princeps. **A**rchos enī grece princeps est.
Abram primū uocatus ē pat uident ppric.
ppter isrl scilicet tantū. Postea appellatus
abrahā qd transfert pat multarū gentū
qd erat adhuc pfide futurū. Gentū autē
non habet in nomine. sed subaudit. **L**ux
illud. Vel erit nōm tuū abrahā quia pa-
trē multarū gentū posuit. **I**saac exriste
nōm accepit. Risit enī pat quando ei
pmissus ē admirans in gaudio. risit et māt
quando pillos tres uiros pmissus ē dubi-
tans in gaudio. **C**ochac g causa nōm acce-
pit isaac. Interpretat enī risus. Sciendū autē
quod quattuor in ueteri testamento absq.
ullo uelamine nominib. suis ante quā
nascerent uocati sūt. **I**smael. isaac. salomon
et iosias. lege scripturas. **I**acob sub palma
tor interpretat. Siue cū in ortu plantā na-
centis frīs adphenderit. siue qd postea frī
arte deperit. Vnde et esau dix. **L**uxte uocatus
ē nōm ei iacob. Subplantauit enī me ecce

scdo. **I**st. uir uidens dñm. Tunc enī
hoc nom accepit quando tota nocte lucta-
tatur uicit incertamine angelū. et oriente
lucifero benedictus est. Inde ppter uisionē
dñi isrl appellatus est. Sic et ipse ait. Uidi
dñm et salua facta ē anima mea. **R**uben
int̄pretat̄ uisionis filius. Sic enī quando
eū peperit lia uocauit nom eī ruben.
dicens. Quia uidit dñs humilitatē meā.
Simeon int̄pretat̄ audicio. Sic enī dixit
lia quando pe. perit eū exaudiuit me
dñs. **L**eu additus. dixit enī lia quando
pepperit eū nāmbiens de amore uiri. nunc
mecū erit uir meus quia pe. peri citres
filios. **I**udas confessio dicit̄. Quando enī
pe. perit eū lia laudē dño retulit dicens.
Nunc sup hoc confitebor dño. Et ob id uoca-
tus ē iudas. A confessione itaq nom eī ē dic-
tū qđ ē gratiarū actio. **S**achar int̄preta-
tus ē merces. Is quippe dicit̄ est. Sachar.
merces. Hoc aut̄ ideo quia mandragoris fi-
liu ruben. introitus uiri qui racheli debebat
adsemerat lia. Vnde et dñs natus ē dix̄ lia.
Dedit dñs mercedē meā. **Z**abulon int̄pretat̄
habituaculū. Sextū enī hunc filiū genuit
lia ppter iāsecura dixit. Habitabit mecū
uir m̄s. Vnde et filius eī uocatus ē. habita-
culū. **H**eptalim de conuersione siue cōpa-
ratione causa nominis eī est. Vnde et dixit
racheli cū eū peperisset ancilla eius balla
abitare me fecit dñs habitatione cū sorore mea.
Ban int̄pretat̄ iudiciū. Balla enī dñs cū pe-
perisset. dix̄ racheli domina eī. Iudicauit me
dñs. et exaudiens dedit mihi filiū. Causā
nominis expressit. ut ab eo qđ iudicasset se
dñs filio ancille iudiciū nom inponeret.
Gad abeuentu siue p̄cinctu uocatus est.

Quando enī pe. perit eū Zelfa dixit domina eī
lia. Infortuna id est qđ dicit̄ in p̄cinctu uel
euentu. **A**ser beatus dicit̄. Dñs enī pe. perisset
eū Zelfa dix̄ lia. Beata ego. et beatificauit me
mulieres. Et ab eo qđ beata dicit̄ ex ethimolo-
gia nominis beatus uocauit. **I**oseph ab eo qđ
sibi aliū addi māt optauerat uocauit aug-
mentū. **H**unc pharao saphanet appellauit.
qđ hebraice absconditorē reptoq sonat. p̄ eo qđ
obscura somnia reuelauit et sterilitatē p̄dix̄.

Tamen quia hoc nom ab egyptio ponitur. ip-
sius linguae debet habere rationē. Int̄pretat̄
qđ saphanet egyptio sermone saluator mun-
di. eo quod orbe terre ab imminenti famis
excidio liberauit. **B**eniamin int̄pretat̄
filius dextere. qđ ē uirtutis. Dextera enī ap-
pellat̄. iamin. Māt quippe eī moriens uo-
cauerat nom eī benoni id est filius doloris
mei. pāt hoc mutauit filiū dextere nomi-
nans. **M**annases dictus ab eo quod sit pāt
eī oblitus laborū suorū nostrā transfert
augmētū. **D**E PROPHEtis. **VIII.**

Quod gentilitas uates appellat. hos nri p̄phe-
tas uocant. quasi p̄fatores. quia porrofant̄
et defuturis uerba p̄dicunt. Qui aut̄ anob̄
p̄phet̄. in ueteri testamento uidentes appella-
bant. quia uidebant ea que ceteri nūde-
bant. et p̄spiciebant que in mysterio ab-
scoudita erant. Hinc ē quod scriptū ē in
samuele. Camus adiudicē. Hinc esaias.
Uidi inquit dñm sedentē sup tronū excel-
sū et eleuatū. Et ezechiel. Aperta sūt celi. et ui-
di uisiones dñi. **Q**uorundā aut̄ p̄phetarū
ethimologia nominū adnotand̄ sunt.
Vocabula enī eorū satis ostendunt. quid in-
futuris factis dictisq suis p̄nuntiassent.
Helias int̄pretat̄ dñs dñs. Exfuturi igit̄ p̄sagio

13
interfecit eosdē sa-
cerdotes. uel ppter qd

sic uocatus. Hāc dū alt erat in sacrificio cū quad-
ringentis sacerdotib; baal. inuocato nomine dñi
descendit de celo ignis sup holocaustū. Quod
cū uidisset omnis populus cecidit in facie sua
et ait. Dñs ipse ē dñs. Ex hac igit causa tale
prius nom accepit ppter qd pēu postea cog-
nouerit populus dñm dñm. Idē et fortis dñs
interpretat. uel ppter quod abab aduersitate
tolerauit. **H**eliseus dñi salus interpretat.
Vocabulū aut et idē ex futuro psagio acce-
pit. Deniq; et multas uirtutes fecit et fame
pellens populū a morte saluauit. **N**athan
dedit siue dantis. **S**aias interpretat. salua-
tor dñi. et merito. Saluatore enī uniuersarū
gentiū cūq; sacramenta amplius quā cete-
ri p̄dicat. **J**eremias excelsus dñi. ppter qd
dictū est ei. Constitu te sup gentes et reg-
na. **Z**echiel fortitudo dñi. **D**aniel iu-
diciū dñi. Siue quia interpretat. iudi-
ciū sententiā diuinę examinationis ex-
hibuit. dū repta ēq; falsitate susannā ab
interitu liberauit. siue quod uisiones et
somnia quib; p̄singula quedā enigmata
futura monstrabat sagaci mente discer-
nens aperuit. Hic et desideriq; uir appel-
latus est. quia panē desiderii n̄ manduca-
uit et uinū concupiscentię n̄ bibit. **O**see.
saluator aut saluans. Dū enī irā dñi impo-
pulū isrl̄ oberimen idolatrię p̄phetasset.
domui uidę salutē p̄nuntiavit. ppter qd
ezechias rex iuda sublatiis idolis quę p̄-
cedentes reges consecrauerant templū dñi
purgasse ac purificasse monstratur. **I**ohel.
dñs dñs. siue incipiens dō uel fuit dñs. Hęc enī
eius uocabulū resonat etymologia incer-
ta. **A**mos populus auulsus. Prophetia enī
ei ad populū fuit isrl̄ qui iā auulsus erat.

ad nō et aure is uiculis seruiebat.
siue auulsus a regno stirpis dauid. **N**aum
germen siue consolator. Incepit enī eu-
tate sanguinū et post euerfione illius cōsol-
fron dicens. Ecce sup montes pedes euange-
lizantis et adnuntiantis pacē. **A**bbacuc.
plexans. qui uel ex eo quod amabilis dñi fuit
uocat. amplexatio. uel qd incertamen cū dō
gredit. Amplexantis id est luctantis fortis
est nom. Nullus enī tā audax inuocē ausus
dñm addisceptationē iusticię puocare. quā
in rebus humanis et mundi istius tantarū
rū uersat iniquitas. **M**icheas. quis hic uel
quis iste. Comminat samarię ob causa suā
laerę illomodo quo heliu dicit quis ē illi
inuoluens sententias. **S**ophonias. specul-
ator uel archanū dñi interpretat. Vtrūq; ad p̄-
tā conuenit. Ipsi enī sciunt m̄steria dñi.
Vnde et ad ezechiel dicit. Speculatore te
posui. **E**t alibi. Non faciet dñs quicquā
reuelauerit seruis suis p̄phetas. **A**bdias ser-
uus dñi. Sicut enī moyses famulus dñi
et ap̄ls seruus xpi. ita iste legit ad gentes
missus. Videt et p̄dicat quę p̄phetali dig-
na sunt ministerio et seruitute. inde ser-
uus dñi. **I**onas interpretat. colūba. siue
lens. Colūba p̄gemitū. quando inuentus
ceti triduo fuit. Dolens aut ppter tristitiam
quā habuit de salute ninneuitarū. uel
ppter edera subito arefcente cuius umbrā
culo tegebat cōtra solis ardore. Ipse ē et
amathi sarapthens uidus filius ut uidetur
adfirmant. quē resuscitauit helias mo-
tre postea ad eū dicente. Hunc cognoui
quia uir dñi est et uerbū dñi in ore tuo
ritatis. Ob hanc causā ipsū puerū amathi
uocatu. Amathi enī ex hebreo in latinū

lingua ueritas dicitur. et ex eo quod uerū helias locutus ē ille qui suscitatus ē filius nuncupatus ē ueritatis. **Zacharias** memoria dñi. Septuagesimo enī anno desolationis templi completo zacharia p̄dicante memoratus est dñs populi sui iussuq; daru reūsus ē dī populus et redificatū et urbs et templū. **Aggeus** in latī festinus et letus resonat. Destructū enī templū edificatū dū ppheta. et post luctū captiuitatis regressionis leticiā p̄dicat. **Malachias** interpretatur angelus dī id est nuntius. Qui quid enī loquebat̄ quasi ad nō essent mandata ita credebant̄. et tunc eius ita nom̄ septuaginta transiuler̄ dicentes. Ad sup̄tio uerbi dñi sup̄ isrl̄ in manu eius angeli. **Sdras** aductor. **Heemias** consolator. Quodā enī p̄lagio fictiua nomina ista sortiti sunt. **Fuerunt** enī aductoriū et consolatio omni populo redeunti ad patriā. Nam ecce plū dñi idē redificauerunt temurorū ac turriū opus ipsi restaurauerunt. **Anania** grā dī idē et sedrac lingua caldea quod interpretat̄ decorus meus. **Zarias** auxiliū dñi idē et abdinago. quod in latinū uertitur seruus taceo. **Misael** q; p̄p̄s dñi. Ipse et misael quod interpretat̄ risus uel gaudiū. **Achias** fr̄ meus. **Somerias** audiens dñm. **Asaph** congregans. **Ithan** robustus siue ascensus. **Idithun** transiliens eqs. Quosdā enī inherentes humo curuatus in tram qui uocatur transiliens. **Iman** accipiens. uel formido eorū. **Ithan** robustus. **Barachia** benedictus dñi uel benedictus dñs. **Olda** districtio siue deuerticulū. **Iudith** laudans uel confidens. **Hester** absconsa. **Zacharias** memoria dñi. ob quod canit memorare testamēta scī sui. **Iohannes** baptista grā dñi eo qd

sit lumen ppheta. p̄nuntius gr̄e siue initū baptismatis p̄ quod grā ministratur. Hi sunt pphetae ueteris nouiq; testamenti quorū finis xps cui dicit̄ ap̄tre et ppheta in gentibus posui te. **P**ropheetae autē genera septem sūt. **P**rimū genus extasis qd est mentis excessus sic uidet petrus uas illud submissū de celo instupore mentis cū uariis animalib. **S**ecūdū genus uisio sic apud elaiā dicente. Vidi dñm sedente super solū excessū. **T**ercū genus somnū sic iacob subnixā in celo scalā dormiens uidet. **Q**uartū genus p̄nube sic ad mosen et ad iob post plagā loquit̄ d̄s. **Q**uin tū genus uox de celo sic ad abrahā sonat̄ dicens. Menteas manū tuā sup̄ puerū. Et ad saul in uia saule saule quid me psequeris. **S**extū genus accepta parabola sic apud salomōne in puerbis. et apud balaam cū euocaret ab alac. **S**eptimū genus repletio scī sp̄s sic pene apud om̄s pphetas. **A**lia tria genera uisionē dixer̄. Vnū scdm̄ oculos corporis sic uidet abrahā tres uiros. subilice manibz et moses ignē in rubo. et discipuli transfigurati dñm in monte in timor sen echeliā et cetera huiusmodi. **A**lterū scdm̄ sp̄m quo imaginam̄ et que p̄ corpus sentim̄. sic uidet petrus discū illū committi de celo cū uariis animalib. et sic elaias dñm in sede atissima non corporalit̄ sed spiritalit̄ uidet. **N**on enī dñm forma corporis ita circū terminat̄ sed quē admodū figurat̄. p̄prie multa dicunt̄ ita etiā figurat̄ multa monstrantur. **T**ercū autē genus uisionis quod neq; corporeis sensib. neq; illa parte anime quia corporaliū rerū imagines capiunt̄ sed p̄intuitū mentis quod intellecta conspiciuntur ueritas. Sic danubel p̄dictus mente uidet.

quod baltasar uiderat corpore. Sine quo ge-
nere illa duo uel infructuosa sūt. uel etiā inhor-
rore mittunt. Omnium tam hęc genera sp̄s sēs
moderat. Habere autē pphetiā non solū bonū
sed etiā et malus potest. Nā inuenimus sau-
le regē pphetasse. Persequebat enī sp̄m dauid.
et impletus spū pphettare cepit.

APOSTOLIS. VIII.

Apostoli missi interpretant. Hoc enī eorū no-
men indicat. Nam sic grece angeli. latine
nuntii uocant. ita grece apti latine mis-
si appellant. Ipsos enī misit xps euangelii
zare p̄uuiū mundū. ita autē quidā p̄s
indosq. penetrarent docentes gentes et facien-
tes in nomine xpi magnalia et ineredibilia
miracula. Ut ad testantib. signis exp̄digis
credere illis in his quę dicebant et uide-
bant. Habent autē pleriq. ex his. causas su-
orū uocabulq. Petrus a petra nōm ac-
cepit. hoc est axpō sup quē est funda-
ta ecclā. Non enī a petro petra sed petrus
a petra nōm sortitus ē. Sic nā xpc axpiano.
sed xpianus axpō uocat. Ideoq. ait dñs.
tu es petrus et sup hanc petrā edificabo ecclā
meā quia dixerat petrus. tu es xps filius
dī uiui. Deinde ei dñs. Sup hanc inquit
petrā quā confessus es edificabo ecclā meā.
Petrā enī erat xpc. sup quod fundamentū
etiā ipse edificatus ē petrus. Cefas dic-
tus. qđ in capite eccle siē constitutus. H
ap̄lorum. Cefalin enī grece ca-
pud dicitur et ipsud nōm in petro srrū ē.
Symon bariona in lingua nrām sonat fi-
lius colūbę. et ē nōm srrū partē ecebreum.
Bar quippe syra lingua filius. Lona hebra-
ice columba. Vtroq. sermone dicitur bario-
na. Alij simpliciter dicunt quod symon idē

petrus filius sit iohannis. Iuxta illā interrogā-
tionē. Symon iohannis diligis me. Et uo-
lunt scriptor utriusq. deprauatū. ut p̄bar
iohannā hoc ē filiū iohannis barione. scriptū
una detracta syllaba. Iohanna autē int̄pre-
tat dñi grā et fuisse petrū trinomiū. Petrū
cefam. et symon bariona. Symon autē he-
braice int̄precat̄ audiens. Saulus hebreo
sermone temptatio dictus. eo quod prius in
temptatione ecclę sit uersatus. Persecutor
enī erat. inde nōm habet istud quando p̄se-
quebat xpianos. Postea mutato nomine sa-
lo factus ē paulus. quod int̄precat̄ mirabilis
sive electus. Mirabilis. uel quia multa signa
fecit. uel quia ab oriente usq. ad occasū euā-
gelii xpi in omnib. gentib. p̄dicauit. Cefas
sic in actib. aptōq. sp̄s sēs dicit. Segregate mē
barnaban et paulū ad op̄as quod elegi eos.
Latino autē sermone paulus amodico dictus.
Vnde et ipse ait. Ego autē sū minimus omnium
aptōq. Quando enī salus superbus elatus. Quo-
do paulus. humilis modicus. Ideo sic loquitur.
Paulo post uidebo te. Id est prima modicus. H
quia modicus factus est. ipse dicit. Ego enī
sū nouissimus aptōq. et mihi in minimo omnium
scq. Cefas autē et saulus ideo mutato nomine
sūt uocati ut essent etiā ipso nomine noui sic
abrahā et sarra. Andreas frāt petri carne et
coherens gr̄. scđm hebrēā et himologiā int̄pre-
tat decorus siue respondens. Sermon
autē greco auro uirilis appellat. Iohannis
quodā uaticinio ex merito nōm accepit. In
p̄tat enī inquis ē gratia uel dñi grā. Amplius
enī cū ceteris aptis dilexit ih̄s. Iacobus zebē-
dei ap̄tre cognominat. quē relinquens cū
hannie uerū patrē secuti sunt. Hi sunt filii
tonitru qui etiā boanarges. exfirmat et

et magnitudine fidei nominati sūt. Hic est iacob
 filius Zebedei fr̄ iohannis. qui post ascensionē
 dñi ab herode manifestat̄ occisus. **Iacobus** alfei
 ob distinctionē prioris cognominatus qui dicit̄
 filius Zebedei. sic iste filius alfei. Cognomentū
 igit̄ ambo aptere sumpserunt. Iste est iacobus
 minor qui in euangelio fr̄ dñi nominat̄. quia maria
 uxor alfei soror fuit matris dñi quā maria
 cleophe iohannes euangelista cognominat̄. apa
 tre siue agentilitate familie aut quacūq̄ alia
 causa ei nom̄ inponens. Alfeus aut̄ hebreo ser
 mone in latinū exprimit̄ milesimus siue doc
 tus. **Phylippus** os lampadarū uel os manū.
Thomas abyssus uel geminus. Vnde et grece
 didimus appellat̄. **Bartholomeus** filius sus
 pendentissime. Syrrū ē non hebreū. **Matheus**
 in hebreo donatus exprimit̄. Idē et appellat̄
 leui. ex tribu ex qua ortus fuit. In latino aut̄
 ex opere publicani nom̄ accepit. quia ex pub
 licanis fuit electus et in apostolatū translatus.
Symon chananensis addistinctionē symonis pe
 tri de uico galilee canan. ubi aquas dñs mu
 tauit in uinū. Ipse ē qui in alio euangelista
 scribit̄ zelotes. Canaan quippe zelū int̄pre
 tat̄. **Iudas** iacobi qui alibi appellat̄ lebe
 us. figuratū nom̄ habet a corde. quod nos di
 minutū. corculū possumus appellare.
Ipse in alio euangelista thaddeus scribitur.
 quē ecclesiastica tradit hystoria missū p̄ddi
 sa ad abagarū regē. **Iudas** scariothes uel
 auico in quo ortus ē. uel ex tribu isachar
 uocabulū sumpsit. quoddā p̄sagio futuri
 in condemnationē sui. **Isachar** enī int̄pre
 tat̄ merces. ut significaret̄ p̄ciū p̄ditoris.
 quo uendit dñm. sic scriptū ē. Et acceper̄
 mercedē meā triginta argenteos. p̄ciū qđ
 ad p̄ciatū sū ab eis. **Matthias** qui int̄ apl̄s

sine cognomine solus habetur. int̄pretatur
 donatus. ut sub audit̄ p̄uidet. Iste enī in loco eius
 electus ē apl̄s. cū p̄duobus fors mitteret̄. **Marcus**
 excelsus mandato. utiq̄ p̄p̄t euangelizā atissimū
 quod p̄dicauit. **Lucas** ipse confurgens siue ipse
 eleuans. eo qđ eleuauerit p̄dicationē euange
 lii palus. **Barnabas** filius p̄phet̄ uel filius con
 solationis. **De his qui in euangelio nominantur.**

Maria in luminat̄rice siue stella maris. genuit
 enī lum̄ mundi. Sermonē aut̄ fr̄o maria do
 mina nuncupat̄. Sepulchre. quia dñm genuit.

Elisabeth dei mei saturitas uel dī mei iuramen
 tū. **Magdalene** turris.

Archae ir
 ritans uel p̄uocans. **Ser** mones aut̄ fr̄o

int̄pretat̄ dominans. **Achanan** donū dī quia

dolus ē simulatio dono dī in eo n̄ fuit. **Zebedeus**

donatus. siue fluens iste. **Matheus** iustus siue

iustificat̄ aut̄ iustificandus. Syrrū ē nom̄ non

hebreū. **Lazarus** aduersus eo quod sit a morte

resuscitatus. **Herodes** pelliculus gloriosus da

ra et chrmologia. **Caiphas** inuestigatus aut̄

sagax. aut̄ uomēs ore. Inique enī ore suo iustū

condemnauit quā ius hoc m̄sterio p̄phetali

adnuntiasset. **Pontius** declinans conciliū. Vtq̄

iudeq̄. accepta enī aqua lauit. manus suas

dicens. Innocens ego sū a sanguine iusti huius.

Pilatus os malleatori. s. Quia dū xp̄m ore suo
 et iustificat et condēnat. more malleatoris utraq̄
 feret. **Barabab** filius magistri eq̄. absq̄ dubio
 iudeq̄ magistri qui est diabolus homicidiorū
 auctor. qui usq̄ hodie regnat in eis.

DE MARTYRIBUS. XLV

Martyres greca lingua latine testes dicunt̄.

Vnde et testimonia grece martyria nuncupant̄.

Testes aut̄ ideo uocati sunt. quia p̄p̄t testimonii
 xp̄i passiones sustinuer̄. et usq̄ ad mortē pueri
 tate certauer̄. Quod uero non testes quod latine

suspendentes
 aquas. s. filius.

itaque possemus sed greci martires appellamus fami-
liarius scilicet auribus hoc grecum uerbum sonat sicut
et multa greca nomina quae platinus utimur.

Martiriū primus in nouo testamento stefanus
fuit qui hebreo sermone interpretatur norma quod
profuert in martyrio ad imitationem fidelium. Idem
autem et greco sermone uoluntatem uertit corona-
tus. et hoc prophetae quod sequeretur in re uati-
cino quodam futurum prius in uocabulo resona-
ret. Passus est enim et quod uocabatur accepit.

Stefanus enim corona dicitur humiliter lapidatus
sed sublimiter coronatus. Duo sunt autem mar-
tyrii genera. Vnum in aperta passione.
atque in uocantibus. Nam mul-
ti hostis insidias tolerantes et cunctis carna-
libus desideris resistentes pro hoc quod se omni po-
tenti deo in corde mactauerunt. etiam pacis tem-
pore martires facti sunt qui etiam persecutionis
tempus existeret martires esse potuerunt.

DE CLERICIS. XII.

Cleros et clericos hunc appellatos quia mathi-
as forte electus est quem primum papas apostolos legimus
ordinatum. Cleros enim grece fors uel hereditas di-
citur. Propterea ergo dicti clerici quia de sorte sunt
domini uel quia domini partem habent. Generaliter autem
clerici nuncupantur omnes qui in ecclesia christi deseruiunt.

Quorum gradus et nomina haec sunt. **O**stiarius. **P**salmista.
Lector. **E**xorcista. **A**ccolitus. **S**ubdiaconus.
Diaconus. **P**ater. **E**piscopus. **O**rdo episcopo-
rum quadripartitus est. Id est in patriarchis. archiepis-
copis metropolitans. atque episcopis. **P**atriarcha gre-
ca lingua summus patrum interpretatur quia primum
id est apostolicum retinet locum et ideo quia sum-
mo honore fungitur tali nomine consecratur. Sicut
romanus. antiochenus. et alexandrinus. **A**rchiepiscopus
greco uocabulo quod sit summus episcoporum.

Tenent enim uicem apostolicam et praesident tam metropo-

litanis quam episcopis ceteris. **M**etropolitani autem
a mensura ciuitatum uocati. Singulis enim primum
tatis prominent. quorum auctoritati et doctrinae ceteri
sacerdotes subiecti sunt sine quibus nihil reliquos ep-
iscopos agere licet. Sollicitudo enim totius primum
tatis ipsis commissa est. Omnes autem superius designa-
ti ordines uno eodemque uocabulo episcopi nominantur.

Sed inde prius uocato nomine quidam utuntur propter
distinctionem potestatum quam singulariter acce-
perunt. **P**atriarcha patrum princeps. **A**ram enim
princeps. **A**rchiepiscopus princeps episcoporum. **M**et-
ropolitani mensura ciuitatum. **E**piscopus autem
uocabulum inde dictum quod ille qui super
fieri super intendat curam scilicet subditorum
gerens. **S**copum enim latine intendere dicitur.

Episcopi autem grece latine speculatores inter-
pretantur. Nam speculator est posticus in ecclesia de-
tus eo quod speculetur atque perscrutetur populorum
infra sepositos mores et uitam. **P**ontifex prin-
ceps sacerdotum est quasi uia sequentium. Ipse enim
summus sacerdos. ipse pontifex maximus nuncu-
patur. Ipse enim efficit sacerdotes atque leuitas.
ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit. ipse
quod unus quisque facere debet ostendit. In-
te autem pontifices et reges erant. Nam maxime
rum haec erat consuetudo ut rex esset etiam sa-
cerdos uel pontifex. Vnde et romani impera-
tores pontifices dicebantur. **V**ates autem mentis
appellatur cuius significatio multiplex est.

Nam modo sacerdos modo propheta significatur
modo poeta. **A**ntistes sacerdos dictus ab eo quod
ante stat. Primus est enim in ordine sacerdotum et
praese nullum habet. Siue latine sacerdos. Siue
dos autem nomen habet compositum ex greco et la-
tino quasi sacrum dans. Sic enim rex a regendo
ita sacerdos a sanctificando uocatus est. Consecratur
enim et sanctificatur. Sacerdotes autem et gentium flammam

mines dicebant. Hi incapite habebant pillem in quo erat breuis iurga desup habens lang aliquid. Quod cupit ferre non possent. fil o tantu capi ta religare ceper. Nam nudis penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde a fil o quo utebant flamme dicti sūt quasi flamines. Veru festis diebus filo deposito pillem imponebant. Placerdotii eminentia. Presbit grece. latine senior interpretat. non modo peccate uel de crepta senectute. sed ppt honore dignitatis qua acceper presbiteres nominant. Ideo aut epibiteres sacerdotes uocant. quia sacru dant sic epi. Vnde et apud ueteres ide epi et psbiteres fuerunt. Quia illud nom dignitatis e hoc status. Qui licet sint sacerdotes. tamen pontificatus apice non habent. quia nec xrismate fronte signant. nec parachru spm dant. qd solis debet episcopis lectio actiu apte de monstra. **L**euit ex nomine auctoris uocatur. Deleu eni leuite exorti sūt. a quibus inteplo di mystici sacramti ministeria explebant. Hi grece diacones. latine ministri dicunt. Quia sic in sacerdote consecratio. ita in diacono ministerii dispensatio habet. Ippo diacones grece. quod nos subdiaconos dicimus. qui ideo sic appellant. quia subiacent pceptis et officiis leuitaru. Oblationes eni in templo di a fidelib. ipsi suscipiunt. et leuitis supponendas altarib. deferunt. Hi apud hebreos nachiner uocant. **L**ectores a legendo. **P**salmist apsal mis canendis uocati. Illi eni pdicant populis quid sequat. Isti canent ut excitent a conpu nctione animos audientiu. **L**icet quida lectores ita miserant pnuntiant. ut quosdam ad lectu lamentationeq. compellant. Idē etiā et pnuntiatores uocant. quod porro adnuntiat. Tanta eni etā clara erit eor uox. ut quāuis

longe positoru aures adimpleant. **C**antor aut uocatus quia uoce modulat incantu. Huius duo genera dicunt in arte musica sic ea docti homines latine dicere potuer. **P**recentor et succentor. **P**recentor scilicet. qui uoce pmitte incantu. **S**uccentor aut. qui subsequente canendo respondet. **C**oncentor aut dicit quia consonat. Qui aut neconsonat nec concinit. nec concentor erit. **A**ccoliti grece. latine uero ceraserari dicunt. adeportandis cereis quando legendū ē euangelium aut sacrificium offerendum. **T**unc eni accendunt luminaria ab eis et deportant non ad effugandas tenebras dū sol eodē tempore rutilat. sed ad signū letitię demonstrandū. ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendat. De qua in euangelio legit. **E**rat lux uera que inluminat omne homine ueniente in hunc mundū. **E**xorcistę ex greco in latinū adiuuantes siue inperantes uocant. Inuocant eni sup ex tunciminos uel sup eos qui habent spm inmundū nom dñi ihu. adiuuantes pēu ut egrediat ab eis. **O**stiani idē et ianitores qui in ueteri testamto electi sūt ad custodiā templi ut non ingrederet eū immundus in omni re. Dicti sunt ostiani. quod p sūt ostii templi. Ipsi eni tenentes clauē omā intus extraq. custodiunt. atq. ut bonos et malos habentes iudiciū fideles recipiunt. respuunt infideles.

DE MONACHIS. XIII.

Monachus greca etymologia uocatus eo quod sit singularis. Monas eni grece singularitas dicit. Ergo si solitarius interpretat uocabulū monachi. quid facit in turba qui solus ē. Plura sūt aut genera monachoru. **C**enobite. quos nos in comune uiuentes possumus appellare. Cenubiū eni plurimoru ē.

Anachoritz sunt qui post cenabiale uitae deser-
ta petunt. et soli habitant pdeserta. Et ab eo
quod paul ab hominibus recesserunt. tali nomine
nuncupantur. Sed anchoritz helia et iohanne.
cenobitz aptos imitant. **H**eremititz hi sunt
qui et anchoritz ab hominibus conspectu remo-
ueri. heremum et deserta solitudinis appeten-
tes. Nam heremum dicitur quasi remotum. **A**bbas
autem fratri nomen. significat in latinum patrem. Quod
paulus romanis scribens exposuit dicens. In
quo clamamus abbas pater. In uno nomine du-
abus usus linguis. Dicit enim abbas fratri nomine
patrem. et rursus latine nominauit idem patrem.

DE FIDELIS ET FLUMINIBUS. XVII.

Xpianus quantum in prelatio ostendit de inue-
nitione deductus. siue denomine auctoris et ere-
tici. A christo enim christiani sunt cognominati. ^{siue} **A**u-
da iudei. De magistri quippe nomine cog-
nomen sectatoribus datum est. Christiani autem omnes
iudeis quasi obprobrio nazarei uocabantur.
pro eo quod dominus noster atque saluator a iudeo quodam
galileo nazareus sit appellatus. Non se autem
glorietur christianum qui nomen habet et facta non ha-
bet. Vbi autem nomen secutum fuerit opus. certis-
sime ille est christianus. quia se factus ostendet
christianum. ambulans sic et ille ambulauit.
a quo et nomen traxit. **C**atholicus. uniuersalis
siue generalis interpretatur. Nam greci uniuersa
catholicon uocant. **O**rthodoxus est
recte credens. et ut credit uiuens. Ortho
enim grece recte dicitur. doxo gratia. Hoc est uir
recte gratia. Quoniam nomen non potest uocari. qui
aliter uiuit quam credit. **N**eophytus grece.
latine nouellus. et rudis. fidelis. uel nuper
renatus interpretari potest. **C**atechumenus
dictus pro eo quod huc doctrina fidei audit.
nec dum tamen baptismum precepit. Nam catechumi

nus grece auditor interpretatur. **C**onpetens uero
catus. quia post instructionem fidei conpetit
gratiam christi. Inde et appetendo conpetentes uocantur.
Laicus popularis. Laos enim grece populus dicitur.
Proselytus id est adueniens et circuncisus. qui
miscetur populo dei. grecum est.

DE ECCLESIA ET SYNAGOGA. XVIII.

Ecclia grecum est quod in latinum uertitur
conuocatio. propter quod omnes ad se uocet. **C**atholica
uniuersalis. **ΑΓΙΟΘΕΩΡΕΑ ΟΥ**. Id est
secundum totum. Non enim sic conuenticula heretico-
rum in aliquibus regionum partibus coartata
sed per totum terrarum orbem dilatata diffunditur.
Quia etiam apostolus ad probandum ad romanos dicens. Con-
gratias ago domino meo pro omnibus uobis. quia fides uestra
adnuntiatur in uniuerso mundo. Hinc et uniuersitas
ab uno cognominata est. propter quod
in unitate colligitur. Unde dominus in euangelio
Qui mecum non colligit. spargit. Cur autem ecclesia
cum una sit. a iohanne septem scribuntur. nisi ut
una catholica septiformi plena spiritu designetur.
Sicut et de domino nouimus dixisse salomone.
Sapientia edificauit sibi domum. sedidit
columnas septem. Quae tamen septem una esse non
ambigitur. Dicente apostolo. Ecclesia dei uiui quae est
columna firmamentum ueritatis. Inchoauit autem
ecclesia a loco. ubi uenit de caelo spiritus sanctus. et impleuit
uno loco sedentes. Pro peregrinatione autem
presenti. ecclesia sicut dicitur. eo quod in huius pere-
grinationis longitudine. posita promissione
rerum celestium specularetur. et idcirco sicut dicitur. id est
speculatio nomen accepit. Profutura uero
patris. pace hierusalem uocat. Nam hierusalem
lē pacis uisio interpretatur. Ibi enim absorta
omni aduersitate. pacis quae est christus presen-
ti possidebit opprobrium. **S**ynagoga grece con-
gregatio dicitur. Quod proprium nomen iudeorum.

Christiani dicebant
se nazareus.

Az
a sit orthodoxus.

quod neophytus

et etia catechumenus

populus tenuit. Iporū enī pprie synagoga di
ci solet. quā uis ecclā dicta sit. Hram uō apli nū
quā synagoga dixer. sed semp ecclā siue
discernendi causa siue quod intēcongregati
onē. Vnde synagoga. et conuocationē. Vnde
ecclā nom accepit. differt aliquid. qđ scilicet
congregari et pectora solent. quō et greges pprie
dicimus. Conuocari aut magis est utendū
ratione. sic sunt homines.

DE RELIGIONE ET FIDE. XVI.

Dogma apittando philosophi nominauerūt
Id est. hoc puto ē bonū. hoc puto ē uerū.
Religio appellata quod pēa dō religamus ani
mas nrās ad cultū diuinū uinculo seruendi
qđ uerbū compositū ē a religendo id est eli
gendo. ut autē latinū uideat religio. sic eligio.
ria sūt autē quę in religionis cultu ad colendū
dñi in hominib. pquirunt. Id ē fides. spes. cari
tas. In fide. quid credendū. In spe. quid speran
dū. In caritate. quid sit amandū. **F**ides est
qua ueritatē credimus id quod nēquaquā ui
dere ualeamus. Nam credere iam nō possum.
quod uidemus. Proprie autē nom fidei inde
est ductū. si omnino fiat quod dictū ē aut p
missū. Et inde fides uocata ab eo quod fit
illud qđ intusq placitū ē quasi intēdm et
homine. Hinc et foedus spes uocata quod sit
pes pgreendi. quasi ē spes. Vnde e contrario
desperatio. De est enī ibi spes. nulla q. pgre dien
di facultas ē. Quia dū quisq peccatū amat.
futurā glām non sperat. **C**aritas grece la
tine dilectio intēpretat. quod duos in se inli
get. Nam dilectio ad uob. incipit. quod est amor
dī et pximi. De qua aptus. Plentudo inquit
legis dilectio. Maior autē hēs omnibus. qā
qui diligit. et credit. et sperat. qui autē nō diligit.
quā uis multa bona faciat. frustra laborat. Om

nus aut dilectio sed magis amor dici solet. carnalis. nō dilectio
Dilectionis aut nom tantū in melioribus
rebus accipi solet.

SEPTIMO DE HERESIBUS ET SCISMATIBUS.

Hereses grece ab electione uocant. quod
scilicet unus quisq id sibi eligat. quod
melius illi esse uideat. Ut philosophi. Peripa
tēici. Academicī. Epicurei. Stoici. Uel
sic alii qui pueris dogma cogitantes arbi
trio suo delecta recesserunt. Inde heresis dic
ta greca uoce. ex intēpretatione electionis.
qua quisq arbitrio suo ad instituenda siue
asuscienda quelibet ipsi sibi elegit. Hob
ū nihil ex nrō arbitrio inducere licet. sed
nec eligere. quod aliquis de arbitrio suo in
duxerit. Aptos dī habemus auctores. qui
nec ipsi quicquā ex suo arbitrio. quod in
ducerent elegerunt. sed acceptā a xpo dis
ciplinā fidelit nationibus assignauer. Itaq.
etiā si angls decelis alit. euangelizauerit. ana
thema uocabit. **S**ecta a sequendo et tenendo
nominata. Nam sectas dicimus habitus animo
rū ac instituta. circa disciplinā uel ppositū
quē tenendo sequunt. longe aliā religionis
cultu opinantes quā ceteri. **S**cisma absis
sura animorū uocata. Eodē enī cultu eodem
ritu credit ut ceteri. solo congregationis de

^{et desiderio}
lectat desiderio. Et aut scisma cum dicunt ho-
mines. nos iusti sumus. nos sanctificamus inuim-
dos. et cetera similia. **S**uperstitio dicta eo
quod sit superflua. aut super instituta obser-
uatio. Alii dicunt a senibus quia multis
annis superstites perire delectant. et errant.
superstitione quadam nescientes quae uetera
colant. autque ueterum ignari adfiscant. Lucre-
tius autem superstitione dicit superstitum rerum
id est celestium et diuinorum quae super nos stant.
sed male dicit. Hereticorum autem dogmata ut
facile possint agnosci causas eorum. uel nomina
demonstrare oportuit.

DE HERESIBUS IUDICORUM II.

Iudaei confessores interpretantur. Multos enim
ex his sequitur confessio quos antea perfidia pos-
sidebat. **H**ebrei transitores dicuntur. quono-
mine admonentur ut de peioribus ad meliora
transiant. et pristinos errores relinquunt.
Pharisei et saducei inter se contrarii sunt. Ha-
pharisei ex hebreo in latinum interpretantur di-
uisi. eo quod traditionem et observationem quas
illi deuteris uocant iusticiam praeferrunt.
Vnde et diuisi uocantur a populo. quasi praei-
sticia. **S**aducei interpretantur iusti. Vindicant
enim sibi quod non sunt corporis resurrectio-
nem negant. et animam interire cum corpore pre-
dicant. Hi quinque tantum libros legis recipi-
unt. **E**thnici dicunt ipsum esse christum qui do-
cuit illos omnem abstinentiam. **M**arbonei di-
cunt ipsum esse christum qui docuit illos in om-
ni re sabbatizare. **G**eniste dicti. eo quod
degenera ab abraha esse se gloriantur. Nam cum in
babilonia uenisset populus dei. plerique relin-
quentes uxores suas. babilonicis mulieribus
adheserunt. Quidam autem israheliticis tan-
tum coniugiis contenti uel ex eis geniti. dum

reuerfi essent de babilonia diuiserunt sibi
hoc nomen iactantes. **M**eriste appellati eo quod
separent scripturas. non credentes omnibus
prophetis dicentes aliis et aliis spiritibus. illos pro-
phetauisse. **M**eris enim grece. **S**amaritae dicti. quia
legem solam custodiant. Nam prophetas non rece-
perunt. **I**n numero baptiste eo quod cotidie uestimenta
sua et corpora lauent.

QUIDAM ETIAM HERETICI QUIA DE RECTA RECE-
SSERUNT EX NOMINE SUOQUE AUCTORIS NUNCUPANTUR. Quidam
uero ex causis quas elegentes instituerunt.
Symoniani dicti a symone magistro discipulo
perito. cui petrus in adibus apostolus maledixit.
propter quod apostolus spiritus sancti gratiam pecunia emere uol-
uisset. Hi dicunt creaturam non ad deum sed ad
tunc quadam superna creatam. **M**enandriani
amenandro magistro discipulo symonis nuncu-
pati. qui mundum non ad deum sed ab angelis factum
asserunt. **B**asilidiani ab asilide appellati
qui inter reliquas blasphemias passum ihm ab-
gaut. **N**icolaitae dicti a nicolao diacono
ecclesie hierosolymitane qui cum stephano ecclesiam
constituitos est a petro. Qui propter pulchritudinem
relinquens uxorem. ut qui uellet eam uteretur
auersa est in stuprum talis consuetudo ut qui-
libet eam uteretur. ut inuicem coniugia commutarent.
quos iohannes in apocalypsin inprobat dicens.
Sed hoc habes quod didisti aetha nicolaitarum.
Agnostici propter excellentiam scientie se ita appe-
lari uoluerunt animam naturam dei esse dicunt.
Bonum et malum deum suis dogmatibus fingunt.
Carpocratiani a carpocrate quodam uocantur
qui dixit christum hominem fuisse tantum. et de
utroque sexu progentum. **C**hirintiani a chir-
to quodam nuncupati. Hi inter cetera circu-
cisionem obseruant. Mille annos post resur-

rectione inuoluptate carnis ficturos predicant.
 Vnde et grece ciliaste latine miliasti scilicet ap-
 pel lati. **N**azarei dicti quia dum xpm
 qui a iuoco nazareus est appellatus filium dei con-
 fiteantur. omnia ueteris legis custodiunt. **O** fite-
 acalubro nominati sunt. Coluber enim grece
 ofi dicitur. Colunt enim serpentes dicentes ipsum
 in paradiso induxisse uirtutis cognitionem.
Valentini aualentino quodam platimico
 sectatore uocati qui comas id est secula qua-
 dam in origine dei creatoris induxit. Xpm
 quoque de uirgine nihil corporis adsump-
 sisse. sed per quasi pistulam transisse asse-
 runt. **A**ppellatur quoque appelles. qui cre-
 atorem angelum nescio quem gloriosum superi-
 oris dei faciens dominum legis ibi illum igneum
 adfirmans. dixit xpm nondum in uertute
 sed hominem infantia apparuisse. **A**rcio-
 tiani a principibus appellantur. qui in uir-
 tute quam deus condidit opera et archange-
 lorum defendunt. **A**damiani uocati. quod
 ad imitandam nuditatem. Vnde et nudi orant.
 et nudi inter mares femineque conueniunt.
Caiani proinde sic appellati. quoniam cain adorant.
Sediani nomen acceperunt a filio adam qui uoca-
 tus est seth. dicentes eundem esse xpm. **M**elchi-
 sedeciani uocati pro eo quod melchisedech sa-
 cerdos dei non hominem fuisse sed uirtutem
 dei esse arbitrantur. **A**ngeli uocati quia an-
 gelos colunt. **A**postolici hoc sibi nomen
 ideo presumpserunt. quod nihil possidentes proprium.
 nequaquam recipiat eos qui aliquid in hoc
 mundo utuntur. **C**erdoniani a cerdo-
 ne quodam nominati. qui duo contraria
 principia asseruit. **M**arcioniste amarei
 one stoico philosopho appellati. qui cerdo-
 nis dogma secutus alterum bonum alterum

uultum dei asseruit. tamquam duo principia
 creatoris et bonitatis. **A**ntiochitae ab oblatio-
 ne uocati. Panem enim et calicem offerunt dicentes
 primis hominibus oblationem a fructibus terrae et
 a fructibus omnium fuisse celebratum. **A**quarii
 appellati eo quod aqua sola offerunt in calice
 sacramenta. **S**eueriani a seuerio exorti.
 Vinum non bibunt. uetus testamentum et resurre-
 ctionem non recipiunt. **L**atiani a latiano quo-
 dam uocati. qui et encreitae dicti. quia carnes
 abominantur. **A**logi uocantur tamquam sine
 uerbo. Logos enim grece uerbum dicitur. Domini enim
 uerbum non credunt. respuentes iohannem euan-
 gelium et apocalypsin. **C**atafrigi. nomen
 a puncta frigida dedit. quia ibi extiterunt.
 auctores eorum. montani. prisca. et maxi-
 milla fuerunt. Hi aduentum spiritus sancti non in aposto-
 lis sed in se traditum asserunt. **C**ataractae propter mun-
 di ita se nominauerunt. gloriantes enim de suis
 meritis. negant penitentiam. ueniam peccatorum.
Viduas si inuenerint. tamquam adulteras da-
 nant. mundiores se ceteris predicant. qui
 nomen suum sic cognoscere uellent mundanos
 se potius quam mundos uocarent. **P**aulia-
 ni a paulo famosissimo exorti sunt. qui dixit
 non semper fuisse xpm sed a maria sumpsisse
 initium. **C**rimogenuani a bermogene quodam
 uocati. qui materia innata introducens
 deum in nato eam comparauit. matremque elementorum
 et deum asseruit. quos apostolus inprobatur de-
 mentis seruientes. **M**anchei a quodam pseudo
 extiterunt qui uocatus est manes. Hi duas
 naturas et substantias introduxit. id est
 bonam et malam et animas ex deo quasi ex
 aliqua fonte manare asseruit. Testamentum
 uetus respuunt. nouum ex parte recipiunt.
Antropomorfitae dicti pro eo quod simplicitate

rustica dñi habere humana membra que
indiuinis libris scripta sūt arbitrant. Antro
po enī gr̄ce latine homo int̄pretat. Igno
rantes uocē dñi qui ait. sp̄s est d̄s. Incorpo
reus est enī. nec membris distinguit. nec
corporis mole censet. **C**racit̄ aberadio
auctore exorti. Monachos tantū recipiunt
coniugia respuunt. regna c̄l̄q̄ paruulos ha
bere non credunt. **N**ouatiani anouato ro
māz urbis p̄bro exorti. qui adūsus corneliū
cathedrā sacerdotale conatus inuadere ere
sem instituit nolens apostatas suscipere. et
rebaptizans baptizatos. **M**ontani heretici
dicti quod tempore p̄secutionis in montib
latuer. qua occasione se catholicis ex̄c̄t̄ cor
pore diuiser. **E**bionit̄ abebione dicti. siue
apaupertate. Xpm enī p̄fectū suq̄ uirū uis
tū putant effectū. Vnde conpetent ebioni
ppaupertat̄ intelligent̄ ep̄ellati sūt. Hi semi
iud̄i sūt. et ita tenent euangelii ut legem
carnalit̄ seruent. Aduersus quos ad gala
thas apl̄s scribens inuenit. **E**otiani a so
tino gallo gr̄ce firmus ep̄scopo nuncupa
ti. qui ebionitarū heresē suscitans asseruit
xpm amaria p̄iōseph nuptiali cotu fuis
se conceptū. **A**riani ab̄erio quodā nuncu
pati sūt. Hi offerre sacrificiū p̄defunctis sper
nunt. **C**riani ab̄erio sūt uocati. Idemq̄ euno
miani ab̄eunomio quodā dialectico gr̄ci
discipulo ex̄c̄iū nomine magis innotuer.

Dissimile patri asserentes filiū et filio sp̄m scm̄.
Dicunt etiā nullū imputari peccatū infide
manentiū. **O**rigeniani origene auctore
exorti sūt dicentes qd̄ non possit filius uide
re patrē nec sp̄s sc̄s filiū. Animas quoq̄ in
mundi principio dicunt peccasse. et p̄diū
sitate peccat̄q̄ ac̄lis usq̄ ad̄tras diuīsa corpa

ra quasi uincula meruisse. eaq̄ causa factū
fuisse mundū. **N**octiani aquodā nocto uo
ti. qui dicebat xpm eundē et̄ et patrē. et
sp̄m scm̄ ipsaq̄ trinitatē inofficiisq̄ nominib
non p̄sonis accipiunt. Vnde et patri passiani
uocant̄ quia patrē passū dicunt. **S**abellia
ni ab̄eode nocto pullulasse dicunt cuius
discipulū phibere fuisse sabellū. **E**x̄c̄iū
nomine maxime innotuer. unde et sabel
liani uocati sūt. Hi unā p̄sonā patris et̄ filii
et sp̄s sc̄i asstruunt. **A**rriani ab̄arrio al̄
andrino p̄sbitero orti sūt qui cognūm
patri filiū n̄ agnoscens. diuersas intrin
te substantias asseruit contra illud qd̄
ait dñs. Ego et p̄tr̄ unū sumus. **M**acedo
niani amacedonio constantinopolitano
ep̄scopo dicti sūt. negantes dñm et̄ sp̄m scm̄
Apollinarist̄ ab̄apollinare uocati sūt. dic
tes xpm corpus tantūmodo sine anima
suscepisse. **A**ntedico marit̄ appellati sūt
p̄ eo qd̄ marit̄ uirginitati contra dicunt
asserentes eā post xpm natū uiro suo fuis
se cōmixtā. **M**etangis nominati id̄ eorū
nom̄ acceper. quia angios gr̄ce uas dicit̄.
Asser̄ enī sic et̄ in patrē filiū tamquā uas
minus intra uas maius. **P**atriciani aquo
dā patricino nuncupati sūt qui substantiā
humane carnis ad̄iaboło conditā dicunt.
Quolctiani aquodā colito nominati. qui
dicunt dñm non facere mala. contra illud
quod scriptū est. Ego d̄s creans mala.
Floriani a florino. qui e contrario dicunt
dñm creasse mala. contra id quod scriptū
ē. fecit d̄s om̄a bona. **D**omatist̄ adoma
to quodā afro nuncupati. qui denūm
ueniens totā p̄ne affricā sua p̄suasione
decepit. asserens minorē patri filiū et̄ m̄

nonre filio spm scm. et rebaptizans catholicos.
Bonosiaci ab onoso quoda episcopo exorti p
 dunt qui xpm filiu di adoptiuu non p
 u afferunt. **C**irculiones dicti eo qd agrestes
 sunt quos cotopitas uocant. supra dicti ere
 sis habentes doctrina. Hi amore martirii
 semetipsos perimunt. ut uiolent de hac
 uita discedentes martyres nominentur.
Prisillianiste apriscilliano uocati. qui in
 spania ex errore gnosticor et manicheorum
 pmixtu dogma composuit. **L**uciferiani.
 alucifero firmit ep o orti. qui episcopos
 catholicos qui constanti psecutione pfidig
 arrianoq sentientes erant et postea correcti
 redire incatholicam delegerunt damnantes.
 siue qd credider. siue qd se credidisse simu
 lauerant. quos ecclia catholica materno
 recipit sinu tamqua petru post fletu ne
 gationis. Hanc illi matris caritate supbe
 accipientes. eosq recipere nolentes abscede
 comunionem recesser. et cu ipso lucifero auc
 tore suo qui mane oriebat cadere meruer.
Louianiste auouiano quoda monacho dic
 ti. afferentes nulla nuptiaru et uirginu
 ee distantia nulluq ut abstinentes et sim
 pliciter epulantes ee discrimen. **E**luidiani
 ab eluidio nominati. qui dicunt post na
 tu xpm alios maria filios deuero ioseph
 peperisse. **L**atiniani apatno quoda ex
 orti. Inferiores corporis partes ad diabolo
 factas opinant. **A**rabici nuncupati eo qd
 in arabia exorti s. Dicentes anima cu
 corpore mori atq in nouissimo utruq
 resurgi. **T**ertullianiste dicti a tertullia
 no presbitero africano puincie ciuitatis
 cartaginensis. anima immortal ee sed cor
 pora p dicanter. et animas hominu peccatoz

post morte indemones uerti putantes.
Tesseres decattor dicti. qd quarta decima
 luna pascha cu iudeis obseruanda et tendunt.
 Nam tessera quattuor. deca decem significant.
Nictages a somno nuncupati. quod uigilias
 noctis respuant. suprestitione ee dicentes.
 iura temerari diuina quinocte adrequie
 tribuit. **P**elagiani a peligio monacho ex
 orti. Hi liberu arbitriu diuine gr ante
 ponunt dicentes sufficere uoluntatem
 adimplenda iussa diuina. **N**estoriani
 anestorio constantinopolitano episcopo
 nuncupati. quibetia uirgine mariam
 ndi sed hominis tantummodo asserunt ge
 netricem. ut alia psona carnis alia faceret
 ditatis. nec unu xpm unibo di et carne
 credidit. sed separati atq se uincti alte
 ru filiu di alteru hominis p dcauit.
Euticiani dicti ab eutice constantinopoli
 no abbate. qui xpm post humana adsup
 tionem negauit existere de duab natu
 ris. sed sola in eo diuina asseruit ee natura.
Acesalor dicti idest sine capite. Nullus eni eoru
 repperit auctor a quo exorti s. Hi trium
 calcedonensiu capitulor impugnatores duaru
 in xpo substantiaru pprietate negant. et una
 in ei psona natura p dcauit. **T**eodosiani ega
 iante appellati a teodosio et gaiano. quate
 porib iustiniani principis in alexandria po
 puli pusi electione uno die sunt ordinati
 episcopi. Hi errores euticetis et dioscori sequen
 tes. calcedonense conciliu respuunt. **E**x duab.
 una in xpo natura asser. qua teodosiani cor
 rupta gaianor incorrupta contendunt. **C**no
 it et tritoz a teodosianis exorti s. ex quib.
 gnotz ab ignorantz dicti quia pustiati aqua
 exorti s. id adiciunt qd xpi diuinitas ignoret.

fitura que sunt scripta de die et hora nouissi-
ma. n̄ recordantes xpi psonā meāia loquentis.
Dies iudicii in corde meo. **T**ripliciter uero uocati
qd̄ sic tres psonas in trinitate ita quo q̄ tres
astriunt deos ēē. Contra illud qd̄ scriptū
ē. audi isrl̄ dñs d̄s tuus d̄s unus ē. **S**unt
et alie hereses sine auctore et sine nomi-
nib. ex quib. alie triforme putant ēē d̄m.
alie xpi de patre natiuitatis initium tem-
poris dant. alie liberationē hominum
apud inferos factā xpi descensione non
credunt. alie animā imaginē d̄i negant.
alie animas conuertunt demones et qua-
cūq̄ animalia existimant. alie de mun-
di statu dissentiant. alie innumerabiles
mundos opinant. alie aquā dō coetnā
faciunt. alie nudis pedibus ambulant.
alie cū hominib. non manducant. **H**ec s̄
hereses adūsus catholicā fidē exortę et
ab apostolis et ascis patrib. uel conciliis
p̄damnatę. quedū in se multis erroribus
diuisę inuicē sibi dissentiant communi
tamen nomine adūsus eccl̄iam d̄i conspi-
rant. Sed et quicūq̄ alit̄ scripturā scām
intelligit quā sensus sp̄s sc̄i flagitat a quo
conscripta ē licet decepta n̄ recesserit tam
hereticus appellari potest. **iiii.**

DE PHRYLOSOPHIS GENELI

Phylosophi greca appellatione uocant.
qui latine amatores sapientię int̄pretant.
Est enī phrylosophus quid uinariū et humana-
rū rerū scienciā habet et omne beni ui-
uendi tramitē tenet. Nom̄ philo sophoꝝ
primū aptagora fert̄ exortū. Nam dū
antea greci ueteres sophistas id est sapi-
entes aut doctores sapientię semetipsos
iactantius nominarent. iste interrogatus

quid p̄ficeret. uerecundo nomine phrylosophū
id est amatore sapientię se ēē respondit. qm̄ sa-
pientię p̄fiteri arrogatissimū uidebat. **L**atini
inceps posteris placuit ut quantalibet de re
ad sapientiā p̄tinentib. doctrina quisq̄ uel
talus uideret excellere. nisi phrylosophus
caret. Idem aut̄ phrylosophi triplici gene-
diuidunt. Nam aut̄ fisici s̄. aut̄ ethici
logici. **F**isici dicti quia de naturis tractant.
Natura quippe grece fisis uocat. **E**thici quia
de morib. disputant. **M**ores enī apud grecos
ethis appellat. **L**ogici aut̄ quia in naturis
et in morib. rationē adiungunt. **R**atio enī
grece logos dicit. Diuisi sunt aut̄ ethici in
resib. suis habentes quidā nomina ex au-
rib. suis. ut platonici epicurei pythagorici.
Alii a locis conuenticulorū et stationū suis
ut peripatetici academici Platonici aplato-
ne philosopho dicti. **H**i animarū creatorē
esse d̄m corporū angelos asserunt. et p̄mu-
tos annos circulos indiuisa corpora redire
animas dicunt. **S**toici a loco dicti. porticus
enī fuit athenis. quā **ΠΥΚΤΑΝΗ** ce
appellabant. in qua picta erant gesta sa-
pientū atq̄ uirorū fortū hystorię. **L**ato-
porticu sapientes phrylosophabant. ex quo
et stoici dicti sunt. **G**rece enī porticus
dicit. **N**ane secta primus zeno instituit.
Hi negant sine uirtute effici quēquā be-
tū omne peccatū uni forme ēē asserunt
tes. **S**ic ille nocens erit qui pal. eas furauit
rit quā quia aurū. **Q**ui mergū occiderit
qui equū. **N**on enī animal crimen sed
mus fecit. **H**i etiā animā cū corpore pe-
rire dicunt. **A**nimū quoque uirtute cor-
tinentis affectant glām gōnā cū se fatiant
non ēē gēnos. **A**cademici appellati a uillis

platonis academia. Athenarum ubi idem plato docebat. Hi omnia incerta opinantur. Sed sic facendum est. multa incerta et occulta esse quae uoluit deus intellegentia hominis excedere. Sic tamen plurima esse quae possint ex sensibus et ratione comprehendere. Hanc sectam archisilatus cyrenaeus philosophus repperit. cui sectator fuit democritus qui dicitur tamquam in puteo alto ita ut fundus nullus sit. ita in occulto iacere ueritate. Peripatetici adambulacione dicti quod aristotelis auctor eorum deambulans disputare solitus est. Hi dicunt quandam particulam animae esse aeternam. Dereliquo magna ex parte mortalem. Quicquid ab immundicia impudentiae nuncupati. Contra humanam enim ueritatem in pectore coram coniugibus. eis mos erat. censentes licitum honestumque esse palam cum uxore coeubere. quia coniugium iustum est. Publice id predicantes agendum ut canes inuiuis uel plati. eis. Unde et acanibus. quae uita imitabantur. etiam uocabulum nomenque traxerunt. Epicurei dicti ab epicuro quodam philosopho amatore uanitatis non sapientiae. quae etiam ipsi philosophi porcum nominauerunt quasi uoluitans in ceno carnali. uoluptate corporis summi boni asserens. Qui etiam dixit nulla diuina prouidentia instructum esse aut regi mundum. sed originem rerum aethomus id est insecabilibus. ac solidis corporibus adsignauit. Quorum fortuitas excursionibus. uniuersa nascantur et nata sunt. Asserunt autem deum nihil agere. omnia constare corporibus. animam nihil aliud esse quam corpus. Unde et dixit. Non ero postea quam mortuus fuero. Cum non solum nudi per opacas indies solitudines prohibent philosophari. adhibentes tantum genitalibus tegmina. Cumque enim ex eo dictum est

quod iuuenes nudi exercentur in campum. ubi putenda sola tantum operiunt. Hi et agnoscendo se cohibent. Theologi autem idem sunt qui et fisici. Dicti autem theologi quoniam in scripturis suis de deo dixerunt. Quorum uaria constat opinio. quid deus esset dum quererent. Quidam enim corporeo sensu hunc mundum uisibilem ex quattuor elementis deum esse dixerunt. ut dionysius stoicus. Alii uero spiritalem intellexerunt mentem esse deum. ut tales mullesius. Quidam animam in omnibus conmanentem et lucidam. ut pius magister. Quidam deum sine tempore incommutabilem. ut plato. Quidam mentem solutam ut cicero. Quidam a seipso conentem. ut maro. Inuentum enim solummodo deum non ut inuenerunt exposuerunt. quia euangelium in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapientes. stulti facti sunt. Platonici quidem deum curatorem et arbitrum et iudicem dicunt. Epicurei otiosum et in exercitum. Democritus autem platonici adfirmant incorporeale. stoici corporale. Epicurus aethomus. Pythagoras. ex numeris. Cratylus. ex igni. Unde et uarro ignem mundi animum dicit. Proinde quod in mundo ignis omnia gubernet. sicut animus in nobis. Quam uariissime. Qui cumque inquit in nobis. ipsi sumus. Cum exire morimur. Ergo et ignis cum demundo perfulgorem perficiet. mundus emoretur. Hi philosophorum errores etiam et apud ecclesiam induxerunt hereses. Inde conae et formae nescio quae inde apud artium trinitas nominis. et apud ualentinum platonici furor. Inde marcionis deus melior de tranquillitate. Ab stoicis enim uenerat. et ut anima interire dicitur. epicurus obseruat. Et cum carnis restitutione neget. de uana omnium philosophorum scola sumit. Et ubi materia cum deo equatur. Zenonis disciplina est. Et ubi quid de igneo deo legitur. eratitius inuenit. Eadem materia apud hereticos et philosophos

uoluntate. id est retractatus implicatur.

DE POETIS. V.

Poetæ inde sunt dicti sic ait tranquillus. cupri-
mū homines exula fertate rationē uitæ ha-
bere cepissent. seq. ac deos suos nosse. cultū mo-
dicū ac sermonē necessariū cōmēti sibi uiri
usq. magnificentiā adreptionē deorū suorū exco-
gitauer. Igit. ut tēpla illis domib. pulchrio-
ra et simulaera corporib. ampliora faciebant.
ita eloquio etiā quasi angustiori honori-
randos putauer. laudesq. eorū et uir-
bis inlustriorib. et iocundiorib. numeri-
ris extuler. Id genus quia forma quadā
efficit. quæ poetæ dicunt. poema uocatur est.
eiusq. fictores poetæ. Vates autem uocantur appella-
tos. Quarro auctor est. uel auuendis carminib.
id est fleclendis. hoc ē modulandis. Exinde
poetæ latine uates. Olim scripta. eorum ua-
ticinia dicebant. qd. in quadā et quasi uesa-
nia inscribendo commouerentur. uel quod
modis uerba conecterent. **H**icere antiquis
puinci reponentib. etiā p̄furore. Diuini eo-
dē erant nomine. quia et ipsi quoq. p̄eaq. uer-
sib. efferebant. **L**irici poetæ dicti apotulini.
id est auarietate carminū. Vnde et lyra dic-
ta. **T**ragædi dicti. quod initio canentib. p̄e-
miū erat hyrcus. quē greci tragos uocant.

Vnde et oratus. Carmine quæ tragico uilem
certauit obhyrcū. Iam dehinc sequentes tra-
gici multū honorē adepti sunt. excellentes
in argumentis fabularū aduertatis imagi-
nē. fictis. **C**omici appellati siue a loco quia
circū pagos agebant quos greci comas uo-
cant. siue a comessatione. Solebant post
erbu homines ad eos audiendos uenire.
Sed comici priuatorū hominū p̄dicant acta
tragici u. res publicas et regū hystorias.

Liræ tragicorū argumenta ex rebus luctuosissimis
micorū ex rebus letis. Duo sunt autē genera co-
micorū. id est ueteres et noui. Veteres qui et
comidiculares extiter. ut plautus. accius. ter-
rentius. Noui. qui et satirici. Quib. generaliter
uitia carpunt. ut flaccus. p̄sius. iuuenalis.
uel alii. Hi enī uniuersorū delicta corripunt
nec uocabat. eis pessimū quēq. describere.
cuiuslibet peccata moresq. reprehendere. Unde
et nudi pingunt. eo qd. p̄ eos uita singula de-
nudoit. **S**atirici autē dicti siue qd. pleni
sint omī facundia siue a saturitate et cop
De pluribus oī simul reb. locunt. seu ad illa
lance quæ diuisis frugū uel pomorū gener
ad tēpla gentiliū solebant deferri. Aut lo-
ris nom tractū qui inulta habent eaq. puino
lota dicunt. Quidā autē poetæ theologici
ti sunt. qm̄ de diis carmina faciebant. Offici
autē poetæ in eo est. ut ea que uera gesta sunt
in alias species obliquisfigurationib. cū decor
aliquo conuersa transducant. Vnde et lucan
ideo in numero poetarū non ponitur. quia
de hystorias composuisse non poema. Apud
poetas autē tres characteres esse dicendi. Unū
in quo tantū poeta loquit. ut ē in libris uir-
giliū georicorū. Aliū pragmaticū. in quo nūq.
poeta loquit. It est in comediis et tragic
dis. Tertiū mixtū ut est in enneide. Nam
poeta illic et introducti p̄sonæ locunt.

DE SYBILLES. VI.

Sibille generaliter dicunt. om̄s femine fa-
tes. lingua greca. Nam si os colico sermone
d̄s. bēdē greci mentē nuncupant. quasi di-
mentē. Proinde igit. quia diuinā uolun-
tate hominib. int̄ptari solebant. sibille ge-
minatē fē. Sic enī om̄s uir p̄phetans uel
uates dicunt uel p̄pheta ita om̄s femina p̄ph

libra dicti q̄si
et bele. id men

et si bilt fuisse.

ans sibilla uocat. Quod nom ex officio nex
pprietate uocabuli ē. **Decē** autē sibillę ad octis
simis auctorib. fuisse tradunt. **Quarū** prima
depsis fuit. **Secunda** libisa. **Tercia** delfica in
templo delfi apollinis gentis quę ante troiana
bella uaticinata est. cui plurimos uersus operi
suo omerus inseruit. **Quarta** cimeria in ta
lia. **Quinta** eritrea nomine ero filia in babyl
lone orta quę grecis illiū petentib. uaticinata
ē periturā ēē troiā et omerū mendacia scrip
turū. Dicta autē eritrea quia in eadē insula
ē inuenta sūt carmina. **Sexta** samia quę
femo nota dicta sūt a samo insula unde fuit
cognominata. **Septima** cumana nomine
amalteę quę nouē libros attulit tarquinio
prisco. in quib. erant decreta romana conscrip
ta. Ipsa ē ecclmex de qua uirgilius. **Vtima**
cūmei uenit iā carminis etas. Dicta autē cuma
na acuitate cumas. quę est in capania cui
sepulchrū inficilia adhuc manet. **Octaua**
ellespontia in agro troiano nata quę scribit
solenus et erri fuisse temporib. **Nona** frigia
quę uaticinata ē antire. **Decima** tiburtim
nomine albunea quarū omniū carmina esse
runt. in quib. dedō et dē xpo et gentib. multa
scripsisse manifestissime conprobant. **Celebrior**
autē integras ac nobilior eritrea phibet.

DE SIBILLA IN LIBRO QUOD SEPTIMA

Demagice inuentoribus.

Demagorum prestigius.

De generibus magorum.

DE MAGIS IN INVENTORIBUS.

Magorum primus Zoroastres rex battria
nominis fuit. quē nimis rex assiriorū plio
uicet. De quo aristoteles scripsit quod uici
res centū milia uersuū ab ipso condita indi
tus uoluminū ei declarant. Hanc artem

multa post sctā democritus ampliauit.
quando et rppocrates medicinę disciplina
effloruit. Apud assirios autē magice artes
copiose sunt. Testante lucano. Quis noscere
fibra facta queat. quis pdat aues. quis fulgu
ra celi seruet et assiria scriuet sydera cura.
Ita quę hęc uanitas magicarū artū exera
tione angelorū malorū intota terrarū orbe
plurimis scilicet ualuit. p quanda scientiam
ficturorū et infernę euocationes corū in
uenta sūt. **A**rispicię augurationes. et ipsa
quę dicunt. oracula et nichromantia. **N**ec
mirū demagorū prestigius. quorū intantū
pdiere malefactorū artes. ut etiā mors simul
lunis signis resisterent. uertentes uirgas in
dragones. aquas in sanguinē. **T**ertur et quę
dā maga famosissima eireę. quę socios ulix
is mutauit in bestias. **L**egit et desacrificatio qđ
arcades dō suo liceo immolabat. ex quo qui
cūq. sumeret in bestiarū formas conuerter
bat. **H**inc apparet non ēē intoto dubium
qđ nobilis ille poeta scribit de quada femina
quę magicis artib. excellebat. **H**ęc inquit se car
minib. pmitte soluere mentes quas uelit.
Ast alius duras inmittere curas. sistere aquā
fluius. et uertere sydera retro. **N**octur
nos quatit manens. mugire iudebis. **S**ub
pedib. terrā. et descendere montib. ornos.
Quid plura. **S**ic credere fas ē de ptonissa.
ut pphete samuhelis animā de inferni
abditis euocaret. et uiuę pntaret con
spectib. **S**itam animā pphete fuisse cre
damus. et nā aliqua fantasmaticā inlusionē
satāns fallacia facta. **P**rudentiū quoq.
de mercurio sic ait. **T**radit extindas sump
to moderamine uirge in lucē reuocasse
animas. **A**st alios dānans. se neci. **E**t post pau

De eritrea

Virgilius

De magice arte
inuentorib.

61
lulū adiectū. Murena magico teneus excire
figuras atq; sepulchrales scit incantare fa-
uillas. Vita itide spoliare alios arsnoria
nouit. Magi sūt qui uulgo malefici obfacinor
magnitudine nuncupant. Hi et elementa c
citant. turbant mentes hominū ac sine
ullo ueneni ausu uolentia tantū carmi-
nis intermunt. Unde educasius. Mens
ausu nulla sanitate polluta ueneni incanta-
perit. Demonib; enī adiectis audent uenta-
lare. ut quisq; suos perimant malis artibus
inimicos. Hi etiā sanguine utunt et uichi-
mis. et sepe contingunt corpora mortuorū.
Nieromanti sūt. quorū p̄cantationib; uident
resuscitari mortui. diuinare. et adintro-
gata respondere. Niero enī grece mortui
us. mantia diuinitio nuncupat. Ad quos
suscitandos cadaueri sanguis adiect. Nam
amare demones sanguine dicunt. Ideoq;
quotiens necromantia fit cruor aqua mis-
cet. ut colore sanguinis facilius puocent.
Idromanti ab aqua dicti. Est enī ydroman-
tia inaque inspectione umbras demonū
euocare. et imagines uel ludificationes eorū
uidere. ibiq; ab eis aliqua audire ubi adhi-
bit sanguine etiā inferos phibent suscitari.
Quod genus diuinationis ap̄sis fert ablatum.
Varrō dicit diuinationis quattuor ēē gene-
ra. Terrā. aquā. aerē. ignē. Hingeomantia.
Ydromantia. Gromantia. Pyromantia. dicta.
Diuini dicti quasi dō pleni. Diuinitate enī
se plenos adsimulant. et astutia quadam
fraudolenta hominib; futura coniectant.
III Duo sunt autē genera diuinationis arte
furer. Incantatores dicti sūt qui arte uer-
bis pagunt. Arioli uocati p̄pt qd̄ circa aras
idolorū nefarias p̄ces emittunt. et funesta sa-

crificia offer. hisq; celebratib; demonū respo-
sa accipiunt. Aruspices nuncupati. quasi horū
inspectores. Dies enī et horas inagendis negoti-
operib; q; custodiunt. et quid p̄singula tempo-
obseruare debeat homo intendunt. Hi etiā
ta peccidū inspicunt. et ex eis futura p̄dic-
eunt. Augures sūt qui uolatus auū et
ces intendunt. aliaq; signa rerū uel ob-
uationes inpuisat hominib; occurrentes.
Idē et auspices. Nam auspicia sūt quę a fa-
entib; obseruant. Dicta sūt autē auspicia q̄
si auū auspicia et auguria quasi auū
garria hoc est auū uoces et linguas. Ita
auguriū quasi augeriū quod auer gen-
Duo sūt autē genera auspiciorū. Vnū adocu-
los alterū adaures p̄tinens. Ad oculos sūt
licet uolatus. adaures uox auū. P̄tinens
ap̄thio appolline dicti. quod is auctor fu-
erit diuinandi. Astrologi dicti. eo qd̄ in
tris auguriant. Genet laticci appellati.
p̄pt nataliū cōsiderationes dierū. Genet
enī hominū p̄duodecī celi signa describunt
s̄derūq; cursū nascentiū mores actus eorū
p̄dicare conant. Id est quis quale signo fu-
erit natus. aut quē effectū habeat utq; qu-
nascit. Hi sūt qui uulgo mathematici uocant.
Cuius superstitionis genus. constellationes le-
tini uocant. idē notationes s̄derū quom-
do se habeant cū quisq; nascit. Primū autē
idē stellarū int̄pretes magi nuncupabant.
Sic de his legit̄ qui in euangelio natū xp̄m ad-
nuntiauerunt. Postea hoc nomine soli mathe-
matici. cuius artis scientia usque ad euangel-
fuit concessa. ut xpo p̄dico nemo exinde natū
tate alicuius decelo int̄pretat. Oroscopt dicti
quod horas natiuitati hominū specular. diffi-
mili et diuiso fati. Sorcilogi sūt qui sub nomine

fidei religionis p quasda quas seque fortis uocant
 diuinationis scientia pfitentur aut quarum
 cuq; scripturarum inspectione futura pmit
 tunt. Salisatores uocati sunt quia dum eis me
 broq; qua cuq; parte salierunt aliquid sibi ex
 inde pperu seu tristis significatione pdicunt
 Adhuc omnia ptinent et ligaturq; execrabilium
 remediq; que ars medicq; edemnat. Sive
 ipcantationibus sive incantationibus uel in quib;
 cuq; rebus suspendendis atq; ligandis. In quib;
 omnib; ars demonum est ex qua da pestifera so
 uetur hominum et angelorum malq; exorta un
 de cuncta uitanda sunt xpiano ecomne peni
 tis execratione repudianda atq; damnanda
 Auguria autem auum frigis primi inuenerunt.
 Prestigium uero mercurius primus dicitur inue
 nisse. Dictum autem prestigium quod prestigat
 atq; oculq; aruspicius arte primus etrus
 cis tradidisse dicitur quida stapes hic exoris
 aruspiciam dictauit et postea non apparuit.
 Nam dicitur fabulose arante quoda rustico
 subito hunc ex glebis exsiluisse et aruspi
 ciam didicisse quadie et mortuus est. Quos
 libros romani etrusca lingua inppria
 mutauerunt.

DE PAGANIS VIII.

Pagani ex pagis atheniensium dicti ubi ex
 orta sunt. Lbi enim in locis agrestibus et pagis genti
 les lucos idolaq; statuerunt et ex tali initio uocabu
 lum pagani sortiti sunt. Gentiles sunt qui sine lege
 sunt et nondum crediderunt. Dicti autem gentiles quasi ge
 niles quia ita sunt ut fuerint geniti id est sic
 in carne descenderunt. Sub peccato scilicet ido
 liseruientes et nec dum regenerati. Proinde
 gentiles primitus nuncupantur. Ipsi dicuntur
 grece ethnici. Ethnici ex greco in latinum in
 terpretatur gentiles. Ethnos enim grece gens dicitur.

Post fide autem non debere uocari gentes siue gen
 tiles eos qui ex gentibus crediderunt. Sic post fide
 dici non potest iudeus. Testante paulo aplo
 et dicente iam xpianus. Quoniam cum gentes essetis.
 hoc est infideles. Apostate dicuntur qui post
 baptismum xpi susceptum ad idolorum cultum et sacri
 ficiorum contaminationem reuertuntur. Est autem
 nomen grecum.

DE DIIS GENTIUM VIII.

Quos pagani deos asserunt homines olim fuisse
 pdunt. Exponitur cuiusque uita uel meritis.
 eoli apud suos post mortem ceperunt. Ut apud
 egyptum isis. Apud etiam iouis. apud maxi
 ros iuba. apud latinos faunus. apud roma
 nos quirinus. Eodem quoque modo apud athe
 nas minerva apud samum iuno. apud paphos
 uenus. apud lemnos uulcanus. apud naxos
 liber. apud dedos a pollo. In quorum etiam lau
 dium accesserunt et poetarum et compositis carminibus
 in celum eos sustulerunt. Nam quorundam et inuen
 tiones artium cultum perperisse dicuntur ut
 escola pio medicinam uulcano fabricam. Abac
 tib; autem uocantur ut mercurius quod mer
 cibus. pest. Liber a libertate. Liber etiam et qui
 da uiri fortes aut urbium conditores quibus
 mortuis homines qui eos dilexerunt simulacra
 finxerunt ut haberent aliquod ex imaginum
 contemplatione solacium. Sed paulatim hunc er
 rorem pseruadentibus demoniis ita ut posteris
 inrepsisse ut quos illi p sola nominis memo
 ria honorauerunt. Successores deos existimarent
 atq; colerent. Simulacrorum usus exortus est
 cum ex desiderio mortuorum constituerunt ima
 gines uel effigies tamquam in celum receptis.
 Pro quibus se in terris demones colendi subposu
 erunt et sibi sacrificari adceptis et pditis p
 suaserunt. Simulacra autem a similitudine

De diis genti

De paganis

aliori sensus acu
re. partim expe
ria longissim
e. partim.

nuncupata eo qđ manu artificis ex lapide alia
aut materia ex uultu imitant in quoq; hono
re fingunt. Ergo simulacra uel p eo quod sunt
similia: uel p eo qđ simulata atq; conficta.
Vnde et falsa sūt. Et notandū quod latinus
sermo sit. in hebreis. apud eos enī idolum
siue simulacrū semel dicitur. **I**udei dicunt
quod ismael primus simulacrū luto fecerit.
Gentiles aut primū pmetheū simulacra ho
minū deluto finxisse phibent. ab eoq; nata ē
armittē^m sulacra et statuas fingendi. Vnde et
poet ab eo homines primū factos ēē confin
gunt figurate ppter effigies. **A**puđ grecos aut
cecropis sub quo primū marce oliua orta ē.
et atheniensū urbis ex mineris appella
tione nōm hic primus omnū. ioue appel
lauit. simulacra repperit. aras statuit. uic
timas immolauit. nequaquā istius modi
rebus in grecia umquā uisus. **I**dolatria ido
loꝝ seruitus. siue cultura interpretat. **N**ā ido
latria grece latine seruitus dicitur. Que quan
tū ad uerā religionē attinet. non nisi uni
et soli dō debetur. Hanc sic impia supbia
siue hominū siue demonū sibi exhiberi tui
bet. **I** cupit. ita pia humilitas uel hominū uel an
gelōꝝ scōꝝ sibi ablata recusat et cui debetur
ostendit. **I**dolū aut est simulacrū qđ huma
na effigie factū et consecratū est. iuxta uo
cabuli interpretationē. **I**dos enī grece forma
sonat. et ab eo p diminutionē idolū deduc
tū atq; apud nos formulā facit. **I**gitur omis
forma uel formula idolū se dici exposcit.
inde idolatria omis circa omne idolū fa
mulatus. et seruitus. Quidā ū latini igno
rantes grece. inperite dicunt idolū ex dolo
sumpsisse nōm. qđ diabolus creature cultū
diuini nominis inuexit. **D**emonēs a grecis

dictos aiunt quasi dānas. id est peritos aere
rū scios. **P**rescunt enī futura multa. Vnde et
solent responsa aliqua dare. Inest enī illis
cognitio rerū plusquā infirmitati humanę.
partū pđi uissū angelica reuelatione. **H**i cor
porū aeris natura uiuunt. Ante transgressionē
quidē celestia corpora gerebant. lapsi uero
in aeriā qualitate uersi sūt. **N**ec aeris illius
riora spatia. sed ista caliginosa tenere pmut
si sūt. qui eis quasi carcer ē usq; ad tempus ui
dēt. **H**i sunt puaricatores angeli. quōꝝ diabo
lus princeps est. **D**iabolus hebraice dicitur de
orsū fluens. quia quietus in celi culmine
stare contempsit. sed supbis pondere deorsū
corruens cecidit. **G**rece ū diabolus crimina
tor uocat. quod uel crimina in qua ipse in
licit addm referat. uel quia electōꝝ innocent
criminib; fictis accusat. Vnde et in apocalyp
si uoce angelica dicit. **P**roiectus ē accusator
fratrū nostrōꝝ. qui accusabat illos in spec
tu dñi dñi nři die ac nocte. **S**athanas in la
tinū sonat aduersarius siue transgressor.
Ipse est enī aduersarius. qui est ueritatis in
micus. et sempscōꝝ uirtutib; contra ire natū.
Ipse et transgressor. quia puaricator effectus
in ueritate qua conditus ē non stetit. **I**dē et
temptator. quia temptandā iustōꝝ innocen
tiā postulat sic in iob scribit. **A**ntaxps appo
lat. quia contra xpm uenturus ē. **N**on quā
modo quidā simplices intellegunt antaxps
ideo dictū qđ ante xpm uenturus sit. id est
post eū ueniat xps. **N**on sic. sed antaxps grece
dicit. quod latine contrarius xpo. **A**nta enī
grece in latinū contra significat. **X**pm enī
se mentiet dū uenerit. et contra eū dimica
bit. et adūsabit sacramentis xpi ut uerita
tis eius euangelium soluat. **N**am et templū

idolū
idolatria

idolū

idolū

hierosolymis reparare. et omnis ueteris legis ce-
rimoniae restaurare temptabit. Sed et ille an-
taxps est qui negat esse dm xpm. Contrarius
enim xpo e. Omnis enim qui exeuat de cetera abu-
nitate fidei pcedunt. et ipsi antaxpi ft. **Bel**
idolū babil. omniū ē. qd interpretat uetus.
Fuit enī hic belus patnini primus rex as-
syrriorū. quē quidē saturnū appellauit.
Quod nom et apud assyros et apud afros pos-
ita cultū est. Unde et lingua punica bal-
ds dicit. Apud assyros aut bel uocat. qua-
da sacra. suq. ratione. et saturnus et sol.
Bel egor interpretat simulacrum ignominie. Idolū
enī fuit moab. cognomento baal sup mon-
te phogor. quē latini priapū uocant dm or-
torū. Fuit aut delapsaco ciuitate ellesponti.
de qua pulsus est. et ppt uirilī membri
magnitudinē innumero deq. suq. eū greci
transluler. et in nomine sacrauer. ortorum.
Vnde et dicit pesse ortus. ppt eor. fecunditate.
Bel zebub idolū fuit accaron. qd interpretat
uir muscarū. Zebul enī musca uocatur.
Spereissimū igit idolū ideo uirū muscarū
uocatū. ppt sortis idolatrie. siue p immu-
dicia belial. **Beemoth** ex hebreā uoce in la-
tina lingua animal sonat. ppt qd de ex-
celsis ad trena cecidit. et p merito suo ut
animal brutū effectus sit. Ipse est et eleua-
than idē serpens de aquis. quia in huius scilicet
mare uolubili uersat. astutia. **Lauathan**
aut interpretat additamentū eor. Quorum
scilicet. nisi hominū. quib. in paradiso se-
mel culpā p uariationis intulit. et hanc
uisq. ad gēnā mortē cotidie psuadendo adi-
cit. uel extendit. Quēdā aut nomina deor.
suor. gentiles p anas fabulas ad rationes fi-
sicas conant traducere. eaque incausis de-

mentorū composita ē interpretant. Sed hoc apo-
ctis totū fictū est ut deos suos ornarent aliquib.
figuris. quos p ditos ac decoris infamia plenos
fuisse hystorie confitent. Omnino enī fingen-
di locus uacat. ibi ueritas cessat. **Saturnus**
origo deor. et totius posteritatis apaganus de-
signat. Hunc latine asatū appellatū fer.
quasi ad ipsū satio omniū ptineat rerū. uel
atemporis longitudine qd saturet annis.
Vnde et eū greci cronos nom habere dicunt.
id est tempus qd filios suos fert deuorasse
hoc ē annos quos tempus pduxerit in se
resoluit. uel quod eo semina unde oriunt
iterū redeunt. Hunc celi patris absidisse ge-
ntalia dicunt. quia nihil in celo de seminib.
nascit. **Falce** tenet inquit ppt agricultu-
rā significandā. uel ppt annos et tempora qd
in se redeant. uel ppt sapientiā qd intus acuta
sit. In aliquib. aut ciuitatib. saturno liberos
suos deuorasse solitū tradider. **Iouis** fert
auuando dictus. et iupit quasi uiuans pat.
hoc ē omib. prestans. Hunc et priuato titu-
lo iouē opamū dixer. dū fuisset incestus
in suis. impudicus inextraneis. Quē modo
taurū fingunt. ppt europę raptū. Fuit
enī in nau. cuius insigne erat taurus. mo-
do daniel p mbrē aureū appetisse concu-
bitū. Vbi intellegit pudicitia mulieris
ab auro fuisse corrupta. **Modo** in similitu-
dinē aquile. ppt qd puerū ad stuprū ra-
puerit. **Modo** serpentē. quia reptauerit.
et cignū. quia cantauerit. Et ideo non figu-
re istę ft. sed plane de ueritate scelera un-
de turpe erat tales deos credi. quales ho-
mines ēē non debeant. **Ianu** dicunt. quasi
mundi uel celi uel mensurū ianuā. Duas
ianū facies faciunt. ppt orientē et occidentē.

Saturnus

Bel egor

apud gentiles ui-
molabant. qd sat-
poet liberos suos

Iuppiter.

Ianus.

Cū uero faciunt eū quadri-fronte et panū geminū
appellant. Ad quattuor mundi partes hoc re-
fer: uel ad quattuor elementa siue tempora.
Sed dū hoc fingunt monstrū nōdū faciunt.

Neptunū aquas mundi p̄dicant. Et dictus
ab eis neptunus. quasi in nube tonans. Vul-
canū uolunt ignē. Et dictus uulcanus.
quasi uolans candor: uel quasi uolcan.
quod parere uolet. Ignis enī nubibus nas-
cit. Unde etiā omerus dicit eū p̄cipitātū
de aere intras. quod omē fulmen de aere
cadit. Idcirco aut uulcanus de femore iu-
nonis fingit natus. qđ fulmina de mo-
aere nascunt. Claudus aut dicit uulca-
nus. quia p̄naturā nūquā rectus ignis. sed
quasi claudus eiusmodi speciem motūq ha-
bet. Ideo aut infabre fornace eundē uul-
canū auctore dicunt. quia sine igne nul-
lū metalli genus fundi extendiq̄ potest.

Pluton grece. latine diespit uel dicitur pat. quē
alii ortū tuocant. quasi receptore mortuū.

Unde et ore nuncupat uas qđ recipit aquas.

Ipse et grece charon. Liberū aliter amento
appellatū uolunt. qđ quasi mares incoe-
undo p̄eius beneficiū emissis feminib. libe-
rent. Quod idē liber muliebri et delicato
corpore pingit. Dicunt enī mulieres ei ad-
tributas. et uinū p̄p̄t excitandā libidine.

Unde et frons ei pampino cingit. Sed ideo co-
ronā uitteā et cornu habet. quia cū grate
et moderate uinū bibit. leticia replet.

Cū ultra modū. excitat lites. id est quasi
cornua dat. Idē aut et lieus apotu illeim.
qđ multo uino membra soluant. Iste et gre-
ce diomisius amonte indigense. ubi dicit
ē nutritus. Ceterū est et nisa ciuitas. in qua
colit idē liber: unde niseus dictus ē. Mer-

curū sermone uir p̄tuit. Nam ideo mer-
curius quasi medius currens dicit appellat.
quod sermo currat in homines medius. Ideo
et hermes grece. qđ sermo uel uir p̄tatio qu
ad sermone utiq̄ p̄tinet. Armenia dicit idē
et mercab. p̄e. quia inuēdentes et coner-
sermo sit medius. Qui ideo fingit habere
pennas. quia citius uerba discurrunt. Ve-
de et uelox et errans inducit. Alas cū inea-
p̄te et in pedib. significare uoluerit fieri
parē sermone. Hunc aut dictū. qm̄ p̄sermo
nē om̄a cogitata enuntiant. Ideo aut fur-
magistrū dicunt. quia sermo animos au-
dientū fallit. Virgā tenet. quia serpente
diuidit. id est uenenā. Nam bellantes ac-
diffidentes in p̄tatu oratione sedantur.
Unde sedm̄ libū legati pacis caduceatorem
dicunt. Sic enī p̄ficiales bella inducebant.
ita pax p̄caducatores fiebat. Crmes aut
grece dicit apocis ermenias. latine uir
Qui obuiatitē multarūq̄ arcū scientiā
magistus. idē ter maximus nominatus.
Cur aut eū capite canino fingunt. he-
ratio dicit. qđ uir om̄a animalia canis
sagacissimū genus et p̄spicax habet. Ma-
te dñi belli ēē dicunt. Et martē appella-
tū quia pueros pugnat. Vt sit mars. mas
Licet tria sint genera consuetudinū. scilicet
scitarū ubi et femine et uiri in pugna eu-
Amazonū. ubi solē femine. Romanorū ubi
rūq̄ gentiū ubi soli mares. Ite martē qui
si effectorē mortuū. Nā amarte mors uir-
cupat. Hunc et adulterū dicunt. quia
belligerantib. incertus est. Quod uero
nudo pectore stat. ut bello sequi q̄. su-
formidine cordis obicit. Mars aut apocis
tracos gradib. dicit. eo qđ in bello gradu

Apollo

cū tympano et gallo estrepitū cymbalorū
matrē uocatā quod plurima pariat. magnā
qđ cibū gignat. Aluiā quia uniuersa anima
lia fructibus suis alit. Est enī alimentorū
nutrix trā. Quod simulacrū ei cū clau
fingit. quia tellus hreme claudit. uere
aperit. ut fruges nascent. Quod tympa
nū habet. significari uolunt orbē terrę
quod curru uehi dicit. quia ipsa est trā
quę pendet in aere. Quod sustinet rotas.
quia mundus rotat. et uolubilis ē. Quod
leones illi substituit. mansuetos. ut osten
tendant nullū genus ēē trę tā ferū qđ
non subici possit aut superari ab ea. Quod
in capite turritā gestat coronā osten
dit suppositas trę ciuitatē. quas insigni
tas turribus constat. Quod sedes fingunt
circa eā quia cū omnia moueant. ipsa non
moueri. Quod coribantes eius ministri cū
strictis gladiis ēē fingunt. ut significant
omēs ppter sua debere pugnare. Quod
gallos huic deę ut seruirent fecerunt. sig
nificant. quia semine indigent trā sequi
oportere. In ea quippe omnia repperire. Qđ
se apud eā ictant. pceptū inquit. ut qui trā
colunt. ne sedeant. semp enī ēē qđ agant.
Cymbalorū autē greorū sonitus ferramentorū
crepitus incolendo est agro. Sed ideo acre.
qđ terrā antiqui precolebant prius quā
ferrū ēē inuentū. Candē uestā et ignem
ēē phibent. quia trā ignē habere non
dubium est. ut ex echina uulcanorū datū intel
legi. Et ideo uirginē putant. quia ignis
inuolabile sit elementū. Nihilq. nasci pos
sit ex eo quippe qui omnia quę arripuerit
absumat. Ouidius in fastis. nec tu aliud
uestā quā uiuā intellegi flāmā nata de

Diana

Ceres

inferant qui pugnant. aut quod in pigre gra
diant. Appollinē quāuis diuinatōrē et me
dicū uelint. ipsū tamen etiā solē dixerē qua
si solū. Ipsū titan. quasi unū extitans. qui
aduersus ionē non fecit. Ipsū soebū quasi
effebū. hoc est adulescentē. Vnde et sol pu
er pingit. eo qđ cotidie oriat. et noua luce
nascat. Picū quoq.
eundē appollinē uo eam auunt apitōne
immenis molis serpente. cuius non magis
uenena. quā magnitudo terrebat. Hunc
a pollo sagittarū ictib. sternens. nominis
quoq. spolia reportauit. ut picus uocare
tur. Vnde et hoc insigne uictoris pōtia
sacra celebranda constituit. Dianā quoq.
germanā ei similit. lunā et uiarū pside
auunt. Vnde et uirginē uolunt. qđ uia
nihil pariat. Et ideo ambos sagittas ha
bere fingunt. qđ ipsa duo sydera decem
radios usq. attras emittant. Dianā autē
uocatā quasi duanā qđ luna et die et noc
te apparet. Ipsā et lucinā assenerant.
eo qđ luceat. Candē et truinā eo quod
trib. fingat figuris. De qua uirgilius.
Ira uirginis oradians. Quia eadē luna
eadē diana. eadē proserpina uocat. Sed
cū luna fingit. sub lustris pendet amictu.
Cū sub sancta iacet calamos. latonia uirgo
ē. Cū sub nuxa sedet. solio. plutonia coniux.
Latonia autē diana. eo qđ latōnē fuerit filia.
Cerrē id est terrā acreandis fructib. asser
didā appellantes eā nominib. plurimis.
Dicunt etiā et opē. quod opere melior fiat
terra. Proserpinā. qđ ex ea proserpi. aut
fruges. Vesta quod herbis uel uariis uel
ita sit reb. uel auis uastando. Et eandē
et tellurē et matrē magnā fingunt trā

uno dicit

si uno

Minerva

LAB PAN

unde dicit
pallas

flama corpora nulla fides. Propterea et uir-
gines ei seruire dicunt. eo qd sic ex uirgine.
ita nihil ex igne nascat. **U**none dicunt qua-
si ianone. id est ianuam. ppurgationib. femina-
ru. eo quod quasi portas matru naturaru
pandat nubentiu maritis. Sed hoc phyloso-
phi phibent. Poet. aut uinone iouis asser-
sorore et coniuge. Ignem eni et aere ioue aqua
et terra uinone interpretant. In quoq. duoru
pmixtione uniuersa gignunt. Et sorore
dicunt. quod mundi pars e. Coniuge. qd
comixta concordat. Vnde et uirgilius. Tu
pat omis secundis umbris ater coniugis
ingremiu descendit. **M**inerva apud grecos
athenas dicit. id est femina. Apud latinos
aut minervam uocant. quasi dea et munus
artiu uariaru. Hanc eni in uentrice mul-
taru ingena phibent. et inde ea arte et ra-
tione interpretant. quia sine ratione nihil
potest contineri. Quis ratio quia ex solo ani-
mo nascit. animuq. putant ee incapite et
incerebro id e dicunt decapite iouis esse
nata. quia sensus sapientis qui inuenit oia
incapite e. Incuuus pectore ideo caput gor-
gonis fingit. qd illic est omis prudentia. que
confundit alios. et in peritos ac saxeos comp-
bat. Quod et in antiquis imperator statuis
cernimus. in medio pectore lorice. ppt in si-
nuanda sapientia et uirtute. Hec minerva
et tritonia dicit. Triton eni affricę pallas
e. circa qua fert uirginali apparuisse eta-
te. Propt qd tritonia nuncupata est. Vnde
et tanto peluuus dea credita. quanto mi-
origo ei innotuit. Pallas aut dicta uel ab
insula pallens in tracia. in qua nutrita e.
uel apoto ippalle in odori. id est ab aspe con-
cussione. uel qd pallante gigante occiderit.

Venerē exinde dicunt nuncupatā. qd sine
ui femina uirgo ee non desinat. Hanc
greci afrondin uocant. ppt spumam san-
guinis generantē. Afrondin eni grece spu-
ma uocat. **Q**uod aut fingunt saturnu
celo patri genitalia absidisse. et san-
guine fluxisse in mare. atq. eos spuma mu-
ris concreta uenit
nata est. illud aut qd pco itū falsi hu-
moris substantia e. Et inde afrondin ue-
nerē dicti. quod coctus spuma e sangu-
nis. que ex furo uisceru liquido salsoq.
constat. Ideo aut uenerē uulcani dicunt
uxorē. quia ueneru officiu nisi calo-
re consistit. Vnde est. frigidus in uenerē
senior. Nam qd saturnus dicit patri celo
uirilia amputasse. que in mare cadentia
uenerē creauer. Quod ideo fingit. quia
nisi humor de celo intra descendit.
nihil creat. **C**upidinē uocatu ferunt
ppt amorē. est eni demon fornicationis.
Qui ideo alatus pingit. quia nihil aman-
tib. leuius. nihil mutabilius inuenitur.
Puer pingit. quia stultus e et irrationa-
bilis amor. Sagitta et facē tenere fin-
git. Sagitta quia amor cor uulnerat.
Facē quia inflammat. **P**an dicunt greci
latini siluanu dm rusticę. que inna-
turę similitudinē formauer. Vnde et
pan dictus est. id est omis. Fingunt enim
ei ex uniuersali elementor specie. Habet
eni cornua in similitudinē radioru solis
et lunę. distincta maculis. Habet pellen-
ppt celi sydera. Rubet eius facies. ad simi-
litudinē pberis. Fistula septē calamit-
gestat. ppt armonia celi. in qua septē fi-
soni. et septē discrimina uocu. Illorum

quia tellus conuulsa est agitata uentis. Pars
ei inferior fida est. propter arbores et feras et pe-
cudes. caprinae ungulas habet. ut soliditate
terre ostendat. Quae uolunt rerum et totius
naturae domini. Unde pan quasi omnia dicunt.
Ysis lingua egyptiorum terra appellatur.
qua isis uolunt esse. Fuit autem isis regina
egyptiorum. ^{at machi} manacis regis filia. quae de gre-
cia ueniens egyptios litteras docuit. et tras
colere instituit. Propter quod et terra ei
nomine appellauerunt. Seraphis. omnium max-
imus egyptiorum deus ipse est. Apis rex agr-
um qui nauibus. transuectus in egypto. cum
ibidem mortuus fuisset serapis appellatus
est. Propterea quia area in qua mortuus
ponitur. quam sacrosanctam uocant soros dicitur
graece. et ibi cum uenerari sepultum ceperunt.
prius quam templum ei esset
instructum. Vel ut soros
et apis sorapis primo
deinde una littera
commutata serapis
dictus est. Apis fuit
apud egyptios tan-
tus. et ab eo ita cogno-
minatus. Quae egyptus instar numinis
colebatur. eo quod defuturis daret quaedam ma-
nifesta signa. Apparebat enim in membris.
quae centum antistites persequerentur. et repen-
te uelut lympatici percanerant. Huius capi-
tis imaginem sibi inherere iudaei fecerunt.
autem a fando uel apostrofones dicti. quod
uocem non signis ostendere uident futura.
In lucis enim consulebantur apaganis. et respon-
sa illis non signis sed uocibus dabant. Cenui
autem dicunt. quod quasi uim habeat omnium

rerum gignendarum seu agnoscendis liberis.
Unde et gentiles lecti dicebantur agentilibus.
qui nouo marito sternebantur. Hec et alia
sunt gentiliu fabulosa figmenta. quae interpre-
tata sic habent. ut ex non intellecta danabi-
litatem tam adorent. Latum autem dicunt esse.
quicquid diuinitas. uipit fat. Afando igitur
factum dicitur. uelut id est a loquendo. Quod
nisi hoc nomen iam in alia re soleret intelle-
gi. quo corda hominum possumus inclina-
re. rationabiliter possemus. a fando fatum
appellare. Non enim abnuere possumus quod
est scriptum in litteris sanctis. Semel locutus
est deus. hec audiui et cetera. Quod enim
dictum est semel locutus est. intellegitur immo-
bilitate. hoc est incommutabilitate. est locutus. Sic
nouit incommutabilitatem. ter omnia quae fu-

tura sunt. et quae ipse
Tria autem facta finguntur. incolo.
et fuso digito. filio
ex lana. et in quibuslibet. propter
tria tempora. Preteritum quidem in fuso iam
necesse est. et in aeternum. et in futurum. Presens quod
in digito necesse est trahi. et futurum in la-
na quae colo implicata est. Et quod adhuc per di-
gitos necesse est ad fusu. tamquam presens ad
preteritum trahendum est. parcas. et a anti-
frasin appellatas. quod minime pareant.
Quas tres esse uoluerunt. Una quae uita homi-
nis ordiat. Altera quae contexit. Tertia
quae rupat. Incipimus enim cum nascimur.
Symus. cum uiuimus. Desimus cum interimus.
Fortuna a fortuitis nomen habere dicunt.
quasi dea quanta res humanas uariis
casibus et fortuitis inludente. Unde et
ea appellantur. eo quod passi in quoslibet in-
currens sine ullo examine meritorum

YSIS REGINA

SERAPIS

LATIA

APIS.

quasi uidet
utrum aliquid

LATINA.

FORTUNA

GENIUS.

et ad bonos et ad malos uenit. Fatu autem a fortuna
 na separant. et fortuna quasi sit in his que for-
 titu ueniunt nulla palam causa. Fatu uero
 adpositu singulis et statutu aiunt. diuine
 et ceteras furias feminas eruntas serpentibus propter
 tres effectus. que manibus hominum multas
 perturbationes gignunt. et incedu cogunt ita
 delinquere. ut nec fame nec piculis uires
 pestu habere permittunt. **Ira** que uindictam
 cupit. **Cupiditas** que desiderat opes. **Libido**
 que appetit uoluptates. Que ideo furie ap-
 pellantur. quod stimulis suis mentes feriant
 et quietam esse non sinant. **Nymfas** deas aquarum
 putant. dictas anubibus. Nam ex nubibus aque
 unde diriuuati sunt nymfas deas aquarum. qua
 si nympha lymfaru. Ipsas autem dicunt et mu-
 sas. quas et nymfas. Nec immerito. Nam
 aque motus musicen effi-
 cit. **Nymfaru** apud gen-
 tiles uaria sunt uocabu-
 la. **Nymfas** quippe montium
 hore adder dicunt. **Situati** driades. **ton-**
tium amadriades. **Ca** po riu. **Andes**. **Mares** na-
 ides. **Croas** dicunt. **auanone** traxisse nomen.
 Grece enim uino era appellat. Et ideo nescio quis
 filius eius secundum grecorum fabulam eros fuit nun-
 cupatus. Hoc uidelicet uelut mysticum
 significante fabula quodam uinom depu-
 tet. **croas** habitare. Quo nomine appellant
 alicuius meriti animas defunctorum. quas
croas idest uiros arios et celo dignos propter
 sapientiam et fortitudinem dicunt. **Penates**
 gentiles dicebant omnes deos quos domi co-
 lebant. Et penates dicti. quod essent inpenetra-
 bilibus. idest insecretis. Hi du qui uocabantur
 uel que nomina habuerunt ignoratur.
Manes deos mortuorum dicunt. que potestate

in celum et terram asserunt. aquibus et mane die
 tum existimant. quos putant habere quima-
 nos idest raros. **Manes** dictos fuisse quia
 late manant pauras. fuisse quia mites sunt.
 in manibus contrarii nomine hoc appellant.
Apuleius autem ait eos eata antifrasi dici ma-
 nes. hoc est mites ac modestos. Cum sunt terri-
 biles et immanes ut pareas. ut eumenidas.
Laruas ex hominibus factos demones aiunt.
 qui meriti mali fuerunt. Quarum natura
 esse dicitur terere paruulos. et in angulis ge-
 rere tenebrosos. **Lamias** quas fabule tradunt
 infantes corripere ac clamare solitas. aliam
 ando specialiter dictas. **Pilosus** qui grece par-
 te. latine. incubi appellantur. fuisse in-
 uum abieundo passus cum animalibus. Unde
 et incubi dicuntur. ab incubendo hoc est stu-
 prando. Sepe enim in publicis
 testunt etiam mulieribus.
 et charum pro concu-
 bitu. quos demones
 gallidusios nunc
 pant quia assidue
 uisione pagant in
 mundicia. Que sunt
 uulgo incubones uocantur.
 hunc romani faunum ficarium dicunt. de
 que oratius dicit. Faune nymfarum fugi-
 tum amator. pro meos fines et aprica rura
 lenis incedas.
FINIS LIB. I. INCIPIT LIB. VIII.
DE LINGUIS GENTIUM.
Linguarum diuersitas exorta est in edificatio-
 ne turris. post luluu. Nam prius quam sup-
 bia turris illius indiuisos signorum sonos hu-
 manam diuideret societatem. una omnium natio
 una lingua fuit que hebreica uocatur. qua

De furis.

De Laruis

De Nymphis

De Lamias

De Pilosis

De penatibus

De linguis gentium

De manibus

patriarche et prophete usi sunt non solum in sermo-
 nibus suis uerum etiam in litteris sacris. Initio
 autem quod gentes. tot lingue fuerunt. Deinde
 plures gentes quam lingue quia ex una lingua
 multe sunt gentes exortae lingue autem dictae
 in hoc loco puerbis. quae per linguam fiunt gene-
 re locutionis illo quous qui efficit per quod
 efficit nominat. Sic os dicitur solet puerbis sic
 manus plerumque. Tres sunt autem lingue sacrae.
 hebraea greca et latina quae toto orbe maxi-
 me excellunt. His enim tribus linguis super
 cruce domini apostoli scripta. Unde
 scripturarum scripturarum
 linguarum cognitio. latine fuit causa ei
 obpote obscuritate
 scripturarum harum triu-
 ne necessaria est ut ad
 alteram recurrat. dum si qua dubitatione nomi-
 nis uel in praedicationis sermo unius linguae at-
 tulerit. Greca autem lingua inter ceteras genti-
 um clario habet. Est enim et latinus et omnibus
 linguis sonantior. Cuius uarietas in quinque
 partibus discernitur. Quarum prima
 dicitur coenodona est mixta. huc conue-
 nit quia omnes ueniunt. Secunda attica in
 delicta athenis. Tercia
 omnes greci auctores. Tercia na-
 dorica quae habent egypti et
 siri. Quar-
 ta ionica quinta elo-
 ica quas ettolis se locutus dixerunt. Cuius
 in obseruatione graecae linguae eiusmodi certa
 discrimina. Sermo eorum enim ita est dispositus.
 Latinas autem linguas quattuor esse quidam
 dixerunt. Id est prisca latina romana mixta
 prisca est quae uetustissimi italici sub iano
 et saturno sunt usi. incondita ut se habent car-
 nina aliorum. Latina quae sub latino et cre-
 tuscis. ceteri in latino sunt locuti. ex qua fuer-
 duodecim tabulae scriptae. Romana quae post

reges exactos a populo romano gesta est. Qua
 neuus. plautus. ennius. uirgilius poetae.
 et ex oratoribus. grecus et cato. et cicero uel
 ceteri effuderunt. Mixtaque post imperium laci-
 us promouit simul cum moribus et hominibus
 in romanam ciuitatem irrupit. integritatem
 uerbi per solocismos et barbarismos corrumpit.
 Omnes autem orientis gentes in gutture
 linguam et uerba concludunt. sic hebrei et syri.
 Omnes mediterraneae gentes in palato sermo-
 nes ferunt. sic greci et annani. Omnes occi-
 dentis gentes uerba in dentibus frangunt.
 sic itali et spani. Syrus et chaldeus uicinus
 hebreo est in sermone consonis in plerisque et
 litterarum sono. Quidam autem arbitrantur lin-
 guam ipsam esse chaldaeam quia abraham de chal-
 deis fuit. Quod si hoc recipit quomodo
 in danubelo hebrei pueri linguam quam
 nouerant doceri iubent. Omne autem lin-
 guam unus quisque hominum. siue graecam siue
 latinam siue ceterarum gentium aut audien-
 do potest tenere. aut legendo ex preceptore
 accipere. Cum autem omnium linguarum scientia
 difficilis sit cuiquam nemo tamen tam desi-
 diosus est ut in sua gente positus suae gentis
 linguam nesciat. Nam quid aliud putandus
 est nisi animalium brutumque deterior. Illa
 enim propria uocis clamore exprimitur. iste
 deterior qui propria linguae caret notitia.
 Quomodo autem lingua locutus est deus in prin-
 cipio mundi dum diceret fiat lux. inueni-
 re difficile est. Non dum enim erant linguae.
 In te qua lingua uisum postea exterioribus
 hominum auribus. maxime ad primum homi-
 nem loquens. uel ad prophetas. uel dum corpo-
 rali sonitu. uox dicentis dei. Iues fili
 meus dilectus. Vbi a quibusdam creditur

66
illa lingua una et sola que fuit ante qua
esset linguarum diuersitas. Induisit autem gentibus
creditur quod eadem lingua illis deus loquatur
qua ipsi homines utuntur ut ab eis intellegatur.
Loquitur autem deus hominibus non per substantiam
inuisibilem sed per naturam corporalem: per quam
etiam et hominibus apparere uoluit quando
locutus est. Dicit enim apostolus. Si linguis hominum
loquar et angelorum. Vbi queritur qua lingua
angeli loquantur. Non quod angelorum aliqui
lingue sint sed hoc per exaggerationem dicitur.
Ite queritur qua lingua infuturum homines
loquantur. nusquam repperit. Nam dicit apostolus.
siue lingue cessabunt. Ideo autem prius de
linguis ac deinde de gentibus posuimus.
quia ex linguis gentes non ex gentibus lin-
gue exoriri sunt.

DE GENTIBUS NUNCABUNT LXXVII
Gens est multitudo ab uno principio orta
siue ab alia natione secundum propriam collectionem
distincta ut greci: asii. Hinc et gentili-
tas dicitur. Gens autem appellata propter gene-
rationes familiarum id est agnoscendo sicut
natio anascendo. Gentes autem antiqui diuisa
est terra quindecim sunt de aseth. trigin-
ta et una de chana uiginti septem de sem. Que
sunt septuaginta tres. uel potius ut ratio
declarat septuaginta duo. Totidemque lingue
peras esse ceperunt que crescendo prouincias
et insulas impleuerunt. **LIUS SEM QUINTUS**
Singulariter gentes percauerunt. Quorum primi
elam aquo elamitarum principes perdidit. Scythi
asur aquo assyriorum pullulauit imperium.
Tertius arfaxat aquo gens chaldeorum ex-
orta est. Quartus ludi aquo ludi. Quintus
ara aquo syri quorum metropolis fuit
damascus. **FILII ABAM HYPOCISTIS**

SEM QUINTUS
Hus etul et gether conies. Hus contra
conditis conditorum qui in palestina et con-
le frige tenuit principatum. Vnde fuit
iob secundum quod scriptum est. uir erat in terra hus.
Scythi. ul. aquo armeni. Tertius gether aquo
carmeni siue carie. Quartus mes aquo
fuit hi qui uocantur meones.

POSTERILAS ABAM AT FILII
Heber nepos arfaxat aquo hebrei. Leber
filius heberi aquo indo. orta est gens
Sale filius isetani aquo bactria
nunc licet eos alio scitarum exules
suspiciunt. Ismael el filius abraham
aquo ismaelitarum qui nunc corrup-
to nomine sarraceni quasi asarra et
garreni abagar. Habeth filius ismael
aquo nabatharum qui ab eisfrata in mare
rubrum inhabitant. Moab et amon filii
loth aquo moabitum et ammanitarum. Edom
filius israhel. Esau aquo
idumei. Hec sunt gentes que desce-
derunt stirpe descendunt possidentes tra-
meridianam ab ortu solis usque ad se-
necem. **FILII CHUS**
Ex quibus orta sunt
gentes hebrei. Chus aquo ethio-
pes progeniti. Mesraim aquo egypti phi-
lizen ex orta. Luch aquo libii. Vnde et
mauritanis flumini usque in presens fuit.
dicitur omnisque circa eum regio fuitensis. Chanaan
aquo asri et senices et chananeorum
decem gentes. **LI EX HYPOCISTIS**

Fili chus nepotes chana sex. Fili chus
saba et euila Sabatha regina. Saba
euila Saba aquo progeniti et appellati sunt
De quibus uirgilius. Solis est iuxta uirga

sabeis. Hi sunt et arabes. *Guila* aquo getuli
in parte remotioris affricę heremo coheren-
tes. *Sabatha* aquo sabatheis qui nunc asta-
ri nominantur. *Regma* uero *et saba* et *euza* pau-
lati antiqua uocabula perdiderunt et quę ne
a ueteribus habeant ignorant.

FILII GOMER SEPTUAGINTA
ic saba per sin litteram scribitur in hebreo.
Uero autem superior *saba* *psamech* aquo ap-
pellatos sabeos. Interpretatur autem nunc sa-
ba arabia. *Dadan* aquo gens est ethiopie
in occidentali plaga. *Fili* *mesraim* labii aquo
labii qui condam puti uocabantur. *Ces*
loim aquo philistini quos ueteres altophy-
los nos modo corrupte palestinos uocamus.
Ecce sex gentes ignote sunt quia bello ethio-
pico subuersę usque ad obliuionem preteritorum
nominum peruenierunt. **FILII CHANAN DECEM**
Ex quo *chananeę* decę gentes quę trans
his expulsis iudei possiderunt. Quę primo
gentis *sidon* aquo *sidones*. Unde et urbs
eę *infenice* *sidon* uocatur. *Secus* *eth* aquo
ether. Tercius *iebus* aquo *iebusi* quę sunt
in *ierusalem*. Quartus *amorreus* aquo *amor-*
ei. Quintus *gergeseus* aquo *gergesei*.
Sextus *eueus* aquo *euei*. Ipsi sunt *gabaoni*
et ciuitate *gabaon* qui supplices uenerunt
ad *israhel*. Septimus *arabeus* qui *arcas* con-
didit oppidum contra *tripolim* in radicibus
libani situm. Octauus *aseneus* aquo *aseni*.
Nonus *aradius* aquo *aradi* sunt qui *aradi*
insulam possiderunt angusto fretu *aseneis* lito-
re separata. Decimus *amorreus* aquo *fr-*
is nobilis ciuitas quę uocatur *coelis*. Unde
amur *amatheus*. Hę sunt gentes de stirpe *cha-*
*n*an *asrdone* usque ad *gaditanum* fretum omnem
medianam partem tenent. **FILII ISRAEL**

FILII ISRAEL
Fili igitur *israhel* septem nominantur. *Comer*:
ex quo *galathę* id est galli. *Magog* aquo
arbitrantur *scythas* et *gothos* traxisse originem.
Madai aquo *medos* existere putant. *Luuan*
aquo *iones* qui et *greci*. Unde et mare
ionium. *Tubal* aquo *hiberi* qui et *spani*.
Licet quidam ex eo *italos* suspicent. *Mosec*
ex quo *cappa doces*. Unde et urbs apud eos
usque hodie *maleca* dicitur. *Tiras* ex quo
traces quę nunc *isathas* immutatum uocabulum
est quasi *traces*. *Fili* *gomer* nepotes *is-*
rahel *ascania* et aquo *sarmatę* quos *greci* regi-
nos uocant. *Rifan* aquo *basilagonas*. *Iogor-*
ma aquo sunt *friges*. **FILII IUDAN**

Fili *iudan* *elisei* aquibus *greci* *elisei* qui
uocantur *colides*. Unde et lingua quinta
grece *colis* appellatur. *Tarsis* aquo *cilices*
ut *ioseppus* arbitrat. Unde et *metropo-*
lis ciuitas eę *tarsis* dicitur. *Cethim* aquo
cethei id est *cyprici* aquibus hodieque urbs
eę *nomina* sunt. *Dodanim* aquo *rodii*. Hę
sunt gentes de stirpe *israhel* qui ad auro mon-
tem *ad aquilonem* media parte *asie* et omne
europa usque ad oceanum *britannicum* possident.
nomina et locis et gentibus relinquentes. Quibus
postea immutata sunt plurima cetera permanserunt
ut fuerunt. Nam multarum gentium uocabula
partim manserunt ita ut hodieque appareant
unde fuerint dirimata. Sic ex *asur* *assyri*
exeber *hebrei*. Partim uero temporis uicissitudo
mutata est ut uix homines doctissimi an-
tiquissimas historias presertantes nec om-
nium sed aliquarum existis origines gentium
potuerint repperire. Nam quod ex filio *chanan*
uocabatur *mesrai* *egypti* sunt exorti nulla
hic resonat origo uocabuli. Sic nec *ethiopum*.

qui dicuntur adeū filii chā p̄tinere qui chus
appellatus est. Et si om̄ia considerent. plu
rima tamen gentiū mutata quā manen
tia uocabula apparent. quib. postea no
mina diuisa dedit ratio. Namq. indi abin
do flumine dicti sūt. qui ab occidentē cosin
cludit. Seres apprio oppido nom̄ sortiti sūt.
Gens ad orientē sp̄ta apud quos de arboribus
lana contextit. De quib. est illud. Ignota fa
cie sed nota uellere serēs. **G**angaridē p̄p̄t sūt
int̄ assyrios indosq. inhabitantes circa gangē
flumiū. Vnde etiā gangaridē nuncupati sūt.
Hircani dicti a silua hircania ubi sūt pluri
mē tigres. **B**actriani sc̄t̄ fuer. qui suā
factionē a sedib. suis pulsī iuxta abactron
orientis flumiū confeder. ex eunīs uocabu
lo et nom̄ sortiti. huius gentis rex fuit zo
roastres inuentor magicę artis. **P**archi
quoq. et ipsi abs̄ctis origine trahunt. fuer
enī eorū exules. Quod etiā horū uocabulo
manifestat. Nam sericeo sermone exules
parchi dicunt. **H**i similiter ut bactriani
domesticis seditionib. sc̄t̄a pulsī. solitudi
nes iuxta hircaniā primū furti occupa
uer. Deinde plerūq. finū etiā uirtute op
tinuer. **A**ssyri ab assur filio sem uocati.
Gens potentissimā quę ab eufraten usq. ad
indorū fines omne in medio tenuit regi
onē. **M**edi a rege suo cognominati putant.
Namq. iason peliaci regis fr̄ apelię filius
tessala pulsus est. cū media uxore. cuius
fuit priuignus medus rex adueniens
qui post mortē iasonis orientis plagā p̄do
muit. ibiq. mediā urbē c̄didit gentēq. medorū
nomine suo appellauit. Sed inuenim̄ inge
nesi. qđ madai auctor gentis medorū fuerit.
a quo et cognominati ut superius dictū est.

Persę ap̄seo rege sūt uocati. qui egr̄tia ab
transiens ibi barbaras gentes graui dūte
noq. bello p̄domuit. Nouissime uictor no
subiectę genti dedit. Persę aut̄ ante eorū
ignobiles fuer. et nullius int̄ gentes loci
habebant. **M**edi semp̄ potentissimi fuer.
Caldei qui nunc caldei uocant. acaseth fi
nabor fratris abrahę cognominati sunt.
Sabei dicti a notore ebe corā. quod
supplicari et uenerari quia diuinitatē
p̄p̄t. tura ueneramus. Ipsi sunt et ar
basi. quia in montes arabie sūt qui uocant
libanus ubi tura colligunt. **S**yri a sy
uocati p̄hibent. qui fuit nepus abrahę
ex cecurā. Quos aut̄ ueteres assyri
nunc nos uocamus syros. a parte totū
pellantes. **E**bri uocati sūt abeber qui
pus fuit sem. **I**biti u. ab ibt filio israhę
Nam patriarcha ebreorū fuisse isrl̄ a quo
duodeci iudeorū tribus isrl̄tis uocabu
lū sortitę sunt. **I**udeis aut̄ sc̄ssima
cē tribuū nom̄ imposuit. Nam ante
sue isrl̄ nuncupant. Ex quo aut̄
regna dī populus ē diuisus. tunc dū
tribus quę de stirpe iuda reges habuer
iudeorū nom̄ sortitę sūt. Reliqua par
cē tribuū quę in samaria rege sibi
stituit. ob populi magnitudinē p̄p̄t
nom̄ retinuit isrl̄. **S**amaritanorū
sumpsit ex ordiū ab assyriis qui tū
migrati habitauer. in samaria qui
ne int̄pretant̄ custodes. eo qđ egypti
isrl̄ isti intra regionis eorū ad custodi
collocati sunt. **L**ex exchmi fr̄ dechab
egyptiorū in s̄ria p̄fectus apud s̄ria
regnauit eosq. populos ex suo nom̄
fenices. eaq. p̄mittā feniciā nuncupant.

rdoneſ aut̃ acuitate que uocat̃ ſydon trax
 iſſe uocabulū phibent. **S**arraceni dicti uel
 quia ex ſarra gnti ſe p̃dicent. uel ſicut
 gentileſ auunt qđ ex origine ſyrox ſunt qua
 ſi ſyrrigineſ. Hi p̃amplā habitant ſolitudi
 nē. Ipſi ſc̃ et iſmahelite: ut liber geneſcoſ
 docet qđ ſunt ex iſmahelē. Ipſi cedaraſi
 ho iſmaheliſ abagar: qui ut diximus p̃uſo
 nomine ſarraceni uocant̃ quia ex ſarra
 ſe genitoſ gloriant̃. **P**hyliſti ipſi ſunt pa
 leſtini quia p̃ litterā ſermo hebreuſ non
 habet. ſed p̃eo phr greco utit̃. Inde phylis
 tei p̃paleſtiniſ dicunt̃ acuitate utiq̃ ſua
 de et allophili id eſt alienigenę. ob hoc qđ
 ſemp̃ fuer̃ inimici iſrl̃ et longe ab eo ge
 nere et ſocietate ſeparati. **C**hananei ap
 pellati de chanaan filio chā quę
 tiam iudę poſſide arunt. ex cui
 origine ſunt enon ſpat̃ ſic̃ aquo
 amorrei ſc̃ nuncu i p̃ati. **E**gyp
 ti ab egypto quodā t̃ege uocati
 ſc̃. **N**ā ante æri dice bant̃. **I**nt̃pre
 tant̃ aut̃ lingua hebraica egypti affli
 gentes. eo quod affluerunt di p̃ptm̃ priuſ
 quā diuino auxilio liberarent̃. **A**rmeni
 ex ceſſalia uniuſ denumero ducū iſonui
 qui ad colchoſ p̃fecti ſunt reſcolleſta mul
 titudine que a miſſo rege iſone p̃uſ
 ſim uagabat̃ armeniā condidit gentiq̃
 ex ſuo uocabulo nom̃ dedit. **L**imeſ e p̃ſi
 cuſ. qui ſettas ab eis diuidit. **S**ettas cog
 nominatoſ aquo limite ſettę aq̃b. dāp
 hibeit̃ uocati. gent̃ antiq̃ſſima ſep̃ ab ita
Hi patroſ bactrianosq̃ ſemine aut̃ ex ama
 zonū regna cōdider̃. **M**aſſageę ex ſetta
 zonū origine ſunt. et dicti maſſageę qua
 ba ſi graueſ. id eſt forteſ geę. **N**ā ſic libuiſ

argenti graue dicit̃ idē maſſaſ. **N**iſt̃ qui
 ut ſettas atq̃ albanos ſeptentrionalib̃
 iugis inhabitant. **A**mazoneſ dictę ſc̃ ſeu
 qđ ſimul uiuerent ſine uiriſ quaſi ama zo
 in ſine quod aduſtiſ dexteriorib̃ mammis
 eſſent ne ſagittarū iactuiſ impediret̃. quaſi
 a n e r m a z o y. **N**udabant enī quā aduſerant
 mammam. **H**aſ ticiuſ uiri mammāſ dic̃.
Nam hoc eſt ama zon. quaſi aneſma z oſ. idē
 ſine māmā. **N**aſ iā non eē. quod earū partē
 ab achille uel alexandro uſq̃ ad int̃tione
 deleę ſc̃. **I**n parteſ aſiaticę ſettę gentes que
 poſteroſ ſe iſonuiſ credunt albo crine naſ
 cunt̃ ob aſſiduuiſ niuib̃ et ipſiuſ capilli co
 lor̃ genti nom̃ dedit. et inde dicunt̃ albanu.
Horū glauca oculiſ. idē picta inē pupilla
 adō ut nocte pluſ quā die cernant. **A**lbanu
 aut̃ uicini amazoniſ fuer̃. **V**gnos antea
 unnoſ uocatoſ. poſtremo arege ſuo abareſ
 appellatoſ. **Q**ui priuſ in ultima meodice
 int̃ glacialentanaum et maſſa getarū inma
 neſ populōſ habitauer̃. **D**einde p̃uicibuſ
 equiſ caucaſi rupib̃. ſeraſ gentes alexan
 dri clauſtra cohibent̃ ruper̃ et orientem
 uiginti annis tenuer̃ captiuū. et ab egypt
 tiſ atq̃ ethropib̃ annū uectigal exiger̃.
Troianę gent̃ antea dardana adardano
 nominata. **N**am dardanuſ et iaſiuſ fratres
 egeciā p̃fecti. ex hiſ iaſiuſ ad traciā darda
 nuſ ad frigiam puenit. ibiq̃ primuſ regna
 uit. **P**oſtquē filiuiſ eiuiſ erictonuſ. **D**einde
 nepuſ eiuiſ troſ. aquo troiani nuncupati ſc̃.
Galathę galli eē noſcunt̃. qui in auxilium
 arege brithinie euocati regnū cū eo patra
 ta uictoria diuiſer̃. ſicq̃ deinde greciſ ad
 mucta primū gallo greci nunc ex antiquo
 galloꝝ nomine galathę nuncupant̃. **G**re

ei ante tessali atessalo. postea agreco rege
greci se nuncupati. Nam greci proprii tessali se
Lapittas autem gentem lassali se fuisse auunt cir
ca penion amne oli inhabitante. Lapita apol
linis filia nuncupatos. Scionu greci se nun
cupati asicinio rege. Hi primu agialei
uocabantur a rege agileo. qui primus sicini
onus imperauit. a quo et agilea ciuitas
nuncupata est que nunc peloponensis uo
catur a pelope rege suo. Ipsi se et arcades ab
arcade rege iouis et gallis filio dicti. Da
nai adaneo rege uocati. Idem et argiu ab
argo conditore cognominati. Post qua autem
rex greco apus mortuus est. huic filius
argus successit in regno et ex eo argiu
appellatum se. qui etiam ab eis post obitu de
haberi cepit templo et sacrificio hono
ratus. Acei qui et aciu ab aceo iouis filio
dicti. Pelasgi nominata quia cum uelis pas
sis uerno tempore aduenissent italia ui
si se ut aues. Primo enim eos uiarro italia
appulisse commemorat. Greci uero pelas
gos a iouis et larisse filius phibent doc
tos. Mermudones fuerunt achillis socii do
lopes priuri. Dicti autem se mermudones pro
pter astutiam quasi murmuce id est formi
ce. Cratos tenes autem dicit. Dictos murmu
dones amirmudono duce iouis et euri
mudose filio. Ceropi atheniensium regi suc
cessit granus. Cuius filia atis nomen et re
gioni et genti dedit. et ex ea atheni cogno
minati qui sunt athenienses. Iam uir for
tis ex suo nomine eosdem athenienses uoca
uit ionas. Macedones a nomine emacio
nis regis. antea emaci nuncupati se. Postea
macedones dicti amacedone rege. decuca
lionis matris nepote. **Q**uirote a piro achil

lis filio. prius pirride. postea uero a piro re
ge ad italia transire presumpserunt. Dorus ne
ptuni et ellepis filius fuit. unde dori et ori
ginem et nomen ducunt. Sunt autem pars grecorum
gentes ex quibus etiam cognominata est etia
lingua grece que dorica appellatur. **L**ace
demonas alace demone semele filio dicti
Hi dum perseuerantes in bellum contra messo
rios ueriti ne diuturnitate plura se perisam
mitterent preceperunt ut uirgines eorum cum
uenibus domi relictas concuberent. Sicque
expermiscuo uirginum et maritum concubi
tu iuuenes de incertis parentibus nati ex
nota matris pudoris partem uocati se.
Nam ipsos esse spartanos quos et lace demonas
Spartanos uero proprie repentinis aduersus eadum
quasi de terra egressi tractus. et ex omni parte
efflutos ita uocantur. **T**racas ex filio
iasethi quocumque tractas et ora et cognomen
minati ut sub
bent. Licet gen
dictos exhiberi mant. quod sint truces. se
tissimi enim omnium gentium fuerunt. Unde et omni
ta de eis fabulosa memorantur. quod captiuos de
suis licarent. et humanum sanguinem in ossibus
capiti portare soliti essent. De quibus uirgilius
Cursus crudeles tras. fuge litus auarum qua
si crelium et auarorum. **S**erorum gens origine
eis ducit. qui missi ad argonautas persequendos
ut a ponto intrauerunt. Serum flumen auoc
bulo amnis quo amari excesserant. appella
ti se. **R**omani a romuli nomine nuncupa
ti qui urbem romam condidit. gentem etiam
tati nomen dedit. Hi ante a saturno sacra
alano latini uocati se. Nam latanius ita
lis rex fuit. qui ex suo nomine latinos
appellauit. qui postea romani nuncu

pati sunt. Hi et quiriti dicti quia quiri
dictus ē romolus quod semp alta utebat
que sabine lingua curis dicit. Italus quoque
et sabinus et sicanus frs fuer. ex quib. no
mina pptis imposita et regionib. sūt. Nam ab
italo itali. asabino sabini. asicano sicanu.
cognominati sūt. Idē et sicilienses. Tusci ita
lis gens ē. as frequentia sacre et turis uoca
ta. id est. **ATIOTITICCIATIN.** Umbri ita
lis gens. sed gallos ueterū ppago qui appe
nini montē incolunt. De quib. hystorie
phibent. eo qd tempore quo secladis umbri
b. sup fuderunt umbrios grece nominatos
Marfi gentes italis dicta a comite liberum
arsia qui usū illis utiū ostendit. et ob hoc
illi statu fecer. quā romani uictis marfis
tuler. **Marsos** aut greci uscos uocant. qua
si o φ κ ε ρ ε. quod multas serpentes ha
beant. et serpens dicitur in lesos aut ēē carmi
nū maleficius. Inhabitantes plagā appenini
montis simul cū umbris. **Gothi** amagog
filio isach nominati putant. Desimilitudi
ne ultime syllabe. Quos ueteres magis ge
tas quā gothos uocauer. Gens fortis et poten
tissima corporū mole ardua armq. gene
re terribilis. De quib. lucanus. Hinc dacus
p̄nat. inde getes occurrat hiberis. **Daci** aut
gothq. suboles fuer. Et dictos putant dacos
quasi dagos. quia de gothq. stirpe creati sūt.
De quib. ille. Ibis aretos p̄culusq. dacos. **Bessi**
barbari fuer. qui amultitudine bou sic uo
cati credunt. De quib. quidā Qui colit tr̄g
medio uel ille diuitis multo boue pilleat
accola r̄p̄. **Leppides** pedestri p̄lio magis
quā equestri sūt usi. ex hac causa ita uocati.
armate patentes. campis armati inequita
bant. prius quā eos lentulus danubio phibe

ret atq. inde obstudu armorū sarmate nun
cupati existimant. **Lanius** fluius fert ultra
danubiū a quo alani dicti sunt. sic et po
puli inhabitantes iuxta lemmanū fluiū
alemanni uocant. De quib. lucanus. O ser
uere cauo tentoria fixa lemanno. **Lango**
bardos uulgo fert nominasse. plixa barba
et numquā tonsa. **Hindicus** amnis ab ex
tremis gallis erumpens. iuxta quē fluiū
inhabitasse et ex eo traxisse nom̄ uiuandali
phibent. **Germanie** gentes dictę qd sunt in
manis corpora immanesq. nationes. seuissi
mis duratq. frigorib. qui mores ex ipso celi
rigore traxer. ferocis animi et semp indo
mita. Rapti uenatuq. iuuentes. Horū plu
rimę gentes. uarię armis. discolorē habitu
linguis dissonę. et origine uocabulq. incer
te. Ut dolorates. amsi uari quaditurnigri.
marcomanni. brutericamasi. blagiane. et an
tes. Quę immanitus barbarię etiā in ipsi
uocabulis horrore quendā significat. **Su**
cui pars germanę fuer. in fine septentrio
nis. De quib. lucanus. Fundit ad extremū
flauos aquilone sucuos. Quorū fuisse cen
tū pagos et pupillos multi pdider. Dicti
aut sucui putant a monte sueuo. qd abortu
uitū germanę facit. cui loca incoluer.
Burgundiones quondā a romanis subacta
interiori germania p̄castrq. limites po
siti atyberio cesare in magna coherunt
gentē. atq. ita nom̄ ex locis sumpser. qua
crebra pluites habitacula constituta bur
gos uulgo uocant. Hi postea rebelles ro
manis effecti. plusquā octoginta milia
armatq. r̄p̄ reni fluminis inseder. et
nom̄ gentis optinuer. **Saxorū** gens in o
ceani litorib. et paludib. inuis sita uir

tute atq; agilitate habilis. Vnde et appella-
ta quod sit durū et ualidissimū genus ho-
minū et prestans ceteris piraticis. **F**ranci
a quodā pduce uocari putant. Alii eos ase-
ritate morū nuncupatos existimant. Sunt
enī in illis mores inconditi naturalis fero-
citas animq; **B**rittones quidā latine nomi-
natos suspicant. eo quod bruti sint. Gens in-
tra oceanū ut fuso mari quasi extra orbē
posita. De quib; uirgilius. Toto diuisos orbe
brittanos. Scotti ppria lingua nom habent
apiclo corpore. eo qd a culeis ferreis cū atra
mento uariarū figurarū stigmatē adnotent.
Galli ac andore corporis nuncupati sūt. Gala
enī grece lac dicit. Vnde et sybilla sic eos
appellat cū ait de his. Tunc lactea colla au-
ro innectunt. Scdm diuinitatē enī celi et
facies hominū et colores et corporū quanti-
tates et animorū diuinitates existunt. Inde
romanos graues. grecos leues. a fros uersi-
pelles. gallos natura feroces atq; acriores in
genio puidemus. qd natura climati facit.
Galli aut senones antiquitus Tonones dicebant.
quod liberū hospitio cepissent. Postea T. in-
f. littera cōmutata ē. **B**acca oppidū fuit
iuxta pirineū. a quo sūt cognominati baccei.
Hi pirinei iugis pampila montis habitant soli-
tudine. **I**de et uiscones quasi uaccones. e-
inf. littera cōmutata. Quos gneus pompe-
ius edomita spania ad triumphū uenire
festinans. de pirinei iugis deposuit et inui-
nū oppidū congregauit. Vnde et conuena-
rū urbs nom accepta. **S**pani ab hiberno am-
ne primū hiberni postea ab spalo spani cog-
nominati sūt. **G**alleci ac andore dicti. un-
de et galli. Reliquis enī spaniq; pptis can-
didiores existunt. Hi grecā sibi origine

asserunt. Vnde et naturali ingenio callenti.
Siquidē post finē troiani bellitē mortē
aiacis frī inuisū patri telamoni. dū nreca-
perent in regnū. ex priū concessisse. ibiq; ur-
bē nomine antiquę patrię salaminā cēdi-
se. Inde ad gallectiā pfectus expositus sedib;
ex loco genti nom dedisse. **A**sturens gens
spaniq; uocata. eo quod circa sturā flumē
ferti montib; siluisq; crebris inhabitent.
Cantabri gens spaniq; auocabulo urbis
hiberi amnis cui insidunt appellata. **H**om-
anum p tanax. et magis ad atrocitatem
et ad bellandū uel ad ppetiendū uerbo
semp parati. **C**etaberi ex gallis cetaci
fuer. quorū ex nomine appellata ē regio
cetabertia. Nam ex flumine spaniq; ibero
ubi confeder. et ex gallis quia cetaci dice-
bant mixto utroq; uocabulo cetaberi nu-
cupati sūt. **A** frī appellati ab uno ex posteris
abrahę qui uocabat aser. qui dicit durū
se aduersus libiā exercitū et ibi uictis
hostib; confedisse. ei q; posteros ex nomine
attani et a fros et a fricā nuncupasse. **I**ni
aut ex thagimenses sūt a fenicib; nuncu-
pati qui cū didone pfecti sūt. **I**riof ū
ria urbe fenicū nominatos de qua pfecti sūt
et in a frige litus uener. **G**etuli gege
eunt fuisse. qui ingenti agmine a locis
suis nauib; cēscendentes loca sircū inli-
occupauer. et quia ex getis uener dicitur
uato nomine getuli cognominati sunt.
Vnde et opinio est apud grecos ab antiqua
cognitione mauros consanguinitate
quos sibi uocare. **A**ffricā aut initio
buere libies. Deinde affri. Post hęc ge-
li. Postremū mauri et numides. **M**auri
et numides ut affri putant sic supser

exordium et uocabulum. Nam postquam in spania hercules interit. exercitus eius conpositus ex uariis gentibus a misso duce passim sibi sedes querebant. Ex eo numero medietate pise armeni nauibus in affricam transfecti proxima mariloca occupauere. Sed pise dum materia in agris construendis domiciliis non inuenirent. et ignara lingua commercium prohiberet. propatentes agros et diuisas solitudines uagabantur. Itapabulationibus uagabundis semetipsos propria lingua numides appellauerunt. id est sine oppido uagos et errantes. Medi autem cum libis semiscuer. qui proximi spania inhabitabant. Quorum nomen paulatim libes corrumpere barbara lingua mauros propter medos appellant. licet mauri ob colorem agrestis uocentur. Greci enim nigrum mauros uocant. Estifero quippe calore afflata specie mauri coloris ducunt. Massila ciuitas affricae est non longe ab achilante. et ortus esperidum aqua ciuitate massilli uocata sunt quos nos corrupte masulos uocamus. De quibus uirgilius. Hic mihi massilae gentis monstrata sacerdos. Gaulalae gentes sunt a meridie usque oceanum esperium peragantes. His nomen gauloe insula dedit. quae est iuxta echropiam ubi nec serpens nascitur neque uiuit. Garamantes populi affricae prope cyrenas inhabitantes. agaramante rege apollinis filio nominata qui ibi ex suo nomine garama oppidum edificauit. Sunt autem proximi gentibus echropi. De quibus uirgilius. Extremi garamantes Extremi autem quia seu et a consortio humanitatis remoti. Esperi uero sunt quae circa spania comorantur. Haec spania esperia Echropes dicti a filio cham quocumque est eius. ex quo origine trahunt. Chus enim hebraica lingua

echrops interpretatur. Hi quondam abundo flumine emergentes iuxta egyptum intenuit oceanum in meridie sub ipsa solis uenientia insederunt. Quorum tres sunt populi. Esperi. Garamantes et indi. Esperi sunt occidentales. Garamantes tripolis indi orientis. Trogodi et gens echropum ideo nuncupati quod tanta celeritate possint ut feras cursu pedum adsequantur. Panfagi etiam in echropia sunt quibus esca est quicquid mandari potest. et omnia fortiter gignentia. Unde et appellati. Iccio fagi quod uenando in mari ualeant et piscibus tantum alantur. Hi post indos montanos regiones tenent. quos subactos alexander magnus piscibus uesci prohibuit. Antro pro fagi gens asperissima sub regione sciriae sita quicquid humanis carnibus uescuntur ideo antro pro fagi nominantur. Itaque sic his ita et ceteris gentibus pro secula aut a regibus aut a locis aut amoribus aut ex quibuslibet aliis causis immutata uocabula sunt ita ut prima origo nominis ex tempore uetustate non pateant. La uero hi qui antipodes dicuntur eo quod contrarii esse uestigis nostris putantur ut quasi sub terris positi aduersa pedibus nostris calcant uestigia nulla ratione credendum est quia nec soliditas patitur nec centrum terre. Sed neque hoc nulla historiarum cognitione firmatur. Sed hoc poetas quasi ratiocinando coniectant. Titanas autem quosdam in greecia ferunt fuisse robustos et excellentes uiribus populos. quos ferunt fabulae ab irata contra deos terra ad eius ultionem creatos. Unde et titanis dicti sunt. ANOTKCTICEO id est ab uoluntate quod quasi ulciscendae matris terrae causa deos armati existerent. quos fabulae a ioue bello fuisse superatos atque extinctos fingunt. Propter quod ex celo iactis fulminibus interierunt.

Regni ac mi
ne vocabulis.

regibus

consulibus

VGUSTO

Regnū aregib. dictū. Nam sic reges aregen
do uocati. ita regnū aregib. Regnū uniuersa
nationes suisq. temporib. habuer. ut assyrii
medi. psi. egypti. greci. quoz. uices fors
temporū ita uoluit aut. ut alterū ab altero
solueret. Itē omnia aut regna trānir. duo
regna ceteris gloriosa ^{iora} tradunt. Assyrii
primo. deinde romani. Vt temporib. et
locis intē ordinata atq. distincta. Nā sic
illud prius. et hoc posterius. ita illud in
oriente. hoc in occidente exortū ē. Deniq.
nullius finē. hui. initiū cōstitutum fuit.
Regna cetera ceteriq. reges. uelut appen
dices istoz. habent. Reges aregendo uoca
ti. Sic enī sacerdos asēificando. ita et rex
aregendo. Non aut regit. qui nō corrigit.
Recte igit. faciendo. regis nōm tenet. pec
cando amittit. Unde et apud ueteres tale
erat. puerbiū. Rex eris. si recte facias. si non
facias. non eris. Regis uirtutes p̄cipue. dū.
iusticia et pietas. Plus aut in regib. laudat
pietas. Nā iusticia p̄se uera est. Consules
appellati a consulendo. sic reges aregendo.
Nam cū romani regū supbā dominationem
nferrent. annua imperia binosq. consules
sibi fecer. Nam factū regiū non boni uolen
tia consulentis. sed supbia dominantis erat.
Hinc igit. consules appellati. uel a consulendo
cuius. uel aregendo cuncta consilio. Quos
tam ideo mutandos pannos singulos eleger.
ut nec in suis diu maneret et moderatio
eius succurreret. Inde aut. duo parit. quia
unus rem ciuile. alt. rem militare admi
nistrabant. Regnauer. aut. annis quadrin
gentis sexaginta septē. Proconsules subfecti
erant consulib. Et dicti p̄consules. eo qd. uice

consulis fungerent. Sic p̄curator curator
id est actoris. Ex consules aut. dicti. qd. iam
a consulatu exierint siue discesserint p̄
uicis sue anno. Dictatores. quinto anno post
reges expulsos. romani sibi creauer. dū ge
ner. tarquiniū ad iniuriā sōri uindicandū
ingente aduersus romā collegisset exercitū.
Hi quinq. annū temporis imperio utebant.
Plus enī erat honore quā consules. qui annua
potestates tenebant. Et dicti dictatores. qui
si principes et p̄ceptores. Vnde et magistri
populi nominabant. Unde et dicta dicunt.
Cesarū nōm abiulio cepit. Qui bello ciuili
comoto. primus romanū singulare op̄
nuit principatū. Cesar aut. dictus qd. ce
so mortus matris utero. platus educatus
fuerit. uel quod cū cesarie natus sit. A quo
et imperatores sequentes cesares dicti. eo
qd. comiti essent. Qui enī ex acto utero ex
imebant. cesones ac cesares appellabant. Lu
lius aut. dictus. quia abiulo. gneg. filio ori
ginē duxit. ut confirmat uirgilius. Iulius
a magno dimissū nōm iulo. Imperator aut.
nōm apud romanos ex. tantū prius fuit.
Apud quos summa rei militaris consisteret.
Et ideo imperatores dicti. ab imperando ex
eritui. Sed dū diu duces titulis impera
toris fungerent. senatus censuit ut augustus
cesaris hoc tantū nōm eet. eo quod his dis
tingueret. ac ceteris gentiū regib. quod et
sequentes cesares adenus usurpauer. Solus
enī fieri ut primi regis nōm etia. reliqui
possiderent. Sic apud albanos exsiluii no
mine om̄s reges albanoz. filiiui appellati
f. Sic apud psas arfactes. apud egyptios
ptolomei. apud athenienses cecropides.
Augustus ideo apud romanos nōm imperii

est. eo quod olim augerent rem publicam amplificando. Quod nomen in primis senatus octavianus cesari tradidit. ut quia augerat tras ipso nomine et titulo cecideret. Dum autem idem octavianus iam cesar et imperator appellaretur uel augustus. postea uero dum ludos expectaret. et primum esset illi applo. ut uocaretur et dominus. statim manu uultuque auerso in decoras adulationes repperit. et domini appellatione ut homo declinavit. atque insequenti die omnem populum grauissimo dictu corripuit. dominumque se post hec appellari nec aliteris quidem suis permisit. Fuit autem filius accae. quae nata est de sorore iulii cesaris. Reges autem ob hanc causam apud grecos basilai uocantur. quod tamquam bases populum sustinent. Unde et bases coronas habent. Quanto enim quisque magis proponit. tanto amplius pondere labor grauat. Tyranni grece dicuntur. idem latine et reges. Nam apud ueteres more regis et tyranni nulla discretio erat. Ut pars mihi pacis erit. dextra attingisse tyrannum. Fortes enim reges tyranni uocabantur. Nam terro fortis. Dequalib. dominus loquitur dicens. Per me reges regnant. et tyranni pme tenent. Nam postea in usu accidit tyrannos uocari pessimos. atque impios reges. luxuriose dominatione in populos exercentes. Princeps et dignitatis. modo significat et ordinis. Sic est illud uirgilianum. Princeps ardente conuexit lampada turnus. Pro primus. Dicitur autem princeps acapiendi significatione. quod primus capiat. Sic maniceps ab eo quod manu capiat. Dux dicitur eo quod sit dux totius exercitus. Sed non ita tam qui cumque principes et duces sunt etiam reges dici possunt. In bello autem melius

duces nominari quam reges. Nam hoc nomen ex primiti uirgilio ducente. Unde et uirgilius ducis euandri. Salustius quo cupidius in ore ducis sese quisque bonum. Non dixit more consulis. **Monarchia** ^{archi} fit quod singulare possident principatum. qualis fuit alexander apud grecos et iulius apud romanos. Hinc et monarchia dicitur. Monos quippe singularitas greco nomine. archia principatus est. **Tetrarche** fit quarta parte regni tenentes. Nam tetra quattuor fit. Qualis fuit apud iudeos philippus. **Patri** eu inde uocati sunt. pro eo quod sic patres filius. ita prouideant rei publicae. **Præfeti** dicti quod prætorum potestate præsent. **Prætores** idem qui et præfeti quasi præpositores. **Præsides** uero dicti quia alicui loci tutelam præsidialiter tenent. **Tribuni** uocati. quod militibus siue plebibus iura tribuunt. **Ciliarii** fit qui mille præsent. quos nos millenarios nuncupamus. et est grecum nomen. **Centuriones** dicti eo quod centum præsent militibus. **Sic** quinquaginta **riti** quia in capite fit quinquaginta

militum. **Sic** decani ab eo quod decem militibus præferunt. **Miles** dictus. quia mille erant ante in numero uno. uel quatuor uisus est ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites sumpsit. et appellauit. Liber uero primus militum ordine docuit. **Miles** autem ordinarius dicitur. aut extra ordinarius. **Ordinarius** est. qui per ordinem militat. Nec adhuc aliquem consecutus est gradum honoris. **Est** enim gregarius. idest humilis militum. **Extra ordinarius** uero. qui obuiatque promouet ex ordine. **Emeriti** dicuntur ueterani soluti que militum. qui iam in usu pelen non sunt. et quia mereri militare dicitur ab stipendiis que merentur. Idem et ueterani dicuntur. quia iam

musu pelev non sunt sed post multos militis
labores qui eis suffragium consecuntur. **E**questres
milites dicti quod equo sedent. huius militat
ille inequestri ordine. **I**rrones dicuntur fortes
pueri qui admilitiam delegantur atque armis ge
rendi fabiles existunt. Hi enim non ex sola profes
sione natiuitatis sed ex aspectu et ualitudi
ne corporis existimant. Vnde et tyrrones die
ti quique ante quam sacramento probati sunt
milites non sunt. Romanus autem militis mos
fuit puberes primos exerceri armis. Nam
sexto decimo anno tyrrones militabant. Quod
etiam solo subcustodibus agebant. De quibus uirgi
lius. Et prima flore iuuentus. Seruos sane
numquam militasse constat nisi seruitute de
posita excepto annibalis tempore. Cum post
annense plui tanta necessitate fuissent ro
mani ut ne liberandorum quidem seruos daret
facultas. **D**esertores uocati eo quod deser
unt. **I**nterioribus officiis euagantur.
Hi in alios numeros militis
non dare prohibentur. Sed si non magni
temporis culpa contraxerint ceteris mi
nistris suis restituntur. Sed et quidam
desertores exercitum ad hostes transeuntes et
ipsi desertores uocantur. **C**onscripti milites
dicuntur quia in tabulis conferuntur ab eo qui
eos docturus sit. **T**ranscripti uocantur
cum de alia in aliam legione transeunt. Et inde
transcripti quia nomina dant ut transcri
bant. **O**ptiones dicti quod sunt electi. Nam op
tare eligere est. Sic est illud. Optantque locum reg
no id est elegit. **E**xcubitores dicuntur pro eo quod
excubias semper agunt. Sunt enim ex numero
militum et in porticibus excubant propter regale
custodiam. **E**xcubie autem diurne sunt uigilie noct
urne. Vnde et uigiles. **H**elices erant apud

romanos genus militis auolitando uocati.
Lecti enim agilitate iuuenes cum armis suis positi
ga equitum considebant. Et mox cum ad hostes
uentum esset equis desiliebant et continuo
pedites ipsi ex alia parte equitibus per quos
aduecti fuerant dimicantibus hostes peruen
iebant. Ab his igitur uelutibus elefanti quondam
annibalis retro acti cum regi iam a suis non
possent fabrilique scalpello inter aures adhaerere
necabant. **C**astra sunt ubi miles steterit. Du
ta autem castra quasi casta uel quod illis casti
tate libido. Nam numquam his intererat mu
lier. **M**ilitia autem amilibus dicta aut amul
tis quasi militum quasi negotium militum
aut amole rerum quasi molestia. **L**egio sex
milium armatorum est ab electo uocata quasi
lecti id est armis electi. Proprie autem lingua
macedonum falanx gallos ceterum. **H**ostra legio
dicitur. Legio habet sexaginta centurias manu
pulos triginta cohortes duodecim turmas de
centas. **C**enturia est pars exercitus in centum
nos milites diuisa. Vnde et quibus praesunt cen
turiones dicuntur. **S**ubcenturiati uero non qui
in prima sed qui in secunda centuria sunt quasi
subprima centuria. Tamen stricti etiam ipsi
et in speculis positi in bello sunt ut si prima de
fecerit isti quos subsecunda dicimus laboran
tibus primis subueniant. Vnde et ad insidi
andum ponitur subcenturiatus quasi armis
dolosis instructus. **M**anipulus ducentorum
est militum. Manipuli autem dicti sunt militum
sive quia bellum primo manu incipiebant
sive quod ante quam signa essent manu
pulos sibi id est uelut fasciculos sti
pule herbarum alicui praesignis faciebant.
A quo signo manipulares milites cognomi
nati sunt. De quibus lucanus. Conuocat arma

mulo discepta. In senatoribus militibus et plebibus. Quetam trib. nunc multiplicat. nom. pristi-
 nu. retinent. **S**enatu. nom. stas. dedit. quod
 seniores essent. Alii. a sinendo. dictos. accipi-
 unt. senatores. Ipsi. eni. agendi. facultate
 dabant. **S**enatus. consultus. a consulendo. et
 tractando. e. dictus. Quod. sic. fit. ut. consulat.
 et nocere. n. possit. Patres. aut. ut. salustius. dic-
 acur. similitudine. uocati. s. N. sic. patres
 filios. suos. ita. illi. rem. publicam. alebant. **P**atres
 conscripti. quia. du. romolus. dece. decurias
 senator. elegisset. nomina. eor. p. senta. p. pto. in
 tabulas. aureas. etulit. atq. inde. patres. con-
 scripti. uocati. Primi. ordinis. senator. di-
 cunt. inlustres. Secundi. expectabiles. Terti
 clarissimi. Lam. ferius. quaru. aliquod. gen.
 n. est. qua. uis. aut. senatoria. quisq. origine
 eet. usq. ad. legitimos. annos. eques. roman.
 erat. De. de. accipiebat. honore. senato-
 ris. dignitatis. Censores. ap. ut. ueteres. ro-
 manos. erant. Est. eni. nom. censores. digni-
 tas. iudicialis. Censere. eni. iudicare. est.
 Ite. censores. s. patrimonioru. iudices. acen-
 su. xris. appellati. **I**udices. dicti. quasi. ius
 dicentes. p. pto. siue. qd. iure. disceptent. Iu-
 re. aut. disputare. est. iuste. iudicare. Non. est
 aut. iudex. si. non. est. in. eo. iusticia. **P**resides
 rectores. puencie. s. dicti. qd. p. sunt. **P**retores
 aut. quasi. p.ceptores. ciuitatis. et. princi-
 pes. Ite. questores. quasi. questores. eo. qd.
 questionib. p. sunt. **C**onsilium. eni. et. causa
 apud. eos. est. **P**roceres. s. principes. ciuita-
 tis. quasi. p.cedes. qd. ante. om. honore. p.ce-
 dant. **V**nde. et. capita. trauu. que. eminent
 extra. parietes. p.ceres. dieunt. eo. quod. primo
 p.cedant. **H**inc. ad. primores. facta. transla-
 tio. qd. ac. cetera. multitudine. p.minent.

Tribuni. dicti. quod. plebi. uel. iura. uel. opem
 tribuant. **C**onstituti. s. aut. sexto. anno. post
 reges. exactos. **D**u. eni. plebs. a. senatu. et. consulib.
 p. meret. tunc. ipsa. sibi. tribunos. quasi. p. pri-
 os. iudices. et. defensores. creauit. qui. eorum.
 libertate. tuerent. et. eos. ad. ius. iniuriam.
 nobilitatis. defenderent. **V**nde. et. defensores
 dicti. eo. quod. plebs. sibi. comissa. contra. inso-
 lentia. in. p. boru. defendant. **A**d. contra. nunc
 quida. eueriores. non. defensores. existunt.
Numerari. uocati. s. quia. publicu. numu.
 grarius. inferunt. **I**uncti. ab. eo. quod. fungun-
 tur. officio. et. honore. aliquo. dicti. **H**inc. et
 defunctos. mortuos. dicimus. qui. cop. leuer
 uitte. officia. **N**ihil. eni. faciunt. **M**uniceps
 sunt. in. eode. municipio. nati. ab. officio.
 muneru. dicti. eo. qd. publica. munia. acci-
 piant. **M**unia. eni. officia. sunt. **V**nde.
 et. immunes. dicunt. qui. nullu. ger.
 officiu. **M**unicipales. originales. ciues. et
 in. locu. officiu. gerentes. **D**ecuriones. dicti.
 quod. sunt. de. ordine. curie. **O**fficium. eni. cu-
 rie. administrant. **V**nde. non. est. decurio
 qui. sumam. n. intulit. uel. curia. participa-
 uit. **C**uriales. aut. ide. et. decuriones. Et
 dicti. curiales. quia. ciuilia. munera. p. ce-
 rant. et. exsequunt. **P**rinicipales. magistra-
 ti. et. du. iurales. curialiu. officioru. ordinis
 s. **P**rinicipales. dicti. qd. primi. sunt. ma-
 gistratib. **M**agistrati. u. qd. maiores. s.
 reliquis. officiis. di. iurales. **T**abelli. o
 uocatus. eo. qd. sit. portitor. tabellariu. id. est.
 sceptor. **I**de. et. scriba. publicus. q. a. ex. tan-
 tu. que. gestis. publicant. scribit. **B**ur-
 garu. ab. burgis. dicti. quia. crebra. p. mili-
 tes. habitacula. c. stituta. burgos. uulgo. uocant.
Vnde. et. burgundionu. gentis. nom. in. hest.

quos condā subacta germania romani per
 castra disposuer. atq. ita nom. ex locis supser.
Collegiati dicunt. quod ex collegio custodi
 usq. deputent qui facinus aliqd. comiserunt.
 Est enī sordidissimū genus hominū patre
 incerto pgenitū. **Privati** sūt extranei ab
 officiis publicis. Est enī nom. magistratū
 habenti cōtrariū. Et dicti privati qd. sint
 ab officiis curie absoluti. **Mercennarii** sūt
 qui seruiunt accepta mercede. Idē et baro
 nes greco nomine qd. sint fortes in laborib.
Baria enī dicitur grauis. quod ē fortis. Cui ē
 contrariū leuis. id est infirmus. **Publicani**
 appellantur conductores uelthalū fisci.
 uel rerū publicarū. siue qui uelthalia
 publica exigunt. uel qui pnegotia scilicet
 lucra sedant. Vnde et cognominati sūt.
Iulicus pprie uille gubernator est. Vnde
 et a uilla iulicus nom. accept. **Intēdū** autē
 iulicus non gubernationē uille sed dispen
 sationē uniusq. domus tullio interpretante
 significat quod est uniusarū possessionū
 et uillarū dispensator. **Adtores**. idē et cu
 ratores ab agendo et curando uocati. **Pro**
 curatores sūt pconsul. pconsule. **Coloni** sūt
 cultores adueniēti dicti acultura agri.
 Sunt enī aliunde uenientes. atq. alienū
 agrū locatū colentes. ac debentes editio
 nē gentili solo ppter agri culturā sub dno
 possessoris. Pro eo qd. his locatus est fun
 dus. **Coloni** autē quattuor modis dicunt.
 Nam coloni aut romani sūt. aut coloni la
 tini. aut coloni auxiliares. aut coloni
 rursus privati. **Inquilini** uocati quasi
 incolentes aliena. Non enī habent ppria
 sedē. sed intra aliena inhabitant. Differt
 autē inquilinū et aduenā. Inquilini enī sunt

qui emigrant et non ppetuo pmanere. **Adue**
 niēti autē uel incolę aduenticiū phibent sed p
 manentes. Et inde incolę quia iam habitato
 res sūt ab incolendo. **Indigenę** sūt indigena.
 et in eodē loco nati ubi inhabitant. **Incola**
 autē nō indigenā sed aduenā indicat. **Peregrini**
 dicti eo quod ignorant ex parentis aqb.
 orti existunt. Sunt enī de longinqua regi
 one. **Urbani** uocabantur qui romę habitabant.
 Qui ū in ceteris locis oppidani. Nam sola urbs
 roma cetera oppida. **Famuli** sūt ex ppria ser
 uę familia orti. **Serui** autē uocabulū inde
 traxer. qd. hi qui iure belli possent occidi
 a uictorib. conseruabantur et serui fiebant.
Aservando scilicet serui appellati. **Ancillę**.
 a sustentaculo uocatz. An con enī grece cubit
 dicitur. Vnde et ancone dicimus. **Mancipiū**
 est quicquid manu capi subdiq. potest. ut
 homo. equus. ouis. Hęc enī animalia statim
 ut nata sūt mancipiū eē putant. Nā etq. in
 bestiariū numero sūt. tunc uidentur mancipiū
 eē quando capi siue domari coeperint.
Ingenui dicti. quia ingenere habent liber
 tate non infacto sic liberi. Vnde et eos gre
 ci eugenes uocant qd. sint boni generis.
Libertus autē uocatus quasi liberatus. Erat
 enī prius iugo seruitutis adductus. **Liber**
 toz aut filii apud antiquos libertini ap
 pellabantur quasi de libertis nati. Nunc uero
 libertinus. aut a liberto factus aut possessus.
Manumissus dicitur quasi manu emissus. Apud
 ueteres enī quotiens manu mittebāt. ala
 pa percussos circū agebant et liberos firma
 bant. Vnde et manu missi dicti eo qd. manu
 emitterent. **Deditici**. primū a deditioe
 sūt nuncupati. **Deditio** enī dicitur quando serue
 ri aut uincendi hostes uictorib. tradunt.

Quib. hęc origo nominis fuit. Dū quondā
aduersus populū romanū serui armis
supra dimicassent. uicti se deder. comprehensiq
uaria turpitudine affecti sūt. Ex his quidā postea
adominis manu missi ppter suppliciorū notas
quas manifeste ppressi sūt. addignitate ciuiū
romanorū nonpuener. Latini ante romā con
ditā apud latinos fiebant numquā. presta
mentū. sed pepistolā libertate sumentes. In
de quia prestamentū non fiebant. nec test
tamento aliquid capere. nec suos heredes
facere poterant. Cuius romani postea sub
consulib. prestamenta in urbe romana ef
fecti sūt. Dicti autē ciues romani. quia testa

mento liberi effecti in numero roma
norū ciuiū redigunt. His primū additus
erat. in urbe roma cōmorari. Ceteris autē
liberis phibebant. ne uel in urbe roma uel
infra septimū ab urbe miliarū cōmane
rent. **INSTITUTIONES LEGIS V.**
Hereditis nōm inposuit census gr̄is. Soluit
enī tributū auctoris. In hoc enī uocabulo
primā successionē hereditatis et generis.
filios et nepotes. Pro heres est qui loco he
reditis fungit. quasi pherede. Est enī autē
institutus. aut substitutus. Pat̄ est. a quo in
itiū nascit̄ generis. Itaq. is pat̄ familias uoci
tat. Pat̄ autē dictus. ex eo qđ paratione pacta
filiū periret. Paratio enī est. rei uenire cōsu
matio. Lucretius. Et bene patra patrū. Cui
tores autē agnendo. et parentes quasi pari
entes. Idē et creatores. Crementū enī est
semen masculi. unde animalū et hominū
corpora cōcipiunt. Hinc creatores parentes
dicunt. Mat̄ dicit. qđ exinde efficit. Mat̄ enī
quasi materia. Illa causa pat̄ ē. Pat̄ familias autē
dict. qđ omnib. in familia sua positus seruis

tamquā pat̄ filius patria dilectione cōsult.
Seruorūq. cōditionū a filiis effectū nō discernit.
Sed quasi unū membrū amplectit. Hinc enī
exortū est nōm patris familias. Qui autē inque
dominant. inferius. hoc se nomine nequaquā
repetunt appellari. Mat̄re familias inde ui
cari. quia p quandā iuris sollemnitate in familiā
transit mariti. Tabule enī matrimoniales
instrumenta emptionis sūt. Aliā sic matrimo
niale est mat̄ primi pueri idēst quasi mat̄ nati
ita mat̄ familias illa est quę plura seruū
Nam familia ex duob. ēē incipit. Auius. pat̄
pat̄ est. ab eo dictus. idē ab antiquitate
Proauis aui pat̄ ē. quasi ppter auius. Abauis
pau pat̄. iā longe abauo. Attauius. abau
pat̄. Irrauis atau pat̄. quasi tetrauius.
idēst quartus supra aui. Sed tetrauius ult
mū cognationis nōm est familia enī ori
a patre. terminat̄ in tetrauo. Filius et filia
a familia dicti sūt. Ipsi enī primi in ordine
nascētū existunt. Vnde et corneli a fami
lia stirpis. Ipsa om̄s a cornelio orta. Familia
aui a semore. Semur enī gen̄ et stirps osten
dit. Nam familia pseruis abusive nō ppro
dicit. Stirps ex longe generis significatio
ne uocat. Conatus dictus. quia generatus.
Vnde et p. g. scribit. Suboles. eo qđ substi
tio sit generis. Quadripartitus autē ordo
filiū ē ita. Unigenitus. primogenitus. me
dius nouissimus. Primogenitus. ante quē
nullus. Unigenitus. post quē nullus. medi
us. ut om̄s. nouissimus. post om̄s. Idē et
numus a monade. Nouissimus autē ppter qđ
nouus. quia ceteri pcedendo antiquiores
existunt. Quattuor etiā modis filii ap
pellant. Natura imitatione. adoptione.
doctrina. Natura ueluti cū dicunt filii

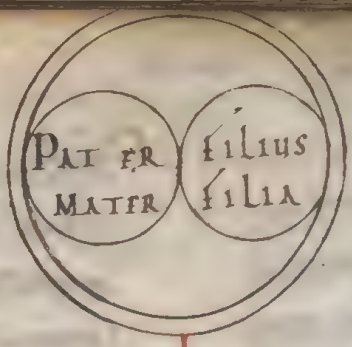
abrahę iudęi. Imitatione ut ipsius abrahę fi
de imitantes ex gentib. Dicente euangelio.
Potens est dñs de lapidib. istis suscitare filios
abrahę. Velut sic eosdē iudęos dñs filios esse
dicit diaboli. a quo non nati sed quę fuerant
imitati. Adoptione quoq. qđ humana cōsuetu
dine nullū licet nescire. Vel sic nos dō non
natura sed adoptione dicimus. Pat. nř. qđ es
in celis. Doctrina sic apls filios suos appellat
os quib. euangelium pđicauit. Filii autē idē
integib. liberi appellant. ut isto uocabulo
seceant a seruis. Quia sic seruus impotes
tat ē dñi. sic filius impotestate est patris.
Inde etiā filio fit emancipatio ut sit liber
a patre. sic fit seruo manu missio ut sit libe
ratus ad dñm. Itē liberi dicti quia ex libero fit
matrimonio orta. Nā filii ex libero. et ancilla
seruili conditionis sūt. Semp enī qui nascit
deteriore parentis statu sūmit. Naturales
aut dicunt ingenuarū cūbinarū filii. quos
sola natura genuit nō honestas coniugii. Idē
et pueri apube. Adoptiuus filius est. qđ aut
patre iusto aut auo aut pāuo cui potestate p
emancipatione est tradit in alienā potestatem
qui utriusq. fert nōm. Vt fabius. emilius. t
scipio paulus. Geminus fit non duo tantū
simul nati. sed etiā plures. Degeminus autē
uno abortu. atē qđ legitime natus fuerit uo
piscus nominat. Postumus uocat. eo qđ post
humationē patris nascit. id est post obitū.
Itē et defuncti nōm accipit. Sic enī lex uo
luit ut qui defuncto irascit defuncti nōm
appellet. Notus dicit. qui de patre nobili
et matre ignobili gignit. sic ex cūbina
Est autē hoc nōm grecū. et in latinitate deficit.
Huc cōtrarius spurius. qui de matre nobili et
patre ignobili nascitur. Itē spurius patre

incerto. matre uidua gentē. Velut tantum
spuri filius. quia muliebres naturā uete
res spurii uocabant. Velut. *ΑΠΟΕΤΙΟΡΟΥ*.
hoc ē seminis nō patris nomine. Cosdē et fabo
nos appellant. quia quedā animalia fabo
no spiritu austro cēpere existimant.
Vnde et hi qui non sūt de legitimo matrimonio.
matrē potius quā patrē secuntur. Latine autē
spuri. quia extra puritate uel quasi immu
di. Nepos est. qui ex filio natus est. Dicitur autē
nepos quasi natus post. Primū enī filius nas
cit. deinde nepos. Gradus enī substitutio
nis est. Hinc et posteritas. quasi postera gens.
Nepos autē utriusq. sexus est. Nā ut neptis
dicam. in uire ē. ppter discretionē successi
onis ammissū. Pronepos ē qui ex nepote
cēptus natusq. ē. Et dicitur pnepos. quasi
natus porro post. Ex hoc quoq. gradu
incipit uocari et pgenies. quasi porro post
genti. Nā filii et nepotes nō sūt pgenies. quia
non ē in eis longa posteritas. Sic autē infe
rius longe editi pgenies dicunt. ita supe
rius pāui attāui qui et pgenitores appel
lant. quasi porro generantes. Pronepos dicit.
quia ppter nepotē ē. Abnepos. quia se iungit
a nepote. Est enī intellū et nepotē pnepos. Ad
nepos. abnepotis filius. Trinepos. ad nepo
tis filius. Quia post nepotē quartus in or
dine ē. quasi tetranepos. Minores autē nō
dicim. nisi quotiens gradu deficit nōm.
Vt puta filius. nepos. pnepos. abnepos. ad
nepos. trinepos. Vbi isti gradus defec
runt. merito iā dicimus minores sicut cona
ores. dicimus post patris. auū. proauū. ab
auū. attāui. tritāuiq. uocabulū.

DE AGNATIS ET COGNATIS. VI.
Agnati dicti. eo qđ accedant pnatū dū def

filii. Qui deo prius ingente agnoscunt¹ quia
ueniunt puerili sexus personas. Veluti fr̄ eo
qd̄ patre natus. uelut fr̄ filius nepus. uel ex
eo uter patruus. **Cognati** dicti. quia se recipi
ppinquitate cognationis coniuncti. Quin
de post agnatos habent. quia pfeminini sex
us personas ueniunt. nec se agnati. sed alias na
turali iure cognati. **Proximus** ppt̄ sangui
nitate sanguinis appellatus. **Consanguinei**
uocati. eo qd̄ ex uno sanguine id est ex uno pa
tris semine nati se. Nā sem̄ uiri spuma est
sanguinis. ad instar aque. in scopulos elisi que
spuma candida facit. uel sic uinū nigrū qd̄
in calice agitātū spumā albentē reddit. **Fr̄**
dicti. eo qd̄ sunt ex eodē fructu id est ex eodē
semine nati. **Germani** uero ex eodē gene
trice manantes. Non ut multi dicunt deo
de germine. qui tantū fr̄ uocant. Ergo fr̄
ex eodē fructu. germani ex eodē genitrice
manantes. **Uterini** uocati. qd̄ sunt ex diuisis
patrib. et uno utro editi. Nam uterus tantū
mulieris est. Quattuor aut̄ modis inscriptu
ris diuinis fr̄ dicti. **Natura**. gente. cogna
tione. affectu. **Natura** ut esau et iacob. an
dreas et petrus. iacobus et iohannes. **Gente**.
ut om̄s iudei fr̄ int̄ se uocant. **Inde utro**
nomine. Si aut̄ emeris inquit fratre qui
est hebreus. **Capit̄**. Optabā inquit ego ana
thema esse a xp̄o. p̄ fratrib. meis qui sunt
cognati mei scdm̄ carnē. qui se isrl̄ it̄. Por
ro cognatione fr̄ uocant. qui se de una
familia id ē pars una quas latine patritas
int̄ptat. Cū ex una radice multa generis
turba difundit. **Ex** ingenesi dixit abrahā
ad loth. Non sit rixa int̄ me et te et int̄ pasto
res meos et pastores tuos. quia om̄s fr̄ nos
sum. Et certe loth n̄ erat fr̄ abrahę sed filius

fratris ei arā. Quarto modo effectu fr̄ dicitur
qui in duo se diuidit. spiritale et cōmune. **Spi**
ritale. quo om̄s xp̄iani fr̄ uocant. **Uterque** quo
bonū et quā iocundū habitare fr̄ inuicem.
In cōmune. cū et om̄s homines ex uno patre
nati pari int̄nos germanitate coniunguntur.
Scriptura loquente. Dicite his qui oderunt
uos. fr̄ n̄ri uos estis. **Germana** ita int̄
git ut germanus. eadē genetrice manans.
Soror aut̄ ut fr̄. Nā sorore ex eodē semine
dicta qd̄ sola cū fr̄ib. in sorte agnationis
habeat. **Fr̄** patruales dicti. eo qd̄ patri
eque germani fr̄ int̄ se fuer. **Consobrini**
uocati. quia aut ex sorore aut fr̄e aut ex
duob. sororib. se nati. quasi cōsorni. **Fr̄**
ales aut̄ mat̄teris filii se. **Sobrini** consob
rino filii. **Cuius** grecū est. **Patruus** fr̄
patris ē. quasi pat̄ alius. **Vnde** et mortui
te patre pupillū prior patruus suscepit
et quasi filiū lege tuit. **Auunculus** ē mat̄ris
fr̄. cuius nom̄ est forma diminutiuū habet
uidet. quia abauo uenire monstrat. **Ama**
est. soror patris. quasi alia mat̄. **Matertera**
est soror mat̄ris. quasi mat̄ altera. **Socer**
est. qui filiā dedit. **Gener** est. qui filiā dedit.
Gener aut̄ dictus. qd̄ a seculat̄ ad augendū g
Socer aut̄ et soerus. qd̄ generū ē nūm sibi ad socer
ut. **Utric** ē q̄ uxore ex alio uiro filiū aut filiā
habentē duxit. et dicit̄ utric. quasi nouitric
qd̄ mat̄re sup̄ ducat̄ nouus. **Priugn** ē qui ex
alio patre nat̄ est. et priugn̄ dici putat̄ quia
si priugn̄. quasi prius genit̄. **Vnde** et uulgo an
te nat̄. **Vocabula** agente hec uident̄ declinata.
Genitor. genitrix. **Agnati**. agnatus. **Cognati**. cognatus.
p̄ genitores p̄ genitrices. **Germani**. germani. cognati
tione patiunt. **Reputa** ille fili. ille pat̄. diuisille ag
nat̄ et cognat̄. et ceteri quorū figure hec sunt.

159.
CT

AVVS FRATER
AVIA SOROR
NEP OS
NEPTIS

PRO PATRVS
AVVS AMITA
AVUNCVLVS
PLAVIA MATTERA
FRATRIS
AVT SORORIS
HIPO
FILIVS
AVT FILIA
NEPTI

Usq ad hunc latusevl
IMMUNES PERSONE SUNT AB PATRVS AMITA
AVVS AVUNCVLVS MAGNVS
ABAVI MATTERA MAGNVS
CONSOBRINI
CONSOBRINAE
FRIS AVT SORORIS AB IMMUNES PERSONE SUNT
NEPO
NEPOS AVT NEPTIS ABNEP
TIS

SPATRVS
AT PLAMITA
AVVS PLAVUNCVLVS
ATAVIA PMATTERA
PRIORIS
SOBRINI
SOBRINAE
FRIS ET SORO
RIS
AD
ANEP
NIS
ADNEP
TIS

ADPATRVS
ADAMITA
ADAVUNCVLVS
ADMATTE
SPATRVI
PLAMITE
PLAVUNCVLI
FILII AVT FILIE
NEPOTES AVT NEPTI
SOBRINORVM
ET SOBRINARV
FILII
FILIE Q
FRIS ET
SORORIS
ABNEPOS
ABNEPTI
TRINEPTI
TRI
NEPOS
TRINEPTI

Dixi sexū significat n̄ coniugium nisi adieceris uir
aus. **M**artus ū cū sine ad adiectione cūguū so
nat. Ca. arte martē. quasi mas. Est enī nom̄ primę
positionis. qđ facit indiminutionē masculus. in
diminutione martus. Sponsus. abspondendo
uocatus. Nam ante usū tabellarū matrimo
ni cautiones sibi inuicē emittebant. In quib.
spondebant se inuicē cōsentire in uira matri
monii. et fideiussores dabant. Vnde admissū
ē ut sponsum dicamus uirū abspondendo. et
sponsa similit. Ceterū pprie spondere uelle est.
Ergo sponsus non quia pmittit sed quia spondet
sponsores dat. Arrabo dicta quasi arrabona.
Quod enī dat pconiugio bene dat. quia coniu
giū bonū ē. Quod uero causa fornicationis aut
adulterii. malū est. idcirco arrabo n̄ est. Dicta
autē arrabona p quā tradit. Ut autē arrabō
nō sponso coniugalī sed etia et p qualibet
pmissa re data ut cōpleatur. Proci. nuptiarū
pettores. apcando et petendo dicti. Pronuba
dicta. eo qđ nubentib. p̄est quęq. nubentē uirū
cūngit. Ipsa est et paransympha. Nam sym
pha sponsa in nuptiis. et nympa plabationis
officio quod et ad nom̄ nubentis adludit. Con
iuges appellati. ppt̄ uigū qđ inponit matri
monio cūngendis. Iugo enī nubentes subici
solent. ppt̄ futura concordia n̄ separent. Con
iuges autē uerius appellantur a prima dispo
sitionis fide. quā uis int̄ eos adhuc ignoret
cūgalis concubitus. Sic maria ioseph conuice
uocat. int̄ quos nec fuerat nec futura erat car
nis ulla cōmixtio. Nuptę dictę quod uultus su
os uelent. Translatū nom̄ anubib. quib. tegit
celū. Vnde et nuptę dicunt. quod ibi primū
nubentū capita uelantur. Obnubere enī co
operari est. Cui contraria innuba hoc est in

nuptę quę adhuc uultū suū n̄ uelat. **V**xores
uocant̄ quasi unxiores. Moris enī erat ante
quittus ut nubentes puellę simul uenirent
limū mariti. et postea ante quā ingrederent̄
ornarent laneis uittis et oleo ungerent. Cui
de uxores dictę quasi unxiores. Quę ideo
uetabant̄ limina calcare. qđ illic ianua et
coeant et separent. **M**atrona est. quę iā
sit. Et dicta matrona quasi mat̄ nati uel qđ
iā mat̄ fieri potest. Vnde et matrimonii di
ctū. Distinguit̄ autē ut matronā et matrē
et matrē familias. Nam matrone. quia iā
matrimonii conuener. **M**atres autē quę
genuer. Matres familię. quia p quanda ui
ris sollemnitate infamiliā mariti transfer.
Monogamus dictus. quia unus tantū nuptia
Mono enī apud grecos unū dicit. Camos
nuptię int̄pretant. **D**igamus autē et trigami
anumero uxore uocatus. quasi duob. trib.
maritis. **V**idua uocata. quod cū uiro duo
fueri. nō. nec circa consortiū alterius uiro
post mortē coniugis prima desert. Nam
quę al. teri post mortē prioris uiri nuptię
seruit. uiduę nondicunt. Itē uidua dicta
quod sola sit. nec circa cōsortiū uiri cūgalis
uira custodiat. **F**rateris uxor. frateris
uocat. **M**ariti fr̄. leuiri dicunt. Duorū
int̄ fratrū uxores ianetrices uocant.
Quasi eandē ianuā terentes. uel p eandē
ianuā iter habentes. **V**iri soror. galos
appellat. Sororis uir speciale nom̄ n̄ ha
bet nec uxoris frat. **M**atrimonii ē nō
bilū iusta cūentio et cōditio. **C**onugium
ē legitimarū psonarū int̄ se coeundi
et copulandi nuptię. **C**onugium dictū
quia cūuncti sūt. uel auigo quo in nupti
is copulant̄ n̄ re solui et separari possunt.

Conubiū autē non anupta: sed anubendo forma-
 ti. Dicit autē conubiū. cū equales nuptias co-
 unt. Vt pita ciues romani. paritūq; digni-
 tate. Conubiū autē nēst. cū ciues romanus
 cū latina iungit. Quotiens autē conubiū n-
 ē. filii patrē non secunt. Ymoneus dicit a quo
 dā imineo qui primus pspere usus ē. Vel.
 ANOTORMENOS. quē membra uirginita-
 tis est claustrū. Contuberniū est ad temp-
 ocundi cūctio. Unde et tabernaculū. quod
 modo huc modo illuc pfigit. Repudiū est.
 qd subtestimonio testū uel pſenti uel absen-
 ti mittit. Diortū est. quotiens dissoluto
 matrimonio alit ex alteras nuptias sequit.
 Diortū autē dictū a flexu marū. hoc est in
 al indūso tendentes. Fribolū ē. cū eo animo
 separant ut rursū ad se inuicē reuertant.
 Nā fribolus ē uelut quasi sementis efflux
 nec stabilis. Proprie autē fribola uocant fidi-
 lia uasa inutilia. Tribi autē obcausis dicit
 uxor. Prima est causa plis. de qua legit in
 genesi. Et benedixit eos dicens. Crescite
 et multiplicamini. Secda causa aduictoriū.
 De qua ibi in genesi dicit. non ē bonū ēē ho-
 minē solū. faciamus ei aduictoriū simile.
 Tercia causa incontinentie. unde dicit apłs. Vt
 quise nō continet nubat. Inelegendo marito
 quattuor expectari solent. Viriū. genus.
 pulchritudo. sapientia. Ex his sapientia po-
 tentior ē ad amoris affectū. Refert hec
 quattuor uirgilius de genea. quod his dido
 impulsā ē in amore eius. Pulchritudine
 quā sese ore ferens. Viritate. quā forti pecto-
 re et armis. Oratione. heu quib. ille iacta-
 tus factisq; bella exausta canebat. Genere
 credo equidē nec uana fides genus ēē deq;
 tē intelligenda uxore quattuor res impel-

lunt hominē ad amorē. Pulchritudo. genus.
 diuitiū. mores. Melius tamē siuea mores
 quā pulchritudo querat. Hunc autē ille
 querunt. quas autē diuitiū aut formæ non
 quas pbitas. mox cōmendet. In eo autē semine
 subiuri potestate cōsistunt. quia leuitate ani-
 mi plerūq; decipiunt. Vnde et equū erat cas-
 uiri auctoritate reprimi. Proinde et ueteres
 uoluer. feminas innuptas quāuis pfecte et a-
 tis essent. ppter ipsā animę leuitatē uttuela
 consistere. **DE RELIQUIS HOMINIB;
 IUXTA ORDINē ELEMENTOR. LITTERARIJ.**

Origo quorundā nominū id est unde ueniant
 nō pene omnib. patet. Proinde quedā noscendi
 grā huic operi intecimus.

Licet origo nominū unde ueniat aphylo-
 sophis. eam teneat rationē ut homo ab humi-
 nitate. sapiens a sapientia nominet.
 quia prius sapientia de
 unde sapiens. tamen claret alia
 specialis origo quorundā nominū causa sic
 homo ab humo. Unde pprie ē homo appellatus.
 Ex quib. exempli grā quedā in hoc opere posuim;
 Auditor. ab audiendo dictus. Auditor autē feminino
 genere dici non posse. Nam quedā sunt quę in fe-
 minino flecti non possunt. ut cursor. Actor. ab
 agendo. Alūnus. ab alendo uocatus. Licet et qd alit
 et qui alit alūnus dici potest. Id est et qui nut-
 rit et qui nutrit. Sed melius tamē qui nutrit.
 Amicus. p dirinationē. quasi amicitie cultus.
 Dictus autē pprie. amator. turpidinis. quia
 amore torquet libidinis. Amicus ab amo. id ē
 acatena caritatis. Inde et ami. qd teneant.
 Amabilis autē. qd amore dignus. Amasius eo
 qd sit prius ad amorē. Astutus. ab astu uocat.
 qd ē callidi et cauti nominis. qui possit sine
 periculo fortē facere. Argutus. quia argumētū

cito inuenit inloquendo. **Acer**: inuita quaq; for-
ma uegetus ac nimius. **Alacer**: auelocitate
et cursu. quasi diceret aliter. **Alacris**: letus.
Alacer: gestiens. et rei nouitate turbatus. **Agi-**
lis. ab agendo aliquid celeriter sic docilis. **Aemu-**
lus. eiusdem rei studiosus. quasi imitator. et ama-
lis. **Alas** inuicis inuenit. **Aequus** est secundum na-
turam. **Iustus** dictus ab equitate: hoc est ab eo
quod sit equalis. Unde et equitas appellata ab
equitate quadam scilicet. **Aequus**. ab eo quod
sit alteri equalis. **Aeui**. id est coetaneus. **Ar-**
rogans. eo quod multum roget et ille fastidiosus
sit. **Audax**: proprie parrogante ponit. **Animo-**
sus. quod sit animus et uiribus plenus. **Anima-**
tus. quasi animo actus. quasi animo fir-
matus. **Alatus**. pro quod se ipsum super men-
suram suam eleuet. dum magnus sibi uidetur de
his que ait. **Attollens**. quod se eleuet
et erigat. **Ambicio** sus. quod
honores ambiat. **Auidus** dic-
tus. ab habendo. habere enim cupere est. Hinc
et auarus. Nam quidem auarum est progredi ultra
quam sufficit. **Auarus** ex eo uocatus quod sit
auidus auri. et nunquam opibus expleat. Et
quantum plus habuerit tantum plus cupiat.
Et laici super hoc concordant sententiae. qui ait.
Semper auarus eget. **Calustus**. quod neque
auaritia copia neque inopia minuat. **Ama-**
rus. a sapore translatus nomen habet. Est enim
insuauis. nec nouit quemquam ad consortium
suum aliqua inuitare dulcedine. **Adulter**:
uiolator maritalis pudoris. eo quod alterius
torum polluat. **Armiger**. quod arma gerat. **An-**
ceps. huc et illuc fluctuans. ac dubius istud
an illud capiat. et in qua parte declinet
anxius. **Atrox**. quod sit terribis moribus. **Abste-**
mius. a temet ideo est iuno. quasi abstinens aui

no. **Adfinis** ablatatus. quod sit alacriter ablatatus.
Ager. quod agat infirmitate uel tristitia adtem-
pus. **Aegrotus**. quod sit eger frequentius sic in-
tus et iracundis. **Aerinosus** arumine dictus.
quod pinopix miser factus esuriat et sitiat.
Auspex. eo quod auium auspicia intendat. Sic
auiceps quod aues capiat. **Astrosus** ab astro de-
tus. quasi malo sydere natus. **Denormis**.
quod norma et mensura excedat. **Abactor**
est fur iumentorum et pecorum. quem uulgo ab-
uocant. ab abigendo scilicet. **Atramentus** et
bus. ille aueste nigra. iste ab alba. **Aduer-**
eo quod aliunde adueniat. **Aliigena** quod
ex alia gente genitus est. et non ex ea ubi est.
Aecola. eo quod adueniens terram colat. **Ad-**
eo quod sequatur aliquem lucri causa. **Affidui**
dicebantur apud antiquos. qui assidue adgerant
expensum conferendis perat. et in negotiis quibus
publicis frequens. Unde et per. si non per. id
scribendus est. **Apparitor** nominatus quod
appareat et iudeat. et postea sit ad obsequium.
Agricola a colendo agrum. Sic siluicola. **Ach-**
tus. ut aliquid audiens teneat. **Attonitus**
ueluti furor quodam instinctus atque stupor
factus. **Dictus** autem attonitus a tonitruo
strepitu. quasi tonitruo stupor factus. et
uicino fulgure aut actu proximus. **Adlectus**
quod sit palam electus. **Abactus**. quod sit ab actu
motus. **Abortiuus**. eo quod non oriatur. sed abortiat
et excidat. **Adoptiuus**. quia ortus palam est ad
filium. **Ambo**. ab eo quod est. **Amphi** nomen. de greco
latinum factum. littera tertia demuta. **Amis-**
emulis dicitur. **At** uero est. duobus uocat. **Aequi** mui
appellatur. qui gladium uel quodlibet genus ex
pedibile utraq; manu incunctantem utitur. **Beatus**
quasi bene actus. scilicet ab habendo quod uellet
et nihil patiundo quod nollet. Ille autem uere beatus

qui ei habet omnia quae uult. bona et nihil uult
male. Ex his enim duobus. beatus homo efficitur.
Bonus. aueritate corporis creditur dictus. Postea
et ad animam translatus nomen. Cum autem dicimus
bonum. cui inpreualet malum. Cumque optimum. muni-
mum breuius. **Benignus** est uir sponte ab benefaci-
endo paratus. et dulcis alloquio. Non autem mul-
tum distat benignus ab bono. quia et ipse ad be-
nefaciendum uidetur expositus. Sed in eo differt
quia potest bonus esse et tristior. et bene quidem
facere et prestare quod poscit. Non tam suauis esse
nouit confortio. **Benignus** autem sua cunctos no-
uit inuitare dulcedine. **Beneficius** ab benefa-
ciendo alteri dictus. Unde et beneficentia
uocatur quae proximo praestatur. **Beneuolus** quia uult.
Non tam dicimus beneuolus. sic nec maleuolus.
Saepe enim ex duabus partibus. compositum nomen. aut pri-
ore aut sequente littera corrumpit. Nam bene-
uolentia absurdum sonat. **Blandus**. dulcis. et
inuitans ad familiaritatem sui. **Brutus**. quasi
obrutus. quia sensu caret. Est enim sine ratione.
sine prudentia. Unde et ille uiniuius brutus exso-
rere. tarquinium superbi genitus. cum eundem casum
timeret quem frater inciderat. qui obdiuitias et
prudentiam ab abunculo fuerat occisus. utile
temporis stultitiam simulauit. Unde etiam brutus
est cognominatus. dum uocaretur burrus uinas.
Calbus. ab alando potius quam loquendo dictus.
Verba enim inde explicat. **Blesus**. quia uerba
frangit. **Bucco** garrulus. quod ceteros oris loqua-
citate non sensu exsuperet. **Bilosus**. quod sit semper
tristis ab humore nigro. quibuslibet uocatur babur-
rus. stultus ineptus. **Biathanatus**. quod est bis
mortuus. **Tanathos** enim greco sermone mors
dicitur quod splendet. Unde et clara dies. pro splen-
dore celi. **Celsus** a cello dictus. quod sit sublimis
et altus. quasi celestis. **Castus**. primum a castra

trone nuncupatus. postea placuit ueteribus
etiam eos sic nominare quippe cetera libidinis
abstinentiam pollicebantur. **Celsus** dictus. quia
inter sibi facit ad celum. **Celicolae** eo quod celum
colat. Est enim angelus. **Celebs**. conubii expr-
Qualia sunt numina in cello quae absque coniugibus
sunt. et celebs dictus. quasi cello beatus. **Conti-
nens**. non solum in castitate dicitur. sed et in cibo
et potu. In ira quoque et in exaltatione mentis.
et detrahendi libidine et continens quod se a mul-
tis malis abstineat. **Clementis**. misericors ab
eo quod eluat id est praegat et tuncat. sic sol et
patronus clientis. **Concors**. a coniunctione
cordis est appellatus. Nam sic consors dicitur
qui sorte iungit. ita ille consors dicitur qui cor
iungit. **Concionator**. multitudinis allocu-
tor. **Consolator**. unius allocutor. Et inde
dictus consolator. quod soli se applicat quilo-
quitur. et solitudine leuat alloquio suo. Hinc
et solatium. **Consultus** est qui consultitur.
Cui contrarius est inconsultus. qui non accipit
consilium. **Constans** dictus quod undique stat.
nec aliqua parte declinari potest. **Confidens**.
quod sit incunctis fiducia plenus. Unde
et cicilius. Si confidentiam habes. confide omnia.
Cautus. a cauendo dictus. **Callidus**. fraudo-
lentus. quia celare nouit. et male peritus.
Callidum autem ueteres non passito tantum.
sed etiam passite docto ponebant. Hunc et
uersutum. ab eo quod animum cito uertat. **Cupi-
dus**. a capiendo multum id est accipiendo no-
catus. **Clamosus**. quasi calamiosus. a calamo
scilicet quod sonat. **Calumniator**. falsi crimi-
nis accusator. a caluendo id est frustrando
et decipiendo dictus. **Calculator**. a calculis
id est lapillis minutis. quos antiqui in ma-
nus tenentes numeros componebant. **Con**

pilator: qui aliena dicta suis permiscet. Sicut
solent pigmentaru in pila diuisa mixta contin-
dere. Hec scelere quondam accusabat manu-
anus ille uates. cum quosdam uersus omeri trans-
ferens suis permiscuisset abgemulis diceret. ille
respondit magnarum esse uirum claua herculi
extorquere de manu. **Contumax** ab eo quod
contemnat. **Cromatus**. quia non confundi-
tur nec colore mutatur. **Grece** enim croma
color uocat. **Contumeliosus**. quia uelox
est et tunc uerbis inuit. **Contentiosus**
ab intentione uocatus. qui non ratione ali-
quid sed sola peritatio iudicat. **Contemp-
tibilis**. uel quia contemptui habilis uel quia
contemptus et uilis id est sine honore. **Cru-
delis**. hoc est crudus. que greci omon ap-
pellant per translationem. quasi non coctus nec
esui abilis. Est enim asper & durus. **Carnifex**.
quod carne afficiat. **Cruciarus**. eo quod sit dig-
nus cruce. **Collega** a coniugatione societatis
et amicitie complexu dictus. **Coetaneus**. qua-
si compar etatis. **Complex**. quia uno pecca-
to uel crimine alteri est adplicatus ad
malum ad bonum uero nunquam dicimus con-
plices. **Consort**. eo quod ad eum pars pertinet bo-
norum. Nam sorte ueteres pro parte ponebant.
Consort ergo quod sit communi sorte. sic dissors
dissimilis sortis. **Celer** appellatus a cele-
ritate. quia quod usus exigit uelocius facit.
Confinalis ab eo quod sit genere uel loco
ad finis. **Colonus** a colonia uel ab agro co-
lendo dictus. **Cognitor**. a cognoscendo cau-
sa dictus. **Curator**. quod curam ferat pueris
qui adhuc eius etatis sunt ut negotia sua sa-
tis administrare non possunt. **Cientes** pri-
us colientes dicebantur a colendis patronis.
Captiuus dicitur quasi capite diminutus. in

genuitatis fortuna excidit. Vnde et adma-
ris peritis capite diminutus dicitur. **Colo-
nis** a colonia uocatus eo quod erectus et firmus
simus sit. **Corpulentus** quod sit corporis
ualidus et lentis carnibus. **Comedor**. a co-
medendo satis. Est enim gulosus ac uenter
moderate dedit. **Caupo**. pessimus. deu-
no aquam faciens. **Coptus**. a coma dictus
quod sit formosus capillis. uel quia coma
nutrit. **Calamistratus** a calamistro. id est
a ferro in calami similitudine facto
quo crines obtorquentur ut crispi sint. qui
memere calefacere solent qui capillos se-
pant ut calamistrati sunt. **Crispus**. candi-
dus. **Canus** dictus a candido. et candidus
quasi candor datus. Studio enim accedit
candor. nam album uocari nature est. **Cla-
curus**. **Cecus** appellatus. quod careat uisu
Est enim luminibus amissis. **Cecus** est. qui in
rogo oculo non uidet. **Caducius**. a cadendo
dictus. Idem lunaticus. eo quod certo tempore
tempore patiat. **Confusus**. a confusione
sceleris appellatus. Inde et confusio. **Con-
fusus** dicitur. cuiusquam aliqua adimunt.
Vnde et confusa nauis cui eminentia in
tempestatibus adimunt. Vt uirgilius. Vix
septem confusisse undis. quasi mutilata.
Consumptus. totus sumptus et deuoratus. **Con-
culatrix**. ob societatem flagitiosam consensio-
nis dicta eo quod ut currat. alienumque nunc
linet corpus. Hanc etiam ecleno neni uocant.
Circumforanus. qui a duocationum causa circi-
fora et conuentus uagatur. **Collegiat**. car-
pentarius. per diuinationem dictus. quod domum
perstat. **Dissertus**. doctus. a differendo dictus.
Dispositus enim differt. **Doctus** a dicendo.
inde et dictor. **Docilis**. non quod sit doctus.

sed quia doceri potest. Isti enim ingeniosus. et
addiscendū aptus. **D**iscipulus. ad disciplina
dictus. **D**isciplina autē adiscendo uocata.
Dispensator uocatur. cui creditur administra
tio pecuniarū. Et ideo dispensator. quia
prius quidabant pecuniā non numerabant
eā sed appendebant. **D**iuces. abere uocatus.
Decorus. pfectus ad eē. **D**ulcis. decens compo
situs. an numero decē dictus. Hinc et deco
rus decibilis. **D**ecibilis. directus. eo quod
in rectū uadit. **D**ilectus. ad diligentia. Hec
enī signa diligendi. **D**ilens delibutus.
deo leuinctus ut athletę solent. uel incere
umate pueri. Hinc et delibutū gaudio.
idē pfusū uel plenū. **D**elictus quod sit
delictus pastus. uiuens in pulis et nutore
corporis. **D**efessus. semp infirmus quasi
dum fessus. **D**ebilis. quod pibile factus sit
fragilis. **B**ilis enī humor est. afficiens
corpus. **D**ecolor. quod desit illi color.
Desperatus uulgo uocat. malus ac pdit.
nec iam ullius pspere spei. **D**icit aut per
similitudine egrot. qui affecti et sine spe
deponuntur. **C**onsuetudo autē erat apud
ueteres. ut desperati ante ianuas suas
conlocarent. uelut extremū spm redde
rent terre. uel ut possent a transeuntib.
forte curari quia aliquando simili labora
uer morbo. **D**egener. aut ignobilis. aut
quod sit in pari genere. aut si dū sit
genere optimo natus inhoneste. tamen
uiuit. **D**ecreptus. quod mortis pprior
quasi admortis tenebras ueriat. sicut
crepusculū tempus noctis. **A**lii dicunt
decreptū non qui senectute auulsus ē.
sed qui iā crepare desierit. idē loqui
cessauerit. **D**epriatus. ab eo quod sit uilis

nec aliquo precio dignus. **D**irus. ppareus et ceter.
quasi diuina ira und actus. **H**arus. dirū dicitur
quod diuina infertur. ira. **A**lias. dirus magnus.
Densens. ualde hicens. **H**oc enī de augentis ē
de amore discere. **D**espiciens. eo quod deorsum
aspiciat. uel contemptu habeat. **D**olosus. in
fidiosus uel malignus. ab eo quod deludat.
Vtenī decipiat. occulta maleciā blandis sermo
nib. ornat. **D**ubius. quasi incertus duarum
marū. **D**elator dictus. eo quod deegeret quod
latebat. **D**ilator. quia differt ad pferendū.
Desidiosus. tardus. pter. ad desidendo uocatus.
idē ualde sedendo. **I**dē et desides. aresiden
do. **D**eenī hic augentis ē. **D**elerus. mente
defectus pxtat. apotu leran. uel quod a recto
ordine et quasi alira aberret. **L**ira est enī
arationis genus. cū agricolę facta semine
dirigunt sulos. in quo omnis sulco seges de
currit. **D**emens idēq. amens. idē sine mte.
uel quod diminutionē habet mentis. **D**esi
piens. eo quod minus sapere incipit quā qd
solebat. **D**amnatus et danabilis. quorum
prior iam addictus ē sequens potest adici.
Degulator. qd gule sit deditus. **P**rofusus
eloquio. **E**xeretus inloquendo expeditus.
Exerere enī pferre uel expedire ē. **C**rudu
tus. quia non rudis sed iā doctus. **E**xper
tus. multū peritus. **E**xenī hic pualde po
nit. **E**xpers uero. quia est extra peritiā
et intellectu. exornatus ualde ornatus.
Exenī pualde ponitur. **S**icut excelsus qua
si ualde celsus. **E**teximus quasi ualde
eminens. **E**fficax dictus. quia nullā difficul
tate habet in qualibet re faciendā. Hinc et
efficiens. a faciendo dictus. **E**xspes. quod sit
sine spe. **E**xpers. quia extra parte. **C**aruit
enī parte. **E**xors. quia extra sorte est.

Exul. quia extra solū suū est. quasi transsolū
missus aut extra solū uagus. Nam exsolari
dicuntur: qui extra solū eunt. **E**xtorrisq̃a
extra terrā suā est. quasi exterris. sed pprie
extorris cū uī expulsus et cū terrore solo
patrio eiectus. et extorris. extra trā suā pul
sus. **E**xtorris. extra trā aut extra t̃minos
suos quia extret. **E**xterminator. non ille qui
uulgo dicit. ἀφαινοεῖν. Sed qui dei
cit et expellit a t̃minis ciuitatis. **E**xmina
tis. ab eo qđ sit extra t̃minos suos eiectus.
Extnus. quod sit aliens terre. **E**gens et ege
nus. sine gente et sine genere indigens. **E**x
iguus. multū egens. **E**xenī pualde ponit.
Exilis. tenuis. quod possit quā uis pangus.
tū exire. siue sine illis. **E**xesus. quia p̃co
mesus. Est enī aridus. tenuis et exilis. **E**x
austus. quia consumptus est et inanis effec
tus. **E**xsanguis. quod sit extra sanguinē.
Exanimus. est mortuus. **E**xanimus aut et
exanimus dicimus. sic unanims et una
nims. inermis et inermis. et hoc nro ar
bitrio subiacet. **E**xustus dicit de quo nihil
sup est. quasi ualde ustus. **E**xenī pualde
ponit. **E**xosus. ab odio dictus. Nam antiq̃
etodi dicebant etosus sū. Hinc ē exosus
quo uitamur. Licet iam osus non dicam.
Exitiosus. eo quod multas exitio sit. **E**xse
cutor. ab exsequendis. idē et exactor. **E**x
fractor. quod sit expugnator claustror̃.
Efferatus. mente ferma effectus. et ultra
humanū modū excedens. **E**ffrenatus. ab eo
quod sit p̃cept et p̃nus. et sine frenoratio
nis. **E**unuchus grecū nōm est. quod ē spa
do. Horū quidā coeunt. sed tam uirtus in
semine nulla est. Lique enī habent eemē
tutē. sed ad gignendū inanē atq̃ inualidū.

Effeta. ab eo quod sit frequenti fetu exhaustus.
Partus enī eā assiduus debile reddit. **D**iff.
qui facile fari possit. **F**acetus. qui iocos et
lusus gestis. et factis cōmendat. a faciendo
dictus. **F**rugalis a fruge nominatus. idē
a fructu uel parsimonia. Siue ut alii uo
lunt a modestia et temperantia. **F**enerator
qui pecuniā deponit apud debitores. quod
si fenoris actor. Nam fenus. pecunia est.
Fenerator aut latine dicit. et quidam mu
tuū. et qui accipit. **F**lamines. pontifices
idolor̃. **F**elix dicit. qui felicitatē dat. **F**elix
qui accipit. et felix p̃que dat felicitas. ut
felix. tempus. felix locus. **F**idelis. p̃ eo qđ
sit ab eo id quod dicit. uel quod p̃mittit
bonū. **F**acilis. a faciendo. nec tardus. **F**or
mosus a forma dictus. **F**ormū enī ueteri
calidū et feruens. dixer. **F**eruor enī san
guinē mouet. sanguis pulcritudine. **F**er
mus. inde et formosus. **F**edus. nōm habet
ab h̃rco et ab h̃edo. f. littera addita. **H**u
ueteres ingraui significatione ponebant
ut sanguinē sedante. quod ipse sacraue
rat ignis. **F**ortis. quia fert aduersa. ut
quicūq̃ acciderint. siue a ferro qđ sit
durus nec molliat. **F**ragilis. dictus. eo
qđ facile frangi potest. **F**essus. quasi fessus
nec iam integer. Est aut generale. Dicim̃
enī fessus animo iter. fessus ualde resci
dit. **E**ffusus corpore. quod magis est
ppriū. et fessus rerū acasu uenientium.
Fatigatus. quasi factus agitatus. **F**ormi
dolosus. a formo id est sanguine dictus.
cū se acite uel a p̃cordia fugiens cōtrahit
sanguinis. Nā timor sanguinē gelat.
qui coactus gignit formidinem. Vnde est
illud. Gelidusq̃ cor formidine sangu

nis. **F**ormidolosus autē cū sit timidus. et
 mendū significat. **F**atuus ideo existima-
 tur dictus. quia neq̄ qd̄ facit ipse neq̄ qd̄
 alii dicunt intellegit. **F**atuos originem
 duci quidā putant amuratoriū fatū
 fauni uxoris fatidice. eosq̄ primū fatuos
 appellatos qd̄ p̄t̄modū obstupē facti sūt
 uaticiniū illius usq̄ ad mentia. **F**actor
 ab eo quod faueat & consentiat. **F**ictor ap-
 pellatus. a fingendo et componendo aliquid.
 sic capilli mulierū lenit et p̄trahit. un-
 guet & nitidat. **F**allax. quod fando idē lo-
 quendo decipiat. **F**eruidus. iracundus. ira
 enī inflāmat. **F**redens. quod minando fran-
 gat dentes et comprimat fremens. **F**erox.
 ab eo quod feritate exerceat ut bestia. **F**ur.
 a fūo dictus est. id est a fūco. Nam noctis
 addit tempore. **F**actionus int̄obprobria
 cū seditione accipi uolumus. Cum ū grati-
 osū. potētē. et quasi magnę factionis. **F**ac-
 inorosus. ab acti cōmissu nominatus. facit
 enī quod alteri noceat. **F**emellarius. femi-
 nis. deditus. quē antiqui mulierariū appel-
 labant. **F**lagitiosus. eo qd̄ frequentius fla-
 gitet atq̄ appetat libidine. **F**urifer. dice-
 bat̄ ali. qui ob libidine leue delictū cogeba-
 tur ab omni ignominia magis quā suppli-
 ei causa furem circa uia ferre. p̄dicans pec-
 catū suū et monere ceteros. nequid simile
 peccarent. **F**utalis. uanus sup̄fluis loquax.
 et est metatōra a fasis fidelib. quę cassa et
 rimosa non tenerent quę inieceris. **F**ornica-
 tris. fornicatrix ē. cui corp̄ publicū et uil-
 gare est. Hęc sub arcuatis p̄strabant. quę loca
 forniceſ dicunt. Vnde et fornicarię. Virgili.
 atq̄ adultero fornice. **F**ecunda a fetu dicta quasi se-
 cunda. Cū enī partu frequens. **F**ens. quasi lacri-

mas fluens. **F**ugitiuus nemo recte dicit̄ nisi
 qui dominū fugit. Nam si paruulus puer anutri-
 ce aut abscola discessit. fugitiuus n̄ est. **G**loriosus.
 a frequentia claritatis dictus. p̄. g. litterā cōmu-
 tata. **G**loriosus alarea dictus. quę dat̄ uictori-
 b. **G**narus. sciens. Cui contrariū ignarus nesci-
 ens. **G**rauis uenerabilis. Vnde et c̄t̄p̄abiles.
 leues dicimus. **G**rauis. p̄concilio et constantia
 dictus. quia n̄ leui motu diffilit sed fixa c̄stan-
 tię grauitate consistit. **G**randeuus. qd̄ sit gran-
 dis eo. **G**ratius. grām seruans. Sed gratius
 tantū animo. gratissimū & canimo et corpo-
 re dicit̄. **G**ratificus. ab eo qd̄ gratias faciat bo-
 nū. **G**ratiosus. qd̄ plus unicuiq̄ quā meret̄
 tribuit. **G**arrulus. p̄prie dicit̄ qui uulgo
 uerbosus appellat̄ accedente letitia nec ua-
 lens. nec uolens tacere. Sumptū nom̄ agragu-
 lis auius. qui importuna loquacitate semp
 strepunt nec umquā qui escunt. **C**aneo. lux-
 oriosus. et quāquā in occultis locis et subtra-
 neis. quę gangia greci uocant. **C**litto. agula
 id est golosus. **C**umulis. quasi homo adclinis.
Honorabilis. quasi honore habilis. hoc est aptus.
Honestus. qd̄ nihil habeat turpitudinis. Nā qd̄ est
 honestas nisi honor p̄petuus. Id est quasi ho-
 noris status. **H**umanus. qd̄ habeat circa homi-
 nes amorē et miserationis affectū. Vnde et hu-
 manitas qua nos inuicē tuem̄. **H**abilis. qd̄ sit
 ad habendū cōmodus atq̄ aptus. **H**onerosus plus
 est quā honoratus. siue scelerosus quā scelerat̄.
Hirsutus. ab eo qd̄ sit hirtus et pilis horridus.
Hypocrita greco sermone in latinū simulator
 int̄pretat̄. Quidū intus malus sit. bonū sepalā
 ostendit. **H**ypoc. enī. falsū. erisim. iudiciū int̄-
 p̄tat̄. Nomen aut̄ hypocrity tradit̄ est abspe-
 cie cor. quā in spectaculis c̄t̄cta facie incedunt.
 distinguentes uultū ceruleo minoq̄ colore &

69
ceteris pigmentis habentes simulacra oris lin-
tea gypsata et uario colore distincta. Nonum
quā et colla et manus creata pungentes. ut
ad psonę colore puenirent et ppter dū in ludis
agerent fallerent. Modo inspecie uiri. modo
infemine. modo tonsi. modo crinetti. Anolia
uirginalia. ceteraq; specie etate. sexuq; dū
so. Ut fallant ppter dū in ludis agunt. quę spe-
cies argumentis translata est. in his qui fal-
so uultu incedunt et simulant quod non sūt.
Nam hyppocritę dici non possunt. ex quo fo-
ras exierint. **Humatus.** quod sit humo tē-
tus id est sepultus. **Ingeniosus.** quod intus uī
habeat gignendi quālibet arte. **Inuentor**
dictus. quod in ea quę querit uenit. Vnde et
ipsa quę appellat inuentio si uerbi originē
retractemus. quid aliud resonat nisi quia
inuenire ē in diuenire quod querit. **Interpres.**
quod in partes mediis sit duarū lingua-
rū dū transfert. Sed qui int̄ dñm quē int̄pre-
tatur et homines quib; diuina indicat mys-
teria int̄pres uocat. **Indoles** pprie est ima-
go quedā futurę uirtutis. **Iuridicus.** quia
legū iura dicit. **Iustus** dictus. quia iura eius
toda. et secundū legē uiuit. **Innox.** quod
non noceat. **Innocuus.** cui nocetū non sit. Sed
apud ueteres utrūq; indifferens est. **Hilaris.**
grēcū est nom. **Iocundus.** eo quod sit semp iocis
aptus et hilaritati. frequentus. sic iracundus.
Iocosus. iocis usus. **Inclitus.** grēcū nom est. Illa
cliton grēci gloriosū dicunt. **Inluster** nomen
notat est. quod clareat multis splendore gene-
ris uel sapientię uel uirtutis. Cuius contrarius
est obscure natus. **Incolonus** acolūna nomen ha-
bet. quasi erectus fortis et stabilis. **Inmarcessibi-**
lis incorruptus et sempiternus. quod sit sine mar-
core atq; languore. **Intemeratus.** incorruptus.

et nulla temeritate uiolatus. **Infirmus.** quia
sine formo id est sine colore. **Inbecillus.** quia si-
ne baculo fragilis et inconstans. **lianus.** leuis.
Inconstans. quia non est stabilis sed quod placet
ei rursus displicet. **Lactans** uel arrogans est.
qui maiorū institutus non adquiescit. sed pprie
quandā uia iusticię et scētatis inquirat. **Ira-**
cundus dictus. quia accenso sanguine infu-
rore compellit. Vnde et flāma dicit. et ira
inflamat. **Incensor.** ab eo quod incendat atq;
inflamet. **Succensor.** quia praua suggesti-
one aduicia cor aliorū succendit et ppsuade-
do inflamat. **Inexpiabilis.** quod nūquā ex-
piet nūquā purget. **Inlaudabilis.** non quā
laudatus non sit sed quia laudari non me-
ret. **Iratus.** ira actus. **Impius.** quia sine pi-
tatis religione est. **Iniquus** pprie dictus.
quia non ē equus. sed inqualis. **Int̄ impiū**
aut et iniquū hoc distare non umquā solet.
Quia omnis impius iniquus. non tamen om-
nis iniquus impius. **Impius** namq; p infideli ponit.
Et dictus impius. quod sit apietate religionis
alienus. **Iniquus** uero dicit. p eo quod non est
equus. sed malis operib; maculatur. uel si
xpianitatis nomine censeat. **Inimicus.** quia
non amicus sed aduersarius. Dux aut res in-
micos faciunt. **Fraus** et terror. **Terror** qd̄
meat. **Fraus** mali quod passi sint. **Inuidus**
dictus. ab inueniendo felicitatē alterius. **Inui-**
diosus est. qui ab alio patit inuidiā. **Inuisus.**
odiosus. ab inuidia et zelo dictus. **Increduli-**
lis. cuius testimonii non ualet. et quod dix-
erit uerū in pbatūq; sit. **Infamis.** nō bonę famę.
Inpbus dictus. quod instat etiā phibendi. **In-**
portunus. inquietus. quia nō habet portū idē
quietē. Vnde et in portū quasi in naufragiū
cito ferunt. **Infredens** pprie ē int̄ se cōprimens.

dentes. Nam et frondere significat dentib. frangere.
 Vnde nefrondens infantes. qui nec dū dentes habe-
 nt. **Infrenus**. hoc ē quifrenus non regit. ut numi-
 de infreni. **Ingluuiosus**. agula et uoracitate dic-
 tus. **Ingloriosus**. quod sit sine glā idest sine
 triumphis. **Infamiosus**. inmemor glorie.
Informis. ingens. ultra formā magnitudinē habe-
 at. **Infector**. eo quod sit multis ueterisq.
 usus in malicia. **Inmanus**. quia non bonus. sed
 crudelis terribilis. Manū enī bonū dicit. Vnde
 cetera antisfrasi. dii manantes minime boni.
Inimicus. minime amicus. Vt est in puerbio ue-
 teri. Inimicū euies odere sui. **Inimicus**. q
 non facit munus idest officio non fungit. Cū
 enī omni priuilegio uacuit. **Indemnis**. eo quod
 sine damno uiuat et sine ulla culpa atq. piculo.
Iners. sine arte et ob hoc ne operi quidē ullius apt.
Inermis. uel sine arma uel sine uirib. nam semp
 arma puiuib. **Ignarus**. ignarus uig. idest ratio-
 nis et uitę. **Ignarus**. nongnarus. idest incius. idē
 sine narib. **Olsecisse** enī ueteres scisse dicebant.
Ignarus autē duo significat. Vel qui ignorat. uel
 qui ignorat. **Ignarus** qui ignorat. **Inmemor**.
 qui oblitus est. p. didit enī memoriā. **Inscius**. quia
 sine scientia est. **Idiota**. imperitus. grecū est. **In-
 peritus**. sine peritia. **Inconsultus**. quia sine cō-
 consilio et inscius rerū atq. ignarus. **Inconsultus**.
 ab eo qd non accipiat consiliū. **Ineptus** apto con-
 trarius est. quasi inaptus. **Inops**. quisine trā-
 est. Opē enī trā intellegimus. quia opē fert.
 fructificando. Alii inopē intellegunt non sepul-
 tū. inhumatū. cui nec inane habenti surrex-
 it tumultū. **Ignobilis**. eo quod sit ignot et ui-
 lis et obscuri generis cuius nec nomen quidē
 scit. **Procosus**. quia sudore corporis fetido pu-
 tet. **Ignotus**. ignobilis. uel ex inuiso ueniens
Inpuisus dictus. eo quod subito sit et non por-

ro ante uisus. **Index**. p. ditor. ab indicando.
Indigena uocatus. quod inde sit gentis. idest
 in eodē loco natus. **Impudens**. eo quo ab eo pudor
 et pudicitia p. cul abest. **Impudicus**. apodice uo-
 catus. Pudorē enī fecorē dicit. **Incestus**. p. p.
 inlicitā cōiunctionē uocatus. quasi incaustus.
 Sic qui uirginē sacr. am. uel ad finitatis. siue
 p. ximā stuprauerit. **Inimicus** est. qui falsū tes-
 tamentū fecit. et ob id hominē occidit. **Institia**
 tor. negator. quia non facit. sed contra uerita-
 tē mendatio nitit. **Inceptor**. p. p. dicitur.
 qui in duos demedio. do. tollit. **Insidiosus**.
 quod insidet. Nam p. p. r. insidere est. dolose
 aliquē expectare. Vnde. et insidie nominatę sūt.
Ineunda. idest sine cinctu. quia p. cingi foratier
 uteris non p. mittit. **Inuestis**. idest sine ueste.
 Nondū enī habet stolā. quod est signū marita-
 lis uirginitatis. **Scurrā** uocat. qui causa eseq-
 quē p. a. consecratur. **Racholus**. uniuersalis.
 grecū est. **Rarus**. grecū nōm est sic et caritas.
 Vnde et caritatis. **Caristia**. grā. **Luculentus**. ab eo
 quod sit lingue clarus et sermone splendidus.
Lector. dicit. a legendo. idest p. urrendo. Vnde &
 nauis dicit. legere quicquid transit. Nam
 legit. transit. p. r. ut ceteris legimus
 freta condita tris. **Lector** a colligendo ani-
 mo quę legit. quasi collector. Sicut illud.
 Qui legitis flores. **Loquax**. non est eloquens.
Lectus a latitudine. **Locuplex**. quasi locis plenus
 et possessionū plurimarū possessor. quē admodū
 docet tullius de re publica in libro secundo multaq.
 editione ouium et boum quod tunc erat res
 in pecore et in locq. possessionibus. ex quo p.
 cuniosi locupletes uocabant. **Liberalis** dictus.
 ab eo quod libere donec nec murmurat. **Longus**.
 a linea dictus. p. p. quod sit porrectus. **Longeuus**.
 quasi longi cū et longi temporis. **Longanimis**

non quod non h-
 beat formā se

siue magnanimis. eo quod nullis passionibus
turbantur sed ad uniuersa sustinendo patiens
est. Cui contrarius est. pusillanimis angustus.
et in nulla tribulatione subsistens. De quo scri-
bitur. Pusillanimus uehementem inspicies.
Leuis. ob inconstantiam uagationis appellatus.
quia leui motu mentis. nunc ista. nunc illa
desiderat. **L**ubricus. eo quod labitur. **L**aben-
terdum uelox ut labere. nimpha polo et labere
pinus. Cursu enim lapsu celerior est. **L**atro
inseffor manu alacundo dictus. Cuius autem
latro est inquit. ob latere infidiator uis.
Lanista gladiator. id est carnifex. tusca lin-
gua appellatus. alaniando scilicet corpora.
Lacessor. per translationem dictus. acanib. uel
aferis que solent lacerando puocare. **L**enon.
conciliator. stupri. eo quod mentes miserorum
blandiat et dilinuendo seducat. **L**ibidosus.
ab eo quod facit quodlibet. **L**ibidosus. ali-
bero. qui puellarum corpore pingit. **L**uxorio-
sus. quasi solutus in uoluptates. Vnde et mem-
bra loco mutata luxuria dicunt. **L**asciuus.
quod sit laxus. id est solutus et uanius. **L**ym-
phaticus quod aqua timeat que greci ydro-
foba dicunt. **L**ympha. tius proprie dicitur.
qui uitium ex aqua contrahit. Cuius uitium
est huc atque illuc cursu ire. affluore aque
sumpto uitio. Sed poetę hoc iam genus nomi-
nis per furiosos usurpant. **L**uridus. quod sit palli-
dus. aloro dictus quod huiusmodi habeat cu-
tem. **L**epus. apruritu nimio ipsius scabiei dictus.
Vnde et per p. scribi debet. **L**uscus. quod lucem
ex parte facit lusciosus qui uesperinihil uidet.
Luscos. coelites dixerant antiqui. Vnde & cyclopes
coelites legimus dictos. quod unum oculum habuisse
prohibent. **L**otus. lautus id est mundus. **L**upa. me-
ritrix a rapacitate uocata quod ad se rapiat miseros

et adprehendat. **M**isericors. a compatiendo
alienę miserie uocabulum est sortitus. Et hinc
appellata misericordia. quod miserum cor faciat do-
lentis aliena miseria. Non autem occurrit ubique
hec etymologia. Nam est de misericordia sine ulla
cordis miseria. **M**actus. magis auctus gloria
et est nomen tractum a sacris. Quotiens enim tuis
aut uinum super uictimam fundebat dicebat.
inactus est. taurus. uino uel ture. Hoc est cu-
mulata est hostia. et magis aucta. **M**unificus
dicitur uel quia alicui multa munera dat. uel
quia munus suum id est officium quod debet ad-
implet. Sic et munifex. quia munera fert.
Magnanimis. ab eo quod sit magni animi et
magnę uirtutis. Cui contrarius est pusilla-
nimis. **M**agnificus. a magna faciendo uocabu-
lum traxit. **M**ansuetus. mitis uel domesticus.
quasi manu assuetus. **M**odestus dictus.
a modo temperie. Nec plus quicquam nec minus
agens. **M**itis. lenus et mansuetus. et cecidit in
probitatibus. sed ad sustinendam iniuriam tacens quod
si mitis. **M**utus. quia uox ei non est sermo
nisi mugitus. Vocale enim spiritum per nardus quasi
mugiens emittit. **M**emor. uel qui memoria
tenet. uel qui memoria tenetur. **M**agister.
maior institutione. Nam steron. grece stacio di-
cit. **M**inister. minor institutione. siue quia of-
ficium debitum manibus exsequitur. **M**aximus
aut meritis aut gratia. aut honore aut facin-
dia. aut uirtute. aut omnibus magis eximi-
us. **M**inimus a numero monadis. quod post
eum non sit alter. **M**odicus. paruus. Sed ab u-
siue. Ceterum rationabile. moderatus a modo
scilicet et temperamento. **M**edioeris. quod
modicum illi sufficiat. **M**iser. proprie. eo quod
omnem felicitatem amiserit. Secundum autem
ciceronem proprie mortuus. quintus scilicet

miseros mortuos. uocet propter quod iam
amiserunt uitam. **Miserabilis**. quod sit misere-
ris abilis. **Mestus**. naturaliter tristis non ca-
sa. Est enim a natura animi et mentis. Vnde
et mestus. **Mendiculus** dictus. quia minus
habet unde uitam degat. Siue quia mos erat
apud antiquos. os claudere. genum et manum
extendere. quasi manu dicere. **Mendax**.
quod mente alterius fallat. **Malignus**.
quia maligne uocis uel opus peragit. **Ma-
lus** appellatus a nigro felle. quod greci me-
lan dicunt. Vnde et melancolici appellantur
homines qui & conuersatione. humanam
refugunt. & amicorum carorum suspecti
sunt. **Maliciosus**. deterior malo quia
frequenter malus. A malo autem peior dicitur.
a bono deterior. **Melior** dictus. quasi molli-
or. Non durus autem ferreus. Nam melius.
quasi mollus. **Minax**. a facie oculorum
quando furiose ardescunt ut amplius
uidens pertimescat. **Minator**. et muni-
tor. Sed munitor dicitur cum prenuntiat
bona. **Minator**. cum nuntiat aduersa. **Mul-
cator**. eo quod blandis uerbis mulceat ad
declinandum animum. Translatio a mulso. id
est quod acceptum lenire solet fauces dolen-
tis. aut oppletum sordibus stomachum. **Me-
tatores** appellantur. qui castra designant
ametiendo scilicet. **Lucanus**. **Esperios** autem
adueniat metator in agros. **Mollis**. quod
uigore sexus/eneruata corporis dedecoret.
et quasi mulier emolliatur. **Macer**. ama-
re. et macies amacia eo quod immoderata
libido macros facit. siue amaceratione.
Mancus. manuaneus. **Moribundus**. morien-
di similis. Sic in tabundus uiuendi si-
milis. Quando enim dicimus mortiturus est.

Moribundus autem non uere. sed ueri similis
morientis est. **Meretrix** dicta eo quod per
libidinis meretur. Inde et meretore taber-
ne. Nam et mulieres cum stipendia accipi-
unt. mereri dicuntur. **Morio**. a morte uo-
catur. eo quod non iugeat intellectu. **Mulio**
dictus a mulis. eo quod presidet isdem ue-
hiculis. **Manifestum** dicitur. quod in ma-
nu est promptum. **Maltus** dictus a malis.
eo quod presit. **Nobilis**. non uilis. cuius
et nomen et genus scitur. **Nubilus**. ad nubendum
abilis. **Nemo**. ab homine tractus. id est ne ho-
mo. quod est pronullo. **Nullus** autem. quasi
neullus. **Nullus**. neullus. **Nihil**. compositum
est. ex ne et hilo. **Hilo** autem uarro ait. signi-
ficare medullam eius ferule quam greci
αφύλακτον uocant. et sic dici apud nos
nihilum. quomodo apud grecos uide tota.
Nequa. a malo plerique distinguunt alium per-
nitiosum alium nugam existimantes. Vt ait
monachus. Hic adulescens nequam non ma-
lus. id est ^{nu} fugax. non perniciosus. Alii con-
fundunt. quasi utraq. unum idemque sig-
nificent. **Nequitia**. ex eo quod nec quic-
quam sit. id est. eo quod nihil sit ueteres
dictum esse uoluerunt. **Neuter**. neque iste
neque ille quasi diceret. nec uterque. **Nefa-
rius** nondignus farre quod primo cybi
genere uita hominum sustinebatur. Alias.
nefarius nec dicendus. **Nutritor**. quasi
nutri eruditor. **Nefandus**. id est nec nomi-
nandus quidem. **Nuntius** est. et qui nunti-
at & qui nuntiatur. id est angelus. **κατα-
γδια**. Sed nuntius ipse homo genere
masculino. Id uero quod nuntiat. gene-
re neutro. ut hoc nuntium et hec nuntia.
Nazarcus. id est scilicet dei. **Nazareus** olim dicebat

quiscam comam nutrebat. et nihil conta-
minatū accipiebat. abstinens se xuiuo omniq;
ficera quę mente abintegra sanitate puer-
tit. **N**ugas autē hebreū nomen est. Ita enim
in prophetis est expositū ubi dicit sopho-
nias nugas qui a lege recesserunt. Vt nosse
possimus linguā hebraicā omnium linguarū
esse matrē. **N**ugigerolus appellatus. ab eo qđ
sit turpis nuntius. **N**eglegens. quasi nec eli-
gens. **N**epos dictus. a genere quodā scorpio-
nū qui natos suos consumit. excepto eū qui
dorso eius infederit. Nam rursus ipse qui
seruatus fuerit. consumit patrē. Vnde
homines qui bona parentū per luxoriā cō-
sumunt. nepotes dicuntur. Hinc quoque ne-
potatio pluxoria ponitur. quia certe quęq;
res consumuntur. **N**iger. quasi nubiger.
quia non ferens sed fusco opertus. unde &
nubilū diem tetrū dicimus. **O**rchodoxus.
rectę glorię. Grecū est. **O**rator. aborti uo-
catus. perorando nominatus. id est dicendo.
Nam orare dicere est. **O**baudiens. obaure. eo
quod audiat imperantē. **O**spes. quod infe-
rat ostio pedē. **O**spes. facilis aptus. et ostio
patens. Vnde et ospitalis homo dicitur. **O**sor.
inimicus ab odio dictus. sic amator ab amo-
re. et est generis communis. **O**dibilis. odio
abitus. **O**bsitus. obsessus. id est undiq; in-
dus conuallatus. **O**bscenus. in parte libidi-
nis autē obscuro dictus. **O**btusus. ebeci-
tor. et obdusior. quasi ex omni parte tun-
sus. **O**bnus. contra nusus et conabundus.
Obnixus. quia obligatus est nexibus culpe.
Oblector. quasi cū lacte cum fraude utter-
rentus. Nisi me lactasset amante. Vnde &
oblactare dictum est. **O**btredator. malig-
nus. & qui obstringendo offitendoq; non

sinat quępiā p̄gredi et augescere. **O**rbusq;
liberos non habet. quasi oculis amissis. **O**pilio.
quod opus facit aliquod. **O**pilio. ouis pul-
tor. quasi ouilio. **P**rudens. quasi porro ui-
dens. **P**respicax est enī. et incertorū p̄uictor
casus. **P**aciens dictus apauendo. **P**auere enī
ferre est. **P**ercutitur enī et tolerat. **P**erfor-
tus. cui nihil iam dici potest. Hinc nomen
apud grammaticos comparatio non dicitur
quia si dixeris ille perfectior est. iste per-
fectus non erit. **P**ulcher. ab specie cutis dī-
tus quod est pellis. Postea transit hoc nomen
ingenius. Nam pulchritudo hominis autē in
uultu est utrosq; omerosq; dō similis. aut in
capillis utramq; ipsę decora cesarię. aut
in oculis ut letos oculis adflaret honores.
aut incandore. ut quale manus addunt
ri decus. aut in linamentis. ut te multo plu-
s figura et linamenta auspiciis delectabatur
aut in proceritate. ut tur nūs ueretur in
mediis & tota uertice supra est. **P**ellax. ap-
licendo. **P**respicax. splendidus eo quod plu-
cet. **P**erennis. ab eo quod sit perpetuus
nis. **P**resul uocatus. quia preest sollicitudi-
ne. **P**repositus appellatus. eo quod sit sub
iectorū ac famulantū ordinator. uel re-
tor. **P**atroni. a patribus dicti sunt. quod
huiusmodi affectū clientibus exhibeam
ut quasi patres illos regant. **P**edagogus.
qui paruulis ad signatur. grecum no-
men est. et est compositum ab eo quod pu-
eros agat. id est doctet. et lasciuientem
refrenet iracundiam. **P**resens dictus. quod sit
presentibus id est coram oculis qui sentiri
sunt corporis. **P**rior. quod primus sit or-
dine. et primus quasi preminens. **P**otens
rebus late patens. Vnde et potestas quod

pateat illi quā uelit et nemo intercludat.
 nullus obistere ualeat. **Preopimus**. prece-
 ris opibus copiosus. **Peccuniosus**. tullius pri-
 mū eos dictos refert qui plurimā habuis-
 sent pecuniā idest peccora. Ita enī et anti-
 qui eos appellabant. Paulatim autē perabu-
 sione unum nomen aliud deuolutū est. **Perui-**
cax pprie dicitur. qui in proposito suo ad
 uictoriā perseuerat. Antiqui enī uicā dice-
 bant uictoralis. **Pernux**. apernitendo trac-
 tū est. idest inconstantibus perseuerando.
Pernice uelocē intellegunt pedibus.
Pernictas pedū est. ut pernicibus ignea
 plantis. Sicut celeritas pinnarū est. ut cele-
 rit fugā subserena lapsa. **Piger**. quasi pe-
 dibus ager. Est enī tardus ad incedendum.
 quod nomen perusum transiit & ad anīmā
Pernox. peruigilans nocte. **Pertinax**. impu-
 dentē tenens. quasi perticens. **Peculans**.
 nunc quidem pro audace & improbo ponit.
 olim autē acerui flagitatores. et proprie
 argentariorū coactorū pueri. quod pecia-
 rerū crebrius et asperius exigebant peten-
 do petulantes uocati. **Procax**. proprie idē
 quod petax. Nam procare est petere. Vnde
 et nuptiarū pettores proci dicuntur. **Pro-**
digus. sumptuosus atq. consumptor. qui
 omnia porro agit. et qui proiecit. **Profligus**
 proprie dicitur. qui pecul a sedibus suis ua-
 gatur. quasi porro fugatus. **Peregrinus**. lon-
 ge a patria positus quasi alienigena. **Pro-**
iectus. quasi longe & procul iactatus. sic
 & produxit quasi porro illū duxit & pro-
 uocauit. quasi porro illū uocauit. **Proiec-**
tus. porro preiectus ac proiactatus. Vnde
 et proiecta q. saxa idest porro iactata. **Pro-**
scriptus. cuius bona palā & aperte scribun-

tur. **Prescriptus**. ordine significat. Sicut
 et prescriptiones apud iuris consultos. **Pro-**
cinctus. expeditus et armatus. Vnde et in p-
 cincto idest cū belli causa anima summebant.
Preincinctus eo quod ante se ponat aliquid
 quo preingitur. Vnde & de dno dictū est. **Pre-**
cinctus est linteis et lauit pedes discipulo-
 rū suorū. **Predo** est qui populando alienā
 inuadit prouinciā. **Predo** ab abingendo.
 predas dictus. et **predo**. qui predā habet.
Predator. hoc est cui depreda debetur
 aliquid. **Plagiator**. apotu plagio. idest
 obliquo. quod non certa uī grassatur sed
 pellitendo dolis. **Pyræ** sunt. predones
 maritimi. ab incendio nauū transeuntū
 quas capiebant dicti. Nam pyræ ignis
 est. **Pugillator**. quidem manu in manu nū-
 morū aliquid subtrahit. **Peculator**. pro
 eo quod sit pecunie publicę deprauator.
Proditor. pro eo quod deceget. Item **pditor**
 perditior. ut unius obira pdimur. **Per-**
fidus. quia fraudulentus est et sine fide.
 quasi perdens fidē. **Periurus**. quia per-
 pere iurat idest male iurat. **Periurus**
 autē in uerbo. R. non habet. Nam peiero
 et deiero dicimus. **Preuicator**. male
 fidei aduocatus et qui uel in accusando
 nocitura uel inde fendendo pfutura pre-
 reat. aut inutilit dubigq. ponat mer-
 cedis grā licet obrubtus cicero. quid
 enī tā puarū idē ualde uarū. **Pellax**.
 dolosus & fallax. appelle idē a uultu foris
 enī ut fallax arridet. sed neq. int. gerit.
Profanus. quasi porro a fano. Sacris enī illi
 nō licet intē. **Parricida** pprie dicit int-
 fector parentis. quā uis qdā ueteres hinc
 parricidā dixer. Qm parricidū & homi-

ciduū in quocūq; intelligi possit cū sint homi-
nes hominib; pares. **P**ersecutor. n̄ semp pma-
lo intelligit. Vnde & persecutus pfecte secutus.
Publicanus ē. qui uectigalia publica exigit.
uel qui ppublica negotia scli lucra sectant.
unde & cognominati sūt. **P**eccator. a pelice
idē meretrice uocatus. quasi pelicator. Qd
nom apud antiquos tantū flagitiosū signi-
ficabat. **P**ostea transiit hoc uocabulū in ap-
pellatione omnium iniquorum. **P**rostituta. me-
retrices aporro sedendo in meritorius uel
fornicib; **P**ellex. apud grecos pprie dicit
a latinis concuba. Dicta aut a fallacia idē
uersutia. subdolositate uel mendatio. **P**ro-
curius. quasi plonquū curius. **P**avidus est.
quē uexat trepidatio mentis. habet cor-
dis pulsationē cordis motū. Nam pauere
ferre ē. unde & pauimentū. **P**etra autē
et rupes. adurcia saxosq; nominant. **P**usil-
lanimis. pusillo animo. **P**etuleus dictus.
ab adpetendo. Vnde etiā & meretrices pe-
tuleas uocamus. **P**roductus. quasi porro
ductus. **P**isimus a pusione. **Q**uestor a que-
rendo dictus. quasi quesitor. **Q**uestuosus.
querimoniosus. **Q**uerulus. quia querelā
infert. **Q**uietus. qd sit ipse sibi animo se-
curus neminē tangens. **R**eligiosus. a
cicero arelegendo appellatus. qui retrac-
tat et tamquā relegit ea q; ad cultū diui-
nū ptineant. Hi sūt dicti religiosi ex rele-
gendo. tamquā ex elelegendo elegentes. ex
diligendo diligentes. ex intellegendo intel-
legentes. **R**ationator dictus uir magnus. quia
de omnib; reb; quas eē mirabiles cōstat possit
reddere rationē. **R**etractor. repetitor. Nā
retractare ē repetere qd omiserat. **R**esipis-
cens. eo qd mentē quasi post insaniam recipit.

aut qd resapit qd sapore desiderat. **C**astigat
enī se ipsū demencia & cōfirmat animū suū
ad rectius uidendū. cauens ne iterū corrumpat.
Repentinus. a repente. **R**epens aut. et adu-
biū et nom potest eē. **R**obustus. fortis. uia-
lidus. a fortitudine robore arboris appellat.
Rapidus uelox pedib;. **R**aptor. eo qd corrup-
tor. Inde & rapta eo qd corrupta est. **R**eus
are de qua obnoxius ē. & reatū areo est nū-
cupatū. **R**eus maiestatis primū dictus qd
aduersus rē publicā aliqd egisset. aut qd cūq;
hostib; cōsensisset. Dictus aut reus maiesta-
tis. qd maius ē ledere patriā quā cuiē unū.
Postea etiā & hi rei maiestatis dicti sūt. qd aduersus
maiestatē principis egisset. uiderent. uel qui
leges iurales rei publice detulerant. uel qui
les abrogauerant. **R**ixosus. a rixu canino dictus.
Semp enī adōtra dicendū paratus est & iur-
gio delectat & puocat cōtendente. **R**ubellus
dictus. qd rufus operet id est trā. **S**apiens dictus
a sapore. Quia sic gustus aptus est ad dis-
crecionē saporis cibq;. sic sapiens addis-
crecionē rerū atq; causarū quo unū qd qd
noscat. atq; sensu ueritatis discernat. Cui
cōtrarius est insipiens. qd sit sine sapore nec
alicui discretionis uel sensus. **S**tudiosus.
quasi studius curiosus. **S**cs. aueteri cōsue-
tudine appellatus. eo qd hi qd purificari
uolebant sanguine hostis tangebant & ex
hoc sancione acceper. **S**upprems. sumus.
ab eo qd sup emineat. Vnde et suppressum
patere dicimus. **S**incerus. quasi sine cor-
ruptione. Cui cōtrarius insincerus. utriusq;
corruptus. **S**ublimis. ab altitudine uocat
honoris. Nā pprie sublime dicit qd in alto ē
ut sublimemq; ferens ad sidera celi. **S**pecio-
sus. abspecie uel aspectu. Sic formosus a forma.

signent. **Tetricus**. mons insabius asperrimus. In
de & tristes homines tetricos dicimus. **Tactur-**
nus. utacendo ducturnus. **Trucinctor**. exami-
nator. ex iudiciu libra ppendens recta translati-
one attritina que est gemunderu lances. **Tenax**.
numi cupidior. quod teneat. interdum & panax.
Torvus. terribilis. eo quod sit torto uultu & tur-
bulento aspectu. uictoria leena. & cernimus
adstante nequiqua lumine toruo. **Turbidus**.
terribilis. **Teter**. ab obscura tenebrosa que uita.
Tetrimus. pfero nimio. **Tetru** enim ueteres pfero
dixer. **Vtenuus**. **Tetros** defantos. **Terribilis**.
quia terrore habet & timet. **Tergi uersator**.
quod animu quasi tergum uertat huc & illuc.
nec facile qualis sit intellegit. **Temulentus**.
attemeo. idest uino dictus. **Limidus**. quod
meat diu. idest a sanguine. Nam timor. sangui-
ne gelat. qui oculus gignit timore. **Turpis**. qd
sit informis & torpeat. **Vr**. aurata. **Valis**.
ab utendo bene sua uel quod bene quid utere
possit. Sic docilis quod doceri possit. **Verus**. aue-
ritate. Hinc et uerax. Maior e ueritas qua
uerus. quia ueritas auro. sed uerus auerita-
te descendit. **Veredicus** quia ueru dicit &
ueritatis assertor. est. **Verecundus**. quia ueru
factu erubescit. **Venusius**. pulcher. auenis
idest sanguine. **Viridis**. in et suco plenus. qua-
si uerudis. **Harus**. quasi non uerus uis sed in-
certe mixtaque sententia. **Versutus**. eo quod ei
mens in quolibet actu ad quolibet fraudem
facile uertat. **Unde** & uersuti adicit con-
torta sententia. **Plauustus** uersutor. est. qua
rota figularis. **Vilis**. auilla. Nullius enim ur-
banitatis est. **Versi** pellis. eo qd induersa
uultu & mente uertat. **Inde** et uersutus
& callidus. **Violentus**. quia uim infert. **Ve-**
cors. mali cordis et malę conscientię. **Vagus**.

quia sine uia. **Vanus**. auenere. echymologiam
trahit item uani. inanis. falsus eo quod
memoria euanescat. **Vesan**. non puefan

Volentus qui et satis bibit & difficile inhe-
briatur. **Vexatus** idest portatus. ab eo quod
est ueho uecto uexo ut uexasse sit portasse.

Veneficus ab eo quod uenenu. mortis causa pa-
rauit. aut prestat aut uendit. **Vector**.
quasi uehitor. Est aut uector. & que uehit
et qui uehitur. **Venator**. quasi uenabulator
auenatione scilicet quobestias premit.

Quattuor aut sunt uenatoru officia. **Ves-**
gatores. **alatores**. **pressores**.

ITEM CAPITULA DE LIBRO

DE DECIMO

- I. De homine & partibus eius.
- II. De rebus hominis.
- III. De portentis.
- III. De transformatis.
- V. De peccoribus et uimentis.
- VI. De bestis.
- VII. De minutis animalibus.
- VIII. De serpentibus.
- VIII. De uermibus.
- X. De piscibus.
- XI. De auiibus.
- XII. De minutis uolatilibus.

DE HOMINE ET PARTIBUS EIVS

Natura dicta ab eo quod nasci
aliquid faciat. Cignendi enim
et faciendi potens est. Hanc qui-
dam dm esse dixerunt. a quo
omnia creata sūt & existunt.

Genus. agnendo dictu. Cum diuinitu nom-
at. ex quo omnia gignuntur. **Ge** enim gre-
ce terra dicit. **Vita** dicta ppter uigore uel
quod uim teneat nascendi atq; crescendi.

Vnde et arbores uitā habere dicunt quia gignunt & crescunt. Homo dictus quia ex humo est factus. Sic et iungendis dicit. Et creauit dñs hominē de humo terre. Abusue autē pronuntiat ex utraque substantia totus homo id est ex societate animę et corporis. Nam proprie homo ab humo. Greci autē hominē antropū appellauerūt eo quod sursum spectet subleuāt ab humo ad contemplationem artificis sui. Quod ouidius poeta designat cū dicit. Pro namq̃ cū spectant animalia cetera tram. et hominu sublimē dedit celūq̃ uidere iussit et erectos ad sidera tollere uultus. Qui ideo erectus celū aspiciat ut dñm querat. nūtrā intendat. ueluti peccora que natura pna & uentri obedientia finxit. Dupplex est autē homo interior et exterior. Interior homo anima et exterior homo corpus. Anima autē agentilib. nōm accepit eo quod uentus sit. Vnde & grece uentus anemos dicit. Quod ore trahentes aerē uiuere uidemur. Sed aptissime falsū est quia multo prius gignitur anima quā concipi aere possit qui iam ingentibus utero uiuit. Non est igit aer anima quod putauerūt quidā qui nō potuerunt incorporā eius cogitare naturā. Spm̃ idem esse quod anima euangelista pronuntiat dñs. Potestatem habeo ponendi animā meā & rursum potestatem habeo sumendi eā. De hac quoque ipsa dñs anima passionis tempore memoratus euangelista ita protulit dicens. Et inclinato capite emisit spm̃. Quid est enī emittere spm̃ nisi quod animā ponere. Sed anima dicta p̃ quo uiuit. Sp̃s autē uel p̃spiritali natura p̃ eo qđ inspirat incorpore. Itē animū idē ē qđ animā. Sed anima uitę ē. Animū ē silii. Vnde dicunt philosophi etiā sine animo uitam

manere. et sine mente animā durare. Vnde et amtes. Nam mente uocari uesciat. animū ut uelit. Mens autē uocata qđ minuat inanimā uel qđ meminit. Vnde & inmemores amentes. quā p̃t nā anima sed qđ excellit in anima mens uocat. tamquā caput eius uel oculus. Vnde et ipse homo secundū mentē imago dī dicit. Ita autē hęc omnia adiuncta sunt animę ut una res sit. Pro efficientiis enī causarū diuisa nomina sortita est anima. Nam et memoria mens ē. Vnde & inmemores amentes. Dū ergo uiuificat corpus. anima est. Dū uult animus ē. Dū scit. mens ē. Dū recolet. memoria ē. Dū rectū iudicat ratio ē. Dū sperat sp̃s est. Dū aliquid sentit. sensus est. Nam inde animus sensus dicit. p̃ his que sentit. Vnde & sententia nōm accepit. Corpus dictū eo qđ corruptū perit. Solubile enī atq̃ mortale est. & aliquando soluendū. Caro autē. acrendo est appellata. Crementū enī semen est masculi. Vnde & animalū et hominū corpora concipiunt. Hinc & parentes creatores uocant. Caro autē ex quattuor elementis compacta est. Nam terra in carne est. aer in alio humor in sanguine. ignis in calore uitali. Habent enī in nobis elementa suāqueque partē quib. debet compage resoluta. Caro autē & corpus diuisa significant. Incarne semp corpus ē nō semp incorpore caro. Nam caro est que uiuit id est corpus. Corpus quod nō uiuit id est non caro. Nam corpus dicit aut quod post uitā ē mortuū aut sine uitā est conditū. Interdū & cū uitā corpus & non caro. ut in herba et lignū. Sensus corporis quinque sūt. Visus. auditus. odoratus. gustus. et tactus. Ex quib. duo perueniunt & claudunt. Duo semp patentes sūt. Sensus dicti qui per eos anima subtilissime totū corpus agitat uigore sentiendi. Vnde

et presentia nuncupat. quod sunt p'sensib. sic p'ocu-
 lis qu' p'sto s't oculis. **V**isus est. qui a phyl'osophis
 humor utreus appellat'. **V**isū aut fieri qui
 dā asseuerant aut externa ex'heri aluce.
 aut int'no spū lucido p'teneus uas acerebro
 uenientes. atq. penetratis tunicis inuere ex-
 euntes. & tunc cōmixtione similis materis
 uisū dantes. **V**isus dictus. quod uixtior
 sit ceteris sensib. ac prestantior. & ueloci-
 or. ampliusq. uiget quantū memoria in
 cetera mentis officia. Vicinior est enī cere-
 bro. unde omīa manant. Ex quo fit. ut utraq. ad ali-
 os p'tinent sensus. uide dicam. Veluti cū di-
 cim' uide quomodo sonat. uide quomodo
 sapit. Sic et cetera. **A**udit' appellat'. quod
 uoces auriat. Hoc est aere uerberato susci-
 piat sonos. **O**doratus. quasi aeris odoris
 actatus. Tacto enī aere sentit. Sic & ol fac-
 tus. quod odorib. adficiat'. **G**ustus. agnitu-
 re dictus. **T**actus. eo qd p'trahit & tanget.
 et p' omīa membra uigore sensus aspergat.
Nam tactu p'bamus quicquid ceteris sensib.
 iudicare non possum'. **D**uo aut genera tact'
 eē. Nā aut extrinsecus uenit quod feriat.
 aut intus in ipso corpore orit'. **U**nucūq. aū
 sensui p'pria natura data. Nā quod uiden-
 dū est. oculis caput. Quod audiendū est. au-
 rib. **M**ollia & dura tactu estimant. **S**a-
 por. gustu. odor. narib. ducit'. **P**rima pars
 corporis caput. **D**atūq. illi hoc nom. eo quod
 sensus omīs & nerui inde intū. capiant atq.
 ex eo omīs uigendi causa oriat'. **I**bi enī omīs
 sensus apparent. **U**nde ipsius anime qu' con-
 sult. corpori quodāmodo personā gerit.
Vertex est ea pars. quia capilli capitis colli-
 gunt' & in qua cesaries uertit'. **U**nde & nun-
 cupat'. **C**aluaris ab ossib. caluis dicta p'de-

fectione. & neutralit' pronuntiatur.
Occipitiū capitis pars posterior. quasi c'tra
 capitiū uel quod sit capiti regressū. **C**apil-
 li uocati. quasi capitis pili. **F**acti. ut ex deco-
 re p'sent & cerebrū aduersus frigus mun-
 ant atq. defendant. **P**ilos aut dictos. apelle-
 quapdeunt. Sic ex pilo dicit' apila ubi ap' p'g-
 mentiū contundit'. **C**esaries. accedendo uocata.
Ideoq. tantū uirū est. **V**irū enī tonsū decet.
 mulierē non decet. **C**omē s't p'prie non celi
 capilli. & est grecus sermo. Nam comas gre-
 ci camos asecando nominant. **U**nde et ex-
 rin tondere. dicunt. **I**nde & curri uocant'.
 quod etiā idē greci mallone uocant'. **C**rinē
 p'prie mulierū s't. **D**icti aut crines. eo quod
 uitis discernant'. **U**nde et diuina alia
 dicunt'. quib. diuīs religant'. **T**empora
 qu' caluaris dextra leuaq. subiacent. **Q**u-
 ideo sic nuncupant'. quia mouent'. ipsa q' mo-
 bilitate quasi tempora quibidā ut uall'
 mutant'. **F**acies dicta ab effigie. **I**bi est enim
 tota figura hominis. & unius cuiusq. p'sone
 cognitio. **V**ultus u' dictus. eo quod p' eū animi
 uoluntas ostendit'. **S**ecundū uoluntate enī
 inuarios motus mutat'. **U**nde & differunt
 sibi utraq. **N**am facies simplici accipit de
 unius cuiusq. naturali aspectu. **V**ultus aut
 animo. qualitate significat'. **F**rons. ab oculis
 foraminib. nominata est. **H**ec imagoq. dā
 animi mentis motū specie sua exprimit.
 dū uel leta uel tristis ē. **O**culi uocati sunt
 quia eos ciliorū tegmina occolunt neque
 incedente iniuriē offensione ledant'. siue
 quia occultū lumen habent id est secreta
 uel intus posita. **N**i int' omīs sensus uicinio-
 res anime existunt. **I**n oculis enī omne men-
 tis indicium est. **U**nde & animi p'turbatio uel

hilaritas in oculis apparet. Oculi autem id est et
lumina. Et dicta lumina: quod ex his lumen
manat. uel quod initio sui clausa teneant
lucē. aut extrinsecus accepta in sui pponen-
do refindat. **Pupilla** est medius punctus ocr-
li. in quo uis est uidendi. Vbi quia parus ima-
gines nobis uident. propterea pupillę appellan-
tur. Nam paruuli pupilli dicunt. Hanc ple-
riq; pupillā uocant. **Uocant** aut pupillā qd
sit pura atq; inpolluta ei ut sit puellę. **Lisici**
dicunt easdē pupillas quas in oculis uidem
mortuorum ante triduum non habere. Quib.
non uisus certa est. desperatio. **Circulus** uero
quo a pupilla albe partes oculi separant. dis-
creta nigritudine. **Corona** dicit. quod rotun-
ditate sui ornet ambitū pupillę. **Palpebre** sunt
sinus oculorū. a palpitatione dictę quia semp
mouent. Concurrunt enī inuicē. ut assiduo
motu reficiant obtutu. **Munty** sunt aut ual-
lo capillorū. ut de aptis oculis siquid inciderit
repellant. & somno cohibentib; tamquā inuo-
luti qui escant latentes. Insummitate aut pal-
pebrę locis quib; se utraq; clausa contingunt
excutit adnati ordine seruato capilli. tu-
rela oculis ministrantes ne inruentes faci-
le iniurias excipiant & ex eo nocent. ut
pulueris uel cuiusquā crassioris materię
arceant contactū. aut ipsū quoq; aerē con-
cidendo mitificent quo tenuē atq; serenū
faciant uisū. **Lacrimas** quidā a laceratio-
ne mentis putant dictas. alii existimant
ideo quod greci dasria uocant. **Cilia** sunt teg-
mina quib; cooperiunt oculi. Et dicta cilia
quod celant oculos. tegantq; tanta custodia
supercilia dicta quia supposita sunt ciliis. Quę
idcirco pilis uestita sunt. ut oculis munimen-
ta pteendant. & sudore ac apite defluentē

depellant. **Superciliū** uero est mediu illud int
supercilia quod sine pilis est. **Genę** sunt inferiores
oculorū partes. unde barbe inchoant. **Hę** gre-
ce genos barbe. Hinc & gene. quod inde inci-
piant gigni barbe. **Malg** sunt eminentes. sub
oculis partes. ad protectionē. eorū subpositę.
Vocat aut malę. siue qd infra oculos prominent
introtunditate. quę greci mala appellant.
siue qd sunt supra maxillas. **Maxillę** p di-
minutionē amalis. Sicuti paxillus apalo.
taxillus atalo. **Mandibulę** sunt maxillarū par-
tes ex qua & nom factū. **Barbā** ueteres uo-
cauer. quod uirę sit n mulierū. **Auriū** in
dictū nom auocib; auriendis. Vnde et uirgi-
lius uocet; his aurib; ausi. Aut quia uocet; ip-
sa greci audeliden uocant. ab auditu. Per inu-
tationē enī litterę aures quasi audes nun-
cupatę sunt. **Vox** enī repussa p fractus earū
sonū facit. quosensū excipiant audiendi
Pinnula summa pars auris ab acumine dicta
Pennū enī antiqui acutū dicebant. Vnde & bi-
pinnis & pinna. **Nares** idcirco nominant. quia
peras uel odor uel sps manare n desinit. Siue
quia nos odore admonent ut ignarib; aliquid
sciam. unde & contra inscu acru des signari
dicunt. **Olseisse** enī scisse ueteres dicebant.
Terrenius ac nonnotis ex mensibus prius olse-
cissent quā ille quicquā cepit. **Nariū** rec-
ta pars; ppter. quod equalit sit in longitudine
& rotunditate porrecta colūna uocatur.
extremitas eius pirula a formula pomi
puri. Quę uero dextra leuiq; sunt. pin-
nulę ab alarū similitudine mediu autē
interfiniū. **Os** dictū. qd pipsū quasi per-
ostū et cibos intus mittimus et spū foris
proicimus. uel quia inde ingrediuntur
cibi inde egrediuntur sermones. **Labia**

alambendo nominata. Quod autem superius est labii dicimus. Quod inferius eo quod grassior sit labrum. Alii uirorum labra mulierum labia dicunt. **Lingua**. aligando cibo putat uirorum nomen inpositum. **Alia** quod per articulos sonos uerba ligat. Sic enim plectrum cordis ita lingua inludit dentibus & uocalem efficit sonum. **Dentes** greci odentes uocant. et inde in latinum trahere nomen uidentur. Horum primi precisores dicuntur quia omne quod accipitur ipsi prius incidunt. Sequentes canini uocantur. Quorum duo in dextra maxilla & duo in sinistra sunt. Et dicti canini quia ad similitudinem canum existunt. & canis ex ipsis ossa frangit sicut & homo. Et quod non possunt priores precipere illis tradunt ut confrangant. Hos uulgius plangitudine & rotunditate colomellos uocat. Utamur si molares qui confecta a prioribus atque confracta subigunt. et molle fit atque inmassant. Unde et molares uocati sunt. **Dentium** autem numerum discernit qualitas sexus. Nam in uiris plures. in feminis pauciores existunt. **Linguae**. agnendis dentibus nominatae. Eadem sunt autem etiam adtecore dentium. ne uidi orro ri potius quam ornamento existerent. **Palatum** nostrum sic celum est positum. & inde palatum apollo per diruinationem. Sed et greci similitudinem palatum uranum appellant. eo quod ipsius concavitate celi similitudinem habeat. **Lauces**. a fundendis uocibus nominatae uel quod per eas famus uoces. **Arteriae** uocatae. siue quod per eas apul mone aer hoc est spiritus fertur. seu quod artis & angustis meatibus spiritum uitalem retineant. unde uocis sonos emittunt. qui soni uno modo sonarent nisi linguae motus distantias uocis efficeret. **Iotes**. gallica lingua dicuntur.

quas uulgo per diminutionem tufillas uocant. quae in faucibus turgescere solent. **Mentum** dictum. quod inde mandibulae oriuntur uel quod ibi inungantur. **Gurgulio**. agitare nomen trahit. Cuius meatus ab hoc & nares prehendit. habens uiam qua uox ad linguam transmittitur ut possit uerba concludere. Unde & gurgulio dicimus. **Rumen**. proximum gurgulio quocumque & potio deuorantur. Hinc bestiae quae cibum reuocant ac remanunt. ruminare dicuntur. **Sublinguium** operculum gurgulio quasi parua lingua quae foramen linguae recludit operit. ne. **Collum** dictum. quod sit rigidum et heret ut columna baulans caput & sustentans quasi capitolium. Cuius anterior pars gula uocatur. posterior ceruix. **Ceruix** uocata quod per eam partem cerebrum ad medullam spinalem dirigitur. quasi cerebri uia. **Veteres** autem plurali tantum numero ceruices dicebant. Prius ostensius ceruicem singularem dixit. **Ceruix** autem numero singulari membrum ipsud significat. Nam pluraliter contra naturam specie demonstrat. Cicero in uerrinis. **Pretore** tu accusas frange ceruices. **Humeri** dicti quasi armu. ad distinctionem hominis a pecudibus mactis. ut hi humeros illi armos habere dicantur. Nam proprie armu quadrupedum sunt. **Ola**. summi humeri pars. posterior. **Brachia**. a fortitudine nominata. Bari enim grece graue & forte significat. **Librachius** enim tori lacertorum sunt et insignis musculorum robur existit. **Inhi** sunt tori id est musculi. Et dicti tori. quod illic uisceratoria uideantur. **Cubitus** dictum. quod ad cibos sumendos in ipso cubamus. **Vinas**. secundum quosdam utriusque manus extremum est. Sed et alios. cubitus. quod magis uerum

est. quia grece clenos cubitus dicitur. **Alge** subbra-
chia fit appellatur eo quod ex eis in modum alarum
motus brachiorum inchoet. quas quidam ascellas
uocant quod ex his brachia celluntur id est mouen-
tur. Vnde & scilla dicta ab eo quod oscillantur
hoc est moueantur ora. Nam cillere est moue-
re. Has quidam subireos uocant. Propter quod
in plerisque hominibus, hircorum fetore reddant.
Manus dicta quod sit totius corporis munus.
Ipsa enim cibum ori ministrat. ipsa operatur omnia
atque dispensat. Per ea accipimus & damus. Abi-
sue autem manus etiam ars uel artifex. Vnde &
manu precium dicimus. **Dextera** uocatur ad dando.
Ipsa enim pignus pacis dat ipsa fidei testis atque
salutis adhibet. Et hoc est illud caput tui-
lui fidei publicam iussu senatus dedi. id est dex-
tra. Vnde & apostolus. Dexteras dederunt in & bar-
nabe societatis. **Leua** quod aptior sit ad leuan-
dum. **Sinistra** autem uocatur quasi sine. quod
rem fieri sinat. Ad sinendo enim sinistra est num-
cupata. **Palma** est manus expansis digitis.
sic contractis pignus. **Pignus** autem apugillo
dictus. sic palma abspansis palme ramus.
Digiti nuncupati uel quia decem sunt. uel quia
decem iuncti existant. Nam habent in se &
numerum perfectum & ordinem decentissimum. **Pri-**
mus pollex uocatur. eo quod inter ceteros pol-
leat uirtute & potestate. **Secundus** salutaris seu
demonstratorius. quia eo fere salutamus uel
aliquid demonstramus. **Tertius** impudicus. quod
plerumque per ipsum probris expectatio exprimitur.
Quartus anularis. eo quod in ipso anulus ge-
ritur. Idem & medicinalis. quod ea trita colli-
gia a medicis colliguntur. **Quintus** auricula-
ris. pro eo quod eo aurem scalpimus. **Vngulas** ex
greco uocamus. Ille enim haspnicen dicunt.
Truncus. media pars corporis a collo ad angui-

ne. De qua nigridius. Caput collo uehit. **Trun-**
cus sustinet coxis et genibus. eruribusque. **Torax**
agrecis dicitur anterior pars trunci a collo
usque ad stomachum. Quam nos dicimus arcem.
eo quod ibi arcanum sit id est secretum eo quod
ceteri arcentur. Vnde & arca & ara dicta qua-
si res secreta. Cuius eminentes pulpe ma-
mille ut quas pars illa ossa pectus dicitur.
Dextra autem leuaque costae. **Pectus** uocatur quod
sit pectum inter eminentes mammillarum par-
tes. Vnde & pectine dicitur quod pectos capillos faciat.
Mamille uocatur quia rotunde sunt quasi ma-
le per diminutionem scilicet. **Papille** capita
mammarum sunt. quas suggentes comprehendunt.
Et dicitur papille. quod eas infantes quasi pappant
dum lac sugunt. Proinde mamma est omnis emi-
nentia uberis. **Papilla** uero illud unde lac trahitur.
Ubera dicta uel quia lacte uberta. uel quia uiri-
da humore scilicet lactis immore uuarii ple-
na. **Lac** uero nominis a colore trahit quod
sit albus liquor. **Leucos** enim greci album dicunt.
Cuius natura ex sanguine commutatur. Nam post
partum siquid sanguinis nondum fuerit uteri
nutrimento consumptum naturali metu flu-
it in mammam. & earum uirtute albescent lac-
tis accipit qualitatem. **Pori** corporis greco no-
mine appellantur. qui latine proprie spiramen-
tum dicuntur. eo quod per eos uiuificus spiritus ex-
terius ministrat. **Cutis** est. que in corpore
prima est appellata. quod ipsa corpori sup-
posita incisione prima patiat. **Cutis** enim gre-
ce incisio dicitur. Idem & pellis. quod extrinsecus in-
uiuas corporis tegendo pellat. plumasque
& uentos solisque ardores prestat. **Pellis** autem
mox detracta subacta iam corium dicitur. **Corium**
autem per diruacionem caro appellatur. quod eo
tegatur. Sed hoc in brutis animalibus proprium.

Aruina est pinguedo cuti adherens. Pulpa est. caro sine pinguedine. dicta quod palpitet. Resi-
lit enī sepe. Hanc pleriq. & uiscū uocant. ppter
quod glutinosa sit. **M**embra sūt partes corpo-
ris. **A**rtus. quib. conligant̃ membra abartando
dicti. **N**erui. greca diruactione appellati. quos
illi neuia uocant. Alii latine uocatos neruos
putant. eo quod artuum conuunctiones inuicem
in his inherant id est abinherendo. Maxima
aut̃ uirū substantiā neruos facere certissimū
est. Nam quando fuerint densiores. tanto ppen-
sius auferre firmitate. **A**rtus dicti. quod con-
ligati inuicē neruis artent̃ id est stringant̃.
Quorū diminutiuū sūt articuli. **N**ā artus dicim̃
membra maiora. ut brachia. articulos mino-
ra membra ut digitos. **C**ompago capita sunt
os suū dicta. eo quod sibi compacta neruis uel
glutino quodā adhereant. **O**ssa sunt. corpo-
ris solida menta. In his enī posito omīs roburq.
subsistit. **O**ssa aut̃ abusto dicta. ppter quod crema-
rent̃ ab antiquis. siue ut alii putant ab ore eo
quod ibi pateant. Nam ubiq. cute uisceribusq.
obtecta celant̃. **M**edulla appellata. quod made-
faciat ossa. Inrigat enī & confortat. **V**ertebrae sunt
summe os suū partes. nodis crassiorib. conglobat̃.
Dicta ita. eo quod ad inflexionē membrorū illa uer-
tant̃. **C**artilagine. ossa mollia et sine medulla
quod tentis auriculis & nariū discrimen & coltra-
rū extremitatē habent. Siue opercula os suū.
quē mouent̃. **C**et̃ dict̃ cartilagine. quod leni
attritu carent dolore dū flectunt̃. **C**ostas appel-
lari quidā putant. quod ab ipsis interiora eis
todiāt̃. & tota mollities uentris uallata salue-
tur. **L**atus. quia iacentibus nobis latet. **E**st enī
leua pars corporis. **D**extra aut̃ lateris abilior
motus est leua fortior & oneri ferendo adcom-
modatior. **V**nde & leua nuncupata. quod apti-

or sit ad leuandū aliquid & portandū. Ipsa
enī gestat clipeū. ensē. pharetrā & reliqua
honera ut expedita sit dextra ad agendum.
Dorsū est. aceriue usq. ad renes. **D**ictus aut̃ dor-
sus. quod sit sup̃ficie durior corporis. immo
dū saxi fortis & ad portandū & ad perpetuandū.
Terga quia in ea supini iacemus interra.
Quod solus homo potest. Nam multa anima-
lia tantū aut inuentre aut in latere iacent.
Vnde & in animalib. terga abusive dicunt̃.
Interscapulū spatium quod interscapulas est. **V**nde
& nominatū. **P**ale sūt. dorsi dextra leuaq. emi-
nentia membra dicta. quod inludando eis
preminunt̃. quod greci palin dicunt. **S**pina
est uinctura dorsi. dicta eo quod habeat radio-
los acutos. cuius uincturę spondilia appel-
lant̃ ppter partē cerebri quę fert̃ p̃ eos longo tra-
ctu ad ceteras corporis partes. **S**acra spina est
una p̃petuę sping. quā greci ironostoin uocant.
qm̃ primū infante concepto nascit̃. idēq. & ho-
tia id primū agentibus diis suis dabit̃. **V**nde
& sacra spina dicit̃. **R**enes aut̃ uarro dictos.
quod riuū ab his obsceni humeris nascant̃. **N**ā ut
nē & medullę tenuē licorē defudant in renibus.
Quiliquor. rursus arenibus calore uenerio resolu-
tus decurrit. **L**umbi. obliuionis lasciuia dicti
quia in uiris causa corporeę uoluptatis in ipsis
est. sic in umbilico feminis. **V**nde & ad iob. in exor-
dio sermonis dictū est. Accinge sicut uir. lum-
bos tuos. ut in his. effect. resistendi p̃paratio in quib.
libidinis est ut sitata dominandi occasio.
Umbilicus est. medius locus corporis. dictus qd
sit umbus iliorū. **V**nde & umbo appellat̃ locus
in medio clipei a quo pendet. **E**x eo enī infans
in utero pendet. ex eo etiā & nutritur. **I**liū gre-
co sermone appellatū. quod ibi nos obuolnamus.
Grece enī ileos obuoluere dicit̃. **C**lunef uocant̃.

quod sunt iuxta colū quod est longao. **Nates.**
 quod in ipsiſ inuicemur dū ſedemus. Unde et
 conglobata eſt in eis caro. ne pmentis corporis
 mole oſſa dolerent. **Genitalia** corporis partes
 ſunt. ut nomen ipſud docet. gignendi ſubolis
 acceperunt. uocabulū. quod hiſ procreatur.
 et gignitur. **Hec** et pudenda prouerecundia
 ſiue apube. unde & indumento operiuntur.
 dicuntur. autē iſta & inhoneſta. quia non ha
 bent eā ſpecie decoris ſicut membra que
 in promptu locata ſunt. Idem & ueretrū. quia
 uiri eſt tantū. ſiue quod ex eo uirus emitti
 tur. Nam uirus proprie dicitur humor
 fluens a natura uiri. **Teſticularia** per diminutio
 ne a teſtibus dicti. quorū numerus incipit
 aduobus. Hi ſemen calamo miniſtrant. que
 aſpung. medulla & renibus & lumbis ſuſcipiunt
 ad gratiā procreandi. **Iſcus** eſt. pellis in qua
 teſticularia ſunt. **Posteriora** uerou. nōcata.
 quod retro ſunt & aduultū auerſa pedū
 aluū purgamus inquinare muſ aſpectum.
Meatus inde appellatus. quia per eū meant
 id eſt egerunt corpora. **Femora** dicta ſunt.
 quod ea parte a femina ſexus uiri diſcre
 per. **Sunt** autē ab inguinibus uſq. ad genua.
 femina autē per diſtinationē femorum par
 tes ſunt. quibus equitando tergis equorū
 adheremus. Unde & preliatores olim ſub
 feminibus equos amiſſe dicebantur. **Coxe.**
 quaſi coniuncte axes. In ipſiſ enī femora
 mouentur. quorū concava uertebra uo
 cantur. quia in eis capita femorū uertun
 tur. **Suffragines.** quia ſubtus franguntur.
 id eſt ſtlectuntur non ſupra ſicut in brachi
 is. **Genua** ſunt. commiſſiones femorum
 & erurū. & dicta genua eo quod in utero
 ſunt genus oppoſita. Coerent enim ibi ſibi.

et cognata ſunt oculis lacrimarū indicibus et
 me nam agenis genua dicuntur. Denique con
 plicatū gigni formariq. homine. ita ut genua
 ſurſū ſunt quibus oculi formantur ut caui ac
 reconditi ſiant. **Cnuiſ** att. Atq. genua con
 primit artagena. Inde eſt quod homines dū
 ad genua ſe proſternunt ſtatim lacrimant.
Uoluit enīcoſ natura uterū maternū reme
 morare. ubi quaſi in tenebris conſedebant.
 ante quā uenirent ad luce. **Crura** dicta
 quia hiſ currimus & greſſū facimus. **Sunt**
 autē ſub genibus uſq. ad ſuras. **Tibiae** uocantur.
 quaſi tube. **Sunt** enī & longitudine & ſpe
 cie ſimiles. **Talus** dictus a talo. Nam talus
 eſt eminent rotunditas. unde & ſaſtigiū
 templi rotundi toloſ uocantur. **Talus** autē
 ſub erura eſt. ſub talo calcanei. **Pedes.** ex gre
 ca ethymologia nomen ſortiti ſunt. **Hos**
 enim greci podas dicunt. qui alternis mo
 tibus ſolo fixi incedunt. **Plantae** a plantis
 nuncupantur. quia non rotunde ut inquad
 rupedibus neſtare poſſit bibes homo. ſed
 plane atq. longiores formate ſunt ut ſtabi
 le corpus efficerent. **Sunt** autē plantae an
 teriores partes. quae etiam de multis oſſibus
 conſtant. **Calcis** prima pars plantae a callo
 illi nomen impoſitū quo terrā calcamus.
Hinc & calcaneus ſolū inferior pars pedis
 dictū. quia eo terrae ueſtigis imprimimus.
Sed & ſolum dicitur. omne quod aliquid ſus
 tinet quaſi ſolidum. Unde & terra ſolum
 quod cuncta ſuſtineant. & ſolū pedis quod
 tota corporis mole portet. **Viscera** non ſan
 tū inteſtina dicimus. ſed quicquid ſub corio
 eſt. auiſco quod eſt uenterem et carnem.
Item uiscera uitalia id eſt circū ſuſa cor
 dis loca quaſi uiſ ceda eo quod ibi uita idē

anima continetur. Item viscera. capita neruorum
ex sanguine & neruis copulata idest lacerti si
ue mures. quia sic in singulis membris cordis
loco sunt ut cor in media totius corporis par
te. Appellaturq; anomie similium animalium
sub terra delitescunt. Nam inde musculi ani
mum similitudine. idem etia et tori. quod il
lic viscera. torta uideantur. **C**or a greca ap
pellatione deriuatum quod illi cardian dicunt.
Sive acura. in eo enim omnis sollicitudo & sci
entia causa manet. Quideo pulmone uicinus
est. ut cum ira accenditur pulmonis humore
temperetur. Huius duae arteriae sunt. Quibus
sinistra plus sanguine. habet. dextra plus spiritum
Vnde & in dextro brachio pulsus inspicimus.
Precordia sunt loca cordis uicina quibus
sensus percipitur. Et dicta precordia eo quod
ibi sit principium cordis excogitationis. Pulsus
uocatus quod palpitet. Cuius indicio. aut in
firmitate intellegimus. aut salute. Huius
duplex est motus. Simplex qui ex uno saltu
constat. Compositus. qui ex pluribus motibus in
ordinatus & inaequalis existit. Qui motus certa
habent spatia. Dactylicum percussu. quia diu sine
uicio sunt. Si quando uero citatiores sunt. ut
torca dicuntur. aut leniores ut mirmizontes.
mortis signa sunt. **V**ene dictae. eo quod uis sunt
nascantur sanguinis atq; riuus per corpus omne
diuisi quibus uniuersa membra irrigantur.
Sanguis. ex greca schismologia nomen duxit.
quod uegetetur & sustentetur. & uiuat. San
guis autem est. dum in corpore est. Effusus uero cru
or dicitur. Nam cruor uocatus ab eo quod effu
sus decurrit. uel ab eo quod currendo corruat.
Alii cruorem interpretant sanguinem corruptum
qui emittitur. Alii autem uocatum sanguinem
quod suauis est. Sanguis autem non est integer nisi

in uiuentibus. Nam dicuntur fisci inuiui sangu
ne peccare. Vnde in senibus tremor est. Proprie
autem sanguis animae possessio est. Indegenas la
cerare mulieres in lectu solent. Inde & purpu
rae uestes et flores purpurei mortuis praebent.
Pulmon. ex greco trahit uocabulum. Greci enim
pulmonem pleumon uocant eo quod cordis flammam
lumen sit in quo pneumon idest spiritus inest. per quem
excitantur et mouentur. Vnde & pulmones uo
cati sunt. Nam grece pneumo spiritus dicitur qui flan
do & exagitando aerem amittit et recipit.
a quo mouentur pulmones & palpitant excipi
endo se ut flatum capiant & stringendo ut
excitant. Est enim organum corporis. **H**ecur. non
habet eo quod ignis ibi habeat sedem. Quia in
rebre subuolat. inde ad oculos ceterosque sensus
membra diffundit & calore suo ad se succum
ex cibo tractum uertit in sanguinem quem ad
usum patris. siccandi nutriendique singulis mem
bris prebet. Ingecore autem consistit uoluptas
et concupiscentia iuxta eos qui deficiunt de
putant. **F**ibrae iecoris sunt extremitates si
extremas partes foliorum uicibus siue quasi lan
guis eminentes. Dictas autem fibras quod apud
gentiles in sacris ad febi aras ferebantur ab
riolis. Quibus oblati atque succensis. respon
sa acciperent. **S**plen. dictum ad supplementum
ex contraria parte iecoris ne uacua excide
ret. Quae quidam etiam risus causa factum existi
mant. Nam splenis ridemus. felle irascimur
corde sapimus. iecore amamus. Quibus quatuor
elementis constantibus. integrum est ani
mal. **F**el appellatum quod sit folliculum gestans
humorem qui uocatur bilis. **S**tomachus gre
ce os uocatur eo quod ostium uentris sit. et per
se cibum excipiat. atque in intestina transmi
tat. Intestina dicuntur eo quod corporis interiora

ori parte cohibentur. Quæ idcirco longis nexib.
 incurculæ ordinata sunt modo. ut susceptas eas
 paulatim egerant ut sub additis cibis non impedi
 ant. **O**mentum membranum quod continet intesti
 na. maiorem partem quod et in adu. greci uocant.
Disseptum intestinum quod discernit uentrem & ce
 tera intestinalia a pulmonibus. et a corde. **C**ecum intes
 tinum. quod sit sine uoramine. et exitum quod
 greci tylonenteron dicunt. leuina. tenue in
 testinum. unde cecum dicitur. **H**ent autem & alius
 & uenter inter se differunt. **V**enter est. qui accep
 tit cibos digerit et apparet extrinsecus. p. tan
 quam apertore adingunt. Et dictus uenter. quod
 p. totum corpus utq. alimenta transmittat. **A**lius
 est. qui cibum recipit & purgare solet. **S**alustius.
 Simulans sibi alium purgari. Et uocatum alium
 quod ablucitur. id est purgatur. Ex ipso enim
 sordes stercoq. defluunt. **U**terum solæ mulieres
 habent in quo concipiunt. ad similitudinem cau
 liculi. Tamen auctores uterum putrius queli
 bet sexus uentrem plerumq. ponunt. Nec poe
 tammodo. sed et ceteri. **V**ocatus autem uterus.
 quod duplex sit & ab utraque induas se diui
 dat partes. Quæ induersum diffusæ. ac replext.
 circumplicant in modum cornu arietis. uel qd
 utrius impleat fecu. **H**inc et iter. quod ali
 quid uteriuscus habuerit. ut membra &
 uiscera. **C**aliculus autem proprie porci est.
Hinc aduentrem translatio. **M**atrix dicitur.
 quod fecus in eo generetur. Semen enim receptum
 confouet. confocum corporat. corporatum in me
 bra distinguit. **V**ulua uocata quasi ualua.
 id est ualua uentris. uel quod semen retine
 at. uel quod ex ea fecus pcedat. **V**esica
 dicta quasi uas aquæ. Quia sic uas aquæ.
 ita derentibus. urina collecta completur
 et humore distenditur. **C**atus usus. inuo

lueribus non habetur. **U**rina autem dicta siue
 quod urit. seu quia ex renibus egeritur.
Cuius inditio et salus et egritudo futura mon
 stratur. Qui humor uulgo lotum dicitur quod
 eo lota id est munda uestimenta efficiantur.
Semen est. quod dictum sumit. aut atra aut abute
 ro. adgignendum uel fructum uel fetus. Est enim li
 quor excubi & corporis decoctione factus. ac
 diffusus per uenas atq. medullas. Qui inde defu
 datus in modum sentine concreuit in renibus.
 eiectusq. per coitum & mittere mulieris suscep
 tus calore quodammodo uiscerum & menstru
 ale sanguinis irigatione formatur in corpore.
Menstrua super uacuis mulierum sanguis.
Oida autem menstrua acirentu lunaris lu
 minis quo solet hoc uenire profluuium. Luna
 enim grece mene dicitur. **H**ec et muliebria nun
 cupantur. Nam mulier solum animal men
 struale est. Cuius cruoris contactu fruges.
 non germinant. accedunt multa moriuntur
 herbe. amittunt arbores fetus. ferrum rubi
 go corruptum. nigrescunt gra. Siqui canes
 inde ederunt. inrabunt. offerant glutinum af
 flatum. quod nec ferro nec aquis dissoluitur.
 cruore ipso pollutum sponte dispergitur. Post
 plurimos autem dies menstruos ideo semen non est
 generabile. quia iam non est menstrualis sanguis
 aquo perfusus irrigetur. **L**ouit semen. locis muli
 ebribus non adherere. **L**abitur enim. nec habet in
 adherendi. Similit & crassum uim non habet &
 gignendi. quia muliebri sanguini miscere se
 non potest propter nimiam suam spissitudinem. **H**inc
 & steriles mares uel feminas fieri. uel per nimiam
 seminis uel sanguinis crassitudinem. uel prop
 ter nimiam raritatem. **P**rimum autem. auit cor
 hominis fingi. quod mea sit & uita omnis et
 sapientia. Deinde quadragesimo die totum opus

expleri quod ex abortionibus, ut ferunt collata sunt. Alii fetus acapite summeret dicunt exordium. Unde & in auium fetus primum oculos fingi moueri uidentur. **F**etus autem nominatum quod adhuc uiscero fouetur. Cuius sedes dicuntur folliculus, qui simul cum infante nascitur continetur eum dictus, quia & cum egreditur sequitur. Nasci autem patribus similes aiunt, si patrum semen ualidior sit. Matribus, si matris. Hac ratione exprimi uultus. Qui autem utriusque parentis figuram reddunt, equaliter mixto paterno maternoque semine concipiuntur. Duorum proauorumque similes fieri, quia sic intra multa semina occulta sic & in nobis semina celantur figuram parentum redditura. Ex paterno autem semine puellas nasci, & ex materno pueros, quia omnis partus constat duplici semine. Cuius pars maior cum inualuerit, occupat similitudinem sexus. In corpore nostro quedam tantum utilitatis causa facta sunt, ut uis cera quedam & utilitatis & decoris ut sensus in facie & corpore manus ac pedes. Quorum membrorum & utilitas magna est, & species decentissima. Quedam tantum decoris ut mamillae in uiris & in utroque sexu. Umbilicus, quedam discretionis, ut in uiris genitalia barba, plicata pectus amplius. In mulieribus leues genae & angustum pectus. Ad concipiendos autem & portandos fetus, renes & latera dilatata. Quod ad hominem et ad partes attinet & corporis, ex parte dictum est nunc statum eius sub iungam.

DE STATIBUS HOMINIS. II.
Gradus statum sex sunt. Infantia. Pueritia. Adulescentia. Iuuentus. Grauitas, atque Senectus.

Prima statum infantia est, pueri nascens adluet, quae porrigitur in septem annis. Secunda statum pueritia id est pura & nec dum ad generandum apta tendens usque ad quartum decimum annum. Tertia adu-

lescentia ad gignendum iam ultra. Quae porrigitur usque ad uiginti octo annos. Quarta iuuentus firmissima statum omnium finiens in quinquagesimum annum. Quinta statum senioris, id est grauitas, quae est declinatio a iuuentute in senectutem. Non dum senectus, sed iam non iuuentus. Quia senioris statum est, quam greci presbitem uocant. Nam senex apud grecos non presbiter sed geron dicitur. Quae statum a quinquagesimo anno incipiens, septuagesimo terminatur. Sexta statum senectus, quae nullo annorum tempore finitur, sed post quinquaginta statum quantumcumque uitae est senectus deputatur. **S**enium autem pars est ultima senectutis. Dicta quod sit terminum sextae etatis. In his igitur sex spatiis philosophi uitam descripsere humanam in quibus mutatur & ecurrit, & ad mortis terminum peruenit. Pergamus ergo breuiter praedictos gradus statum & chronologias eorum in homine demonstrantes. **I**nfans dicitur, homo primae etatis. Dicitur autem infans, quia adhuc fieri nescit id est loqui non potest. Non dum enim bene ordinatis dentibus minus est sermonis expressio. Puer, a puritate uocatus, quia purus est, & nec dum lanugine florescere genarum habens. Hi sunt esebi, id est a sebo dicti, nec dum uiri adulescentuli lenes. Puer autem tribus modis dicitur. Pronatiuitate, ut esaias, Puer natus est nobis. Pro etate, ut octuennis decennis. Unde est illud, iam puerile iugum terrena ceruice regebat. Pro obsequio & fide puritate, ut dominus ad prophetam, Puer meus es tu noli timere. Dum iam hieremias longae pueritiae excessisset annos. Puella est paruula quasi pulla. Unde pupillos non per ditione, sed per etate puerili uocamus. Pupilli autem dicti, quasi sine oculis, hoc est a parentibus, orbi. Hi autem uere pupilli dicuntur.

quarum partes ante decesserunt quia obitus nomen acciperent. Ceteri orbi uocantur orfani idem qui de pupilli. Illud enim grecum nomen est hoc latinum. Nam & in psalmo ubi legitur pupillo tuus adiutor grecus habet orfano. Puberes a pube id est a pube corporis nuncupati quod hec loca tunc primum lanugine ducunt. Quidam autem ex animis pubertatem existimant. id est eum puberem esse qui quattuordecim annos expleuerit. quamuis tardissime pubescat. Certissimum autem puberem esse qui & ex habitu corporis pubertatem ostendit ut generare iam possit. Puerperae sunt quae annis puerilibus pariunt. Unde & oratus. Laudat primo puerperanato. Et dicitur puerperae uel quod primo partu grauantur. uel primum pueros pariunt. Adulescens dictus. eo quod sit ad gignendum aduultus. siue accrescere & augeri. Iuuenis uocatus quod uibare posset incipit. Et tunc ueniens cum autulus discesserit. Est enim iuuenis in ipso statui incrementum positus. & ad auxilium paratus. Nam uiuere hominis est opus aliquid conferentis. Sicut autem trecesimus perfectus status est annus in hominibus. ita in pecudibus. ac uim tunc tertius robustissimus. Vir nuncupatur quod maior in eo uis est quam in femina. Unde & uirtus nomen accepit. siue quod ui agat femina. **M**ulier uero a mollitie. tamquam mollis. detracta littera uel mutata appellata est mulier. Virque enim fortitudinis & inbecillitatem corporum separant. Sed ideo uir maxima uiri mulieris minor. ut paciens uiro est. Scilicet ne feminis repugnantibus libido cogeret uiros aliquid appetere aut malum sexum prouere. Dicitur igitur mulier secundum feminam

sexum non secundum corruptionem integritatis. Et hoc ex lingua secundum scripturam. Nam quia ita facta delatere uiri sui nondum contracta auro mulier appellata est. Dicente scriptura. Et formauit eam in muliere. Virgo autem iuniori aetate dicta est. sic & uirga sic & uirtula. Alias ab incorruptione. quasi uirago quod ignoret feminam passionem. Virago uocata quia uirum agit hoc est opera uirilia facit. & masculini uigoris est. Antiqui enim fortiter feminas ita uocabant. Virgo autem non recte uirago dicitur si uiri officio fungitur. Mulier uero si uirilia facit. recte uirago dicitur. ut amazona. Quae uero nunc femina antiquitus uirago uocabatur. Sic a seruo serua. Sic a famulo famula. ita auro uirga. Hinc & uirginis nomen quidam putant. **F**emina uero a partibus femorum dicta ubi sexus species auro distinguitur. Alii greca & thymologia feminam ab ignea ui dictam putant. quia uehementer concupiscit. Libidinosiores enim uiris feminas esse. tam mulieribus quam in animalibus. Unde nimirum amor apud antiquos femineus uocabatur. **S**enior est adhuc uiridior. In sexto libro ovidius. Senior inter iuuenemque senemque Terrenti. quo uir sum. Adulescentior. nuncque magis adulescens sed mihi. ut senior. mihi senes. **U**bi comparatiui gradus nimirum significat positiuo. Ergo senior nescis. sic iuuenior. ultra iuuenem. sic pauperior. ultra pauperem. **S**enes autem quidam dictos putant a sensus diminutione. eo quod iam pueri statim desipiant. Nam filii dicuntur stultos esse homines frigidiores sanguinis. prudentes calidi. Unde & senes in quibus iam friget de pueri in quibus nec dum calet. minus sapiunt. Inde est quod euenit sibi infantium statim & senum. Senes enim primum aetate delerant pueri

placuit et infantia ignorant quid agant.
Senes autem tantum masculini generis est. sic anus
feminini. Nam anus dicitur sola mulier. Anus
autem appellata a multis annis quasi annosa.
Nam si commune esset nomen. cur diceret terren-
tius senem mulierem. Hinc & uetula quia
uetusta. Sic autem a senem senectus. ita ab annu
anulitas nominata est. Canities autem uocata
a candore. quasi candidies. Unde est illud.
Ilorida iuuentus. lactea canities. Pro ut diceret
candida. Senectus autem multa secum bona af-
fert & mala. Bona quia nos ab impotentissi-
mis dominis liberat. uoluptatibus inponit modum.
libidinis frangit impetum. auget sapientiam.
dat maturiosa consilia. Mala autem quia senem
miserrimum est debilitate & odio. Subeunt enim
morbi tristiaque senectus. Nam duo sunt quibus
minuuntur corporis uires. Senectus & morbi.
Mors dicta quod sit amara. uel amara qui
est effector mortui. Siue mors amor su ho-
minis primi. quod uetiti arboris pomum mor-
dens mortem incurrit. Tria sunt autem genera
mortis. Acerua immatura naturalis. Acerua
infantum. Immatura iuuenum. Matura id est
naturalis senum. **Mortuus** autem ex qua par-
te orationis declinet incertum. Nam sic ait
cesar ab eo quod est mortuus. in participio preter-
iti temporis. ut exire debuit. puni scilicet
u. in p. duo. Nam ubi geminata est littera u. nomen
est in participium. Ut factus arduus. Conueni-
ent itaque factum. ut quod admodum id quod signi-
ficat non potest agendo. ita & ipsud nomen
non posset loquendo declinari. Omnis autem
mortuus. aut funus est aut cadauer. Funus
est si sepellitur. Et dictum funus. a funibus. ac-
censis. quos ante feretrum papiris cera cir-
cum datis ferebant. Cadauer autem est si in

sepultum iacet. Nam cadauer nomen tantum acciden-
do. quia iam stare non potest. Quoddam porcum
exequias dicimus. Crematum reliquias. Con-
ditum iam sepultum. Corpus autem consuetudine
dicitur. Ut illud. Tu corpora luce carentia
Defunctus uocatus. quia compleuit uitae
officium. Nam diximus functos officio. qui of-
ficia debita compleuerunt. Unde est & honoris
functus. Hinc & defunctus. quod ab officio
sit uitae depositus. siue quod sit die functus.
Sepultus autem dictus. eo quod iam sine pulsu
palpitatione est. id est sine motu. Sepellere
est autem condere corpus. Nam humare. ob-
tere dicimus. hoc est humum inuicere.

DE PORTENTIS. III.

Portenta esse uarro ait. quae contra naturam natu-
rarentur. Sed non sunt contra naturam quia diuina
uoluntate fiunt. cum uoluntas creatoris autem
eius rei natura sit. Unde & ipsi gentiles de
modo naturam modo deum appellant. Portenta
ergo sunt non contra naturam sed contra quam est natura.
Portenta autem & ostenta monstra
prodigia ideo nuncupantur. quod portendere
ostendere. monstrare ac praedicare aliqua fu-
tura uidentur. Nam portenta dicta prohibent
a portendendo. id est postendendo. Ostenta
autem. quod ostendere quicquam futurum uide-
antur. Prodigia quod porro dicant id est futura
praedicant. Monstra uero. a monitu dicta. quod
aliquid significandum demonstrent siue quod
statim monstrent quid appareat. & hoc proprie-
tatis est abusione tamen scripturae plerumque corporum
prophetiae. Quedam autem portenta creationes insigni-
ficationibus futuris constituta uidentur. Vult
enim deus interdum uentura significare. pale-
qua nascentium noxia. Sic & per somnos & per
oracula quae praemonent et significet quibundam

uel gentib. uel hominib. futura clade. Quod plurimis etiā experimentis probatū est. Xerxes quippe uulpis exequa creata solui regnū portendit. Alexandro ex muliere monstrū creatū quod superiores corporis partes hominis sed mortuas habuerit. inferiores diuersarū bestiariū sed uiuentes. significasse. repentinā regis interfecione. Super. uix erat enī teteriora meliorib. Sed hec monstra quę insignificationib. dantur. non diu uiuunt. sed continuo ut nata fuerint occidunt. Inter portentū autē & portentuosū differt. Nam portenta sunt. quę transfigurant. Sicut transferitur in umbra mulierē peperisse serpente. Vnde lucanus. matremq. suam conuertit infans. Portentuosā uero leuē summū mutationē. exempli causa cum sex digitis nati. Portenta igitur uel portentuosā existunt alia magnitudine corporis ultra cōmunem hominis. si modū quantū fuit tition inno uē uigerib. iacens. omero testante. Alia paruitate totius corporis. ut nanus. uel quos greci pigmeos uocant. quod sunt statura cubitales. Alia magnitudine partū. uel in capite informi. aut supfluis membris. uel in partibus. ut bicapites & trimani. uel scindontas. quib. gemini pcedunt. Alia defectu partū. in quib. altera pars plurimū deficit ab altera. ut manus amant. uel pes apede. Alia disensione. ut sine manu aut capite generata quos greci steresios uocant. Alia pernumera. quando solū caput aut serus nascit. Alia quę in parte. sicut qui leonem habens uultū uel canis. uel taurinū caput aut corpus. ut ex fascide memorant gentū minotaurū. quod greci et

heromorfian uocant. Alia quę ex omni parte transfigurant in alię creationis portenta. ut ex muliere. ut uultū dicit historia generatū. Alia quę sine transfiguratione mutationē habent locorū. ut oculos in pectore. uel in fronte. aures supra uitēpora uel sic aristotelis tradidit quendā in sinistra parte iecur. in dextra splen habuisse. Alia scdm connatu rationē. ut in alia manu digiti plures connaturati & coherentes reperiunt. in alia minus. siue in pedib. Alia scdm innaturā & intemperatā creationē. sic hi qui dentati nascuntur. siue barbati uel cani. Alia cōplexu plurimarū differentiarū. sicut illud quod prędixim in alexandro multi forme portenta. Alia cōmixture generis. ut androgeni & ermafroditi uocant. Ermafroditę autē nuncupati. eo quod eis uterq. sexus appareat. Erma quippe apud grecos. maseulus. afrodi femina nuncupatur. Hi dextrā mamillam uirilē. sinistrā muliebrē habentes. Vicissim coeundo & gignunt. & pariunt. Sic autē in singulis gentib. quędā monstra sunt hominū. ita in uniuerso genere humano quędā monstra sunt gentium. Ut gigantes. cenoktesali cyclopes & cetera. Gigantes dictos. iuxta greci sermonis etymologiam qui eos geginis existimant idē terrigenas. eo quod eos fabulose parentis terra immensa mole & similes sibi genuerit. Ge enī terra appellat. genus genus licet & terre filios uulgi uocat quę genū incertū est. Falso autē opinant quidā in periti descripturis scis pręuaricatores angelos cū filiabus hominū ante diluuiū concubuisse. & exinde natos gigantes. id est

numū grandes & fortes uiros de quib. terra com-
pleta est. **C**enotephali appellantur eo quod canina
capita habeant. quosq. ipse latratus magis besti-
as quā homines conficit. **H**yi india nascuntur.
Cyclopes quoq. eade india gignit. Et dictos
cyclopes. eo quod unū habere oculū in fron-
te media phibent. **H**i & agrio sagittarū dicuntur.
pp̄t quod solas ferarū carnes edunt. **L**emmas
inlibia credunt truncos sine capite nasci.
& eos & oculos habere in pectore. Alias sine
cervicibus gigni. oculos habentes in hume-
ris. In ultimo aut orientis. monstruosos gen-
tiū facies scribunt. Alii sine naribus. qua-
li totius oris plantis informes habentes.
uultus. Alii labro subteriori adeo p̄minen-
ti. ut in solis ardoribus tota ex eo facie con-
tegant dormientes. Alii concreta ora esse.
modico tantū foramine calamus auenarū
pastus aurientes. Nonnulli sine linguis eē
dicunt. Inuicē sermones utentes. nutu sine
motu. **P**anotios apud sythia eē ferunt. tam
diffusa magnitudine aurū ut omne cor-
pus ex his contegant. Pan enī greco sermone.
omne. Othi aures dicunt. **A**rtabacti in echi-
opia p̄m ut peccora ambulare dicunt. quad-
ragesimū sui annū nullus sup. greditur.
Satirionuntiones sunt ad uncis narib. cornua
in frontib. & caprarū pedib. similes quales
insolentia antonius sēs uidit. Qui etiā in-
terrogatus adī seruo. respondisse fertur.
dicens. **M**ortalis ego sū. unus ex aecolis he-
remi. quos uario delusa errore gentilitas
faunos satyrosq. colit. Dicunt quidā & silues
tres homines. quos nulli fatuos uocant. Scio
padū gens ferē in echiopia singulis eruribus
& celeritate mirabili. Quos inde sciopodas
greci uocant eo quod pestū intra resupini

iacentes pedū suarū magnitudine adūbrent.
Antipodas inlibia plantas uersas habent. pol-
lerura & ostenos dignos implantis. **Y**ppopo-
des in sythia sūt humanā formā æquinos
pedes habentes. In india ferunt eē gentē
quarū macrobi nuncupant. duodecim pe-
dū staturā habentes. **E**st et gens ibi staturā
cubitalis. quos greci acubito pigmeos uo-
cant. De qua supra diximus. **H**i montana
indie tenent. quib. est utrimus oceanus.
Perhibent & in eade india eē gentē feminā
rū quarū quinquennēs concipiunt. & ocla-
uē uitæ annū non excedunt. **D**icunt autē
& alia hominū fabulosa portenta. quæ in
seducta incausis rerū interpretant. ut geno-
nē spanis regē triplici forma p̄ditū. fuer-
tres sūt tantarū concordie. ut utrib. corpo-
rib. quasi una anima eēt. **C**orgones quoq.
meretrices eruntas serpentib. quæ aspici-
entes conuertebant in lapides. habentes unū
oculū quē inuicē utebant. **F**uer. autē tres
sorores unius pulchritudinis. quasi unius
oculi. Quæ ita spectatores suos stupescere
faciebant. ut uiderē eos putarent in lapides.
Sirenas tres sunt fuisse. ex parte uirginis &
ex parte uolucres. habentes alas & ungulas. qua-
rū una uoce altera tibis. tertia lira canebat.
Quæ in lecto nauigantes subcantu in nauis frag-
trahebant. Scdm ueritatē autē meretrices
fuer. Quæ transeuntes qm̄ deducebant ad
egestatē. his fictis sūt inferre nauis frag-
alas autē habuisse & ungulas. quia amor
uolat & uulnerat. Quæ inde in fluctib.
comorasse dicunt. quia fluctus uenerē
creauer. **S**erilla quoque ^{femina} captabus
succincta canis. cū latratib. magnis pp̄t
fretū siculi maris. in quo nauigantes uacib.

inse concurrentiū exterriti lacuari estiment
 un das. quas sorbentis. estus uorago conlidit.
 ingunt. & monstra quedā irrationaliū animan
 tiū. ut ceruic. infer. canē tria capita haben
 te. significantes pēu tres peccates p quas hominē
 deuorat. Idest infantia iuuentute & senectu
 te. Quē quidā ideo dictū ceruerū putant
 quasi creboris. idest carnē uorans. Dicunt
 & hydrā serpente cū nouē capitib. quēlata
 & scedra dicit. quod uno sceso tria capita
 exerescebant. Sed constat hydrā locū fuisse
 uomentē aquas. uastantē uicinā ciuitatē.
 in quo uno meatu clauso multi erūpebant.
 Quod hercules uidens. loca ipsa excusit & sic
 aquas clausit meatus. Nam hydrā ab aqua
 dicta est. Huius mentionē facit ambrosius
 in similitudine heresiū dicit. Heresiū enī ut
 licet quedā ydra fabularū uulneribus suis.
 creuit. & dū sepe recidit pullulauit igni de
 bita incendio peritura. **I**ngunt & cernera
 triformē bestia ore leo postremis partibus
 draco. media caprea quā quidā fisiologi n
 animal sed scilicet montē esse aiunt quibus
 dā locis leones & capreas nutriente. quibusdā
 ardente. quib. dā plenū serpentib. hunc uel
 lorofantē habitabile fecit. Vnde cūmera dicit
 occidisse. **C**entaurus aut species uocabulū
 indidit. idest hominē equo mixtū. Quos
 quidā fuisse equites celsalq. dicunt. Sed p eo
 quod discurrentes in bello uel ut unū corp
 equ. & hominū uideret. inde centauos sic
 tos asseruer. Porro mono centaurū nomen
 sumplisse ex tauro & homine. quale bestia
 dicunt fabulose in laborincho inclusa fuisse.
 De qua ouidiū. Semi bouemq. uirū semurq.
 bouē. **O**nocentaurū aut uocari. eo quod media
 hominis specie. media asimesse dicatur.

Sic & ippo centaurus. quod equorū hominūq.
 in eis natura conuincta fuisse putatur.

OPTIRANSIFORMATIS. III.

Scribunt aut & quedā monstruose hominū
 transformationes & commutationes in bestis.
 sic de illa maga famosissima circē. quę socios
 quoq. ulixis mutasse fert in bestias & de arcadib.
 qui forte ducti transnatabant quodā stagnū
 atq. ibi ēuercebant in lupos. Nam & diomedis
 socios in uolucres fuisse conuersos. confabuloso
 mendatio sed historia adfirmatione confirmant.

Sed et quidā asserunt strigas ab hominib. fieri.
 Ad multa enī latronica figurę sceleratq. mu
 tant. & siue magicis cantib. siue herbarū
 beneficio totis corporib. inferas transeunt.

Siquidē & per naturā pleraq. mutationē re
 ciunt. & corrupta indiūsas species transfor
 mant. Sicut de utulq. carnib. putridis apes.

Sicut de quib. scarabei. de mulis. lucustę. de
 caneris scorpiones. Ouidius. Concaua litorei
 si demas braccia canem. Scorpio exibat. cau
 daq. minabatur. unca.

**ITEM DE LIBRO QUOD DECIMO.
 DE PECORIBUS INIMICIS.**

Omnibus animantibus adam primū
 uocabula indidit. appellans unicumq.
 nomen ex presenti institutione iuxta con
 ditionē nature cui seruiret. Gentēs aut
 unicumq. animalū ex propria lingua de
 derunt uocabula. Non aut secundū latinā
 linguam atq. grecam aut quarū liber gen
 tium barbarumq. nomina illa imposuit.
 adam. Sed illa lingua quę ante diluuiū
 omnium una fuit. quę hebreā nuncupat.
 Latine aut animalia siue animantia die
 ta. quod animentur uita & mouentur. spū.
 Quadrupedia uocata quia quattuor pedib.

91
grediuntur. Quodū sint similia pecoribus.
tamen subeura humana non sunt. Vt cerui.
damne. onagri. & cetera. Sed neque bestie fi-
ut leones. neq. iumenta ut usus hominū uir-
re possint. Pecus dicimus omne quod humana
lingua & effigie caret. Proprie autē pecorū
nomen his animalibus ad commodari solet.

Que sunt aut ad uescendū apta ut oues & ues.
aut in usu hominū commoda ut equi et bo-
ues. Differt autē inter pecora & pecudes.

Nam ueteres communiter in significatione
omnium animalū pecora dixerunt. Pecue-
des autē tantū illa animalia que edunt.
quasi pecuedes. Generaliter autē omne ani-
mal pecus a pascendo uocatur. Iumenta nomi-
na inde traxerunt quod nos in labore. uel
onus suo adiutorio subiectando uel arando
iubent. Nam bos carpenta trahit. & durissi-
mas terre glebas uomere uertit. Equus &
asinus portant onera & hominū ingradendo
labore temperant. Vnde & iumenta appellan-
tur. ab eo quod iubent homines. Sunt mag-
narū uirū animalia. idem quoq. & arm-
ta uel quod sit apta armis idest bello. uel
quod his in armis utitur. Alii armenta tan-
tū boues intellegunt ab arando quasi ara-
menta uel quod sunt cornibus armata.

Discretio est aut inter armenta & greges. Hā
armenta equos. et boues sunt. Greges uero capil-
larū & ouium. Ouis molle. pecus lanis. corpore
inermis. animo placidū. ab oblatione dictū
eo qd apud ueteres initio in tauri sed oues in sa-
crificio mactarent. Ex his quasda bidentes
uocant. easq. in octo dentes duos altiores ha-
bent quas maxime gentiles in sacrificiū offere-
bant. Verbis uel auribus dictus. qd ceteris ouib.
sit fortior. uel quod sit uir idest masculus.

uel qd uermem in capite habeant quorū
exeti pruriti inuice se concutunt. et
pugnantes cū magno impetu ferunt. Ariet.
uel apotu areos idest amarte uocat. Vnde
apud nos in gregib. masculi mares dicunt
sue quod hoc pecus agentilib. primū ari-
et immolatur. aut ariet quod ariis ponere
Vnde est illud. Ariet mactat ad arā. Agnus
quāquā & greci uocent apotu agno quali-
piū. Latini autē ideo hoc nomen habere
putant. eo quod preceteris animantibus
matrem agnoscat. adeo ut etiam in magno
grege errauerit statim palatu recognoscat
uocem parentis. Ede. ab edendo uocatur. Pa-
ui enī pinguiissimi sunt & saporis uicini.
Vnde & edere. unde & delui uocatur. Hircus.
lasciuū animal & petuleū & feruens se-
per ad cogitū. Cuius oculi obliuione
uersum aspiciunt. Vnde et nomen traxit.
Nam hirci sunt oculorū anguli secundo
suetoniu. Cuius natura ab eo callidissima
est. ut adamante lapide que nec ignis nec
ferri domari ualet materia solus hircus
eruor dissoluat. Maiores hirci cinisili
dicuntur a fluuiū cinisili in libia ubi gra-
des nascuntur. Capros & capras. acarpen-
uigultis quida dixer. Alii qd capient asper-
nulli acerpitu erunt. Vnde et creas uocant. qd
sunt agrestes capre quas greci pro qd acutissim-
uideant idest. oxy de precepos. doreas appella-
uer. Morant enī in excessis montibus. & qui
uis delonginquo uident tamen omnes quare
nunt. Idem aut & capres idest rbices. quasi
Abices. eo qd ad instar aurū ardua & excessiua
neant & insublime inhabitent. ita ut desubli-
mitate uix humanis obtutibus patant.
Vnde & meridiana pars rbices aues.

uocant qui niti fluctant inhabitant. Nec itaq
animalia ut diximus in petris altissimis como
rantur. & si quando ferarū uel hominū ad
uersitate pferunt de altissimis saxorū
cacuminibus sese precipitant insuſ se cor
nibus inleſa ſuſcipiunt. Cerui dicti apocu
ceraton. idē acornibus. Cerata enī grece
cornua dicunt. Illi serpentū uimū cū se
grauatos infirmitate pferunt spū
nariū eos extrahunt de cauernis. & ſupe
rata pntie uenem eorū pabulo reparan
tur. Dita num herbam ipſi p dederunt.
Nam eo paſti. excutunt acceptas ſagittas.
A uariet aut ſibilū fiſtularū rectis aurib
acutē audiunt. Submiſſis nihil. Si quando
inuenta flumina t maria tranſnatant.
capta erumibꝫ pcedentiū ſup ponunt.
ſibiꝫ inuicem ſuccedentes nullū labore
ponderis ſentiunt. Trage laphi agrestis
nominati qui dū eadē ſpecie ſunt ut cer
ui uilloſos tam habent armos ut hyrci.
& monti pmiſſi. circa barbis. Qui nālibi ſi
quā circa faſcidē. Linuli filii ſunt cer
uorū abinuere dicti. quia aduētū ma
tris abſcondunt. Nam mula uocata. qđ
de manu effugiat. Timidū animal & in
becille. de quo marcialis. Dente ^{timet} aper. de
ſendunt cornua ceruū inbelles dāme.
quid niſi pda ſumus. Lepus leuipes.
quia uelociter currit. Vnde & grece p
curſu lagos dicit. Uelox & em animal.
& ſatis timidū. Cuniculū genus agreſtiū
animaliū dicti quaſi cuniculi. eo qđ ea
nū indagine capiunt ut excludant a ſ
peluncis. Sus dicta qđ paſcua ſubigat.
idē terra ſubaria eſcas inquirat. Verris.
qđ grandes habeat uires. Porcus quaſi

ſpurreus. Inguſguat enī ſe ceno. luto in
mergit. lino inlinit. Oratus & amica
lutoſus. Hinc & iā ſpurreia ut ſpurioſ
nuncupatos. Porcorū pilos ſetas uocant.
& ſetas aſue dictas quibꝫ & ſutores uocant
qđ exſeis ſuant. idē conſuant pelles.
A per. aſeritate uocatus. ablata. f. littera
& ſubrogata. p. Vnde & apud grecos ſi
agros idē ferus dicit. Omne enī qđ
ferū ē & in monte. abuſiue agreſte uoca
mus. luuencus dictus qđ iubare inci
piat hominū uſus in excolenda terra.
ut quia pgentiles ioui ſemp ubiqꝫ iuuen
cus immolabat nūquā taurus. Nam
puiectus & iā aetas conſiderabat.
Taurus grecū nomē ē. & boſ indi ciſ.
Tauris color fuluus ē. uolueris
pniectas pilis inetrariū uerſis. Caput
circū ſectant flexibilitate qua uolunt ter
gi duritia omne telum reſpiciunt inimici
feritate. Bouē greci boeti dicunt. Hunc
latini trionē uocant. eo qđ terrā terat.
quaſi terionē. neuus trionū hic mode
rator ruſticus. Cuius latitudo pellū
amento aderura palearia dicunt. apel
le ipſa quaſi pallearia. qđ ē generoſitatis
in boue ſignū bonū. in ſotis extrema picias.
Nam alit alterū inquit. cū quo ducere collo
aratra eſueunt. & frequenti mugitu piū tes
tatur aſſertū ſi forte deſecerit. Uacca
dicta quaſi boaca. Iſt enī ex equalitate
mobiliū nominū. ſic leo leena. draco
dracena. Utitulus & uttula auiriditate
uocari ſi. idē aetate uiridi ſic uirgo.
Utitulā ergo paruan eſſe. & nūdum enixam.
Nam enixa. iuuenca ē aut uacca. Buhali
uocant pdiruationē. qđ ſint ſimiles boum.

offa

Vri.

ande dicant

et unde

Camela

et unde

romeda

et unde

Ruminatio

et unde

et unde

unde

nager

adeo indomati ut pferantur iugū ceruicib
nrecipiant. Hos affrica percat. Vri. agrestes
boues sunt in germania habentes cornua
intantū pterfa ut regis mensis insigni
capacitate ex eis gerule fiant. Dicti uri
apoto urion idē amontib. Camelis cau
sa nom dedit. siue qd quando onerant
ut breuiore & humiles fiant accubant.

Quia greci camū humilē & breuē dicunt.
siue quia curuus ē dorso. Camur enī
uerbo greco curuū significat. Hos licet
& alie regiones mittant. sed arabia plu
rimos. Differunt aut sibi. Nam arabici
bina tubera indorso habent. Reliquarū
regionū singula. Dromeda genus camelorū
est. minoris quidē stature. sed uelociore.
Unde & nom habet. Nam dromis grece cur
sus & uelocitas appellatur. Sentitū & am
plius milia uno die pergere solet. Qd ani
mal sic bos & ouis & camelus ruminat.

Ruminatio aut dicta ē. arumina emittente
gutturis parte p quā domissus cibus acertis
reuocatur animalib. Asinus & asellus ase
dendo dictus. quasi ad sedis. Sed hoc no
men qd magis equis ē ueniebat ideo hoc
animal sumpsit. quia prius quā equos ca
perent homines huic pfidere ceperunt.

Animal quippe tardū. & nulla ratione rem
tens. statim ut uoluit sibi homo subtrauit.

O nager. ut patur asinus ferus. On quippe
greci asinū uocant. Agriam ferum. Hos
affrica habet magnos & indomitos & in
deserto uagantes. Singuli aut feminarū
gregib. p sunt. Nascentib. masculis telant.
& testiculos ex morfu detruncant. Qd ca
uentes matres. eos in secretis locis occultant.

Asinos arcadicos dictos. eo qd ab arcadia p

mū uenti sunt magni & alit. Minor aut asel
lus agro plus necessarius ē. quia & labore
tolerat & negligentia propemodū nrecu
sat. Equi dicti. eo qd quando quadrig
gebant equabant pares forme & similes
cursu copulabant. Canallus. antea cau
tis. ppter qd gradientis ungula impressa ter
ra concauet. qd reliqua animalia n habent.
Unde & sonipes. qd pedib. sonat. Quicquid
equorū multa. exultant enī incampi.
odorant bellū. excitant sono tube ad plū
uocē accensi ad cursū puocantur. Dolent
cū uicti fuerint. exultant cū uicerint. Qui
dā hostes in bello sentiunt. adeo ut aduer
sarios morfu petant. Aliqui & iā p prios
dominos recognoscunt obliti mansuetudi
nis si mittentur. Aliqui pter dominū dor
so nullū recipiunt. bructis ut morientib.
dominis multi lacrimas fundunt. Solum
enī equum ppter hominē lacrimare & dolo
ris affectū sentire. Unde incentaurs. equus
& hominū natura pmixta ē. Solent & iā ex
equo ut mestitia ut alacritate euentū futu
rū dimicaturi colligere. Itas longeva.
equis perficis. ugnucis. epirotis. ac siculis. in
annis ultra quinquaginta. Deuor aut ssa
nis ac numidis & gallicis. frequens opinio ē
in generosis equis. ut auint ueteres quat
tuor expectant. Forma pulchritudo. me
ritū atq. color. forma ut sit ualidū cor
pus & solidū robori ē ueniens altitudo.
Latus longū substrictus maximus & rotun
di dunes. pectus late patens. corpus omne
musculorū densitate nodosū. perficis & co
nu concavo solidatus. Pulchritudo. ut sit
exiguū caput & siccum. Pelle prope ossib.
adherentes. aures breues & argute. oculi

magni nares patule. erecta ceruix. coma densa. & cauda. ungularum soliditate fixa rotunditas. Meritum. ut sit audax animo. pedibus alacer. tremantibus membris quod est fortitudinis indicium quoque extrema quiete facile concitet. ut excitata festinatione. nam difficile teneatur. Motus autem equi mauribus intellegitur. ut utus in membris tremantibus. Color hic precipue expectandus. badius. aureus. roseus. myrteus. ceruinus. glaucus. claucus. scutulatus. canus. candidus. albus. guttatus. niger. Sequenti autem ordine. uarius ex nigro. badiusque distinctur. Reliquus uarius color. ut cinereus deterrimus. Badium autem antiqui uadium dicebant. quod inter cetera animalia fortius uadat. Ipse est & spadix quem fenicatum uocant. Fodicitus spadix a colore palme. quam ficum autem li spadiceum uocant. Claucus uero est. neliu pectus oculos habens. & quodam splendore perfusus. nam glaucum ueteres dicebant. Glauus autem melinus color est sub albidus. Scutulatus. albus. nigris intuentibus punctis. Candidus autem & albus. inuicem sibi differt. Nam albus cum quodam pallore est. candidus uero. niueus & pura luce perfusus. Scutulatus quia ex candido colore & niueo. Scutulatus uocatus. propter orbis quod habet candidos inter purpuras. Varius. quod uas habeat oculos imparium. Qui autem albos tantum pedes habent. petuli appellantur. Vulgo guarane dicunt. frane. idem uulgo uocat. quod in modum crei sit coloris. Varius autem est. perfusus in purpura. Dosina autem quod sit color eius de asino. Idem & cinereus. Sunt autem hi de agresti genere

orti. quos equi feroces dicimus. Exinde ad urbanam dignitatem transire non possunt. Mauron niger est. Nigrum enim greci mauron uocant. Mamus uero equus breuior est. quem uulgo brunnium uocant. Veredos antiqui dixerunt. quod ueherent redas. idem ducunt. ut quod uas publicas currant per quas & redas ire solitum erat. Quorum tria sunt genera. unum generosum plus & oneribus aptum. Alterum uulgare atque gregarium. aduehendum in aduequantium aptum. Tertium. ex mixtione diuersi generis ortum. Quod & iam dictum bigenerium. quia ex diuersis nascitur ut mulus. Mulus autem a greco tractum uocabulum habet. Grece est enim hoc. ut quod iugo pistorum subactis tardas molendo ducant uigorum molas. Iudei asserunt. quod in qua nepos esau equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendit mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. Onagros quoque adhuc admissos esse ad asinas. & ipsum istiusmodi repperisse cubitum ut uelocissimum ex his asinu nascerentur. Industria quippe humana diuersum animal incommutauit. Sicque adulterina commixtione generis aliud repperit. sic & iacob contra naturam colorum similitudines procurauit. Nam tales fetus oues illius accipiebant. quales umbras arietum desuper ascendenti in aquarum speculo contemplabantur. Denique & hoc ipsum in equarum gregibus fieri fertur. ut generosos obitiant equos uisibus accipientium quod eorum similes concipere & creare possint. Nam & columbarum dilectores. depictas ponunt pulcherrimas columbas in idem locis quibus ille uersantur. quo rapiente uisu similes generentur. Inde est quod quidam grauidas mulieres

93
uident nullo intueri turpissimos anima
liū uultus: ut beo beafalos & simos ne ui
sibz occurrentes similes fetus pariant.

Hanc enī feminariū ēē naturā: ut quale as
pexerit siue mente cēperit inextremo
uoluptatis estu dū cēpuunt talem & sobo
lem pereant. Item anima uisū uenerio
formas extrinsecus uisus transmittit: corūq;
satiata typis rapit species corū inppria
qualitate. Inanimantibz bigenera di
cunt: quę ex diuersis nascunt. Vermulus
ex equa & asino. Burrodo: ex equo & asina.
Ibride: ex apris & porcis. Iturus ex oue &

hyrcis. Masino: ex capra & asino. Est autē
huc gregis: *omnibz huc*

Bestiarū uocabulū pprie cūenit leonibz.
pardis: tigribz: lupis: & uulpibz: canibzq;
& simis: & ceteris quę uolunt ut in quibz
seuiunt: exceptis serpentibz. Bestię dic
tz: autē qua seuiunt: ferę appellatz: eo
qd naturale utantur libertate & desi
derio suo ferant. Sunt enī libere corū
uoluntates: & huc atq; illuc uagantur
& quo animus duxerit eo feruntur.

Leons uocabulū ex greca origine: inflet
um est in latinū. Grece enī leon uocatur:
& ē nom̄ notū: quia ex parte corruptū.

Leena uero: totū grecū ē sic & dracena.

Vt autē leena lea dicat: usurpatū ē apoe
tis: leo autē grece: latine rex interpretat.
eo qd princeps sit omnū bestiarū. Cui
genus trifarium dicit: ex quibz breues
& uirba crispa inbelles sūt: longi & coma
simplici acres animos corū frons & cau
da indicat. Virtus corū in pectore: firmi
tas in capite. Septi auenatoribz terrā con
tinentur: quo minus conspectis uenabilis

terreant. Rotarū timent strepitus: sed ignes
magis. Cū dormierint: uigilant oculis. Cū
ambulant: cauda sua cooperiunt uestigia
sua: ne eos uenator inueniat. Cū genuerint
catulū: tribz diebz & tribz noctibz catu
lus dormire fertur. Tunc deinde patris
frenitu ut rugitu ueluti tremefactus ci
bilis locus: suscitare dicit catulū dormi
entē. Circa hominē leonē natura ē: ut
nisi lesi nequeant irasci. Latent enī corū
misericordię exemplis assiduis. Prostratis
enī parant. Captiuos obuios repatrię
mittunt: hominē nisi in magna fame
interimunt. De quibz lucretius: Scimusq;
leonū. Tigris uocata: pprie uoluerē
fugā: ita enī nominant per
& medi sagittā. Est enī bestia
uarius distincta maculis: uir
tute & uelocitate mirabilis.
Ex eius nomine flumen tigris appel
latur: qd is rapidissimus sit omnū
flumiorū. Has magis hircania gignit.
Pantus dictus siue qd omnū animalū
sit amicus excepto draconi: siue quia &
sui generis societate gaudet: & ad eandē
similitudinē quicqd accipit reddit: ut
enī grece omne dicit. Bestia mirabilis
buculis sup picta: ita ut oculis ex
circulis nigra ut alba distinguat uari
tate. Hec semel omnino parturit. Cui
cause ratio manifesta ē. Nam cū in
matris coaluere catuli maturisq;
nascendū uiribz pollent: odiū ter
porū moras: itaq; oneratam fecibus
uā: tamquā obstantē partū: uiribz
lacerant. Effundit illa partū: sed postea
dimittit dolore cogente: ita postea

ruptus & cicatri cosis sedibus genitale sem
 infusum nerat acceptum sed mirum resi
 lit. Nam plinius dicit animalia cum
 acutis ungibus frequentem parere non pos
 se. Utinam enim intrinsecus remouen
 tibus catulis. Pardus secundum post pantheram
 est genus. Varium ac uelocissimum. & preceps
 ad sanguinem. Sicut enim ad mortem ruit.
 eo pardus ex adulterio leone & pardi
 nascitur. & tertiam originem efficit. Sic &
 plinius in naturali historia dicit. Leonem
 cum parda aut pardum cum leone concubere. ex
 utroque concubitu degeneres partus creari ut mu
 lus & asinus. Rhinoceron agrestis uocat. Latine
 uisum dicitur in mare cornu. Idem & mo
 noceron. id est unicornis. eo quod unum cornu
 in media fronte habeat. pedum quattuor.
 ita acutum & ualidum ut quicquid impetierit
 aut uentilet aut perforet. Nam & cum ele
 phantibus sepe certamen habet. & in uentre
 uulneratum preternet. Tanta autem est for
 titudinis. ut nulla uenantium uirtute
 capiatur. Sed sic asserunt qui naturas ani
 malium scripserunt. uirgo puella proponit.
 que uenienti sinum aperit. in quo ille
 omni ferocitate deposita caput ponit.
 Sicque soporatus. uelut inermis capitur.
 Elefantum greci amagitudine corporis
 uocatum putant. quod formam montis preferant.
 Grece enim mons desatio dicitur. Apud in
 dos autem auoce uiarro uocat. Unde &
 uox eius uiarritus. & dentes ebur. rostrum
 autem proboscida dicitur. Quoniam illo pabulum ori
 adinouet. & est angui similis. uallo munit
 eburno. Hos boues lucas dicitur ab anti
 quis romanis. Boues quia nullum animal
 grandius uidebant. Lucas quia in lucania

illos primis purus in plio obiecit romanis.
 Nam hoc genus animantis uiribus bellicis aptum
 est. Lincei enim per se & in di lignis turribus col
 locatis. tamquam demuro iaculis dimicant.
 Intellectu autem & memoria multa uigent.
 Gregatim incedunt. motu quo ualent salu
 tant. murem fugiunt. auersi coeunt. Quando
 autem parturunt. in aquis ut in insulis dimit
 tunt fetus propter dracones. quia inimici sunt
 & ab eis implicati necantur. Biennio autem portant
 fetus. nec amplius quam semel gignunt. nec
 plures. sed tantum unum. Vivunt annos trecen
 tos. Apud solam affricam & indiam prius nas
 cebantur. nunc sola eos india gignit. Gryphes
 uocat. quod sit animal pumatum & quadrupes.
 Hoc genus ferarum in hiber boreis nascitur
 montibus. Omni parte corporis leones sunt.
 alis & facie aquilis similes. equis uehementer
 infesti. Nam & homines uiuos discerpunt.
 Cameleon non habet unum colorem. sed diuersa est
 uarietate dispersus ut pardus. Dicitur autem
 ita. Huius cameleonis corpusculum. ad
 colores quos uidet facillima conuersione
 uariatur. quod aliorum animalium non ita ad
 conuersionem facili corpulentia. Cameleo
 pardus dicitur. quod dum sit ut pardus. albis
 maculis super aspersus. collo equo similis.
 pedibus bubulis. capite tamen camelo est similis.
 hunc ethiopia gignit. Lincei dicitur. quia
 in luporum genere numeratur. Bestia ma
 culis terga distincta ut pardus. sed similis
 lupo. Unde & ille linceus. iste linceus. Cum
 urina conuertere in duritiam preciosi lapidis
 dicitur. qui ligurius appellatur. quod & ipsas
 linceus sentire hoc documentum probatur. Nam
 egestum liquorem. arenis in quantum potue
 rint conieciunt. Inuidiam quadam natu

92
re. ne talis egestio transeat inuisū huma
nū. Linceſ dicit plinius ſecundus extra unū
nāmittere. Caſtores. acaſtrando dicti ſunt.
Nam teſticuli corū apti ſunt medicaminib.
ppter qđ cū pſenſerint uenatore. ipſi
ſe caſtrant & morſibꝫ uires ſuaſ ampu
tant. De quibꝫ cicero in ſcauriana. Redi
munt ſe & a parte corporis ppter qđ max
ime expetunt. luuerialiſ qui ſe eunuclū
ipſe facit cupientiſ euadere damno teſti
culi. Ipſi ſunt & febrī. qui & iā pontificaneſ
uocant. Urfuſ fertur dictuſ. qđ ore ſuo
formet fetuſ. quaſi orſuſ. Nam tradunt
eoſ informeſ generare partuſ. & carne
quandā naſci. Quā mater lambendo in
membra componit. Vnde ē illud. Sic for
mat lingua fetum. cū ptulit ursa. Sed
hoc imaturitaſ partuſ facit. Deniqꝫ tre
ceſimo die genenerat. Vnde uenit ut p
cipitata ſecunditaſ informeſ procreet.
Urfuſqꝫ caput inualidū. uis maxima in brachiis
& lumbis. Vnde interdū erecti inſiſtunt.
Lupuſ greca diuinatione in lingua nram
tranſfertur. Lupuſ enī illi liquoſ dicunt.
Liquoſ autē grece amoribꝫ appellatur. qđ
rabie rapacitatiſ queqꝫ uiuenerit trucidet.
Alii lupoſ uocatoſ aunt quaſi leopoſ.
qđ quaſi leonuſ ita ſit illi uirtuſ inpedibꝫ.
Vnde & quicqđ pede pſſerit non uiuit. Ra
pax autē beſtia & cruoriſ adpetenſ. De
quo ruſtici aunt uocē hominē pdere
ſi cū lupuſ prior uiderit. Vnde & ſubito
tacenti dicit. Lupuſ in fabula. Certe ſi ſe
puiſum ſenſerit. deponit feruatiſ auda
tia. lupi toto anno nāpliuſ quā duo
decim dieſ coeunt. ſanem diu portant.
& poſt longa ieiūna. multū deuorant.

Lupos & hyopia mittit ceruices uiuatos. &
tanto uarioſ ut nullū colore illuſ di
cant abeſſe. Caniſ nomen latinū. greca
aethnologia habere uidet. Grece enī
cenot dicit. licet cū quidā acanore. Latra
tuſ appellatū exiſtument. eo qđ inſonat.
Vnde & canere. Nihil autē ſagatiuſ canibꝫ.
Pluſ enī ſenſu ceteriſ animalibꝫ habent.
Namqꝫ ſoli ſua nomina recognoſcunt. Domi
noſ ſuoſ diligunt. dominorū tecta deſen
dunt. p dominuſ ſuiſ ſe morti obituunt.
uoluntarie cū domino adpredā currunt.
corpuſ domini ſui & iā mortuum nreſon
quit. Quorū poſtremo nature ē. extra
homineſ eē npoſſe. In canibꝫ duo ſunt.
aut fortitudo. aut uelocitaſ. Catuli abu
ſiue dicunt. quorū liber beſtiarū fili.
Nam pprē catuli canum ſunt. pdiminu
tione dicti. licet ſci aut dicent ut ait plu
niuſ. canes nati ex lupiſ & canibꝫ. cū inter
ſe forte miſceantur. Solent & indi ſen
naſ canes noctu inſiliuſ alligatoſ amma
ti ad tigreſ beſtiā. a quibꝫ inſiliri & naſci
ex eodē fetu canes adeo acerrimoſ. & for
teſ ut in cōplexu leoneſ pſternant. Vulpes
dicta. quaſi uolupet. Eſt enī uolubiliſ pe
dibꝫ. & nunquā rectiſ itineribꝫ ſed tor
tuoliſ amfractibꝫ currit. Fraudolentum
animal. inſidiuſqꝫ decipienſ. Nam dū non
habuerit eſcā. fingit morte. Sicqꝫ deſ
cendentēſ quaſi ad cadauer aueſ rapit
& deuorat. Simie grecū ē nom. idē pſſi
naribꝫ. Vnde & ſymiaſ dicunt. qđ ſup pſſi
naribꝫ ſunt. & facie ſæda rugiſ. turpiter
follicantibꝫ. licet capellariū ſit pſſum
habere naſum. Alii ſymiaſ latino ſermo
ne arbitrant uocatoſ. eo qđ multa inſeſ

similitudo rationis humane sentitur.
 Sed falsum ē. Hi elementorū sagaces.
 noua luna exultant. media & caua tristitan-
 tur. fetus quos amant. ante se gestant.
 nec lecti circa matrē herent. Ilorū genera
 quinque sūt. Ex quib. circopetici caudas habent.
 Simia enī cū cauda ē. quā quidā clurā uocant.
 Sed finge. uillose sūt comis. mammae p̄minen-
 tes. dociles adferuatis obliuione. Kenoke-
 salē. & ipsi similes symis. sed facie admodū
 canis. Vnde & nuncupati. Sati. rī. facie admo-
 dū grata. & gesticulatis motib. inquiete.
 Gallinices. toto pene aspectu ac ceteris distant.
 Sunt enī infacie p̄ducta. barba & lata cau-
 da. Leonosones. bestia modica. ex eo ita uo-
 cata. quia capta excutitur. eiusq. cinere asper-
 se carnes. & posite compea seminarū. leo-
 nes necant. si quantulū cumq. ex illis sump-
 serit. Serix. animal in affrica erinatu si-
 mile. uocatū abstridore spinarū quas
 tergo laxatas emittit. & canes uulnerat in-
 sequentes. Cudros bestiola ex eo nunciu-
 pata. qđ in aquis uersetur. & maxime in
 nilo. Quē inuenerit dormientē. crocodil-
 lū. uoluntatē se uilitū primū. & intrat p̄os
 eius uiuentē. & carpit omīa uenteranea ei
 & sic moritur. **ΥΧΗΝΟΜΟΝ** grece uoca-
 tus. eo qđ ore suo & salubria ciborū & ueneno-
 sa p̄dantur. De quo draconius ait. Predicit suillus
 um cuiuscunq. ueneni. Suillus autē aseris est
 nuncupatus. Illic & iā serpentes insequitur. Qui
 cū aduersus aspidem pugnat. caudā erigit. Quā
 aspis maxime incipit obseruare. quasi minan-
 tē. Adquā cū um suā transfert. decepta cor-
 riptū. Musia appellatus. quod murib. infestus sit.
 Hunc uulguſ captū a captura uocat. Alii dicunt
 qđ cecitat. id est uidet. Nam tanto acutē cernit.

ut fulgiore luminis noctis tenebras superet.
Vnde & ageruo uenit cattus idē ingeniosus
ΜΟΤΟΙΧΑΕΣΤΑΙ. Fur & furuo dicitur.
Vnde & fur. Tenebrosos enī & occultos eumculos
offendit. & eicit preclam quā inuenerit. Molo.
qd sit rotundissimo membro. uel qd fauos petat
& assidua mellē capiet.

Mus pusillum animal grecū illi nom̄ est. Quid
quid uero ex eo trahitur. latini fit. Alii dicunt
mures. qđ ex humore terre nascantur. Nam mus
terra. Unde & humus. His impleti lunio uocur
crescit. Sic quedā martima augentur. quę rur
sus minuente luna deficiunt. Sorex latine.
eo qđ rodit & modū ferre. p̄cidat. Antiqui autē
sorice sauricem dicebant. sic & clodum clau
dum. Mustela dicta. quasi mus longus. Nam
telum a longitudine dictum. Hęc ingenio
subdola. in domibz ubi nutrit. catulos suos
transfert mutatq; sedem. Serpentes & am
res p̄sequuntur. Duo autē sūt genera mustelarum.
Alium enī siluestre ē. distans magnitudine.
quę greci ictidas uocant. alterū in domibus
oberrans. Falso autē opinantur. qui dicunt
mustelam. ore concipere aut re. effundere par
tum. Mus araneum. cuius morsu est infardina.
animal p̄exiguū. aranei forma. quę soli fugi
dicit qđ diem fugiat. In metallis argenteus
plurima est. occultum reptans. & p̄ imprudentiā
sup̄ se dentibz pestem facit. Talpa dicta. qđ
sit damnata cecitate perpetua tenebris. Est
enī absq; oculis semp. Terram fodit & humū
egerit. & radices subter frugibus comedit.
quos greci assalata uocant. Glres dicti sunt.
quia pingues eos efficit somnus. Nam glisci
dicimus crescere. Thione enim tota dormiunt.
& immobiles quasi mortui iacent. tempore.

estiuo reuiuiscunt. Critum animal spiritus co-
optum. Quod exinde dicitur nominatum eo
quod subrigit se quando spiritus suis clauduntur.
quibus undique preectus est contra insidias. Nam
statim ut aliquid presenserit. primum se subrigit.
atque in globum conuersus insua se arma recol-
ligit. Huius prudentia quedam est. Nam dum ab-
sciderit uiam deuite. supinus sese uolunt
super ea & sic eam exhibet natis suis. Grillus no-
men a sono uocis habet. Hic retro ambulat.
terram terebrat. stridet noctibus. Venatur cum
formica circum ligata capillo in caverna eius
coniecta a flatu. prius puluere nescit abscon-
dat. ita formice complexibus trahitur. Formica
dicta ab eo quod ferat micas farris. Cuius soler-
tia multa. Prouidet enim infuturum. & parat aes-
tate quod hieme comedat. hieme autem eligit
triticum. intangit hordeum. Dum pluit ei
super frumentum. totum cicit. Dicunt in aethiopia
esse formice ad formam canis. quae arenas aureas
pedibus eruant. quas custodiunt. ne quis auferat.
Captantesque ad necem persequuntur. Formicolon
ob hoc uocatus. quia est uel formicarum leo. uel
certe formica pariter & leo. Est enim animal par-
uum. formicis satis infestum. Quod se in pulue-
re abscondit. & formicas frumenta gestantes
interficit. Proinde autem leo & formica uocatur.
quia aliis animalibus ut formica est. formicis
autem ut leo est.

ESER
PEN
TIBVS.

DE SERPENTIBUS. IIII.
Anguis uocabulum omnium serpentium genus.
quod plerumque & contorqui potest. Et inde anguis.
quod angulosus sit. & nunquam rectus. Angues
autem apud gentes per genus locorum grati habiti
semper. Unde. per suum pinguedos angues pueri
sacer est locus. Colubrum ab eo dictum. quod colat
umbra. ut quod in rubricos tractus flexibus sinu-

osis labetur. Nam lubricum dicitur quia
quid labitur dum tenetur. **S**erpens fer-
pens. Serpens autem nomen accepit. quia occultis
accessibus serpit. Non enim aperis passibus. sed
squamarum minutissimis insibus reptat. Illa autem
quae quattuor pedibus nititur sic lacerti & sti-
liones. non serpentes sed reptilia nominant. Serpen-
tes autem reptilia sunt. quia uentre & pectore
reptant. Quorum tot uenena quot genera. tot
pernites quot species. tot dolores quot colores
habentur. Draco. maior cunctorum serpen-
tium. siue omnium animalium super terram. Hunc
greci draconem uocant. Unde & derivatum est
in latinum ut draco diceretur. **Q**ui sepe ab specul-
is abstractus fertur. in aeternum concitatusque properat
cum aer. Est autem cristatus ore paruo & artus per-
quas trahat spiritum & linguam exerat. **I**n autem
non uidentibus sed in cauda habet. & uerberare po-
tius quam necare. Innoxius autem est auerens.
Sed ideo huic ad mortem faciendam uenena necesse
necessaria. quia si quem ligarit occidit. A quo
nec elefantis nutus est sui corporis magnitudine.
Nam circa semitas delitescens. per quas elefanti soliti
graduntur. crura eorum nodis inligat ac suffocatos
perimit. **I**gnitur autem in aethiopia & india
in ipso incendio uigi estus. **R**asiliscus grece
latine interpretatur regulus. eo quod rex serpen-
tium sit. adeo ut eum uidentes fugiant. quia ob fac-
tum suo eos necat. Nam & hominem uel si aspiciat.
interimit. Siquidem & eius aspectu nulla animalium
laesa transit. Sed quam procul sit. eius ore
combusta deuoratur. Amustelis tam uentur.
quas illic homines inferunt. caernis in quibus
delitescunt. itaque eo uiso fugit. quem ille persequi-
tur. & occidit. Nihil enim parens ille rerum
sine remedio constituit. **E**st autem longitu-
dine semipedalis albis maculis lineatus.

Reguli autē sic scorpiones arentia quęq; sectant.
 & postquā ad aquas idrofobas & limfaticos
 faciunt. Sibilus idem est qui & regulus. Sibi
 lo enī occidit ante quā mordeat ut exurat.
 Vipera dicta qđ ui pariat. Nam cū uenter
 eius ad partum ingemuerit. catuli nē expec
 tantes maturā naturę solutionē. confosis
 enī lateribus ui erumpunt cū matris interi
 tu. **L**ucanus. Vipere coeunt abrupto corpo
 re nodi. **E**rtur autē qđ masculus ore in
 sorto uiperę semen expuat. illa aciem ex
 uoluptate libidinis irabiem uersa. caput
 maris ore receptū pēdat. Ita sit. ut parens
 uterq; pereat. **M**asculus dum coit. dum
 parturit femina. **C**x uipera autē fiunt
 pastelli. qui tiriaci uocantur agrecis. Aspis
 uocata. qđ morsu uenena immittit & asper
 gat. los enī grecę uenenu dicunt. **E**t in
 de aspis. qđ morsu uenerato interminat.
 Cuius diuersa genera & species & dispares
 effectus adnocendū. **E**rtur autē aspis.
 cui cepit pāti incantaturē qui eā quib
 dam carminib; ppius euocat ut eam de
 caueria pducatur. Illa cū exire noluerit.
 una autē interrā pmit. alterā cauda obdu
 rat. atq; ita uoces illas magicas nādiens
 necit adincantantē. **D**ipsa. genus as
 pidis qui latine fitula dicit. Quia quem
 momorderit superit. lphalis genus aspidis.
 dicitur qđ somno necat. **H**inc sibi cleo
 patra adposuit. & ita more quasi somno
 soluta est. **C**morris aspis nuncupatus. qđ
 sanguine sudat qui ab eo morsus fuerit. ita
 dissolutis uenis quicquid uitę ē p sanguine
 euocat. **G**rece enī sanguis anath dicit. Prestet.
 aspis semp ore patenti & uaporanti curru.
 Cui poeta sic meminit. Oraq; distendens au

dus fumantia prester. **H**ic quę pcusserit dis
 tenditur. enormiq; corpulentia necatur. Extu
 berantem enī putredo sequitur. **S**epia bi
 sicus. aspis. qui dum momorderit hominē
 statim eū csummit. ita ut liquefiat totus in
 ore serpentis. **C**erastes serpens dictus eo
 qđ in capite cornua habet similia arietum.
 Cerata enī greci cornua uocant. Sunt autē illi
 quadrigemina cornucula. quorū ostentatione
 ueluti esca milice sollicitate animalia perimit.
 Totū enī corpus tegit arenis. nec ullū inditiū sui
 pber. nisi ex ea parte qua inuitatas aues ut ani
 malia capiat. **E**st autē flexuosus plus quā
 alie serpentes. ita ut spinā nā habere uideatur.
Sentalis serpens uocata. quę tanta pfulget tergi
 uaritate. ut notariū gratia aspicientes retardet.
Et quia reptando pigrior est. quos adsequi nūa
 let miraculo sui stuppentes caput. **T**anti autē
 feruoris est. ut & iam hiemis tempore. exubias
 corporis feruentis exponat. De qua lucanus &
 sentalis sparsis & iam nunc sola pruinis exubias
 positura. **P**endens si benedicta. eo qđ duo capita
 habet. **V**num in loco suo. alterū in cauda.
 currens ex utroq; capite tactu corporis seireu
 lato. **H**ac sola serpentū frigori se commit
 tit. pruinū omniū pcedens. **D**e qua idem
 lucanus. **E**t grauis ingemū uergens ca
 put an si bēna. Cuius oculi lucent ueluti lu
 cerne. **C**nidris colubra in aqua uiuens.
Greci enī aquā idros uocant. **I**dro aquati
 lis serpens. aquo icti obturguescunt. Cuius qui
 dam morbiū boam dicunt. eo qđ si uo bonus
 remediatur. **I**dra draco multorū capitū.
 qualis fuit in lerna palude prouintis arca
 die. **H**ec latine exedra dicit. qđ uno ceso
 tria capita excresecbant. Sed hoc fabulosum
 est. Nam constat idram locū fuisse euomentē

suas.

aquas uastantes uicinam ciuitate. In quo uno
 meatu clauso multi erumpebant. Quod her-
 cules uidens loca ipsa etusit & sic aqua elau-
 sit meatus. Nam ydra ab aqua est. **C**ylidro
 serpens qui & cerfidros quasi cerum quia & in
 aquis & in terris moratur. Nam cyrson dicunt
 greci terra ydros aqua. **H**ic pqua labitur
 terra fumare facit qua suo mater describit.
 Sicut tergu expirant spumantia uirus seu terra
 fumat qua tacer labitur anguis. Educantur
 factiq uia fumanti cylidri. Semp aut directu
 ambulat. Nam si torserit se diu currit statim
 crepat. **R**inatrix serpens aqua ueneno
 inficiens. In quo cuq eni fonte fuerit cu uene-
 no immiscet. De quo lucanus. Rinatrix uola-
 tor aque. **C**eneris serpens influosa que
 semp rectum iter efficit. De qua lucanus.
Itemp recto lapsurus limite ceneris. **P**arias
 serpens que semp incauda ambulat & sulcum
 facere uidetur. De qua idem lucanus. Quo-
 etemptus iter cauda sulcare parias. **R**ioas
 anguis italye immensa mole. Persequitur gre-
 ges armentoru & bubulas & plurimos lacte-
 riguis se uberibus innectit & sugens uterunt.
 atq inde aboum depopulatione boas nom
 accepit. **L**aculus serpens uolans. De quo lu-
 canus. laculiq uolucres. **C**exiliunt eni in
 arborib. Et du aliquod animal obuuium fue-
 rit iactant se sup eu & perunt. Unde & ia
 culi dicti sunt. In arabia aut serpentes se cu
 alis que syne uocant que plus currunt ab
 equis sed & ia & uolare dicunt. Quoru tantu
 uirus est ut morsu ante mors insequatur
 qua dolor. **O**bites dicta. qd colore
 arene habet. De qua poeta. Qua paruis pie-
 tus maculis tebanus obites. Concolor exitis
 atq indiscretus arenis. Admodus seps exigua

qui nsolum corpus sed ossa ueneno consumit.
 Cuius poeta sic meminit. **D**issag dissoluens
 cu corpore tabificus seps. **I**psa serpens
 tante exiguitatis fertur ut cu calcatur nu-
 deat. Cuius uenenu ante extinguit uia sen-
 tiatur. Vefacies puenta morte nec msta
 duat morturi. De quo poeta. Signiferu
 ne terreni sanguinis aulu torto apud regio
 dipses calcata momordit. Vix dolor aut sensu
 dentis fuit. **S**alpiga serpens e que nuide
Cecula dicta ppter qd parua sit & n habeat ocu-
 los. **C**entupeda amultitudine pedu dicta.
Lacertus repule genus e. Vocatus ita qd bra-
 chia habeat. **G**enera lacertoru plura ut
 botrax salamandria saura istilio. Botrata
 dicta qd rane habeat facie. Nam greci rana
 botrata uocant. **S**alamandria uocata
 qd contra incendia ualeat. Cuius int omnia
 uenenata uis maxima est. Cetera eni singulos
 ferunt. **H**ec plurimos paruer uterunt.
 Nam si arbori direpserit omia poma inficit ue-
 nenus & eos qui ederint occidit. Qui & ia ut si
 puteo cadat uis uenenu eius potantes inter-
 ficit. Ista contra incendia repugnans ignes
 sola animalu extinguit. Vult eni immedis
 flammis sine dolore & consumatione & n so-
 lum quia non uirritur sed extinguit incendia.
 aura lacertus qui quando se nescit cecantur
 oculi eius & intrat in foramen parietis aspi-
 entis contra oriente & orto sole intendit & u-
 luminatur. **S**tellio decolore inditum na-
 men habet. Est eni terga repictus lucentibus
 guttis in modu stellaru. De quo ouadius. Apru
 colori nomen habet uariis stellatus corporis
 guttis. **H**ic aut scorpionib adeo contrariu
 tradit ut uiso eo pauore his afferat & terro-
 pore. Sunt & alia serpentiu genera ut admodu

defant. camedracontes. postremo quantus
nominū mortuū numerus.

Omnes autē serpentes natura sua frigide sunt.
nec peccant nisi quando calefiunt. Nam quan-
do se frigide nullū tangunt. Vnde & uenena
eorū plus die quā nocte nocent. **T**orpen-

tū noctis algore & merito. quia frigide sunt noc-
turno rore. **I**nse enī adducunt uaporem cor-
poris. **C**elidē pestes & natura frigide. Vnde.

& hieme inmodos torpent. estate soluiunt. **I**n

de ē quoddū quicūq; serpentū ueneno peccantur.

primū obstupefcit. & postea ubi nullo calefactū

ipsū uirus exarsit statim hominē extinguit.

uenenū autē dictū. eo qđ puenas uegetatione

corporis aucta discurrat & animā exigit. Vnde

imposse uenenū nocere nisi hominis tegerit san-

guine. Lucanus. Noxia serpentū est amictio san-

guine pestis. **O**mne autē uenenū frigidū est.

& ideo anima que ignea ē. fugit uenenū frigidū.

in naturalib; bonis que nobis & irrationalib; ani-

malib; uidemus ē cōmunia. inuacitate qua

dā sensus serpens excellit. Vnde & legitur in gene-

si. Serpens autē erat sapientior omnib; peccorib;

terre. Dicit autē plinius si creditur. qđ serpentis

caput etiam si cū duob; euaserit digitis nihilomi-

nus uiuit. **I**nde & totū corpus obicit p capite

serientib;. **A**nguibus uniuersis ebis uisus est. ra-

ro maduosa ēuentur. Nec frustra cū oculos nō

in fronte habeat sed in temporib; adeo ut citius

audiant quā aspiciant. Nullū autē animal in

tanta celeritate linguā mouet ut serpens. ad

eo ut triplicem linguā habere uideat cū una

sit. Serpentū ut a. sunt corpora. adeo ut quacūq;

eunt uia humore designent. Vestigia serpentū

talia sunt. ut uē pedib; carere uideant costis

tam & squamarū nūib; reptant. quas a summo

gutturē usq; ad imum illum parili modo dis-

positas habent. Squamis enī quasi unguib; cos-
tis quasi crurib; inuicuntur. Vnde si in qualibet
corporis parte ab aluo usq; ad caput ictu ali-
quo conlidat. debilis reddita. cursū habere
nō possit. **Q**uia ubi cūq; ille ictus incidit.

spina soluit. p quā costarū pedes & motus cor-

poris agebant. **S**erpentes autē diu uiuere

dicunt. p adeo ut deposita ueteri tunica senec-

tute deponeret. atq; in ueniam redire phibeant.

Tunc serpentū exubis nuncupant. eo qđ his

quando senescunt sese exuunt. quib; exuti in

iuuentam redeunt. **O**icunt enī & exubis

& indubis. quia exuuntur & induunt. **P**itago-

ras dicē de medulla hominis mortui que in spina

est serpentē creari. Qđ & iā ouidius in metamor-

phos corū libris cōmemorat dicens. Sunt qui cū

clauso putrefacta ē spina sepulchro mittari

credant. humanas angues medullas. Qđ si cre-

ditur. meruo euenit ut sic p serpentē mors ho-

minis ita in hominis morte serpens. **E**ritur

autē qđ serpens hominē nudū non sit ausus

contingere.

DE UERMIBUS. V.

Vermis est animal qđ plerūq; de carne ut de

ligno ut de quacūq; re terrena sine ullo concu-

bito gignitur. licet nūmquā & deouis nas-

cantur sic scorpio. Sunt autē uermes aut ter-

re aut aque. aut aeris. aut carniū. aut fron-

duū. aut lignorū. aut uestimtorū. Aranea.

uermis aeris. ab aeris nutrimento cognomina-

ta. que exiguū corpore longa fila deducit.

& ceteris semp intentis nūmquā desinit laborare.

ppetuū sustinens in sua arte suspendiū. San-

guisuga uermis aquatilis dicta qđ sanguinē

sugit. Potantib; enī infidiat. Cumq; in labiū

faucib; ut ubi uspiam adherescit. sanguinē au-

rit. & cū nimio cruore maduerit. euomit qđ

ausit ut recentiorē denuo fugat. Scorpio. uer-
mis terrenus. qui potius uermibz adscribitur
n̄ serpentibz. Animal armatū aculeo. & ex eo
greca uocatū qđ cauda figat & arcuato uul-
nere uenena diffundat. **P**ropriū ē autē
scorpionis qđ manus palmā n̄feriat. Cantari-
da. uermis terrenus. qui ut humano corpori sta-
tim fuerit applicitus. sin adustione uestigas
efficit plenas humore. **M**ultipes. uermis
terrenus ex multitudine pedū uocatus. qui
contractus in globulū complicatur. Nasctur
sub petris. & humore & terra. Limax. uermis li-
mi. dictus qđ in limo uel delimo nascatur.
Unde & sordida semp & immunda habetur.
Bombocis. frondū uermis. ex cuius textura bom-
bocinū conficitur. Appellatus autē hoc no-
mine. ab eo qđ euacuatur dū fila generat
& iter solus in eo remaneat. Cruca. frondū
uermis. in olus uel pampino inuoluta ab
erodendo dicta. De qua meminit plautus.
imitatus nequā bestia & maleficam inuolu-
tā in pampino implicat se idem nec aduolat
ut lucusta. ut huc illucq discurrens semipasta
domitat. sed p̄manet perituris frugibz. & tar-
do lapsu pigrisq morsibz uniuersa consumit.
Teredonas greci uocant lignorū uermes.
qđ terendo edant. **H**os nos dicimus termi-
tes. ha cū apud latinos ligni uermes uocant.
quos tempore inoportuno esse arbores
gignunt. **T**inea. uestimentoz uermis. dic-
ta qđ t̄neat & eo usq insideat quo erodat.
Unde & pertinax. qđ in eandē rem identidem
urgueat. Vermes carnum. emigranum. lom-
bricus. ascaride. costi. pediculi. pulices.
lindex. tarmus. ricinus. usia. cimex. Imi-
grani. uermis capitis uocatus. Lūbricus.
uermis intestinorū dictus. quasi lābricus

quia labitur. ut qđ in lumbis sint. Ascaride.
costi. pediculi. uermes cutis. apedibus dicti.
Unde & peduclosi dicunt. quibz pediculi in cor-
pore eseruescunt. Pulices uero uocati sunt.
qđ expulvere magis nutriant. Lindex. tarmus.
uermis est. Lardicinus. uermis canis uocatus.
eo qđ herit in auribus canum. Cenof enī gre-
ce canis est. Usia est. uermis porci. appella-
ta quia urit. Nam ubi momorderit. adeo
locus ardet ut ibi uestigē fiant. Cimex. defini-
titudine cuiusdā herbe uocatus cuius feto-
rem habet. Proprie autē uermis in carne pu-
tre nascitur. Tinea. uestimentis eruca mole-
ra. teredo in ligno. tarmus in lardo. Vermis
nūc serpens aptis passibus ut squamarū n̄stibz
reptit. quia n̄ est illis pene rigor ut colubri.
sed indirectū corpusculi sui partes gradatim
porrigendo contractus c̄trahendo porrectus
motu explicat sicq agnati plabatur.

DE PISCIBUS. VI

Pisces dicti. unde & pecus. a pascendo scilicet.
Reptilia ideo dicunt. hec que nata
eo qđ reptandi habeant specē & naturā.
quā ut se in profundum immergant. tamen
in natando repunt. **U**nde & dauid ait.
Hoc mare magnū & spatiosū illic reptilia
quoz n̄ est numerus. Amphibia sunt. quedā
genera pisciū. dicta eo qđ ambulandi in
terris usum & natandi in aquis officium ha-
beant. Ansi enī grece utrumq dicitur.
Idest quia & in aquis & in terris uiuunt. ut
focę. crocodilli. Yppopotami. hoc ē equi flu-
uiates. Peccoribz autē & bestis & uolarilibz
antea homines nomina inposuerunt quā
piscibus. quia prius usā & cognita sunt.
Piscium uero postea paulatim cognitis ge-
neribz nomina instituta sunt. aut ex simili

tudine terrestriū animalū. aut ex specie
ppria siue moribz seu colore ul figura
aut a sexu. Ex similitudine terrestriū. ut ran-
scutuli & leones & nigri meruli & pauci di-
uerso colore dorso & collo picti. & turdi al-
bo uari. & cetera quę sibi iuxta species ter-
restrium animalū nomina uindicauer.
Ex moribz terrestriū. ut canes uimaria terre-
nis canibz nuncupati qđ mordeant. & lupi
qđ impba uoracitate alios psequantur. Aco-
lore. ut umbrę. quia colore umbrę sunt.
& aurę. quia incipite auri colore habent.
& uari. auaritate quos uulgo tructas uo-
cant. A figura. ut orbis quia rotundus est.
totusq; incipit constare. ut solia qđ sit instar
calciamtorū. solus a sexu. ut musculus qđ
sit ballens masculus. fuis enī cotu concipere
hęc belua phibetur. Hinc & musculi condea-
rū. quorū lacte concipiunt ostree. Ballens
aut sunt immense magnitudinis bestię. ab-
emittendo & effundendo aquas uocate.
Ceteris enī bestis maris altius iaceunt undas.
Ali enī grece emittere dicitur. Ceteri dicti.
τοκητοκαι ακητε hoc est ab inma-
nitate. Sunt enī ingentia genera beluarū
& equalium montium corpora. qualis cetus
excepit ionam. cuius alius tam magni-
tudinis fuit ut instar optineret inferni.
dicente ppheta. Exaudiuit me de uentre in-
ferni. Qui marini qđ prima parte equi sunt
postrema soluunt uipiscem. focas dicunt
ē boues marinos. quasi boacas. Ceralei
a colore appellati. Nam cerulū est uiride
cū nigro. ut est mare. Ad finem certū habent
uocabulū. qđ uoces hominū sequant. uel
qđ ad symphoniam gregatim conueniunt.
Hinc uimari uelotius istis. nā plerūq salientes

naues transuolant. Quando aut pludunt
influctibz & undarū se molibz saltu pci-
pta fieriunt. tempestates significare uident.
Hipprie simones nominant. Ista & delphinū
genus in nullo. dorso serrato. qui crocodillos
tenera uentriū secantes interimunt. Porci
marini. qui uulgo uocant suilli. quia dum
escam querunt more sui terrā sub aquis fo-
dunt. Circa guttur enī habent oris offitiū.
& nisi rostrum arenis immergant pastum non
colligunt. Corui. acordis uoce dicti. quia
grunniunt pectore. suaq; uoce p diti capi-
unt. Tinnu. grecū nom habent. Hi ingredi-
unt ueris tempore intrant dextro latere
leuo exeunt. Hoc inde credunt. qđ dex-
tris oculis acutius uideant quā sinistris.
Clausus dicit. eo qđ rostro transmuermatu
sit. Ob hoc naues p fossas mergit. Serra nun-
cupata. quia serratam cristam habet. & sub-
ter natans nauem secat. Scorpio dictus. quia
ledet dū manu tollitur. Tradunt decē exieris
cū oculi manipulo alligatis. omīs qui ibi sūt
scorpiones ad eū locū congregari. Aranea. ge-
nus piscis. Dictus qđ aure feriat. Habet enī
stimulos equibus pcutit. Crocodillus. acro-
ceo colore dictus. Gignitur in nullo. Animal
quadrupes. ut terra & in aquis ualens. Lon-
gitudine plerūq; uiginti cubitorum.
Dentium & unguū inmanitate armatum.
Tantaq; cutis duritia. ut quāuis fortū ictus
lapidū tergo re percussus n̄ sentiat. Nocte in
aquis. die humi quiescit. Oua ut terra fouet.
Masculus & femina uices seruant. Hunc pis-
ces quidā serratas habentes cristam tenera.
uentriū defecantes interimunt. Solus ex ani-
malibz superiore maxillā mouere dicit.
Ippopotamus uocatus. qđ sit equo similis.

dorso iuba & innitit rostro resupinato. aprinus
 dentibus cauda tortuosa. deinaquis co
 morat. nocte segetes depascit. & hunc ni
 lus gignit. Lagrum. quē greci fagrū ideo
 nuncupant qđ duos dentes habet. ita
 ut ostreis in mari alatur. Dentex. p multitu
 dine & granditate dentū dictus. Lepus. asim
 litudine capitis nuncupatus. Lupum ut dic
 tū est auuiditas appellauit. Piscem incaptura.
 ingeniosum. Deniq̃ rete circūdatus fertur
 arenas arare cauda. atq̃ ita conditus tran
 sire rete. Mullus uocat. qđ mollis sit atq̃
 tenerimus. Cuius cibo tradunt libidine in
 hiberi. oculorū aut aciem ebetari. Homines
 uero quib. sepe pastus est pisce emollent.
Mullus uimino necat. In qui inde biberint
 tedū uim habent. Mugilis. nom̃ habet qđ
 sit multū agilis. Nam dispositas ubi senserit
 piscatorū infidias. confestim retrorsū rediens
 ita transsilit rete ut uolare piscem uideas.
Melanurus. eo qđ nigram caudā habeat & pin
 nas nigras. & in corpore lineas nigras. Melan
 enū greci nigrum uocant. Glaucus a colore dic
 tus qđ albus sit. Greci enī album glaicon
 dicunt. Hic estate raro apparet. nisi tantum
 innubilo. Timallus ex flore nom̃ accepit. Timū
 quippe flos appellatur. Nam dum sit specie
 gratus & sapore iocundus. tam sic flagrat &
 corpore odores aspirat. Escaurus dictus. eo
 qđ solus escā ruminare phibetur. Deniq̃ alii
 pisces nruminant. Tradunt aut hunc ingenio
 sum esse. Namq̃ inclusū nassis nr fronte erum
 pere nec infestis umminibus caput inferere.
 sed aduersū caudę ictibus crebris laxare fores.
 atq̃ ita retrorsum redire. Quē luctatū eius
 si forte alius escaurus extrinsecus uideat. ad
 phensa mordicus cauda adiuuare nusus erum

pentis. Sparrus. alancea missile nom̃ traxit qđ
 eius figure sit. Terrestria enī prius inuenta
 sunt quā marina. Nam sparrus est telum
 rusticanū missile. abspargendo dictū. Austra
 lis piscis. siue quia aquarū undā ore fuisse
 siue quia tunc his piscis oritur quo tempo
 re tendere in occasum plades ceperunt. Am
 saxatilis dextera sinistraq̃ lateribus uirguli
 puniceis ppetius aliisq̃ discolorib. designat.
Dictus amio. quia n̄ capitur nisi amo. Hec
 enas paruis ac semu pedalis pisciculus. nom̃
 sumpsit qđ nauem adherendo retinet.
Ruant licet uenti. licet seuant. pcellae. na
 uis tam̃ quasi radicata in mari stare uidet
 nec moueri. Non retinendo. sed tantū modo
 adherendo. Hunc latini morā appellauer.
 eo qđ cogat stare nauigia. Uranuscopus uoca
 tur. ab oculo quē in capite habet. a quo semper
 supra intendit. Millago nominatus. quia cum
 lat sup aquā. Quotiens aut cernitur sup aquā
 uolitans. tempestates mutari. Squatus dictus
 qđ squamis sit acutus. Vnde & eius cute lig
 nū politur. Cuius frigis quē nunc tyris
 dicitur. olim surra uocabat apisce quodā
 qui illic habundat. quē lingua sua sar ap
 pellant. ex quo diriuatū est. Huius similitu
 dines pisciculos sardas sardinasq̃ uocari.
Allec pisciculus ad liquore salsamitorū idoneus.
 Vnde & nuncupatus. Asorus pisciculus. qui
 ppter exiguitatē amo capi n̄ potest. Anguilla
 similitudo anguis nom̃ dedit. Origo huius
 ex limo. Vnde & quando capitur adeo lentus
 est. ut quanto psseris fortius tanto citius da
 bitur. Ferunt aut orientis flumiū gangen
 anguillas tricenis pedibus gignere. Anguilla
 uimino necat. qui ex eo biberint tedū uim
 habent. Draco marinus. aculeos in brancos

habet ad caudā spectantes. qui dum percussere
 quaquā fuerit. uenenum infundit. Unde & duo
 catus Murenā greci murinā uocant. eo qđ
 complicit se in circulos. Hunc feminini tantū
 secus esse tradunt. & conepere a serpente.
 bidā piscatoribus. tamquā serpente sybilo
 euocat & capitur. Ictu autē fustis difficulter
 interimitur. Ferule p̄tinus. Anumā incauda
 habere certū ē. Nam capite percussio. uix
 eam interimit. Cauda statim exanimari. Con
 grus polippus. idest multipes plurimos enī
 necos habet. Iste ingenuosus. animum appetens
 brachijs complectit non morsu. Nec prius di
 mittit quā esca circum roserit. Turpede uo
 cata. eo qđ corpus torpescere faciat sicam
 quisq; uiuentem tangat. Narrat plenius secun
 dus. ex indico mare turpedo & iam procul &
 longinquo. uel si asta uirgaq; attingatur
 quāuis p̄ualidos lacertos torpescere. quam
 libet ad cursū ueloces alligare pedes. Tan
 ta enī uis eius. ut & iam uara corporis sui
 afficiat membra. Sepia dicitur. quia sepibus
 inclusā facilius capitur. Incoeundo obscenū
 genus. Ore enī concepit sic & uipera. Cuius ate
 ram tanta uis est. ut lucernę aditum ethio
 pas uideri ablato priori lumine quidā tradant.
 Iuligo. tradunt in oceano inauritanis n̄p̄cul
 alexo flumine tanta multitudine lulliguiū
 euolari ex aqua. ut & iam naues demergere
 possint. Cogę & concegę hac ex causa uoca
 g. quia deficiente luna cauantur idest
 euacuantur. Omnium enī clausorū maris
 animalū atq; conearum. incremento lu
 nis membra turgescunt defectu euacuant.
 una enī cū in augmento fuerit. auget humo
 re. Cum uero in defectū uenerit. humores
 minuunt. Hoc enī fisci dicunt. Concegę autē

primę positionis nomen. Concegę uero p̄dum
 nutionē. quasi conculę. Conearū multa gene
 ra sunt. In quas & margariti ferę. que ocelę
 dicunt. in quarū carne p̄ciosus calculus solidat.
 De quib; tradunt hi qui de animalium scripsere
 naturis. eo qđ nocturno tempore. litora appe
 tunt & ex cęlesti rore margaritum concipiunt.
 Vnde & cęlos nominant. Murigę. condea est
 maris. Dicta ab acumine & asperitate. Que alio
 nomine conciliū nominat. Propter qđ circū
 cisa ferro. lacrimas purpurei coloris emittat.
 ex quib; purpura tingunt & inde ostrum ap
 pellatū qđ hec tinctura ex teste humore elici
 tur. Cancros uocari. quia concegę sunt crura
 habentes. Inumica ostris animalia. Corū enī
 carub; uiuunt miro ingenio. Nam quia ua
 lidā testā eius aperire n̄ potest. explorat
 quando ostrea. claustra testarū aperiat. Tunc
 cancer latenter lapillū mittit. atq; impedita
 conclusionē ostrę carnes exodet. Tradunt
 quidā decem cancrib; cū octu manipulo al
 ligatis. omnes qui ibi sunt corpiones ad eū
 locū cotturos. Duo sunt autē genera cancro
 rū. fluminales & marini. Ostrea dicta est
 a testa quib; mollities interior carnis mu
 nitur. Greci enī testrum ostrę uocant.
 Ostrea autē neutrum. carnes eius feminino di
 cunt genere. Musculi sunt ut p̄diximus
 concegę. que lacte concipiunt ostrę.
 Et dicti mustuli. quasi masculi. Pelorides. ape
 loro p̄muntorio scilicet ubi habundant
 cognominatę sunt. Ecce autē boreas an
 gusta abscede pelori. Ungues a similitu
 dine humanarū unguū dicta est. Testu
 do dictus eo qđ genimine teste sit adop
 tus in carnere modū. Sunt autē quattuor
 genera. Terrestris. maritimus. lutarius idē

in celo & paludibus uiuentes. Quartū genus
 fluminatiles. quę in dulci aqua uiuunt. Tradunt
 aliqui qđ incredibile est. tardius ire nauigia
 testudinis. pedū dextrū uelocitā. leuius.
 a terrestri icino nomē traxit. quē uul
 guis inricinū uocat. Humilis testula dup
 plex. spinis aculeata. in modū castanearū
 quando adhuc oportet de arborib. ca
 dunt. Caro eius mollis ē. mīno similis.
 ¶ **U**ris. tribus modis dicit. ut testudo. ape
 loris. & cecilia. Nam & qđ edimus & ubi
 caro inest. & utrumq. dicit pelorus.
 ¶ **R**ana agarrulitate uocata est. eo qđ
 circa genitales strepesit paludes. & so
 nos uocis inportunis clamorib. reddat.
 Ex his quedā aquaticę dicunt. qđā pa
 lustres. quedā rubete. ob id quia in ue
 prib. uiuunt grandiores cunctarum.
 Alię calamites uocant. qm in tharundi
 nes fructicesq. uiuunt. mirum omniū
 & uiridissimę. mutę & sine uoce sunt.
 ¶ **A**gredule rane parue in sicco tagris
 morantes. Unde & nuncupata ē. Negant
 quidā canes latrare quib. in ossa rana uina
 data fuerit. Fungia. a fingere. idē nati
 dare dicta. Affranius accedo adde ut
 ubi ceruicē fingam lintheo idē exten
 gam uero. & fungebat fungis san
 guis idē extergebat. animal autē eē
 docet cruore inherente petris. Unde & dū
 absceditur. sanguinē remittit. Nam alia
 sunt uiuentia in aquis. & discunt ut pisces.
 Alia quę stant fixa. ut ostrea unus fungis.
 Ex his alias mares dici eo qđ tenui sunt fistu
 la spissioresq. Alias feminas. quia maiorib.
 fistulis sunt ac perpetuis. Alias duriores. quas
 greci appellant tragos. & nos hircosas dice

re possumus ob asperitatē sui. Mollissimū
 genus earū penicilli uocant. eo qđ apte sint
 ad oculor. humores. & ad extergendas lipptu
 dines utiles. Candidę fungis cura sunt.
 ¶ **P**erestate enī & ad solē sternunt. & sic certa pu
 nica candorē bibunt. Animalū omniū in
 aquis uiuentiū nomina centū quadraginta
 quattuor plinius ait. diuisa in generib. be
 luarū. serpentū cōmuniū terre & aque.
 cancerorū. concharū. lucustarū. peloridū. poli
 parū. solearū. lacerorū. ut laligo & huic si
 milia. Ex quib. multa quodā nature uirtute
 tu ordine temporū suę agnoscunt. quedā
 uero in suis locis sine mutatione uagantur
 ¶ **I**n piscib. autē feminis. alię cōmixtione. mal
 culi concipiunt & paritit extulos. alię po
 nunt oua sine masculi susceptione concepta
 quę idem insequens sui seminis iactu pfun
 dunt. & quę hoc munere fuerint afflata
 generabilia sunt. Quę uero p fusa non fuerint
 sterelia pseuerant aut putrescunt.

DE AVIBVS. VII.

¶ **A**uum nomē auum. sed genus diuersum
 Nam sic species ibi differunt. ita & naturę
 diuersitate. Nam alię simplices sunt. ut eo
 lumbe. alię astute. ut p. dix. alię ad manum
 se subitiunt. ut accipiter. alię reformidant
 ut garrantes. alię hominū cōuersatione de
 lectantur. ut hirundo. alię in desertis secreta
 diligunt. ut turtur. alię sonos emine. per
 toto pascuntur ut anser. alię carnes edunt
 & rapinis intendunt ut miluus. alię incurie
 quę manent in locis semp ut strutio. alię
 aduocicie. quę p. prius temporib. reuertunt
 ut cicome & hirundines. alię congrege. idē
 gregatim uolantes ut sturni & coturnices.
 alię soliuagę idē solitarie. ppter insidias

depdandi ut aquila accipiter & quicūq; ita
sunt. alie uocib; strepunt ut hirundo. alie
catus edunt dulcissimos. ut cignus & merula.
alie uerba & uoces hominum imitantur. ut
psittacus & pica. Sed & alia sicut genere ita
& morib; innumerabilia. Nam uoluerū quot
genera sunt. inueniri quēquā n̄ posse. Neq;
enī omnes indic & ethiopie aut scotic de
serta quisp̄ penetrare potuit. qui earū genū
del differentias nosset. Aues dicunt. eo qđ
uias certas n̄ habeant. sed pauca quēq; dis
currant. alites qđ alis alia intendant. &
ad sublimia remigio alarū conscendant.
Volucres auolitantio. Nam unde uolare.
uide & ambulare dicimus. Volā enī dicitur
media pars pedis siue manus. & manib;
uola pars media alarū. quarū motu pin
n̄ agitant. Cinnū auum nati. sed & anima
līm quadrupedū nati pulli dicunt. & ho
mo paruus pullus. Recentēs nati pulli. eo
qđ polliti sunt. Vnde & uestis nigra pulla
dicta est. Alie sunt. in quib; pinne p̄ ordine
fixe uolandi exhibent usum. Vocatē autē
de qđ his aues complexos alant pullos
ac foueant. Penna ap̄ pendendo id est uo
lando dicta. Vnde & pendere. Volucres enī
pennarū auxilio mouentur quando se acri
mandant. Pluma quasi piluma. Nam sic pili
in quadrupedū corpore. ita pluma in auib;
autū nomina multa a sono uocis consti
tūt. composita. ut grus. coruus. cignus. pauo.
miluus. ulula. cuculus. granulus & cetera.
Aeritas enī uocis earū docuit homines qđ
nominarent. Aquila. ab acumine oculorū
uocata. Tanti enī contutus ē. dicit. ut cū
cū sup maria immobili penna feratur nec
humilis pateat obtutibus. decanta sublimi

tate pisciculos natare uideat. ac tormenti
instar descendens raptā predam pennis ad
limis perahat. Nam & contra radī solis
fertur obtutum n̄ flectere. Vnde & pullos
suos ungue suspensos radis solis obicit. &
quos uiderit immobile tenere aciem ut
dignos genere conseruat. si quos uero in
flectere obtutum. quasi degeneres abiect.
Vultur. auolatu tardo nominata putatur.
Magnitudine quippe corporis. perpetes
uolatus n̄ habet. Harum quidā dicunt
conubitu non misceri. & sine copula
concupere & generare. Natosq; earū pene
usq; ad centū annos p̄cedere. Vultures autē
sic & aquile & iam ultra maria cadauera sen
tiunt. Alius quippe uolantes multa que
montiū obscuritate celantur ex alto ille
conspitunt. **C**radēs apud grecos uocāt
grauis. apud nos tarda. eo qđ graui uolatu
detenta nequā ut ceterę uolueres attollitur
uelocitate pennarū. **C**ruēs nom̄ de p̄pria
uoce sumpsērunt. Tali enī sono susurrunt.
Hec autē dū p̄perant. unā secuntur ordine lit
terato. De quib; lucanus. turbata perit
dispersis littera pinnis. Exeelsa autē petunt.
quo facilius uideant quas petant terras.
Castigat autē uoce. que cogit agmen. At ubi
raucescit. succedit alia. Nocte autē excubias
diuidunt. & ordinē uigiliarū p̄uices faciunt.
tenentes lapillos suspensis digitis quib; som
nū arguant. Qđ cauendū erit. clamor
indicat. fratrem nullis color proclit. Nam
senectute nigrescunt. **C**iconis uocē
a sono quo trepant. quasi cecanie. Quem
sonū oris potius esse quā uocis. quia cum
quatiens rostro faciunt. Hec ueris nuntie
societatis comites. serpentū hostes. Maria trans

De Olore

De Psitacho.

De Strutione

De Ardea

De Pellicano

De Fenice

uolant uasiam. collecta agmine p̄gunt. Cor
mees duces eas p̄cedunt. & ipse quasi exerci
tus p̄secuntur. Eximia illis circa filios pietas.
Nam adeo nidos impensius fouent. ut assiduo
incubitu plumas exuant. Quantū aut̄ tem
pus impenderint infetibz edocandis. tantū
& ipse muicē apullis suis aluntur. **O**lor
autē ē. quē greci cignū appellant. Olor
autē dictus. qđ sit totus plumis albus. nullus
enī inuenit. cignū nigrum. Olo enī grece
totū dicit. Cignus autē acanendo est appel
latus. eo qđ carminis dulcedinē modulatis
uocibz fundat. Ideo autē suauius cū canere.
quia collū longū & inflexū habet. & neces
se est ut eructantē uocē plonquū & flexuosū
inter uarias reddere modulationes. **E**rum
in hyperboreis partibz p̄cinentibz ut arechis
olores plurimos aduolare. apteq. admo
dū concinere. Olores autē latinū nom̄ est.
Nam grece cigni dicunt. Nautę uero sibi
hunc bonā prognosim facere dicunt. Sicut
emilius dicit. Cignus inauspicio semp̄ letis
simus ales. Hunc optant nautę. quia se n̄
mergit in undas. **S**trutio greco nomi
ne dicit. Qđ animal in similitudine auis
pinas habere uidetur. tamē de terra altius
n̄ eleuat. **Q**ua sua fouere negligit. sed
pietate tantūmodo soti pulueris animant.
Ardea uocata. quasi ardua. idest propt̄ altos
uolatus. Lucanus quoq. ausa uolare ar
dea. **I**ormidat enī umbres & sup̄ nubes
euolat. ut pcellas nubū sentire n̄ possit.
Cū autē altius uolauerit. significat tempest
atē. Hanc multi tantalum nominant.
Fenix. arabis auis dicta qđ colorem feniceū
habeat. uel qđ sit intoto orbe singularis
& unica. Nam arabes singulare fenicē uo

cant. Hęc quingentis & ultra annis uiuent
dū se uiderit senuisse. collectis aromaticis
uirgulis rogiū sibi instruit. & conuersa
radiū solis alarū plausu uoluntariū sibi
incendiū nutrit. sicq. iterū decimeribz suis
resurgit. **I**nomulgus. & ipsa arabis
Proinde ita uocata. qđ in excelsis nemoribz
tecet nidos ex fructibz cinnami. Cūq. n̄ p̄
sunt ibi homines conscendere. propt̄ ramos
altitudinē & fragilitatē. eo fōē nidos plumbis
tis appetunt iaculis ac sic cinnama illa dep
nunt & precijs amplioribz uendunt. eo qđ
hoc cinnamū magis quā aliū mercores p̄
bent. **P**sitacus in indie litoribz gignitur
Colore uiridi. torque puniceo. grandi lingua
& ceteris auibz latiori. Vnde & articulata
uerba exprimit. ita ut sicā n̄ uideris hominē
loqui putes. Ex natura autē saluat dicens.
uel khere. Cetera nomina institutione
est. Hinc ē illud. Psitacus auobis alioq. nomina
disca. Hoc didici p̄me dicere. cesar autē
Attion pelagi uolueris dicta. quasi aleseianus
eo qđ hyme instagnis oceanū nidos facit pul
losq. educt. Qua excubante fertur extenu
equore pelago silentibz uentis continua
septē dierū tranquillitatē miscere. & uis
fetibz edocandis obsequiū ipsam rerum
naturā premere. **P**ellicanus autē egipt
tia. habitans in solitudine. n̄li fluminis.
Unde & nom̄ sumpsit. Nam canopus egiptus
dicit. fertur siuerū sit eam occidere natū
suos. eosq. p̄tridū lugere. Deinde se ipsū
uulnerare. & aspersione sui sanguinis uiu
ficare filios. **S**tronfalide aues. ab stron
facibus insulis appellatę ubi plurimū
habundant. Aduersus quas hercules. sa
gittis est usus. Sunt enī pelagi uolucres.

in insulis habitantes. **O** iomedas aues
asonis diomedis appellatas. quos ferunt
fabule in easde uolucres fuisse conuersos.
forma fulices similes magnitudine cignorum.
colore candido. duris & grandibus rostris.
sunt aut circa apuliam in insula diomedia.
inter scopulos litorum & saxa uolitantes. iudicant
inter suos & aduenas. Nam si grecus est. propriis
accedunt & blandius. Si alienigena. morsu
impugnant & uulnerant. lacrimosis quasi uo-
cibus dolentes. ut sua mutatione uel regis
interitum. Nam diomedes ab illis interemp-
tus est. Hec aut aues latine diomedas uocant.
greci eas erodios dicunt. **M** ennomides.
aues egyptie. appellatæ a loco ubi memnon
perit. nam cateruatum aduolare dicunt
ex egypto adiliu. iuxta memnon. Iste aut
anno adilium ueniunt. & cubiduo circum
uolauerunt. tertia die inuentos pugna in-
cessant se unguibus rostrisque dilacerant.
tunc aues dicte ab iremo saltu germanie
ubi nascuntur. Quarum pinne adeo pobsen-
ti emicant. ut quamuis nox obtenta densis
tenebris sit. ad perfidum itineris dirigendi
pice interluceant. cursusque uis pateat
mutio plurimarum fulgentium. **O** nocrotolon
greci uocant. rostro longo. Quorum duo
genera sunt. Aliud aquaticum. aliud solitu-
dinis. **I** bis auis nili fluminis. que & ipsa
purgat rostro marum aquam fundens. Hec
serpentinum oua uesertur gratissimam ex eis
escam nudis suis deportans. **M** eropes eos
denique & gaulos. qui parentes suos reconde-
re atque alere dicunt. **C** oredulos. genus
uolatile. quasi cor edes. **M** onedula auis.
quasi monetula. Que cum aurum inuenerit.
aufert & occultat. Cicero pualerio flacco.

Non plus aurum tibi quam monedula
committendum. Vespertilio. pretempore nomen
accepit. eo quod lucem fugiens crepusculo
uespertino circum uolet. Precipiti motu ac-
ta & tenuissimus brachiorum membranis sus-
pensa. Animal murium simile. nam uo-
ce resonans quam stridore. Specie quoque uo-
latilis simul & quadrupes. quod malis aui-
bus reperiri non solet. **L** uscunia auis inde no-
men sumpsit. quia cantu suo significare
solet. die surgentis exortum. quasi lucina.
Eadem & acredula cantus. **L** ula auis. Cicero de manibus &
est. acredula cantus.
L uctua auis. id est planctu & luctu
nominata. Cum enim clamat. fletum imitat
aut gemitum. Unde apud auguras si lam-
tatur tristitia. Tacens ostendere fertur
psephitatem. **B** ubo a sono uocis compo-
situm nomen habet. Auis feralis. onusta qui-
dem plumis. sed graui semper detenta pigris.
In sepulchris die noctuque uersat. & semper
commoratur in caernis. De qua ouidius. Eadem
sit uolucres uenturi nuntia luctus. igna-
uis bubo diu mortalibus omen. Denique
apud auguras malum portendere fertur.
Nam cum in urbe uisa fuerit solitudi-
ne significari dicunt. **N** octua
dicitur. pro quod nocte circum uolat & per diem
non possit uidere. Nam exorto splendore
solis uisus illius ebetatur. Hanc aut in
sula cretensis non habet. & si ueniat aliunde
statim moritur. Noctua aut non est bubo.
nam bubo maior est. Nocticorax. ipsa est
noctua quia noctem amat. Est enim luctu-
ga auis. & solem uidere non patitur. **S** trix.
nocturna auis habens nomen desono uocis.
Quando enim clamat. stridet. De qua lucan.
Quod trepidus bubo quod strix nocturna

querunt. Hec auis uulgo dicitur am-
ma ab amando paruulos. Vnde & lac pbe-
re fertur nascentibus. Coriuis siue corax no-
men a sono gutturis habet quod uoce coracinet.
Fertur hec auis quod editis pullis escam plene
impbeat prius quam uicis ppinarum nigredine
proprii coloris agnoscat. Postquam uero eos
tetros plumis aspexerit. intoto agnitos ha-
bundantius pascit. Hic prior meadaueribus
oculorum petit loca. **C**ornix annosa auis
apud latinos greco nomine appellatur.
Quam auium augures hominum curas significa-
tionibus agere. insidiarum uias monstrare.
futura predicere. Magni nefas hec credere.
ut de consilia sua cornicibus mandet. Illius
ut multa auspicia tribuunt & iam pluuia
portendere uocibus. Vnde est illud. Tunc
cornix plena pluuia uocat improba uoce.
Gragulos agarrulitate nuncupatos. nunc
quidam uolunt pro eo quod gregatim uolent.
cum sit manifestum ex uoce eos nuncupari.
Est enim loquacissimum genus. & uocibus impor-
tunum. **P**icis quasi poetrice. quod uerba
indiscrimine uocis exprimant ut homo.
Per ramos enim arborum pendule. import-
tuna garrulitate sonantes. Et si lin-
guas in sermone nequeunt explicare. so-
num tamen humane uocis imitantur. De
qua congrue quidam ait. Pica loquax.
certum dominum te uoce saluto. si me nundas
esse negabis auem. **P**icis apico satur
in filio nomen sumpsit. ea quod in auspitiis
utebatur. Nam ferunt hanc auem quid-
dam habere diuinum. illo iudicio quod in quacumque
arbore nidificauerit clauum uel quicquid
aliud fixum diuertere non potest statim ex-
cidat ubi ea infecerit. Iste est picus marcius.

Nam alia est. **P**icis auis. non desono uocis ha-
bet. Cuius caro tam dura est. ut putredine
uix sentiat. nec facile coquatur. De quo
quidam sic ait. Miraris quoniam gemmantem
explicat alas. Si potest hunc seuo tradere.
iure coco. **I**asianus a fide insula graecus
unde primum adportatus est appellatus. Testatur
hic uetus dictum contra illud. Arguia primo
transportata carina ante mihi horum milium
fasis erat. **C**allus acastratione uocatur.
Inter ceteras enim aues huic soli testiculi ad-
muntur. Veteres enim abscisos gallos uocabant.
Sic autem aleone. leena & dracone dracena. na-
ga gallo gallina. Cuius membra ut ferunt
quidam si auro liquescenti misceantur consumi.
Anas ab assiduitate natandi aptum nomen accepit.
Ex quo genere quidam germanice dicuntur.
quod plus ceteris nutrant. **A**nsers. anas
nomen dedit per diminutionem. uel a similitudi-
ne. uel quod ipse locandi frequentiam habeat.
Iste uigilias noctis assiduitate clamoris
tur. Nullum autem animal ita odorem hominis
sentit ut anser. Vnde & clangore eius gallos
ascensus in capitolio dephensus est. **I**ulius
dicta. quod caro eius leporinam sapiat. Lagus
enim lepus dicitur. Vnde & apud grecos lagus
uocatur. Iste autem auis stagnensis habens nidum
in medio aque uel in petris quas aqua cir-
cumdat. martinoque semper delectatur pfun-
do. **Q**uod dum tempestatem persensit.
fugiens in uado ludit. **M**ergus assidu-
tate mergendi nomen hoc habet. Sepe autem
dimisso in profundum capite. aurarum signa
sub fluctibus colligit. & prudentes equorum
tempestatem cum clamore ad litora tendunt.
Nam in pelago iam grauissima est tempesta-
tis. cum ad litora mergi confugerint.

ter. auis animo plus armata quā unguis.
 maiorē uniuersi corpore gestans.
 accipiendo nom̄ sumpsit. Est enī auis
 uolans alius auidis auida. Ideoq̄ uocatur
 accipiter. hoc est raptor. Unde & paulus
 apostolus dicit. Sustinetis enī si quis uos ac
 cipit. Veni diceret si quis rapit. dixit si quis
 accipit. Tercius autē accipitres circa pul
 los suos impios ēē. Nam dū uiderint eos
 se temptare uolatus nullas eis p̄bent
 sed uerberant p̄uinis & audio p̄cipitant.
 tenero compellunt ad p̄dam. uel for
 titer adulti pigrescant. apus. mala
 lingua dicit accipiendo. Hunc n̄r falco
 uocant. qđ meuius dignus sit. **Q**
 uis mollis & uiribz & uolatu quasi mollis
 auis. Unde & nuncupatus. Rapacissimus
 tamē & semp domesticis auidis insidiat.
 si fra. gus. uulgo appellatur. auis que ossa ab
 alto domit & frangit. Unde & a frangendo
 ossa nom̄ accepit. Iuratur. deuoce uocatur.
 pulica. & semp in montū uigis & in desertis
 solitudinibz cōmorans. Icta enī hominū &
 conuersationē fugit. & cōmorat in siluis.
 & iam hyeme deplumata. in truncis arborū
 cauis habitare p̄hibetur. Cuius contrario
 columba hospita humana diligit. domorū
 uelanda semp habitat. **C**olumbe dic
 it earū colla ad singulas conuersationes
 uolantes mutant. aues mansue. & in homi
 nū multitudine conuersantes ac sine fel
 quas antiqui uenerias nuncupabant.
 qđ nidos frequentant & osculo amare
 incipiunt. **P**alumbes. eo qđ sint far
 se apabulo. quas uulgius tyros uocat. Auis
 casta cōmoribz appellatur. qđ comes sit cas
 tratis. Nam dicit qđ amisso corporali con
 sortio solitaria incedat. nec carnalē copulā

ultra requirat. **E**rdix. deuoce nomen
 habet. Auis dolosa. atq̄ inuolanda. Nam
 masculis in masculis insurgit. & obliuiscit
 secum libido p̄eeps. adeo autē fraudolenta.
 ut alterius oia diripiens foueat. Sed fraus
 fructū n̄ habet. Deniq̄ dū pulli uoce p̄prie
 generis audierint. naturalia quodā instinc
 tu hanc que fouit relinquunt. & adleandē
 que genuit reuertunt. **C**oturnices a so
 no uocis dicunt. quas greci orugas uocant.
 eo qđ uise fuerint prima inortigia in
 sula. Hic adueniendi habent tempora. Nam
 aestate depulsa maria transmeant. Arago
 metra dicit. que gregem dicit. tam terre
 p̄p̄nuitate accipit uident rapit. ac p̄p̄ea
 rara est uniuersis. ducē sollicitare generis
 externi. p̄ quā cauant prima discrimina.
 cibos gratissimos habent. semina uenenorū.
 quā ob causā eas ueteres uesci interdixer.
 Solum enī hoc animal sic & homo eadueum
 patitur morbu. **P**upam greci appel
 lant. eo qđ stercore humana consideret &
 se ibi pascatur. fimo. Auis spurcissima. cristis
 exortibz galeata. Semp in sepulchris & huma
 no stercore cōmorans. Cuius sanguine
 quisq̄ se inuicem dormitū pergens de
 mones suffoca. **I**ntes se uidebit.
 Cucos. quos paniculos uocant auoce p̄pria
 nominatos. Hi ueniendi habent tempus.
 Aduorū seapulis suscepti p̄pter breues & par
 uos uolatus. ne plōga aeris spaua fatiga
 ti deficiant. Horū saluē cicadas gignunt.
 Oua passeris nudo reperta comedat. & sua
 obicit. que ille suscipit & fouit & nutrit.
Passeris sunt minuta uolatilia aparunt
 uocata. Unde & pausilli & parui. **C**erula
 antiquitus medula uocabatur. eo qđ mo
 dulet. alii merulā auiem uocatam quia

sola uolat. quasi mera uolans. Et cum moribus
locis nigra sit. machaia aut candida est.
Iruno dicta. quod cibos non sumere residens
sed in aere capiat escas & edat. Garrula
autem & per tortuosos orbes & flexuosos circum
tus uolat. & in uicis construendis edocandisque
fetibus sollertissima. Habens etiam quiddam pres
cium. quod lapsura deserat nec adpetat culmi
na. Aditis quoque aiubus non impettit. nec umquam
perda est. Maria transuolat. ibique hyeme com
moratur. **T**urdus atarchiare dictus. hyemis
enim confinio se referunt. **T**urdela. quasi
maior turdus. Cum stercore uitcum genera
re putatur. Unde & puerbum apud antiquos
erat. malum sibi auem cacare. **T**urfurio
uocatus. quod prius farre in farina redacta
pascereetur. **F**icedulae dicuntur. quod ficius ma
gis edant. Landitur uersiculo ueteri illo. Cum
mesicus alat. cum pascat dulcibus uinis. quoniam
potius dedit non inia mihi. Corduelus.
quod spiritus & cardib. pascitur. Unde etiam apud
grecos acantis dicta est. ab acantis id est spiritus
quibus alitur. Augures autem dicunt & ingestui
& in motu & in uolatu & in uoce auium signa
esse constituta. **()** scines aues uocant.
que ore cantuque auspicio faciunt. Vt coruius.
cornix. picus. alites &c. uocatus osten
dere futura uidentur. que si aduersa sunt
in ebris dicunt quod inebant id est uetent. Sips
pere prepetes. & ideo prepetes quia omnes aues
priora petunt uolantes. Tertia faciunt spe
cie auguriorum in auiibus que communem uo
cant. ex utroque promixta. id est cum aues & ore
& uolatu auguriant. Sed fides inhibeat.

Omnium autem genera uoluerum his nascuntur.
Primum enim oua gignunt. Oua autem dicta. ab eo
quod sunt uunda. Unde & uua. eo quod intrinsecus

humore sit plena. Nam humidum est quod ex
humore habet. Uuidum. quod interius. Quod
autem putant ouum grecam habere originem
nominis. Illi autem dicunt oa. y. littera ad
oua autem quedam manu uento incipiuntur
non sunt generalia. nisi que fuerint incubita
culino concepta & seminali spiritu penetrata.
Ouorum uim tanta dicunt. ut lignum perfusum
eo non ardeat. ac ne uestis quidem contra adu
admixa quoque calce. glutinare fertur
utriusque fragmenta.

DE MINUTIS UOLANTIBUS

Apes dicuntur. eo quod se pedibus inuicem alligant
uel p eo quod sine pedibus nascuntur. Nam
& pedes & pinas accipiunt. Hec sollert
in generandi mellis officio. ad signatas in
colum sedes. Domicia inenarrabili
componunt. & uariis floribus fauam con
textisq. ceris innumera prole. castra reple
exercent & reges habent. prelia mouent
fumum fugiunt. tumultu exasperantur.
His plerique experti sunt deborum cadaueribus
nasci. Nam his creandis uitulorum occisio
carnes uerberant. & ex putrefacto enor
uermes creantur. qui postea effluunt apes
Proprie tamen apes uocantur. origo deuotum
sic cabrones de equis. fuci demulsi. uespere
asini. Castro greci appellant. qui in ex
mis fauorum partibus maiores creantur. quod
aliqui reges putant. Dicti quod castra di
cuntur. **F**ucus est maior apes. cabrone minor.
autem fucus. quod alienos labores edat. quod
fauus. Depascitur enim quod non laborant. de
quo uirgilius. Ignauum fucus percussit
sepius arcet. Uespere cabrones uocant
acario id est cauillo. quod ex eis creantur.
Sic autem cabrones nascuntur de equorum carnibus.

putridis. ita ex his iterum sepe nascuntur
 scarabei. Unde & cognominati sunt. Tauri
 uocantur. scarabeo terrestres. ricino similes.
 In pestibus animal est paruum in Italia similli-
 mum scarabeo longipede. fallit inter herbas
 boue maxime. Unde & nomen habet. Deuo-
 ratu tacto felle ita inflammat. ut rumpat.
 accendat. scarabeorum genus est. eo quod gradientis
 uoluat luce. Blatia a colore nuncupata.
 quidem & comprehensit manu tingunt. Unde
 & blatu colore dicunt. Hoc autem animal
 uide. non patitur. Contrario musce.
 non musca luci petat. & blata lucifuga est.
 nocte enim ambulat tantum. Papiliones au-
 tem sunt. quae maxime habundant floren-
 tiabus maluis. quique uermiculos stercore suo
 faciunt nasci. Lucusta quod pedibus sit longis
 uoluit asta. Unde & ea greci tam maritima
 quam terrestrem astaco appellant. Cicadei ex
 duro nascuntur sputo. Hec in Italia apud
 gregum muscae sunt. nec usque alibi. Musca
 ex greco uenit sic & mus. Hec sic & apes necesse
 in aqua aliquotiens post unius horae spa-
 tium reuiuiscunt. Cynomia grece uocatur.
 id est musca canina. Nam cynos grece ca-
 nis uocat. Culex ab aculeo dictus quo
 sanguinem sugit. Habet enim more fistulae
 in modum stimuli. quae carnem terebat & san-
 guinem bibit. Scirpides muscae minutissimae
 sunt aculeis per moleste. qui a tertia plaga
 super egyptiorum populi cesus est. Oestrus ani-
 mal armentorum aculeis per moleste. Oestrus autem
 grece es qui latine asilus. uulgo tabanus
 uocat. Bibiones sunt. qui in uino nascuntur
 quos uulgo musciones amusto appellant.
 unde fruius. Cum ante expectas & fabulare incipis
 eorum. mox uis bibiones inuolant. Gurgulio

dictum. quia pene nihil est aliud nisi guttur.

INCIPIT DE LIBRO DVODECIMO

In hoc libello quasi improba tabella quasdam celi
 causas sitasque terrarum & maris species adnotauimus.
 ut in modico lector & percurat. & conpediose & in-
 mologias eorum causasque cognoscat.

I De mundo.

II De athomis.

III De elementis. DE MUNDO. I.

Mundus est celum. terra. mare. & quae in eis opera
 di. De quo dicitur. & mundus per factus est.

Mundus latine philosophis dictus. quod in sempiterno
 motu sit. ut celum. sol. luna. aer. maria. Nulla
 enim requies eis elementis concessa est. ideoque semper
 in motu est. Unde & animalia uarroni uidentur
 elementa. quoniam per semetipsa inquit mouentur.

Creata uero nomen mundo de ornamento accommoda-
 uerunt. propter diuersitatem elementorum & pulchritudi-
 nem siderum. Appellatur enim apud eos cosmos. quod
 significat ornamentum. Nihil enim mundo pulchri-
 us oculis carnis aspicimus. Quattuor autem esse
 clonata mundi. id est plagas. Orientem & occi-
 dentem. Septentrionem & meridiem. Oriens ab ex-
 ortu solis est nuncupatus. Occidens. quod die
 faciat occidere atque interire. Abscondit enim
 lumen mundo. & tenebras super inducit. Septen-
 trio autem a septem stellis axis uocatus. quae in ipso
 reuoluntur rotantur. Hic proprie & uerter dicitur.
 eo quod uertitur. sic propheta ait. Uertitur in terra
 celum. Meridies. uel quia ibi sol faciat medium
 diem quasi mediis diebus. uel quia tunc purius micat
 & her. Merum enim purum dicitur. Ianus celi
 duo sunt. Oriens & occasus. Nam una porta
 sol procedit. alia se recipit. Cardines autem mun-
 di duo. Septentrio & meridies. In ipsis enim
 uoluntur celum.

DE ATHOMIS. II.

De mundo.

De u. climatibus mu.

193
Philosophi uocant quasdam in mundo corporum
partes tam minutissimas ut nec uisui patiantur.
nec tam idem sectione recipiant. Unde &
athomu dicti sunt. Hic prout totius mundi
inre quietis motibus uolitari. & huc atq; illuc
ferri dicunt sic tenuissimi pulueres qui in
fufis p fenestras radis solis uident. Ex his ar
bores & herbas & fruges omnes oriri ex his igne
& aqua & uniuersa gigni atq; constare qui
dam philosophi gentium putauerunt. Sunt
autem athomu ut incorpore aut in tempore.
aut in numero. Incorpore ut lapis. Diuidis
eum in partes & partes ipsas diuidis in grana
ueluti sunt arenae. Rursusq; ipsa arene
grana diuide in minutissimum puluerem. donec
si possis peruenias ad aliquam minutiam que
iam non sit que diuidi aut secari possit.

Hec est athomus incorpore. In tempore uero
sic intellegitur athomus. Annum uerbi gratia
diuidis in menses. in diebus dies in horas.
Adhuc partes horarum admittunt diuisionem.
quo usque uenias ad tantum temporis punctum
& quendam momenti stillam ut per nullam moru
lam produci possit. ideo iam diuidi non potest.

Hec est athomus temporis. In numeris. ut pu
ta octo diuiduntur in quatuor. Rursus quat
tuor in duobus. De duobus in unum. Unus autem
athomus est. qui insecabilis est. Sic & littera.

Nam oratione diuidis in uerbo. uerbum in
syllabis. Syllabam in litteris. Littera pars
minima athomus est nec diuidi potest.

Athomus ergo est quod diuidi non potest. ut in
geometrica punctus. Nam athomus diui
sio dicitur grece. athomus indiuisio.

DE ELEMENTIS. III.

Greci ^{verum} cum quandam primam materiam
dicunt nullo prorsus modo formatam.

X hanc plex

sed omnium corporaliu formarum capaci
ex qua uisibilia elementa formata sunt.
Unde & eius diuisione uocabulum acci
per. Anulu latinu materiam appellauerunt.
ideo quia omne informe unde aliquid
faciendum est semper materia nuncupatur.
Romde & ea poete filia nominauerunt
nec incongrue quia materis filiarum
sunt. Greci autem elementa idoxia nuncu
pant. eo quod sibi societatis concordia
& communione quadam conueniant. Nam
sic ea inter se naturali quadam ratione
iuncta dicunt. Modo originem ab igne
repetentes usque ad terram. modo a terra
usque ad ignem. ut ignis quidem in aera des
nat. aer in aqua densetur. aqua in ter
ra crascescat. rursusque terra diluatur
in aqua. aqua rareseat in aera. aer in ignem
extenuetur. uia propter omnia
elementa omnibus mense. sed unumquodque
eorum ex eo quod amplius habet accipit
uocabulum. Sunt autem diuina prout
propter animantibus distributa. Nam celi
angelis. aerem uolucris. mare piscibus.
terram hominibus ceterisque animantibus
eorum ipse impleuit.

ITEM CAP. IN LIBRO QVO SUPER

- I De celo. 2. in tribus eius.
- II De partibus celi. ^{in tribus} in tribus.
- III De circulis celi. ^{in tribus} in tribus.

Celum uocatum. eo quod tamquam celatum
uas impressa lumina habeat stellarum
luti signa. Nam celatum dicitur uas quod
nisi eminentioribus resulget. Distincta
enim cum de claris luminibus. & impleantur
sole scilicet & longi orbe fulgenti. &
astrorum micantiu splendentibus igni

adornauit. Alias autem a superiora celando.
 ita autem grece uranos dicitur. *ἡ οὐρανός* *ἡ ἀέρ*.
 id est auidendo eo quod aer perspicuus sit.
 & ad speculandum purior. Celum autem in
 scripturis sanctis ideo firmamentum uocatur.
 quod sit cursu siderum & statis legibus fixisq;
 firmatum. Interdum & celum parere accipitur.
 ubi uenti & nubes & puelle & turbines sunt.
 ueretur. Caelum quod dicitur aer. & psalmus
 uolucres celi appellat. Cum manifestum
 sit aues in aere uolare. & nos in consuetu
 dine hunc aerem celum appellamus. Nam
 cum desereo uel nubilo querimus aliquan
 do dicimus qualis est aer. aliquando qua
 le est celum. Aether locus est in quo sy
 dera sunt. & significat eum ignem qui ato
 to mundo in altum separatus est. Sane
 aether ipsum elementum. & hera uero splen
 dor aetheris. & est sermo grecus. Sphera
 celi dicta eo quod species eius in rotundum
 formata est. Sed & quicquid tale est aduo
 lubilitate. Sphera a grecis dicitur. Sic & pi
 le quibus ludunt infantes infantes. Nam
 philosophi dicunt celum in sphere figura
 undique esse conexum omnibus assibus equa
 lem. concludentem terram in media mun
 di mole librata. hunc moueri dicunt.
 & cum motu eius sidera in eo fixa aborien
 te usque ad occidentem circumire. Septentrio
 nibus breuiores gyros iuxta cardine
 pagentibus. axis est septentrionibus linea
 recta que per mediam pilam sphere tendit.
 dicta axis quod in ea spera ut rota uoluit.
 uel quia ibi plaustrum est. Cardines extre
 me partes sunt axis. & dicitur cardines.
 eo quod per eos uertitur celum. Poli sunt
 circuli qui currunt pacem. Alter

est septentrionalis qui numquam occidit.
 boreus appellaturque. Alter australis qui
 numquam uidetur. & austro notius dicitur.
 & dicitur poli quod sunt arcum ex di. ex usu
 plaustrorum apoliendo scilicet nominati.
 Sed polus boreus semper uidetur. auro no
 tius numquam. Quia dextra celi altiora
 sunt. pressa austri. Conuexa extrema
 celi fit acuritate dicta. Nam conuexum
 curuum est & inclinatum. & in modum circuli
 flexum. Lacteus circulus uia est que in
 sphaera uidetur. acandore dicta quia
 alba est. quam aliqui dicunt. uia esse qua
 circumit sol. & ex plenitudinis ipsius transitu
 ita lucere. Habitatio ista celi circularum
 distincta zonis quasdam partes tempe
 riesque in colore permixta. quasdam negant
 inormitate frigoris aut caloris. Zonae
 autem ipse quinque sunt. Qui ideo zonis
 uel circuli appellantur. eo quod in circum
 ductione sphere existunt. Quorum primus
 circulus ideo arcticus appellatur. eo quod
 intra eum arctorum signa inclusa perspi
 untur. Que assis in uersarum specie ficta
 septentriones appellantur. Secundus cir
 culus ex eo terrinus troie pos dicitur. quia
 in eo circulo sol aquilonis finibus estate
 faciens ultra eum circulum non transit sed
 statim reuertitur. & inde tropicos ap
 pellatus. Tertius circulus inuermis. qui
 alatus ideo equinoctialis appellatur
 eo quod sol cum ad eum orbem peruenit equi
 noctium facit. Inuermis enim latine dies
 dicitur atque nox. quo circulo dimidia
 sphere pars constituta perspicitur.
 Quartus circulus antarcticus uocatur.
 eo quod contrarius sit circulo quem arcticum

ante articulum

Limit

nomina. Quintus circulus cimerinos tro-
picos. qui alatinus hyemalis siue brumalis
appellatur. ideo quia sol cū ad eū circulū
puent hieme his qui aquilone fē facit.
Estatē autē his qui austris partibus commo-
rant. Hoziacus autē circulus est.

DE PARTIBUS CÆLI

Aer est inanitas purinū habens admixtū
rarnatis quā cetera elementa. De quo uir-
gilius. Longū pmanē secutus. Aer dictus.
MOTOAIPEIN. ab eo qđ ferat terrā.
uel ab eo qđ feratur. Hic autē partim ad
terrenā partim ad celestē materiam per-
tinet. Nam ille subtilis ubi uentosi ac pel-
losi motus nō possunt existere. ad celestem
pertinet partem. Iste uero turbulentior qui
exalationibus humidis corporefcit. terre
depinatur. Quiq. ex se multas species red-
dit. Nam cōmotus uentū facit. Uehementis
concurtus. ignes & tonitrua contractus nu-
bilat. Conspissatus pluuiā. congelantibus nuem
turbulentius. Congelantibus densioribus nubi-
bus grandinē. distentus serenū efficit. Nam
aerem densum. nubem esse. Nubē rarefactā
& solutā. aerem. Nubes dicta ab obnuendo.
id est operiendo celū. Unde & nupte qđ uul-
tus suos uelent. Unde & neptunus qđ nu-
bat. id est mare & terrā tegat. Nubes autē
aeris densitas facit. Ueni enī aerem con-
globant. nubemq. faciunt. Unde ē illud.
atq. in nubem cogitur aer. Tonitruū dictū.
qđ sonus eius terreat. Nam tonus. sonus.
Ideo interdum tam grauius concutit omīa
ita ut celū discessisse uideat. quia cū pcella
uehementissimi uenti nubibus se repente
inmiserit. turbine inualefcite exitumq.
querente. nubem quā exquāuauit impetu

magno pscindit. ac sic cū horrendo fragore
desertur adaures. Qđ mirari quis nō debeat.
cū uessicula quāuis parua magnū tam soni-
tū displosa emittat. cū tonitrua autē simul
& fulgura exprimi. Sed illud celerius uidet
quia clarū est. Hoc autē adaures tardius
puent. Lux autē quē apparet ante tonitruū
fulgetra uocant. Quē ut dixi ideo ante ui-
det. quia clarum est lumen. Tonitruum
autē adaures tardius puenit. Fulgur & ful-
men. ietus celestis iaculi asferiendo dictū. Ful-
cere enī ferire est atq. pcutere. Fulmen autē
conlisa nubila faciunt. Nam & cōmū rerū
conlissio ignē creat ut in lapidibus. cernuis
uel arbutu rotarum. uel in siluis arborum.
simili modo in nubibus ignis. Unde & pprui
nubila sunt. deinde igni fulmina in nubibus
fieri & impulsu uentorū emitti. Ideo autē
fulminis igne uim habere maiore adpe-
netrandū. quia subtilioribus elementis fa-
tus est quā nō. id est qui nobis in usu est.
ria sunt autē eius nomina. Fulgur. fulgur
& fulmen. Fulgur quia tangit. Fulgur quia
incendit & urit. Fulmen. quia fi. ndit.
Ideo & cū ternis radiis finguntur. Arcus
celestis dictus a similitudine curuati arcus.
Yris hunc nomen propriū ē. Gd dictus iri
quasi aeris. id est qđ paera. ad terras descen-
dant. Hic autē a sole resplendet. dū eius
nubes ex aduerso radiū solis accipiunt
& arcus speciem fingunt. Cui uarios colores
illa dat res. quia aqua tenuis. aer lucidus
& nubes caliginantes in radia uarios creant
colores. Pluuie dicte. qđ fluant. quasi flu-
uis. Nasunt enī de terre & maris anhe-
liti. Quē cū altius eleuata fuerint. aut
solis calore solunt. aut uī uentorū cōpressi-

De nere
& nube

Tonitruū

et illant interris. Nimb^{us} ē. densitas nubis. Nimb^{us} summa cū nubilum. Caligo. umbra. despiis
 interpesta & obscura. & inde nimb^{us} anube.
 ut aut nimb^{us} repentine & p^{ro}
 cipites pluuię. Nam pluuię
 uocamus lentas & iuges. quasi
 fluuias. quasi fluentes. l^uid^ues aq^{ue}. &
 adnubes & adpluuas p^{ro}inent. Dicta
 greco uocabulo. qđ terra inebriant.
 adgerminandū. Ex his enī cuncta creant.
 Unde & lucretius. Exiguū terra atq^{ue} anima
 nascunt^{ur} & ymbri. Ist aut nōm grecum.
 Grando appellata. qđ forma eius grana
 similitudinē habeat. Hę aut uent^{us} rigo
 re durat^{ur} in nube. ac solidant^{ur} in nuem.
 ruptoq^{ue} aere solunt^{ur}. Hę anube uide
 uent^{us}. & glacies ageli & aqua. quasi gela
 quies. idest gelate. aquę. Celus aut qđ
 eo stringat^{ur} tellus. Ce quippe terra dicit^{ur}.
 Tunc aut maiori gelu stringitur terra.
 cū fuerit nox serena. Pruma ē. matuti
 ni temporis frigus. Qui inde pruuię no
 men accepit. quia sic ignis urit. Pyro
 enī ignis. Utere enī & adfrigus & ad solē
 p^{ro}inet. Nam uno sermone duo diuersa
 significant^{ur}. p^{ro} eo qđ unū effectū habent.
 Similis enī uis est & caloris & frigoris. Vnde
 & utraq^{ue} sata rumpunt. Nam calor urit.
 ut est uirtutis infelix dido. Item frigus urit.
 ut est aut boreę penetrabile frigus adu
 rat. Ros grecū est. Quod illi drosor dicunt.
 alii putant^{ur} ros dictum quia rarus ē & non
 spissus pluuiā. Nebula dicta. unde & nubi
 la. ab obnuendo scilicet hoc est operien
 do terrā. Si uero nubes uolans faciat. Ex
 alant enī ualles humide nebulas. & si
 uer nubes. Inde nubilū. inde nuues. Ne
 bule aut una petunt cū serenitas est.

summa cū nubilum. Caligo. umbra. despiis
 situdine aeris effreta. Et dicta caligo. qđ
 maxime aeris calore gignatur. Tenebre
 dicunt^{ur}. qđ teneant umbras. Nihil
 aut sunt tenebre. sed ipsa lucis
 absentia tenebre dicunt^{ur}. Sic silen
 tium nā aliqua res ē. sed ubi sonus
 nēst silentiū dicit^{ur}. Sic tenebre nāli
 quid sunt. sed ubi lux nēst tenebre di
 cunt^{ur}. Umbra ē. aer carens sole. Dicta
 aut. qđ fiat cū solis obiciunt^{ur} radius. Ist
 aut mobilis & incerta. & ex solis circuitu.
 & ex motu locorū. Namq^{ue} quotiens mo
 uetur in sole. nobiscū moueri uidetur.
 Quia ubicūq^{ue} loco radius solis obfistimus.
 p^{ro}inde illi lumen auferimus. sic & ingredit^{ur}
 nobiscū umbra. & gestus nostros uidetur
 mutari. Lux ipsa substantia. lumen. qđ
 aluce manat. idest candor lucis. Sed hoc
 confundunt auctores.
DE CIRCUITIBUS CAELI. III.
Circulus est. aer cōmotus & agnatus. & p^{ro} diuer
 sis partib^{us} celi nomina diuersa sortitus.
 Dictus aut uentus. qđ sit uehementis & uio
 lentus. Hic enī eius tanta est. ut nō solum
 saxa & arbores uellat sed & iam terramq^{ue}
 conturbet. maria cōmoueat. Ventorū
 nū. principales sps sunt. Quę prius
 ab oriente subsolanus. antedie auster.
 ab occidente fabonius. a septentrione eius.
 de nominis uentus aspirat. Habentes.
 geminos hinc & inde uentorū sps. Sub
 solanus alatere dextro. uulturnū habet.
 aleuo euryū. Auster. a dextis eury austru.
 a sinistris uero austro affrico. Fabonius
 parte dextra affricum. aleua corion
 D. orro septentrio. a dextis eury austru.

107
aquilonē. Hi duodecim venti mundi glo-
bum flatibus circū agunt. Quorū nomi-
na proprius ex causis signata sunt. Nam
Nam subsolanus uocatus. eo qd̄ b
sub ortu solis nascatur. Eurus. eo
qd̄ ab euro flat. idest ab oriente.
Est enī conuinctus subsolano.
Uulturnus. qd̄ alte tonat. De quo
lietius. altitons uulturnus & aus-
ter fulmine pollens. Auster. ab atriendo
aquas uocatus. Unde & crassum aerem
facit. & nubila nutrit. Hic grece nothus
appellat. propt̄ qd̄ interdū corrūpat
aerem. Nam pestilentia que ex corrup-
to aere nascitur. auster flans in reliquas
regiones transmittit. Sed sic auster pesti-
lencia gignit. sic aquilo repellit. Euro
auster dictus. qd̄ ex una parte habeat
euryū. ex altera austro affricum. Austro
affricus. eo qd̄ unctus sit hinc & inde austro
& affrico. Ipse & liuo notus. qd̄ sit elips hinc
& inde notus. Zefirus greco nomine appel-
latus. eo qd̄ flores & germina eius flatu uiui-
ficentur. Hic latine fauonius dicit. propt̄
qd̄ foueat que nascunt. austro aut̄ flores
soluuntur. Zefiro sunt. Affricus. propria
regione uocatur. In affrica enī minimū
flandi sumpsit. Corus est. qd̄ ab occidentē
estiuo flat. Eruocatus corus. qd̄ ipse uen-
turū circulū claudat & quasi chorū fa-
ciat. Hic apnea eurus dictus. que pleriq̄
argestem dicunt. nūc imprudens uulgus
agrestem. Septentrio dictus. eo qd̄ a circulo
septem stellarum consurgit. que uerten-
te se mundo resupinato capite ferri ui-
dent. Circus dictus. eo qd̄ corū sit unctus.
Hinc spani galleum uocant. propt̄ qd̄ eis

aparte gallege efflat. Aquilo dictus.
eo qd̄ aquas stringat & nubes dissipat.
Est enī gelidus uentus & siccus.
Idem & boreus. quia ab imper-
boreis montibus flat. Inde enī
origo eiusdē uenti est. Unde & frigidus
est. Natura enī omnium septentrionalium
uenturū frigida & sicca est. australium
humida & calida. Ex omnibus aut̄ uentis
duo cardinales sunt. Septentrio & auster.
Ithies aut̄ flabra aquilones sunt. quibus
nom̄ inditum est. qd̄ certo anni temper-
flatus agere. In austos enī grece. annui
latine dicit. Hec aut̄ cursū rectū ab occi-
dente ferunt. quibus auster contrari-
est. Duo sunt aut̄ extra hos ubiq̄ sp̄s magis
quā uenti aura & abanūs. Aura ab a-
dicta quasi aëria qd̄ lenis sit motus aëris.
Abanūs enī aër auram facit. Unde & lu-
cretius aërias auras. Abanūs qui impetu
go est. p̄deruationē ab alto idest mari
uocatus. Nam alter est flatus inripis que
diximus auram. Nam aura ter est. Turbo
est. uolubilitas uentorū. Et turbo dictus
a terra. quotiens uentus consurgit & ter-
ram in circuitu mittit. Tempestas. aut̄ pro
tempore dicit. sic ubiq̄ historiographi
solent. dū dicunt ea tempestate. aut̄
astatū celi quā magnitudine. sua multi-
diebus oritur. Verno aut̄ & autumnali
tempore quā maxime sunt tempesta-
tes. quando nec plena est estas nec plena
hiemps. Unde medium & confine utrius-
temporis ex conuentione aerum con-
trariorū effluuntur tempestates. Tra-
gor. afractarū rerū nominatus est soni-
tu. Quia siccaq̄ q̄ & arida facile frangit.

procella. ab eo qd percellat idest perueniat & euellat. Est eni ius dextra cu pluma. Procella eni aut defulminibus aut deuentis fiunt.

Nihil aut uelocius uentis. Vnde & propter celeritate tam uentos qua fulmina alata. fringunt. poete. ut alitis austru. no desine. u. c. q.

DE AQUA IN LIBRO QUO SUP

De aquis.

De diuersitate aquarum.

De maris nomine.

De oceano.

De mediterraneo mari.

De sinibus maris.

De estibus & fretis.

De lacis & stagnis.

De abyfso & reliquis aquaru nominibus.

De fulminibus.

De diluuiis.

DE AQUA

qua dicta. qd sup. fities eius equalis fit. Hinc & equor appellatum. quia equa

iter sursum est. Duo aut ualidissima

uix humane elementa. ignis & aqua.

nde grauer damnantur quibz ignis

& aqua interdicit. Aquaru elementum

ceteris omibus imperat. Aqua eni celum

temperat. terra fecundat. aerem exala

tionibus suis incorporant. Scandunt in

sublimi. & celum sibi uindicant. Quideni

mirabilis aquis in celo stantibus. Parum

fit uirtute puenisse altitudinem. rapiunt

& secum piscium examina. effuse omniu

uirtute nascentiu cause fiunt. Eruges gig

nunt. arbores fructices herbasq. pducunt.

sordes detergunt. peccata abluunt. potu

cunctis animantibus tribuunt.

DE DIUERSITATE AQUARUM

Aquaru nature diuersitas multa e. alie eni salis. alie nutri. alie aluminis. alie

sulfuris. alie bituminis. alie curat

morbore adhibentes. Nam iuxta

romam albule aque uulneribus medentur.

in alia fons cicronis oculis uulnera cu

rat. In ethiopia. lacus e quo p fusa corpo

ra uelut olue. nutescunt. Hanc fons

massrica. canoras facit uoces. Exclutorio

lacu italys qui. biberunt iuuuim redui

habent. In chio. insula fonte e quo

ebetres fiunt. In boetia duo fontes alter

memoria alter obliuione aufert. Cirici

fons. amore ueneris tollit. Boetie lacus

furialis est. de quo qui biberit ardore libi

dinis exardescit. In campania sunt aqua

que sterilitate feminaru & uiroru insania

abolere dicunt. In ethiopia fonte rubro

qui biberit limfaneus fit. Lethmus fons

arealis abortus fieri npattur. In sicilia

fontes sunt duo. quoru unus sterilem se

cundat. alter fecunda sterilem facit.

In ethiopia duo sunt flumina. ex uno bibe

tes oues nigre fieri. ex altero albas. ex utroq.

uarias. Clitumnus latus uumbria maxi

mos boues gignit. Reatinus paludis aquis

umentoru ungulas indurari. In afflati

te lacu uidet nihil mergi potest quic

quid anima habet. In uindis fidem uocari

stagnu in quo nihil innatat sed omnia

mergunt. At contra iace lacu p proci

damu omnia fluitant. nihil mergitur.

In arside fons infrigia saxa gerit. In achala

aqua p fluit esaxis. Sux appellata. qd

ilico potata interficit. Celuum stagnu

sicilie terro odore abigit pximantes.

Fons est in affrica circa templu ammonis.

qua humores neribus humum frangit.
 Et aillas & uia inespitem solidat. Fons iob
 uiduica quater uicino colorem
 mutare dicit. Id est puluerentum.
 sanguineum. uiridem & lompudion. Ternus
 mensibus mannu tenens ex his unum colorem.
 Interrogatus lacus est. ter iudic fit amarus.
 & deinde totiens dulcis. Fons. siloa ad radi
 cem montis syon. nungulus aquas sed uicer
 it. horis diebusq ebullit. humida quonda
 rius rabbat omnia. siccabitur. In fon
 dina fontes callidi. opulis medent. fures
 arguunt. Nam cecitate detegitur. coru
 facinus. Inepito esse fontem. in quo faces
 extinguuntur accense & accendunt extinc
 te. Apud garamantas fontem est ita argente
 die. ut bibatur. Ita ardente nocte. ut non
 tangatur. Iam uero in multis locis aquas
 manant perpetim feruentes tanta ui. ut
 balnea calefaciant. Quenda enim terre sunt
 quas multum sulphoris & aluminis habent.
 Itaq cum puenas calentes aqua frigida ue
 nit. uicino sulforis calore contacta exan
 descit. Nec talis ab origine effluit. sed p
 mutatur dum uenit. Sulfur enim alumenq
 feruunt aquas. utraq materia. que
 materia igne plena. minimisq motibz
 incalescit.

DE MAKIS NOMINE. III.

Mare est. aquarum generalis collectio. Omnis
 enim congregatio aquarum siue falsas sint siue
 dulces. abusiue maria nuncupant. Iuxta
 illud. Et congregationes aquarum uocant
 maria. Proprie aut mare appellatur eo qd
 aquas eius amare sint. Aequor aut uocatur.
 quia equaliter sursum est. Et quauis aquas fluc
 tuantes uelut montes erigantur. sedatis.

rursus tempestatibus adaequantur. ab
 tatio enim maris diuersa est. Indiscreta
 tam dorsi eius equalitas. Ideo aut mare
 incrementum non capere cum omnia flumina
 omnes fontes recipiat. hanc causa est. Partem
 cum influentes undas ipsa magnitudo eius
 non sentiat. Deinde quod amara aqua dum
 ce fluentum consumat. uel quod ipse nullum
 multum aquarum ad se attrahant siue quod
 illud partem auferant uenti. partem sol
 exsiccat. Postremum. quod pocculta quedam
 terre foramina percolatur. & ad caput an
 num fontesq reuolutus recurrit. Alium
 aut certum esse colorem. sed pro qualitate
 torum mutari. Nam modo flauum eius.
 modo lutulentum. modo atrum.

DE OCEANO. III.

Oceanum greci & latini ideo nominant. eo
 quod in circuli modo ambiat orbem suum
 acceleratate eo quod citius currat. Item
 quia & celum purpureo colore. nunc. Oceanus
 quasi cianeus. Iste est qui in
 terrarum amplectitur. alternisq aestibus
 accedit atq recedit. Respirantibus enim in
 profundum uentis aut remouit maria aut
 resorbet. Quia a proximis regionibus di
 uersa uocabula sumpsit. ut gallicus. germanicus.
 sciticus. caspius. hircanus. athlanticus.
 gaditanus. Nam gaditanum fretum agadibus
 dictum. ubi primum ab oceano maris magis
 lumen aperitur. Unde & herculus cum gadibus
 puenisset. columnas ibi posuit. sperans illas
 esse orbis terrarum finem.

DE MERIDIE RANIO MAKI.

Mare magnum est. quod ab occasu ex oceano fluit
 & in meridie uergit. Deinde ad septentrionem
 tendit. Quod inde magnum appellatur. quia

cetera maria in cōparatione eius minora sunt.
 Ille est & mediterraneus qui p̄ mediā terrā
 usq; ad orientē p̄funditur. europā. & affricā.
 asiāq; determinans. Cuius prīmę partis
 finis in hispanis p̄funditur. Hibericus & bal
 earicus appellatur. deinde gallicus qui
 narbonensē p̄uentia adluit. Mox ligusti
 cus. qui iuxta genuā urbem est proximus.
 Est hęc tyrrheneus qui italiā adtingit. quē
 greci ionium. itali inferum uocant. Inde sic
 lus. qui asicilia usq; ad eretā uadit. Deinde
 creticus qui in phamphiliā & egyptū p̄ten
 dit. Inde eldes pontus qui in septentrionē
 torquens anfractib; magnus iuxta gre
 cias & iliricum in angustiis septē stadiorū
 stringitur. quo xerses ponte nauibus fac
 to in greciā cōmeauit. Ibi est abidos inde
 diffusus equore patenti. rursus stringitur
 & facit p̄ pontidē. qui mox in quingentos
 passus coartatur. fitq; bos forus tratus.
 qđ aruis copias transportauit. Inde pon
 ticus sinus amplissimus at ergo meotidis
 paludis. Quod mare ex multitudine flu
 minū dulcius quā cetera. nebulosūq; & bre
 uius. Unde hoc pontū uocatū. qđ sit breuis.
 atq; eo preter focas & tinnos atq; delfinos.
 alias beluas maiores n̄ patitur. Sic autē
 terra dū una sit p̄ diuersis locis uarus
 appellat uocabulis. ita & p̄ regionibus
 hoc mare magnū diuersis nominibus
 nuncupatur. Nam hibericū & asiaticū
 aprouentus dictū. Ab insulis balcaricum.
 siculū. creticū. cypriū. egeum. carpatū.
 Nam inter tenedum. & chium. saxū est in
 mare potius quā insula. Qđ uisentib; p̄cul
 capre simile creditur. quā greci ega nun
 cupant. Unde egeū mare ē dictū. Sic &

carpatū mare inter egyptum & erodum.
 ab insula carpato illic posita. agentib;.
 Gallicū ausoniū. dalmatiū. libusticū. Ab op
 pidis argolicū. corinthiū. tyrrum. adria
 ticū. Nam adriaq; dā ciuitas illi cō mari
 p̄xima fuit. quę adriatico mari nomē
 dedit. A positione celi. ut superū & inferū.
 Quod sit oriens superior. occidentis inferior.
 Est autē tuscum & adriaticū a memoria
 regis. ut ionium. Io quippe rex fuit grecis.
 Unde iones athenienses. Hoc mare & terre
 nū dictū. siue qđ tusciā adluit id est
 tyrreniā. siue atinens nautis qui se in
 hoc mare p̄cipitauer. Et sciendū ionū
 sinū ē immensū. ab ionia usq; ad siciliā.
 Et thuius partes ē adriaticū. achaicū. & epi
 roticū. amorib; accolarū eusinus ac senus
 ante appellatus a casib; hominū qui de
 cider in mari. ut eldes pontū. ycarū. myr
 teū. Nam myrteū mare dictū amyrtili
 lapsu. qđ illic abenomao p̄cipitatus sit.
 Icarus uero cretensis ut fabulę ferunt
 altiora petens pinnis solis calore solutis.
 mari in quo cecidit nomen inposuit.
 Et rixus quoq; cū elle sorore sua fugiens
 insidias nouercales. conscendit nauem
 signū arietis habentē qua liberatus est.
 Elles autē soror eius p̄pressa naufragium.
 decidit in mari. & mortua eldes ponto
 mari nomē dedit ab ordine fluenti p̄ pon
 tidis. Nam dictū p̄ pontū. quia pontum
 deuenit. Idem & a transitu uel angustis
 meatib; boum. bos forus. Egyptus autē
 pelagus asię datur. gallicus europę.
 affricus libię. His ut quęq; p̄xima sunt
 uener in partes. Pelagus autē ē latitudo
 maris sine latore & portu. Greco nomine

apertu plagia hoc est alacritudine dictus.
Unde & plagia eo qd sunt importuosa.

DE SINIBUS MARIS VI

Sinus dicuntur maiores recessus maris. Item mari magno ionids in oceano caspias in dictus persicus arabicus qui & mare rubrum qui oceano adscribitur. Rubrum aut mare uocatur eo qd sit rufus undis infectum itam talem naturam habet quale uidetur ostendere. sed uicinis litoribus utriusque uirges aque inflectitur quia omnis terra que circa est stat pellago rubra est & sanguineo coloris proxima. Ideoque inde murem acutissimum excernitur & alii colores quibus pictura uariatur. Ego cum terra hanc habeat naturam fluctibus subinde diluitur & quicquid harum est in colore cadit. Ob hoc & iam in his litoribus gemme rubre inueniuntur. Lapillus enim eiusmodi humo inuolutus cum inter arenas attritus est & terre colorem habet & maris. Hoc mare in duos sinus scinditur. Ex his qui ab oriente est persicus appellatur quia ora illius perse inhabitant. Alter uero arabicus dicitur qd sit circa arabiam.

DE ESTIBUS ET FRETIS VII

Aestus ad oceanum pertinet fretus ad utrumque mare. Nam aestus est maris accessus uel recessus id est inquietudo. Unde & estuaria propter mare uicissim tam accedet quam recedet. Fretum autem appellatur qd ibi semper mare ferueat. Nam fretum est angustum & quasi feruens mare ab undarum feruore nominatum ut gaditani uel siculi. Nam freta dicta uarro ait quasi feruida id est feruentia & motu feruoris habentia. Fretum sicilię qd

regium dicit salustius tali ex causa uocari scripsit. Dicitur talis olim siciliam conuulsum fuisse & dum esset una tellus medius spatium aut per humilitatem abruptum est aut per angustiam scissum & inde regium nominatum quia grece abruptum hoc nomine nuncupatur. Est autem artissimum & multum spatium sicilia ab italica diuidens. Fabulosis infame monstris cuius hinc inde scilla & caribdis ostenditur. Scilla a calore saxum mari imminens appellatur. Simile celebratę forme procul uisentibus & monstruosa specie fabule illi dederunt quasi formam hominis capitibus succinctoribus. Quia conlasi ibi fluctus latrant uidentur exprimere. Caribdis dicta qd gurgitibus occultis naues absorbeat. Est enim mare uerticosum & inde ibi lauantur naufragia profundo emergunt. Tunc autem inde erigit fluctus & iter absorbet. Nam accipit aquas ut uomat uomit ut sursum accipiat. Syrtes sunt arenosa uimaria loca. Syrtes autem salustius attractu uocari dicit qd omnia ad se trahant & adpropinquanti uadoso mari hereant. He autem admare egyptium uicinis sunt & pariter admodum citi. Vada uero sunt propter uimaria in fluminibus homines uel animalia pedibus uadunt. Que uirgilius breuia appellat greci braccia.

DE LACIBUS ET STAGNIBUS VIII

Sunt autem & quedam maria que in se miscuntur oceani fluctibus aut mari magno & dicuntur lacus & stagna. Lacus est receptaculum in quo aqua retinetur nec miscetur fluminibus. Vnde lacus salinus in lacu benacus & larius & ceteri quos greci lymne

id est stagnus uocant. Nam fontes labunt
 influunt. flumina infreta discurrunt. Lacus
 stat in loco nec pfluit. Et dictus lacus quasi
 aque locus. Lacus affalti. idem & mare mor-
 tuum uocatur. propter quod nihil gignit uiuum.
 nihil recipit ex genere uiuentium. Nam neque
 pisces habet neque adsuetas aquas & letas mer-
 gendi usu patitur aues. Sed & quaecumque uiuentia
 mergenda temptauerit. quacumque arte demer-
 sa statim resiliunt. Et quauis uehementer in-
 lisa. confestim exsurgunt. Sed neque uentis mo-
 uentur resistente turbulibus bitumine quo
 aqua omnis stagnatur. neque navigationis pa-
 tiens est. quia omnia uita carentia in profundum
 merguntur. Nam materia ulla sustinet. nisi
 qui bitumine illustratur. Lucerna accensa
 ferunt super natare. extincto demergi lumine.
 Et mare salinarum dicitur. siue lacus affaltum.
 id est bituminus. & est in uideā inter hiericho &
 Zairan. Longitudo eius usque ad zairan arabie
 dirigit. stadiis septingentis octoginta. Latitu-
 do. stadiis centum quinquaginta usque ad uenia
 sodomorum. Lacus tyberiadis ab oppido tybe-
 riadi uocatur. quod quondam herodes in honore
 tyberii cesaris condidit. Est autem in uideā omnibus
 lacis salubrior. & ad sanitatem corporum quod am-
 modo efficacior. Circum stadia genesar lacus
 amplissimus in uideā longitudine centum qua-
 draginta extenditur stadiis. latitudine qua-
 draginta diffundit. crispantibus aquis aura non
 uentis sed de ipso sibi ^{ex se creant} excreant. Unde & gene-
 sar dicitur greco uocabulo. quasi generans
 sibi auram. Denique per diffusionem spatia lacus
 frequentibus auris spirantibus agitur. Unde
 & purior auster eius. & ad potandum dulcis &
 abilis. Venacius lacus italicus uenetia de quo
 fluuius nascitur muntius. qui lacus magnitu-

dine sui tempestates imitatur. Maris / lucernis
 & auernis. lacus campanie sunt. Lucernis
 autem dictus. quia olim propter copiam piscium
 uestigia magna prestabat. Auernis autem
 lacus uocatur. quod aues ibi super uolare non pos-
 sunt. Nam antea siluarum densitate sic am-
 biebatur. ut exalantes inde per angustias
 aque sulphoree odor grauissimus superuo-
 lantes aues altu suo necaret. Quam rem au-
 gustus cesar intellegens. deiecit siluam expes-
 tilentibus amoena reddidit loca. Lacus autem
 idem stagnus. ubi immensa aqua conuenit.
 Nam dictum est stagnum. ab eo quod illic aqua stet
 nec decurrat. **HOMINIBUS.**

DE ABYSSO ET LIQUORIS AQUARUM

Abysus profunditas est aquarum impenetrabilis.
 siue spelunice aquarum latentium quibus
 fontes & flumina preceunt. uel quae occulte
 subter eunt. Unde & abysus dicitur. Nam omnes
 aquae siue torrentes & occultas uenas ad ma-
 tricem abyssum reuertuntur. Fluctus dicitur. quod
 flatibus fiat. Ventorum enim impulsu. agitatae
 aquae fluctuant. Aqua est statua. & sine mo-
 tu equalis. Unda uero. eminent liquor. qui
 semper in motu est. Lucretius. erias undas. id est
 motus & corpus illud quod refluctuat. Nam
 nec unda per se aqua est. sed aqua in motu
 quodam & agitatione quasi abeundo unda
 uocata. Latex proprie liquor fontis est. fide
 ra latex. quod in uenis terrae lateat. Gutta est.
 quae stat. Stilla quae cadit. Hinc est stillicidium
 quasi stilla cadens. Stille enim grecum est. id est
 gutta. Inde fit diminutiuum. ut dicamus
 stilla. Dum autem stat aut pendet de tectis
 uel arboribus. quasi glutinosa gutta est.
 Dum ceciderit. stilla est. Spuma dicta. ab eo
 quod spuat. Sordes enim sunt undarum.

Unde & mustū & eaquē coquunt. spuma pur-
gantur. Hinc & sputum.

De Fluminibus

LVIIIS.

Fluuius pennis aquarū decursus afluendo
ppetum dictus. Proprie autē flumen ipsa
aqua. fluuius cuius aqua. Prior autē flumen
quā fluuius. Id est prior aqua quā decursus.
Duo sunt autē fluminū genera. Unū torrens.
alterū uiuum. De quo uirgilius. Tunc flumine
uiuo abluero. Torrens ē aqua impetu. Dictus
autē torrens qui ab siccitate torrescit. id est
arescit. De quo lameo uapore torrens torret.
Cui greci ab hieri dederunt. nos abestate. illi

atempore quo succrescit. **A**. **tos** qd
a tempore quo siccat. Amnis. fluuius est ne-
morea ac fiendibus. — redimatus. Rex ipsa
amoenitate amnis uocatus. **D**e cur-
sus pprie finis cursus. siue aquarū sit seu
quarūlibet. **R**iuus dicti. qd diruuntur ad
irrigandū. id est ad inducendū aquas in agris.
Nam irrigare inducere. est. **S**urgens
pprie locus altus in flumine. Puteus est locus
ind. **S**essus ex quo auritur aqua.
apotatione dictus. Fons caput

aquę nascentis quasi aquas fundens. Quidā autē
Fluminum proprius ex causis nomina
acceper. Ex quibus nonnulli — notandi
sunt. qui in hystoria celebres memorantur.

Geon fluuius de paradiso exiens. atq; uniuersā
ethiopiam cingens. uocatus hoc nomine.
qd incremento sue exundationis terrā egyp-
ti irrigat. Ge enī grece. latine terram
significat. Hic apud aegyptios nilus uocat.
propt̄ lunum quē **trahit** — rat qui efficit
fecunditatē. Unde & nilus dictus est. quasi
neama in adion. Nam antea nilus latini
melo dixer. Apparet autē in nile lacu. de

quo in meridie uersus **conspicitur** ^{ab} egyp-
ti ubi aquilonis flatibus repercutitur. aquis retro

lucantibus. — intumescit. & exunda-

tionē egyp-^{ti} facit. Ganges fluuius quē
phryson scā scriptura cognominat. exiens
de paradiso. pergit ad indię regiones. Dicitur
autē phryson — id est caterva. quia dec-

fluminibus magnis sibi adiunctis cōpletur &
efficitur unus. Ganges autē uocatus a rege

Ig & sup oriente terras erumpere. Tigris fluuius

mesopotamie de paradiso exiens. & pergit
contra assyrios. & post multos circuitus in mare

mortuū influens. Vocati sunt autē hoc nomi-
ne. ppter uelocitatē instar bestie. nūm p-
tate currentis. **E**ufrates fluuius mesopotamie

de paradiso exiens. copiosissimus geminis. qui
p mediam babiloniā influit. Hic asrugibus

ut ab ubertate nomen accepit. Nam hebreice
eufrata fertilitas interpretatur. Mesopotamia

enī in quibusdā locis ita irrigat. sic nilus alex-
andriā. Salustius autē auctor certissimus asserit

tigrim & eufraten uno fonte manare in arme-
nia. qui p diuersa euntes longius diuidunt.

spatio medio relicto multorū milium. Quē
tam terra quę ab ipsis ambitur. mesopota-

mia dicit. Ex quo hieronimus annū aduertit
aliter de paradisi fluminibus intellegendum.

Indus fluuius orientis qui rubro mare accipit.

Sta spes fuit medorū rex antiquissimus ex quo
amnis orientis nom accepit qui nunc idaspis
dicit. De quo lucanus. Quidū sit fluuius per
sarū. dicit tam contra orientē decurrere.

Bactrus fluuius orientis ē ab acero rege uo-
catus fertur. aquo & bactriani. & urbs corū.

Coaspis psarum fluuius uocatus corū lingua.
qd mirā aquę dulcedinē habet. adeo ut

frato

con. qd et nilus
dicit.

e. gre. lat. tra.

persia regis quidam inter ripas persidis fluct
 sibi ex eo pocula uindictarunt. Ex hoc amne
 quidam cignū cilię fluitum delibari existi
 mant. Araxis amnis armenię. qui ab uno
 monte cū eufrate diuersa specie oritur.
 dictus qđ rapacitate cuncta pstermet. Unde
 & cū alexander cū transgredi uellet. ponte
 fabricato tanta ui inundauit. ut pontem
 dirueret. hic breuius inter uallis ad eufratē
 us ortum caput tollit. ac deinde caspiū
 fertur in mare. Fluuus syrie qui uocat
 orientis. iuxta antiochie muros decurrens.
 qui a solis ortu oriens. nō longe ab urbe
 mare conditur. Quē de originis sui trac
 tu orientē ueteres latina appellauerunt.
 cuius fluentis ex ipso impetu frigidioribus.
 & zephyris assidue ibi spirantibus tota cui
 tas momentis prope omnibus refrigeratur.
 Iordanus uideę fluuus ad uobis fontibus no
 minat. Quorū alter uocat ior. alter dan.
 Hic igitur pcul ase distantibus. in unū aluueū
 federatis. iordanus deinceps appellatur.
 nascitur autē sibilano monte. & diuidit in
 deam & arabiam. Qui p multos circuitus iux
 ta hiericho in mare mortuū influit. Hic
 cauescas montibus fusus. cū pluribus aliis
 in eufratē se precipitat mare. Unde & nuncupat;
 Cignus amnis cilię. a tauro monte pgređiens.
 miram aquarū habens suauitatē. & quia
 quicquid candidū est. cignū gentili lingua
 pferi dicunt. Unde anni huic nom datū.
 quia autumno & aestate quando nubes
 soluiunt. tumescit. Reliquis anni tempo
 ribus tenuis est & quietus. Illas fluuus asie.
 arenas aureas trahens. De quo uirgilius. pactu
 lusq; irrigat auro. Quē paupato fluore
 alter crisoroam uocant. Hermus fluuus

asie qui finimos secat. campos. & ipse
 fluctibus aureis & are. nis plenis.
 aquo & sinurna uocata est. Meander am
 nis asie flexuosus. qui recurrentibus ripis
 inter eariam & loniam precipitat in sinum.
 qui miletū diuidit & prienā. Meander autē
 uocatus. qđ sit flexuosus. & nūquā currat.
 rectus. De quo ouidius. Curuis ludit meander
 mundis. Tanais fuit rex scytharum primus.
 aquo tanais fertur fluuus nuncupatus.
 qui ex riuicis siluis ueniens dirigit europa
 ab asia. inter duas mundi partes medius
 currens. atq; in pontū fluens. Inacus acade
 amnis argolicos irrigans campos. quē rex
 inacus ase nominauit. qui ex ordiū argue
 genti primus dedit. Ibi & erimantus aberi
 marito monte dimissus. Padus italis fluuus
 a uagis alpium fusus. ex tribus fontibus oritur.
 ex quibus unū uocabulo est padus. qđ diffusus
 in modū stagni annem sinu digerit. aquo
 & padus ē nuncupatus. Hic agreis eridanus
 cognominat. aberidano solis filio. quē seton
 te dicunt. qui fulmine percussus in eodē flu
 uio delectus est. & extinctus. Augetur autē ex ortu
 canis liquecentibus nubibus. & cū accessione
 triginta fluminū circa rauennā in adriaticū
 mare deferitur. Tiberis italis fluuus atibe
 rino rege albanorū. dicitur appellatus. qui in
 hunc fluminem cecidit. & de exitu suo nom
 dedit. Nam ante alba antiquū nom aco
 lore habuit. qđ nubibus albus sit. Ipse est
 autē tiberis qui & triberis. Sed tiberis in coti
 dianio sermone. tybris uersus dicit. Danu
 bus germanię fluuus uocari fertur a uuiū
 copia. quibus magis augetur. Iste ē qui in eu
 ropā plus omnibus habet famā. Idem & ster.
 quia dū p innumeras si uadit

ARAXIS.

Meander.

Tanais.

Inacus.

Erimantus.

PADUS.

JORDANIS.

Tiberis.

DANUBIUS.

gentes. mu
fibi ambi
tat & nom. & maiores
endo colligit uires.

Oritur germanus uigis & occidentalibus partibus
barbaris. pergens contra orientem. sexaginta
mille fluuios recipit. Septem ostia in pontum
influit. Ararum fluuius germanie. de quo
uergilius. Aut ararum partus bibit. Rodanus
gallie fluuius. ab oppido cognominatus.
que coloni rodiorum locauerunt. qui rapi
do concitus cursu tyrrheni sequoris freta
seindens. nō modicum sepe nauigantium facit
periculum. dū inter se maris fluctus & amnis
fluenta decertant. Rhenus a rodani societa
te fertur uocatus. qm̄ cū eodē ex una pun
tia oritur. Isti autē germanie fluuius inter
tres europę maximis fluuius computatus.
qui augo alpium usq; in oceanum profunda cur
sus suos dirigit. Iberus amnis qui qōdam
totius spanie nom̄ dedit. Mincus fluuius cal
licie nom̄ a colore pigmenti sumpsit. qui
in eo plurimus inuenitur. Durus agreis
quasi doricus stagnū fluuiū cartago spanie
nuncupauit. ex qua ortus pcedit. Fluuius
arenis auriferis copiosus. & ab hoc ceteris flu
uiis spaniarū platus. Betis fluuius qui & be
tice pūntis nom̄ dedit. De quo martialis.
Betis oliuifera cinem redūntē corona aurea
qui nitidis uellera tinguis aquis. fo qd̄ ibi
lang pulchro colore tinguntur. Betis autē
dictus. eo qd̄ humili solo decurrat. Bti enī
greci humile uel mersū uocant. Quedam
autē flumina in diluuiis soluta mole terra
rū pelusa sunt. Quedā uero que n̄ erant.
abissi tunc ruptis meatibus eruperunt.

DE DILUVIIS. XI.

Diluuiū dictū. qd̄ aquarū clade om̄a que
mundauerit delet. Prīmū diluuiū extitit

sub noe. quando hominū sceleribus offensus
omnipotens. toto corde coniecto delectis cur
tis. unū spatium celi fuit ac pel agi. Cuius
inditū actenus uidemus in lapidibus. quos
uicinis montibus concis & ostreis congre
gatis. sepe & cū cauatos aquis uisere solent.
Secundū diluuiū fuit machaia. iacob patri
archę & oiggi temporibus
qui eleusine conditor & rex fuit. nomenq;
loco & tempore dedit. Tertiū diluuiū in
tessalia moysi uel amfictioni temporibus
fuit. qui tertius post ciceropē regnauit.
Cuius temporibus aquarū diluuiis maiore
parte populorū tessalie absumpsit pre
fuga montium liberatis. maxime in monte
parnaſo. incunus circuitu deucalion tunc
regno potiebat. Qui tunc ad se ratibus
confugientes susceptos. p gemina parnaſi
iuga fouit & aluit. A quo ppter ea genus
hominū grecorū fabule ex lapidibus repa
ratū ferunt ab eo. propt̄ hominū insitam
artis duritiā. Sed & flumina cū insolitis
aucta umbribus ultra consuetudinē uel diu
turnitate uel magnitudine redundant.
multaq; pſternunt. & ipsa diluuiū dicunt.
Sciendū autē flumina cū supra modū cres
cunt. n̄ tantū ad pſens inferre damna.
sed & iam & aliqua significare futura.

DE DILUVIIS. QUO SUPRA

- I De terra.
- II De orbe.
- III De asia & partibus eius.
- IIII De europa & partibus eius.
- V De libia & partibus eius.
- VI De insulis & p̄muntoribus.
- VII De montibus ceterisq; locorū uocabulis.
- VIII De inferioribus terre.

RARIM.

ODANVS.

ENVS.

B DEVCALIONIS.

BERVS.

INEVS.

diluvii.

me arabia. Eodem non babylonica. regionis ca-
put babylon urbs est aquo & nuncupatur.
tam nobilis ut caldea & assyria & mesopotamia
nomen aliquando transierunt.
Arabia appellata. id est sacra. Hoc enim signifi-
cari interpretatur. eo quod sit regio turisera
odores creans. Hinc eam greci eodem non nostri
beatam nominaverunt. In cuius altibus & myrra
& cinnamum puenit. Ibi nascitur aurum senex.
sardonyx gemma & iris. molocides & pectorota
ibi uiuent. Ipsa est saba appellata. a filio eius
nuncupatus est saba. Hec autem angusto
tractu ad orientem uersus ad persicum
sinum extenditur. Cuius septentrionalia
caldea claudit. occasum sinus arabicus.
Syria. frus quidam phibetur indigena a suo
uocabulo nuncupasse. Hec ab oriente flu-
uis eufrate. ab occasu mari nostro & egypto
terminatur. Tangens a septentrione arme-
nia & cappadocia. meridie finem arabicum.
Situs eius porrectus immensa longitu-
dine. in lato angustior. Habet autem in se punitas
commagenam. feniciam & palestina. Cuius pars
est iudea absque sarracenos & nabatenos. Con-
magenam prima punitia syrie. uocabulo
commage urbis nuncupata. que condam
ibi metropolis habebat. Huius est septentrio
ne abortu mesopotamiam. meridie syriam.
ab occasu mare magnam. Fenix cadmi frater
detebis egyptiorum in syria profectus apud
sidonem regnauit. eamque punitiam ex suo
nomine feniceam appellauit. Ipsa est ubi
est tyrus ad quem esaias loquitur. Habet autem
aboriente arabiam. meridie mare rubrum.
palestina punitia philistin urbem metro-
polim habuit. que nunc dicitur ascalon.
ex qua ciuitate omnis circa eam regio pales-

tina est nuncupata. Huius ab oriente mare
rubrum occurrit. meridiano latere iudea
excipitur. a septentrionali plaga tyriorum
finibus clauditur. ab occasu egyptio limite
terminatur. Iudea regio palestine ex nomi-
ne iudee appellata. ex cuius tribu reges habuit.
Hec prius canaan dicta a filio cham. siue a de-
cem cananensium gentibus quibus expulsis eadem
terram iudei possiderunt. Initium longitudinis
eius a uico arsa usque ad uicem iuliam porri-
git. In quo iudeorum pariter ac tyriorum comu-
nis habitatio est. Latitudo autem eius a monte
libani usque ad iherosolym lacum extenditur.
In medio autem iudee ciuitas iherosolyma est.
quasi umbilicus regionis totius. Terra uariarum
opum diues. frugibus fertilis. aquis inlustris.
opima balsamis. Vnde secundum clementorum
gratia estimauerunt iudei eam promissam
patribus. terram fluentem melle & lac. cum hinc
illis de resurrectionis prerogativa pollice-
retur. Samaria regio palestine ab hippido
quodam nomine accepit que uocabatur samaria.
Ciuitas condan regalis uisibilis que nunc nomine
sabatia nuncupatur. Hec regio inter iudeam
& galileam media iacet. incipiens a uico cui
nomen est eleas. desitens in terra hac rabat. Situs
eius natura consimilis nec ullo differens a iudea.
Galilea regio palestine uocata quod gignat can-
didiores homines quam palestina. Hec autem
duplex est. superior & inferior. sibi tamen
conexae syrie fenice adherentes. Terra earum
opima & ferax. & fructibus satis secunda. Pen-
tapolim regio in confinio arabie & palestine
sitae dicta a quinque ciuitatibus impiorum que
celesti igne consumptae sunt. Terra amplius
ab iherosolymis olim uberrima. nunc autem de-
serta atque exusta. Nam per scelere incolarum

110
de celo descendit ignis qui regionē illā inci-
neres aeternos dissoluit. Cuius umbra quēdā
& species & fauillis & marboribz ipsis & iam
adhuc uidetur. Nascuntur enī ibi poma ui-
rentia substantia specie maturitatis ut eden-
di desiderū gignant. Si carpas fatescunt
ac resoluunt incinerem. fumumq; exalant
quasi adhuc ardeant. Nabathea regio.
anabeth filio ismael nuncupata. lacet autē
inter uideam & arabiam. & surgens ab eu-
frate in mare rubrū porrigit. & est pars
arabie. *Egyptus* qui prius eria dicebatur.
ab egypto danai fratre postea ibi regnan-
te nomen accepit. Hec ab oriente syrie.
arubro mari conuincta. ab occasu libiam
habet. a septentrione mare magnū. a me-
ridie uero intorsus recedit pertendens usq;
ad ethiopas. Regio celi umbribz insueta &
pluuiarū ignara. nulus solus eam circūfluens
irrigat & inundatione sua fecundat. Vnde
& ferax frugibz. multam partē terrarum
frumento alit. Ceterorū quoq; negotiorū
adeo copiosa ut impleat necessarius mercibz
& iam orbem terrarū. huius egypti canopea
acan ope menelai gubernatore. sepulto
in ea insula que libie principū & ostium
nile facit. Seres oppidum orientis. a quo
& gens sericum & regio nuncupata ē. Hec
absentico oceano & mari caspio ad oceanū
orientalē inflectitur. nobilibz frondibz
fertilis. equi uel reda decerpunt. que ce-
terarū gentiū seres ad usum uestium uen-
dunt. Bactrie regioni p prius amnis bac-
tros uocabulū dedit. patre huius que pe-
ne sunt p pane uigis ambiuntur. Que
aduersę sunt indi flumini fontibz terminant.
reliquā includit oceanus pluuias mittit.

bactria forti prosimos camelos nūquā ad-
terentes pedes. Scythia sic & gothia ama-
gog filio iafeth fertur cognominata.
cui terra olim ingens fuit. Nam aborien-
te india septentrione p paludes meotides.
inter danubiū & oceanū usq; ad germani-
fines porrigebat. Postea uero minor ef-
fecta. ad extra orientis parte qua oceanus
sericus tendit usq; ad mare caspiū qd ē
ab occasu. dehinc ad meridiē usq; ad oce-
anū deducta est. Cui subiacet irania.
ab occasu. habentes pariter gentes multas
ppter terrarū infecunditatē late uagan-
tes. ex quibz quēdā agros incolunt. quēdā
portentuosę ac truces carnibz humanis &
eorū sanguine uiuunt. Scythie plures terre
sunt locupletes. inhabitabiles tam plures.
Nam dum in plerisq; locis aurū & gemmas afflu-
ant. trifolorum in mate accessus hominum
rarus est. *Hyrcanis* autē optinens hec pars
est. ciancus quoq; lapis & cristallus purissi-
mus scythie est. Habet & flumina magna.
oscorū. sasidem. atq; araxen. *Hyrcania* dicta
a silua hyrcana. que scythie subiacet. Habet
ab oriente mare caspiū. a meridie armenia.
a septentrione albania. ab occasu hyrcania.
Est autē siluis aspera copiosa. immanibz feris.
tigribus panterisq; & pardis. De qua uirgilius
Hyrcanęq; admorunt ubera tigres. Albania
a colore populi nuncupata. eo qd albo
crine nascantur. Hec ab oriente sub mare
caspiū surgens. pora oceanū septentrionalē
usq; ad meotides paludes pdeserta & uiculis
ta extenditur. Hinc terre canes ingentes
sunt. tanq; feratis ut tauros p mare leo-
nes perimant. Armenia nuncupata ab
armeno iasonis tessali comite. qd ammisso

rege iasone collecta multitudine eiusque pas-
sim uagabatur carmenia cepit. & ex suo
nomine nuncupauit. Sita est autem inter
taurū & caucasū. capadocię usque ad caspiū
mare protensa. habens a septentrione ce-
raunos montes. ex cuius collibus tigris flu-
uius nascit. & in cuius montibus arca post
diluuiū sedisse phibetur. Duplex ē autē
armenia superior & inferior. sic duę pan-
nonię. Yberia regiō asię est prope
pontū armenię iuncta. In hac erbe-
re ture utiles nascuntur. Capadocia
urbis propria nominauit. Hęc incapite
frigie sita. ab oriente armenia tangit.
ab occasu asiam minorem. ab aquilone ma-
re cimeriū & themis cirus campos. quos
ab uere amazones. meridie uero taurum
montē. cui subiacet cilitia & ysauria usque
adelisium qui expectat contra insulam
cyprū. Terra eius ante alias
nutrix equorū. abs annis p. eam
fluit. qui condam lidie regna disuicit
operis. Asia minor. ab oriente cappadocia
cingitur. ab aliis partibus undique mari cir-
cundat. Nam a septentrione pontū cusi-
nū habet. ab occasu p. pontidem. meridie
ægei p. tium mare. habet p. uentias. bithi-
niam. frigiam. galatiam. lidiam. cariam.
pamphiliam. hyrsauriam. litiam. atque cili-
ciam. Prima asię minoris bithinia u. ponti
exordio ad partem solis orientis aduersa
tracie iacet. multis antea nominibus appel-
lata. Nam prius hebracia dicta. deinde mug-
donia. mox ab iano rege bethunia nuncu-
pata. ipsa est & maior frigia. Nicomedia
urbis in ea est. ubi anibal fugiens ueneni
haustu animā expirauit. Galatia dicta

ap. q. d. gallorū g. d. b. s. a. quib. extitit occu-
para. Hanc galli in auxilium arege bethunia
uocati. regnū cū eo parā uictoria diuiser-
siq. inde grecis admixti primū gallo greci.
nunc ex antiquo gallorū nomine galathę
dicunt. & eorū regio galatia nuncupatur.
Frigia dicta. afrigia esopi filia. Hęc & darda-
nia adardano iouis filio dicta. De quo ho-
merus ait. Quē primus genuit celesti iup-
piter arce. Hic enī pfectus decorincho cū
unatē primus uenit in frigia. Est autē regio
troadis supiecta ab aquilonis parte gallię.
ameridiana uicina est licaone. ab oriente
lydie adheret. ab occidente ellesponto mari
terminatur. Huius regio troia est. quā
ex suo nomine appellauit tros troianorū
rege ganymedis pater. Duę sunt autē frigie.
maior & minor. Maior frigia hyrsurnā
habet. minor uero ilium. licaoniam. cariam
hermus fluius discernit afrigia. Lydia
sedes antiqua regnorū. quā pactuli unda
extulit induitias torrentibus aureis. Hęc
ante amonia dicebat. Quę dum pbitate
duos fratres reges lydum & tyrenum ferre
nō posset. exorte tyrenus cū ingenti multi-
tudine profectus loca gallię occupauit.
& tyreniam nominauit. Lidia autē alido
regis fratre qui in p. uentia remanserat cog-
nominata est. Coniungit autē ab occidente
minoris frigie. ab ortu hyrsurnā urbem
habet. quā meles fluius euigat. cuius
campus pactulus & hermes circumflu-
uit arenis aureis ditissimū. Pamphilia hy-
sauria exitu loci phibetur cognominata.
quā undique aperta aurarū flatibus patet.
Metropolim urbē seleuciā habet. Cilitia
acilice quodā nomē traxit. quē ortum feruce

dicunt. Antiquiores ioue fuisse asserunt.
Plurima iacet campis recipiens. ab occiduo li-
tiam. meridie mare ificum. at ergo montis
tauri iuga. Hanc cigenus amnis intersecat.
Matrem urbium habet tarsum in ea & corricus
oppidum est. unde crocum plurimum & optumum
uenit spiramine flagrantior. & colore plus
auro. Licia nuncupata. quod ab oriente aduinc-
ta cilita hesit. Nam habet abortu cilitia.
Ab occasu & meridie mare a septentrione
cariam. ibi est mons conera quae nocturnus
estibus igne exalat. sic insicilia & tina & uesu-
lus in campania.

POST ASIAM AD EUROPA STILUM PERTINENS

Europa quippe agenoris regis libiae filia
fuit. quam iouis ab aethiopia raptam ereta
aduexit. & partem tertiam orbis ex eius nomi-
ne appellauit. Iste est autem agenor libiae filius.
& quia & libia id est aethiopia fortius cognomina-
ta. Unde & apparet prius accepisse uoca-
bulum. postea europa. Europa autem inter tria
parte orbis diuisa. incipit a flumine tanai.
descendens ab occasu per septentrionale ocea-
num usque infines hispaniae. Cuius pars orienta-
lis & meridiana a ponto consurgens. tota
mari magno coniungitur. & insula gadis finit.
Prima europa regio sita inferior. quae a moeti-
dis paludibus incipiens inter danubium & oceanum
septentrionale usque ad germaniam porrigitur.
Quae terra generaliter propter barbaras
gentes quibus inhabitatur barbara di-
citur. Cui pars prima alania est. quae ad meo-
tidis paludes pertingit. Post hanc datia ubi
& gotia. Deinde germania. ubi plurima
parte suum incolunt. Germania post sita
inferiore a danubio inter renum flumen ocea-

numque conclusa congit. a septentrione & oc-
casu oceano. abortu uero danubio. ameri-
die reno flumine dirimitur. Terra diues
uirum. ac populis numerosis & humanibus.
Unde & propter fecunditatem gignendorum
populorum germania dicta est. Gignit autem
frumina. quarum pennis nocte placent.
Bis fontes quoque feras & uros atque alces partem
Matit & gemmas cristallum & succinum. calu-
cum quoque uiride & ceramium
candidum. Dux sunt autem ger-
mae. superior iuxta septentrionale oceanum
inferior circa renum. Prouinciae autem quas
danubius ab barbarico ad mediterraneum
mare secludit. prima est missia. aethiopia pro-
uocata. Unde & aethiopes ceteris
horreum nuncupabant. Hae autem ab oriente
ostius danubii coniungitur. ab euro uero tractus
ameridie macedoniae. ab occasu istriae co-
pula. Post missiam autem pannonia
inde noricus ager frigidus & par-
tius fructuosus. Postquam reticus. frugibus
ferax. qui excipit galliam belgicam. Tracia
tyras iafeth filius ueniens nomen dedisse
prohibetur. Alii a scythia incolarum tracia
appellata dixerunt. Hinc ab oriente proposita
& urbs constantinopolis opposita est. A septen-
trione uero iter obtendit. meridie uero
egeum mari adheret. ab occasu macedonia
illi subiacet. Cuius regionem olim uesorum po-
pulus. messii. getae. sarmatae. scythae. & aliae
plurimae nationes incoluerunt. Ample enim idem
plurimas continuit gentes. Cuius flumen
tracia fundit. qui & iam gentes barbaras plurimas
tangit. Grecia agro rege uocata. qui ante
tam eam regionem regno incoluit. Sunt autem
pennae graeciae septem. quarum prima ab o-

cidentē dalmatia· vide ephirus· vide ladas·
 vide tessalia· vide macedonia· vide achaia·
 & dūg· in mari· creta & cydades· Illyricus autē
 generalit̄ omnis grecia ē· Dalmatia adelmi
 maxima eiusdē· puuntis ciuitate traxisse
 nomē estonatur· Adberet autē ab oriente
 macedonie· a septentrione· misie· ab occasu
 thrys terminat̄· a meridie uero adriatico sinu
 clauditur· Ephirus apirro acillis filio cogno
 minata· cuius pars caonia· quę ante molosia
 dicta ē· amoloso filio pyrri quē andromathā
 habuit· Sed postquā occisus est pyrrius orestis
 infidus· andromatham elenus suscepit· tenuit
 quę regnū prauigni qui successerat· pa
 tria comolosia dicta ē pars epyri quā elen
 postea a fratre caone quē inuenatu pigno
 ratiā dī occidisse· caoniā nominauit· quasi
 ad solatiū fr̄is extineri· Fladas dicta
 a rege· ellan adeo calonis & pilri filio·
 a quo & prius greci elenes nuncupati sūt·
 p̄sa est aetica terra atē prius dicta· Nam grāi
 quidā greci tē indigena fuit· ex cuius filia
 attis nomine attica terra uocata ē· Hęc int̄
 macedoniā & achaiam medio iacet· archa
 die a septentrionali parte coniuincta· ipsa
 ē & uera grecia· ubi fuit athenas ciuitas
 mater liberatum litterarū & philosophorū
 nutrit̄· qua nihil habuit grecia clariū
 atq; nobiliū· In ea ē & maratonicus campus·
 oppidione condā prelu cruentissimus·
 Fladas autē dūg sunt puuntis· boetia & pelo
 ponensis· Boetia autē dicta hac ex causa·
 cum cathemus agenoris filius europā soro
 rem a ioue raptam ex p̄cepto genitoris
 quereret nec repperiret· patris iram for
 midans confirmato animo elegit exiliū·
 Nam bouis forte conspexit secutus uestigia·

amplexus ē sedem ubi illa recubauerat· Sicq;
 locū denomine bouis boetiā nominauit·
 ubi & thebas urbē construxit· eadem esonia
 uocata· a fonte quodā appollonis & musis con
 serato qui in eadem boetia est· Peloponensis
 uero secunda pars elladis· apelope regnata
 atq; uocata· Tessalia· a tessalo rege cogno
 minata· quę ea meridiana plaga macedo
 nie coniuincta ē· cui atērgo pieria· multa
 intessalia flumina & oppida· inter quas p̄ci
 pue tessalonica & thebas· ubi olim ciuilia
 bella detruier· & ubi nat̄ sūt apollo & hercules·
 maior ille thebanus· Ibi ē & mons parnassus·
 condam apolloni consecratus· Tessalia patris
 acillis· & origo lapidorū fuit· De quib; fertur
 qd̄ hi primū equos frenis domuerunt· Vnde
 & centaurs dicti sunt· Intessalia primū solidi
 aurei facti sunt· domand orū quoq; equorū
 usus p̄mū repletus ē· Macedonie· in exordio
 abematio rege enatio nomē erat· Sed mace
 do· eucalionis maternus nepos postquā ibi
 accepit principatū mutauit uocabulum·
 macedoniāq; a suo nomine dixit· Est autē con
 finis ab oriente egeo mari· a meridie achaię·
 ab occasu dalmatie· a septentrione misie
 patrię alexandri magni· & regio aureis
 uenis ar· gentiq; opima· Lapidē quē peni
 ten uocant ista gigit· Mons olympus in ea ē·
 qui excellenti uertice tantus attollitur
 ut in eademine eius nec nubes nec uenti
 sentiantur· Achaia· ab aeco rege & urbs &
 puuntia appellata· Hęc pene insula est·
 Nam absq; septentrionali parte qua macedo
 nie iungit̄· undiq; septa est mari· Aborien
 te habet enī murtetū mare· ab eury reticiū·
 a meridie ionii· ab affrico & occasu cassio
 pas insulas· Asola septentrionali parte

macedonic uel ante tunc adiungit. Fluvius
caput ē urbs corinthus. grecie deus. Inacus
est achais. Fluvius Arcadiā uero situs
achais est. in platani solū inter ionū & ege-
nū mare exposita. quā arcas iouis & caliste
filius pelargus inductione redactus ex suo
nomine arcadiā nuncupauit. Ipsa ē & sci-
tionia ascitione. rege aquo & regnū sici-
norū ē ductū. Habet autē arcadia fluvium
magnum erimantū. abest quocūq; lapidē q̄
semel accensus nūquā exinguit. Candi-
dissime & iam merule ibi nascunt. Læce-
demonia pannonia. ab alpijs apenninis
ē nuncupata. quib; ab italia seceruntur.
Regno uero fortis & solo recta. Duobus satis
acribus fluvius drauo sauoq; uelata. Con-
iungit autē cū norico & retia. habens ab
orientē mysia. ab euro tria. ab affrico uero
appenninos habens. ab occasu galliam
belgicam. a septentrione danubii fontē.
uel lūmē qui germaniā galliamq; secer-
nit. Strymon iter amnis uocatur. qui eius
terrā influit. ipse est danubius. Habet
autē a septentrione pannoniā. italia
olim agreis appellata ē. Deinde are-
gis nomine saturnia. mox & latium
dicta. eo qd̄ idem saturnus a ioue sedib; suis
pulsus ibi latitauerit. postremo ab
italia siculorū rege ibi regnante italia
nuncupata ē. Cuius situs longitudine
amplius quā latitudine. ac circio meurū
extenditur. a meridie tyrreno mari.
ab aquilone adriatico clauditur. ab
occiduo alpiū uigis finitur. Terra
omnib; uireb; pulcherrima. soli ferti-
litate. pabuli ubertate. gratissimā ha-
bet. lacus uenacū. auernū atq; lucrinū

Auuius eridanū & tyberim & repentes son-
 tibz baians gignit gemmas serpitent. ligu-
 riū & corallū. Boam quoq; serpenti. lin-
 cem feram. & diomedias aues. Italia autē
 & hispania idcirco esperie dicte. qđ greci
 uespero stella nauigant. & animalia & his-
 pania que ad rationē discernunt. Aut
 enī esperiā solam dicis & significas italia.
 aut addis ultimā & significas hispania
 quia occidentis est finē. Tuscia pars
 italie. Umbria uero pars tuscie. Tuscia
 autē asfrequentia sacerorū & turis uocata
 ANOTU I I I I X I N. Umbria uero his-
 torie narrat. eo qđ tempore a quo celi
 dis ymbribus sup. fuderit. & ob hoc umbri-
 am grece cognominatā. Est enī in uigis
 apennini montis sita. in parte italie uera
 meridie. Etruria pars italie dicta qđ eius
 fines tendebant usq; ad ripam adri-
 tis. quasi antepocopor. Nam antepocor
 significat alterus. Oroifines uocatur.
 Rome enī fines ante unā tantū tyberis
 ripam tenebant. Alii & eturiam dictam
 aberusco principe putant. Idem & tyrr-
 enia at tyrreno l. diu fratre. qui ex or-
 cū populi parte demonia uenit ad italiam.
 Hec ē & tuscia. Sed tusciā dicere nō debent
 quia nusquā legimus. Tuscia autē asf-
 frequentia sacerdotū & turis dicta ē. ANO-
 TUVVET & ruspicinā. dicunt eē reperitā.
 A ppulia ubi brundisiū quā & colisse tuti-
 medem ducem condider. Campania
 habet terras genime anni atq; estate
 uernantes. Sol ibi mitis. grata temperat.
 aer purus & blandus. Gallia ac andore
 ppli nuncupata est. Gala enī grece
 lac dicit. Montes enī & rigor celi ab

ea parte solis ardore excludunt. quod sit in
candor corporum nunc colore. Hanc aborien
te alpium uiga tuentur. ab occasu oceanum
includit. ameridie. prupta quiriens.
a septentrione renu fluente atq. germa
nia. cui initium belgica fuit. Aquitania
est regio gleba. uberis ac pabulosa. & ad
usum animantium apta. Fluminibus quoque
& fontibus rigua. profusa duobus magnis reno
& rodano fluuiis. Belgis autem ciuitas est gal
lie. quo belgica prouincia dicta est. Cisal
pina. quia circa alpes. Transalpina. id est
trans alpes contra septentrionem. Recia uero.
quod sit iuxta renum. Aquitania autem ab obli
quis aquis liguri fluminis appellata. qui
ex plurima parte terminus eius est eamque
pene morbem cingit. Hispania prius
ab hisberu amne hisberia nuncupata. Postea
uero ab hispalo hispania cognominata
est. Ipsi est & uera esperia. quae post illa occi
dentali dicta. Sitae est autem inter affricam &
galliam. a septentrione quiriens montibus
clausa. a reliquis partibus undique
mari conclusa. Salubritate celi qualis.
omnium frugum generibus secunda. gemmarum
metallorumque copius ditissima. magna betis.
mureus. iberus. & tagus. aurum trahens ut
ut pactulos. habet prouincias sex. Tarracon
ensem. cartaginensem. lusitaniam. gallitiam.
beticam. & transfretanam in regione affricae
tingitaniam. Duae sunt autem hispaniae.
interior. quae in septentrionis plaga api
ruuo usque ad cartaginem porrigitur. Inter
rior. quae in meridie ac ethyberis usque ad
gaditanum fretum extenditur. Exterior autem &
ulterior dicta. quasi citra & ultra. Sed ci

tra quasi circa terras & ultra. uel quod ultima.
uel quod non sit post hanc ulla. hoc est alia terra.

DE LIBIA III.

Libia dicta. quod inde hyps flat. hoc est affri
cus. Alii autem epauum iouis filium qui
mensum in egipto. condidit. ex casu
uxore percasse filiam libiam. quae postea
in affrica regnum
possedit. cuius ex
nomine terra libia
est appellata. Affricam
autem nominata quidam inde existi
mant quasi apricam. quod sit aperto celo
uel soli. & sine errore frigoris. Alii dicunt
affricam appellari ab uno ex posteris abrahae
deceura. qui uocatus est asser. de quo super
meminimus. Incipit autem a sinibus egipti.
pergens iuxta meridiem. per ethiopiam usque
ad laniem montem. a septentrionali uero
uero parte mediterraneo mari conuinc
ta clauditur. & ingaditano fretu finitur.

Habens prouincias. libiam cyrenensem. penia
polim. tri polim. bizatiim. cartaginem. nu
midiam. mauritaniam sitifensem. mauritaniam
cesariensem. mauritaniam tingitaniam. Ecce
ca solis ardore. & ethiopiam. libia. cyre
nensis. in parte affricae prima est. ac cyrene
urbe metropolim quae est in eius finibus
nuncupata. Hinc ab oriente egiptus est.
ab occasu syries maiores & trogo dicitur. a sep
tentrione mare libium. ameridie. & ethio
pia & barbarorum uarie nationes. & solitu
dines inaccessibiles. quae & iam basiliscos
serpentes creant. Penapolis graeca lingua
aquinaque urbibus nuncupata. id est berro
nice. ceinria. appollonia. ptolomius &

113
& heronice a regionibus nominatæ sunt.
Est autem pentapolis libie cirenensis adiuncta.
& in eius finibus deputata. Tripolitana quoque
punctia greci lingua sua signant. Habet
aboriente syrtis maiores & trogoditas. a sep-
tentrione mare adriaticum. ab occasu bi-
zantium. a meridie getuli & gramantas usque
ad oceanum & ionici prædentes.
Bizacena regio ex duobus nobi-
lissimis oppidis nomen sortita
est. Ex quibus una adrometus
uocatur. Hæc sunt tria poli. Est pa-
tenus passuum ducenta uel amplius milia.
Fecunda oleis & glebis ita pinguis ut iacta
ibi semina incrementa pene centesimi frugis
renascantur. Heugis ubi cartago magna.
Ipsa est & uera affrica inter bizantium & nu-
midiam sita. a septentrione mari siculo
iuncta. & a meridie usque ad getulorum regio-
nem porrecta. Cuius proxima quoque frugi-
fera sunt. Interiora autem bestis & serpen-
tibus plena. atque onagris magnis in deser-
tu uagantibus. Getuli autem affricæ pars
mediterranea est. Numidia ab incolis pas-
sim uagantibus sic uocata. quod nullam certam
haberet sedem. Nam lingua eorum incerte
sedes & uage numida dicuntur. Incipit autem
a flumine ansiga. in zégitanum limitem
defluit. habens ab ortu syrtis minores.
a septentrione mare quod uidentur sardiniam.
ab occasu mauritaniam sitifensem. a meridie
& ethiopum gentes. Regio campis pinguis.
Vbi autem siluestris est. feras edocat. Vbi uigis
ardua. In quos & onagros pcreat. Ex quo & iam
mormore prædicatur quod numidicum dicitur.
Habet autem urbes præcipuas in pponem regio.

& rusicadam. Mauritania uocata. a colore
populorum. Greci enim nigrum mauron uocant.
Sic enim gallia acandore populi. ita mau-
ritania a nigrore nomen sortita est. Cuius
prima punctia mauritania sitifensis est.
quæ sitifi habuit oppidum. a quo & uoca-
bulum traxisse regio phibet. Mauritania
cesariensis colonie cesarea ciuitas fuit.
& nomen punctie ex ei datum. Utroque igitur
punctie sibi coniuicta ab oriente numi-
dia habent. a septentrione mare magnum
ab occasu flumen malua. a meridie mon-
tem atrisum qui discernit interfecundam
terram & arenas iacentes usque ad oceanum.
Mauritania tingitana. attingi metropolita-
na huius punctie ciuitate uocata est.
Hæc ultima affrica. exurgit a montibus
septem. habens ab oriente flumen malua
a septentrione fretum gaditanum. ab occa-
duo oceanum atlanticum. a meridie gauli
lites gentes. usque ad oceanum esperum peruenit.
Regio gignens feras simas. dracones & stru-
tiones. Olim & iam elephantis plena fuit.
quos sola nunc india parturit. Garaman-
tis regionis caput garamina oppidum
fuit. Est autem inter cirenensem & ethiopiam
ubi est fons qui regit calore diei & calet
frigore noctis. Ethiopia dicta a calore
pylorum. quod solis uicinitas torret. Denique
uim sideris prodeit hominum color. Est enim
ibi uigis æstus. Nam quicquid eius est sub me-
ridiano cardine est. Circa occidentum autem
montuosa est. arenosa in medium. Ad orientem
uero plagam deserta. Cui situs ab oc-
ciduo atlantis montis. ad orientem usque
egypti fines porrigitur. a meridie oceanum

septentrione nilo flumi
ne clauditur. Plurimas ha
bens gentes. diuerso uultu & monstruosa
specie. Ferarū quoq; & serpentū referta
ē multitudine. Illic quippe rinocerota
bestia & camelo pardus. Basiliscus. dracones
ingentes. ex quoq; cerebro gemme extrahūt.
Aquatus quoq; & crisopassus ibi reperiunt.
cinnamomū ibi colligitur. Dux sunt
autē & chiopie. Una circa ortum solis. alte
ra occasum in mauritania. Extra tres autē
partes orbis. quarta pars trans oceanum
interior est in meridie. quę ex solis ardore
incognita nobis ē. In cuius finib; antipodas
fabulose inhabitare pduntur. Proximo
autē spanie mauritania ē. Deinde numi
dia. Inde regio cartaginensis. postque
getulia accipimus. post & chiopiam. Inde
loca exusta solis ardorib; . Sciendū sane
qđ quedā punitie primū denomine auc
toris appellatę sunt. Postea aprountia
gentis nomē ē factū. Nam ab italo italia.
& cursū ab italia italus. Et sic utitur ip
sa nomina gentis quomodo fuit illud no
men auctoris. unde deriuatū est nomē pro
uuntie. Ex quo accidit ex uno homine no
minari & ciuitatē & gentē & regionem.
Prountie autē ex causa uocabulū acceper.
Prountie namq; gentiū qui ad reges aliō
ptinebant cū inuis suū romanū uincendo
redigerent. pcul positas regiones pui
nas appellauer. Patria autē uocata. qđ
cōmunis sit omnū qui in ea nati sunt.
Terra autē significari ut pdiximus elementum.
Terras uero singulas partes. Vt affrica.
italia. Eadem & loca. Nam loca & terre
spatia in orbe terrarū multas in se continet

punitias. Sic in corpore. locus ē pars ulla
multa in se continens membra. Sic & domus
multa in se habens cubicula. sic terra & loca.
dicunt terrarū spatia. quę partes sunt
punitie. sic in asia frigia. in gallia cetia.
in spania betica. Nam asia locus ē. pui
tia asie frigia. Troia regio frigie. ibi
ciuitas troie. Item regiones partes sunt p
uuntiarū quas uulgus conuentus uocat.
Sic in frigia troiam. sic in gallectia cantabriā
asturiam. A rectorib; autē regio nuncupata
est. Cuius partes territoria sunt. Territorium
autē uocatū quasi auritorium tritum bubus &
aratro. Antiqui enī sulco dicto & possessionū
& territorū limites designabant.

DE INSULIS ET PRO MONTU KLIS. VI.

Insule dicte qđ in solo sunt. id est in mari. Ex his
queque notissime. quas plurimi ueterū soller
ti studio indagauer. notanda sunt. Britannia
oceanū insula interfluso mari toto orbe di
uisa. auocabulo sue gentis cognominata.
Hec auersa galliarū parte a prospectu hispa
nie sita ē. Circuitus eius quadragies octies
septuaginta quinque milia. Multa & magna
flumina in ea. fontes calidi. metallorū larga
& uaria copia. Gagates lapis ibi plurimus &
margaritę. Tanatos insula oceanū freto galli
co abritania ē uario tenuis separata flum
taris campis & gleba uberi. Dicta autē tana
tos. a morte serpentū. quos dū ipsa nescia
asportata inde terra quoquo gentiū uecta
sit. angues ilico perimit. Tili ultima insula
oceanū. inter septentrionalē & occidentālē
plagā ultra britaniā. a sole nomē habet.
quia in ea estiuū solstitium sol facit & nul
lus ultra eadem dies. Vnde & pigrum & con
cretū ē eius mare. Orcades insule oceanū

117
intra britanniā posuit. numero triginta tres.
Quarū viginti desertę sunt. tredecim colunt.
Hisceotia idem & hibernia proxima britannię
insula. spatio terrarū angustior sed situ
fecundior. Hęc ab affrico in borea porrigitur.
Cuius partes priores hiberiā & cantabricum
oceanum intendunt. Unde & hibernia dicta.
Scotia autē. qđ absceotiorū gentibus colitur
appellata. Illic nulla anguis. avis rara. apis
nulla. adeo ut aduectos inde pulueres seu
lapillos si quis alibi sparserit. inter aluaria
examina fauos deserant. Gaddis insula in fi
nē betice prouincię sita. quę dirimit europā
ab affrica. in qua herculis columnę uisuntur.
& unde tyrenni maris faucibus oceani estus
immittitur. Est autē a continenti terra centū
uiginti passibus diuisa. quam tyri arubro
profecti mare occupantes lingua sua gad
dis idest sepem nominauer. pro qđ circum
septa sit mari. Nascentur in ea arbor similes
palme. cuius gummi insectū utrūq; ceruū
gemma reddit. Fortunatarū insule uocabulo
suo significans. omnia feret bona quasi feli
ces & beate fructu. Vbertate sua enī apie
natura p̄ciosarum poma siluarū parturiunt.
Fortuitis uerbis iuga collū uestiunt ad herba
rū uicē messis & olus uulgo ē. unde gentiliū
error & seculariū carmina poetarū ppter
soli fecunditate eas demesse paradysum
putauerunt. Sunc sunt autē in oceanū contra
leua mauritanie. occiduo p̄xime & inter se
interiecto mari discretę. Gorgades insule
oceani obuerse p̄muntorio qđ uocat esper
cerus. quas incoluer gorgonas femine alie
p̄nitate. usuto & aspero corpore. & echis
insule cognominate. Distant autē a continenti
terra. bidua nauigatione. Esperidū insule

uocate acuniate esperide.
quę sunt infines maurita
nie. Sunt enī ultra gorgadasie sub ath
lanteū litus. innumeros maris sitis. in quarū
ortis fingunt fabule draconē p̄uigilem. amra
mala seruante. Fertur enī ibi & mari estua
riū adeo sinuosis lateribus tortuosū. ut ui
sentibus locū lapsos agneo immiteat crasse
& argire insule inuidie oceano. sine adeo
secunde copia metallorū ut pleriq; eas au
reā sup̄ficiē & argenteā habere p̄diderint.
Unde & uocabula sortite sunt. Taprobane
insula indię subiacens aduentū ex quo oca
nus indicus incipit patens in longitudine
octingentis septuaginta & quinq; milibus
passuū. in latitudine sexcenta uiginti. &
milib; stadiorū. scinditur amni in fluo.
Tota margaritis repleta & gemmis. Pars ei
bestis & elefantis repleta ē. Partes uero
homines tenent. In hac insula dicuntur in
anno duas ēē estates. & duas hiemes. & his
florib; uernare locū. ut his insule indię
uiuens omni tempore. folia.
Huc usque insular. oceanus
Item insule quę ab ellesponto usq; ad gades
in mare magno sunt constitutę. Cyprus in
sula. acuniate cypro quę in ea ē nom acc
pit. Ipsa ē & bason ueneri c̄serata in carpa
tio mari uicina austro. famosa condam
diuitis & maxime aris. Ibi enī prima
metalli hui inuentio & utilitas fuit. Creta
grece pars ē. uingens contra peloponnesum.
Hęc prouīu a temperie celi. macaronneson
appellata ē. Deinde creta dicta acrete
quodā indigena quē auunt unū cure
tarū fuisse. a quib; uixit ibi abscondit
ē & mitruus. Est autē insula grece. inter

occasum longissimo tractu porrecta: a septentrione: grece ab euboy ab austro ab egyptiis undis perfusa. Fuit autem condam centum urbibus. Unde & hec antipodis dicta est. Prima iuxta & iam & sagittis claruit. prima iuxta iura finxit. Ique tres turmas prima docuit. Studium musicum ab ideis dactylis in ea ceptum. catix copiosa. ceruis eget. lupos & vulpes aliaque ferarum noxia nusquam gignit. Serpens nulla ibi. nulla noctua & sinu ueniat statim emoritur. Lar ga est autem utribus & arboribus. Diuinus herba mereta nascitur & alimos que amorsea diurna famem phibet. Ealan gos autem uenenatis gignit. & lapidem qui ideus dactylus dicitur. Abidos insula meuro tam super ellesponto posita. angusta & periculoso mari superata. & abidos grece dicta quod sit introitus ellesponti maris: in quo xerxes pontem ex nauibus fecit. ingrechia transit. Choo insula adiacens puuntis affricae. in qua ipocrates medicus natus est. quod ut uarro testis est arte lanefitii prima in ornamentum seminarum melatur. Cyclades insule antiquitus grece fuerunt. quas inde cyclades autumant dictas. quod licet spatium longioribus a deile proiecte in orbem tantum circū delum sit. sum. Nam orbem elongari locum. Quidam uero non quod in orbem digesserit. sed propter scopulos qui circa eadem sunt dictas putant cyclades. He melleponto autem egeum & maleum mare constitunt. circū dantur & iam pellago mirro. Sunt autem omnes numero quinquaginta tres. a septentrione unmeridie milia quingenta. ab oriente in occasum milia ducenta.

Aetropolis earum rodos. Delos insula. in medio cycladum sita. Et dicta delos fertur. quod post diluuium quod origi temporibus notatur cum orbem multis mensibus continua nox umbras sedante omnes terras radus solis inluminata est. Sortitaque ex eo nomen. quod prima manifestata fuisset uisibus. Nam delo greci manifestum dicunt. Ipsa est & cortigia. eo quod primum ibi uise sunt co turnices aues. quas greci ortigas uocant. In hac insula laton enixa est appollinem & dianam. Delos autem & ciuitas dicitur & insula. Rodos cycladum prima ab oriente. in qua rosa capitulum dicitur esse inuentum dum ibi ciuitas conderet. Ex quo & urbs & insula rodos appellata est. In hac urbe solis colosus fuit creus septuaginta cubitorum altitudine. Iuxta & alii centum numero uicadem insula colosi minores. Tenedos. una ex cycladibus a septentrione sita. in qua olim ciuitas atenienne quodam condita est. Unde nomen urbis illius uel potius insule fuit. Nam tenen iste in famatus quod cum nouerca sua concubuisse. fugiens hanc insulam uacuum temporibus optinuit. unde tenedos dicta est. Sic cicero. tenent ipsum cum ex nomine tenedos nominat. Carpatos una ex cycladibus a meridie posita contra egyptum. aqua. carpatum mare appellatum est. Vocata propter celere fructuum maturitatem. Est enim uis egyptum & rodum. In hac insula dicuntur & carpasie naues. magna & spatiosa. Citera insula. una ex cycladibus a parte occidentis sita. cuius porfiris antea nomen fuit. Citera autem uocata quod ibi

uenis sit orta. Icaria insula una decicladibus.
 que icario mari nomē dedit. Ille uir famū
 & micconū pcorruentibz sacis inhospitalis
 ē. & nullis finibus portuosa. Dicit autē icariū
 cretensem ibi naufragiū intisse. & de creta
 hominis inpositū nomē loco. Naxos insula
 adionusio dicta. quasi dionaxon. qđ fertili
 tate uicium uincat ceteras. Est autē adelo
 decem & octo milia passūū separata. ex qua
 olim iouis fertur aduersus titāas fuisse
 pfectus. Melos ex numero cicladum una
 omnū insularū rotundissima. Unde nun
 cupata hystoria dicit. occasione natū fuisse
 filomeliū. & pluriū. ex filomelo parcent
 genitū. qui de suo nomine paron insulā.
 & oppidū appellauit. Prius autē mōnna.
 deinde paros dicta. De qua uirgilius.
 Nūquamq; paron. Cignit enī marmor can
 didissimū qđ parū dicitur. Mittit & sar
 dū lapidem. marmoribz quidē prestantio
 re & uir gemmas uulsiū. Chion insula
 syra lingua appellat. eo qđ ibi mastice
 gignit. Syri enī masticeē chion uocant.
 Samo insula est egeo uinari. ibi nata
 est uirgo qua fuit sybilla samia. & pytago
 ras. Samus aquo. philosophis nomē in
 uentum ē. In hac insula reperta prius
 fictilia uasa tradunt. Unde & uasa
 samia appellata sunt. Sicilia asicano
 rege sicania cognominata ē. Deinde
 asiculo itali fratre sicilia. Prius autē
 tri inactia dicta. ppter tria acra idē
 pminima. peloreum. pacinū. & libi
 beum. Triax erua enī grecū est. quibz
 latine triquadra dicit. quasi tres
 quadras diuisa. Ille abitata exiguā
 frēto discreta. affricum mare pspiciunt.

toris frugiferis autē habundans. cauernis
 rari & fistulis penetrabilis. uentisq; & sulforis
 plena. Unde & ibi & hinc montes extant in
 cendia. Incaus fretū sculla ē & caribdis.
 quibz nauigia aut absorbunt aut conli
 dunt. Tunc autē condan patria cyclopuū.
 & postea nuxie tyrannorū. frugum fer
 tilis. hac primū terris cōmissis seminibz
 aratro pcessa. Principem urbū stracufis
 habet. fontem arcusam & alfeum flumi
 nū magnorū generat. equorū. Inca insula
 primū ē inuenta comedia. agaten lapide
 ipsa primū ex agaten flumine dedit.
 Parturit & mare eius corallum. gignit &
 sales agrigenas. uignes solubiles. crepi
 totes inaquis. Omnis ambitus eius claudū
 stadiorū triū milia. Salustius autē dicit
 italie cunctam fuisse siciliam. sed mediū
 spatū impetū maris diuisum & pangustia
 ficum. Lapsū insula stadiis dec. em
 asicilia remota. iacent & planior. Unde
 & nuncupata. De qua uirgilius. Lapsūq;
 iacentē fulge insule sicilie appellat.
 abeulo ippote filio. quē poete finxit
 regē fuisse uentorū. Sed ut uarro dicit
 rector fuit istarū insularū & quia ex earū
 nebulis & fumis futuros p̄dicabat. flatus
 uentorū. ab impetu uisus ē uentos sua
 potestate retinuisse. Eadem insule & uul
 canis uocant. qđ & ipse sic & huc ardeant.
 Sunt autē nouem habentes propria nomina.
 quarū prima lipparus quidā liparem
 uocant. qui eam ante eulum rexit.
 A ltera hieran. uocat. qđ sit collibz eminen
 tissimis. Reliquę uero idem strongile.
 didime. erisusa. festia. fenucusa. euomo.
 tripodas. sonores. qm nocte ardent. colis

siue uulcanie dicunt. Ex his quedā ab
 initio n̄ fuer. Postea mare eduxit usq[ue]
 adnunc p̄manere. Stoeccades insule
 massiliensiu sexaginta milia spatio acon
 tinenti in fronte narbonensis p̄uincie.
 qua rodanus fluuius in mare exit. Dicta
 aut̄ grece stoeccades quasi opere in ordine
 sint posite. Sardus hercule p̄creatus
 cū magna multitudine alibi p̄fectus
 sardinia occupauit & ex suo uocabulo in
 sule nom̄ dedit. Hec in affrico marisa
 ciet uestigiū humani morientē quā
 occidentē latior prominet. ferme
 parib[us] laterib[us] que in meridie & sep
 tentrione agunt. Ex quo ante cōmer
 tū anau gantib[us] grecorū hic n̄s appella
 ta est terra. Latet in longitudine milia
 centū quadraginta. in latitudine qua
 draginta. In ea neq[ue] serpens gignit
 neq[ue] lupus sed solifuga tantū animal
 exiguū. hominib[us] p̄uinciosū. Venerū
 quoq[ue] ibi n̄ nascit̄. nisi herba p̄scripto
 res plurimos & poetas memorata apias
 pro. fundis. que hominib[us] rictus ērahit
 & quasi ridentes interunt. Fontes ha
 bet sardinia calidos. infirmis medellā
 p̄bentes. furib[us] certatē si sacramento
 dato oculos aquis eius tetigerit. Corsice
 insule exordium incole ligures deder.
 appellantes eā ex nomine ducis. Nam
 quedā corsa nomine ligur mulier cunc
 tarū ex grece que prope litora rege
 bat. transmare solitū haudq[ue] p̄uincial
 lo corpore aucto remeare uideret.
 cupiens ire incognita sibi pabula tau
 rū aceteris degredientē usq[ue] ad insulā
 nauigio p̄secuta ē. Cuius regressus

insule fertilitatē cognoscentes ligures
 ratib[us] ibi p̄fecti sunt. eamq[ue] nomine mu
 liris & ducis appellauer. Hec aut̄ insula
 grece appellauer. cerne. dicit acirno
 herculis filio habitata. De qua uirgilius.
 Cerneatar os diuidit. Dux datur
 aut̄ asar. dima uiginti milia fre
 tum. cineta ligustici equos is firmi apro
 pectu ualis. Est aut̄ multis p̄uincuriis
 angulosa. gignens letissima pabula.
 & lapidē que cato ceteri greci uocant.
 & bosus insula ipsis dicit qd̄ a iano n̄ pro
 cul sit. quasi ebosus. Nam septuaginta
 stadiis ab ea distat. Cui tota serpentes
 figunt. Hunc cetraria ē colubram que
 feta ē anguib[us]. Baleares insule. In spa
 nie due sūt. Asrosiades & geminaside.
 maior & minor. Unde & eas uulgus maio
 rica & minore uocant.
 In his p̄uincis insulis inuen
 ta ē. funda quibus lapides
 emittunt. Unde & baleares
 dicit. Bali cū grece mittere dicit.
 V. de & balista quasi missa & fundibali.
 Virgilius. Baleares uerbera funde.
DE ROMANI UBIIS. VII.
 Commune ē insulis ut p̄uincant. In
 & loca earū p̄uincant. Sic salustius de
 sardinia moriente quā occidentē latior
 p̄uincet. Sigeum p̄uincuriū asie. ubi
 ellespontus apertius dilatatur. Nidū aut̄
 sigeum p̄pter herculis taciturnitatē.
 quia p̄hibitus hospitio alaomedonte.
 troianorū rege simulauit abscissum &
 inde contra troiam cū silentio uenit qd̄
 sigen. Alaleū p̄uincuriū grece. qd̄ in
 tra mare & p̄ milia quinquaginta p̄tendit.

ubi unda seua ē ut psequi nauigantes ui
deat. Hoc aut pmuturū amaleo rege
arguorū nom accepit. lelorum pmutu
riū sicue respiciens aquilonē. sedm salus
tū dictū agubernatore annibalis illic
spulso. latiniū pmuturū sici
lie austrū spectans. ab aeris cras
situdine dictū. Π Δ Χ Ι Ε. ē pinguis
& crassos. austro enī pflatur. libeū p
muturū numidie. uocatu ita qd aqu
lonē intendat. Hoc ipponē regū postea
dictū. pco qd sit equore interrupto. Calpis
hispanie promunturium. *De montib;
et terrisq; uocabulis*

Montes sunt tumores terrarū
ali issimi. dicti qd sint eminentes. Qui
dā aut p prius excausis uocati sunt. Ex
quib. nota idē sūt qui opinione maxime
celebrant. Mons caucasi.
ab uulua usq; ad austrū por
rectus. pgentiū ac lingua
rū uarietate quoq; uersū
uadit. diuersis nomib. nuncupatur.
Ubi aut ad orientē excelsiore ē iurgū sub
limitate. sublimium candorē caucasi
nuncupat. Nam orientali lingua cau
casū significat candidū. id est nimb
densissimis candicante. Unde & cū sene
qui eidem monti uingunt. eroucasim
uocauer. Cassim enī apud eos candor
sue nix dicit. Mons taurus a plerisq;
idem uocat & caucasi. Libanus mons
femicū altissimus. cui meminer pphete.
Dictus atque quia ibi colligit. Cui ea
pars que sup eū ad orientalem plagā
respiciens antilibanus appellat id est
contra libanū. Ararat mons armenie.

in quo arcam hystorici post diluuium
sedisse testantur. Unde & usq; hodie
ibidem lignorū ex uident uestigia.
A grocera unū montes. ppter altitudinē
& fulminū iactus uocati sūt. Grece enī
fulmen ceraunus dicit. Sunt aut ut ar
menia & hiberia. incipientes a portis cas
pis usq; ad fontē tigridis flumin. Vper
borei montes scythie dicti. qd supra
idē ultra eos stat borea. Risti montes.
incapite germanie sūt. a perpetuo uentis
latu nominati. Nam pingra ecce im
petus & orme dicit. a Π Ο Τ Υ Κ Υ Ι. Olim
pus macedonie. numium pcelsus. ita ut
sub illo nubes ee dicant. De quo uirgilis.
Nubes excessit olympus. Dictus aut olymp
quasi olo lampus. id est quasi celum.
Hic mons macedonia dundit atracia.
At hos mons macedonie. & ipse altior
nubib. tantoq; sublimis ut in lemino
umbra eius pteadat. que ab eo septua
ginta sex milib. separāt. Parnasus
mons tessalie iuxta boetia. qui gemina
uertice ē erectus in celū. Hic induo
funditur iugae iugā & nissam. Unde &
nuncupat. eo qd in singulis uigis cole
bant apollo & liber. Hec iuga ad nob
fratrib. cyteron & elicon appellant. Nam
elicon dictus ab elycone fratre cyteronis.
Item cerauni sūt montes seperr. acerbis
dicti fulminib. Grece enī fulmen peni
ce. quia annibal ueniens ab italia eas
de ceraunos dicit. Appenninus mons
appellatus quasi alpes aperuit. Unde
& uirgilius. Alpes inmittit apertas.
Nas enī annibal post bella spanie aceto
rupit. luuenalis & montē rupit aceto.

& inde loca ipsa quæ rupit appellanur
 alpes uocant. Mons & hma. ex igni & sul-
 phore ductus. Vnde & gehenna. Constat
 aut hunc ab ea parte qua eurus ut af-
 fricus flat habere speluncas plenas sulpho-
 re. & usq; ad mare deductas. Quæ spe-
 luncæ recipientes in se fluctus uentû cre-
 ant. qui agitati igne gignit ex sulphore.
 Inde est qd uidet incendium. Hyrines. & ipse
 acerbis fulminum ignibus nuncupat. Grece
 eni ignis pyros uocat. Iste est in gallia
 atq; hispania. qsi de industria munimentum
 utiacer. Solubrias a singularitate dicitur.
 qd omnibus hispanie montibus solus altior
 uideat. siue qd oriente sole ante ante
 radios ei in eo quâ ipse cernat. Calpe.
 mons in ultimis finibus oceanus. qd dirimit
 europam ab affrica. quæ athlantis finem esse
 dicit. De quo lucan. Esperie calpe summumq;
 impleuit athlantem. Athlans frater promethei
 fuit & rex affricæ. a quo astrologie arte
 prius dicitur excogitata. ideoq; dicitur esse susti-
 nuisse celum. Oberuditione igitur discipline
 & scientia celi. nomini ei in monte affricæ
 duruatum est qd nunc athlans cognominatur. qui
 propter altitudinem suam quasi celi machinam
 atq; astra sustentare uideatur. Alpes autem
 proprie montes gallie sunt. De quibus uirgilius.
 eras alpes montes. Et dicendo aerias uer-
 bum expressit a uerbo. Nam gallos lingua al-
 pes montes alti uocant. Nec sunt enim quæ
 uallie muræ exhibent uicem. Colles sunt promi-
 nentiora uirga montium. quasi colla. luga
 autem montium ex eo appellata sunt. qd propin-
 quitate sui uingunt. Tumulus est mons
 breuis. quasi tumulus telluris. hec tumulus
 terra cgesta ubi nulla memoria est. lalles

sunt humilia loca. qsi uulla. Hinc & eualles
 depressa loca terrarum inter montes. Campus
 est terrarum planities. Dicitur autem campus. qd sit
 breuis pedibus. nec erectus ut mons. si patens
 & spatio suo porrectus & iacens. Vnde & grece
 pecton dicitur. Sumpsit autem nomen ex greca & hy-
 mologia. Cami enim greci breue dicitur. Solus est
 omne qd sustinet. a soliditate dicitur scilicet.
 Vnde & demetrius uirgilius ait. Subtrahitque solus.
 Salus sunt uasta & siluestria loca. ubi arbores
 exiliunt in altum. Fauces sunt aditus angustos locorum.
 inter arduos montes loca. angusta & breuia.
 dicta a faucium similitudine qsi foci. Constra-
 ges. loca ubi undique uenti currunt. ac sese
 frangunt. ut neuus ait. In montes ubi uenti
 frangebant locum. Iscabra sunt. loca situ aspera.
 Vnde & scabies dicitur a corporis asperitate. Lustra.
 obscura latibula ferarum & luporum cubilia.
 Vnde & lupanaria lustra dicuntur. peritiarum
 uidelicet quia paru inlustrant. Lucus est locus
 densis arboribus septus. Solo luce detrahet.
 Porest & ad elucendum crebris luminibus dicitur.
 quæ ibi propter religionem gentilium cultumque fie-
 bant. Deserta uocata quia non ferunt. & ideo qsi
 deserunt. Hæc loca siluarum & montium extra
 rigem uberrimarum quæ sunt uberrime glebe.
 Deuia sunt loca secreta & abdita qsi extra uiam.
 Ipsa sunt & inuia. Inde & uia remota. aut tan-
 tum adhibita animabus. Vnde est illud. In culta
 rubent auaria batia. Amoena loca. uiuar-
 ro dicta aut. eo qd solum amore prestant & ad se
 amandam adluciam. Verius flacos. qd sine
 numere sunt. nec iniqua his offinat. qsi
 amouia. hoc est sine fructu uide nullis
 fructus exsoluit. Inde & iam nihil prestantes
 inuunes uocantur. Aprica loca qua ei sole
 gaudet. qsi ἀνυφρικ. id est sine frigore.

siue qđ sit aperto celo. Opprea uero loca.
 qđ operta celo. atrico citaria. Lubricū dico
 locū ab eo qđ ibi quis labit. & lubricū dī
 nqđ labit sed in quo labit. Aestua sūt loca
 umbrosa quib. pstatē uitant peccora
 solis ardore. Statius. frumbrōsi paucre
 estua licet. Naualia sūt loca ubi naues
 fabricant. Hoc & testriniū uocat. Statio
 ē. ubi & temp. stant naues. Portus ubi emunt.
 Inportunū aut in quo nullū refugium. quasi
 nullis portis. Portus aut locus ē ab accessu
 uentoꝝ remotus. ubi hiberna opponere
 solent. & portus dictus ad deportandis comer
 tibus. Hunc ueteres abcauolandis mercibus
 euas uocabant. illa declinatione ab aia
 baias. ut a familia familias. litus ē qua fluct
 elidit. Circū lūmū. locus quē aqua circū
 luit. Adlūmā. csumptio rapinarū etaq̃is
 Ad argo ē pars cui libet loci. ut puta maris.
 Vnde & nom. accepit. Maritima. qđ maris
 intima. Ostia ab ingressu & exitū flumi
 nis dicta in mari. cū nens ppetua terra.
 nec ullo mari discreta. quē greci pyros
 uocant. **Inferioribus terris. VIII.**
Specus ē fossa sub terra qua pspici potest.
 Spelea grece. spelunca latine. Spiracula
 appellata omnia loca pestiferi sps. que
 greci paroma appellant ut accerunt ea
 & iā. uarro spiraculū dīc hūicemodi
 locū. Et spiracula ex eo dīc. loca qua
 terra spm edat. Huius prupio terre pson
 da qđ itus. Proprie aut hiatus ē omis ho
 ris apertio. translata a feris. quarū au
 ditas horis ad apertione monstrat. Profun
 dū pprie qđ cui p sit fundū. Abusue aut
 p fundū ul sursū ul deorsū dī. ut mari
 ac terra celūq. p fundū. Baratrū nūme

altitudinis nom ē. Et dictū baratrū. qđ
 uorago atra. Scilicet ap funditate. Treby.
 inferorū p funditas atq recessis. Sax. Atto
 TOICITLECTO. id est tristitia dicta. eo qđ
 tristis faciat. ul qđ tristitiā gignat. Cocito
 locus inferi. de quo iob loquit. Crys aut
 nom. accepti greca uīptatione. aluctu
 & gemitu. Lartary. ul quia omia illic turba
 ta sūt. ANOTOTAPTAITIN. aut qđ ē uerū
 ANOTOTINCLAPAT. Hē. id ē atremore fri
 goris qđ ē algere & rigere. Scilicet quia luce
 solemq caret. Nam neq illic uapores sūt qđ ex
 solis luce gignunt. neq flatū qđ ex de motib
 uentat. s. ppetuus stupor. Lartari cū horre
 & tremere. apud grecos legit. illic cū fletus
 & stridor dentiū. Gehenna ē locus ignis &
 sulphoris. que appellari putant aualle do
 lis cetera que ē iuxta murū iherusale
 repleta olim cadauerib. mortuoz. Ibi enī
 hebrei filios suos inuolabant demomb. &
 appellabat locus ipse gehennon. Futuri
 ergo suppliti locus ubi peccatores crucian
 di sūt hui loci uocabulo designat. Dupplicē
 aut ē. geennon & ignis & frigoris. Inferus
 appellat. eo qđ infra sit. Sic aut sedm corp
 si ponderis sui ordine teneant inferiora sūt
 omia grauiora. ita sedm spm inferiora sūt
 omia tristiora. Vnde & greca lingua origo ho
 minis quo appellat. Inferus ex eo qđ nihil
 suauē habeat resonare phibet. Sic aut cor
 animalis in medio ē. ita & inferus in medio
 terre ē phibet. Vnde & in euangelio legit.
 in corde terre. Philosophi aut dīc qđ in
 feri p eo dīc qđ hinc ibi ferantur.

Ite capitula de libro tertio decimo.

.I. De ciuitatibus.

.II. De edificis publicis.

- III. De habitaculis.
- III. De cultibus sacris.
- IV. De repositis.
- VI. De operariis.
- VII. De aditibus.
- VIII. De paribus edificiorum.
- VIII. De nominationibus.
- IX. De centuriis.
- X. De sepulchris.
- XI. De edificis rusticis.
- XII. De agris.
- XIII. De finibus agrorum.
- XIV. De mensuris agrorum.
- XV. De numeribus.

DE CIVITATIBVS.
 Cū uictorib. cōditarū urbū plerūq.
 dissensio inuenit. adeo ut nec urbis
 quidē romę origo possit diligēt
 agnoscer. Nam salustius dicē urbē romā
 sic ego accepi cōdere atq. habitauere
 initū troiani. & cū his ab origine. alii
 dicē ab euandro. Scdm quos uirgilius. Tunc
 rex euandros romānis cōditor arcis. Alii
 a romulo. ut ennius. Lateat hospitis illa
 melita roma. Singit tanq. ciuitatis certa
 ratio nō apparet. nimirū si ualidarū opinio
 ne dubitat. Unde nec historicos nec cō
 memoratores uaria dicentes imperitē cōm
 nare debem. qia antiq. ipsa errant
 errore. Sane quidā. De quib. aut scē scrip
 ture aut historis gentiū certā originē
 referunt. paucis admodū uerbis retexere
 oportet. Prims ante diluuiū ciuitatē
 enoch ex nomine filii sui in india condidit.
 quā urbē sola multitudine sue poste
 ritatis impleuit. Prims post diluuiū
 nemroth gigantis babillonē urbē me

mesopotamias fundauit. Hanc semiramis
 regina assiriorū ampliauit. murūq. urbis.
 bitumine & cocto latere fec. Hoc uolū aut
 supsit ac fusione. eo qd ibi cōfusa sint. atq.
 p mixte lingue edificantiū turre. Iudei
 asser. sem filiu noē quē dicē melchisedech
 primū post diluuiū infra cōdidisse urbē
 salē. in qua regnū fuit suū eisdē melchi
 sedech. Hanc postea tenuit hiebusi. equib.
 & sortita uocabulū ē iebus. Sicq. duob. no
 minib. copulatis iebus & salem. uocata ē
 hierusalem. Quę postea a salomone hieroso
 luma qsi hierosalomonia dicta ē. Ille & cor
 rupte apocis solima nuncupata. & postmo
 dū ab helio adriano helia uocata ē. Iuxta
 ē & sion. quę hebraice interpretatur specula
 tio eo qd insublimi cōstrueta sit & de longe
 uenientib. cōtemplet. Hierosolym aut pacifica in
 nro sermone transferit. Oppida aut nobiliaq. ut quę
 cōstruer. dionysius qui & liber pat. cū india uictor
 pambulasset. nūq. urbē celsio nomine iuxta indum
 fluium cōdidit. & quinquaginta milia hominū
 adimpleuit. Medus aut qd filius medię cōstruxit.
 Unde & regno ei medię nom. sortita ē. Persopolim
 urbē caput psci regni persis atheni filius du ta
 cōdidit. Ille tetisonē quoq. parthi apud partiam
 cōdidit. in emulacione babillonē urbis.
 Susi oppidū perside a uictorē memnonis patre con
 struxit. Dicit aut susi. qd uiminet susi fluius.
 Ibi est regia cyri lapide candido & uario. cū colu
 nis aureis & lacunariis geminis qd distincta. om
 ninois & iam simulacru celi stellis maculis
 psignatū. & cetera humanis mentib. incredibilia.
 Bactrum oppidū bactriani cōdider. ex proprio amne
 cū cognominantes qui baktros uocāt. Carra ciui
 tas mesopotamias transedicta cōdita a parthis.
 ubi cōdam romans ē cessus cōtinentis & crassus dux

captus. Et diuam urbem mesopotamie edidit nem
roth filius. Postquam debabylone migravit
inqua & regnavit. que antea area cognomina
ta est. Ipse destruxit & calanne. que postea uersa
nomine a seleuco rege dicta est seleucia. Filadel
fiam urbem arabie edidit rasaim gens antiquis
fima. quam interfecerunt filii loth. Seleucus unus ex pue
ris alexandri post mortem eiusdem alexandri oc
cupato regno orientis urbem arabie insyria
edidit. eamque ex antiochi patris sui nomine
antiochia nuncupavit & syrie caput instituit.
Ipse quoque laodicea & seleucia. ipse apamia &
edissam urbem construxit. Damascus syrie con
dita & nuncupata ad amasco dispensatoris
abrahe filio. Ille antea syrie tenuit princi
patum. necdum enim florebat ibi antiochia & apa
mia. quas urbes post alexandrum destructas esse
cognoscimus. Illic est damascus quem abraham futu
rum sibi heredem dixerat ante quam esset illi promissus
isaac. Gazam oppidum palestine ediderunt euei
inqua habitauerunt cappadoces pristinis cultoribus
interfectis. Vocatam autem gazam. eo quod ibi cambi
ses rex persarum thesauros suos posuit cum bellum
egypti intulisset. Persarum enim lingua the
saurum gaza nominatur. Philistin urbem ediderunt
allophili ipsa est ascalon de qua superius memo
rauerimus. nuncupata ex nomine cesloim qui fuit
nepos cham & filius mesraim. Dor urbs fuit
condam potentissima. & uersa uice stratonis
turris. Postea ab herode rege iudee in honorem
cesaris augusti cesarea nuncupata. inqua cor
nelii domus. christi ecclesia. & philippi & idicule.
& cubiculum quattuor uirginum prophetarum. lop
pen oppidum palestine maritimum idem pales
tinam edificauerunt. ubi saxum ostendit quid um
culi. andromede uestigia adhuc retinet. Curs
belue forma eminentior elefantis fuit. Hiericho

aiebusis edita tradit. aquibus & nomen traxisse pro
betur. Hanc subuertit ihesus. postquam instruxit
alia ozam debethel extruere effraim. Sed &
hec eo tempore quo hierusalem oppugnabat
a romanis. propter perfidiam cuiusdam capta atque
destructa est. Propter quam tertia edificata est
urbis que hodie usque permanet. Sicem samarie
urbem que latine & grece sychemia uocatur
edificauit emor. appellauitque eam nomine sychem
filii sui. Ipsa est nunc neapolis ciuitas samaritanorum.
Bethel urbem samarie ediderunt hebreus
que prius uocabatur luzam. Sed postquam ibi
dormiens iacob uidit scalam iumentum celo
& dixit uere hic domus dei est & porta celi. hac ex
causa nomen locus accepit bethel id est domus dei.
Quando autem ibi ab yeroboam utrumque aurei
fabricati sunt. uocata est bethel id est domus idoli.
Bethleem iudee ciuitas dauid que mundi ge
nuit saluatorem. aiebusis edita fertur. & uo
cata primum eusrata. Quando autem ibi iacob
pecora sua pascuit. eodem loco bethleem nomen
quoddam uaticinio futuri inposuit. quod domus
panis interpretatur propter eum panem qui ibi de celo
descendit. Hebron ciuitas iudee que condita
uocabatur arbe. edita est agigantibus antequam
arinos quam ab eis thanus urbs egypti ederetur.
Ipsa est arbe. an numero ita uocata quod ibi tres
patriarche sepulti sunt & quartus adam. Ipsa
& mambré uocata ex uno amico abrahe.
Samaritana aqua omnis regio que circa eam fuit
nomen accepit. senacherib rex assyriorum con
struxit. uocauitque samariam id est custodem.
quia quando ihesus transiit. medos ibi custodes
constituit. Ilanc obsidione captam antiochus
solo coequauit. Quam postea herodes asunda
nitis instaurans. in honorem augusti augustam
id est sabastia greco sermone uocauit. ibi

sim si hebseus & abdias pphete. & q̄ maior int
natos n̄ sunt baptista ioh̄s. Tyberiadē uero hero
des alias in iudea in nomine tyberii cesaris
ēdidi. Tyris urbs fenicū ēdita ^{femab} a finibz fuit.
Hec ē ciuitas ex quarū aurū regi salomoni
deferbat. in qua optima purpura tinguūt.
Vnde & tyria dicit nobilis purpura. Lenices
arubro pfecti mari. sydonē urbē opulen
tissimā ēdider. quā apiscū copia sydon
appellauer. Nam pisce fenices sydon uo
cant. Ipsi & iā tyriū infyria. ipsi uti
cā massrica. ypponē. leptum.

aliasq̄ urbes vicia maritima
ēdider. Ipsi tebas. bithonia
duce cadmoth. ipsi postremo multima
orbis tendentes urbē in oceano ēstruxer.
cūq̄ lingua sua gades nominauer. Nam
mos erat antiquis fenicū gentis multi si
mul mercandi causa ad om̄ p̄fisci. & cū
uicolarū animos cōmercio rerū his ante
incognitarū ibi ēsiluisse. locaq̄ ēdendis ur
bibz idonea uidebant capere. Ichis p̄p̄n & am
didido in latus affrice urbē ēdidi & cartadā
nominauit. q̄ fenica lingua exprimit ciui
tate nouā. Max sermone uerso cartago ē
dicta. Hanc scipio deleuit. Que aut n̄ ē. post
ea a romanis ēdita ē. Cartago aut̄ antea byr
sa. post tyris dicta ē. deinde cartago.

Mensim ciuitate egipti edificauit epasos iouis
filius cū in sedā egipto regnaret. Hec ē urbs
ubi carta nascit. ubi & iā optima mathema
tica fuer. Nam hanc urbem magicis artibz
dedita pristini usq̄ ad p̄sens temp̄ uestigia
erroris ostendunt. Iam metropoli egipti
ubi farao fuit & moyses cuncta signa fecit
que in exodo scribunt. hanc ēstruxisse phi
beni tianes idē gigantes & ex nomine suo

nuncupauer. Eliopoli urbs egipti que latine
in p̄tat solis ciuitas sic septuaginta in p̄tes
arbitrant. Edificata ē aut a filis ihi. in qua
petres sacerdos fuit cui meminit exechiel.
Hec alexandria ēdidi alexander magnus.
cui & nom̄ detinet. Hanc em̄ idem inuimus
affrice egipti ēstituit. & caput ēē regionis
egipti iussit. Inter iacet aut in egiptū &
mare. quasi claustrū in portuosa. Hec ē urbs
egipti no postea uersa in alexandria. Tebas egipti
nas ēdidi cathmis. que in egiptias urbes nu
mero portarū nobiliores habent. ad quas com
mercio arabes undiq̄ subueniunt. Hinc egipti
regio tebauda dicta ē. Tebe aut & boetis fē &
egipti. uno tam̄ auctore ēdite. Colomais
& berenice aregibz egipti nominat. a quibz
& edificat. fuer. Cesariā capadocia. tarsu
cilitis dand p̄loperseus edificauit. de qua
ciuitate fuit paulus ap̄lus. natus inquit
tarsu cilitis. Quidā & iam locus indiḡ tarsu
uocat. Seleucia ysarie condidit seleucus. qui
& antiochia. Iulius aut appollonis filius in sy
ria illū ēdidi. Amazones ephesū in asia
ēstruxer. Iesulus uero sinj rna ēstrux. que
omero poete patria extitit. Et uocata sinj
na q̄d ei campos hermis flum̄ secat. Dioscoria
cedorū urbē amficus & cyrenus aurige casto
ris & pollucis fabricauer. eorum nomine eam
cognominantes. Nam castor & pollux grece
dioscori appellant. Nicomedia anicomede
rege bithynie edificata ē. Bithunia ēdita
asenece. que primum mirandina uocabat.
Constantinopolim urbē traice constantinus
ex nomine suo instituit. solam romę meritis
& potentia adēquata. Hanc ēditam primum
apausania rege spartanę. & uocata bisan
tium. ut q̄d tantū patet in adriaticū mare.

& pponit. ut qd sit receptaculū terre ma-
riq copius. Unde & constantinus apollonia edere
dedicauit. ut receptaculū sibi terra mari p-
figeret. Unde & sic romana imperii sedes dicitur
caput ē orientis sic roma occidentis.
Epiriū ciuitas tracie edita ē apstro & eug-
nomiata. Athenas melladas cerops con-
didit. & ex suo nomine ceropia nomina-
uit. Hanc asicion idem q in grecia tertius
post ceropem nominauit minervae sacra-
uit. & nom ciuitatis athenas dedit. Nam
minerva grece athenas dicitur. Unde & minervā
grece uiuentrice multarū artium asseruit
quia & littere & artes diuersaq studiorū & sapia
philosophia ueluti templū athenas habuer.
Corinthium in achaea edidit corinthius arestis
filius. Hanc grece corint & iam uocant. hoc ē
administrationē rei publice. Tebas boetie.
cadmus ueniens asionib. edidit. rebis egypti
nisi primis ab eo ēstructis. Micenas lacede-
monias edita alacedemone semele filio.
Sparta asparto filio foro nei uocata q fuit
filius inaci. Ipsi aut ē sparta quā & lacede-
monia ciuitatē. atq inde lacedemonius
spartani dicitur. Achaea abaceo ēstructa. Lenlops
q largos apud regnauit peloponense urbē
edidit. Cecrops uinifula rodo rodum edifi-
cauit. Carpaty ehoum. Eostifoni filius pasum.
arigeus ligurgi filius famy. Dardani aut
edidit dari ania. Tessalonica tessalus greci
filius edificauit. in qua & regnauit. Brundis-
iū ēstruxer greci. Brundisiū aut dictū
grece. qd brunda caput cerui dicat. Sic ē
cū ut & cornua uideant & caput & lingua
dispositionē ipsius ciuitatis. Italia aut alano
ianiculi. Asaturno saturnia atq latium edi-
tum. eo qd ibi fugiens latius ē cognominatū

abhercule in campania pompeia q uictor
& spanis pompa boum duxerat. Inuis aut
post excidium troie in eadē italia ueniens.
abuxoris nomine latinū edidit. Ascanius
uero relicto latinis nouerit suū regno. Alba
aut uocata ppter colorem sui. Longa quia oppi-
dū ē. iuxta plurimā ē collis inposita. In hac
& iā urbes reges albanosq appellari ceperunt.
Capua capis filius rex albanorū ēstruxit. appel-
lati nomine editoris. licet sint qui dicant
acapacitate cā capuam dictā. qd ei
terra omne uite fructū capiat.
Alii alocis campē tribus inqbus
sitā ē. Ipsi aut caput urbiū
campanie in tres maxima. Roma cōraginē
numerata. Ex qua punitia italie campania
dicta ē. Romulus cū in fecio apud albam
abullio auum nominorē in regno restituis-
set. in eū locū ubi nō roma ē deuenit ibiq
sedes posuit. moenia ēstruxit. urbēq ex nomi-
ne suo romā uocauit. Hanc aut antea
euander dicitur edidisse. ut ē illud. Tunc pat-
euandrus romani editor artis. Anco marci
& filius nō epompyrii naty. hic urbē inextitit
beris edidit. quē & peregrinas merces exciperet
& hostē moraret. quā ab ipso situ ostiam ap-
pellauit. Cuius qdam maxima discordia &
assiduus dissensionib. suarū pmaxi. sedes nouas
querentes italia pfecta sit. sedibusq ppris tū-
cis p pulsis mediolanum atq alias urbes con-
dider. Vocatū aut mediolanū ab eo qd ibi
medialanea plinbet uiuentia. Historus placet
amestapō geco. messapie datam originem.
uersa post medū in nomē calabrie. quā in ex-
ordio conuulsitater pocius puericia nomina-
uerit. Alantores filia post interitū thibianorū
dicitur de lata in italia mantuanā edidisse. Ipsi aut

muerata que gallia cisalpina dicitur & dicta mantua
 quod manes tuetur. Partem nopoliam a partem nopen
 quadam uirgine illic sepulta partem nopen appel
 lata. Quod oppidum postea augustus neapolim ce
 ma luit. apimuntorio leuocaten in quo actum
 apollinis templum fuit. Bellum augusti circa
 tonium gessit. quo uicto urbem macciaco sinu
 edidit quam auctoriam nicopolim appellauit.
 Alantius partem norum dux partem nens constituit.
 Tarras neptuni filius fuit aquo tarentum ciuitas
 & edita & appellata est. Cum tyrus maritimas
 urbes grecis occuparet & focenses ab eo expug
 natis omnibus angustis premerentur. irauit ut
 profugerent quam longissime ab imperio persarum
 ubi nec nomen quidem eorum audirent. atque ita in
 ultimos gallicis sinibus nauibus profecti. armisq; se
 aduersus gallicam formam tuentes massiliam edi
 derunt. & ex nomine ducis nuncupauerunt. Hos uia
 ro trilingues esse ait. quod & grecis loquuntur & la
 tine & gallice. Narbona & ardant & pecta
 uis coloni prope ediderunt. Burdigala appellatum
 ferunt. quod burdigos gallos primos colonos ha
 buerint. quibus antea cultoribus adimpleta est.
 Tarracoma inspania scipiones destruxerunt. ideo ca
 put est terra conensis punitis. Cesar augusta
 tarraconensis hispanie oppidum. acesare au
 gusto & nominatum loci amoenitate & delictis
 plantis ciuitatis hispanie cunctis atque multis
 trus flores scorum martyrum sepulchris. Affri
 subannubale maritima hispanie occupantes.
 cartagine spartaria destruxerunt. Que mox aro
 manus capta & colonia facta. nomen & iam punitis
 dedit. Nunc autem agorhis subuersa. atque in
 desolatione redacta est. Saguntum greci ex in
 sula iacyntho profecti inspaniam ediderunt. quam af
 fri postea bello uipetitam deleuerunt. Inmeriam
 cesar augustus edificauit. postquam sulitanus

& quas oceanum intus cepit. datus ei nomen ab eo
 quod ibi milites ueteranos constitueret. Nam oneri
 ti duntur ueterani. solutiq; milia. Olisippona
 abolisse est edita & nuncupata. Quo loco sic
 historio grafi dicti estu a terra & maria distin
 guuntur a terris. Ispalum cesar iulius edidit. quam
 ex suo & rome urbis uocabulo uiam romulam
 nuncupauit. Ispalum autem a situ cognominata
 est. in quod insulo palustri sufficit utpote
 dum palis locata sit. ne lubrico atque instabili fun
 damento caderet. Gades oppidum apenis editum.
 qui & cartagine spartaria ediderunt. Septem
 oppidum a montibus septem. quod a similitudine suis
 cati gaditano uicinis fretu. Lingis ciuitas
 & licanus auctor est. que hercules fertur lictu
 certamine superatum interfecisse. Lux autem alio
 flumine mauritanie nuncupata est. ubi
 antea regia fuit & sala quod uicinat sale flu
 minis. Cesarea mauritanie oppidum iuga rex
 maurorum in honorem cesaris augusti edidit. quam
 ex eius nomine cesarea appellauit sic herodes
 aliam cesaream in palestina que non urbs est caris
 sima. Hic ostium cesariensis mauritanie op
 pidum. hercule illud transeunte iugum aco
 nitum ei discedentes destruxerunt. Hanc ne quis
 inpositum a se nomen priuatum gloriaretur.
 de ceteris numero ubi hic ostio nomen data.
 Cyrene regina fuit libis. que ex suo nomine
 ciuitatem cyrenen edidit atque libiam cyre
 nensem uocauit.

De edificiis publicis. ii.

Ciuitas est hominum multitudo. societatis uin
 culo adunata. Ducta acuib. id est ab ipsis in
 colis urbis. Pro eo quod plurimque consociat & con
 tineat unita. Nam urbs ipsa moenia fit. Ciui
 tas autem nomen sed habitatores uocant. Tres
 autem sunt societates. familiarum. urbium. gentium.

Urbis uocantur ab urbe. quod antiquae ciuitates in ar-
be fiebant. ut ab urbe parte aratri quod muri
designabant. Unde est illud. Optauit locum
regno & claudere sulco. Locis enim future ciui-
tatis sulco designabat. unde aratro. Caro qui
urbem inquit noua condidit auro. ubi portam
uult esse aratri sustollat & portet & porta
uocet. Ideo autem urbs aratro circū dabat dis-
pari sexu ut ueniret. propter conmixtio-
nem familiarum & imaginem ferentis fructumque
reddentis. Urbis autem aratro editur. aratro
uerit. Unde oratus. Imprimereque muris
ostilo aratri. Oppidum quidam ab oppositione
muronum dixerunt. alii ab opprobriis recedendis. eo
quod sit munitum. Aliquid sibi in ea ciuitas ha-
bitantium opem det mutua circa hostem.
Nam primum homines tamquam nudi & in-
ermes nec circa beluas perfidia habebant. nec
receptacula frigoris & caloris nec ipsi inter se
homines ab hominibus satis erant tuti. Tandem
natus ala solertia speluncis siluestribusque regu-
minis regugia sibi & casam ungulis arundi-
nibusque creauerunt. quod erat uita tutior. nec his
qui necesse possent aditus esse. Hec est origo
oppidorum. quae quod opem darent idcirco op-
pida nominata dixerunt. Oppidum autem magni-
tudine & moenibus discrepare a uico & castel-
lo & pago. Ciuitates autem aut colonie. aut
municipia aut uici aut castella aut pagi
appellantur. Ciuitas propria dicitur. quia nadiuene
sedes de innotat solo edificat. Ideoque urbes
approprie ciuibus edite. ciuitates non colonie
nuncupantur. Colonia uero est. quae defectu
indigenarum nouis cultoribus adimpletur.
Unde & colonia a cultu agri est dicta. Muni-
cipium est quod manet testatū ciuitatis uis aliquid
quod minoris aut maioris officii a principe

impetratum. Dictum autem municipium amunus id est
officium quod tantum munus. id est tributa debita
ut munera reddat. Nam liberales & famosis-
sime causas & quae a principe perficiunt ibi
nagunt. Hec enim addignitate ciuitatum praeueniunt.
Castella & pagi hi sunt quod nulla dignitate
ciuitatis honorantur. sicut uulgari hominum ciuitas
incolunt & propter paruitatem sui maioribus ciui-
tatibus attribuitur. Uici autem dicti ab uicis tan-
tum habitationibus. ut quod uias habeat tantum
sine muris. Ita autem sine munitione murorum
licet & uici dicantur ipse habitationes urbium.
Dictus autem uici eo quod sit ciuitatis uici. ut quod
uias habeat tantum sine muris. Castrum autem
dicebant oppidum loco altissimo situm. quasi casa
alta. cui pluralis numerus castra. dominatum
castellum est. siue quod castrabat licentia ubi ha-
bitantium. ne passim uaga esset pateret. Lagi
si apta edificatis loca in agros habitantibus.
Hec & ecclia habula dicta. ac uentum & foueant
multos. murum. Compita sunt ubi uis est ciuitatis
fieri rusticeque. sed dicta epita. quod loca multa
magis eodem competunt. & quo ciuitas aris
uicis. Suburbana sunt circumiecta ciuitatis edi-
ficia quasi suburbis. Moenia sunt muri ciuitatis
dicta ab eo quod muniunt ciuitatem. quasi munimenta
urbis id est tutamina. Munus autem dictum quasi
manu factum. Sic & muri amunitione dicti
quasi muniti. quod muniunt & tueant interiora
urbis. Moenia autem duplicem habent signifi-
cationem. Nam in diuina moenia abest
dicta omnia edificia publica ciuitatis. Unde
dimus muros & moenia pandimus urbem.
Proprie autem moenia sunt tantum muri. Muri
autem turribus propugnaculisque ornantur. Tur-
res uocantur quod coram sunt & longe terrent.
Est autem aliquod fortitudinis ciuitatis in columna.

cursum ignes ostendere ad prunum uada portusque
 introitus ned accepti tenebris nauigantes visco
 pulos incidant. Nam alexandria fallacibus ua
 dis insidiosos accessus habet. Hic igitur impor
 ticus machinas ad plucendi ministerium fabri
 catas foras ducit. Nam fos lux est. Orus ursio dicitur.
 Vnde & lucifer grece sufforos appellatur. Codex
 fit alius & rotunde turres & dicte codice quasi
 cicale. quod in eis tamquam periculum orbem est
 datur. qualis est rome centum septuaginta quinque
 pedibus. Termas appellatas. quod caleant. Greci
 enim terminum calore uocant. Balneum uero
 nomen uidetur alabastrone meritis. Nam
 greci balamion dixerunt. quod anticitatem duci
 ni tollat. Hec & gymnasia dicuntur. quia
 ibi athletae uictoria corpore & pfricato
 manibus exerant. Nam gymnasium grece
 iocune exercitum dicitur. Gymnas uero nudus.
 A poleterium ubi lauantiu uestimenta ponantur.
 abluendo scilicet dictum. Apodo terminus grece
 ex uere dicitur. Propina grece sermo est. que apud
 nos confertur propina dicitur. Est autem locus iuxta bal
 nea publica ubi post lauacrum asine & siti
 reficiantur. Unde & propinare dicitur. Pina enim grece
 famem significat. eo quod hic locus famem
 tollat. Labernus olim uocabatur edicule
 plebemiorum parue & simplices inuicis aribus
 & tabulis cluse. Unde & tabernarie. quod ibi
 solebant sedere. Dicitur autem tabernus. quod
 ex tabulis lignisq. erant extracti. que nunc
 & si inspicere nomen tam pristinum retinent.
 Macellum dictum. quod ibi maculantur pecora que
 mercantibus uenundantur. Mercatum autem aco
 mercio nominatum. Ibi enim res uendere ut
 emere solent. Sic & teloneum dicitur. ubi mer
 ces nauium & nauarum emolumenta reddunt.
 Ibi enim uectigalis exactor sedet. periculum rebus

imposituris & uoce creatorum flagrant. Car
 cer est. a quo plabetur exire. Et dictus carcer
 ac coherentio. hic frons ut pgregari potius
 nemo enim locus quam coherentio carceri inde
 rentur. **De habitaculis. III.**
Ibi. tanta ab habentio uocata. ut habitare
 casas domos ex greca appellatione uocatas.
 Nam domata grece tanta dicitur. Est autem domus uni
 familie habitatio. sic urbs uni populi. sic orbis
 domicilium totius generis humani. Omne edi
 ficiu antiqui eadem appellauerunt. alii eadem
 alcedendo sumpsisse nomen existimant. Dantes
 exemplum de plauto. si uocasset uos in eadem prae
 dio. Hinc edificium eo quod fuerit prius adeden
 dum factus. Aula domus est regia siue spatiosa
 habitaculum portibus quattuor conclusum. Atria
 magna edes est. siue amplior & spatiosa domus.
 Et dictum atrium. eo quod addant ei tres porticos
 extrinsecus. Alii atrium quasi ab igni & ligno atrium
 dixerunt. atrium enim fit ex fumo. Palatium appel
 latum a principe marcadum dictum in cuius honore
 arcadas palanteum oppidum. est truxerunt. & regiam
 ipsius nomine editam palatium uocauerunt.
 Talamum hac excusa uocatum ferunt. Cum
 rapte fuissent a romanis sabines. ex quibus cum
 una ante aliam nobilissimam specie cum magna om
 nium admiratione raperet. talamonum duci
 eam oraculo responsu est dari. Et quoniam he nuptie
 feliciter cesserant. institutum est ut moribus nup
 tialis talami nomen teneret. Igitur prius quoque lingua
 sua loca in quibus nubentes succedunt & in cuius
 bant talamum nominatum. Cenaculum dictum
 a comunione uescendi. Unde & cenabum egr
 gatio. Antiqui enim publice & in comunione ues
 cebant. nec ullis eorum singulare erat. ne
 uioculto deditur luxuria gignerent. Triclinium
 est cenaculum quibus lectulis discumbentium dictum.

apud ueteres enim uiloco ubi eunum apparatus et
ponebat ures lectuli strati erant. in quibus discum
bentis epulabantur. Choros enim grece lectum
ut accubitu dicitur. ex quo effectum est ut trichlinium
diceretur. Cella dicta. quod nos occultat & celat.
Cubiculum uero quod eo cubamus. ibique dormientes
requiescamus. Cubile autem cubandi locus est. & se
cessus quod sit locus secretus. id est sine accessu.
Diuersorium dictum. eo quod ex diuersis uis ibi conue
niat. Hospitium sermo grecus est. ubi quis ad
tempus hospitali uire inhabet. & iterum in
de transiens migrat. Inde & metatium quia me
tatur. Unde legimus. & castra metati sunt prima
uer. Non enim illuc permanet exercitus. sed pertran
sit. Moemania collega crasi in foro praeit ma
terias. in enim loca in quibus expectantes odis
serent. quae et nomine ei moemania appella
ta est. Nec & solaria. quia patent soli. Post haec
alu lapide alu materia edificare. porticibus.
moemania. & foribus. & domibus. adierunt. Labulata
olum lignes domi fiebant. unde nomen permanet
tribulatio. Ypogeum est constructum sub terris
edificium. quod nos antrum uel spelunca dicimus.
Solarium. quod soli & auris pateat. qualis fuit locus
in quo dauid bethsabee lauante aspexit & adamaunt.
Cum hierosolyma antiochus obsideret. iherosolyma prin
ceps uidens. reserato dauid sepulchro tria mu
lia auri talenta uide abstractit. ex quibus trecen
ta antiocho dedit ut obsidione relinqueret.
atque ut facti in uindicta dederet fertur & reliqua
pecunia instituisse ex modica quibus aduentum
susciperet pauperum & peregrinorum. Unde & nomen
sumpsit. Nam ex greco uilatinum xenodochium
peregrinorum susceptio nuncupatur. Ubi autem egro
tantes de plathis colligunt. mullis comion grece
dicitur. in quo esumpta languoribus. atque inordinatis
miserorum membra fouentur.

De locis sacris. 1111.

Sacra sunt loca diuinis cultibus instituta. ut prius ca
in quibus altaria locantur. de more pora. siue con
secrantur. Sancta uero ueteres exteriora templi sunt.
Sancta autem sanctior locus templi secretior. ad quem nullus
erat accessus nisi tantum sacerdotis. Dicta autem
sancta sanctior quia exteriori oraculo sanctiora sunt.
ut quia sanctior comparatione sanctiora est. Sic can
tica canticorum. quia cantica uniuersa precellunt.
Sancta autem sanguinem hostie nuncupatur. Nihil enim
apud ueteres sanctum dicebatur. nisi quod hostie sangui
ne esset consecratum aut conspersum. Item sanctum quod ex
tat esse sanctum. Sanctum est autem confirmare. am
rogatione. pene. ad iniuriam defendere. Sic &
legem sanctam. & muri sancti esse dicunt. Propitiatorium.
quasi propitiatio orationum. Propitiatio enim pla
catio est. Oracula dicta. eo quod inde responsa
redduntur. & oracula ab ore penetrabilia dicta
sunt ab eo quod est penetrans hoc est pene uisus. Oratio
rum orationi tantum est consecratum. in quo nemo
aliquid agere debet nisi ad quod est factum. Unde &
nomen accepit. Monasterium uero uisus monachi
habitatio est. Mono enim grece. solus. laterium.
flatio. id est solitari habitatio. Cenubium uero
ex greco & latino uidetur esse compositum. Ista enim
habituacula plurimum. in commune uiuentium.
Ceno enim greci commune dicunt. Templi nomen gene
rale. pro locis quibus cumque magnis antiqui templa
dicebant. Et templa dicta quasi tecta ampla.
Sed & locus designatur ad orientem ad contemplationem
templi dicebatur. Cui partes tres. erant. anti
qua ad orientem. postica ad occidentem. sinistra sep
tentrionem. dextra ad meridiem spectans. Unde
& quando templum construunt. orientem spec
tabant. ac qui nocturne. ita uilare abortu
ad occidentem misse fierent partes celi dextra
sinistra equales. ut qui esset ab oriente ac deperiret

recto aspiceret orientem. Lana dicta a fauibus quibus
templa error gentiliū cōstruebant. unde cōsulen-
tes demonū responsa audirent. Delubra uete-
res dicebant templa fontes habentia quibus an-
te ingressū diluebant. & appellari delubra adi-
luendo. Ipse si nō edes eius sacris fontibus in quibus
fideles regenerati purificant. si bene quodā
psalio delubra si nūcupata. Sunt enī in ab-
lutione peccatorū. Tons aut in delubris locis
regenerantur. ē in quo septem gradus in spū scō
misterio formantur. Tres in descensū & tres
in ascensū. Septimus uero is ē qui & uiu. idē
similis filio hominis extinguens fornacē ignis.
Stabilimentū pedū. fundamētū aque. in quo
plenitudo diuinitatis habitat corporaliter.
Basilicę prius uocabant regū habitacula.
unde & nōm habent. Nam basileus rex. & ba-
silicę regie habitationes. Nunc aut ideo di-
uinitatē plā basilicę nominant. quia ibi
regi omnium dō cultus & sacrificia offerunt.
Martyriū. locus martiris greca dōnatione.
eo qd in memoria martiris sit cōstruētū. ut
qd sepulchra scē. ibi sit martirū. Aram qdam
uocatā dixer. qd ibi incense uictime arde-
ant. Alii aras dñi apcationib. idem quas greci
aras dicūt. Unde etia in pcatio catara dr.
Alii uolunt ab altitudine. aras sed male. Alta-
re aut ab altitudine cōstat et nominatū.
qsi altara. Iulpiū. qd in eo lector ut psal-
mista positus in publico audiat. Tribunal.
eo qd inde a sacerdotē tribuant pcepta
uiuendi. fit enī locus in sublimi cōstruētus.
unde uniuersi exaudire possunt. Alias tri-
bunal a tribulo denominatū. qd ad illū
tribus cōuocet. Analogū dictū. qd sermo
inde p dicit. Nam locus grece sermo dr.
qd & ipsud altius situm ē. ut in ea lector

ut psalmista positus cōspici a ppo possit quo
liberū audiat.

De repostoriis. V.

Sacrariū pprie ē locus templi. in quo sacra
reponunt. Sic donariū ē in quo collocant ob-
lata. Sic lecti sterna dicunt ubi homines
sedere cōsueverunt. ab inferendis igit & depor-
tandis sacris sacrariū nūcupat. Donaria
uero. eo qd ibi dona reponant que in tem-
plo offerre cōsueuer. Trariū uocatū. q prius
ē signatū ibi recēdebat. Hoc enī olim in
usu erat auro argentoq. nūdum signato. ex
quibus metallis quāuis postea facta fuisset.
pēcunia. nōm tam eratū pmanet ab eo me-
tallo unde pęcunia mutuum sumpsit. Arma-
riū locus ē ubi quāuisq. artū instrumenta po-
nunt. Armariū uero ubi tantū tela armō.
Vnde iuuenalis. Quicqd habet telos arma-
ria celi. Dicta aut utraq. ab armis. id est
brachiis quibus exerceat. Bibliothecę locus
ubi reponunt libri. Biblio enī grece liber.
Teca repostoriū dr. Prumptuariū dictum.
eo qd inde necessariū uictui pmanet hoc
ē pferunt. Cellariū. qd in eo colligunt mi-
nisteria mensarū ut que necessariū uictui
sup sit. Itā prumptuariū & cellariū hoc inter
ē. Qd cellariū ē paucorū dierū. prumptuariū
uero temporis longi. Apotecę aut ut horret
agresco uerbū auerbo. repostoria ul reposito-
ria dici possum. eo qd in his homines dabo-
ratas fruges reponunt. Unde & emicam
greco nomine repositā rei copiosā sub-
stantiam appellamus.

De operariis. VI.

Ergasteriū locus ē ubi opus aliqd fit.
Greco enī sermone erga opēra fieri. flatio
id est operaria flatio. Ergasteriū quoq. & ipsa

agro hęc uocabulo nuncupant. ubi deputant nœni
ad aliqd opus faciendū. ut solent gladiatores &
ecules qui marmora faciunt. & tam uinculorū custo
dus alligati sūt. Gentium grece dictū. eo qđ ibi
euentus feminariū ad opus lanefitu exercendū con
ueniat. Mulier enī grece genē nuncupatur.
Pistrinū qđ pistrinū. quia pilo antea tondēbant
grauū. Unde & apud ueteres n̄ molitores sed
pistores dicti. qđ pinsores a findendis granis fru
menti. Mole enī usus n̄dum erat. sed granū pilo
findebāt. Unde & uirgilius. Nunc torrente flam
mus. fruges nunc frangite saxo. Cubant ac libo
dicti. ab eo qđ in erectione sit collectus. Cūm
enī astensū dicim⁹ siue flexuosū. Furnū p̄stru
uacionē a farre dictū. qm̄ panis ex eo factū ibi
coquit. Torcular dictū eo qđ ibi uine calcant
atq; extorque exprimant. Forus ē locus ubi uia
calcatur. dicti qđ ibi ferat uia. ut ppter qđ
ibi pedib⁹ ferat. Unde & calcatorū dī. sed hoc
nom̄ multa significat. Prima specie fori locus
inuentatē ad arcendas mūdinas relict⁹. Secda
ubi magistrat⁹ iudicare solet. Tertia quę sup̄
dicim⁹ quē calcatorū nominam⁹. iiii. spatia
plana uiniuib⁹. Nequib⁹ uirgilius. Laxatq; for⁹.
Lac⁹ dicti quia ibi decurrū frugum liquor.

De aditibus. vii.

Adit⁹ ab eundo dicti. p̄ quē ingredimur & am
mittimur. Vestibulū ē ut aditū dom⁹ priuat⁹
ut spatium adiacens edib⁹ publicis. Et vestibulū
dictū eo qđ eo uestiunt fores. at qđ aditū tecto
uestiat. aut abstando. Portic⁹ qđ transit⁹ sit
magis quā ubi standū sit qđ porta. & porticos
eo qđ sit apert⁹. Ianua aiano quodā appellata.
cui gentiles omne introitū ut exitū sacrauer⁹.
Ynde lucanus. Terre ab eligerunt cōpescat lumina
iani. Ist aut prim⁹ dom⁹ ingressus. cetera intra
ianuā ostia uocant generalit. Ostiū ē p̄ qđ ab

aliquo arcemur ingressu. ab ostando dictū.
Sive ostium quia ostendit aliquid intus. Ali
alunt ostiū appellari quia ostem moratur.
ibi enī aduersarius nos obicimur. Hinc & ostia
tubernā. quia ostib⁹ sit opposita. Fores & ualue
claustra sūt. Sed fores dī. quia & foras. Value.
quę int⁹ reuoluunt & duplices ēplicabilesq;
sūt. sed generalit hui⁹ uocabula ista corrupta.
Claustra ab eo qđ claudant dicta. fenestre sunt.
quib⁹ pars exterior angusta & interior diffusa
ē. quales in horreis uidim⁹. dicti eo qđ lucē
fiunt. Lux enī grece. fos dī. ut quia p̄ eas in
tus positus homo foras uidet. Ali fenestra pu
tant dictam. eo qđ domui lucē ministrat.
Compositū nom̄ ex greco latinoq; sermone. fos
enī grece lux ē. Cardio ē locus in quo ostium
ueritur & semp mouet. Dictus a poto cardias.
qđ qđ cor hominis totus ita ille cuneus ia
nuā regat ac moueat. Unde & puerbiale ē
in cardine rem ēē. Lumina ostiorū dicta eo
qđ transuersa sint ut limes. & p̄ eas sic in agro
aut introeat. aut foris eat. Postes & ante.
qđ post & ante. & ante quia ante stant. ut
quia antea adeas accedim⁹ prius quā domū
ingrediam⁹. Postes eo qđ post ostium stent.

De partibus edificiorū. viii.

Fundamentū dictū. qđ fund⁹ sit domui. Idem
& cimentū accedendo dictū. qđ crasso lapide
surgat. Paries nuncupat⁹. quia semp duo
sūt pares. ut alatere. ut a fronte. Sive enī ter
ragonū siue exagonū sit qui cōspiciunt sē
& paries sūt. Alter enī structura facta. de for
mis ē. Parietinas dicim⁹. qđ parietū ruinas.
Sunt enī parietes stantes sine tecto sine ha
bitantib⁹. Angulus qđ duos parietes in
uicē cūngat. Culmina dicta. quia apud
antiquos tecta culmo tegebant ut nunc

rustica. Hinc tecti summitas culmen dicitur. Cameres
 sunt uolumina utrorumque respicientia appellata
 acuruo. Camur enim grece curui est. Laquearia
 sunt que camera subtegunt & cornant. que & la-
 cunaria dicitur. ut lucilius resultat. Aedesque lacusque.
 Cui diminutio lacunar facit. ut oratius. Neque au-
 tem mea retinet in domo lacunar. Inde fit alia
 diminutio lacunarum & pantisticon laquearium
 facit absidagreto sermone. latine uero patitur
 lucida. eo quod lumine accepto partem resplendat.
 Sed utrum absidam an absidem dicere debeamus.
 Hoc uerbi genus ambiguum quidam doctores existant.
 Testudo est camera templi obliqua. Nam ut modum
 testudinis ueteres templorum tecta faciebant. que
 ideo sic fiebant. ut celi unagine redderent quod
 esset eius cunctum. Alii testudine uolunt esse locum
 in parte alii atrium aduersum uenientibus. Arcus dicti.
 quod sunt arcta eclusione. curuati. ipsi & fornices.
 pauimenta origine apud grecos habent. & laborata
 artem picturę. lustrata paruulis crustis ac res-
 sellis unctis inuarios colores. Vocata pauimenta.
 eo quod pauentur id est cedant. Unde & pauor quia
 cedit cor. Ostratus est pauimentum testaceo eo quod
 fractis testis calce admixto feriat. Testa enim grece
 ostrum dicitur. Conpluuuium dictum quia aque partes
 que circa sunt eo conueniunt. Tessella fit equum do-
 micilia sternunt. ac tesseri nominata id est qua-
 dratis lapillis per diminutionem. Bases futurę sunt
 columnarum. que a fundamento & superpositę fabri-
 ce sustinet pondus. Bases autem nomen perit est for-
 tissime. sicut sermone. Columnę per longitudinem
 & rotunditate uocantur. in quibus totius fabricę
 pondus erigitur. Antiqua ratio erat columna-
 rum altitudinis. Tertia pars altitudinem.
 Genera rotundarum quattuor. Doricę. ionicę.
 tuscanicę. corinthicę. Mensura crassitudinis
 & altitudinis in se distantes. Quintum genus est

earum que uocantur antice. quaternis angulis aut
 amplius paribus laterum uicuallis. Capitolia dicta.
 quod sunt columnarum capita sic super collum caput.
 Pistolia fit que super capitella colimarum ponuntur.
 & grecum id est super massa. Tegule. quod tegant. edes.
 & umbrices quod accipiant umbras. Lateres & later-
 culi. quod latiformentur circum actis undique quattuor
 tabulis. Canalis. ab eo quod caua fit in modum canis.
 Sane canale melius genere feminino quam masculi
 no preferimus. Fustule aquarum sunt dictę quod aquas
 fundant & emittant. Nam stola grece mittere est.
 Formę earum per magnitudinem aque & capacitatis
 modo sunt. **De munitionibus. xi.**

Munitum uel munimentum dictum uel quia manu est
 factum. Cors uocata. uel quod coartet cuncta que in-
 terius sunt id est ecludat. uel quod coerceat obiectu suo
 extraneos & adire prohibeat. Vallum est quod mallet terre
 agitur quo custodia pretendat. Dictum autem uallum a ual-
 lis. Nam ualli fustes sunt. quibus uallum munitur. Et ualli
 dicti. quod figantur & eleuantur. In ualla fit spatia in-
 tercapita uallorum id est stipitum quibus uallum fit. Unde &
 cetera quoque spatia ab stipitibus scilicet. Agger est cui
 libet rei accretio. unde fosse aut ualles possunt
 repleti ab aggregando. Agger proprie dicitur terra
 aggesta. que uallo facto propius ponitur. sed abusu
 & muros & munimenta omnia aggerem dicunt. Machie-
 ricę sunt parietes longę quibus uincę aliaque clauduntur.
 Longum enim greci magron dicitur. Formatum siue for-
 matio in affrica & hispania parietes & terra ap-
 pellant. Quoniam in forma circudatis duabus utriusque
 tabulis inferuntur uerius quam instruntur. deus
 durat incorruptis uentis ignibus. omniq; conuenit
 fortiores. Sepe munimenta saccorum sunt. Unde &
 appellantur. Caulas munimenta omni uel septima
 ouiliu. Est autem grecum nomen detracta. c.
 Nam greci aulas uocant animalium receptacula.
De temeris. x.

De tentoriis.

De edificiis.

De Sepulchris.

De agris.

Tabernacula tentoria sūt militū quib. intinere solis
ardores. tempestatesq. umbrū. frigorisq. iniurias
uant. Dicta aut. tabernacula. qđ cortinę
distente funib. tabulis interstantib. appenderent
que tentoria sustinerent. Tentoriū uocatū.
eo qđ tendat funib. atq. palis. Vnde & hodie
ptende dicunt. Lapiliones uocant. a similitudine
paruuli animalis uolantis. qui maxime habun
dant florentib. malis. **H**er sūt aucule ^{que} in lumi
ne accenso cūueniunt. & circa uolitantes ab
igne p. xone intire coguntur.

De sepulchris. xi.

Epulchrū a sepulto dictū. Prius aut. quisq. in do
mo sua sepeliebat. Postea uetitū ē legib. neseto
re ipso corpora uiuentū ctacta inficerentur.
omnitiū ideo nuncupat. eo qđ mentē moneat
de defuncti memoriā. Cū enī uideris monū
illud ē qđ scriptū ē. excidi tamquā mortuū
corde. Cū aut. uideris. monet mentē. & ad me
moriā te reducit ut mortuū recorderis. Monu
itaq. memorię p. mentis admonitione dic
tumulus dictus. qđ tumens tellus. Sarcophagū
grēcū nom. ē. eo qđ ibi corpora absumantur.
ma enī grece. caro. fagus. comedere dī. Man
se sepulchra seu monūta regū. amauso
re rege egipti dī. Nam eo defuncto. uxor
ei magnitudinis extruxit sepulchrū
ut usq. hodie omā monūta excelsitate
eā ex nomine ei mausolea nuncupentur.
mausoles gen. sepulchro quadratū & fastigiatū
omne excelsitate. que fieri manu possunt.
& mensurā umbrarū egressē. nullā habere
lā dī. Tali aut. editio surgunt. ut a la
ncipiant. & in angusto finiunt. sic ignis.
cū dī ignis. Nos egiptus habet. apud

maiores enī potentes aut sub montib. aut in mon
tib. sepeliebant. Inde tractū ē ut sup. cadauera
aut pyramides fierent. aut ingentes columnę
collocarent. **De edificiis. xii.**

Casa ē. agreste habitaculū. palis atq.
urgulis arundinib. qđ cūctum. quib. possunt
homines tueri a frigoris ut caloris iniuria.
Tuguriū casula ē. quā faciunt sibi custodes
uincarū ategimen sui qđ teguriū. siue ppter
ardores solis & radios declinandos. siue ut inde
ut homines. ardores. ut bestiolas. que insidiari
solent natis frugib. abigant. Hanc rustici ca
panā uocant. qđ unū tantū capiant. Tescuā
quidā putant ēē turriā. quidā loca p. rupta
& aspera. Magalia edificia numidarū agrestū
oblonga incuruis laterib. tecta. qđ nauū cari
ne sūt. siue rotunda in modū furno. Et magalia
dicta qđ magaria. quia magar punci nouam
uillā dī. una littera cōmutata. l. p. magaria
tuguriam. **De agris. xiii.**

Ager latine appellari dī aliquid. alii agrū
ex greco nominari manifestius credunt.
unde & uillā grece cor agros dī. Illa auallo
idest agere terre nuncupata. qđ plimite con
stitui solet. possessiones sūt agri late patentes
publice priuatq. quos initū nūmancipatio
ne. sed quisq. int. potuit occupauit atq. posse
dit. Vnde & nuncupati. fundus dictus ē. qđ
eo fuidat ut stabiliat patrimonū. fundus
aut. & urbanū editiū & rusticū intelligen
dū ē. p. dium qđ ex omib. patri familias
maxime p. uidet idest apparet qđ p. uidū.
ut qđ antiqui agros quos bello ceperant
ut prede nomine habebant. Omnis aut. ager
ut uarro docet quadrisarū diuidit. aut enī

aruus ē ager idest satialis aut ēritus idest aptus
 arboribus aut pascuis aut qui herbis tantū & anima
 libus uacat aut flores quo se orti apibus ēgruentes
 & floribus. Quod & iā uirgilius in quattuor libris
 georgicorum secutus ē. Rura ueteres inestuos agros
 dicebat idest siluas & pascua. Agrū uero qui cole
 bat. Nam rus est quo mel. quo lac. quo pecus ha
 beri potest. Unde & rusticus nominat. Nec agres
 tiū prima & otiosa felicitas. Segetes ager ē in quo
 serit. Unde uirgilius. Illa segetes demū uotis respon
 dit auari agricule. Conpascuus ager dictus. qui
 adiutoribus agrorū relictus ē ad pascendū cōmunū
 uicinis. Alluuus ager ē. quē paulatim flumini in
 agrum reddit. Arcifinius ager dictus ē. qui acerbis
 linearū mensuris nō continet sed arcem fines ei ob
 iectu fluminū montū arborū. Unde & his agris
 nihil subici uolunt interueni. Naualis ager ē primū
 p̄fissum. siue qui alternis annis uacat nouandū
 sibi uirū causa. Noualia enī semel cū fructu
 erunt & semel uacua. Squalidus ager. q̄si excolidus.
 q̄d iam acultura exierit. Sic exconsul q̄d a consula
 tu discesserit. Virginosus ager ē semp uindus.
 Nam humidus d̄r qui aliquando siccatur. Uligo enī hu
 mor terre ē naturalis ab ea nunquā recedens.
 Subserua p̄prie. quē sudor de materia p̄cedens
 q̄si sup uacua abicit. Unde & subserua agri. q̄d in
 p̄teritas diuisos recusent q̄si steriles uel palustres.
 Item subserua. quē indiagri n̄ efficiunt. Centuria.
 idest iugera ducenta. Area d̄r tabularū equalitas.
 Dicta aut area a planitie atq; equalitate. unde
 & ara. Alii aream uocatā d̄r. q̄d p̄riturandis
 frugibus eradat. uel q̄d n̄ tritureret in ea nisi arida.
 Paratū ē cui foeni copia armenta tuerent. Cui ue
 teres romani nom̄ indider. ab eo q̄d p̄tinus sit
 paratus nec magnū laborē culture desideret.

Parata aut ēē quę secari possunt. Paludes dictę apale
 pastorali ledeat q̄d paleam idest pabula uimitorū

De finibus agrorum. xliii.

Fines dicti. eo q̄d agri funiculis sint diuisi. Men
 surarū enī lineę intrarū partitione tenduntur
 ut dimensionē equitas teneatur. Limites appellati
 antiquo uerbo transuersi. Nam transuersa om̄a
 antiqui lima dicebant. a quo & limina hostiū per
 quos sint. & limites q̄d p̄ eos in agros foris eat.
 Hic & limus uocabulū accepit. Cingulū. quo serui
 publica cingebant obliqua purpura. Termini
 dicti. q̄d terre mensuras distinguunt atq; decla
 rant. His enī testimonia finū intellegunt. &
 agrorū intentio & certam auferunt. Limites maxi
 mi in agris duo s̄. cardo & decumanus. Cardo ē
 qui a septentrione directus ad cardine celi est.
 Nam sine dubio celi uertitur in septentrionali
 orbe. Decumanus qui ab oriente in occidentem
 p̄transuersū dirigit. Quin p̄ eo q̄d formas dece
 fac. decumanus ē appellatus. Ager enī bis diuisus
 figurā denari numeri efficit. Area ab arendo
 uocata. fines enī agri custodit. eosq; adiri p̄hibet.
Terminū dictū. eo q̄d trium possessionū fines ad
 stringit. Hic & quadri finū. q̄d quattuor
 limites angustiores & int se distant in parib; uicibus
 & nominibus designatis. **De mensuris.**
Mensura ē quicquid pondere. **rum.**
 capacitate. longitudine. altitudine. latitudine.
 aruoq; finit. Maiores itaq; orbē in partib; par
 tes in partibus. p̄uicias in regionibus. regiones in
 locis. loca in territoris. territorios in agris. agris
 in centuriis. centuria in iugibus. iugera in melioribus.
 Deinde climata in actibus. p̄teritas in passibus.
 gradus. cubitos. pedes. palmos. uncias. & digitos
 diuiserunt. tanta enī sunt illę solertia. Digiti

ē pars minima agrestū mensurarū. Inde uncia
habens digitos quinq. Palmus aut. ū. digitos
habet. Pes sedecim passus pedes quinq. Pertica
passus duos idest pedes decem. Pertica aut. apor-
tando dicta. quasi portica. Om̄s enī p̄cedentes
mensure in corpore s̄. ut palmus. pes. passus.
& reliqua. Sola pertica portatur. It̄ enī decē pedū
adinstar calami meretichelō templū mensuran-
tis actus minimus ē latitudine pedū quattuor.
longitudine centū uiginti. Cumata quoq. un-
diq. uersū ix. ita. Actus quadritus undiq. finitus
pedes centū uiginti. ita. Hinc betici ara penne
dnt. ab arando scilicet. Actus duplicatus iugerū
fac. ab eo qd̄ ē uinctū iugeri nom̄ accepit. Iugerū
aut. ē stat. longitudine pedū ducentor. quadra-
ginta. latitudine centū uiginti na. Actū pum-
tis beticis rustici agnū uocant porca ducentos
decē. idem betici triginta pedū latitudine. & tri-
ginta longitudine finiunt. Sed porca ē qd̄ in a-
rando constat. qd̄ defossū ē lyra. Galli arandū
appellant in areis urbanis spatū centū pedū quasi
centenū. In agrestibus aut. pedes centū quinquaginta
quadratoq. iustu. candetū uocant. Porro stadia
lē. ager habet passus centū uiginti quinq. idest
pedes sexcentos. uiginti quinq. Cuius mensura
octies coputata miliarū fac. qui ē stat. quinq.
milia pedū. Centuria aut. ager ē ducentor. iu-
gerū q̄ apud antiquos a centū iugerib. uocabat.
Sed postea duplicatū ē nom̄ qd̄ pristinū retinuit.
In numero enī centurie centurio multi multipli-
cati s̄. nom̄ mutare n̄ potuerunt.

De itineribus. xv. i.

Mensuras uarū nos miliaria dicimus. greci
stadia. galli leuogis. egypti signes. persae pa-
rasangas. Sunt aut. p̄prio quēq. spatio. Miliarū
mille passibus terminat. It̄ dictū miliarū quasi
mille aduū. habens pedes quinq. milia. leuota

finē passibus mille quingentis. Stadium octaua
pars miliarū ē. c̄stant passibus centū uiginti. v.
Hinc primū hercule statuisse dnt. cumq. eo spatio de-
terminasse. quo ipse sub uno spū c̄ficisset. ac p̄inde
stadiū appellasse qm̄ infine. respirasset simulq. & ste-
tisset. Via ē. qua potest ire uehiculū. Et uia dicta
auheculor. cursu. Nam duos actus capit. p̄tereun-
tiū & uenientiū uehiculor. occursum. Om̄s aut. uia
aut publica ē. aut priuata. Publica ē. quē in solo
publico ē. quē iter actus populo patet. Nec aut.
amare. aut oppida p̄tinet. Priuata ē. quē uicino
municipio data ē. Strata dicta. quasi uulgi pedibus
trita. Lucretius. Strataq. iam uulgi pedibus detri-
ta uiarū. Ipsa & dilapidata. idē. lapidib. strata.
P̄rimū aut. p̄m dnt. lapidib. uias strauisse. Postea
romani eas p̄mne. p̄ne orbem disposuer. p̄pter
rectitudinē itinerū. & ne plebs c̄t̄ otiosa. Ager
ē. media strag. eminentia. quo geratis lapidib.
strata. ab agere idest coaceruatione dicta.
quā h̄storici uia militarē dnt. ut qualis sepe
uig. de phersis in agere serpens. l̄ter uelut ē
uia. qua iri ab homine. quaquā uersū potest.
L̄ter aut. & iter diuersā significationē habent.
L̄ter enī ē. locus transitus facilis. Vnde & appellam̄
aditum. Itiner aut. ē. itus longe uig. & ipse
labor ambulandi ut quo uelis puenias. Semita
itineris dimidiū ē. a semitu dicta. Semita
aut. hominū ē. callis ferarū & pecudū. Callis ē
iter pecudū in montes angustū & tritū acallo
pedū uocata. siue callo percussū p̄duratū.
Iramites s̄. transversa in agris itinera. siue recta
uia. dicta. qd̄ transmittant. Diuortia s̄. flexus
uiarū. hoc ē. uias in diuerso tendentes. Idem
diuerticula s̄. hoc ē. diuersae ac diuise uig.
siue semite transversae. quē s̄. altere uig.
Diuiū. quia duplex ē. uia. Conpeta. quia
plures in ea c̄petunt. uig. quasi triuis. qua

triuus. Ambitus. inter uicinorum edistina. Locus duos.
pedum & semipedis ad circueundi facultate relictus
ad ambulandum dictus. Orbeta uestigium carri ab
orbore dictus. Porro actus quo pecus agi solet.
diuosum iter flexuosum. uestigia sunt pedum signa
primis plantis expressa. Vocata quod his uis percur
rentium uestigent. id est agnoscantur. **C. I. D.**

I. DE CAPITULO DELIBRO QUARTO DE

- I. Depulueribus & glebis terre.**
- II. Deglebis ex aquis.**
- III. De lapidibus uulgaribus.**
- IIII. De lapidibus insignioribus.**
- V. De marmoribus.**
- VI. De gemmis.**
- VII. De uiridibus gemmis.**
- VIII. De rubris gemmis.**
- IX. De purpureis.**
- X. De candidis.**
- XI. De nigris.**
- XII. De uariis.**
- XIII. De cristallinis.**
- XIIII. De aureis.**
- XV. De uitro.**
- XVI. De metallis.**
- XVII. De auro.**
- XVIII. De argento.**
- XVIII. De creta.**
- XX. De ferro.**
- XXI. De plumbo.**
- XXII. De stagno.**
- XXIII. De electro.**
- XXIIII. De ponderibus.**
- XXV. De mensuris.**
- XXVI. De signis ponderum.**

DEPULUERIBUS & GLEBIS TERRE.
Puluis dictus quod pulsetur in uenti. Tollit enim
ei statum. nec resistit nec stare nouit. Sic

ait propheta. Tamquam puluis quem preicit uentus
a facie terre. Lunus uocatur quod lenis sit. Cenu
est uorago luti. Cinis est incendium. ab eo enim fauilla
fit. quod pignus effecta fit. Nam fons ignis est. Gleba
quod sit globus. Pulueris enim corruptionis est pinguis
& in uno glomere adunatur. Terra autem ligata
gleba est soluta puluis. Lauina eo quod ambulanti
lapsu inferat. Dicta per diuinationem. Nam omne
lotum uocatum quidem pantisfrasin. puta quod nescit in
mundum. uelut apram appellata quod ibi apri uolu
terit. Vligo sordes limi ut aque fit. Sabulum lenis
simum terre genus. Argilla ab argis uocata. apud
quos primum ex ea casa effecta fit. Creta ab insula
erect ubi melior est. creta cimolia candida est aci
mea italice insula dicta. quarum altera uestimenta
preciosos colores emollit & cristallus sulphore quo
dam nitore exhilarat. altera gemmis nitorem
prestat. Creta argentaria & ipsa candida appella
ta eo quod nitorem argenti reddat. Terra samia
a samo insula dicta. glutinosa & candida & lingue
lenis medicamentis & uasculis necessaria. Puluis
puteulanus in puteum lanus italice colligitur. collibus
opponitur que a sustinenda maria fluctusque fran
gendos. Nam mersus aquis prius lapis fit. unde
cotidie mersus effectus in saxum mutatur.
sic argilla igne in lapide uerit. Sulfur uocatum
quia igne accenditur. Ur enim ignis est. Nam uis
ei in aquis feruentibus sentitur. Neque alia pre faci
lius accenditur. Nascitur in multis colibus. in Sicilia & tra
lia quas ardere dicunt. Inuenitur & in aliis locis offos
sum. Huius genera tria. Unum quod foditur translucescit
que & uir & que solo & omnibus generibus medici
utuntur. Alterum quod appellant glebam usibus tantum
fullonum familiare. Tertium liquor est usus ei ad
lanas sulfindas. quam candorem mollitque prestat.

Quartus allicinia maxima efficienda caprus.
Sulfuris tanta uis est ut morbos comitiales dephen

dat nitore suū. Inpositus ignib. ardescens in calice
vni prunaq. subdita circūferens exardescens
repeussū pallorē dirum uelut defunctorū effunde

DE SALIS NATURA ET VIRTUTIBUS. II.
Sal inueniuntur lacu assalente emergit. Cui gle
bas sup. natantes nautę scauis adppinquantes
colligunt. Inftria aut. lunę ē pessima terrā estu
ans. Spissatur aut. utraq. & densitate coeunt.
& utraq. greci spissa assalto appellant. Natura
ei ardens & igniū cognata. & neque aqua neque
ferro rumpit. nisi solis muliebrile inquinantis.
utilis adēpages nauti. Alumen uocatū alumine
qd. lunę colorib. pstat tinguendis. Est aut. salugo
terre. efficiturq. hieme & aqua & luno. & estuiis
solib. maturat. Huius species due sūt. Liquidū &
spissū. Sal quidā dictū putant qd. ignē exhalat.
igit. enī ignē dū sit igneū. Sed naturā sequit.
quia ignis & aqua semp. inter se inimici sūt.
Alii sal asala & sole uocatū existimant. Nam
aquis maris sponte gignit spumā in extremis
litorib. ut scopulis derelictā & sole decoctā. Sunt
& lacus & flumina & putei quib. aurit. Dehinc
insaliniū ingestus sole siccāt. Sed & flumina den
sant insale. amne reliquo sub gelo fluente. alibi
quoq. detractis arenis colligit. crescens cū luna
noctib. Nam in creneā ammoniacus sub arenis
inuenit. Cui sūt & montes natui salis in quib.
ferro ceditur. ut lapis renascens maius tante
alicubi duritę ut muros domosq. massis salis
faciat sic in arabia. In natura quoq. salis disse
rentia ē. Nam alibi suauis alibi salissimū. Com
mune sal uignē crepitat. Tragaseum nec cre
pitat ignē nec exsilit. Agri gentinū sicilye flam
mis patiens in aquā exsilit. uignē fluit cū
naturā. Sunt & loca differentie. Memphiticus
rufus ē in parte quadā sicilye. ubi & impurpu
reus. Item in eadē sicilia in parinū adeo splendi

dus ut lucidus ut imagines reddat. In capado
cia crocinus effodit. Salis natura necessaria est
ad omne escā. Pulmentis enī sapore dat. excitat
auiditatem & appetitū in omnib. cibis facit. Ex eo
quippe omis uictus delectatio ^{ad su}
mit hilaritas. Hinc & salis nom.
accepisse putat. Nihil enī uti ^{luis}
sale & sole. Denique cornea unde ^{mus}
nauticę quin & iam pecudes. armenta & uimta
sale maximo puocant. ad pastū. multū largiores
lacte. multūq. gratiores casei dote. Corpora
& iam sal adstringit. defuncta & iam aputrescen
di labe uindicat daret. Nitrum aloco sump
sit uocabulū. Nascent enī in oppido ut regione
egypti nitria. ex quo & medicis sunt & sor
des corpq. uestiūq. lauant. Huius natura nūmul
tū asale distat. Habet enī uirtutē. salis & similis
oritur canescitib. siccitate. Astronitru grece.
latine spuma nitri ē. De quo quidā ait. Rusticos
et nescis qd. greco nomine dicat spuma uocor nitri.
Grecus ē astronitru. colligit aut. in asia inspeluncis
distillans. dehinc siccāt sole. Optimū putatur
si minus fuerit ponderosū. & maxime fieri habile
colore pene purpureo. Calcantū dictū. quia &
calentis & tūmū id est flos. Unde & apud latinos
eris flos appellat. Ita aut. nē multis in regionib.
olim in hispania eputeis ut stagnis id gens aque
habentib. aque decoquebant & inspinas ligneas
fundeabant. Appendebat sup. eas restes. lapillis ex
tentis quib. lunus insimilitudine utreis acinis
adherebat. sicq. cunctū siccabat dieb. triginta.
Ita aut. nē alibi inspeluncis. qd. liquide collectū
dehinc defusū in quosdā botros solidatur. Ita
& inscopib. euatis. quę elaterib. decedentes
gutta calefunt. Ita & salis modo exflagrantissi
mo sole. Adeo aut. cōstrictę uirtutis ē. ut in leonū
& ursq. ora aspersa tamquā uim habeat adstrin

gendū ut nūaleat mordere. Lapis a terra tamquā
densior & iam uulgo discernit. Lapis aut dictus
qd̄ ledat pedē. Lapis mollis ē & sparsus. Saxa
erent. & a montibz excedunt. Petra grecū ē.
Silex ē. durus lapis. eo qd̄ exciliat ig
nif ab eo dictus. Scopulus a saxo em
nen ti q̄si ab speculando dictus. siue
ateg unio nauū apoto scopin. Spelea
grece. spelunca latine. Est aut rupis cauata.
crepido extremida saxi abrupta. Unde & crepido
uocata. qd̄ sit abruptis saxis altitudo sic heret
pedē pes densus. Unde & uocat. Cautes aspera
saxa in mari. dictz ac auendo q̄si caute. Muri
ces petre uilitore similes muricis unū acq̄sa
tissime & nauibz prutiose mē saxū ē qui huma
ne uocis solū captans & iam uerba loquentiū
imitat. Ico grece. latine imago uocat. eo qd̄
aduocē respondens alieni efficit imago sermonis.
Licet hoc quidē & locoz maturz ac plerunq̄ con
uallū. Calculus ē lapillus terre ammixtus. rotun
dus atq̄ durissimus & omni puritate lenissimus.
Dictus aut calculus. qd̄ sine molestia breuitate
sui caleet. Cui cetrarius ē scrupus lapillus mini
ms & asper. qui si incidit in calciamtis nocet
& molestia ē animo. Unde & animi molestia
scrupulū dicim. Nunc & scrupulū saxū id est asper.
Cotus nom̄ accepit qd̄ ferrū ad incidendū acuat.
A hic oleo indig. et macuendo. sed oleū lenz aque
acion acerrimā reddunt. Pumex uocat. eo qd̄
spūz densitate cetrus fiat. & ē aridus cando
re magnū tamq̄ naturā refrigerandi habens
ut in uaso missus musta feruere desinant.
Rudos artifices appellant lapides contusos &
calce admixtos. qd̄ in paup̄tis faciendis sup
fundunt. Unde & rudera dr̄. Gipsū cognatū
calce est. & ē grecū nom̄. Prura ē genera. om
niū aut oppidū lapidi speculari. Est enī signis

edificiis & coronis gratissimū. Calcesuma dicta.
quia dū sit tactu frigida intus occultū cōmet ig
nē. Unde & p̄fusa statim latens ignis erumpit.
Natura ei mirū aliquid fac. Postquā enī arserit.
aquis incendit quibz solet ignis extinguī. Oleo ex
tinguit quo solet ignis accendi. Usus eius struc
ture fabricz necessarius. Nam lapidi n̄ potest ad
herere fortius. nisi calce cūunctz calce se lapidi
albo & duro melior structura ē ex more utilis
tectoris. Arena ab ariditate dicta n̄ ab adheren
do ut fabricis ut quidā uolunt. Huius p̄batio si ma
nu m̄p̄ssa stridet. aut si inueste candida sparsa
nihil sordis relinquit.

DE LAPIDIBVS INSIGNIORIBVS
Magnes lapis indicus ab inuentore uocatur.
fuit aut primū reptus clauis crepidarū bacculi
que cuspidi herens. cū armita idem magnes pascē
ret. postea & passim inuenit. Est aut colore ferro
igneus. sed p̄batur cū ferro adiunctus ei fecerit
raptū. Nam adeo adphendet ferrū. ut exteriā fa
ciat anulorū. Unde & cū uulgu ferrū unū ap
pellat. liquorē quoq̄ utri ut ferrū trahere cre
dit. Cui tanta uis ē ut refert beatissimū augustinū.
qd̄ quidā eundē magnē rem lapidē tenuerit.
subuasē argenteo. ferrūq̄ sup argentiū posuerit.
deinde super mouente manu cū lapide ferrū
cursum desup moueat. Unde factū ē ut quodā
templo simulacrū e ferro pendere uidere uide
ret. Est quippe & alius in ethiopia magnes qui
ferrū n̄ ambit respuitq̄. Omnis aut magnes
tanto melior ē. quantū ceruleus est. Gagates
primū inuentus ē in sicilia. gagatis fluminis fluo
re reiectus. Unde & nominatus. Licet in britania
sit plurimus. est aut niger. planus. leuis & ar
dens igni ad motus. fictilia ex eo scripta n̄ de
lentur. Incensz serpentes fugat. demoniacos
p̄dit. uirginitatē dephendit. mirumq̄ accendit.

signioribz lapidibz.

Id est Augustin
refert de mag
ne lapide.

aqua oleo estinguit. Abeston arcadie lapis fer-
rei coloris ab igne nom sortitus eo qd accensus
semel numqua extinguit. De quo lapide meca-
nicum aliquid ars humana molita e. qd gen-
tiles capti sacrilegiu mirarentur. Deniq in tem-
plo quoda fuisse ueneris fanu. ibiq candela-
bru & in eo lucerna sub diuo sic ardente ut ea
nulla tempestas nullus imber extingueret.
Piricus perficus lapis fuluis aeris simulans qua-
litate. Cui plurimus siquide facile semillas
emittit. Hic tenentis manu siue eminentius
pmatur. adurit ppter qd ab igne nom accepit.
Est alius piricus uulgaris que uiuu lapide
appellant. qui ferro ut lapide percussus semil-
las emittit. que excipiunt sulfore ut alius fun-
gis ut solus edito celeritis prebet igne. Hunc
uulgus focare petra uocant. Selenites qui
latine lunaris interpretatur. eo qd interiore
ei candore cu luna crescere atq decrescere
auit. gignit uipersida. Diomusius lapis fuscus
& rubentib notis sparsus. Uocatur aut na. quia
aque mixtus comertit uiuu flagrat. & qd in
illo murum e ebrietati resistit. Hyatius niger
& sonorus nascit in flumine cui nom e pontis
inequitas. Triguus lapis ex loco traxit uocabu-
lum. Nascit eni in frigida colore pallidus me-
diocrit grauis. Est aut gleba pumicosa. Viritur
antea uino pfusus flatusq solliby donec rubes-
cant ac rursus dulci uino extinguit ternis
uicib. tinguendis uestib. tantu utilis. Syrius
lapis asiria ubi repperit appellatur. Hic igit
fluctuari tradit. communis mergi. Arabicus
similis e ebore sine ulla macula. Hic defricat
ad eum. dimittit croco simile. Iudaicus lapis
albus e atq in seemate glandis scripturis sub
muce modulatus. quas greci gummas appel-
lant. Samius asamo insula ubi repperit uocat.

& e grauis & candidus. poliendi aurū utilis.
Memphites uocat a loco egypti. & e gemmatus
natura. Hic tritus atq in his que urenda se-
desecanda & aceto inlinitus ita obstupescere
fac corpus ut n sentiat cruciatu. Sorosagus
lapis dictus eo qd corpora defunctoq edita
meo pstra quadraginta dies adsumunt. Soros
eni gr ece arca dr. fagus comedere. Nascit
aut utroade fissili. que uena seindit. Sunt
& eidē generis moriente saxa. que & iam
iuuentib. alligata erodunt corpora. Inuitio-
res aut seruanda corporib. nec adsumentes.
Emattus appellatur eo qd eintere solutus
in colore ueniat sanguinis. Istacit admodu
libidus. e & ferrugineus. Nascit multima
egypti babillonia & hispania. Andro daman-
tis colore. niger. pondere & duritia insignis.
Vnde & nom traxit. Principius repperit in assyria.
Traere aut uise argentu ut aes dr. quicq attritus
ut emattus in colore redigit sanguinis. Niseis
ros inuenit multima hispanie croco similis.
cu leui fulgore facile fabilis. Amiantos ap-
pellatur a ueterib. eo qd si ex ipso fuerit uestis
extenta extra igne resistat. & igni imposita n
ardeat sed splendore accepto nitescat. & e
scissi aluminis similis. ueneficus resistens omib.
specialit magoru. Baracite similis e teste
lamnoso. scissibilis. Galactites colore cyre-
neus. gustu suauis. Sed ideo uocatur. qd quida
dese lacteus ase dimittat. Obsius lapis niger
& translucent & utri habens similitudine.
Ponit in speculis parietu ppter imaginu um-
bras reddendas. Gemmas multi ex eo faciunt.
nascit in india & samo ualis. Mutridas lapis
eufratei sole percussus colorib. mecat uariis.
Cittes lapides reperiunt in uindis aquilaru annis
binos inueniri mare & femina. nec sine his

parere aquilas. Horū masculis durus similis galles
subrutilis. Feminis uero pusillus ac mollis. adle-
gati partus celeritate faciunt. &ia aliquid uulue
excidunt nisi cito parturientib. adferant. Inguet
cappadocis lapis. duritia marmoris. candidus atq
translucens. ex quo condam templū cōstructū ē.
a quodā rege forib. aureis quib. clausis clauas
utius diurna erat. Inuites eboris similis. in quo
darū cōditū ferunt parioq. similis candore. & du-
ritia. minus tantū pondere. his que prius uocatur.
Ostracetes uocat. qd. similitudine teste habeat. Ilysus
cā p. p. m. uice. Melanites lapis dictus asper & indo-
mitus & omnia atterens. & qd. melleū & dulce succū
emittat. Nisus lapis asper & indomitus. & omnia
adterens. ex quo lapide gemme condunt. Scissiles
colore similis ocre. inueniunt in egiptū. Ammonites
similis nitro sed durior. gignit egiptū ut arabia.
Urinascit in ethiopia uelut uiridis. sed lacteus cū
resoluit remordens uehementer. Corans albus est
duriorq. parior. mollior uelut uiridis & grandis.
inueniunt in egiptū. Tusculan a loco italie dictus.
difficile igni tradit. Sabius fuscus addito oleo diam
luere fertur. Ist & quidā uiridis lapis uehementer
igni resistens. Sistrus mollis & candidus. ex calfact
oleo nigrescit atq. durescit. Lapides quoq. medi-
cinaliū mortariū & pigmentū usib. apti. et sius
p. p. uis & inde colat. Tebaicus quoq. & basan-
tis lapides. nihil ex sese remittunt. Specularis la-
pis uocat. ē. qd. utri more transluceat. Repertus
primū in hispania ceteriori. circa segobricā urbē.
Inueniunt enī sub terra. & effusus excidit atq. findit
in quaslibet tenues crustas.

Post lapidū genera ueniunt ad marmora. Nam inter
lapides & marmora differentia ē. Nam marmo-
ra dñr ex mui lapides. que maculis & colorib.
cōmendant. Marmor sermo grecus ē. auridna

te uocat. & quāuis postea & alii coloris inueniunt.
nom. tam pristini auridnate retinuer. Magna
colores & genera innumerabilia sūt. nam omnia
eripib. excidunt. sed multa sub terra sparsa sūt p. p.
fissimū generis sic lacedemoniū uiride cunctisq.
darius reperiunt prius apud lacedemoniū. unde & uo-
cabulū traxit. Opophites serpentū maculis simile
ē. Unde & uocabulū sumpsit. Molle. candidū. nigrū.
durū. auguste & tiberiū in egiptū augusti ac tibe-
riū primū principatū repta sūt. Differentia eorū ē
ab opophite. cū illud ut p. d. x. m. s. serpentū maculis
sit similis. Hæ maculas diuerso modo colligunt.
Nam augusteū mundatum ē scriptū in uertices.
Tiberiū sparsa neconuoluta carue. Purpuris ex
egipto ē rudens. candidis interuenientib. punctis
nominis ei causa qd. rubeat purpura. Basantes
ferrei coloris siue duritia. Unde & nom. ei dictū ē.
Inueniunt in egipto & ethiopia. Alabastrites lapis can-
didus. inter distinctus uariis colorib. ex quo euan-
gelici illis argenti uasculū sunt. Cauant enī hunc
aduersa uigentaria. qm. optima seruare incorrupta
dñ. Nascit circa tephas. egiptias & damascū sūt
ceteris candidior. p. b. atissimus uero mundia. Parius
candoris eximi ligidus cognom. hic apud paron
insula nascit. Unde & parus nuncupat. Magnitudo
ei qua lancis. crateras que n. excedat. uigentis
& ipse aptus. Coralliticus in asia reperiunt. mensura
nūltra cubita bina. Candore p. x. m. eboris adque
dam similitudine. eduerso niger. Alabandicus
terre sue nomine nuncupatus. purpureæ aspectū
similis. iste moriente igne liquat. atq. adusū ui-
tri fundit. Tebaicus ut inueniunt aureis guttis in-
ueniunt in partes egiptias scriptas conculis adteren-
da coliria quadā utilitate naturali cūueniens.
Sientes circa sienem ut tebas nascit. naues ex eo
fecere reges. Marmora aut que in officinis ru-
pibusq. gignunt. ex quib. natus diuersi coloris macu-

nap. ioribus.

Ha
inde dicit
nap. nōp.

lis distinctus. Cuius primū usū insule ciuitates dederunt.
 Lethus laudior ē paulo huic. sed & ipse diuersi co-
 loris maculas habens. Corinthius ammoniag-
 gutta simulis. cū uarietate diuersiq. colorū. Co-
 rintho primis reptus. Ixco columnę ingentes.
 luminaq. sunt ac trabes. Caristē uiride opti-
 mū. nom. ab aspectu habens eo qđ gratia his
 qui gemmas seculant. Eius enī uiriditas reficit
 oculos. Nummudicū marmor nūmudia mti-
 tit acutē. facū dimittit cyneo simile. Unde &
 nom. accepit. Nam cristus sedimassa & lunniū usū
 aprū. lucellū marmor. nascit in theco insula cui lucu-
 lus consul nom. dedit. qđ delectat illo primis romā
 inuener. solumq. pene hoc marmor ab amatore
 nom. accepit. Est & lunensis. Testrian appellat. aco-
 lore cineris. cui lapidis alligatio cetera serpentes lau-
 dat. Ebur abarro id est elefanto dictū ornatius. Quid
 tibi uis mulier nigris dignissima barbis.

DE GEMMIS. XVI.

Post marmora genera gemmarum sequuntur. que multū auro
 colore tribuunt uenustate colorū. Primordia ei aru-
 pe caucasū fabule ferunt. pimeheu primū fragmētū
 faciei inclusisse ferrū ac digitū circū dasse. hisq.
 uirū cepisse anulū atq. gemmā. Genera gemmarū
 innumera sunt & tradunt. equib. nos ea tantū que
 principalia sūt. siue notissima adnotabim. Gemme
 uident. qđ instar gemme transluceant. Pretiosi la-
 pides ideo dicti sūt. quia care ualent. siue ut apulū
 discerni possint seu qđ rari sūt. Omne enī qđ rarū
 ē magnū & pretiosū uocat. Sic & insamubelis uolu-
 mine legit. & sermo dñi p̄ciosus erat inibi. hoc est rarū.

DE GEMMIS. XVII.

Primū gemmarū uirentiū smaragdus principatū
 habet. Cui ueteres tria post margaritas & uiride
 nes tribuunt dignitatem. Smaragdus autē
 uiriditate uiriditate uocat. ts. omne enī saturū
 uiride amarū dī. Nullus enī gemmis ut herbis maior

quā huic austeritas ē. nā herbas uirentes frondesq.
 exsuperat. insitens circa se uiriditate repcussū
 aerē. Scalpenti quoq. gemmas nulla gratior oculorū
 refectio ē. Cui corpus si extētiū ē. sic speculū ita
 imagines reddit. Quippe nero cesar gladiatū pug-
 nas uismaragdo spectabat. Genera ei duodecim. sed
 nobiliores scitici qui insenta gente repperunt.

Secūm locū tenet bactrianū. Colligunt enī in comessuris
 saxorū. flante aquilone. Tunc enī tellure deoperta
 uiridit. quia his uentis arene maxime mouent.

Tertiū egiptū habent. reliqua uinetallis aerariis inue-
 niunt sed uiridi. Nam aut ex aut plumbio ut lapilla-
 mentis ut salis similes notas habet smaragdi. aut te-
 mero & uiridi p̄ficiunt oleū quāuis natura inbuant.

Caleo smaragdus dicta qđ uiridis sit & turbida aeris
 uentis. Hec egiptū ut cypro insula nascit. Prasit
 puridanti colore dictus. sed uilis. Cui alterū gens
 sanguineis punctis abhorret. Tertiū distinctū uiridis
 tribus candidis. Berillus india gignit. gentis sue lingua
 nom. habens. Uiriditate similis smaragdo. sed in
 pallore. Politur aut abundis in sex angulas formas.
 ita ebrius coloris repcussio angulorū excutit. aliter
 politus n̄ habet fulgorē. Genera ei nouē. Crisoberil-
 lus dictus. eo qđ pallida ei uiriditas uiridū colorē

resplendat. & huic india mittit. Crisoprassus indicus
 ē. colore porro sicū resserens aureis int̄ uenientibus
 guttis. Unde & nom. accepit. quē quidā berillorū
 generi iudicauer. Lassus de greco uiridū uiridis
 gemma interpretatur. Las quippe uiride. p̄marin
 gemma dī. Est aut smaragdo sub similis & crassi coloris.

Species ei decē & septem. Volunt aut quidā iaspide
 gemmā & gratie tūtere ē gestamibus. qđ credere
 n̄ fidei sed sup̄stitionis ē. Topazion ex uirenti genere
 ē. omniq. colore resplendens. Inuenta primū maria-
 bis insula in qua trogodas p̄dones fame extempes-
 tate fessi cū herbarū radices effoderent eruerunt.

Quę insula postea quęstia nebulis co operta tandē

anaugantib. inuenta. sed ob hoc locus & gemma
nom. ex causa accepit. Nam topazion trigodontarū
lingua significationē habet querentis. Est aut
amplissima gemmarū. eadem sola nobiliū. limam
sentit. Genera ei duo. Callaica colore uiridis &
pallens & nimis crassa. Nihil uiciniū aurū decens.
Unde & appellata. Nascit in india ut germania in
rupib. gelidis oculi modo extuberans. Molbetes
spissius uirens & crassius quā sinagdelus. at colore
malus nom. accepit. in reddendis laudata signis.
nascit in arabia. Illo tropia uiridici colore enu
bilo. stellis puniceis sup. sparsa cū sanguineis ue
nis. Causa nominis defectū lapidis ē. Nam deice
ra in labris eneis. radio solis mutat sanguineū rep
cussū. extra aquā aut speculi modo solem accipit.
dephenditq. defectū ei subeuntē lunā ostendens.
magis. utpudētia. Manifestissimū in hoc quoq.
exemplū ē. qm. ammixta herbā eliotropio qu
bīdā additis p̄cationib. gerente. ēssici negant.
Cognit in cypro & affrica. sed melior in ethiopia.
Sagda gemma prasini coloris apud caldeos. Cui
ranta uis ē. ut p̄uinentes naues ex profundo petat &
earum ita & tenacit. adherat ut nisi abrasa par
te ligni uix separet. Murres ducta ē. qd. in eū mure
color ē. Compresus aut usq. ad odore nardi spirat
suauitate. Aromatis reperit in arabia ut egypto.
murre coloris & odoris. Unde & nom. habet. Melec
ros bicolor. ex una parte uiridis. ex altera mellis
similis. Coaspiris a flumine persarū ducta ē. ex uiridi
fulgoris aurei.

Corallus gignit in mari. forma ramosus.
colore uiridis & maxime rubens. Bacc. ei candida.
subaque molles. detractē cōfessim durant & rubes
cunt. tactuq. prunus lapidescunt. Itaq. occupari
uelliq. petib. solet. aut agri ferramento p̄ciditur.
qua decussa corallus uocatur. Quantū aut apud
nos margaritū indicū p̄cium ē. tantū apud indos

corallū. Hunc magis fulminib. resistere adfor
mant. si credit. Sardus ducta. eo qd. reperta sit
primū asardis. Hec rubrū habet colore. mas
morib. p̄stans. sed in gemmas uilissima. Genera
ei quinque. Onix appellata. qd. habeat in se p̄mixtū
candore in similitudine. unguis humane. Graeci
enī unguē onicen dūt. Hanc india ut arabia gignit.
Distant aut inuicē. Nam india igniculos ha
bet albis cingentib. Zonis. Arabica aut nigra
ē cū candidis Zonis. genera ei quinque. Emaues
rubore sanguineus. ac p̄pterea ematues uocatur.
I math quippe sanguis ē. Cignitur in ethiopia qui
de principalis. sed in arabia & in affrica inuenit.
De qua p̄mittunt magi quiddā. ad coarguendos
barbaros. insidias. Succinus quē appellant greci
electrū. fulu. cereę coloris. fert arboris succus
ē & ob id succinū appellari. Electrū aut uocari
fabulosa argumētio dedit. Namq. ph. et omne
fulmine icto sorores eius luctu mutatas in arbo
res p̄p̄s lacrimis electrū omib. annis fundere
uxta eridanū amne. Electrū appellatū qm.
sol uocatur sit elector plurimi poete dixerūt.

Constat aut eū nec succū p̄p̄i. sed p̄m arboris. Nam
accensus tede nitore flagrat. Nascit aut in insulis
oceani septentrionalis sic gummi densat uteris
tallū rigore ut tempore. Itea sunt decoris gūm
agrestiu. feminarū munilia. Vocari a quib. dā
arpaga. eo qd. attritu dignū. accepta caloris
anima folia paleasq. & uestiū fimbrias rapiat.
sic magnes ferunt. Quocumq. aut modo libet
tingit. Nam ane uise radice coeliq. insitunt.
Liguris uocatur qd. fiat exurma lincis bestie tempore
indurata. Est aut sic & succinū fulua. adtrahens
spū folia. propinquātia.
D E P P U R **P U R P U R E A**
Interpurpureas gemmas principatū am
utis purpureus est. p̄mixto molatio colore &

q̄si rosa & minor & leniter quasdā flammulas fundens.

Literū ei genus descendit adiaquinos. causa nominis ei asserit q̄si quiddā inpurpura illis n̄extoto igneū sedum colorē habens. Est autē sculpturis facili. genera ei quinque. Saphirus ceruleus ē cū purpura habens pulueres aureos sparsos. Optimus apud medicos nusquā tam placidus. laqueatus ex nominis sui flore uocat. Ille inethopia inuenit. ceruleū colorē habens optimus quoniam & rarus nec densitate optimus. sed ex utroq̄ temperamento luce purpuraq̄ resurgens. hic autē n̄ritulat equalit. Sereno enī p̄spiciunt atq̄ gratus ē. nūbilo corā oculis euanesceat atq̄ marcescat. nō missus frigidus ē. in sculpturis durissimū nec tam munit. Nam aduante & feribit & signat. laqueatus inethopia ē iacunt prope reserens. Quidā autē eiq̄ cristalli similis. capillamentis incurrentibus obscurant. Ex quo & iam uicio illoq̄ nō ē. Amethyston itas appellat quia ei extremis igniculis inamisti uiolam exuit. Celidonia echinoidis colore uocata. & duos ē generū. quarū una ex altera parte purpurea & alia purpurea nigris inuenientibus maculis. Canea itaq̄ gemma cerulo corruseant. nitore pura. interdū punctulis uimicantibus auratis puluisculis uariis. **R**oditis rosea ē. & ex eo nomen accepit.

DE PEARLS

Margarina prima candidarū gemmarū. quē uide margaritū autem uocatū qd̄ in cūlis maris hoc genus lapidū inueniat. hic enī in carne ē eleg. calculus natus. sic in cerebro piscis lapillus gignit autē de celesti quē certo anni tēpore celea aurunt. Ex quib. margaritis quiddā unioes uocant. aptū nomē habentes qd̄ tantū unus nūquā duo ut plus simul repperiant. **M**eliores autē candidę margarites quāque flauescunt. **I**llas enī aut inuenit aut maturus horis ēceptio reddet candidas. has senectus ut uespertinus aer gignit

obscurus. Pectoris scdā ē post margaritū candidarū gemmarū. de qua querit in quo colore numerari debeat. totiens iactati p̄ alienas pulchritudines nominis adeo ut decoris p̄rogatua uocabulo facta sit aternas candida ei eclusa cōstituent ut in stillā in v̄ ambulante reddet. quē solis candidi canes radios. unde & nomē inuenit. Galactis lacteus ē. qui ad tritū reddit sucū albū ad lactis sapore. Lemnis in trinitate ligata secundat ubera infantū quoq̄ collo suspensa saluā facere fert. more autē liquecere & memoriā adinere.

Mattum cū nilis & agelous amnes. Sunt qui smaragdū albis uenis circū ligatū galactem. Galatia smaragdinus & candore p̄ferret & figurā duritiā quoq̄ inuictā ut admanis. & iam in ignē posita manere suū frigus. solis gemma candida ē. traxitq̄ nomē qd̄ ad speciem solis morbe fulgentis spargit radios. Selenitis trans lucet candido meleoq̄ fulgore cōmens. lunā imaginē quā iuxta cursū atri ipsius p̄hibet indies singulos minui atq̄ augeri nascit p̄fidam. **C**hmedia inuenit in cerebro piscis eisdē nominis candida & oblonga tres agere. bis fer magis igna tranquillitatis ut tempestatis. beloculus albicans pupillū emgit nigroque mediū aureū fulgore lucentē. & p̄pter speciem affirioq̄ regi belo dicata. Unde & appellata. **I**punc las dr̄ cū incandida gemma sup̄ nigra color. Unde & nomē habet. Labens speciosa & candida qua au

Arifices aurum poliunt. **DE HYDRIS. XI.** **A**caes reptā primū in sicilia iuxta flumen eisdē nominis. postea plurimus in terris. Est autē nigra habens in medio circulos nigrōs & albos uinctos & uariatos similis ematti. Suffici earū si credatur. tempestates auerunt. flumina sistunt. absictos nigra & ponderosa. distincta uenis rubentibus. Nec ex calefacta igni septem dieb. calore tenet. **I**gyptilla

nigra ē radice cefulea facie. ex egipto ubi inue-
nit uocata Media nigra ē. amedia illa fabulosa in-
uenta. habet uenas crei coloris. sudorē reddet croci.
saporē uini. Ugentaria italica gemma ē ab eis re-
perta nigra facie. albis intermicantib. notis. Barict.
nigra ē cū sanguineis & albis notis. Mesomelas ni-
gra uena quēlibet colorē secantē p̄medus uene-
ris erunt. nigerrima notis cūtinens uise speciem
tuse. erunt. Tricrunt ex affrica nigra ē. sed tres su-
cus reddet. aradice nigrū. conedio sanguineū ē
summo ocre. Dionusia nigra mixtis rubentib. no-
tis. ex aqua trita uini flagrat. & odore suo ebric-
tati resistere putat. Porris nigra quidē. sed ad tri-
tū dignos adurit. **DE NIGRA 113. XII**
Paneris uariis ex omib. pene colorib. cōstans. Unde
& nominat. Olca barbari nominat ex fuluo & ni-
gro uiridiq. & ex arido ē. Meridax sole p̄cussa co-
lorib. micat uariis. gignit in p̄side. Droselia ua-
riis nominis causa quia si ad ignē applicet uelut
sudorē mittit. Oppals distinet diuersarū colorē
gemmarū. Est cū in eo carbunculi tenuior ignis.
A metris fulgens purpura smaragdi nitens uiriditas.
& cuncta parit sub quadā uarietate lucentia. nom̄
habet ex patria. sola enī eū parturit india. Ponti-
ce aponto dicitur. genere diuerso. nē sanguineis. nē
auratis guttis micantes. alie habentes stillas. alie
longis colorū ductib. limatē. Ex octaliter in patria
magnitudine multicolor. unde & uocabuli nom̄
adoptauit. Tam diuersis cū notis sparsū ē. ut sep-
tuaginta gemmarū colores in paruo orbiculo ei de-
phendant. Nascent aut in libia apud trogoditas.
Murrena apud parthos gignit. sed p̄cipua in germania.
Unde & nom̄ sup̄sit. Varietas ei in purpura candorē
q̄ & ignē cūquoddā colore p̄cussit. q̄lis in celesti arcu
spectat. Cui cūaria causa cristallū fac. gelu uchemēti

ri concretum. **DE CRISTALLI 114. XIII**
Cristallus resplendens & aquosus. colore tradit qd̄ me-
sit glacies durata pannos. unde & nom̄ ei grece de-
der. Gignit aut in asia & egipto maxime in septentrionē
nū alpib. ubi nec estate sol feruētissimū inuenit. Id est qd̄
ipsa ductina & annosa duritia reddit hanc speciem. & cristallū
dr̄. Ille opposit radus solis adeo rapit flāmā ut aridissimū
ut solus ignē p̄beat. Usus ei. & ad pocula destinat. Nihil aut
aliud quā frigidū patipo. Ad amans indicis lapis paruit &
indioris. ferrugineū habens colorē & splendorē cristalli.
Nūquā aut ultra magnitudinē nuclei auallante repperit.
Nec nulli cedit materię. nec ferro quidē nec igni. nec uiquā
mealescit. Unde & nominis in p̄tatione greca indomita
uis accepta. Sed sup̄sit uisat. ferrugineūq. cēptū. In reuo
rūpit sanguine recenti & calido macerat. sicq. magnus uisat
ferri p̄fangit. Cui fragmēta sculptores gēmis insignandis
forandisq. utunt. Magni aut si ad motē p̄henderint. rapit
atq. aufert. Fert quoq. in electri similitudine uenena dep̄hen-
dere. met. uand expellere. malicias resistere. artib. Genera
ei sex. Galatia grandinū & candorē & frigora adamanti du-
ritie habet. & iā ligni positi manere suū frigus. Ceraunus
duo genera sūt. Unū qd̄ germania matru cristalli simile.
splendet tam ceruleo. & si sub duo positi fuerit fulgore
capit p̄dere. Ceraunū alterū sp̄antia in iustitiam. litorib.
gignit. cū colore p̄rop̄o rubeat & qualitas ut ignis. Ille
aduersū uim fulgoris optulari fert si credim. Dicta aut cerau-
nia qd̄ alibi inueniunt quā in loco fulminis ictu p̄ximo.
grece enī fulm̄ ceraunos dr̄. In apud arabia in mari rubro
nascit coloris cristallū sex angulata. dicta ex argumto uis.
Nā subiectu p̄cussa sole species & coloris arcus celestis uis
mos parietes imitat. Astrion ex india ē cristallo p̄p̄inqua.
in cui centro stella luget fulgore lune plene. Sup̄sit aut
nom̄. qd̄ astris p̄posita fulgore rayit ac tenet. Electria
q̄si electoria. In uentriculis enī gallinae inuenit cris-
tallū specis magnitudine fabella. hac incertam uis
in uictos fieri magi uolunt si credim. In uis ab aqua uocata.
ex uisat enī aqua ita ut clausā in ea putes fontana seatu-
riginē. Carbunculi omniū ardentū gēmarū p̄cipatū

habet Carbunculus autem dicitur quod sit ignis ut carbo. Cui fulgur
 nec nocte unctum. Lucet enim in tenebris adeo ut flamas ad
 oculos subiret. Genera eius sunt sex. sed plurimiores quidem
 fulgere. Carbunculus autem grece antrax dicitur. gignit in libia
 apud trogoditas. Antiacidis vocatur quod sit & ipse coloris ignei
 ut carbunculus sed candida uena permeat. Cui proprium est quod
 uelut ignis uelut uermis extinguitur. & circa aquas perfusus
 mar defert. Sandasirus nascitur in uicinis locis eidem nominis. Spe-
 cies eius quod uelut uera lucido igni ut fugiente auree
 guttae esset ut omnis. quam numerus stellarum accedit tanto
 & proci accedere lignis. Ex eodem genere ardentius est appellata.
 alucernarum flagrantia. Gignit in multis locis. sed pre-
 tissima apud indos. Quidam eam remissiore carbunculo esse
 dixerunt. Huius duplex facies. unaque purpurea alia que
 cocci ruboris. asole excalescens paleas & cartarum fila
 ad se rapere dicitur. Sculptoribus resistit. ac si quando sculptaue-
 rint dum signa inprimunt quasi quodam animali morsu parte
 cere retineat. Genera eius sunt tria. Carcedonia hoc quod & hy-
 nus facere dicitur. quamquam multo uilius predictis. Nascitur apud
 nassamonas. umbra ut ferri diuino inuenitur. ad percussu
 lune plene. Omnia autem genera sculpturae resistunt. Ala-
 bandina ab alabundo asie regione. cui color ad alcedonium
 sedarius uadit. Draconidis ex cerebro draconis eruitur. que
 nisi uiuenti abscissa fuerit nunguine scit. Unde & maxime
 dormientibus draconibus apudant. Audaces enim uiri explorant
 draconum specus & spargunt ibi gramina medicata ad in-
 uentum draconum soporem. atque ita somno sopitis capita de-
 secant & gemas detrahunt. Sic autem candore translucido.
 usu earum orientis reges precipue gloriantur. Crisopatus sed no-
 piosus. Que lapide lux celat. potest obscuras. Nocte enim
 igneus est. die aureus. fulgures exspida est. ostentans intra se
 quasi flamas acies. Sirtis uocatur. quoniam in litore feruorem inuenta
 promissa in parte lucanum. Color huius cocceus. ut stellae
 continens languidas & sub nubili renitentes. Transfusionem uero
 gratissimas aspectu ex igneo colore raro. portante secu-
 in extremitatibus candida luce. Sunt quedam gemmarum
 genera ex specie metallorum. ut lapidum cognominata. Criso-
 pis aurum tantum uidetur esse. Crisolitum auro simile est cum ma-
 rini coloris similitudine. Hunc ethiopia gignit. Chrise-
 lectus similis auro sed in colore electri uergens. maximo
 tanto aspectu iocundus. Rapacissimus ignis. & si uita fue-
 rit celeriter ardescens. Chrysolampsis ex auro & igne
 uocata. Aurea est enim die & noctu ignea. Hanc ethiopia
 gignit. Anno christi arene auro ut mixtus. ne brachia
 rum ne pulueris habet quadrulas. Gignit in pida. Leo-
 chrysus colore auro inueniente candida uena. Malec-

trifidus ducta. quod uelut pauca haec gemma transluceat.
 Chrysocolla gignit in libia. ubi formice erunt aurum. Est
 autem auro similis. & habet naturam magnam. nisi quod augere
 aurum tradit. unde & nuncupatur. Argiritus similis argento.
 habens stigmata aurea. Androdama argenti nitore habet
 & pene adamans quadrata semper esset. magi putant
 non inpositum ab eo quod animam impetere ut iracundias do-
 mare & refrenare dicat si credimus. Gignit in mari rubro.
 Calcidis erei coloris est. Calcosani nigra. sed alapidibus inli-
 aeris tantum reddit. Balantes duo genera sunt. subuiri-
 dis & corinthiae. aeris similitudine media intersecante
 flamma uena. Sideritis ad contemplationem ferri nihil dis-
 sonat in maleficus quo quomodo si inferat discordias gene-
 rat. Deus dactylus ex insula creta est ferre coloris causa
 nominis est quia pollicem humanum exprimit. Humilitatis
 in efrate aluco eligit. Ethiopius ferrei coloris est.
 qui dum terram nigrum emittit. Arabica ex patria dicta.
 aspectu eburnea est. Effectus speculi naturam habet in
 reddendis imaginibus quamquam rutilat. experimunt
 eius si feruentem aquam statim addita refrigerat. aut si
 soli opposita arida materia accendat. nascitur in corido.
 Ostracides lapidosus color & testatio durior. alter acha-
 te similis. nisi quod achati politus ac pinguescit. Duri-
 tis tanta inest uis. ut alie gemme sculptantur frag-
 mentum eius. Glosa petra similis est lingue humane.
 unde & nomen sumpsit. Fertur autem deficiente luna
 celo cadere. cui non modica magi tribuunt potestatem.
 Nam ex eo lunares motus exercitari putant. Sunt &
 quedam gemmarum nomina cognominata ab ani-
 malibus. Leues uereas maculas exprimit. Carine-
 marini cancri colore est. Scorpitis scorpione &
 colore & effigie imitatur. Pavius pavoni est simi-
 lis. Theracitis accipitris coloris. Temis aquile.
 Egoptalmus caprino oculo similis. Ligoptalmus.
 quattuor colorum ex utroque sanguinea in medio
 nigrum cando cingit ut leporum oculos. Meconites
 papauer exprimit. Sed & ibi quedam gemmis

gentiles insuperstitionibus quibusdam utuntur. Liperea
suffusa omnes bestias euocare tradunt. Anamici
tude inuicromantia demonum imagines euocare
dicunt. Sinocidite umbras inferorum euocatas
tenere aiunt. Celonites oculus est indicis testudi-
nis uarius & purpureus. Hunc magi in positionem
lingue futura prouinciare fingunt. Poronia
acapite testudinem & ontribus cudi putatur
& restringere fulminis ictum. Lenia lapis in oculis
genie bestie inuenitur. qui si sub lingua homi-
nis subditus fuerit futura eius predicere dicunt.
Sed & corallus tempestatu & grandini resistere ser-
tur. Pomica & gemma quedam libore perlu-
cida habens stillas rubeas interdum & aureas.
dicunt per eam interrogare demones & fugare.
In quibusdam gemmarum generibus uera a falsis
discernere. Magna difficultas est. quippe
cum inuentum sit ex utroque genere in alterius
in alia falsa transducere. ut sardonices que
ternis glutinatur gemmis ita ut deprehendi
non possit. Inguunt enim eas in diuerso genere.
nigro. candido. nulloque colore. Nam & pro la-
pide preciosissimo smaragdo quidam utrum
arte insitunt. & fallit oculos subdole que-
dam falsa uiriditas quo adusque non est qui
probet simulatum & arguat. sic & ad alia.
alio acto pro alio modo neque est sine frau-
de ulla uita mortalium. Omnes autem non
translucidas gemmas cecatas appellari.

DE QUARTO.

Vtrum dictum quod in sui perspicuitate
transluceat. In alius enim & alius quicquid
intrinsecus continetur absconditur in utro
quolibet liquorum species. qualis exterius
talis interius declaratur & quodammodo
clausus patet. Cuius ori- go hec fuit.

In parte frigoris que fenice uocabatur. finitima
iudee circa radices montis carmeli paludes erant
ex qua nascebatur belus annis qui in multum
passuum spatio in mari fluens iuxta prolo-
maidem. cuius arene detorrente fluctus
sordibus eluuntur. Huc fama est pulsa naue
mercatorum nutricum sparsim per litus pa-
rere necessent pro attollendis uasis lapides
glebas utri naues subdiderunt. Quibus
accensis permixta arena litoris translucet
tunc noui liquoris fluxisse riuos. & hanc fuisse
se originem utri. Max iterum ingeniosa
sollertia non fuit contenta solo utro. sed &
aliis mixturis hanc artem studuit. Leuibis
enim aridisque lignis conqueuitur auctu cypro
ac utro communisque fornacibus ut es liquatur.
massesque fiunt. Postea ex massis rursus funduntur
in officinis. & aliud flatu figuratur. aliud tor-
tetur. aliud ardenti modo celatur. Lingunt
& iam multis modis. ita ut iacintos. saphi-
rosque. uirides initeret. conices ut aliarum gem-
marum colores. Neque est alia speculis aptior
materia uel picture accommodatior. Maxi-
mus tamen honor incandido utro. maximaque
incrystalli similitudine. Unde & apotando
argenti metalla & auri pepulit. Utrum
olim fiebat & in Italia & per gallias & spania
arena alba mollissima pila molaque cereba-
tur dehinc miscebatur tribus partibus
utri pondere uel mensura ac liquata in
alias fornaces transfundebatur quae mas-
sa uocabatur amonitrum. atque hec recocta
fiebat utrum purum & candidum.
In genere utri & opsianus lapis ad
numeratur. Est autem aureus

interdū & niger aliquando & tranſluci-
 dus groſſiore viſe & inſpectuſ parietū
 & ad imaginē vmbraſ redentes gemas
 multi ex eo faciunt. Hunc & india
 & unalia & adoteanū in ſpania naſci
 tradunt. Ferunt autē ſubtrahere ceſa-
 re quendi artiſice & excogitaſſe vari
 temperamētū. ut ſteribile eēt & ductile
 quidā admiſſuſ fuiſſet ad ceſarē porrex-
 ſialā ceſari. Quā ille indignatū in pavi-
 mētū piccit. Artiſex autē ſuſtulit ſialā
 de pavimento que explicauerat ſe tāquā
 vaſ eneam. Deinde marculū deſinuū **A**
 tulit & ſialā correx. Hoc facto ceſar
 dixit artiſici. Nūquid aliū ſcit hanc editurā
 vitroꝝ. Poſtquā ille iurans negavit
 alterū ſcire. Iuſſit illū ceſar decol-
 lari. ne dū hoc cognitū fieret aurū
 pluto haberet. & omnium metalloꝝ p̄cia
 aliis traherent. It reuera quia vaſa vitrea
 inſtangerent meliꝝ eent quā aurū & argen-
 tum. **xvi. DE OSTENTILIS.**
Ostentil dictū grece. **ΝΑΤ ΑΤ. ΜΕΤ**
ΑΜΟΝ. qđ nature eēt ſed ubi vna ap-
 paruerit ibi ſpeſ. alteriꝝ inquirendiſ. **vii.**
 ſunt autē genera metalloꝝ. aurū. argentū.
 aē. electrū. ſtagnū. plumbū. & qđ do-
 mat om̄a ferrū. **xvii. DE AVRO.**
Aurū dictū ab auro. id eſt ab ſplendore
 eo qđ reſcuſſo aere pluſ fulgeat. Unde &
 virgiliꝝ. Diſcolor inde auri p̄ramoſ auro re-
 fulſit. hoc ē ſplendor auri. Naturale enī ē
 ut metalloꝝ ſplendor pluſ fulgeat luce
 alia re-ſcuſſuſ. Hinc & auro re dicti
 quoꝝ fulgor ſplendor reddet. Obſeruum
 aurū dictū. qđ ab radi & ſplendore. Iſt enī
 coloris optimū qđ hebrei ebū. Greci. caron

uocant. **Βραδύ** & tenuiſſima **λαμπρὰ**
ΑΥΡΟ ΤΕΤΙΜΑ ΜΕΤ
 Qui ē. **ΟΝ ΟΜΙ ΤΟ ΤΙΟ** **ΙΤΙΛΥ**. creſcende
ΝΑΤ ΑΤ **ΙΤΟ Υ** **Σ**. pari inlanina pecunia
 priuſ deſpectorū. & p̄p̄ietate habebat & no-
 men. Cario enī pecunia nūmū inidebant
 & ſignabant. Poſter aſtarno eteiſ nūmū
 inuentuſ. ipſe enī ſignat nūmoſ & ſcribit ē.
 ſtūvit. **Ρίκε** & **herari** **Ιτάρνο** agentibꝝ
 eſectorū alū ut ſuperuſ pecuniā apecoribꝝ
 appellat. **Ιτάρνο** imitando imita ſunt dicta.
 Omne enī patrimoniu apud antiquoſ peculū
 dicebat apecoribꝝ. in quibꝝ eoꝝ eſtabat vniuer-
 ſa ſubſtantia. Unde & **pecuniari** vocabat qui
 erat diueſ. Modo uero pecunioſiſ. Antiquiſ
 ſimi nūū auro argentoꝝ inuenito aere utebant.
 Nā priuſ ere apecunia inuſu. ſunt poſt argen-
 tea. Deinde aurea ſubſecuta ē ſed ab ea que ce-
 pit & nom̄ retinuit. Unde & **carari** dictū. qđ
 priuſ eſt tantū inuſū fuit. & ipſū ſolū recede-
 bat. auro argentoꝝ. nūū ſignato. & quoꝝ me-
 talliſ quā vā poſtea fuiſſet facta pecunia.
 nom̄ tam carari p̄manſit. ab eo metallo unde
 inuſū ſumpſit.
Theſaurū iuxta grecā p̄p̄ietate auctoritē apo-
 ſitione hoc ē a re poſito nominat. Nā thiſiſ
 poſitio dicit. It ē nom̄ **ἄγρεο** Latinoꝝ ſermo
 ne cōpoſitū. Namqueſ greci re poſitū dicunt.
 Latini aurū. qđ inuētū ſonat re poſitū au-
 rū. Aurari nom̄ habet ab auro. Tributū
 eo qđ antea p̄tribꝝ ſingulaſ exigebant. ſic m̄
 nuci p̄ ſingula t̄ritoria. Sic autē inter ſpartoſ
 diuſū fuiſſe romani p̄p̄m eſtat ut ea que
 erat in ſingulaſ partibꝝ. tribuni dicerent.
 Unde etiā ſuptoſ quos dabant p̄p̄i tributa
 nominat. **Υεſtigalia** ſtributa auerſio dicta.
Stipendiū abſtipendendā nominatū. Antiq

[illegible]

Argentū n̄longe agreca appellatione **GRINTO**
distat. Hoc enī ille argirū uocant. Cui mi
rū immodū illud dū candidū sed in p̄ssū cor
pori lineas nigras reddit. Argentū vivū dic
tū qđ ex cadat materias in q̄b; inicit. hoc &
liquidū qđ p̄currit inuenit̄ in metallis specia
lit̄ sicut in argenteis formatib; guttarū ē
cretaione tactis inherens. Sepe etiā & in interiore
vntissimo cleacirū. t̄ putroz. lino. fit etiā
& ex urina & in p̄posito cū culex ferat̄ fetari

testa pposita tē circūlitore uascula dantē carbo-
nes sicq; argenti viuū exminuo distillat. Sin
hac uiaq; argenti neq; aes inaurari potest. Tunc
aū vitruui ē ut sēp sectario argenti vini cen-
tenariū siccū sup ponas honeris, statū resistit.
Sin x auri scrupulū leuātē ex rapā sinū recipere.
Ex quo intelligatū nō pōndē. Ad naturā tē q; cōdē
Seruat aū melis in vitreū uasculis. Nā odorat
materias pfoderat. Lotui aū dātū uicē a pon-
deris causa. Argenti purgantia. lythargiros quā
nos spūna argenti appellam. fit enī ex argenti
& plūbo mixta. **XXVIII. DE AERE.**

Aes ali splendor eris uocatur sic aurum & argentum.
Apud antiquos priore auri quam ferri cognoscitur
usus. Aere quippe primi predebant tuta aere
certamina belli gerantur. Cuiusque in primis magister
Aurum et argentum propter utilitatem reiciebantur
non versa vice licet aer aurum summo cessat hono-
re: sic uoluenda etiam commutata tempore rerum
quod fuit nullo honore denique usus aeris postea
transiit insimulacris inuasitis in edificiorum structu-
ris maxime & appellatione monumentorum & ubi pub-
lice mens est aduersus scriptas res. Si prius quidam
pro insolita penuria temporis est. Unde & uocatur facies
ex lapide grosso quem cathmina vocant & est ductile
huic si addat plumbum colore purpureo fit. Au-
riticaleum quod & splendorem auri & duriciem aeris
autem nomen compositum ex lingua latina & graeca
enim sermone grecorum calco uocatur. Fit autem ex are
& igne multo ac medicaminibus perducitur ad au-
ricae colore. Corinthium est compositio omnium me-
tallicarum quarum casus primum miscuit corinthum
cuciperet incensa. Nam dum hanc civitatem cepisset
omnes statuas eneis & aureas & argenteas incendit.
Ita ex hac comixtione fabri sustulerunt & fecerunt pa-
rasides sic corinthis nata sunt ex omni metallo nec
hoc nec illud. Unde usque in hodiernum diem sive

exipso sive exornatione et as corinthiū t corinthea
genera candidū vnu ad argenti nitore accedens
alterū in quo ipsius auri vulva natura ē. Tercū
in quo equalis cunctos tēperies coronariū & due
ale & re tenuat in laminas tauroxq; felle cūc
tu specie auri incoronis strionū prebet. vnde
appellatū. Pirropū ignis color. vocavit nāq;
in singulas vicias & ris additi auri scripoli se
mis ptenui bractea ignisct flamasq; unctat.
vnde & pūropū dicit. Regulare dr quo ab alius due
tile appellat qualis omniv cypriv ē. Ductile
aū dr eo qd malle pducit sic cū fusile qui
tantū fundit. Nā molle at fragile ē. Siq; dē
molle et diligenter purgatū igne vitus ex
coctisq; regulare efficit. Campanū quoq; ut
genera aris vocat acāpania scilicet pvincia que
ē in italia partib; utensilis & uasis omnib; p
batissimū. Aer omē frigore magno melis fundit.
Aer rubiginē celerius trahit nisi oleo pungu
at. Seruari aū adoptame & cia inliq; da pice
tradunt in tōma metalla et vocalissimū ē. &
maxime potestatis ideo & enea lumina. Unde
& virgilius in eodiorib; cardos scribebā eneis.
Origo aeris cathma & caloxheus purgantia
aris & origo & eri flos cathma gignit in ne
tallos & ris atq; argenti fornacib; insidente
nitore nāq; ut ipse lapis ex quo fit cathma
vocat. Sic rursus in fornacib; extat & nomi
nis sui origine recepit. Aeris flos fit seugig
nit & fractionib; resolutio atq; reliquato ere
sup fossa frigida repentina enī densione tā
quā desputo reparatū flos aerugine qd es
crecat. Nā lamine aree sup uas aceti asprum
armis sup positos atq; ita distillantib; qd ex
exeo cecidit in ipsū aceti aree & scribat.
FERRUM dictū qd farra. x. x. **DE FERRO.**
Ide semina frugū tē cēat idē & calypsa a a

calibe flumine vbi ferrū optimatē tēperat.
Unde & obusive dr calip ipsa materies ut vul
nificusq; calypsi ferri usus post aliā & alla rept
ē. Cū euerfa in obpbrū species. Nā unde
prius tellus tractabat inde modo eruor et
fundit. Nullū aū corpū tā densis ut se coe
antib; & simplicis elementis quā ferrū. vnde
inē illi duriciā cū frigore. Ferri aut metal
lo pene ubiq; repperit. Sed ex omnib; gene
rib; palmas erigo ferri dat. Seres enī cū festi
bis suis pellib; matunt sedā parthico ne
qualia genera ferri sed ex mēra atē tēpe
rat. Ceteris aū admiscit mollior cōplexus.
Differentia ferri plurima iuxta tēre genus.
Nā aliud molle plūboq; vicino rotarū & da
uox usib; aptū. aliud fragile & herosū cul
ture tēre cūueniens. aut breuitate sola pla
cent clarisq; galigariis. aliud rubiginē cele
rius sentit stricture vocat. Hec omī qd
nāliis metallis adstringenda apte uocabu
lū inpositū. Aquarū uero sūma differentia
ē quib; ferrū candens immergit. quo utilis
sic borbilis inspania & chira sona. Comus in
talū macuendo oleo delectatior fit acies.
Unde & tenuiora ferramēta oleo restringi
mos ē. ne aqua in fragilitate durent. ferro
sa sanguis humanus sere ulciscit. et actis
nāq; celerius rubiginē trahit cū ferro mag
nus lapis cōcordiā habet. Sola enī hec mate
ria vni ab hoc lapide accepit. Recinetq;
longo tēpore ex eodē lapide architectus
quidā alexandrie tēplū cōmērauit.
Vnde in eo sonulacrū ferreū mare pendere
videt. ferrū aegensū ignis dūret ictib; cor
rūpt rubens nē abile ad tūndendū neq;
ante quā al bis cere incipiat aceti t alu
mine inclitū ferrū fit are simile. purga

ma ferri & rubigo & scoria. Rubiginē vitū rodens
ferri t segetis quasi rubigo mutata una littera.
hęc & erugo aberodendo. Nā et ego vitū ē ferri
aberodendo dicta habentur. Scoria ū purgamenta
& sordes i que igne excoquunt. & dicta scoria q
de ferro excutit. Rubiginē aū caret ferri
sicerosā & gipso & liquida pice pungit. Itē
rubigo ferrantia nūtiat si eadē medulla cer
vina t cerosa mixta rosaceo ungit. **xxi.**

Plūbū dictū qd ex eo **DE PLVBO.**
primus pilis factis maris altitudo tēptata ē
huius duo genera s. Nigrū & candidū. scdm̄
candidū qd prius unisulis athlanticis maris
inuentū ē. Siquidē & inlusitania & in gallia
gignit summa terra arenosa & coloris nigrī
& pondere grauis inueniunt. & minuta cal
culi maxime & correntes; siccat & labat eas
arenas & qd subdunt coeunt in formatis
inueniunt. & in aurariis metallis aqua mis
sa calculi nigrī & grauis. It dū aurū colli
git cū eo remanent. Postea separati cfluunt.
& in plūbū aliū resolvunt. inde & eadē gra
das plūboq; auro. Nigrū plūbū circa can
tabria abundat. cui origo duplex ē. aut
enī solus visua uena pedit aut cū argento
nasct̄ mixtusq; uenit cflat. huius primis
informatis; liquor factū ē. Scdm̄ argen
tū qd remanet sup addita rursusq; c
flata fit nigrū plūbū in undia neq; as
neq; plūbū habet gēnis tantū & marga
ritis hęc p̄mata. Nigrū plūbū fistulas
lānasq; utm̄ laboriosus inuisparua & gal
lia eruit plūbū. Nā in britania sūno tē
corio. **xxii. DE STAGNO.**

Stagni ex chimo logia. At dxxv p̄th. o n.
idē separatis & se cernens. mixta enī & adtera
ta in se pigne in calla dissoluit & ab auro &

ab argento & plūboq; se cernit alia quoq;
metalla ab igne defendit. & cū sit natura cris
ferriq; durissima si absq; stagno fuerit vit
& cremat. Stagnū in lūcū cris uasis sapore
fac graciore & c̄pescit uirū eruginis. Specu
la & cū cōca tēperat cerussa quoq; ex eo sū
ex plūbo c̄fict. **xxiii. DE ELECTRO.**

Electrū vocatū qd ad radiv solis clariū auro
argentoq; relucet. Sol enī apoc̄is electro
vocat. Defectus enī hoc metallū omniū
metallis. Huius genera tria. Unū qd ex p̄m̄
arborib; fluit qd suūm dr. ali metallū qd
naturalit̄ inuenit & in p̄cio habet. Tercū
qd fit de trib; partib; auri & argenti una
quas partes inuenies. Vnde nihil vit ē nā
an factū. utruq; enī eiusdē nature ē elec
trū qd ē naturale eiusmodi. Natura ē vi
uē vivio & ad lumina clariū cuncta me
tallis fulget & ueneniū pedit. Nā si ex
infundat. veneniū stridore edit & colorē
uarios unmodū arcus celestis emittit.

Ponderū. **xxiiii. DE PONDERIBUS.**
ac m̄finariū iubat cognoscere modū. Nā m̄
sua om̄a corporalia sic scriptū ē. asūm̄
visq; ad ima inuisita a numero & pondere
disposita s atq; formata. Cunctis enī corpo
reū reb; pondus natura dedit suū quoq;
regi om̄a. Pondus prius legi moys̄ in
venisse primū fit onargivus ponderū ra
tione ingretā c̄stetuit. Et licet alia m̄
quiores exciterit sed ista ac arte cepe
rientio fuit. Pondus dictū eo qd in statu
re librarū pendeat hinc & pensū. Abusive
aū pondus libra una ē. Vnde & rā dipo
dius dictū ē. quasi duo pondera qd nom̄
adhuc inusu retinet. Trutina ē gēma
ponderū lancis equale examine pendent

facta ppter talenta & centenaria apendenda.
 Sic moneta pparva mōdi, eaq; pecunia.
 Hec & moneta vo... **ca.** **ca.** & statera
 nom̄ eo numero habens qd̄ duob; lancis &
 uno in medio stilo librata equalit̄ stet.
 Campana a regione italie nom̄ accepit.
 ubi prunū et usus rept̄ ē. hec duas lancis n̄
 habet sed virga ē signata libris & uncis & vago
 pondere m̄strata. Examen filiv̄ mediv̄ qd̄ trudi
 ne statera regit̄ & lancis equavit. Unde & in
 lancis amētū dī. Unicuiq; aū ponderi cert̄
 ē modus nom̄ib; p prius designat̄. Calculus
 minima pars ponderis quarta pars oboli ē
 estans. Lemis geminis gravis. Appellat̄ aū
 calculus qd̄ sit parvus sic & lapis calculus
 quia deo minimus ē & sine molestia sui
 calcet̄. Siqua vicefima pars solidorū
 obbole. civis nom̄ ē vocabulū tenens.
 Ceratū oboli pars media ē habens se li
 quā unā semis. Hunc latinitas semi oboli
 vocat̄. Ceratū aū grece. latine se liqua
 cornū vīp̄at̄. Obolus siliq; trib; appendit̄.
 habens ceratū duo. Calculus. iiii. fiebat enī
 olim exere. ad istar signat̄. Unde & agre
 cis nom̄ accepit. hoc ē sagitta. Seripolus
 sex reliquarū pondere ē stat. Hic apud
 grecos grāma vocat̄. Seripolus aū dictus p
 diminutionē a lapillo brevi q̄ scrupulū
 vocat̄. Dragma octava pars uncie ē & dena
 riū pondus argenti trib; estans seripolis.
 Idē xviii. siliquis. Denariū aū dictū q̄ a
 p̄x nūmis imputat̄. Solidū nūcupat̄
 q̄ nū illi de eē videt̄. Solidū enī vete
 res integru dicebant. & totū. Ipse quoq;
 numisma vocat̄ p̄ eo qd̄ nom̄ib; principv̄
 effigiesq; signet̄. Ab initio v̄ unū numisma
 unius argentes erat hoc enī ab assyriis cepit.

Dicunt aū iudei qd̄ abrahā vītra chapian
 prunis hanc ad uexerit formā solidi
 apud latinos alio nomine sextula dī
 qd̄ bis sex vītrū cōpleant. Hunc vīdēt
 vulgus aureū solidū vocant civis t̄ciā
 parte ideo dixer̄. Tremissē eo qd̄ solidū
 faciat tremissus. Sextula bis adsumta. **M**
 uellv̄ fac ter posita statere reddet. Stater
 aū media pars vītrū ē. appendens aureos
 tres. Unde & vocat̄ stat qd̄ trib; solidis
 sit ^{hec} & semissēs quia ponderis semis ē quasi
 semirassis. Quadrante vocant & vocat̄ qui
 drans qd̄ uncie quarta pars appendit̄.
 Sicel qui latino sermone siclos corrupte
 appellat̄. Hebreū nom̄ ē habens apud eos
 vītrū pondus. Apud latinos
 aū & grecos. quarta pars
 vītrū ē & stateris medietas.
 dragmas adpendens duas. Unde cū in
 litteris divinis legat̄ siclus vītria est.
 Cū v̄ ingentiliū quarta pars vītrū est.
 Vītria dicta qd̄ univ̄itate minorū ponderv̄
 frauitate vītriā. idē cōpleta. Constat aū
 dragmas. viii. idē seripolis. xxxviii. Qd̄ p
 unde legitimū pondus habet q̄ numerus
 seripolorū ei oras diei noctisq; mittit. t̄ q̄ a
 librā effīcē duodecies cōputat̄. Libræ vii.
 vītrū p̄ficiat̄ & unde habet p̄fecti ponde
 ris genus quicquid ē stat vītrū qd̄ m̄sib;
 Dicta aū librā qd̄ sit libera & cuncta vītra
 se pondera p̄dicta cōcludit. Mina impon
 derib; .c. dragmas appendit̄. & nom̄ grecū.
 Talentū sumū ē pondus phibet vīgreū.
 nā nū ē calco m̄strat̄. nihil talentū m̄strat̄
 civis variis apud diversis gentes pondus
 habet. Apud romanos aū talentū ēē. lxx.
 duarū librarū sic plautus ostendit q̄ att.

133
Duotalenta eē. ex libris. Ist autem triplex.
ide minor. l. Medius. l. duarū librarū sum.
cetera. Centenariū numeri nē eo qd e.
librarū ponderis sit. qd pondus ppter pfectio
nē centenariū numeri iustificet romanū.

MANV. DE OFFIIS SVBIS.

Mensura ē res aliqua modo suo uel tēpore
circū scripta. hec autē corporis ē aut corporis.
Corporis ut hominū lignorū & colūnarū. longi
tudo & breuitas. sed & solē istū pprā sui vr
bis habere mēsurā quo geo metrica pserutare
audet. tēporis & mēsurā horarū & dierū
& annorū. Unde & metire pedes orarū dicim.
hoc ē mēsurare. Proprie autē mēsurā vocatā
ē qd ea fruges metuntur atq; frumētū.
Idē humida & sicca. ut modis
vtriusq; & amphoras. Mensurarū
pars coctear. qd ē dimidia pars
dragmē appendens reliquas. viii. qd triplicat
ē colā fac. Concūla dragma vna & dimidia
implet. Causati pondus. x. dragmē appendit.
q d iā aq b d iā causat nominat. Oxifalus sit
si v. dragmē addent. ad x. ac tabulos quar
ta pars mūg ē. xii. dragmē appendens.
Cotula omnia ē habens cratos vi. que idcir
co cūla uocat quia cote greco sermone in
cisio dr. & conuat sextariū induo equa uici
dit. Imma autē appendit libris iugē que ge
minata sextariū fac. Sextariū duarū libra
rū ē q b; adsupr nominat bi libris. Adsupr
quā sit greco nomine cenax. quinquies ē
plicat. q nariū siue gomor fac. adice sextū
ēgiū reddit. Nā o gis. sex metus sextariū
aquo & sextariū nom deder. Congiū autē ac
giendo. idē padigūtiū crescendū vocat.
Vnde postea pecuniā beneficiū grā dari accep
ta ēgiarū appellatū ē. m qsq; enī sui tēpo

risumpeator labore populi captans adice
bat ut lar. qd videt. ex donis. ēgiarū
an. specialitū. mēsurā ē liquidorū
cuius & rē simul & nom ar romanis imposu
invenimus. Marū ē mēsurā liquidorū. hec autē
sura accepta nom. O mēru mēsurā dicit
greci & inde appellatē mēreca. licet omnia
& amphora & reliqua huiusmodi nomina
mēsurarū sint. Tamē ista hoc nom adnatū
numeri pfectionē mēsurā ptenet. Mēru enī
greci. latine mēsurā dr. Nā & eratū mēsurā
est & amphora mēsurā ē. Et quicq d plus mē
capit mēsurā ē. Sed ideo hoc nom specialit
adsupr. qd mēsurā pfecti mēsurā idē dena
rū. Modius dict ab eo qd sit suo modo pfect
ē aut mēsurā librarū. xl. iiii. Idē sextariū
xx. duorū. cuius numeri causā inde tracta ē
eo qd in principio dō xxii. opera fecit.
Nā primo die vii opera fec. Idē mēsurā
informē angelos. lucē celos superiores. tū
aqui atq; aerē. Secunda die firmamē.
Tercia die. iiii. Maria semina. faciones atq;
plenaria. Quarta die creavit solē & lunā & stel
las. Quinta die tria pisces & reptilia. aquarū
& volatilia. Sexta die. iiii. bestia peccora.
reptilia tū. & hominē. & facta sōmā. xx. ii
genera indies. sex. Et xx. ii. generationes
ab adam vsq; ad iacob ex cuius semine nati
omnis gens iust. & xx. ii. libri veteris testamēti.
vsq; ad iher. Et xx. ii. litterarū elementa
quib; cōstat diuine legis doctrina. His igit
exemplis modius. xx. duorū sextariorū
amoyse scdm sacre legis mēsurā effect ē.
Et quā vis diuersē gentes huius mēsure pon
dus t adiciant ignorant t detrahant.
apud hebreos cōstitutione diuina tali ra
tione seruit. Modius enī amodo dict.

hinc & modica idē moderata. Modici enī
 modus nom. inpositū. Nā modica pparvis
 abusive npprie dicimus. Satū genus est
 mēsurę iuxta morē pvince palestine vñ
 & dimidiū modū capiens. Cui nom. ex
 hebreo sermone tractū ē. Satū enī apud
 cor. nominat sumptio siue levatio. eo qđ q
 metit eundē mēsurā sumat ac luert. Ist &
 aliud satū mēsurā sextarior. xx. duor. capax
 quasi modius. Bat' vocat' hebraica
 lingua abolaria mola que apud eor' batā
 nominat capiens. l. sextaria quā mēsuravna
 mola vice pterit. Amphora vocat' qđ hinc
 & vnde leuet. hec grece afigyra sui dicta
 ē. qđ ei' anse geminate vident' aures umi
 tari. Recipit aut' vini uel aq. pedē quadratū.
 frumti s. modios italicos. iiii. Orna mēsurā ē.
 quā quidā quartariū dicunt. Proprie aut' orna
 vas ē que edendis defunctor. cinerib. adhi
 beri solent. de quo poeta. Celo tegit qñ habet
 denā. Medunna mēsurā ē. v. modior. Medunna
 aut' latina lingua vocat'. Idē dimidia eo qđ
 quinq. modis metat' qđ ē dimicius nume
 rus pfecto denario. Artaba mēsurā ē apud
 egyptios sextarior. lxx. duor. ē posita cen
 turo lxx. & duas gentes t. linguas que or
 bē implever. Gomor. xv. modior. unū ap
 pendit. Chorus. xxx. modior. mēsurā cōplet.
 Hic ex hebraico sermone descendit q' vocat'
 cor a similitudine collis. Corea enī hebraice
 colles appellant. Coaceruatio enī modii
 xx. vistar. collis vident' & on' carneli effi
 ciunt. xxxv. DESIGNIS PONDERRVO.
 Ponderis signa plerisq. ignota s. & inde er
 rare legentib. faciunt quas ppt' formas
 cor. & characteres ut auerib. signata s. subi
 amur. Z littera significat dimidiū oboli

— Virgula equalit' uacens & porrecta simpli
 citer significat obolum.

— Gemina virgula duo oboli.

T Latinū significat oboli. iiii.

F Latinū significat oboli. vii. or.

E Latinū demonstrat oboli. v. oboli vero
 vi. ppt' ea characterē nhabent eo qđ in vna
 dragma. vi. veniunt qđ ē pondus
 denario argenti.

H littera significat litteras viii. idē tremisse

N Latinū significat nomisma. idest solidū.

— Virgule due ex uno angulo aleua indexte
 ra se diuidentes significat dragmam.
 quā & iā oleen appellant.

N Latinū adiuncta gūmagreca significat semivntia.

T O gamma aut' greci littera.

O Latinum in finem adiectum significat.

M semivntiam.

M lauda grecum pmediū sui.

I Latinum adiectum significat libra.

Kappa grecum circa finem cornua iuncta

v. latina significat cyatium.

Ko Si u. o. latinū habuerit adiunctum

emnam demonstrat quā greci cotilū vocant.

E grecū si acceperit iunctū. e. latina

significat sextarium.

E si o. latinum adiunctū habuerit indicat

acitabulū. qđ greci naori falon vocant.

M greca super posita.

N latina significat mina.

A latina in fine habens lauta grecam.

significat talentum.

A o grecā in dextro brachio superio.

O littera iuncta cenix est.

lxxpl. lib. xiiii. lxxpl. lib. xv.

i. De auctorib. rerum rusticarior.

ii. Decultura agroz.

- iii De frumentis.
- iiii Deliguminibus.
- v De vitibus.
- vi De arboribus.
- vii De propriis nominibus arborum.
- viii De arboribus aromaticis.
- ix De herbis aromaticis sive communibus.
- x De holeribus.
- xi De odoratis oleribus.

DE AVCTORIS RE RVSTICANORVM.

Rerū rusticarū scribendi sollertia apud
græcos primū tesio b; bœius humanis stu-
diis cōtulit. Deinde de moeritō magnus
quo apud cartaginensīs xxvi. uoluminib;
studii agriculturæ uenis cōscripsit apud
romanos de agri culturā primū cato inat-
tuit. Mox virgiliū Laude carminū exor-
uit nec minorē studiū habuer. Postmo-
dū or uel celsus & iulius atticus emilius si-
ue colomella insignis orator. Quiracū corp-
discipline eiusdē cōplexus ē. primū ad atrij
boiū iuxisse fer quendā privatū hominē
& fulminatū nomine homo q̄rū. Quidā
aū osirion dicunt eē artis huius inuentorē
quidā treptolemū. Et hic questio ē quo
modo prima ceres ingratia v&eres trā in
stetit. sed ferro quale cūq; n̄specialit vo-
mere aut aratro. Stercorandi agri rationē
primū qdā inducē. nomine stercut vitalia
cuius anapico didicita roma. Hic plura in
strumēta agriculturæ repperit primūq;
agros firmavit. evndēq; qdā saturnū pu-
tauer. vt maiore illi novitate facerent
hoc nomine qd splēdide sonaret. & digni-
tate tituli cōpararet. **DE CULTURA**

Cultura ē qua frumēta **AGRO RVON**
ut vna magno labore querunt ab incolen

do vocata. Devitū ē in antiquoq; in his duob;
erant bene pascere & bene arare. Cultura
agri cuius aratio inōmissio incensio stipula-
rū stercoreatio occactio runcatio. Cuius est
incendiv pque ager inutile humore ex-
sudat. Aratio dicta q̄de aere prius trā
cultura exercebant ante quā ferri fuissent
usus rept. duplex aratio uernalis & autū-
nalis. Inōmissio ē q̄alēnis annis uacuis
ager vires recepit. Stercoreatio est
locaminis aspsio. Stercus aū vocatū ē quā
sternit in agros t̄ q̄a ex t̄gio postea q̄q̄d
sordidū in civitate redundat. sive qd ut
rius ē abstercen q̄ & stercur dictū idē ē
fimus aut q̄ p agros iacet. Et dictū fimo
qd fiat mus idē stercus. qd vulgo lēta
men vocat. eo qd suo nutrimento lēta fa-
ciat germina reddat arua pingua & fe-
cunda. Occatio cū rusticatione facta bub-
dimis q̄ades glebas cedunt caligonibus fran-
gunt. & dicta occatio quasi obccatio qd
operiat semina. Occare igit ē operire trā
semina inter & arbores. Rusticatio arā
herbas euellere. nam rus. trā ē. Sulcus
asole vocatus. Qd p̄scissus solē capiat.
Heractus dictū quasi uere actū idē uer-
no aratū. Proscissio ē aratio prima cū ad
huc durus ager ē. Satio dicta quasi semi-
nis actio. Serere aū vocatū q̄ inserere
celo faciendū ē n̄p umbres. hinc ē & trā vir-
gilianū nudus ara sere nudus. Messet
amerendo. id est areciendo dicta. Seges
aū deseminare quo iacem sive asfectione.

DE FRUMENTIS.

Prima seres cepit uti frugib; ingre-
di habere segetis translati aliunde se-
minib; huius meminet obidius dū

Prima certe unco gl'ba deuomet araturū. In
ma dedit fruges alundq; macti aris. fru
nta s' pprie que aristas habent. fruges autē
reliqua frumta aū uel fruges ad uncto hoc ē
auescendo dicta. Nā frumen dr' summa pars
gule. primitie pprie s' que frugib' pcer
puit. Triticū uero acitua dictū quo
purissimū horreo edeat uel quia granū
eū cū mollet pcerit. Ear dr' eo qd initio
frangeret. Apud antiquos enī mola fufus
ndū erat. Sed frumtū in pila missū fran
gebant & hoc erat genus molendi ad ho
rū tritici genus qd idē vulgo semp dr'.
Edor quondā appellatū ab edendo qd eo
primo vsi s' homines. siue quia in sacri
cio ipis generis panis ad aras offerebat.
Unde & adorea sacrificia dicunt. Siligo
gen' tritici a selecto dictū. Nā in pane spe
cies ei p'cipua ē. Trumens & triticū ideo
nuncupatū q' sātū post tres mēses colligit.
Nā ubi p'p' aquā aliā uel causā matura
tatio omissa ē p'sidiū ab hoc petit. Alia
genū nom' ē. Aligastū simile ē alice pon
dere & bonitate p'cipua. Ordeū dictū qd
p'posteris generib; frumti ante fiat aridū
t qd spic' ei ordines habebant hoz tria
genera. Primum cocticiū uocatur. Io qd spica
eius sex ordines habet qd quidā canteriv
appellat. Qm animalia melius quā triticū
pascit & hominē salubrius quā malū triti
cū. Alterū disticiū eo qd duos ordines ha
beat. hunc pleriq; calticū uocant. Terciv
trumetire. qd cūcogit necessitas uerno semi
nat & celerit colligit. Scandela ad uisionē
uocata duplex ē enī scandit q; id ē dividit.
Centenū appellatū eo qd in plerisq; locis
uictū seminis ei uincronit frugis centenū

simul renascit. Hinc & miliv amuletū di
ne fructus vocatū. Lantiv dictū qd multis
in regionib; ex eo panis uice homines sus
tentent quasi pane ciuiv. Lutu ap' astoli
sanū grecū nom' ē. Farrago a farrere dicta.
ē enī herba ordeatā adhuc uiridis nec dū
granis ad maturitatē turgentib; Spica
denaturis frugib; abusive dicunt. Nā pprie
sicus ē cū acubina folliculo. id ē extrema
tumore ariste adhuc tenuis immatura
spiculi eminent. Arista appellata qd p'p'
ipsa arescit. Culmus ē ipse calami spica q
radicib; nascit & dictus culm' quasi calami.
Follicolū tegit frumta in qua granū seruit
interius. Nec sup spica uallo instructa mu
num p'tendit in ea uim minorū morsib; spica
suis fructib; exuat aut uelligis p'perat.
Stipuli s' folie seu vagine quib; culm' am
bitus atq; fulcit. ne ponde fruges curuet
que ambiunt culmū. It dicta stipula quasi
uista & quasi stipula austolata. Stipula
dicta abusto collecta enī messe uritur.
p'p' culturā agri. idē stipuli uel q' pars
ei urit' pars intellū p'palea recidit. Palea
a quib' dā vocari dr' qd pala uentilat.
ut frumta purgent. Gentiles aū palā qua
dā pale frugū inuoluerit nominauer' quā
cert ē uolunt. De qua uirgilius. Te quoq;
magna p' les & rememorand. canem. Itē
alia populo nuncupatā dicunt. Palea qd ea
primum solā in pascendis animalib; p'bebat.
Cuius uictura exetario tanto ē frigida ut
obsitas nubes fluere n' sinit. adeo calida
ut maturescere poma ēpellat. IIII.

DE LEGUMINIBVS.
Legumina a legendo dicta quasi electa.
ueteres enī meliora quēq; legebant. Sive

quod manu legantur nec sectione requirant. Legumina plurima genera ex quibus fava lenticula pisum favele cicer lupinum graciore in usu hominum videntur. Fabula greca & thymologia auferendo vocabulum sumpsit quasi fava. Fage enim grece comedere dicitur. primum enim homine hoc legumine usi sunt. huius species due quarum altera communis altera egyptie fava fresa dicta eo quod ea homines frédant. idem frangant & molendo communiunt. lentis vocata quod humida & lenta est. t quod adherit humi. Faselum autem & cicer greca nomina sunt. Lupinum grecum & ipsum nomen est. De quo virgilius. Tristis lupinus quia vultu gustantis amaritudine consistat. Unde comparaturitudo nec uer ures nec ullum animal comedit. Medica vitia herbis pabulorum optima sunt. Medica dicta quia medicis translata est in greca tempore quo caceres rex persarum invasit. Hec simul scribitur. Sex anni permanet ita ut quatuor uel sexies possit pannum se cidi. Urtica dicta quod vix ad ripam perueniat fructum cum haec legumina proventum habent fertile. Unde & virgilius. recenuus fetus vitis. Ipsi quod eo pensabat aliquid auri minutum. Nam pisum aurum dicitur. Tribus agrorum trahit vocabulum. Hoc enim opibus dicitur. quod dum sit quibusdam pecoribus infestum tuarum tam pinguis efficitur. **DE VITIIS**

Vitis plantatione primus nos instituit rudis adhuc scito. Apud grecos autem inuentor est vitis liberum appellari. Unde & eugentiles post mortem domini esse uoluerunt. Vitis dicta quod vinum habeat citius radicandi. Alii putant vitis dictas quod invicem se vitis innectant. vicinusque arboribus reptando religant. Isti enim earum natura flexibilis quia quasi brachia quibusdam quicquid comprehendunt stringunt.

Labrusca est vitis agrestis que inter marginibus nascitur. Unde & labrusca dicta. alabris & extremitatibus. Tere. Codex dictus quasi caudis. sic enim veteres & clodius & claudius dicebant. Sarmatum asserendo. Maleolus est novellus palmarum vinctus prioris anni. Flagello cognominatur que ob similitudinem rei quod una parte quadam. Exuere & amico pminens verumque mallei specie prebet. Spadones sunt culi fruge carentes ex ipsa appellatione quod sunt inabilis fructu & sterilitate afflicti. Sagitta rustici vocant novissimam partem sicut culi sive qui longius recessit amare. ex qua proficit sed quia acuminis tenuitate tenui specie proficit. Summitas vitis & fructu flagella nuncupantur eo quod flauit agunt. Palmarum vitis materia mollis qui prouellit brachia emittit fructum affert. Nam ideo rustici partem vitis palmarum dicunt. Palmarum enim diminutivum nomen est quo nomen pramos circum dicitur. quod apalmarum dirigit. Palma enim habet nomen quod dicitur principale ab eo quod ex se dirigitur facit. Pampinus est folium cuius subsidio vitis a frigore uel ardore defenditur atque aduersus omne inivrium munitur. Qui ideo alicubi vitis visus est & sole ad maturitatem admittat & umbra faciat. Et dictus pampinus quod de palmarum pedibus. Larioli dicti quod capiunt arbores. Sunt enim circinnii sive uicinoli quibus se innectere vitis & suspendere solent arboribus quod id inuinculos frangi palmarum ventos ac turbulentes contempnere queant & sine lapsu periculis fructus suos sustineant ac se se uicarietate defendunt. Corombi sunt anuli qui primum queque aligant & comprehendunt ne longius loca in palmarum ventos flatibus dissipentur. Vitis dicta quod intrinsecus humore sunt plene succis & p...

quidam
re habet
Racim
Subur
adefo
dit e
exquil
ale. r
diang
protat
vocat
coqua
adma
amag
Dactil
ditat
pata
velut
deser
que
en vi
vna
abco
Amu
lanve
fenu
be n
pced
plu
vnu
vius
ru d
nate
Bitu
exph
muna
e. h

quedam. Nam humidum est. quod exterius humo-
re habet. Vvidum quod interius. Acina botry-
racinus est butrionis pars & butrum genus est.
Suburbane vine quedam dicuntur quod fructus eorum
adescit veluti pomum in urbibus videtur. Com-
dat enim eas & species & saporis iocunditas
ex quibus sunt paeon: duracine. purpuree. dac-
tile. rodie. libie. cerauine. statante. tripe-
dane. unitarie. cydonie. Durabiles autem
propter hiemem. veniculae & umusane. Brecoque.
vocat quod cito maturiscant & ante omnes sole-
coquantur. Has greci sacos dicunt. quod currant
ad maturitatem veluti lepore uelociter. Unitarie.
amagitudine. Purpuree a colore dicuntur.
Dactili a longitudine. Stephanite. a rotun-
ditate. Rodie & libie. a regionibus nuncu-
pata erunt. Cera vine uero quod rubent
velut ignis. Generatio autem uinum quod vino
deserviunt plurima ex quibus amnia dicta
que sine minuo. id est sine robore. Album
enim uinum reddit quod cum sit uini nominis. non
vina specie reddit. Amine duc gemine
ab eo dicitur quod duplices uas mutant.
Amnia lagana qui plus omnibus lanis et
lanigine. Rubilana dicta quod ei materia rubent.
feruntur minutia cum & dure cutis uas ha-
bet nobilitate amnia sequitur. fecunditate
precedit quam pinde fecundaria vocant. quod
plus quam coere feces afferant. Apiane
uinum dulce faciunt quas nisi cito legas plu-
vius & uentis & maxime apibus infectant quia
rum depdat ione apiane nominat. f. Bala-
nite amagitudine grece grande vocatur.
Biturice a regione nominis sortita est turbines
& pluvias & calores fortissime sustinens. nec
imagna terra deficiens. huius meriti & basilica
est. Argites greco lavitis generis albi fertiles

uista materia. & brevis. & latum folium mittens.
cuius fructus nisi primo tempore colligatur
terra deficiet aut humore putrescet. Inerticy-
la nigra est quam greci antaxion vocant. boni
vini & levis aquo & iam nominis traxit quod inervi-
sus tentandis nervis habeat. qui vis gustus
nisi levis. Mare otice a regione egypti. ma-
re otis dicitur unde prius uenerunt. Sunt enim
& albe & nigre. Ilbule quas quedam varias ap-
pellant. neque purpuree. neque nigre ab albo
colore. ita dicitur. sub albe tam musti. Ilbu-
enim nigrum candidumque colore. Nam elbu-
nec album nec nigrum est. Tercius locus vitium
que solo fecunditate committitur. abundan-
tia copiosa multumque uinum fluens. Vinctio
nuda uas grandes magis quam multas habet.
Nominis autem de hoc sumens quod multum uinum
fluat. Surica t quia defricta alba t quia
nigra est. Multa autem genera vitium sunt. que
tantum mutatione loci. & qualitate & nomine
amittunt. Ut quibus inter cetera magis ista con-
venit. Oblaqueatio spiritatio propagatio fof-
fio. Oblaqueare est. circa codicem trans aperire
& ueluti agros efficere. hoc alii ex quo dica-
re appellant. Lutare est. uirga ex uide super
vacua. refecere. cuius flagellus. luxuriat.
Lutare enim dicitur purgare. id est imputare. traduce-
re. Propaginare uero flagellum vitis terre sub
mersum sternere & quasi porto pangere.
hinc propagines. appagare & ptendere dicitur.
fodere uero est fouea facere quasi fovere.

VI. DE ARBORIBUS.
Arborum nomen fuit herbarum ab arbor inflex-
um creditur eo quod trunco fixis radicibus adherent
vitiis: idcirco sibi pones similia sicut ex uno alteri
signatur. Nam dum semine in terra eiceris herba pro-
creta. dehinc copula sige in arbore & infra partem
tempus.

quā herbā videras arbuta suspices. Arbuta ar-
bor nouella tenera in qua infectio fieri po-
test. Et dicta arbuta quasi arboris asta.
Alii arbutū locū in quo arbores volunt
accipere sic silectū. sic virecta ubi virgul-
te virentes s. Arbor autē & fructifera & steri-
lis. Arbor v. nusi fructifera genere autē femi-
nino arbores dicunt. Roma neutro. fructex
breues ē appellatos. qd trā fronde tegat
cuius plurale numerū fructecta arbor alta
ē. Silva spissū dicunt & breue. Silua dicta
quasi qd ibi ligna cedant. Nā greci s. lon.
lignū dicunt. Multa enī latina nomina
grecā plerūq; & hmo logiā recipiunt.
Hemus animum; nuncupat. quia pagani
ibi idola cōstituebant. Sunt enī nemo
ra arbores maiores & ombrosē frondib;.
Lucus ē densitas arborū solo lucē detrahens.
Tropo antistasis eo qd n luceat siue aluce
qd in eū lucebant. Tana illa t. cerei ppt
nemorū tenebras saltē ē densitas arborū
alta vocata hoc nomine eo qd exiliat
in alto & insublime cōsurgat. Auiaria secre-
ta nemora dicta quo aues frequent. Recidi-
ua arborū s. que recte repulsa sunt. Alii
rectiua a recidendo & repulsa lando dixer.
Ergo recidivū ubi mors aut casus. Insitio
dī fūso trunco surculos secunde arboris
sterili inserit. aut oculorū impositio cū in
cortice libri aliene arboris germī inmit-
tit. Plantę s. arborib; plantaria uero
que ex seminib; nata s. cū radicib; & a p-
ppria transferunt. Cespites fructices
quasi cuspites vel circa pedes frondes qd
ferunt virgulta t. umbras. s. autē cūsa um-
brarū. Oculi nodi s. ex qb; frondes exors.
Radice appellat qd quasi radix qb; dam.

fora trās in profundā dimergit. Nā phisici
dicunt partē ex altitudine radicū &
arborū. Alii radicē a similitudine radiorū
dictā putant. t. qd eradit. n. repulsa sunt.
Truncus ē statura arboris insistentis radici.
Cortice uideres corucē uocabant. Ductus
cortex qd quasi coriū lignū tegit.
Liber ē corticis pars interior dictus
a libertate cortice idē ablato. Est enī
mediū quidā int lignū & corticē. Ramus
s. qui de trunco manant sic aramūscu-
lus cōtera. Surculi a p. cisione ferre nun-
cupati. Virgultū qd ex radice pululat.
Ramos qui de ipso robore arboris. virga
quid deramus. Proprie autē virgultū appel-
lat qd a radice arboris nascit. & quasi in-
utile ab agricolis capillat & hinc dictū
virgultū qui ex virga tollit. Virga autē
aui t. a uirtute dī. qd vim uisē multa
habeat. t. uiriditate vel qui pacis uideret
ē qd vim regat. Unde & hanc utuntur
magi a placandos uisē serpentes. & id circo
inea hos sustinent inligatos. Hanc & iā phi-
losophi. hanc regi & magistris & nuntiis
& legatis utuntur. Flagella dicunt. ut p.
dicunt summe arborū partes. ab eo qd ser-
bos ventorū sustinent flatos. Comas vo-
catas quasi comas. Solia grece filia dicunt.
idē ad nos hoc nom. p. diuinationē translatū.
flores nominati qd cito defluant. de arbo-
rib; quasi fluores. qd cito soluant. In his
duplex grā coloris & odoris. Austro enī
flores solvant. Syphero fiunt. Germi di-
cuntur surculi p. gnante agerendo.
Unde & germinatio. fructus nom. acci-
pit a frumine. idē emittente gutturos
partē quae uescunt. inde & fruges. fructus autē

pprie dicuntur agros & arboribus quibusque viti-
brumque libere & translatim vocari
fructu. Roma dicta ab opum copia
veritas. Matura dicuntur quae aptae sunt ad man-
dendum. Ligna dicta quia incensa cunctantur in
lignis. Unde & vilicini dicitur quod lignum dicitur.
Mala atollendo nuncupata. Lomes est astu-
la quae a laboribus excutit recisione aut
astute ambuste aut ligna cauata fungis
nomine acceptum quod ita capiat ignem. De quo
virgilius. Rapuitque infante flammam. Torris
lignum adustum quod vulgus titione appel-
lat extracto flego semine vltu extinctum.
Quodque hic stipuli vniuersi surculi ac foliis
ardet. Sicut purgantia trarum. Caneis putre-
do lignorum ductum hoc nomine quod eueniat lig-
num virum vite carentibus. VII. D. F.

DE MALIS & DE MALIS ARBORIBUS.

Alma dicta quia maius victorie ornata est.
vel quod oppansis est ramus in modum palme
hominis. Est enim arbor insignis victorie
peritque ac decoro virgultum diuturnus
ve vetusta frondibus & folia sua sine ulla
successione conservans. Hanc greci fenice
dicunt. quod diu durat ex nomine avis illius
arabie quae multis annis vivere prohibet.
Quae dum in multis locis nascitur in omnibus
fructus perficit maturitate. Frequenter autem
in egipto & sirica. fructus autem dactili ad-
gestos similitudine nuncupati sunt. Quorum
etiam & nomine variantur. Nam appellantur
palmule similis mure balani. Alii mul-
cales quos greci carotas vocant. Lauros
auerbo laudis dicta. Hec enim cum laudio
victorum capta coronabantur. Iostea d. lat-
tera sublata & subrogata. R. dicta est
laurus. ut auri cyclus quae iustitia audi

cule dicta sunt & medicis. quae nec meridies
dicitur. Hanc arborem greci daphnen vocant.
quod nunquam deponat viriditatem inde illa
potius victores coronant. Sola quoque
hec arbor fulgo fulgentur merum credit.
Malum agrestis dictum quod sit fructus ei pomorum
omnium rotundissimus. Unde & hec sunt vera ma-
la quae vehementer rotunda sunt. Mala matiana
aloco uocata. unde prius adiecta sunt. Nam mul-
tae arboris nomina exprimebantur si est civitas
de qua allate sunt acceptae. virgilius. quid ex
malo queris solat ostendit. Mala cedonia
nomine sumpsit ab oppido quod est insula creta.
de qua greci dicere solent. Urbem creten-
ti matrem cedonia excus. pumo cedoni-
um efficit. Ita quoque creta cecum quando
languentia desideria fallunt. Nam specie
& gusto & odore civilibus & viti ceteris in ma-
gine representat. Malum mellis aduicidine
appellata quod fructus ei mellis saporis habeat
vel quod in melle seruetur. Unde & quidam setici
croceo saturata cedonia melle ponant.
Dicuntur haec meli mela placere. Malum purum
cum dicitur & quod ex punica regione sit genus ei
translatum. Idem & malum granatum eo quod in-
tra cortices rotunditate granorum continet
multitudinem. Arbor autem malus granata est
generis femurum. Lomum uero neutrum. Flores ma-
iorum agrestis appellantur si qui tinas latini
caducum uocant. Agrestis autem malorum
flores greci balustion appellant. Quorum alii
albi. alii purpurei. alii rosei. repperiunt.
similis floribus mali puri negant medici
mali puniceis hoc corpora nostra nutrire sed
eo sic oporuerit intendi ut medicare po-
tius quam alere videatur. Malum perfectum cum
brevis admodum vita excessa est in genere

ferat eē duraciū armēna cū p̄ficiū. Duraciū
nū nūcupatū eo qđ pomū ei incestis amo
rē referat. Armeniacū dī qđ prīmū genū ē
ab armēna sit aduectū. Persicū vocatū qđ
ēā arbore prīmū in egiptū seuerit p̄ficiū aq̄
se oriundo p̄tolomei ferebant. Hec in p̄sida
fructū generat inērector. Apud nos iocun
dū ac suauē. quorū aliud precar. aliud vo
cat estivū. Medici arbor cuius nomē dī
carminib; manovans inclaruit. Asportata
prīmū amēdis unde uocibulū sumpsit.
Hanc greci cōromeli. Latini citria uocant.
qđ eis pomū ac folia cidri odorē ferant.
malū ei inuicū veneni. Sed hoc ē. qđ idē
poda intellegi voluit cū tradat. exillio
foueri arumā. Hec arbor omī penē tēpore
plena ē pomis quia in ea partimatura parti
acerba. Partim adhuc inflores s̄ posita qđm
cōerib; arborib; rariū ē. Mella quā greci
laton appellant quē vulgo p̄p̄ formā & co
lorē sibi sirica dī. Arbor enī magna fructū
ferens comestibile maiore pipere. gustū suauē.
vnde & mella vocata ē. Coquid mella quā lati
ni ob colōrē prīmū vocant alia multitudine
enim fructū nuxū appellant. cuius generis da
mascena melior adamasco oppido unde prius
asportata ē dicta. Cuius solū pomū stomachū
mederi p̄bat. Nā cōtera nocua phibent gum
mi glutinosū & cōpactivū distillat. quo & me
dici & scriptores vtiunt. Oleo mela nascit
in palmarie s̄rie civitate ex eo ita appellata
qđ ex eis truncis oleū defluat in crassier
dinē mellis sapore suavi. Lomelida sorbo
similis mediocri arbor & flore candido
dicta qđ dulcis sit fructū ei. & aucto sipo
re comixta hec arbor etate durat exigua.
Melosof arbor in africa punica lingua vo

cata. ex qua p̄fluit lēu? fici qđ loco amoniacū
nominat. Mespila arbor arbor spinosa fructū
similitudinē malorū sed paulo breviori. Un
de & appellata qđ pilole formulā habeant eis
poma. Persicū uocata videt qđ in ignis specie de
formata ē. Nā hoc genus poma ab am̄plo. in
cipit. & in angustū finet sic ignis. Persicū ar
bor. fructū ei p̄ra ē. Cuius multae species ex p̄
crustumia s̄ ap̄ra ex parte rubentia ab oppido
crustumio nominata poma piri in m̄ti in po
sita. uel si pauca uehementer honorosa ē dī dī.
Cerasus aceraso urbe ponti vocata. Nā luculū
cū cerasū civitatē ponti delesset hoc genū pomū
inde aduectū & acivitate cerasū appellavit.
Arbor aut cerasus pomū cerasū dī. Hec aut
& ante luculū erant in italia sed dura. Unde
& cornū appellatū ē. Est aut arbor apta ali
libus. Unde & virgilius bona bellū cornū. Hec
latine asconditū vocat. feracior ē cū ar
borib; cōeris. Nā terq; quāq; p̄singulorū
nos generat fructū. atq; altero maturo scire
altū arborit. Hinc & carice acopia nominat.
Ficus egiptia secunda fert. cuius lignū
in aqua missū ilico aliquo die uacuat.
Deinde in sup̄ficie sustollit. uersa vice nat
re quando made factū debuit humeri
spondere denudare antea. Athlete figulib; in
prius quā eos p̄thagoras exercitator cū
ē transfussisset. Mērib; in eib; ap̄us semp
te ficus rugas eorū fert distendere. Taurorū
quoq; ferocissimos ad fieri arbore cūga
tos repente mansuescere dicunt. Capri
cus appellata eo qđ parietes quib; in m̄ti
cit capē. rumpit enī & p̄dit ex latib; in
quib; cōcepta ē. Nū caprificū putant.
qđ ficus arborib; remedio secundet. Ma
rus agrecis uocata. quā latini rubū appei

co amonuat
spinoſa fruct
re viori. Un
i habeant ex
grus ſpecie de
bamplo. in
ſ. lirus uir
ſpaciſ exſp
ntia ab oppido
viri in
oſa et dicitur
ta. Na tuclur
hoc gen pom
appellat
dr. Hec au
d dura. Unde
ſ. apta al
ly cornu. hec
rior e enu
ſingulor
matur ſecre
ia nominat
ris lignu
acueſc
ſa vire nat
humeri
te ſigulabam
itator cyſ
ſapius ſemp
re. Tauror
borē eliga
nt. Capri
rub; vni
delate bri
putant
under. Ma
rubū appe

lant. eo qd dicitur uelut gul
tate u. rubeo uelut amora
ſilicet ſi fructus amaris.
q; in dicitur paſtor ſancti
ac penuria et dicitur; huius folia ſupradicta ſer
penti ſerit intererunt. Sicomorſ. ſic & morſ
greca nomina ſ. dictu au ſicomorſ eo qd ſit
ſola ſimilis morſ hanc latini celſi appellant
ab alacritudine quia nect breuiſſimus morſ.
Nux appellata qd umbra ut ſilicet diu ſol
et porum arborib; nocet. Hanc alio nomine
latini iugulante vocant. quia iouis glan
de. ſunt eni hec arbor. eſecrata ioui
cuius pomu tanta vim habet ut miſ
ſa ut ſuſpectos herbaru uel fulgor cibos.
quod qd incis virulentu e. elidat. rapiat atq;
extinguit. Nuceſ au generalit dicuntur teſta
corio duriore ut pumice. nuceſ auellane glan
deſ. caſtane. amigdale. hinc & nuceſ dicta
qd ſint duro corio teſti. At etia poma omia
mollia maladiſta ſed cu adiectione traru in
quib; antea nata ſt ut pſica. maciana. cedo
na. & caſer. Amigdale. grecu nom e. que la
tine nucē longa uocit. hanc alia nucelūm
uocant. quaſi minore nucē. De qua virgiliu.
cu ſenux plurima ſiluiſ induit flore. Cuius
en arborib; prior ſe flore euerit & ad
inferenda poma arbuſta ſequentia puenit.
auellane ab auellano campanie oppido ubi
abundant cognominat ſ. hec agreſ pontice
appellant. eo qd circa ponticu mare abundat.
caſtanea latini agreco appellant vocabulo.
hanc en greci caſtanea uocant. ppt qd fruc
tus eiſ gemini vni modu teſticulor vni ſol
iculus. reoditi ſ. quidu eiſ uicunt caſtiant.
hec arbor ſimul exciſa fuerit tamqua ſilua
expullare eſuevit. Ilex ab electo uocata

huius en arboris fructu hominiſ primum ſibi
aduictu eleger. Unde & poſtea mortaliſ primi
rudabant. gutture glande. Priuſ eni qua
fructuſ uſuſ eſt antiquiſ hominiſ glande uixer.
Suberis arbor ex qua validiſ natorum extra
hit & ideo appellata ſuberis ea qd fructuſ
eiſ ſueſ edunt. Porcoz eni ſt alimta. n homi
ni. hediſta ſuberis quaſi ſubediſ. Laquſ
& eſcoli arbor eſ glandiſ fere. ideo uocata ere
dunt qd haru fructib; olim hominiſ uixer.
erbūq; ſumpſer eſcig. habuer. Na eſculus ab
eſca dicta. Laquſ uero agreco vocabulu uocit.
Laque eni greci comedere dr. Xilicon qua latini
corrupte ſeliqua uocant. Ideo agreſ tale no
m uocant eo qd lignu ei fruct ſit dulciſ. Xilli
con quippe dicunt lignu licon dulce huiſ
arboris pumo ſuccoſ exſuſ. agracia agreſ dr.
Liſtatu qd corax pomu ei nardi piſtici odore
referat. Pinuſ arbor picea ab agnomine folioz
uocata. Pinu en antiqui agutu nominabat.
Pinu au alia pinalia greci peocceon uocant.
qua moſ picea dicunt. eo qd deſudet pice. Na
ſpaciē differ ingermanie. au inſulſ huiſ;
arboris lacrima electru gignit. Gutta eni
defluens rigore uel tempore inſoliditate
diſſect & gemma facta. De qualitate ſua &
nom accipiens ide ſucinū eo qd ſucus ſit
arboris. Pinuſ credit pdeſſe cunctiſ que ſub
ea ſeruant ſic ficuſ nocere omniſ; Abieſ
dicta q pceſ arborib; longe eat & in ex
celſu pminet cuiſ natura expeſſe uenit
humoriſ ac punde abiliſ atq; leuiſ habet.
De qua virgiliuſ & caſuſ uſura marmoreſ
ea nauis ſunt. Hanc quida gallicu uocant.
ppt candore. e au ſine noſ. Cedruſ qui
greci cedroſ uocant. quaſ coemenes dr. ſiſo
ron. Ideſt arboriſ humor ardentiſ cui ſolia

adcupressi similitudine respondent. Lignu
vero iocundiorē & diu duras nec atrox um
quā exterminat. De qua p̄s̄is & cedro dig
na locutus. Scilicet p̄t̄ durabile p̄p̄ vita
tē. Vnde & utem̄ p̄t̄ diu duratū tē
ex hoc ligno lacunaria fiunt. huius ligni adeo
resina cedria d̄r que in seruando libr̄is ē
utilis ut plūti ex ea nec t̄nētis p̄ciant
nec tēpore c̄nēscunt. nascit̄ in are affrica
atq; syria. Cyp̄rus grece d̄r qd̄ cupit ei
arotunditate in acm̄ ḡgit. Vnde & non
vocat̄ idēst ar̄ta rotunditas. Hinc & fructus
ei conus quia rotunditas ei talis ē ut conus
m̄t̄at̄. Vnde & confere cyp̄ressi dicunt̄.
cuius lignū cedro pene parū habet virtu
tē tēploz quoq; tabul̄. altū impenetrabili
soliditate nūquā enī d̄neri cedit. sed p̄t̄
qua in principio fuerit firmat̄ p̄durat̄.
Antiqui cyp̄ressi ramos p̄p̄e rogū c̄stitue
re solebant ut odore cadauerū dū orit̄
obpremeret iocundit̄ odoris sui. In uipe
rus grece dicta sive qd̄ amplo. v̄d̄ gustū
fuit ut ignis sive qd̄ c̄ceptū diu teneat
ignē adeo ut sup̄runt c̄c̄is t̄nere fuerit
opte. vsq; ad annū pueniant. P̄ro enī apud
gr̄cos ignis d̄r. luperus aū alax parua alia
magna ē. Ibenus in india & ethiopia nascit̄.
qui c̄sus duriscit in lapidē. cuius lignū na
grū ē & cortēs ei ut luri sed in d̄cū m̄t̄au
losū ē in parvulis distortionib; albis ac f̄
lus. Kethropicū ū qd̄ p̄st̄antib; accipit in
nullo ē maculatū sed ē nigrū longū. It̄ aū
marochica palus in india vnde ebenū ve
nit. Lucanus ebenus mori otica inquit elen
haud crepundus in ligitor ut in f̄tē visu
nigra n̄terreant. Plinius alacitudine folioz
dicta vel qui ipsa arbor p̄t̄ula sit & ampla.

Nā plācis q̄p̄a lib̄is vocant̄.
Ex p̄m̄. Huius arboris
s̄m̄ p̄t̄a c̄ndr̄a & for
mam dicent̄. Quasi plā
nus dilatatus sū implacēt. C̄t̄ aū t̄ner
runis foliis ac mollib; & v̄t̄r̄ similis.
Quercus sive quernus qd̄ ea soliti dū gen
tiū queren̄tib; responsa p̄vener̄t arbor
multū ardua sic legit̄ de quercu m̄t̄
sub qua habitasse abrahā que fertur
vsq; ad d̄stantis regis imperiū p̄ multa
s̄p̄a s̄ta p̄durasse. Huius
fructus galla ap̄
pellat̄. ex quib; una agrestis.
Non facit̄ dicta parva forma sed firmo
corpore atq; nodoso. que medicaminib;
& incantis adhibet̄. Altera libanus lent
ac levis & nimis p̄forita lucē aurū t̄m̄
v̄sib; necessaria. Fraxinus vocari fert̄ qd̄ na
gis in aspera loca montanaq; fraga nascit̄.
Hinc p̄durat̄ione fraxinus. sic v̄monte
montanus. De qua quidē fraxinus uclis
astis. Lixus uenēnata arbor vnde & t̄m̄
ei uenēna exp̄munt̄. Ex hac uclis p̄t̄
c̄st̄e gentes faciunt. Vnde & p̄t̄a. It̄
eus fraxinorq; t̄m̄ m̄t̄us. It̄m̄ aū d̄c̄
p̄t̄m̄os acc̄olorib; in par. Robor aū
generalit̄ d̄r ex om̄i materia qd̄ qd̄ ē f̄
m̄ssimū. Alnus uocat̄ qd̄ alat̄ annū. Pro
ximu enī aq; nascit̄ nec facile extra
das vivit. hic tenera & mollis quia in hu
mectat̄o nutrit̄. Vlmus nom̄ accepit
qd̄ oliginosis locis & humidis melius p̄t̄
Nā in montanis & asperis montis leta est.
Larix enī hoc nom̄ ac castello laticino
videt̄ ē. ex qua tabule regulis adfixe
flāmā repellunt. neq; ex se carbonem

plurima & melior incho infula gignit
 Terebintus arbor greci nom. generat
 resinā omniv. resinarū p̄stantiore. Rodan
 darū qd corrupte vulgo laurandru vocat.
 qd sit foliū lauri similis. Flore vt rosi
 arbor uenerata. In ficit enī animalia
 & medet serpentū uexationes. Buxus gre
 cū nom. ē. ex parte alacris corruptū.
 Iuxus enī apud eos appellat arbor semp
 virens & lenitate materie elem̄tor. apicib.
 apta. Unde & scriptura scribit buxum
 Irbitū uocauer pastores eo qd vice her
 be p̄beat pecorib; ubi pascua defunt.
 Turbicus qd de uno cespice ei multe vir
 gultē surgunt. quasi turba. Arundo dicta
 stipa qd exca stipent tecta. Hinc & stipula
 qd cito arefcat. Hanc ueteres canna uocaver.
 arundine postea uarro dixit. Sciendū
 iane qd latini canna delingua hebra
 sumpfit. Apud eos enī calamus canna dī.
 Cicuta autē qd ē in uicinis nodos.
 Dicta autē qd latenti in iudicis stagra p̄ nasci
 arundines calamiq; dicunt. ex quib; ra
 dicib; exp̄ssū suuissimū succus bibent.
 Unde & uarro ait. Indica n̄ magna in arbo
 re crescit arundo illis & lentis p̄mittit
 dētib; humor dulcet. cui nequitia hinc
 edere mella. Sabucus. Sabucū mollis & p̄dina
 arbor. Ramnus genū ē rubi quā vulgo
 sentice urfina appellant. asperū nimis
 & spinosū. Sentia dicta asitu qd ē tra
 inculta in qua sentices spineq; nascunt.
 maiores autē nri omne arborē spinosū
 ut p̄res dicebant qd vni p̄ndant. Olus
 ter dictus qd sit foliis olive similis. sed
 latiorib; arbor inculta atq; silvestris
 amara atq; infructuosa cui insertus olive

A. au tener
 v. similis.
 soluti du gen
 edur arbor
 quercu m̄m
 que fertur
 v p̄multa
 e. Huus
 sed firmo
 edicamibus
 iburū lent
 aurū t̄m
 ri fert. qd h̄a
 fraga nascit
 ē amonē
 axenū uicib;
 unde & can
 arcus p̄rch;
 p̄poca. Ite
 uros autē dū
 . Roborā
 qd qd ē fr
 t̄ anni. Pro
 e extra. un
 quia inha
 m̄ accept
 is melius p̄f
 uis leta et
 o laticino
 gulis adfixe
 carbonem

ramus non mutat radicis & uestit ea in propriam
qualitate. lacrima oleastri arboris duplex.
Alia enim gummi simulat sine ullo qualitate
morsu. alia anoniaci gutta stillatione
collecta iacere mordente. Oliva grece
elon dicitur ex quo latinum tractu est. ut oliva
dicatur. Olea autem ipsa arbor est fructus oliva
fucus olei. Est autem arbor pacis insignis civis
fructus diversis nominibus appellatur. Oreides
olive grece & homologia a similitudine testi-
culorum vocatur quod greci oros vocant. Radia
pro quod longe in modum radiorum. Lavice
apud insula dicitur. unde & privi alate sunt
lignae eo quod optimum dant lignum. Nam lignus
lignum est. Unde & lignum nomen accepit qui
aptum est flammis & luminibus. Lusia qui cor-
rupte rustici purum vocant. viridi oleo &
suavi apta. Et dicitur pausia quod paucat. id est
tundat. Unde & pavuntur. Syria dicitur pro
quod deserta est allata. sive qui graecus est. Crustu-
mia idem volumus dicitur eo quod vola implet
magnitudine hoc est medimnum. Unde &
involare dicimus quidam voluminum gallica
lingua bonum est & magnam intelligunt eo
lymbades appellantur. Cleu autem abolenda
nominatur. Nam ut diximus olea est arbor.
unde derivatio fit olei. sed quod ex albis
olivis expressum vocatur. Lani agrestis
onitum appellatur quod autem expulvis & non
dominaturus fuerit expressum viride appel-
lat. quod vero & communis matris commune
dicitur ex his ad usum vite. primum est sparum.
secundum viride. tunc commune. Amurei olea
parva quos ab emergendo dicitur idem quod
oleo se mergat & fex sit ei. hanc greci
amureia vocant. ex latina lingua trahen-
tes vocabulum. Gummi enim grecum nomen est

hoc enim illi gummi dicunt. Resina greci
retina vocant. res enim grece dicitur quod quod
manat. Est enim lacrima sudore exalta
lignorum ut cerasis. lentisci. balsami. vel reliqua-
rum arborum sive virgultorum que sudare possunt.
Sic & odorata orientis lingua sic gutta
balsami ac ferularum vel succinorum. cuius la-
crima duriscit ingemma. Prima est resina
terebentina omnium pristatior. Afferit autem
ex arabia patria atque videtur & Syria cypro
& affrica. Ex insulis quoque ex cladibus. Sola
est lentiscina que maxime vocatur. Hec ex
eith insula deportatur. Tercia pinalis qua-
rum alia abittina alia piccinia alia liqui-
da alia arida. & afferuntur ex terra co-
lofania resinarum fit. Iuxta grecum nomen est
qua illi pinia vocant. Alii volunt ex pi-
no picem vocari. Hec agrestis appellatur elo-
nia nostra maledicere possumus civis phabi-
lis splendoris lenis & munda. Crundari
arbor naturaliter in tria genera. aut sponte
nascuntur aut ex semine ab; fortiter iacens
surgunt aut ex radicibus pullulant. nam
cetera usus vivunt fauente natura.
Omnia poma latine fere in generis excep-
tis paucis. ut hic oleaster hoc filer.
Virgilius ut molle filer. Item hoc buxus est
dicitur. nam superflua quidam volunt
facere destructionem. ut hec buxus tra-
deat hanc dicunt. buxum vero ligno
composito.

DE AROMATIS
AROMATA SUNT OMNES ARBORIBUS
quaeque flagrant odoribus unda vel an-
bia mittit. sive alie regiones nomen aut
aromata traxisse videntur sive quod arborum
posita ad vivum invocationibus apta videntur
seu quod si se ari inferre ac mittere possunt.

aromaticis
arboribus.

Nā quid ē odor nūc eret. cōtractus. Tūc arbor arabie iunsa atq; ramosa. lenissimū corticis. rama daceret qualitate amigdale modū. sucū aromaticū. fundens aliv & masticationū uelut in puluere resolutū. cōfrangit. int̄ pingue & igni adpositū facile ar dicit & appellat apud nos marcolū eo qd sit natura rotundū. vno dū testiculorū relicū planū. & poene subrosū minus optimū. Adulterat̄ aū admixta resina siue gummi. sed diuiscit̄ sua pprietate. Nā tūc igni inpositū ar desecet. resina fumifcat. Gūmē ū liq̄scit cile factū. Tūc aū atundendo dictū. hoc & libanū vocat̄. a monte arabie vbi sabei s̄. Nā mons eorū libanū dicit̄. vbi tūc colligit̄. Myrra arbor arabie. altitudinis v. cubitoz similis spine quā acantū dicunt. cuius gutta viridis atq; amara inde sero men accepit. myrra. Gutta ei sponit manans p̄ciosior ē electo & corticis vulnere vilior. iudicat̄ sarmis ei arabes igne fouent. Quorū fumo itis nocuo nisi ardore stercis recurrant plurimorūq; insaniabilis morbi. cōtrahunt. Stora arbor arabie similis mache doni cuius virgule int̄ caueule ortū cauemati lacrima fluunt. distillatio ei int̄ cadens munda n̄ est. Sed cūppria corticis serobes ferat̄ illa aū que virgis & ramis inheserit munda ē & albida. Dehinc fulua fit solis causa & ipsa stora calamitū pinquis resinosa odorū iocundi humecta & uelut mel mosū ligore emittens. Stora aū dicta qd sit gutta arboris pfluens & cōgelata. Greci istā guttā dicunt. Grece aū istra. latine stora.

ces dicit̄. Bidella indie & arabie arbor. cuius lacrima melior arabica. Est enī lucida sub albida. levis pinguis et qualit̄ certa & que facile molliat̄ neq; ligno uel terreo amixta amara odorū boni. Nam cōindia sordida ē & nigra & maiori gluba. adulterat̄ aū admixto gūmē que n̄ ita amarificat gusto. Max t̄ arboris lincis gutta ē. hec granū maxis dicta quā modū granorū ē. melior aū in chio insula gignit̄ odorū boni candoris cere punice. & splendor guttis pulchrificat. Adulterat̄ int̄dū resina veteri. Piperis arbor nascit̄ in india in latere montis caucasi qd solio b uersū ē folia vniuersi similitudine cuius silvas serpentes custodiunt. Sed incole regionis illius cū mature fuerint incendant. & serpentes igne fugant. & exinde exflama nigrū piper efficit̄. Nā natura piperis alba ē. cuius quidē diversū ē fructū. Nā qd uenaturus ē piper longū vocat̄. qd incorruptū ab igne piper albū. Quod v̄ cute rugosa & orrida fuerit ex calore ignis trahit̄ colore & nom̄ piper silevis ē vecustū ē si grauis nouellū. Vtari da ē mercedē. m̄us. Solent enī vetustis simo pipere hominē argenti spm̄i aut plūbū aspergere vt ponderosū fiat. Aloa india atq; arabia gignit̄ arbor odorū suauissimi ac summi. Deniq; lignū ipsū vice thimiamatū altiorib; adolet. Unde & nom̄ traxisse credit̄. Cornamū dictū qd cortex ei v̄modū cuius sit rotundus & gracilis. Gignit̄ aū in india & ethiopie regionib; fructu breui duorū. tantū cubitoz colore sub nigro uel cinereo tenuissima

120
virgarū. Nam qd in crassitudine extendit dis
pectus ē. qd uero gracilius puenit eximū
qd cū frangit visibile exspirantē emittit
ad imaginē nebule seu pulueris. Anis
mū uocatur. qd ueluti odore cinnami
referat. Nasct̃ infra & armenia frutex
butorū. sēn reddens sibi connexū florē
albi ueluti uiole foliis. similib; briore odore
& a bono somno suauificat. Cassia nasct̃
in Arabia uirga robusti corticis & purpurei
folii ut piper. q̃ aū uirtute cinnami simi
lis. sed potestate inferior. Unde & p cinnami
uice duplex ei pondus in medicamentis
admisceat. Calami aromaticus a similitudine
calami uisualis uocit̃. gignit in uideis multis
modis genuculatus fulgus flagrans spū
suauitate q̃ cū frangit in multas fit partes
scissiles simulans gustū cassia cū leui acri
monia remordenti. Balsami arbor in ydē
uicē terminos tantū xx. iugis summa. b
Postea quā eandē regionē romani potuerūt.
& a alassimis collib; ppagata stirpis similis
vitā foliis similis rube sed albidiorib; semp
ardentib; Arbor aū balsamū. lignū ei xilo
balsamū dī. fructū sive semē paruo balsamū
nucis opo balsamū. qd ideo cū adiectione
significauit. eo qd percussus ferreis uinculis
cortex ligni pauerina eximū odoris gut
ta destillat. Cauerna enī greco sermone
ope dī. cuius gutta adulterant admixto
cupru oleo uel melle. sicū lacte coagula
uerit. ab oleo. si instillatū aq; admixtū.
facile fuerit. sed sincero pbat amelle resobrev.
Preterea & silanea uestis ex ipso pollute n̄
maculant adulterant. qd ē neq; cū lacte
coagulat. & ut oleū in qua sup natat & uel
te maculant. Balsama aū si pura

fuerint tantā vim habent. ut si sol incan
duerit sustineri uimani n̄ possint.

VIII. DE HERBIS & SIMILIBUS
SIVE COMMUNIBUS.

Exstant & quarundā herbarū nomina
que ex aliqui seu causa resonant habent
et nomina explanationē n̄ tam omnū her
barū & homologia inuenies nā plerūq; mutatur
& a nomina. foliū dictū qd sive ulla radice
in arans indicē litorib; colligat qd. lino
foratū. siccant in diaq; reponunt. fert aū
herbā gustū nardū referens. Nardus ha
bēt spinosa. Unde & agraci nardus acor
appellatur. Quorū alia indica alia sirica
uocit̃. n̄ qd infra nasct̃ sed q̃ a monti in
quo inuenit alio latere india spectat
alio siria. Isti aū indicū multi formet̃
sed melius siriacū leue fuluū comosū
spica parue odoris simū caputū similis.
Qd similitū uiore tardauerit. linguā sic
cat. Nardū celticū a regione galicie no
m̄ traxit. Nasct̃ enī sepius in ligorie alpidib;
& infra fructice paruo radicib; uina
papulo collectis ligamētis flos ei tunc
odore horū. Ipsi ei atq; radice uale
plant. vltis nris. Costū radix herbe ē nas
centis mundia arabia & siria. sed melius
arabicū ē enī albū & leue suauē uocandū
Indicū colore atro & leue ut feroli. Syria
cū uero pondere graue colore & b̄ x̄o
odore agro sumimū tōn albū leue aridi
gustū. incensens. Crocū dictū ab opido
ciliatū qd uocit̃ corticū quāquā & alibi
nasct̃ sed n̄ tantū uel tale quale in alibi
Unde & apotiori parte nom̄ acceptū. Nā
multe res nomina supser. a locis ubi plū
puenunt & melis aliquid. Optimū aū ē

qd fuerit recens odoris boni albidine
parua porrecte longitudines integrum
deneg; infragmēta cōmutuū inspiratione
bona & cū carpit manus inficiens & levit
aerē. Qd si cuiusmodi fuerit autē & uisū
aut infusū albuscit. Adulterat autē admix
to croca magnatē augendi quoq; ponde
ris causā spuma argenti cōtrita dr. pōt
si puluerulentū repperit atq; decoctū
ab odore fuerit lapsū. Croco magna
ex pssit aromatis; crocu unguenti atq;
informato sed vniū in panisculis
fit & tōdā sic appēlat. Asurū nas
citur in umbrosis montib; florib; cassie
similib; utiq; flos iuxta radicē purpureū
in quodā mōte viciū simile radicib;
plurimis atq; genitissimis & bene redolen
tib; & virtute similis nardo. Cyparū agre
cis vocatū qd habeat virtutē feruente
radicē unicūcūq; angustū foliū porri si
milib; radicib; nigris sicut Eticius in simi
litudine olivariū odorissimis atq; azari
mā nāscit in paludib; atq; vacuis locis
tandē ubi alia species eperit que in unda
nascit & appellat lingua eoz. Zoribē
fū. nascit in ponto. foliis oleastro similib;
br. illirica a similitudine ur̄is celestis
nom̄ accepit. Unde & alatinus apertū dr.
qd flos ei coloris varietatē candē arctū
celestē imitē. Yllirica autē dr. qd in illi
rica plurima & oluuantissima ē species
foliis gladioli similib; radice aromatica.
odoris boni. Acorū foliis in similib; ra
dib; acerrimū odoris sed iocundi. Propt
qd & aromatica ē. Cardamomū squino
melior qd in variis fluvii multū flo
rū purpureū tenuis odoris rosei cū

manu cōfricat gustū multū incendit
lingua atq; mordet. cuius flos squino
ancus dr. Antos enī grece flos nuncupat.
Tunū appellatū qd flos ei odorē refert.
De quo virgilius. Redolentq; tūto flagran
tia mella. Ip̄tumū grece nom̄ ē qd
latine dr. Nā flos tunū grece vocat ē.
florū umbre similis. Samisucū quā latinū
amaracū vocant. cū nom̄ nūcūpat. Vir
gilius de iā aduenere referant at. Ubi
molles amaracū illū florib; aspirans
amplectat umbra apta ē aut hec herba
unguentis. Unde & nom̄ traxit amaracū
ap̄uero cuiusdā regis. qui casu lapsus dū
ferret unguenta novū & grandissimū.
ex odore odorē creavit. Tacitū
herba ē habens florē purpureū. Traxit
autē nom̄ ap̄uero quōdā nobili quū in
altib; int̄ purpureos flores repositus est.
infectus. deditq; nom̄ herbe puerilis
funeris canus. Est autē radice & flore bolvi
similis purpureos ad ubertate retinens.
Narcissus herba fabulosa inposita nom̄
habet a quodā puero cuius membra in
hunc florē transierū & nom̄ narcissi vi
appellatione custodit & decus pulchritu
dinis in candore retinet foliorū. Rosa aspe
rit floris nūcūpata qd mātillatū colo
re rubeat. Lilia tacta floris herba. Unde
& nūcūpata quasi nictia. cuius dū candor
transfolius lauri tibi specie intus fulgit.
Viola ppt̄ vni odoris nom̄ accepit huius
genera tria. Purpureū albū melerū.
Acutus herba egiptia semp frondens.
spūs plena stercibile virgultū. cuius
imitatione arte uestes ornant que
acantine dicunt. ex acantis dicta. Idera

dicta qd arborib: reptando adhaerent.
De qua virgilius. Int victricis edera tibi sespe
re lauros. Alii edera aunt vocata qd dedis
sup lactis habundantia. mela aud erib: p
beat edere frigide. Et indicet s fificos
nam viti forma chebericatus e. siquis pot
edera coronat. Elebor: memorant greci
ellebore quodli fluvio p riuu gignit atq
inde agrestis appellat. hanc romani alio
nomine ueratrū dicunt p qd sumptu mo
tu mto insamitē reducit. Duo sū autē
genera genera. Albū & nigrū. Aconit portū ē
bithynie q puentū malor: graminū vsq: ad eo
celebres venaxas herbas aconita illuc no
minant. Nā tusca lingua venenaco dicta
qd ex arborib: taxeis expmit. maxime
apud oambria. In serui dictū qd ei suus
oculor: agnatū sū. cuius vis tanta est
vd dunt carmib: depuncta titius coqui
epellat. Nasct in multis locis plurimu
viniū rōanea. Laser herba nasct in mon
te ascorpagi ubi & gācis fluvius orit.
Cuius succus dictus primū laser que ma
nat in modū lactis. deinde vsi duruante
laser nominatū ē hoc & aquib: sola oppri
v mū dictū appellat qd apud eironos
nasct. Aloes herba amarissimi suctus. b
panacis herba fragrantis odoris turso fero
le similis. Ex qua pfluat succus qui oppanū
ctū croceus & pinguis odore gravis & ama
rissimus. Galbanū dicta mons crete eo qd
qd dictano herba nom: acceptū p p qū
apud virgiliū cerua vulnerata salt pagat.
dictanū. Tanta enī potentia ē vt ferrū acor
pore expellat. sigittas corripuit. vnde &
ei. papulo ferē pcuisse sigittas acorpore
inherentes eciunt. hanc quidā latinor:

poleum martis dicunt p p belli tela ex
cutiendi. Mandragora dicta qd habeat
mala suave olencia in magnitudine mali
maciari. Unde & ea latinū malū tē vocant.
hanc poete antrope moleos appellant qd
habeat radice formā hominis similitē.
Cuius cortex vini mitta ad bibēdū dā
Quor: corp p p cura secundū ē ut operat
dolore n sentiant. huius species due femina
folie lactuce similib: mala generans in si
militudine prunarū. Masculi uero foli
b & similib: a. Papaver herba som
nifera. De qua hurgilius. Lacheo p
fusa papaver. In masorino saporē enū
languentib: facit. Alia est spūlis alia agniti
ex qua fluit succus que oppon appellat.
Coloquintis ex curbita agrestis & uehent
amara que similit ut ex curbita pira flagel
la tendit. Dicta aū colōquintida qd sit fructu
tu rotundo atq: foliis vt cucumeri vna
lis. Centaurea greci vocant qm acinere
centauro. ferti nēpti eadē & lemnios qd
locus amictus nasct eadē & fētre p p am
ritudine. Gliricula grece exco dicta qd
dulce radice habent. Gliricū enī grece
dulce dr eadē ab ipsos quiescentib: sum
sedat. Diacontea vocata qd asta ei varia
sit in modū colubri. similitudine draco
nis. mittit. vel qd ea hēba iuxta timet.
Cetidonia ideo dr qd adventu hirundi
nū videt erumpere. vel quod pullas hi
irundinū si oculi auferant. mit ex illis
ex hac herba mediri dicat. Quotropium
nom: acceptū primo qd estivo sol statim
floreat vel qd solis motib: folia circū
acta tuerat. Vnde & alatinis soli se
quia nuncupat. Nā & sole oriente flo

res suos aperit. idem se claudit. cū sol oc-
cubuerit. Ista ē quā latini intubū siluaticū
vocat. hec & uerrucaria qd̄ extinguit
uer. rucas ex aqua potata uel mēta
plasmata sup̄ posita abitergat. P. enta folio
na numero foliorū dicta. Vnde & eā latini
quinq; foliū vocant. Herba adeo munda
ut purificationi & templis adhiberi agen-
tib; solita eet. Ysopus herba purgandis pul-
monib; apta. Vnde & uiceteri testamēto
phisopi fasciculos aspergebat sanguine
agni qui mundari uolebat. nascit̄ in petris
herens saxo radicib;. Reu barbarū sive
reuponticū. illud qd̄ trans danubiū in
solo barbarico istud qd̄ circa pontū col-
ligit̄ nominat̄. Reu dictū qd̄ sit radix.
quasi radix barbara. quasi radix pontica.
Ius quia mus grece dicta. alacis herba cal-
licularis qd̄ callicule in figurā cantarorū
nascunt̄ ut & mali punice quorū ora septa
habentes intrinsecus semina papaueris
similia hec herba & insana vocat̄ quia usq;
et periculosus ē. Deniq; sibi bat̄ uel edat̄
infanti fac̄ uel somnū imaginē torpētā
hanc vulgus muli mūdriū dicit̄ ppter qd̄ alie
nationē mētis inducit. Saxifraga vocata
qd̄ semine suo patas inuessica frangat
atq; cōminuat. Gentiana nom̄ sup̄ sit ut
medici memorant abiuuentore radicib;
aristocie similib; nascit̄ in alpi; atq; in
galatie asie. Satyrion callida & rugosa.
unde illi nom̄ indicū credunt̄ quia pnos
facit inuenere. Satirion dicta asitiris
pp̄t̄ incendiū libidinis qd̄ vulgus sineū
vocat̄. uenerē enī suscitāt idem & oricis
qd̄ radix ei' in modū testiculorū sit. quos
greci orici vocant. idē & eleporina qd̄

cūle mollē emittat. Vrtiga ex eo uo-
cata qd̄ tactus ei' corp̄ adurat. Ithone
igneā & omnino naturā & actu purit̄.
Vnde & puriginē fac̄. Artumisia herba
diane agente. ēsecrata ē. Vnde & nunciu-
pata. Grece enī diana artumis dicit̄. Cami-
melis grece dicta qd̄ mali madiani odo-
rē habeat sicq; brevis t̄req; vicina.
Camierios agreis appellata qd̄ sit brevis
& p̄t̄ā strata & minuta foliis parvissimis.
Leon qd̄ā medicus fuit a quo peonia herba
phibet̄ inuenta & omeros dicit̄. Hanc qd̄ā
greci ideo vocant qd̄ dulcis saporis sit
uel penta roburā an numero grana; uelut
alii dactilos adigitos similitudine nascit̄
in siluis. Bedosifos agreis dicta eo qd̄ folia
asprina admodū lingue bonis habent que
mirū in modū obsequentia nutriendā vino
u. fundenda aucterib; memorat̄. oviri
quoq; hilaritatē p̄bere fert̄ polera & iū si-
mit̄. Arnoglossos idest agni lingua que aro-
maris plantago dicit̄ qd̄ planta ei' cito ad-
heret t̄re hanc multi polera uescunt̄.
Irpillū que apud nos sepillus uocat̄ p̄eo
qd̄ radices ipsi; longe sepiant eadē &
matris anmula ppter qd̄ menstrua oueat.
Aristologia dicit̄ qd̄ mulierib; festis optima
sit. Nā sup̄ sessa partū matricē beneficia
uaporis expurgat. huius herbe genere
s̄ duo. quarū una aristologia rotunda dicit̄
pp̄t̄ rotundā radicē habere. Altera aristo-
logia longa qui radicē longā habent cū
ramis & foliis & dactili uocant̄ qd̄ sit
radice robora. digitali & longa. Troco-
moon agrutis dicit̄ qd̄ uere primū senescat.
Vnde & eā latini senecione uocant̄. Nascit̄
p̄naxia. Psillius dicta qd̄ sem̄ simile

72
pulices habet. Unde & ea latini herba
pulicarem vocant. Gerabotana ideo agre
cis hoc nom accepit. qd remedium hac liga
ntis hominu & purificationibus sacerdotu
agentib; apta pbaret. Unde & ea pontifices
sagmen appellabant. quasi sancim. hec &
uerbena qui pura. Palivrus herba aspruna
& spinosa. Stutus quāquidā herba lana
ria vocant. eo qd pleriq; lana ex ea habet.
nascit̃ locis occultis. Splenius qd splene
auferant. Cruxia ppt̃ similitudinē
cruis dicta. Unde & ea greci corione
vocauer. Nascit̃ in locis asperis atq; cultis.
Marubiu qd greci pisiu dicunt. vocat̃
ppt̃ amaritudinē. nascit̃ in campis. Lule
uri absentiu grecu nom. cuius p̃balius
qd in pontu regionē nascit̃. Unde &
absentiu ponticu nominat. Sempat̃
greci dictus eo qd tantu in radice vir
tutē habeat. ac frustra curus aspsa in
cacabo coquunt. Polipodion herba cuius
radix iuxta atq; erenta utē polib;
ex quo dirivatu ē ut polipodion dice
ret̃. Nascit̃ in teneris p̃claru t̃re sicq;
vicinis. Loliol agrestis. alatinus om̃i morbu
qd multis morbis subueniat. nascit̃ in
montib; & duris locis. Scamonia quālati
ni agrion vocant herba suci plena que
collet̃ sub cavata radice. Deniq; t̃ra rotun
da cavitate fodivnt. Tunc sub postis aut
codeis aut nucis foliis excipit̃ succus
atq; siccāt̃ auferet̃. Venit̃ aū sepius pbabi
lis ex musia asie. huic t̃ra. ru atq; falsa
ex syria vel ydea. Daucus foli feniculi
similis tyr sopi palmi. Cito citā vocata
qd uentrē cito depurgat quā vulgus
corrupte uti cotā vocant. Lappa dicta.

qd habeat caule ingente p̃ra dispo
sitā. hec herba agrestis filactropus vocat̃
qd uestib; hominu inheret ab asper
tate sui nascit̃ iuxta muros. Capilli
veneris vocatū sive qd elapsus post alopi
tiu capillos recreat. uel qd capilloz flo
res coheret. t̃ qd sit virgulis nigris
cū splendore quasi capilli. Nascit̃ in aculis
locis. Rubea dicta. qd radix ei sit rubra
unde & colorare lanas phibet. Aricula
cuius radix t̃ta digitos inficit. ē enī
colore sanguineo. Unde & ea pictorib;
purpurā efficiendā usū ē. Cameleon qui
latine uas caro vocat̃ eo qd vis eū gignat
in quo herent aues que p̃pria uoluntate
descendunt ad escā. Cicuta ppt̃ qd in
so oculos ut canna sic dr̃. fossa ceca que
occulta ē. p̃sivis dicere sorbitio tollit.
qm chraciente hec dū hominib; veneris
fel capillos efficit pinguis. Trifolion. qui
greci trifiguru vocant qd sit foliis tri
bus p̃ singulas adnotationis. t̃ lomos. quā
tū. herba lacernare vocant. ab eo qd
alicuius facit. eadē & lucupros qd ha
beat umbris. Lireron. grece dicta qd ha
beat radicē incendiosā atq; coacerbat̃.
Altea malua agrestis siue alba fanē sed
altea. qd in altu surgit. & uiscus quia gra
tinosa ē. Origanu qd latine conda ut
p̃tat. ppt̃ qd infusa colat̃ vinu. Trimalia
vocabulū sumpsit qd comā folioz ad
radix solis curu acta evertat. Nā gra
solē totan vocant. Mallonē comā compo
ct̃ectū ē. ut t̃umallū diceret̃. huius
cies vii diversis in locis nascentis. Sarg
nos que latine herba salutaris dr̃. ppt̃
dolorē capitis & stomachū mitigat. idē

& una
Piliom
gymar
bus
tū apr
Ambros
re aspi
maxim
qui lit
cant. fo
tū t̃r
quā gra
vocauer
lore. Ge
pionū v
similib;
purpor
verbas
la oreib;
quā lat
gra adlu
Cami ped
bice refe
ip̃is sco
idem & sp
Voluū a
bilis & ro
dis nascit̃
nos grece
cuius ē q
inuenit. f
greci cyre
uel succu
or fac. Na
Anpelos

& una lupina ppt̄ semine vne nullum.
 Piliocos. quā latini herbā san-
 guinariā vocant. qđ mulla inari-
 bus sanguine moueat. Ambrosia. quā
 tū apiv silyaticū vocant. De qua virgilis.
 Ambrosiaque comae diuinū uertice odo-
 re aspira uere. Apiaco. qđ flores ei apes
 maxime apegunt. Torcila. ros marinū
 quā latini ab effectu herbā silicare vo-
 cant. folia femuli simili atq; aspera & ro-
 tati t̄re pstrata. Coclasia. menta agreis.
 quā greci calamitū nri vulgo nepitan
 vocauer̄ maioris virtutis & euehem̄ inco-
 lore. Genicularis herba subternit scōr-
 pionū vinū repulendū. Gladiolus qđ foliis
 similib; gladii t̄rso cubitali. florib;
 purpureis. Agri cū radice vite albe
 verbas cū calamites. Lippa. Lippago. Lapel-
 la. oreib; & a. Oiro balanum folidum
 quā latini a colore albutiv vocant.

Scilla qđ necens sit. de qua sup.
 sticio gentiliū dic. qđ sunt
 gra ad lūm suspendit om̄a mala fugat.
 Cami pedos. agreis dicta & odore cucur-
 bite referat. Scolopondios. eo qđ filia
 ipis scolopendo animalis sit similia.
 idem & splene nascit̄ i humidis p̄ris.
 Uoluis. appellatus qđ sit radix ei volu-
 bilis & rotundus. Stodas. in insulis stocu-
 dis nascit̄ inde & nuncupat̄. Cyclami-
 nos. grece dicta a quodā qui c̄rdo vo-
 cat̄ ē qui primus virtutis huius herbe
 inuenit. siue qđ habeat radicē rotundū.
 greci cycla. rotundū vocant. Cuius radix
 uel fucus si uino fuerit admixtus. ebi-
 os facit. Nascit̄ in locis filiosis & agris.
 Ampelos. leice siue brionia. quā latini.

vite albā vocant. & aequalitate coloris
 uel qđ ei radix c̄rta & corporib; infa-
 scata. teneriore ac candidiore cutē red-
 dat. Nā & fucus bacarū ei uberib; sic-
 as reddit. Ampelus melina. idē vites
 nigra. eadēq; Labrusca folia edere
 similia in omnib; maior
 quā vites alba bacis similit̄;
 immaturitate nigra ē. in
 de & uocabulū sumpsit.

Uti celli herba. albanis appellata qđ sic vites
 si qđ proxumū habuerit adprehendit corumib;
 quos anulos appellant. Butabnon. florē
 habet croceū oculo simile idē & agreis
 nom̄ accepit. Isti aut̄ caule molle foliis
 coliadri similib; nascit̄ i vata muros
 ciuitatū. Flomos. quā latini uerbascū
 vocant. quā altera ē masculus albidiorib;
 foliis atq; angustiorib;. Altera femina foliis
 latiorib; atq; nigris. Ferola. vocata. ame-
 dulla. Nā illū uarro tradit eē ferule me-
 dullā. quāquā apodelon greci vocant.
 n̄ nulli asenendū ferula dicunt. Adhuc
 pueri & puelle vapulari solent. huius succus
 galbanū ē. Papiu. dictū qđ igni & cereis
 ē aptū. Pyronenū greci ignē dicunt.
 Lunca. scirpus aquo gentes tegunt sine
 nodo. De qua ennius querenti incirco qđ
 solent dicere nodū. & in p̄ver. bio qui in
 micus ē & iū in scirpo nodū. querit.
 Fulgus geny. herbe. ē. de qua tinguit̄ ves-
 tes quimentit̄ alienū colorē. Vnde &
 virgilius dic̄ mentari lana colores. Mei
 nascit̄ in aquis stantib; ita deniq; nom̄
 sumpsit ab algore aq; uel qđ allegat pe-
 des qui crassa ē foliis aqua ex parte supe-
 rantib;. Nlba & abor hēde circa fontes

47
in paludis stagnisq; nascuntur ex quibus ulba
id est alga molles & quodammodo fungus dicta
aboligine. Tiphus uero que se ab aqua infla-
tudine & a ambitiosorum sibi placentium hominum
timor tiphus dicitur. Carex herba acuta. Spar-
tus frutex vergosus. sine foliis
ab asperitate vocatur. Ubi
lumina enim funis qui ex ea
fiunt asperas sunt. Gramina sunt
parius dictum quod plurimum ag-
vnde & eum greci agreste vocauerunt. licet omnis
herba gramini uocetur ab eo quod germinet. sic
rabor omnis ligni cuius & species ab eo quod sit
firmissima. felix a singularitate folii dicta.
Denique ex una virgula altitudine cubitali
vni fessu folii gignit res simpliciter & ut
plurima. Lucina lolivum & lanum quia pax
semper infelix lolivum dicant quod sit inutile &
infecundum. fenum dictum quod eo flamma nu-
tritur. flos enim flamma est. Manipulum dicunt
fascem feno & dictum manipulum quod manu
impleatur. **DE OLERIBUS**

Ortum nominamus quod semper ibi aliquid
oriatur. Hic ab astra semel in anno ali-
mentum dicitur. nuncquid sine fructu est. Olerum
ab alendo dictum eo quod primum hominibus
oleribus aluntur. ante quam fruges acci-
nes ederent. Tancum enim pomis arborum &
oleribus dicitur. sicut animalia her-
bis. Cuius est generaliter herbarum
olerum medicum frutem qui vulgo tirsus
dicitur. quod astra sursum ascendat. ex quo di-
rivatum est ut specialiter quoddam genus oleorum
caulis dicitur. Cima dicitur quasi coma. Est
enim summitas oleorum uel arborum in qua ue-
gens virtus naturalis est. Malva ex parte
greco vocabulo appellatur a potui malo

acum eo quod molliendi alvum solvendi-
tura habeant cuius succus si quis se
oleo mixto super undecumque ab apibus negat
iterum. folia ei ex oleo trita & imposita
scorpionibus creduntur afferri torpore.
Lustenaga uocata quod ei radix percipit
pastus sit hominis & est odoratu iocunda
erbo delectabilis. Rapa dicta arapiendo
ide est comprehendendo. Est autem radicem am-
plius rapum. sapore dulcor & folio tenui.
Napus a similitudine rape uocatur nisi quod
folius lator & radiculis gustus ubi gra-
vis. nominis autem ad finitatem in utrisque. unde po-
ne communis quod verum semper in alterum vicissim
mutat. Nam rapa in folio solo utemilium
aut per biennium mutat in napum alio uero
napus transit in rapam. Nabo caulibus ex duobus
oleribus compositum nomen habet quia dum sit sa-
pe re nabo similes non in radice sed in caule con-
sistit ut caulibus. Scenapis appellatur quod fo-
lius sit similis napum. Rasanum
greci nos radice vocant eo
quod totus deorsum nutritur. dum reliqua
olera infima magis proficiunt. cuius semine
macerato quisquis suas manus infecerit ser-
pentes in ipso tractabit. Siquidem ex ipso
radice dicitur ut ebore albuscat in cybo quoque
ueneri subsistat. Nam contra uenena radices
nucis lupini cedri apium proficiunt sed contra
futurum contra acceptum venenum. Unde apud
veteres ante alias epulas hec solebant
adponere. Lactuca agrestis quia similitudo
nominis quod tirsus ei unumodum ferre est.
Lactubus grecum nomen est nisi tunc caput
Lactuca dicta est quod quod habundantia
lactis exsuperet seu quia lacte nutritur
feminas implet. Ascalonia nuncupata ex

una ur-
primu-
aliu oc-
afoselo-
olimp-
pitatus-
maior-
grecor-
eumidi-
ut du-
filia te-
bita ap-
mu. gr-
incerta-
sandrū-
agrumo-
quod ario-
ignus e-
fomis u-
gos voc-
ut emp-
tumor e-
dit. Npa-
Cappari-
infumita-
Armosat-
hec meyl-
repremi-
de sit vir-
incendiu-
ru altera-
tam ven-
DO H-
ppiv-
antiquo-
is au he-
nunc pop-

una urbiv palestine que ascalon dr. unde
 primū aduecta ē. Olpicū appellatv. qd
 alii odore habet. faselos. vocari iunt
 asoselo insula grece vbi npeul mons
 olympus ē. Porru cuius duo s genera ci
 pitatus & sexstilis. scetilis parvus/capitat
 maior. Bca apud nos oleri gen ē. apud
 grecos luterā. Pleū gen oleri saporis
 euanidi quasi vilis bca. Cucumeris. qd
 ut dū amari qui dulcis nasci phibent.
 filactē melido eoz sem infundit. Cocut
 bta apoperes sine pepomeli pepo. Oci
 mū. greca nomina s. & origo eoz latinis
 incerta. Oler molle. atriplex brasica oli
 sandrū. Nasturtiū sapor appellatv. qd
 agrimoniv suū nasū torquent. fungi
 qd aridi igne acceptv cēpiat. fos enī
 ignis ē. unde & cessa vulgo dr. qd sit
 fomus ignis & nutritv. Alii dicunt fun
 gos vocatv qd sit lex eoz genere qdā
 ut emptori. Unde & defuncti. Tuberum
 tumor terre p dte aqua causā nom illi de
 dit. Asparacus frutex eis ex aqua gignitur.
 Capparis. agraciū nom sumpsit. qd habeat
 infumitatio; rotunda seminu capitula.
 Armosacia. hpc ē lapsaria. Lapistrus lapacia
 hpc mcybo sumpta stomachū cfortat. uentrē
 reprenit. Carduus euci quasi cruci qd igni
 te sit virtutis & mcybo sepe supia ueneris
 incendium mouet. Huivs species duz. Qua
 rū altera agrestis agrioris virtutis utraq;
 tūm ueneris cōmouent vsum. **XI. DE**

ODO RANTIA OLERIBVS.
 ppiū dictū qd eo apex idē caput
 antiquoz triumphantiū coronabit. hircv
 is aū herbā primis capiti circū tulit. na
 nunc populo capite pferebat. Hunc oleastrū

nunc appiū cuius radices efficiēt pug
 nant ctra insidias venenoz. Iius generis
 sunt pairo filinon. ypposilenon vocatū qd
 sit similis appio nascitv in parvis montib;
 que pruptis qd nos p & rapiv dicere possim.
 hac pbabile macedonicū gustū suave & odo
 re aromatica. Ypposilenon dictū qd sit
 durū & austerū. Oleosilenon qd mollior
 folio & eavle tenerū. Ieniculū latinū vocant.
 qd ē qrsu seu qd radicis succo actuat vīū.
 Cuius virtutis traditv ut serpentes annua senec
 tutē eius gustu deponant. hoc oler greci ma
 riron vocant. Ligusticū a regione nom acce
 pit. nascitv enī plurimū in luguria odore
 aromatica & gustu agris. Aneson dicunt
 greci sive vlatini anesū herba omnib; cog
 nita acerrime feruens. Amictualis andrū
 cymnū coriandrū. ex grecū nom sumpit
 qd illi coria uocant. cui sem indulei vino
 datū pnuores reddē inuenerē; si supramodv
 dederis amentū nutrit. Canos & uā ex cori
 andro fieri traditv. ~. Abrotanū cere foliv.
 ruta dicta qd sit feruentissima. cuius altera
 agrestis atq; virtute agrior sed utraq; fer
 uentissima cōpbat. Hanc venenis repugnare
 mustele docent que dū cū serpente diuina
 uerit cybo el armant. Salviā enulā quā
 rustici alā uocant radice aromatica. Odoris
 summi. cū levi acrimonia. Menta. cuius
 genera sex. **Lxxl. lib. xvi. Lucif. lib. xvii.**

- 1 Debellis.
 11 Detriumphis. **1. DEBELLIS.**

Primus bella intulit ninus assyriorū
 rex. Ipse enī suis nequaquā cōtentus. hu
 manę societatis foedus irumpens. & exercitū
 ducere. aliena uastare. liberos populos aut
 trucidare aut subicere coepit. vniuersūq;

De bellis.

Cicero

Lucanus.

asia usq; alibi fines noua seruitute p̄do
muit. Hic & iū studuit urbes inmutuo sanguine
atq; graſſare cede. Quattuor autē genera
belloz. Inuſtū. civile. & plus quā civile. Inuſtū
bellū ē. qđ in p̄dicta gerit̄. dereb; redditis.
aut ppulſandoz. hoſtū cauſa. Inuſtū bellū ē.
qđ defurore n̄ delegitima ratione int̄cur.
De quo in re publica cicero dicit. Illa inuſta
bella ſūt. quę ſine cauſa bellū geri uſtū nul
lū poteſt; & eundē tullius paucis int̄iectis
ſubdidit. nullū bellū uſtū habetur. niſi de
nuntiātū. niſi dictū. niſi derep̄tis rebus.
Civile bellū ē int̄ ciues orta ſeditio & c̄citati
tumultus. ſic ſeylla & maris qui bellū qđ ē
civile inuicē in una gente gesser̄. Plus quā
civile ē. ubi n̄ ſolū ciues c̄ſant. ſed & cognati.
quale actū ē int̄geſſare & pompeium quan
do gener & ſocer inuicē dimicauer̄. Siqui
dē in hac pugna ſūt cūſiſſare dimicauit & p̄t̄
aduerſus filiū arma portauit. Lucanus. In
frum cecider̄ p̄mua fr̄s. Itē. cui cervix ceſa
parentis cederet. Belliq; dicunt̄ int̄na ex
terna. ſervilia. ſocialia. p̄ratia ſūt ſparſa
latronū p̄maris p̄mō paronib; leuib; cō
mentis & fugacib; n̄ ſolū navib; ſed & iū in
ſulas p̄vinciisq; uſtuntib; qđ p̄mū gen̄
pompeis poſt multā uſtationē quā tra
marq; diſſe gerant mura celeritate c̄pres
ſit ac ſuperauerat. Sic autē bellū vocatur
qđ c̄tra hoſtes agit̄. Ita tumultus qđ civili
ſeditione c̄citāt. Nā ſeditio diſſenſio civiū
dicta. qđ ſcorſū alii ad alios eunt. Mueſti
mant diſſentionē uocari. quā greci diſ
tas uocant. qđ autē diſſerant verūq; cic
ro docet. Poſteſt enī inquit cē bellū. ut
tumultus n̄ ſit. Tumultus autē ſine bello cē
n̄ poteſt. Quid ē enī aliud tumultū. niſi

De triumphis

pturbatio tanta ut maior timor oriatur.
Vnde & iū dictus tumultus. quaſi timor multus.
Gravius autē cē tumultū quā bellū vocati
onis ualent int̄ tumultū n̄ ualent. Differt
autē bellū pugna & p̄lū. Nā bellū unuer
ſū dī. huius partes. ſ p̄ pugne ut c̄mmerſi.
Rurſus inhumana pugna multa ſūt p̄lū.
Aliud enī incornib; aliud in media. aliud
in extrema acie gerit̄. Bellū igit̄ ē totū.
pugna unius diei. Prelū pars pugne eſt.
bellū ante aduellū uocāt̄. eo qđ diſſer
partes dimicantiū. uel qđ alterū victū poſtea
mutata & detracta dictū ē bellū. Alii p̄
antiqua uoluntate dictū. eo qđ ſit horri
dū. Vnde illud. Bella torrida bellicum
bellū c̄trax̄ peſſimū. Proelia dicunt̄ ab
imp̄mendo hoſtes. unde & p̄la ligna quib;
vna p̄mitur. Pugna uocata eo qđ initio
uſus fuiſſet in bello pugnis c̄tendere. n̄
quā p̄mū bellū pugnis incipiebant.
Vnde & pugna & iū diſſer̄ ē aliquando &
ſine ferro. Quattuor in bello agunt̄. pug
na. fuga. victoria. pax. Pacis uocabulū vi
det̄ pactū ſumptū. Poſterius autē pax ac
cipit̄. fedus p̄mū uitur. fedus ē. qđ ſit
int̄ dimicantes uel aſide. t̄ aſiditib; ſicut
dotibus dictū. Ipſos enī ſic b̄t̄ federa.
ſic p̄ſeculares bella. Alii federa dicta
putant aporei fede & crudelit̄ occiſi.
cuius mors optabat̄ ei qui pace reſiſtiſſet.
Virgilius. & ceſa uingebant foedera porci.
foederis partes uidut̄. & dicta uidut̄.
quaſi indies hodie. 11. **DE TRIVM**
M NE REGNŪ SETI HVIVS BELLIS
querit̄. victorius op̄at̄. Victor adic
ta qđ vi. idē in uirtute adipiſcit̄. Hoc
ē enī uincētū vni ui expellere. nā

turpe
ruē
q. No
decur
ſalyſta
eritu
ſignifi
hoc ē
pompa
mū ē
ſtrope
Nā ab
bat̄ t̄
dict̄ ē
plene
Semi p
ria c̄ſe
exerci
fundu
appell
ingred
Nā p̄
eritu
Tercū
trump
qđ ſolu
la inu
palma
loſ hab
ſtraſſe
Nā qu
umpha
umani
ſapioni
mines
leuſ ſeq
occur in

turpes ē doloqueſita victoria. Certa aut victo-
ria ē uel occiſio hoſtis. uel expoliatio. uel utrū
q. Non eſt aut iocunda victoria. que pūmſa
deſtrūta ctingit; & hoc ē qd laudat
ſaluſtiuſ. Dulciſ victoria inuicentū & ex
ercitū deportaſſe. *Pompa dicta ē greci
ſignificatione. ΠΟΤΥΡΤΟΝΕΥΝ.*
hoc ē publi oſtentari. Precidit victoria
pompa. ideoq; iurur ad hoc certū. pri-
mū ē victorie votū; Tropēū dictū apo-
ſtropheſ. id eſt acuerſione hoſtis & fuga.
Nā ab eo qd hoſte quiſ fugafſet. mhere
bat tropheū. qui occidiſſet. triumphū q
dict ē apoſtropheſ id ē ab exaltatione
plene enī victorie triumphuſ debet.
Semi plene tropheū. qui nō dū plena ē victo-
ria cſecutus. nō cū obtinuit. ſed fuganti
exercitū. hec tūm nomina ſcriptoreſ ei
fundunt. Tranquilluſ aut Latine dic potuſ
appellatū. qd hi qui triumphuſ urbē
ingredereſ. triptu. iudicio honorandū.
Nā primū de triumpho die cēndendo ex
ercitū iura ſolū erat. Sed ſenatuſ
terciū pplm. Itat aut romanorū moſ ut
triumphanteſ quadrigiſ ueherent. *De illo*
qd ſoliti ſint prioreſ duceſ hoc abſolute
la inire. Qui eūq; aut in cſucto uicſſe.
palma aurea coronabāt. quia palma ſtonu-
loſ habet. Qui vero in cſucto fugiente p-
traſſet. Laureā eo qd arbor ſine ſpinis ē
Nā qui & purpōrea & palmatā togā tri-
umphanteſ inducāt. & ſcipione cū ſceptro
in manu gerehūt. ad imitationē victorie
ſcipioniſ. licet & ſcipio baculiſ ſit. qd ho-
mineſ imitunt. Vnde & ille prun corne-
luſ ſcipio appellat ē. qui in foro pat er
occur inuicuiſ eo ambulabat. Sup ſcipion

ē aut aquila. ſup ſederat obinditū qd p
victoriū quiſ ad ſupnā magnitudinē ac-
cederet. incedet colore rufo pliniebat.
quiſ imitarent diuinu igniſ effigiem.
Qd uero acarniſice ctingebant. id eſſe
iudiciū. ut ad tantū faſtigiu euecti. medio-
critatiſ nomine cōmonerent. Duob; gene-
ribuſ delet exercituſ. aut intentione. aut
diſpſione. Saluſtiuſ. hoſteſ inquit oppſi
aut diſapſi forent. Sic & utriq; virgiliuſ
ut nutione ſubmerſaſ & diſſice corpora
ponto. ſpolia hoſtiū pda manub; ex cubic
partuſ. Predi apd indo uocata. Manu vic-
eo qd manub; dērahunt. hec & ex cubic
ab exuenda dicta. quia ex uunt. Hec & par-
teſ qd ariſiſ deſiſione pſſinaſ. qualita. te &
ludox. moſta deſiſione. Spolia enī a pallēſ.
quiſ ex pallia victuſ enī dērahuntur.

i Deſtrumentuſ bellicuſ.

ii Deſignuſ.

iii Debetuſ.

iiii De armuſ.

v De gladiuſ.

vi De aſſuſ.

vii De ſagittuſ.

viii De pharetriſ.

ix De fundiſ.

x De arietuſ.

xi De clypeuſ.

xii De lorieuſ.

xiii De galeiſ.

xiiii De ſigilliſ.

xv De ſigilliſ.

xvi De ſigilliſ.

xvii De ſigilliſ.

xviii De ſigilliſ.

xix De ſigilliſ.

xx De ſigilliſ.

xxi De ſigilliſ.

xxii De ſigilliſ.

xxiii De ſigilliſ.

xxiv De ſigilliſ.

xxv De ſigilliſ.

xxvi De ſigilliſ.

xxvii De ſigilliſ.

xxviii De ſigilliſ.

xxix De ſigilliſ.

xxx De ſigilliſ.

xxxi De ſigilliſ.

xxxii De ſigilliſ.

xxxiii De ſigilliſ.

xxxiv De ſigilliſ.

xxxv De ſigilliſ.

xxxvi De ſigilliſ.

xxxvii De ſigilliſ.

xxxviii De ſigilliſ.

xxxix De ſigilliſ.

xl De ſigilliſ.

xli De ſigilliſ.

xlii De ſigilliſ.

xliiii De ſigilliſ.

xlv De ſigilliſ.

xlvi De ſigilliſ.

xlvii De ſigilliſ.

xlviii De ſigilliſ.

xlvix De ſigilliſ.

l De ſigilliſ.

li De ſigilliſ.

lii De ſigilliſ.

liiii De ſigilliſ.

liv De ſigilliſ.

lv De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

lviii De ſigilliſ.

lvix De ſigilliſ.

lvi De ſigilliſ.

lvii De ſigilliſ.

namque rursus spatia uocant. Ipsa e-
 rumphea: framea aut dicta
 quae ferrea e. Nam sic ferromor-
 phic framea dicitur: ac prinde omni-
 gladius framea. Spata apud grae-
 ne dr greco uerbo. qm patin grece dr
 pti. Unde & patior & patit dicitur. Alii
 spatia latine autumant dicta eo qd spatio
 la stonde lata & ampla. Unde & spatula in
 per oribz. Semispatium gladiu e amedia sua
 longitudine appellatu. nvt imprudens
 vulgus die sine spatii du sagitta uelocit
 te. Iugio apungendo & transfigendo ua-
 ctus. est eni gladiu parvus & bis acutus
 latere adherens idem & elunabulu dictu
 qd liget ad elunem. Celidonatu gladiu fer-
 ru e latu cuius duplex mucro ac biforcus
 unmodu caudae hirundineae format. Unde
 & celidonat dr. Sicut ascendendo dicta e eni gladiu
 breuis. quomaxime utunt qui apud italos
 latrocina exerceant aquo & sicarii dicti. Tran-
 quillus aut dicitur du civisui gladiu torq in
 ludu emissi gladiu curiut fuisse ex acie
 recta. pcurrit vnus ad corrigendu tu a
 pugnatu responsu e. sic ad pugnabo inde
 sic nom datur. Secures signis st que ante
 & hile ferebant quas spatu abusu francor p di-
 ruatione franciscas uocant. ea signa portari
 ne aut usu pderent belli aut uicant aspec-
 tu amitteri gladiu. hasta & erus cuferru
 cuius diminutiuu fac astila. Nom aut hasta
 ab astu sumpsit. Unde & astuta dicta est.
 Contu ferru n habet sed tantu cuspitte et.
 Contu aut quasi conutu. e conu acuta rotundi-
 tas. Trudes amites i cu lunatos ferro que gre-
 ci aplustra dicunt. Atrudib: au t qd truden-
 & detrudunt. Virgilius. efferataq trudes.

Uenaboli dicta quasi excipitabulia. excipi-
 unt eni apf. expectantq. Leonis intransuer-
 sus sit tantu firma manus. Lanca & lan-
 ceantia habent in medio. Dicta au lanca
 qd equa lancea id e equali mento ponde-
 rata vibratur. Antu vinculu & uulox
 astiliu qui medius astis aptat. & inde amev
 qd media asta ligat. & uiculat. Cuius est
 qualis fuit herculis dicta qd sit olavis fer-
 reus inuice religata. de cubito semis facta
 in longitudine. hoc & cathera qui oratus
 cui dicitur e eni gallica telae materia qui
 maxime que iacta quide n longe ppt gra-
 vitate euolat. Sed quo pvenit in nimia
 pfrangit qd se aburto fissus
 tatur. rursu modu ad tenu
 que misit. Atrudib: nlaru
 virgiliu dicitur. Iaconi conu
 solit torquere. atq. Vnde &
 col spatu & gallica. vtonos voluit. Salarica
 est ingens corno facta habens ferru in
 bitale & rotunditate de plumo. in mo du
 sperit unpsi sumitate dicitur. & u exigno
 habere adfixum. hoc au telo pugnat de
 turribz quas dici manifestu est. Iuvenales
 e fulis ante falas defintoz q. colunas.
 A falis igit dicta e salarica sic amuro mu-
 rales sane salarica lucinus dicit. Nervus m-
 tit phoibz. & quida vubhi asina & nunc
 vibrata salari cufertur. Virgiliu u ait. Tur-
 nu nuno salarice iaculasse. Pila si arma
 iaculoz atq. teloz atorquendo uel em-
 tendo vocant. De quib. lucanus. Signa paris
 aquilas & pila mirant. apulit. v. signis
 pilu dr. Telu vocat. sedm greca & himolo
 qu. Ano Toy Thro. φεν. Quidq
 longe iacipote. qui qui abusive dicitur &

gladiū ut ē illud. at in hoc telū ma qd
ui dextra uestit. Proprie aut telū alon
gitudine dictū. unde & mustela dicimur.
qd longior sit quā mus. Cuspis astilis
armata accepta educta qd est virgula
virgilius & pastora pfixa cuspis mirrū.
Proprie aut cuspis posterior aste pars est.

Sagitta asietu ietu. idest .v. i.
veloci uocata pinnis ēfert quasi avis
ut celerit mors pcurrat ad hominē. has pri
mū ore censit. v. si sē quib; pinne ut dicimur
ideo adglutinantur ut leues sint & puolent.
Scaptos spicula s sagitte uel lance brevis
adspiciantur spicula quicquidate. Scorpio ē sa

ngressi
caru
vnde
pino
venenata arcū turmā
at ythofigit infundit.
de scorpio nom accp.
inoudi p. p. p.

Fandera
Fid. iacula dicta sic & feretrū ubi & fu
mū dicitur. idcirco aethusilogū com
mūhē habent quia feretra morte feretrū
mortalitū portat. Corici pprie s arcū te
co sicuti sagittarū feretre. Uagina appel
lata ē qd in ea mucro ē gladius baiolē.
Tegū ab eo qd aliqd receptū tegat. e. lit
tera p. g. greco nomine tegū vocari as
serunt qd ibi reponant. Dolones s uagrie
lignee int quas latet pugio subspare. Dolones
aut adolo dicti s qd fallant & decipiant
ferro cū ipse pferat lignū. hos vulgō greco
nomine oxos uocat. unde & apud medicos
acut morbi. oxia uocat. Arcus uocat eo
qd arcuat aduersariū. Inde & arces di
cuntur. agb; arcant oſpes. Idem arcus absque
qd sint curuati artis. .v. i. i.

Fundia dicta eo qd ea fundantur lapides. idē

emittant. Balista gen' tormēti abemittē
do iacula dicta. balicum grē.
mittere dē. torquet inip
uerbere nervoz & magna
uacē. aut asta. aut saxa. Inde & fundulus
quasi fundens & mittens. Contra balista ti
tudo ualeat. Saries enī sit armorū umbonib;
ut se conligat. .v. i. i. i. i.

Arieti nom' species dedit eo qd cū impetu
impingit murū in modū arietis pug
nantū. Validū enī ac nodosē arboris
capud ferro uestit. eaq; suspensa funib;
multoz manu adiuuato impellit. Deinde
retorsū ducta maiori impetu destitit.
Sicq; crebris ictib; cūssū muri latas et
dit cūctūq; inrumpit ac fenestrā facit.
Contra impulsū arietis remediū ē sacculpa
leis plenis & in eo loco dimissus quo ariet
perit. Laxo enī saccoz sinu ut ariet
mollit inlatus. Durior enī molliorib; succū
cedunt. Plutei s grates corio crudo utuntur
in opere faciēdo hosti subitium. Mulco
lus conuulo similis sit quo murus prodit
ex quo & appellat quasi murū cuius.

Clypeus scut' maior dictus ab eo qd
clypit. idē celē corp' periculis qd ab
ducat. a n o t o i r a e n t i n.
appositus enī sua defensione abastis & a
cūlis corp' munit. Clypeus aut pedet
scutū eo qd ase excutiat teloz ictū.
enī telus resistat clypeus ante feret.
Umbo scuti pars media quasi umbilicū.
Ancile uocat scutū breue & rotundū.
Dante virgilius. Leua ancilā gerebat.
& ancile dictū ab ancisione qd sit omni
parte valuti ancilū ac rotundū. o i u d i
idq; ancile uocant qd ab omni parte

et mutabile semper femina. Vita innocentis & integer actu. Nam si vita bona defuerit, fide carebit. non enim potest iusticia cum scelerato habere societatem. Duo autem sunt genera testium, aut dicendo id quod videtur, aut proferendo id quod audierit. Duobus autem modis testes delinquant, cum aut falsa promittunt, aut vera silentio ob-

I Despeculis. *De multis in iudicio promittentibus*

II Deludo gymnicos. *De multis in ludis obolantibus*

III De generibus gymnicorum. *De varietate ludorum*

IV De cursu.

V De uictu.

VI De uirtute.

VII De uirtute.

VIII De luctatione.

IX De palestra.

X De agone.

XI De generibus agorum. *De quibus ludis*

Spectacula voluptatisque non presumptim inquirant, sed per quae illuc gerunt. Dicta autem spectacula eo quod hominibus publica ibi praebentur inspectio. haec & ludia nuncupata quod in ludis gerantur aut insecus ludos. Origo sic traditur. ludios loca sua transiecasse, in agraria esse sedisse, ducere tirreno, quod fratri suo cesserat regnum. Contentione igitur in agraria utique ritos superstitionum suarum spectacula quoque religionis nomine instituerunt, unde ludi a ludis vocati sunt. Varro autem dicit ludos alius vocatos, quod iuuenis per dies festos solebat ludi exultatione populum delectare. Unde & eum ludi iuuenis & diebus festis templis & religionibus reputant nihil iam decussa uocibus, dum rei causa idola trahit. Unde & promiscue ludi liberalia vocabantur. Ab honore liberi patris. Ob hoc deservienda est origi-

nis maculane bonis estant, quod in iudicio amalo incipit. Ludus autem aut gymnicus & aut certicenis aut gladiatorum uisus scenicus.

Gymnicus ludi est uel amaris ac uirtutibus glauci loci gymnasium dicitur ubi exercent athletae & cursum uel luctationem praebent hunc accedat, ut omnium prope apud exercitia gymnasia dicuntur. Ante enim in luctis certantes cuncti erant

ne nudarentur praebentur cingulo

repentes praebentur cingulo

natu praebentur cingulo

quod praebentur cingulo

Iuuenis praebentur cingulo

nes ut praebentur cingulo

amser praebentur cingulo

Cailla gymnia praebentur cingulo

nudi eorum cingulo praebentur cingulo

re uictoriae praebentur cingulo

Genera gymnicorum. *De luctatione*

Cursus luctus. *De luctatione*

Saltus. *De luctatione*

Cursus. *De luctatione*

Luctatio. *De luctatione*

Luctatio. *De luctatione*

Palestra autem apud palen. id est. amovet rvinę
fortis nominat. dicunt scilicet qđ inluctan
do cū medios accipiunt. pene quatant.
id qđ apud grecos palen vocant. qđā oppi
nant. arte luctandi. ursoz. etentione moni
trata. nāq. ut cā. eras. feras. eos solus & erigi
ēgressos & subidere celerit ac reuertit &
modo manib. tēptare. unice. modo compleri
abigeret. et more luctantiū. **x.**

Que latine certamina greci. apotes
agon vocant. a frequentia qua celebrabant.
Siquidē omne. eoz. atq. euentū. agona
dic. aliqd. incirculis & quis. agoni. id est. si
ne angulo. loci. federent. nuncupatos. ago
nas. putant. **xv.**

Agonū genera fuisse immensitas virū
cursui. celeritas. sagittandi. peritia. stan
di. patientia. ad cetera quoq. uel tibi. ascenden
di. gestus. demorib. quoq. **De corona.**

Occantandi modulatione terrestrib. qđ bel
li & nabalib. plu. p. patientia. q. sup. p. cior.
De ludis cernentib. **certamina.**

De ludis cernentibus.

De circo.

De ornamento circi.

De mēis.

De obolis.

De arcenib.

De aurigis.

De quadrigis.

De cursu.

De equis quib. currunt.

De vii spaciis.

De equib.

De sultorib.

De peditibus.

De colorib. xquoz.

Ludi cernentes sacroz. cause. equoz. gentilib.
celebrationib. instituti. Vnde & pcos. inspec
tant. demonū. cultib. inservire vident. nā
res. xquoz. ante. simplex. agebat. de. utiq.
cōmunis. usus. reatus. nērat. Sed cū. ad ludos
coactus. ē. naturalis. usus. ad demonū. cultu
translati. ē. itaq. cultori. & polloi. depu
tant. Hec. species. quib. equos. distributos. a
mercurio. historie. dicunt. Sed. neptunus
xquoz. ludus. ē. quē. greci. spon. appellat.
Sed. & martis. & iouis. in ludis. xquoz. trib. ē.
erati. & ipsi. quadrigis. p. sunt. Curenses. aū
ludi. ideo. dicti. uel. xquoz. vnde. uel. qđ. ubi
nunc. mē. s. olim. gladii. ponebant. quos. qua
drige. circū. ibant. & inde. dist. & rēndes.
ab. h. b. & rē. quos. tū. rē. d. d. quib. d. in
litor. ripas. flum. nā. tauri. ag. in. rē. gli
dus. in. ordine. in. rē. l. taur. p. mē. d. d. d.
erit. arcis. equi. d. rē. p. rē. d. d. d. d. d.
inde. & curensis. dicti. p. rē. d. d. d. d. d.

Circus idē. principalit. ē. fere. mē. d. d. d.
ē. apaganis. civis. decus. medio. spacio. &
effigie. de. iusto. edis. mē. d. d. d. p. rē.
ver. subiecto. ē. fere. d. d. d. qm. in. p. d. d. d.
Est. aū. circus. omne. illud. spaciū. qđ. tū. d. d. d.
equi. solent. Hunc. romani. dictū. putant.
acirevitz. equoz. & qđ. ibi. circū. mē. d. d. d. equi.
currant. Greci. v. acircie. sō. filia. quē. patri.
suo. hoc. genus. certaminis. instituit. asser.
nuncupatū. & ab. ea. circi. appellatione. ar.
gumtū. fuit. aū. maga. & venēfica. & sacerdos.
demonū. in. cuius. ab. it. opera. magice. artis.
& cultus. ab. h. rē. rē. d. d. d. d. d.

Ornamenta circi. ou. m. d. d. d. d. d. d. d. d.
cer. oua. honori. pollicet. & castoris. asseri.
bunt. qđ. illius. ouedit. credendo. decigno. ei.
oue. nē. rubescunt. In. gunt. aū. d. d. d. d. d.

romani adaus mundi referre ut sub hac
specie superstitionis vanitatu suaru excusent
iii. Maxarum quippe appellatione pprie
terminu de fine mundi designare volum.
ab eo qd omnis finis e. sive testimonio
orientis occidentisq. solis.

Obolis cum esset rex egypti prim' fecisse
refert tali excelsi cu quoda tempore nilis
violenti inundatio egyptu nocuisset. Indig-
nit' rex tiqui poenas aflumme exigere.
sagittata mundis misit. n. multu p gravi
validudine corrept' lum amitte. Qui p cecit-
ate vso recepto duos oboliscus soli sacra-
vit. obolisc' cu sagitta dr q. ideo immedio
terre panti q. p. mediu mundu sol currit.
Medio au spatio ab utraq. mda etit' ob-
oliscus sagittu sumit' q. celi significat cu
sol ab utraq. spatio medio horaru discrimine
transcedat. Sumo obolisco sup posit' e qda
auru p. mediu flumme formatu. Qm sol
p. vnu use calores atq. ignis habet.

Iocundus unde emittitur de que
nuptes dicunt abitare q. ille circet qe
invenit' qd ibi omis danti atq. inclisi
ita hic atq. coherent' ne exeat ante qua
signu emittant.

Aus curi auriga & auris & auris
uel pedates. Auriga pprie dicit' qd curru
agat & regat sive qd ferat iunctos
equos. na auri ferit ut lat' auris aptu
ipse e. & agnator id e. verberator ab
agendo dicit'. Aurige aut duob. colorib.
se qb. spatio idolatrie vestiant. na pra-
sinos. tre vena celos & maria pagus
prum. m. & quos iuxisse fert sic virgiliu
auctore dicit. Primi erecto m. curru. m.

ausus iungere & quos rapidisq. rotis insiste-
re victor. Iuxta au minerve & vulcani filio
decaduca intra libidine & fabule fuer' perent
portent' demonem immo diabi q. primu
iunoni curru dedicavit. tali auctore qui
drige p. ducte sunt.

Curru p. vnu & vnu reliqui rotas
abere videt. Unde & curru quasi curruum.
Quadrupar' vero curru dupplic' olim temo-
ne erat p. p. uoq. & que omnib. equos iunc-
ret. Iugo primis crustines s. i. omis tunc
medios iugavit cu insignulis & utraq. parte
simplici vinculo aplicuit quos greci sira s. i. f. s.
latini lunarios vocant. agere vinculo quo
prius alligabantur.

Quadrige & bice & vige
equos & vigo dicit' de q. b. quadrigas solis
& bigas lune bigasdis inferis s. i. v. g. s. i. v. g. s.
sultores luciferi & effera sacrauer'. Quadri-
ga ideo soli iungunt. q. p. vnu. tempora auris
verat'. Ver. & estate. autumno. hieme. bigas
lune qm gem in cursu euble erendat. sive
q. nocte adie videt. Iungunt eni vnu equu
mgu. alteru cadidu. Tricardis inferis q. a
his p. res. actus hominis ad se rapion. id e.
p. infantia iuventute atq. senectute. si v. g. s.
maximos curru curru. v. v. i. p. p. q. s. i. v. g. s.
mu deoz. suoz. ev. ce. credunt. Ideo au rotas
quadrigas currere dicunt. sive q. a mundi.
iste circuli sui celeritate transcurrit. sive
app. sole q. a volubili ambitu rota sic at. curru.
inde p. i. fac. radius rota candida celis.

Sexte spacia quadrige curru
referentes hoc ad curru. vii. stellat' u. qb. mon-
du regi dicunt. Sive ad curru. vii. dicit' p. s. i. v. g. s.
tu qb. p. i. v. g. s. v. g. s. i. v. g. s. i. v. g. s. i. v. g. s.
estertus id est iudicium.

equos singulares idea currere dicuntur
 singulari vi qsq; cursu vite huius paginam
 transe. Alio alio tempore sequitur alio
 ma tam via mortalitatis usq; ad ppetam
 am mortis. **De iiii.**
Adores nominati qd obim ppet
 usq; ad fine cursus uenerat desiderat & or
 sive qd de equo in equo transiliret.
De iiii.
 q pedib; currit mortalitatis ob hoc
 superiori parte currit ad inferiora id est ab
 ente ad occidente qm mortales oriuntur & oc
 cident. Huius currit qd & homini inchoat natus re
 que i recto spacio currunt qd ut vult
 morte nihil dedit. Sed hoc igit ppetu fin
 ut vanares suas & sacrilegia excusa
 conentur. **De iiii.**
 cuius quoq; elementis ide rursus stati
 merrere voluer qd ignis coloris si rursus
 tunc flavescant albos huius qd sine gla
 & frigidis: maveria evincunt. **De iiii.**
 alios viri colore qd te pan pinas deniat.
 rursus currere mara sacrauer aquo
 an exoritur. & qd via illi romanor
 u decorant siue qd maris gaudet sangui
 albos hepherus & serenit tepellatib; ppet
 flores & tre. Veneros aquis t eri qd elurei
 colore. Luteos ide croceus ignis solis. Lur
 eos viri sacrauer quia arcu dicunt qd his
 ramos colores habeat. Sicq; du hac expec
 tione dicitur cultib; atq; elementis mundalib;
 tiant eos de deos atq; eade elementa ppetu
 colore noscunt. Vnde avum aduerti
 des apiane qd curcu nomina vnumunda
 dicit. Quia ppet alien tibi erit loci
 plurimus an hanc sps occupauer totu
 diabols & vici repleuer.

i Deludoscenio
 ii De theatro
 iii De scena
 iv De orchestra
 v De theatris
 vi De comedis
 vii De ethoneliis
 viii De strionibus
 ix De nuntiis
 x De saltatoribus
 xi De qd quo patro agatur.

THEATRUM ES

T semi circuli figura habens in quo stantes
 omnes inspicunt. cuius forma primu rotunda
 erat sic & amphitheatru. Postea ex medio am
 phitheatro factu. Theatru au ab expecta
 culo nominatu. **ANNO TOTEC TEO**
 p i ac. qd in eo ppet stans desup atq; spec
 tans ludos cteplarent. Idem v theatru de
 & ppetib; eo qd post ludos exactos merari
 mact ibi ppetant. Idem lupanar vocatum.
 ab alde meretricib; que ppet vulgati corpo
 ris levitate lute nuncupant. Na lute me
 trices s aparetate vocate qd ad se rapti
 ant miseros & ad phandant. Lupanaria eni
 a paganis estituta s pudor mulieru
 feliciu ibi publicare & ludibrio haberent.
 ta in qd facerent quaq; & que paterent.

S domus instructa cu palpitv q ppet olestra
 vocat ubi cantabant comitruaci qd al
 tabant histrionis & mimi. Dicta au scena
 agtea appellatione eo qd inspicere domi
 erat instructa. Unde & apud hebreos talina
 culox dedicatio a similitudine domicilior.
 ex h n w q h s ia appellabant.

O

lustrionis munus & saltatores. Traccedi s̄ q̄ antiqua
gesta atq; facinora sceleratq; regū luctuosa
crimina spectante pplo c̄minabant. **III**

Comedi s̄ quinq; hominū acta dictū aut gesta
cantabant. atq; supra virgū & choros
maiorū uisus fabulis exp̄mebantur.

Themelici aut̄ erant musici sc̄nici q̄ in organis
& lyris cytharisq; p̄cinebant. & dicti themelici
ei qd̄ olī in orchestra stantes cantabant. sup̄ p̄b̄
pitū qd̄ themelici uocabat. **VI**

Striones
impudicū feminarū & p̄mebant. Hec
saltando & h̄storias & res gestas demonstra
bant. Dicti aut̄ striones sive qd̄ ab h̄storia id
gen̄ sit adductū sive qd̄ p̄plexas h̄storias fa
bulas exp̄merent quasi h̄storiones. **VII**

Mimi
humanarū sint imitatores. nā habebant suū
auctore q̄ hoc quā primū agerent fabulā p̄nu
tiarent. Nā fabole ita c̄ponebant apoc̄is itap
tissime essent notū corporis. Saltatores s̄ nomina
sic uarro dicit ab arcades alioq̄ eneas uitali sc̄v
addux. q̄q. primo id docuit romanos adolecentes
nobiles saltare. **VIII**

Eum uisus tibi. spectaculi liberi & ueneris pa
trocinūq; prīva & p̄pria s̄ scene degusto &
decorporē fluxu. Nā mollitia libero & ueneri
inmolabant illi p̄secū illi p̄fluū dissolui.
quā ibi uocib; & modis & organis & lyris tran
sunt apollines & musas & mercuriū p̄tronos
habent qd̄ expectaculū xp̄iane auctores.

- I Deludo gladiatorio.
- II De anohi teatro.
- III Deludo equestri.
- III De circensibus.
- V De secutoribus.
- VI De laqueatoribus.

De pulchris.

De ferali certamine.

Ampheatreū locus ē spectaculi ubi pugnam
gladiatores & inde ludū gladiatorū dicit
qd̄ in cū iuuenes usu marmorū diverso me
tasse aut gladius aut pugnus certantes. mo
derabestias incedentes ubi nō dio sed p̄mo
lecti subeunt ferali certam. Amphitheatrū
dictū qd̄ ex duob; theatris sit factū. Nam
amphitheatrū ē ex medio amphitheatrū ē
circuli figuram habens. **III**

Glabri gladiatores plura quā p̄stare
Quo enī q̄ p̄cedentib; p̄stis signis militatib;
Vnius aperta orientis. alē ab occidentis p̄cedentib;
inēq; albis p̄stis auris minorib; & abulorū
armis. Sicq; atroci p̄seuerantia p̄uirtute sua
inebant alē alterū morte p̄sillere. **IV**
cadentes ausu glām phumerūq; armatū p̄u
nā aut̄ martis duelli causa. **V**

Rap̄tus. ab armatura genere ingluhiatū
budo c̄tra alterū pugnatē ferēbat. occulta
qd̄ iaculū appellat. uo aduersariū cuspide
sistente operatū que armatura pugnatū
tuno tridentes causa. **VI**

Secutor ab insequendo rōiarūq; dict̄. p̄ortat
enī cuspidē & massā plūbeūq; aduersariū
impedire ut ante quā ille ferat. recte
nā hec armatura sacrauer̄ vulcano ḡnū
enī semp̄ in se q̄ ideoq; cū rictario. **III**

Laquator & aqua semp̄ in se inimici
Laqueatorū pugna erat fugientes uel
homines iniecto laqueo impediti
p̄stare iniecto sū bone pellitio. **IV**

Velut pugnā erat ut uideret cūq; tela ol
uaretur. h̄t enī cūq; varia p̄igna & spo
tib; gratior quā reliqua. Velites aut̄ nū

patet fuit aucatione siue acuitate & ruti
corūq. velites vocabatur. VII.

Generalis pugna erat omnis bestias iuuenes exacer
pere pugnare adūsus eis utrone funere certa
re nērimine sed furore. VIII.

Deo quippe spectacula crudelitatis & inspec
tio vanitatis nō solū hominū vitis sed & demo
nū iussis instituta ē. pūde nihil eē debet
xpiana cūceret si infamia cū impudicia the
atrica cū amphiteatri crudelitate cū atro
citate arene ū cū luxoria ludi. Am. it
negat q̄ talia psumit fidei xpiane puarica
tor effect. q̄ id denuo appetit qd in lauacro
ū pridē renuntiavit. idē diabolū & pōpū ei.

De alea.

De tabula.

De pignis.

De calculis.

De tesseris.

De figuris aleae.

De vocabulis tesserarum.

De iactu tesserarum.

De calculorum motu.

De vñ dictione ab eis.

De pila.

Alea. id est lusus tabule inuenta agrestis initio

et iam bella quodā mōte alea nomi

ne. a quo & ars nom̄ accepit tabula ludis

p̄rgo calculis tesserisq. 11.

p̄rgus dictus qd p̄ eū tessere p̄gare. siue

qd turris specie habeat; nā greci turre

p̄rgum vocant. 111.

calculi vocati qd lenes sint & rotundi. in

de & calculus d̄r lapis brevis q̄ sine molestia

sui breuitate calcit. l̄t calculi qd p̄ vias

ordinales eant quasi p̄cilles. 1111.

tessere uocant. q̄ quadre s̄t ex omnib; par

tib; has alii lepusculos vocant. eo qd exsilien
do discurrant. olim autē tessere iacula ap
pellabant a iaciendo. V.

Quadā autē aleatores sibi vident. fisiologice
p̄allegoriā hanc artē exercere. & subquadā
rerū similitudine fingere phibent. Propt̄ea
sēti tempora p̄sentia p̄terita & futura. q̄a n̄stant
sed decurr. sed & ipsas vias senarius locis dis
tinctas. p̄p̄t̄ etates hominū t̄nurs lineis p̄p̄t̄
tēpora argum̄t̄. inde & tabulā t̄nurs descripta

VI. Iactus quisq; apud lusores I dicunt lineis.

v̄ceres anūmero uocibāt. ut vñuo. bñuo. trñuo.
quatrñuo. quñuo. senio. Postea appellatio sin
guloꝝ mutata ē. & unonē canē. trionē sup̄p̄.
quatrionē planū uocibant. VII.

Iactū tesserarū ita aperitis aleatorib; c̄ponit.
ut adferant qd uoluerit. ut puta senionē q̄as
miactu bonū adfert. utant autē canē. quidā
nosus est vñū t̄nū significat. VIII.

Calculi partim ordine mouent. partim uage
idea alios ordinarios. alios vagos appellant.
at ū q̄ moueri omnino n̄ possunt. uictō dicunt.

Vñ & agentes homines uicti uocant. q̄b; spes
ultra p̄cedendi nulla restat. VIII.

A hac arte fraud̄ & m̄dactū atq; p̄vriū num
quā ab eis & damna rerū. Vnde & aliquando
p̄p̄t̄ hec scelera m̄dicta ab eis s̄t.

Pila p̄p̄rie d̄r. qd sit

hec & sphaera aserendo

dicta. De quarū

dere dorcatius

neutu parte

ēdere cervi

gemina sup̄ addita librā ut̄ species pilarū s̄

triconaria & arenaria. XI.

Triconaria ē q̄a ut̄. m̄ arenaria q̄ ingē
dum ex circulo adstantiū expectantiū que

emissa ultra iustu pascu pila excipere lusoq;
iure cōsueuerant. cubitales appellant cū duo
cōmun' ex pmo ac pene cūctis cubitis
pila ferunt. Suradit dare qd palma eru
re plato ferenda cūl orios prebent.

Septimq; 9

i Denavibus

ii De partib; naviu & armamentis capitula.

iii De fibroz fornace.

iiii De fabricis parietū cap.

v De instrumentis edificiorū.

vi De navis cap.

Denavib; quorundā vocabula q̄b; aliqd
fabricat' t' instrumenta artificū t' qm
mysteriū exhibent atq; aliqd hui' cōmodi
deinceps ex parte notande studii. Artes
generalē nom' vocat' qd' artē faciunt sic
aurifex q' aurū. Saxo enī p'fac' antiq' dice
bant. Naucerus dñs navis ē appellat' qd' navis
insorte eis sint. Clerus enī fors dñ. ceteri aū
innavi in cōtributione sūt. Gubno qd' gub
nator quasi cōhibitor. qd' cōhibeat pruden
tia sua hiberna idest tempestates maris. Nauta
ānaue dict' p' dīrivationē. Nauta aū p' nauta
pedite dñ sic maior' p' maris. nā rectū ē nav
ta. Remex vocat' qd' remū gerat. sic aū re
mex quoniam dñ tubex dñ. nominativo casu.
Ipsa p' dñ gēo nomine appellat'. q'
latine dñ sup'ueniens. hic nihil
habet negotii sed nabo dato
malas tras transire disponit.
Naue qd' ē pln bene dicta eo
qd' gravium recto rē querat. idē
peritū sapientē strenuū q' cōtinere & gub
nare novit. p' p' marta pericula & casus.
Vnde ē illud salomonis. Intellegens gubna
culo possidebit. Lidi aū p' mū naue fabri

cauer' pelagiq; incerta p' dñtes p' mū mare
visib; humanis fecer'. Natis primū & antiq'
simū navigi gen' eruotib; tignis asserib; q;
cērtū ad eū similitudinē fabricate naues
naturę dictę. Nunc iā tatis abusive navis.
Nā p' p' latis s' conaxe invicē traues. Trieris
navis magna quā greci dūronē vocant.
De qua mesia. n' transivt p' t' trieris magna.
Carpatis navis acarpandos insula sic arodo
rodie sic ab alexandria alexandrie. Rostra
te naues vocat' ab eo qd' infronte rostra erant
habeant p' p' scopulos neferant & cōhibent.
Longe naues i' quas dromones vocant. dictę
eo qd' longiores sint ceteris quib; cērtari.
Musculus. curtū navigiū. dromo aū adde
currendo dictus. cursū enī greci. dromon
vocant. Classis dicta ē ex gēo vocabulo.
Ait' ot' oñ. K A A O N. idē lignus. unde &
ailones navicule q; ligna militib; portant.
Angronacus dict' p' eo qd' celeritate sua an
choris & instrumentis reliq' navis uelendos
sit aptus. Salsus ē navigiū quē nos corrupte
baselū dicim'. De quo virgilivs. Pictisq; fessis.
Senu q' & cada. Scoop' navigiū. qd' latine spe
culatoriū dñ. Scoop' enī latine utendere dñ.
Barca ē. quę cuncta naus comertia ad lē
portat. hec nāus in pelago p' p' nūmas undā
suo suscip' gremio. ubi aū ad p'pinq' uertit
portu reddat. vicē barca navi. qd' ēā accip'
in pelago. Laro navigiū p' radarū aptū & c'
his ita vocatū. Cicero tē fluctigero tradit
mandatq; parari & alibi parunculis ad lē
dit celerib;. Miopatro quasi minū patro.
ē enī scua ex vimine facta q; cēcta crudo co
rio gen' navigi p' bā. qualib; vitū germanis
p'nat' in oceanis litorib; t' paludib; obagetta
tē dequalib; historia. Gens inquit saxoni

mio paronib; n̄vrib; n̄vunt. fuge potius
 quā bello parati. Celoces quas greci ce
 lebras vocant. idē veloces. Biremes t
 triremes agiles ad ministeriū classis apte
 enius. Libit cuncta carina pectora ca
 nace locis. Biremes aut navis ē. habens
 remos ordinē geminū. Triremes & qua
 dri remes triū vel iiii. ordinū sic & per
 teris & exerceres quos t senos ordines
 habentes. Actuarie navis ē que velis si
 mul & remis agunt. Hippogausin quo
 squostians vehere solent ē. Ptoconū navi
 giū fluminale tardū & grave qd n̄ nisi
 remigio p̄gredi potest. Hic & traictus idē
 exentus. ē enī lat. unde et traicta dī ex
 tensus finis. Limb; navicula brevis que ap
 pellatione dī & cumba & caupulus. sic &
 linteris idē carob; quia in paludib; utunt.
 Carauus parva scia ex vimine facta que ē
 tecto crudo corio gen' navigii p̄bā. Torce
 na navicula syriaci generis lata & sine
 carina āportando uocata utunt. his in
 pannonia. Trauarie amice nauisq; cōfin
 gut travib; cavant que alio nomine lio
 nare dicunt. hec & cutice ex uno lig
 no cavate facte. exinde cutice quia
 aquatuor vsq; & decē homines capunt.

DE NAVIUM PARTIBUS

DE ARMAMENTIS. II.

Puppis posterior pars navis
 ē quasi post pra anterior
 quasi priora. Cūba locus unus
 navis qd aq; vicumbat. Carina
 accurrendo dicta quasi currina. Fori
 navis latera & cūa aserendo honore
 dicta ē. Tabulata navis que sternunt.
 dicta ab eo qd incessus ferant t foris em

neant. Columbaria infūmis. Litterib; navis lo
 ca & cūa p̄quā eminent. remi dicta credo
 qd sint similia. Latibolis colūbarū in quib;
 nidificant. Agevie ē loci unan p̄ quā
 ad remigis hortat accedi. Dequa ennius;
 multa foro punit agea longa replatur.
 Trasta sunt tabule ubi sedent remiges qd unan
 uerso sint dicta que virgls iuga appellat.
 Remi āremouendis & recutiendis fluctib;
 dicti sic tunsores atundendis & decutiendis
 capillis. Palmula ē extrema latitudo remi
 a palma dicta qua mare impellit. Antem
 ne aut dicta qd ante annē sint posite p̄ter
 fluitas annis. Cornuū extreme partis an
 temnarū ē dicta p̄tropū. Malus ē arbor
 navis qua vela sustinent. Malus aut dicta qd
 habet instar male infūmitate t qd qbusdā
 maleolis ligneis cingit quoz volubilitate vela
 facilius deuant. Modus ē. cū arbor obsistit
 ob similitudine. m̄suras vasus dicta. Cetera
 ē incacumine arboris trocles quasi lictora
 p̄quā funes trahunt. Gynna ludica cōsul
 gent alticatera mari. Parastate stipides ē
 pares. Trocles aut vocat qd rotulas abeat.
 Troctū rota dī qd arbor sciti
 dī. Clavus ē quo regit
 g. binaculū. Dequo
 en. nūi. ut rectu
 te. nēi nāve quoqu
 b̄ne. porticolus malleo
 m̄na. cuius portat. quomodo
 signū d̄at. ante mugant ibs. Dequo plautus.
 ad loquendū atq; tacendū tuteaus poru
 colū. Tonilla uncin' ferreus t ligneus ad
 quā unctore defixū funes navis unligant.
 Dequa ennius. Tonilla sapient' cōfigit lū
 aduncinas. Anchora dens ferreus ex gēa

etymologia nom̄ duē qđquasi homines man̄
ēphendat. t̄ scūpolus t̄ arenas. Nā man̄
grece rura dr̄. Apud hebreos aū aspirationē
hāb. Nā ancra dr̄ unde deapud maiores si
ne aspiratione p̄ferebat. Tuluū st machine
qb; naues deducunt & subducunt in portū.
Pons scala nauum. 11. **DE VELIS.**

Uela gēi armena dicunt p̄inde qđaere mo
uent. apud latinos aū uela auolatu dicta.
Unde ē illud. Velox pandim̄ alar. Genera
uelox. a carcheon ep̄ytronosdalumartcon
sibarū medicū exquib; acatcon uelū maxi
mū & uimēdia naue cōstitūtū. Ip̄ytrono
sodē altitudinis sed ad puppū. Dalū minimū
uelū & adpra deforū artemon dirigende po
tius nauis causā cōmendatū quā celeritatis.
Si parū gen̄ ueli unū pedē habens quo uiu
ri navigia solent in navigatione quociens
uis venti languisset. Dequa lucan. Sumaq;
tendens si parat uelox perituras collegit
auras ex preparatione existent nominatū.
P̄s extremus angulus ueli qm̄ sic naue
locuntur. 111. **DE FUNIBVS.**

Funes dicti qđ antea inusu luminis fue
runt circūdati. cēna. mōde
& funalia. hūc
f̄ funes nauum
rimo strido
ra dicti. Rest
qđ rāes cōtinuat
qđ hūc rāes cōtinuat
Spire funesq; in tepestib; uidentur
quas nauicet suo more cōturbat uocant.
Spira aū absparco uocant p̄p̄es funes quo
p̄s ueli alligat quasi p̄pedes. Dequo torpil
lus. Quasi cūuentis fert naue in mare se
quidus siq; p̄pe don misit si ueli sinistru.

Tumētū funis in nauib; lonḡ qđ pra ad
puppem extendit quo magis ē stringant.
Tormēta aū a tortu dicta rāes funesq;
Safon funis in pra posit. Dequo cicilius
ueneri ocurso ueni platu pede vsq; ad fa
bonē opifera funis quo cornib; antene
dextra sinistraq; tendunt rēro uersō.
Profractuū funes quo naues in latore ligant.
ad palos. Mētra funes quo nauis media vin
citur. angna aqua ad malū antemna ē
stringit. dequa curia angna regnat sta
bile fortissima cursū. Remulcum finis
qđ ligata nauis trahit uice remi de quo
ualgius. Hic meame longos succedent
pra remulco lēante gratis sistit in os
tis. strupū vincula lorot lino facta qb;
remi ad ficalmos alligantur. Dequib; libro.
Tumq; remi iussit religare strupiscata signa
tes linea cū massa plūbea qua maris abatu
do temptat. Lucilius hanc carta portē p̄u
eodē deforū unctū plūbi paucillum ructus
lineq; mētracū. 1111. **DE RITIBVS.**

Rāes uocant siue arde inendis piscib; siue
arctib; qb; tendunt. Minores aū rāes in pla
giū dicunt aplagi. Nā p̄p̄ie p̄lāq; dīc funes.
illos imā & sūmā partē. Fundac ē piscato
ma p̄d̄is dīcēt ab eo qđ in fundū mittit.
Itē & tā tractando uaculū dīcēt
plātū p̄ quib; qđā antea uaculū
hor erat. Tragu gen̄ rāis ab eo
qđ trahit nuncupat ipse dīc
ma uaculū. Uerrere enī trahere
ma ē. Nā cassi gen̄ venatore rāes
qđ ē p̄at. hūc ē. qđ & in cassū dicunt. idē
sine causa quasi sine causib; sine qb; uena
tio manū ē. Conopū rāia quicquid ex
cludunt in modū testori quo magis alex

andriū utunt ibi exenbilo culices copo-
tis nascant. unde & conopiū dī canope
egipci dicit. **V. DE FABRORVM FOR**

Faber afaciendo ferro in **NACE**.
positū nom habet. hinc duruū nom ē.
ad alias artū materias fabros t fabricas di-
cere. sed cū adiectione ut fab lignarius & re-
liqua ppter operis scilicet firmitate. Infabrix
aū fornace gentiles vulcanū auctor ē di-
cunt. figurat p vulcanū significantes sine
quo nulla mallei gen fundi extendiq. potest.
nū ē enī poene qd igne nēfficiat. Nibi enī
utruū alibi argentū. alibi plūbū. alibi murev.
alibi pignenta alibi mediocritā efficit.
Igne lapides inuere soluiunt igne ferrū ignit
& domat. igne aurū pficit igne cremato lapi-
de gūmā & parietes ligant lapides nigros
ignis coq. nido candidat. Ligna candida uren-
do ofuscant carbonēs ex pruna fulgida nigros
fac. Delignis duris fragiles. Depurabilib; impu-
ribiles reddit. strūta soluit. solutares fringit.
Dura mollē. mollia dura reddit. hec & me-
dicamur usu. Nā sepe ruri pdest pestilen-
tie quoq. q. obscuratōne solis auxiliari
certū ē. inopere quoq. aliud gignit pms
ignib; aliud secundis aliud tertius habet
quoq. & alia vire diuinitatē ignis. Nā aliis
ē qusui humano aliis quivditio apparebit.
divino sive q. de celo fulm astringit. sive
q. dētra puerices montū eructuat. Ignis
aū dicit qd nihil gigni potest ex eo ē t. in-
uolabile elemētū adsumens cunctaq. ra-
pū. Fabrica duob; reb; cōstat. uentis & fla-
mina. flamina ū ppra fornaces s dicta
qd flecto foliū excitent. fornax ū ab igne
vocata. fos enī ignis ē. Camino fornax gēv
ē. duruū a cauma. favilla ē. deserta ig-

nis scintilla. Pruna ē. quā diu ardet. Cū aū
extincta fuerit carbo nominat. Pruna aū
ā pereundo dicta ē. Carbonū flāma carē.
qdū interis se credit maioris sit virtutis.
nā iterū accensus fortior luce clarescit
atq. calefit. cuius tanta ē. dēia & sine igne
firmat ut nullū humore corrūpat. nulla
viciū tati uincatur. Exinct enī totū incor-
rumbat durat vti q. lūmū figit. ut vbi
fūs tē sterneret & lapides desup figant ad em-
cendū ligaturē p quantalib; sctā frūq; lapide
lūmū ē agnoscat. **VI. DE INSTRV**

Incus ē in quo ferrum **MENTIS FABROR**
tundit accedendo dicta eo qd illic aliqd cau-
dam idē feriendo pducant. Cutere enī cadere
& ferire ē. Vxeres aū nūcudē uocabant. sed
incudē eo qd inca malleū tundit hoc ē tendit.
Unde & tudes malleus ā tundendo idē sten-
dendo dicit. Malleus uocat qdū qd cūct & mol-
le ē. cedat & pducit. Marcus malleus maior.
& dicit mare qd maior sit addeducendū & for-
tior. Martellus mediocres. Marcolus malleus
pusillus lucilius & ut vī infabrica feruens
marcolus ferrū multox magnus ictib; tundit.
Forcipes quasi ferricipes eo qd ferrū candent
capiant teneantq. siue qd ab his aliqd forbū
capim & tenem quasi ferui cipes. nā forbū ē
calidū. unde & feruidū. & formonū dicim
qb; calor sanguis ex rubore pulchritudine
erit. Loma dicta eo qd lene facit. nā lūmū
lene ē. Ciliū ē. unde operiunt argentaria aquo
& celata uasa dicim.

I De fabricis parietū.

II De dispositione.

III De constructione.

III De uenustate.

V De laqueariis.

vi De crustis.

vii De lustrator.

viii De plastis.

ix De pictura.

x De coloribus.

In fabricis parietū atq; tectorū q̄i videntur de
dalū asser. Iste enī p̄m didicisse fabricā ap̄ner
ua dr̄. fabros aū sive artifices q̄e tētonos vo
cant. idē. instructores. Architecti aū cōtariū s̄.
q̄disponunt infundamētis. Unde & apl̄s de semetip̄s.
Quasi sapiens inq̄d architect' fundamētū posui.
Mationes dicti amacini inq̄b; insistent p̄p̄t
altitudine parietum. **11. DE DISPOSITIONE.**

Parietēs s̄ dispositio cōstructa uenustas dispositio
nē artē t̄ sol & fundamētōz discretio. **12. DE C**

Constructio ē laterū & calci. **STRVCTIONE.**
tudinū & edificii. Constructio aū t̄ instructio
vocata eo q̄d instruit & cohere facit lapides
luto & ligna uiuē sibi. Hāc & uinctio ferri
inq̄d instructura ē. nisi enī candens tingit
stringi & cohere n̄ potest. ferrū idē cōstructio
amulititudine lapidū & lignoz dicta. unde &
struis. Aliud ē. enī edificatio. aliud instauratio.
nā edificatio. noui cōstructio ē. Instauratio ū
q̄d reparat instar prioris. nā uistar uideret
p̄similitudine p̄nebat. Constat aū cōstructio
fundamēto lapidib; calce arena & lignis. funda
mentū dictū q̄d fundus sit edificii idē cōmō
accedendo dictū q̄d celo crusto lapidē surgat.
Lapides instructuris apti alb; tiburtini colū
bini fluiatilis fungu rubro & reliqui. Nob; lapis
alius durus. aliis mollis. dentata serra fecit trac
tabilis in opere ē. ita ut in eo quasi in ligno laterē
re scribatur. Tiburtin' a loco italij dicit' q̄dū sit
ad fabricā fortis uapore tam dissilit. Thocus
edificiis inutilis ē. fundamētis apt' mortalitate
& mollitia. exestū enī & altū maris fruct' &

uerberat' umbrib; . Arenatus lapis cōcreuit
maris arenis. hic & bubili dr̄. seruat enī
humorē acceptū. Idem & bacia. Gaditani
ab insula oceani ubi plurim' excidit. Lape
rinus sub albidus cū punctis nigris durus
atq; fortissimus. Concreuit coctis lapillis
& arena cōcreuit asprum & int' dū fistulosus.
Columbū acolorē auis nuncupat' natura vi
cuius gypso & mollitie simillim'. Mollis
in parietib; utilis q̄ ē quedā pinguior natura
ei duratq; & aspera ex quo & iā & mole fiant
unde & nom' trax̄. hui' . iiii. genera. Alb; . ni
ger. p̄mar' . ac fistulosus. Is fungia lapis erat
ex aqua leuis ac fistulosus & cameris aptus.
Silex. durus lapis excels' genere nigri fili
cis optimi q̄b; dā in locis & rubentis. Albi si
licis cōtra uicissitudinē incorrupti idē & in mo
numētis squaliti & incorrupti p̄manēt. q̄b;
ne ignis q̄dē noxat. nā ex his & iā forme fiunt
inq̄b; ara fundunt'. Viridis silex uelut
& ipse ignis resistit sed nusquā copiosus &
ubi inuenit' lapis n̄ saxū ē. Pallidus in cōmō
sacro utilis. gylb; cōtra inuarias fortēs & instaur
tura infidus nisi fuerit multa suffrenatione
deuinet' flauies silex semp uelut maderet.
hunc etatē exhiberi oportet. nec ante biennij
inferre instructores domoz. fictiliū op̄ri
ad parietes & fundamēta coctis lateculis tegu
lisq; aptant'. Lateculi uocati q̄d latius forme
circū actis undiq; . iiii. tabulis. Latere autē
crudi s̄ q̄ & ipsi inde nominati q̄d latius forme
formis efficiunt' quoz gratia dicunt' inq̄b;
lucū p̄sēde laterib; . crudis portari solent.
Sunt enī ac neatione camariū dicti ap̄to
cratū idē asē uancē teneant. Tegule ū uo
cant q̄d tegant cedes & umbrices q̄d accipi
ant umbrēs. Tegula aū prunē positionis

nomē ē
catū q̄
Calce
occult
latens
fac. Por
ignis
struct
n̄ potē
Gypsu
ei gene
ē enī
Arenu
ut q̄d
dit. al
relinq
uocet
ratio
tudine
tus en
tudine
que
parib;
que
nomē
q̄d su
Ipsito
gēu.
Vocat
unde
tū ē
Testa
pella
inpa
rud
mod
nunc

nomē ē eius diminutivū tigillū. Lucr' aū uo
cū qdā paratiss' imputant qd n' sit mundū ē.
Calce' vna dicta qd dū sit tactu frigida int'
occultū etnā ignē. unde p'fusa aqua statim
latens ignis erumpit. Natura ei' murū aliqd
fac'. Postquā enī arserit aliq' intendit' qb' solē
ignis exingvit' quo solē ignis accendi. usus in
structuris fabrice necessariū. Nā lapis lapidi
n' potē adherere fortius nisi calce cūctus.
Gypsi' cognatū calcei. & est nom' grecū. Plura
ei' genera omniū aū optimū lapidi specularis.
ē enī signū edificior' & coronis gratissimū.
Arenā ab ariditate dicta. ab arendo ut fabricas
ut qdā volunt hui' p'latione simari in p'fā str
dit. aut si unctis candida sparsa nihil sordis
relinquit. Colūne p'longitudine & rotunditate
uocant' inq' totius fabrice pondus erigit'. Antiqua
ratio erat colūnarū altitudines tercia pars lati
tudini. Genera rotundarū. iiii. d'orice. ionice.
tus corinthee. m'sura crassitudines & alti
tudines int' se distantes. Quā int' gen' ē earū
que uocant' attice quāvis angulis amplius
parib'. Laterū int' uallus. Bases fultur' i' colūnarū
que a fundamēto cōueniunt pondus. Bases autē
nom' p'ere ē fortissime h'ro nom'. Capitalia dicta
qd' sunt colūnarū capita quasi sup' collū caput.
Epistoliae q' sup' capitella colūnarū ponunt' d'c.
gēu. Pauimentū originē operis agere habent.
Nocta aū pauimenta eo qd' paucant'. idē cedunt'.
unde & pauor q' cedit'. Ostia ē pauimentū testa
tū eo qd' fractis testis calce admixto feriat'.
Testa enī greci ostrā dicunt'. Rustos artifices ap
pellant lapides cūctos & calcei admixtos quos
in pauimentis faciendis sup' fundunt. unde &
rudera dicunt'. Canalis ab eo qd' caui sit in
modū canne sūg' canalē melis genere femi
nino quā masculino p'ferim'. Fistule aquarū

sunt ducte. qd' aquas fundant. & mutant.
Nā stola gēe mutere ē. forme earū p'mag
nitudine aquarū & capacitate sunt p' quas
aq' p' certos modulos diuidunt'. eqb' ē utia
& quinaria digit' quadrate digit' rotundus
& aderi modi cuiq' cause. **III. DE UEN**

Venustas est
quicqd' illud ornamenti & coris causa edificis
addit' & ceteris aurū distincta laquearia &
p'ciosi marmores cruste & color' picture.

Laquearia s' q' cāmera tegit & ornat q' &
lacunaria dicunt' quos laquos quosdā qua
dratos & rotundos ligno t' gypso t' colorib'
habent pictos insignis int' m'cantib'. Princi
palit' aū lacus d'r. ut lacidius resultant
eclat' lacūq' cui diminutio lacunar fac'
ut p'ctius. Neq' aureū meare nitet in do
mo lacunar. inde fit alia diminutio lacu
narū & p'antisti conlaqueariū fac'. **IV. DE**

Cruste tabule s' marmores. unde & marmoreati parietes crusti
dicunt'. q' aū marmora secundi uerustas
excoigrauer' n' consistunt. sunt aū arena
& ferrū ferraq' in p'tenua linea p'mte are
na stratuq' ipso secante. sed crassior arena
plus orodat marmores. nā tenuis fabricis
& pollicumis adeo moda. **V. DE**

Litostroti s' elporata
arte picture paruo crustis ac tessellis
tinctis in uarios colores. Tesselli aū atesse
ris nominati idē quadratis lapillis p'domi
nationē. **VI. DE PLASTIS**

Plasticeen ē parietū ex gyp
son effigies signaq' exp'mere pingiq'
colorib'. Plasticeen aū dictū gēe qd'
Latine ē. fingere t'ra ut gypsof similitu

chius. Nā & in ipsa argilla formā aliquā fac.
Fastis enī unde & pto placuit ē dicit. homo
q̄ ex limo p̄m̄ ē edictus. **VI. DE PICTURA**

Pictura autē ē imago exprimens. **DE PICTURA**
sp̄cie alicuius rei q̄ tū visa fuerit adreor
dationē mente redit. Pictura autē dicta q̄
figura ē enī imago ficta nūeritas hinc effu
git idē ficta q̄ dū colōrē unigat. n̄h̄l fi
dei & ueritatis habentia unde & q̄dā pic
ture q̄ corpore ueritatis n̄ habent coloris
excedunt & fidē dū augere cōtendunt.
adm̄ datū p̄uehnt. Si q̄ m̄erā trioxite
pingunt & scilla hominē sūt sūt carum dū
capitib; cineta & corpū. Pictura autē egypti
ex cogitatione p̄m̄ umbra hominis lineis
circū ducta. Itaq; in t̄o talis sedā singulis
colomb; postea diuisis sicq; p̄p̄latim sese
art̄ ipsi distinet cōueniunt. Lūm̄ atq; um
bras differentiasq; coloz. Unde & p̄hunc
pictore p̄m̄ umbras quas dā q̄lines fu
ture imagines dicunt. Deinde colorib;
cōplent tenentes ordines inuenta citis.

DE PICTURA RUBRI BVS

Colores autē dictos q̄d colorē ignis t̄ sole
p̄ficiunt siue q̄d in unctio colabant ut
sūnt sup̄licitas existerent. Colores autē
nascuntur aut fiunt nascuntur ut sinopis
rubrica paritoniv. melinū. fr̄cia auri
pignitū. Ceteri finguntur aut art̄ aut
p̄mixtione. Sinopis inuenta p̄m̄ in
pontū unde nom̄ a sinope urbe accepta.

sp̄cie ei & rubra & m̄i rubens & ut
has media Rubrica uocata
q̄d sit rubra & sanguineo p̄
xima. h̄ec plurimū locis gignit
in sc̄o optima ponto. Unde & pontica
nā dicitur rubri coloris pignitū ex quo &

inlibroz capita scribunt. ipsū ē & fenicū ap
pellatū cō q̄d in syria colligat in libroz; rubri
maris ubi finces habitant. Aliud autē ē syriū
aliud sericū. Nā sericū lana ē. Syriū ū pignitū
q̄d si ru fenicū in rubri maris latorib; colligit
Est autē ut factitius. Nā sepe fit autē sinopis
aut sandice mixtus. Minuū p̄m̄ gē. ephesū
solo inuenisse tradunt. cui pignitū sp̄cia ce
teris regionib; sola habundat. Unde & a nō
p̄prio flumine dedit huius distillatio argenti
liquū gignit. Minuū autē hoc q̄dā dicunt &
cinnabarū cinnabarū ad ratione & h̄o. idē
elefantū cognominatū. Auit enī draconū
cō sanguine. Dū implicat elefantos. h̄uic
dū beluē cōdicionē obruunt. quoz; fusio
t̄a in facie h̄o; pignitū q̄q̄ solo inuenit.
Est autē pulvis coloris rubri. prasin. idē creta
unidesi si in aliq; t̄is p̄m̄e generet. optima
tam in libia cinnensis. Cinnocola colore prasinē
dicta q̄d uena ei aurū habere tradit. h̄ec & in ar
mena nascit. sed ex t̄a cōlonia p̄babilis uenit.
Sodā enī ex metallis erit ex inuenio argenti
atq; inditū p̄dit. nā uena ei cū h̄s habent nature
societate. Cypria ab insula cipro ubi plurima rep
perit. Sandarica in insula rubri maris topiō
nascit. colore cinnabari odore sulfureo. Inue
nit in auris & in argentariis metallis melior
rufa quoq; magis uir̄ redolē q̄cūq; & ceruicū
fit horreat in fornaces sandiacū fac. unde & co
lore ē flāmeus q̄d sitreat & qua parte rubrica
adm̄ mixta sandice reddit. Arsenicū q̄d latine
ob colore auri pignitū uocant. Colligit in ponto
ex aurea materia ubi & a sandarica optima ē
q̄d in auris colore transit purū discit. si q̄d
pallidat aut sandarice simile ē detentus uidet
ē & t̄a q̄d q̄d morū cōm̄sit aureū color
ut autē ut sandarice sed acrior. Oera & ipsa in libia

rubri
scandar
brica u
magis
Veneti
repper
re idē
h̄uic p
Purpur
rū tū
pū ē
tis in h̄
inuis
tas p̄c
me in
lami sp
-na m̄
lit ab
arū d
tes sic
sp̄cies
lit in
modis
colo
aqua
dett
carbon
parū
fess si
no in
det. s
postea
cetera
indica
pluri
ē nūl
magis

q̄ eptā significat uocē. de iherosol. iiii. 103

[illegible]

De u
De u
Denn
Deuer
Depa
Depa
Dest
De o
Del
De u
De o
Deu
Decr
De

pmā
tela
Oliv
fibr
ille
ce fu
cept
mun
inge
omia
dr
gum
onde
ftr
neon

onde
ftra
non

ut uerimus terendo forat quasi tereforat qñ
transforans. Laratru quasi tereerū. Scu
fina dicta qd herendos cofin facit. Cante
rium galvia. **DE LARATRU**

i De inuentione Larustici.

ii De ueste sacerdotali in lege.

iii Denominibus uestiv ceterarū.

iiii De uestibus quarundā gentiū.

v Depallus virorum.

vi Depallus feminarum.

vii De stratu ceterisq; inusu habent.

viii De corib; vestium.

De larus.

De instrumentis uestium.

De ornamentis.

De anulis.

De cingulis.

De calcamentis.

Luci i de la

IN HERVANO.

Multis ingenius p̄dicant. hanc enī
p̄mā Larustici usū monstrasse; hanc deīa
telasordisse & colorasse Laras phibent.
Olive quoq; hanc dicunt inuentrice &
fabrice multarūq; arcū repperice. Ideoq; .
illi uulgo opifices supplicat; sed hoc poeci
ce figit. nēu minerva istarū arcū prin
ceps ē. sed q; sapientia incipite dr. hominis &
minerva decapite iouis nata forgit. hoc ē
ingenitū. ideoq; sent sapientes quia inuent
ōmīa incipite ē. ideo & dea arcū minerva
dr. q; nihil excellentius ē ingenū quo re
gunt uniuersa.

Octo r̄ in lege genera sacerdotaliū vestimētoz.
Ponderis est sacerdotalis lineā corpori ad
stricta. & usq; ad pedes descendens unde &
nuncupata quā uulgo camisia vocant.

Apanē cingulū sacerdotale rotundū po
lenata arte cocco purpura iacindloq; ē
textū ita ut flores atq; gēme meo ē vide
rent^r diste. Lileū ē exbrisso rotundū quasi
fera media cupud regens sacerdotale & in oc
cupatione vna cōstrictū. hoc gēi & mī thia
iā t̄ galeriā vocant. Machil qd ē tunica
talaris tota iacenta habens ad pedes. Lxxii.
tutnabula ac dependentia p̄uoca mala.
Iphod qd int̄p̄tat Latine sup̄indumentū.
Cū enī palliū sup̄ humeralē & iiii. colorib;
& auro cōtextū habens in utraq; humero lapi
des duos. Imaragdinos. auro cōclusos inq; b;
sculpta erant nomina patriarcharū. Longiv
qd Latine dr. rationale pannū duplex auro
& iiii. text^r colorib; habens magnitudinē palmi
p̄ quadrū. cui intexti erant. xii. p̄ciosissimi.
Lapides. hic pannus sup̄ humera cōtra pecc
pontificis adnectebat. Iscalū aurea lami
na in fronte pontificisq; nom̄ di tēra grā
maton hebraicis litteris habet scriptū.
Batin siue feminalia idē brace line. usq; ad
genua p̄tingentes q; b; uerenda sacerdotis
uelabatur.

Duersitas uestimētoz tegm̄ tegm̄ induit
vestimētu. Tegm̄ dictū. eo qd tegat m̄bra
sic tegm̄ rectaq; tegt corpora. Vestimētu
quoq; ē qd usq; ad uestigiv p̄tendit quasi
uestigimētu. ut ē tunica talaris. sed apud ē
sua uerē sermōnis auctoz cōfundit. induit
qd int̄ ad corp̄ induit quasi utimētu dicit^r
Discernit^r aū uestit^r acutu qm̄ Latius intelle
git^r cult^r. idē cult^r ab habitu. Nā habit^r ad na
tura p̄tendit cult^r ad homines. Pleriq; aū uestiv
atēpore qd maxime inusu s̄ appellunt^r.
aut illoc ubi t̄ p̄mū cōfectae t̄ maxime
vindictant^r aut agere coloris aut ano

omne rectoris. Vestes antiquissimas sunt
 pizomatu. idē sub cinctori. qd̄ tantū geni-
 talia cōtegunt. Hoc p̄mū p̄mū mortalis de-
 solus arbor sibi fecer. qm̄ post p̄varicatio-
 nē erubescētes pudenda uelant. Cuius usū
 quedā barbarę gentes dū se nudent usq;
 hodie tenet. hec & capisteria nuncupant.
 p̄ eo qd̄ deis dē iuuenis quidā exercēt.
 incāpo pudenda operiunt. Tunica uestis
 antiquissima appellata quomodu incedentes
 sonū fac. Tonl enī sonl ē. Prīmū autē fuere
 pellicis qb; p̄ offensa & eiectionē depara-
 dyso adam & eua induta ē. Talaris tunica
 eo qd̄ talos usq; descendit & apedes deflu-
 at sic pectorales q̄ apud antiquos breues
 erant. ut tantū pect̄ operiret. licet nunc
 p̄fusior ē. Mani dexta tunica idē manica
 ta eo qd̄ habeat manicas quā cito dicta gēi
 dicunt. Dalmatica uestis p̄mū indalmatia
 p̄vincia grecis texta ē tunica ē tunica si-
 cerdotalis cuiusdā cū clavis expurpura.
 Rossata quā gēi sonuccā uocant nos cocci-
 na repta alace demonis ad celandū coloris
 similitudinē sanguinē quotiens q̄ in acie
 vulnerarent. ne cōtemplati adūsario animi
 augescerēt. hanc sub cōsulib; romani usi sūt
 milites. Unde & iā rossati uocabant. solebat
 & iā pridiē quā dūm cōtinuū esset. ante p̄n-
 pia p̄poni quasi amonitio & iudiciū future
 pugne. Liculata ē. quę lacus quadra habet
 ut extos aut addito succo. Lacinctura uestes
 ario colore resplendens. Oolocina q; malua-
 rū stamine cōficta. quā alii melocina alii
 maluellī vocant. Bombicina ebombice uer-
 miculo q̄ longissima ex se fila generat quorū
 textura bombicinū dī. Conficta q; uirsula
 quo apocalamo. serica asyrico dicta. t̄ qd̄ ea

seres primi miser. Olo serica tota serica. Olo enī
 totū dī. Tranoserica stamine lineo trana
 & syrico. Olofora tota expurpura byssina
 candida cōfecta & quodā genera ligni gros-
 sioris ē q̄ & genl quodā lino byssinū existi-
 mant. Viprina. caprina. masticina. eomena.
 Linea. q̄ ex solo lino fit. Linostima uestes ē
 ex lana linoq; cōtexta. & dicta linostima
 q̄ instamine lineo utramq; laniā habet.
 Recta dī uestes quā sursum uersus stantēsq;
 texer. Secūta lonis qb; dā & quasi p̄cisa
 m̄tis ornata. nā & particular culcūq; abscondit
 p̄sa minas uocant. Levidensis qd̄ raro folio
 sit leuitq; densata. Putensis ē tra leuitensē
 dicta qd̄ grauit p̄ssa atq; calcata sit. Gero-
 sa quasi cōscripta ad similitudinē cōerine huius
 pulchra quę ex auro uestes. Helenensis tunica
 ē q̄ adfert ex insulisq; citro ē. Exotica uestes
 peregrina deseris ueniens insipua agreis.
 Polimta multa coloris. Polimta enī texta multo-
 colox. Facupienta uestes acutextiles ut acutor
 nata eadē & frigida. Huius enī artes perit frigida
 om̄s dicunt. siue quia infrigida inuenta ē. Unde
 & arctices quid faciunt frigiones dicunt. Virgil.
 frigidaq; clamite. Trilicis acrib; licus q̄ & scim-
 plex & biles. Nulla q; uulgo rasiles dī. ut po-
 la uestes illi uocat. quę dū sit uetus nouā
 sp̄are recusat. Pannitia nuncupata. qd̄ sit
 diuersis pannis obita. Colobiū dictū q̄ a lon-
 gū ē & sine manica. Antiq; enī magis hanc uo-
 cant. Leuionariū colobiū lineū sine mani-
 cas qualē egypti monachi utunt. Lombare
 uocat qd̄ lumbis heret. hoc in egypto dī
 ria n̄ tantū femina sed & uiri utunt. Unde
 & heremias trans eufraatem tulit lūbare suū
 ibiq; illud in foramine p̄are abscondit. & postea
 scissū repperit. hoc a quibusdā & renale dī

quia inrenub; alligat. Linū ē. uestesq; abum-
bilico usq; ad pedes pducti. hec autē uestes habet
inextremo sui purpurā lineā idest fluxuosa.
Vnde & nom̄ accepit. Nā linū oblicū dicunt.
Lienū uocant qd̄ textura el ligata sit intotū
quasi dicere lignū cap. g. littera cōmutata. Ar-
metius uulgo uocata qd̄ ante & retro diuisa atq;
atq; apta ē in armos tantū clausa quasi armu
clausa c. littera ablata. Camisias uocari. qd̄ in
his dormim̄ incam̄. idē. instratis nris. femo-
ralia appellata eo qd̄ femora tegant ipse &
brac̄e qd̄ sint breues & uerecunda corporis
uelent. Tubruos uocatos. qd̄ tibiis bracasq;
tegant. Tubrauci qd̄ abracis ad tibiis usq;
pducunt. **DE PROPRIO**

DE VESTIBUS CINTIV ABITU.

Quibusdā autē nationib; sua cuiq; ppria ueste
est. ut pardus sarabare instringes sardis mastru-
ce. Sarabare ē fluxa ac sinuosa uestimenta de
q̄b; legit indurulo. & sarabare eoz n̄s inmu-
tate. Et puplius. Ut qd̄ ḡ inuenit tuo parchi
sarabara suspendet. Apud quosdā autē sarabare
quedā capitū tegmina nuncupant. qualia
videm̄ in capitib; maiorū picta. Linne sici
quadra plaustris linna coope ē. texturino gal-
lia. Renones ē. q; lamine humerorū & pectoris
usq; umbilicū atq; intortis uellis adeo hispida
ut umbres respuant. quos uulgo reptos uocant.
eo qd̄ longitudo uilloz quasi reptat. De q̄b;
salustius. Germani in lectu renonib; corp̄ tegunt.
dicti autē renones areno gerant. In uimine
libus frequē utunt. Mastruca uestes sarda
expelliculis ferarū. de qua cicero pseuro que
purpura regalis nō mouit ex sardoz mastruca
mutant. Mastruca autē quasi monstruosa eo
qd̄ q̄a induunt quasi inferarū habitu trans-
formantur. Diuisiunt & gentes ita abitu.

sic & lingua discordis. P se bra

chia & crura linea m̄tes caput thura te-
gunt. eminent apicib; fastigiatis. Mayn
orrentē & male tecti cū latratorib; linguis.
Scorti sagati ē. Mā annu lineati. indigema-
ti. p̄se fericati. Seres fardati. armeni. Non
nulle etiā gentes n̄solū in uestib; sed incor-
pore aliqua sibi ppria quasi insigni uindi-
dicant. Ut uidem̄ circi germanorū granos
& omni bargonitox. stigmati brittonū. cir-
cūcidunt quoq; iudei p̄putia p̄uindunt
arabes aures flauent caprib; interea ḡe.
Necent albani albentib; crinib;. Maurus ha-
bet trā. ut nax corpora. Gallus candida eu-
tis sine xq̄s int̄tes extanta lani nec abest
gens pectorū nom̄ ac corpore qd̄ minutis
opifex acus punctis & exp̄ssus natus grā-
minis succus includit. ut has ad sui specimen
cecitrices ferat pictis artib; maculosa nobi-
litas habet & sexus instituta sp̄cie habet
ut in uiris tūsi capilli in mulierib; redun-
dantia crinū qd̄ maxime uirginit; insigne
ē. quarū & ornat ipse pprie sic ē. ut conuo-
molat in uertice ipsa capitis sui arte ambi-
tu crinū conuegat. **DE**

Pallius ē qd̄ ministrantiū scapule tegunt.
ut dū ministrant expediti discurrant. Palli-
siq; facturus ē apende in homeris palli &
pgat quātū ualeat tuorū pedū p̄uictas. Dic-
tū autē palli appellib; q̄ p̄us sup̄ indumta
pellit̄a uideret utebant quasi pellea siue
apalli p̄duruatione. Clam̄se que ex una
parte induit. neq; c̄sūt. sed fibula infrenat.
hinc & grece nom̄ accepit. Toga dicta qd̄ uela-
m̄to sui corporis tegat atq; operiat. Ist autē pal-
liū purū forma rotunda. & fusione & quasi

115
 mundante sinu & subtexero ponitur. Cuius similitudine inoperuntis simulacra: & picturarum aspiciunt easque statuas togatas vocant. Toga autem romani in pace utebantur. belli autem tempore paludamentis mensura togae iuste si sex ulnas habeat. Toga palmata dicebatur quia mercebatur hi qui reportabant de hostibus palmas. Ipsa vocabatur & toga picta eo quod victoria cum palnis utroque haberet. Toga candida eadem creata in qua candidati idem magistratus ruperentes ambiebant addita creta quod candidior insigniorque. Et cicero in oratione quam habuit contra praetores in toga candida scripsit. Cinctus calceis est cum ita inponitur toga utroque latere atque post secus reicitur. adtrahitur ad pedes ita ut ex utroque latere exumeris picturae penderent ut sacerdotes gentiliu faciebant aut eungebant praetores. Trabea erat togae species expurpura & eoque qua opti romani reges initio praecedebant. Hanc primum romani adiuuuisse prohibet. adde descriptione regum habitus. Trabe autem dicta quod uniuersi quam hominem transueheret. hoc est ultra & in posterum ampliori dignitate honores beatum faceret. Paludamentum erat insignis pallii imperatorum eoque purpuraque auro distinctum. De quo salustius. Togam inquit paludamentum mutauit. Intra autem pallium bellicum dictum aliquibus uidetur quod eo induit palam faceret imperator bellum futurum. Circumtextum est quo graecus ciculus dicitur. De quo virgilius. & circumtextum erocum uelam acanto. Circumtextum autem dictum quia est rotundum pallium. Diplomus graecum nomen est ab eo quod sit duplex amictus. Dicitur etiam quod duplici patre patientia uelatur est autem uel

tes militaris cuius usus gallicis primum expeditio nibus cepit & postea hostili de qua est vox illa senatus. Togae depositas graecis adlagas fuerunt. Sagum autem gallicum nomen est. dictum autem sagum quod dicitur eo quod apud eos primum quadratus & quadruplex erat. Pendula est pallium cum fimbriis longis. Lacerna pallii fimbriatum. quo olim solimiles uelabantur. Unde & indistinguenda castrensi urbanaque turba hostogatos illos lacernatos uocabantur. Inde autem lacernae quae si amputatis caputibus fimbriarum ita laxis ut sunt penularum. Mantum spani uocant quod manum tegat tantum. Isti enim breues amictus. Praeterea puerile est pallium quo usque ad sedecim annos nobilis disciplinae cultu utebantur. Unde & praetextati pueri appellati sunt. Dicta autem praetexta quod praetexta est lucior purpura. Castula est uestes oculta praedominantione acuta quod totum hominem tegat quasi minorat. Inde & cuculla quasi minor cella sic & graecus. Planeta dicta eo quod oris est tantis; & uagantur. unde & stelle planetae quae suo errore mutuoque discurrunt. Brum agros uocabulum trahit. Illi enim brum dicunt. Melotesque & uel pera uocat pelles est caprina collo pedens praecincta usque ad lumbos est enim habitus propriae necessarius ad operis exercitum. fidebat autem prius ut quidam existimant depellicolis melonum. unde & melotes vocantur sunt fimbriae vocate ora & tunc hoc est fines ex graeco uocabulum trahit. Graeci enim terminum omnia uocant. VI. DE PALLIIS & AMICTIBUS.

Regillum est platum reginarum amictum. unde & appellatum. Lepellum matronale pallium expurpura signatum cuius fimbriae aureae stamine summis resplendent.

Palla ē quadrū palliū muliebre uestes deduc
tū usq; ad uestigia qđ adfixis in ordine gemis
& palla dicta. **ANT. Y. T. I. A. A. I. N.**
idē anobilitate que ē circa finē huiusmodi
indumenti siue quoruq; uibrantib; uisina
ta crispē. Stola matronale operuntū. **T**
qđ coopto capite & scapula ad excolat
re in leuū humerū mittit. Stola autē gē
uocat qđ sup emittit. idē meretricis latro
nomine appellatū. eo qđ ei dimidia pars pēra
relicta qđ uulga mauortē dicunt. Hoc autē
mauortē quasi matre. Sui enī maritalis
dignitatis & potestatis meo ē. Cap enī mu
lieris vir ē. inde & sup cap mulieris ē. Anu
culū ē meretricū ē meretricū palliū lineū.
hunc apud ueteres matrone in adulterū
dephense inducunt. Ut italia amicula
potius quā instola polluerint pudiciā.
Irat enī apud ueteres hoc signū meretri
ce uestes. nunc in spāna honestatis. Teris
trū palliolum ē. qđ usq; hodie arabie &
mesopotamie mulieres uelant. qđ uest
utissimo tegunt umbraculo. De quo in esaiā.
Anaboladiū amictoriū lineū feminariū
qđ humerū operiunt. qđ gē t latini son
dant uocant. **VII. DE STRATV. ET RE
LIQ. SVETIB. QVIFIVSV. HABENT.**
Straculū uestes ē. discolor quā manus arti
ficis diuisa uarietate distinguit. Dictū autē
qđ eo instratu & in amictu aptū sit. de quo
salomon. Straculū uestē sibi fecit. ludices
aludis. idē theatri uocat qđ a estimat.
Cū enī egrediebant deludo pōtibulo inuener
hōz. uelamēto tegebant caput & faciē quā so
let erubescere qđ lupanar intrauerit. Ful
chra s ornāta lectoz dicta qđ in his fulci
mur idē sustinem t qđ toros fulciunt siue

caput que reclinantur vulgus appellat.
Cervicalia autē eo qđ ponat sub cervice t
cubitu. Puluillus dicto apulvinar qđ diuitū
lectū. Cullette uocat qđ calcenē. idē farci
unt pluma siue turco quo molliores cali
dioresq; sint. Tappeda dicta qđ pedib; pmi
strarent. quasi tappedia. Amphitappa exu
traq; parte uelosa tappeda. Lucilius si pletq;
amphitappa uellū ingentib; molles. Marce
lia nē poperendis mris s q; ut nom ipsū
indicat olim tergendis manib; pbeant.
Mappe ē uiuū & epularū apōsitariū s q;
quasi manipule atq; obid nominatē exis
diminutivū mappula ē. Torolia longe p
petuq; mappē atoro dicta. Sabariū gē ē.
faciē & gū & manū gū atergendo facie ut
mar uocitū. Uda dicta qđ obiecto suo uite
riori domoz uelent. Mei uelapicta & gran
diaq; ideo aulex dicta s. qđ pmi maula
at tali regis asie cui successit ppli romani
inuenta s. Cortine s aulex idē uela depellib;
qualia exodo legunt aq; b; tabernaculū
extrinsecus tegebant. Dicta autē cortine aco
riseo qđ pmi expellib; fuissent facte. Un
de & in eodē tabernaculū legis iubet cortinas
fieri expellib; arietū rubris & expellib;
iacinctinis. Cultra arabes nuncupant uela
māta pilis caprarū cōtexta. exq; b; sibi tenco
ria faciunt. **VIII. DE LANIS.**

Lana alaniendo auallendo uocata. hic &
uellū dictū qđ prius lanē uellerent nūc
derent. Linū extia ort deflexūq; nomē
ageo. Nā lino gē linariū dicunt siue qđ sit
molle & lenē. Stuppa u. canapi ē siue leni.
Hec scdm antiqua orthografia. Stuppa dicta
qđ ex ea ramu nariū stupent. Unde & stupato
res dicunt q inuallib; eā cōponunt. Tōmē

appellatū. qđ aut infilo aut inteli tu
 met nes subtilitate habet. Canapū a simili
 titudine anne uocat^r siue agra & homologia.
 Nā illi canapū. canapū uocant. Brissū gen^r ē qđ
 dā. lina nūmū candidi & mollissimi. qđ gen^r pa
 patin uocant. Librū lana ē animalis. qđ fibro
 uocant ipsos & castores existimant. quos dū
 uenatores secunt ipsi sibi testiculos adiungunt.
 Arenea uocata. eo qđ aeris infusione. in frontib;
 nutrit^r. Sericū dictū quē serēs p̄mu miser
 Vermiculi enī ibi nasci peribent. aq̄; hec
 circū arbores fila ducunt. Vermes aut ipsi gē
 bombices nominant. Placiū ē stappa & quasi
 grassitudo serici & ē gēu nom. **VIII. DE**
COLOREBUS. VESTIMENTIS.

Tinctura uocata qđ tingit & alia fugata specie
 nitores grā cohortat. Coccū gen^r nos rubrū seu
 vermiculū dicim^r. ē enī uermiculus ex filib; trib;
 frondib; Cociliū dictū eo qđ ex oculis marinis
 color el colligit^r. idem & ostrū uocant. Ostrū qđ
 p̄ colore purpure temperat plurimis qđ in lo
 cis sed optimo in insula q̄p gignit siue in his quas
 p̄ priis solis cursus inluminat. Cocilia aut ī ma
 risq; circū cila ferro lacrimas purpurei coloris
 emittunt. His collectis color purpureus tēpe
 rat & ostrū exinde appellatū dicunt. qđ
 texere humore elicit^r. Purpura apud Latinos
 a puritate lucis uocata. Apud gr̄os aut purpura
 dī cū aspiratione. apud nos purpura sine aspira
 tione. Ferrugo color ē purpure subnigre q;
 fit inspane ut ferrugine clafidere. Dicta aut
 ferrugo qđ om̄s purpura p̄ma tinctura eis
 m̄ coloris existat. Glauē color ē ferrugine
 subniger. Ilbicus ab illo colore uocant. Ilb;
 enī m̄ color. ut nigrū & albū & elbū
 ab albi dī tinctū. Luteus color rubicundus
 qđ ē croceus. Nā coerū. lutei coloris ē ut

croceus mutata uellera luto. Melenū mastice.
 nū blacū. bablū. mesticulū. osticiū qđ ex
 ro ē. fit enī ex dependenti fuligine. rectos
 egesta assiduis ignib;. Unde & color eldē tunc
 ture flāmeus est. **X. DE INSTRUMENTIS.**

Tela plangitudine stannū dicta cuius derivatū
 ē telaria insubuli qđ infra & sup̄ sūt insub
 lant^r. Radu dicti qā radendo fiunt. Pectus
 qđ plexe fila reddant & imp̄mant. Colū qđ
 sit in longitudine & in rotunditate quasi
 colūna. fusu qđ p̄p̄sū fundat qđ neccendū
 ē alibrū qđ in eū liberant fila idē solvunt.
 Calatū leue gestam ex lino t̄ canna aut ex
 iuncto factū in quo t̄ pensa ponunt^r. t̄ legunt
 flores. Lignū ē a quo derivatū ē calatū. Nā
 lūne quas illū dī. Cicero in philippicis aut ā
 integer quas illa p̄dant^r auro. Pensū mulie
 rū apendendo dictū. Unde pensa & impensa.
 Blacū filia dicta t̄ qđ ex pilis animalū s̄ idē
 quasi flori. Matia quas m̄ exa acirevita
 scilicet fil. ex. nā m̄ exa acirevita t̄ transferē. Glo
 bellū corrupte aglobū dicte p̄ dominacione
 quasi globel. Parulic qđ eis parum texunt^r.
 ipse enī discurreunt p̄ telā. Stannū dictū qā
 rectu stat. Trama. qā recta transmittat p̄
 telā. ē enī filū intra stannū currens. Lucis
 q̄; stannū ligant^r. quasi lucia. Ordire ē
 ere est. **XI. DE ORNAMENTIS.**

Actenus deueste. dehinc adde erū cultū veni
 amus. Ornamenta eo qđ ex cultūq; decorant^r.
 Prima ornāta corona insignē victorie sūt
 regū honoris signūq; ideo in capite regū po
 nit^r ad significandū circū fusos in urbe p̄p̄s.
 q̄; accēl^r quasi cap suū coronat^r. hec aluci
 lio color olla ab om̄ero stefane dicta ē huius
 principū alibero quodā gentiles existimant.
 Qđ his in pudando muta uno capta uincit

fasciculis instituer. Idcirco olim lineae aelanei
generis coronas fuisse sic erat infacredotib; gen-
tiliū nom̄ corone. hac excusa uocat̄ eo qđ in-
tio circū aras currendur. atq; ad imaginē cir-
cut̄ decori & formata & nominata corona im-
peratores romani & reges qđā gentiū aureas
coronas utunt̄. Pers & haras ger. sed reges rec-
as satrape incuruas. repta aut̄ thara asyriū
mude assiriorū regina qđ gen̄ ornām̄ta exin-
de usq; hodie gen̄ ipsa recūdet̄ Athenienses
enī cycladas aureas gerebant partē inuer-
tice nūuili in fronte. nēnū eodē s̄ insignia
omniū regnoz. Gentiliū uates infulas apicis
pillea siue galearia utebant̄. Infula ē fasci-
ola sacerdotalis capitis in modū diadematis
atq; utq; ab utraq; parte dependet. quē in-
fulā uincunt. Unde & utq; dictē s̄ eo qđ
uincunt infula aut̄ plerūq; torculis ex albo
& cocco. Apex ē pilleū sup̄ale quo sacerdo-
tes gentiles utebant̄. Appellat̄ ab apiendo. idē
ad illigandū. Nā uirgulaq; in pilleo erat enee
tebat̄ filo qđ fiebat ex lina hostie. Galerū
pilleū expelle cet̄ hostie factū. Pilleū dictū
apille hostie unde fiebat. Citari m̄ ipsū
sacerdotū erat qđ a plerūq; mitra uocatur.
Ornām̄ta capitis feminarū diadema nōnū
capitolū & mytra. Diademata ē ornām̄tū ca-
pitis matronarū ex auro & gemis exortū
qđ in se circū actis extremitatib; rēro ad
stringit̄. & exinde dictū gēe qđ p̄ licet.
Nūmb; ē fasciola transfusa ex auro ad sita
in lūteo qđ ē in fronte feminarū. Plaustrū
cū magis ea aspicio tā magis nublata ē. nā
& lūm qđ circū angeloz capita pingit̄ nūb;
uocat̄. licet & nūmb; sit densitas nūis. Ca-
pitola ē. qđ uulgo capitola dicunt. idē
& cappa. t̄ qđ duos apices ut cappa t̄ qđ

duos apices ut cappa littera habeat t̄ qđ capitis
ornām̄tū. Mitra ē pilleū frigiū caput p̄tegens
quale ē ornām̄tū capitis deuotarū. sed pilleū
uiciorū ē. mitre aut̄ feminarū. Redimicula aut̄ s̄.
qđ; mitra alligat̄. Pilleū aut̄ ut p̄dixim̄ expel-
le erat nā mitra. ex lana ē. Racula ē mētra vir-
ginalis capitis. Hanc s̄q; in crinib; innectunt̄.
qđ; fluentes religant̄ capilli & uicte dictē. q̄
uincunt. Tenea aut̄ ē uitariū extremitas de-
pendens diūsoz. coloz. Itē uitta ē qđ corona
uincit̄. Tenea ū extrema pars uitte quā depen-
dent corone. Reticulū ē. qđ collegit comas. tē-
tū ab eo qđ rēcinet crines ne effundant̄. Discrimi-
nalia capitis mulierū s̄ uocata ex eo qđ caput
auro discernant. Nā discriminare dividere
dī. Acie s̄ concinna dependentes p̄pe auricu-
las gen̄ uocabulū ab aurib; . Acus sunt qđ; in
feminis ornandoz crinū epago rēcinet̄ ne
laxius fluant & sparsos dissipent̄ capillos. In
aures ab aurū foraminib; nūcupate qđ; p̄cio
sa grana lapidū dependat̄. Harū usus puellę
ingēre utraq; aure pueri tantūmodo dextre
gerebant. Torques s̄ circuli auri ad collo ad p̄ec-
tus usq; pendentes. torq; s̄ aut̄ & bullę a uirib;
gerunt̄. feminis ū munib; cancella. Dictē
autē torq; s̄ qđ sunt torq; & bullę q; in aqua
uento uisunt̄. Munile ornām̄tū ex gemis ē.
qđ solde ex feminarū pendere collo. dictū amu-
nere. hoc & cū & serpentū dī qđ ē stat ex am-
forolis qđ; dā aureas gemisq; uariis in modū
facturę serpentes. Nonnulli aut̄ & segm̄ta &
longus abustus. licet et segm̄tas uestes dicunt̄.
ut & segm̄tatis dormisse parvula cuius ple-
rūq; aut̄ & p̄mūnile om̄a ornām̄ta matrona-
rū significat̄ qđ qđ munere dat̄. Murena
uulgo uocat̄ qđ scilicet auri m̄ collo in uir-
gulis lūiscentē qđā ordines flexuosi ea

tena contexit infimilitudine morene ser-
pentisq; adcollū ornandū aptat. hec inēdū
hec auri atq; argenti textit uirgulis. Unde
& incantici dr. canticor. murenulas au-
reas faciem tibi uermiculatas argento.
Cantelle ī catenule colli muncē se cōphen-
dentes inmodū catene. Unde & appellat.
Dexteras cōmurus ēē uiroz ac feminarū. Quia
utriusq; sexus dextere ī. Armille aū pprie
uiroz ī clatē victorie causā multib; abar-
moz virtute. Unde & quondā uulgo uirile
dicebant. ab intellectu aū circuli armilla nō
discrepat. qui ipsa quoq; ubi pontē ambien-
do cōstringit. sed armilla latus excendit
circulus roeundus fit. fibule ī qb; peccē fe-
minarū ornat t palliū tenet. auris in hūme-
ris seu cingulū inlūbis. leuile ī ornāta mu-
lierū inlūne similitudine bullule aurtē
dependentes. Specula ī inq; femine uultū
suos utiunt. Dictū aū speculū t qd ex
splendore reddit t qd ibi femine utuen-
tes cōsiderant spēie sui uultū uiderint adici-
unt. Prescelit ī apud feminas erurū orna-
mēta qb; gressus earū ornant. Olfactoriola
vascula ī muliebria qb; odoramēta gestant.

Primū p mēcheus. **DE ANULIS.**
fert circulū ferreū inclusū lapidē dignū
circū dedisse quia cōsuetudine homines usi
anulos abere ceper. Anuli aū p diminutio-
ne dicti acirculis & anulis qī circa brachia
& circū erura. Unde & signa eoz p diminutio-
ne sigilla. Nā signa maiora ī. sigilla ū quasi
minora signa. anulos homines primū gestare
ceper. quarto apollice digito qd eū uia
quedā adeor usq; ptingat. Quā notandā
ornandāq; aliquo insigni ueteres putauer.
Apud romanos anuli de publico dabant

& nō sine discrimine. nā dignitate papius
uiris gēmati dabant. ceteris solidi anulo
aureo. neq; seruis neq; libertis gestabat in
publico. sed anulo aureo liberi utebant. lib-
tini argenteo. serui ferreo. Licet & multi ho-
nestissimi anulo ferreo utebant. apud uer-
res ultra unū anulū ut infame abittū uir-
Cirace in me viū cōsiderate qrites sinistra dī
incuis auctoritate sequimur q p p mē
rū cupiditate muliebri ē ornate. Crassus
q apud parchos perit in senectute duos
habuit anulos causā pferens. qd peccunū
ei in mēta creuissē. Multi etiā romanos p
grauitate anulo gestare indigito optinuer.
femine nūse anulis nisi quos uirgines spon-
sus miserat. neq; amplius quā binos anulos
aureos indigito habere solebant. At nūm
p auro nullū feminis leue ē atq; in mē
mēbrū in genera anuloz. ī. angulus sanotri-
cistinus. Ungulus ē gēmat uocatq; hoc
nomine. qā sic ungula euri ita gēma anu-
li auro accingit. Sanotriatus aureus qd
sed capitolū ferreo alioo ita uocat. Tini-
purus ē. primū in bēhanua fabricat quāoli-
tūne uocabant. Flaccus lucente mea uita ne
smaragdus burillusq; m. flacce nec natus p
canditā margaritā quero nec quos tūm
lima p poluit ut anellus nēl pēl lapillus.

DE CINGULIS.

Cingulū ē lata zona & mōl. Lata semicinctū &
uiriūq; minima cingulū. Nā accinctū p
diminutionē cingulū nominatū. Cinctū aū
iuuenes in exercitatione campestri uere-
cundia uelabant. Unde & capestris dicebat.
Balteū cingulū militare ē. dictū p eo qd eo
nes militaris sūmā. idē vimiliū sex centoz
ex quo numero & ipsi cōsistunt. Unde & bal-

teus dr̄ intantū qd̄ cingit sed & iā aquo artia
 dependent. Zona gēu ē. quā illi Zonari nos
 cingulū nuncupant. Strofū ē cingulū au
 reū cū gēmis. De quo ait cirna. Strofiolean
 tes cincta papillis prudentius nom̄. hec gē
 me strofio inligata ē. Lim̄ ē cinctū quē poplici
 habebant serui. It̄ dict̄ lim̄ q̄a transūsa ha
 bē purpurā. idē limas. Catolū cingula co
 acto loro dictū. fibula gēu ē quā illi fiblin
 dicunt eo qd̄ ligat sub fibulū subligat col
 lū. Redunculū qd̄ sub cinctoriū siue braci
 le nuncupant qd̄ discendens p̄cervicē & alate
 rib; colli divisū utrūq; alarū sinu ambit
 atq; hinc inde sub cingit ut ēstringens la
 titudine uestiat corp̄ ētrahat. atq; ēuingen
 do ēponat. Hunc vulgo braciē quasi bracia
 lē dicunt quā vis nunc n̄ brachior. sed renū
 sit cingulū. Subcinctoriū aū uocātū qd̄ ut
 dictū ē brachius alarū sinū habet atq; inde sub
 cingit. fascia ē quā tegit pect̄ & papillē cōp
 munt. atq; crispanti cingulo angustius pect̄
 artat. & dicta fasciola qd̄ in modū fusciculi
 corp̄ alligat. Hinc & fasciolę qb; uulnera cū
 gant. Uitta dicta qd̄ ea uincit instar uitis li
 gandis. lib; ē. quā nos ornatura dicim̄. Fascio
 lę quę ambit extremitate uestiū aut ex
 filis aut ex auro c̄texta adscriptaq; extrinsec̄
 uincit. amā partē uestim̄ t̄ damidit. De
 qui iungit̄ dr̄. Sidonapisto clauit̄ circū
 ditamenbo. **DE CALCEMENTIS.**
Sutores nuncupatos qd̄ inferis filis porcor
 sex suant. idē c̄suant quasi sc̄ores. Calcia
 rius ū. n̄ acallo pedū. sed acillo. idē ligno
 vocat̄. sine quo c̄sui calciamenta n̄ possunt.
 Quisq; calo padas dicunt. fiebat aū p̄ uis
 & salice tantū. Hinc calciamenta dicta qd̄
 in calo idē ligno fiunt t̄ qd̄ calcant. Crepi

tas ante reptas usi s̄. Ist̄ aū gen̄ singularis
 forma. & idē ūq; ap̄to pedi t̄ dextro ut
 sinistro. Creptas aū dicta. qd̄ cū sonu strin
 gant. siue ad pedū crepidinē inambulā
 do. Calceos reges utebant̄ & cesares. Forma
 eorū patricius calceos. Romolus repperit. iiii.
 corrigiarū adficta quas luna. his soli pa
 triciū utebant̄. Lung aū in eis n̄ sideris for
 ma sed notā centenariū numeris significa
 bat. qd̄ initio patricii senatores centū fu
 erint. De reḡ tibi alia calciamenta s̄ dicta qd̄
 crura tegant. Cotū s̄ qb; calciabant̄ trago
 edi quithatro ducturi erant quo eroes
 utebant̄ sed tale ē. ut & in dextro & in leuo
 ēueniant pede. Baxee calciamenta comedox
 erat trago ediox. cotū. quosq; d̄ iā calo
 nes appellant eo qd̄ ex salice fierent. Nā
 gēi ut dixim̄ lignū cala uocabant. Talaris
 calceus occis̄ quinde nominati vident̄ qd̄ ea
 figura sint ut ētingant. talū sic subtalaris
 qd̄ sub talo sint quasi subalaris. Obstrin
 gilli s̄ q̄ p̄ plantas c̄suti s̄ & ex superiore cor
 rigia trahit̄ ut ēstringant. Unde & nominant̄.
 Oslas puto abso p̄mū facto & quā uis n̄ ex alio ge
 nere nom̄ tam̄ pristinū retinent. Mullei similes
 s̄ coturnox solo alto. superiore aū parte cū ossis
 t̄ laneis malleolis ad quos lora deligabant. Dicti
 s̄ aū acalore rubro qualis ē mulli piscis. Solee
 s̄ qb; tantū pedū plantę tegunt. dictę abso
 pedū. idem materiales ex materia corio in
 texta. Socci cui diminutivū soccelli appel
 lati unde qd̄ soccū habeant in quo pars plan
 te uincit. Callicule calice t̄ acallo pedū dictę
 t̄ q̄a ligant̄ sed tantū utromittunt. Cernuus
 occis̄ sine solo. lingulati. quos nos foliatos uo
 cam̄. Clauati perones & culponi rustici calci
 amēt̄. Baxia calciamenta mulierū s̄. Corrigie

acoris uocant^r t^r ac ligatione quasi collegie

Lib. XVIII. De uasibus.

i. De mensis & escis.

ii. De potu.

iii. De uasis escariis.

iiii. De uasis potatoris.

v. De uasis uinariis.

vi. De uasis oleariis.

vii. De uasis coquinaris.

viii. De uasis repositoris.

ix. De uasis luminariis.

x. De lectis & sellis.

xi. De uehiculis.

xii. Dereliquisq; inusu habent^r.

xiii. De instrumentis rusticis.

xiiii. De instrumentis ortorum.

xv. De instrumentis equorum.

Primus dedalus mensa & sella fecit coque apparatus apicis quidam primus epusit quineo asuptis bonus moris uoluntaria perit & merito quia si quilibet atque edicitati deseruit & animam & corpus inficit abusu & comensu esse factum uocabulum. Nullum enim usum alium habet. Torum dicitur atrox herbisq; accubentium humeris sub ponunt. Stephadium abstipidibus dictum quasi stipitiadum. sic enim prius ceptum est. Decubitum acyro uocatum quasi accubitus epulorum. Convivium apud grecos ac potatione. **MO** & **OV** o^r apud nos uero ac uictu reus appellatur. t^r quia vite elocutione habet. idem convivium amulitudine crescentium. Nam priuata mensa uictus est. convivium non est. Convivium triplex est modus discubendi ut torrisius si discubere pietis. edendi & bibendi ut postquam prima quies epulis insequi remote crateras magno statuunt & uina coronant. Cybus dicitur quod accipit ore sicuti esca quod ea os capit. Uictus proprie vocatur quanta recinet.

Unde & ad cybum uocare inuitare dicitur. Alimonia dicitur eo quod est sumpta corporis alimonia. hanc inuenies accipiente ad incrementum. senes ad pseuerantiam neque subsistere poterit caro nisi confortetur alimentis. Alimentum est enim quod alimur. Alimonia alendi gratia. Affluencia nuncupata quasi rei numia exuberantis effusio ultra quam satis est modusque non est. Opulentia ab opes dicta. quasi discutiatis inuenies eam tenere modum non quomodo opulenter quod numium est cum incommodius sit sepe quam purum. Epule ab opulentia rerum dicta. Epule autem simplicis induo necessaria diuiduntur. panis & uinum & duo superfluaque. tra & mari uescendi causa exquiruntur. Napes autem regum est epule priuatoque. Dilicie nuncupatur quod huius dilectent homines easque suauiter appetant. Pubentium uocatur apule. sive enim sola pulvis siue qualiud est per promotione sumit pulmentum dicitur. Saccas autem & saturitas sibi differt. Nam saccas ex uno cibo dici potest pro eo quod satis sit. Saturitas autem assatura non accipit quod est uario elementorum apparatu. Crapula est immoderata voracitas quasi eruda epula. cui cruditate grauitur cor & stomachus indigestus efficitur. Immoderata enim uoracitas uicium est. sed tantum id salutis quantum sustentationi natureque sufficit. Lenticulum est primum cibum quod ieiunium soluit. Unde & nuncupatur. Rigidus nos. Lenticuli uero uenia genticuli lenib; sobrii. Indidius ab apparatu edendi dictum. Prope autem uideretur primum uocabant omnium militum cibum ante pugnam. Unde est illud. Duces alloqui prandem tamquam ad ferocem naturam. Merenda cibus quod declinante die sumit quasi per meridiem edenda & porrimo cenae. Unde & ante cena aquib; dicitur uocat. Idem merendare quasi meridie edere. Nonna tractum est atempore quo romani uet

res ad cibos aduocant. Sic marcialis imperator
excelsus frangere non ateros qd & usq; hodie
pse faciunt. Cena uocari a comunione uescen
tiu. Cenon qppe gce comune dicunt. Vnde
& comunicantes qd comuniunt idē paritē cūe
nant. Apud ueteres enī solitū erat in ppatu
lo uescere & comuniunt epulari ne singulari
tas luxuria gigneret. Est autē cena uespertinū ei
bū quā uespertinā antiq dicebant. uisū enī n
erant prandia. Panis dict' qd comuni cybo
apponat. t qd omne animal appāci parit enī
gce omē dr. Cybarius ē qd ad cibis seruis dat
nec diligit. fermenta cui fermentis ēfect. Nūm
n fermentatiuis. Nā alim' ē siue fermentū. Sice
rur alim' leuit' fermentat' quasi agro alim'us.
Siligneus panis afrumti genere nuncupat'.
Sigilo enī gen' ē tritici rudib; recoctus & eru
bi facit. Subcineritius subcinere coct' & erui
facit. ipse ē & facatius. Cibaricus uicestio coct'.
Spungia panis aqua ductus malaxat' simila
modicū accepit & fermentū modicū & habet
humiditatis plusquā omis panis. Vnde &
spungia nom accepit. Plucentē s'q; fiunt de
farreq; alii libā dicunt eo qd libeant & pla
ceant. Dulcia s' genera pistoru operis asapore
dicta. Melle enī asparso sumunt. Crusta refici
et panis ipse & fragmenta qd diuidunt' ut facta.
fermentū aseruore nuncupatū prima hora n
potest cōtinere. crescendo enī excedit. Farma
& furfuras asurre dictē cui s' purgantia.
Amolū flos farinē tenuissimus plevitate
demole gestū. Vnde & appellatū quasi amo
la. **DE OMENSIS.**

Carnes dictē qd caro s' siue acreando.
Vnde & ageris eras uocant. Crudū qd sit
eruētū. ē enī cū sanguine. Coctū sed & mul
tis teporis aliqd coctū uocit. Asū qd arde

at quasi arsu. Cuxu eo qd in aqua sola deco
quit. Luxa enī aqua dr ab eo qd sit soluta. Vnde
& solutio libidinis luxus & mēbra loco muta
luxa dicunt. Frictū asono dictū quando ardet
in oleo. Salsū quasi sale aspsū demittit emedio
syllabis. Rancidū ex vitū nuncupatū qd rau
cos efficiant. Succidia carnis uisū reposita
asuccidendo dictē. Lardū eo qd in domo repo
sitū cōseruat. Nā antiqui domū laris dicebant.
Taxea lardus ē gallice dictū. Vnde & astranius
urolū gallū ligatū pingui pastū taxea. Axun
gia ab unctione uocata. Seuiū asue dictū quasi
seueū qd plus pinguidinis hoc animal habeat.
Offa ē ppric frustū dentū cui diminutivū
offellā facit. Vnde & offariū quoq; qd particulatū
id ē offatū excocunt. Hunc offalatrantiū qd
inos carnis iacēt faciat ilico cōpescit & scilicet
fructū uocatū qd caput & frumant. ē enī frum
suma pars gville. Lupa dicta qd cū culpa olī
mixta uescerant. Vnde & pulmentariū & pulmentū
dictū. Lucanice dictē qd prius in lucanā facit
s' feram caro cōcisa & minuta qd ea uicestonū
faciat cū aliarū rerū cōmixtione. Mutal
uocatū qd fiat de piscib; & deficiat clerib; q;
minutati cōcisi. Asratū qd latine spumeū
uocatur. Asro enī gce spuma dr. Marcisia
in mortario expisce fiunt. Inde & nomina
ta. Ysuce pisee quendā dicunt ex quo opri
mū ysticia facta s' & quā vis ex alio genere
piscuū fiunt. utitū tam piseis vocabulū
dedit. Gallatice a colore laceo nominatē.
Greci ^{enī} gala. Lao dicunt. Speras a rotunditate
gco vocabulo appellatis. qd qd enī in rotundo
format' spera ageris dr. lus coque magistri au
re nuncupauer' qd ē lex cōditi et. hanc gen
Zemā uocant. Caseū vocari qd careat seui
quasi caritivū. Nā ferri mei omē deductur

ut ponderib; arguat. Colostrū lac nouū
qd neutri generis ē. lac ū & sanguinis qd
notri & qd nutrit. Nā lacte nutritur. vivim;
sanguine. Quactū quasi coactū quasi coagula
tū acceptū enī fecit alia sp̄cie quo acolat.
Mel gēe appellationis ē. qd ab apib; nom habe
re phat. Nā apīs gēe melese dī. Antea aut mella
derore erant inuenerantq; in harundinū fo
lis. Vnde & virgī. Acten; aerei melleis ce
lestia dona. Siqde huc usq; in india & ara
bia eligatū repperit. ramis inherens infimi
litudine sauis. Omne aut mel dulce. Sardū
amarū. Absentū causa cui copia ei re
gionis apes nutriunt. fauū vocari qā
comedūt magis quā bibūt. Sagere enī gēi
comedere appellant. Auiat aut medici &
qde humanorū scripsere naturis p̄cipi & q;
gallien; in libris quorū titulus ē. N. C. P. C. E.
In quo puerorū & iuuenū ac p̄fecte & atis uirorū
mulierūq; corpora infuso calore feruere &
noxius ēē his & atib; qe calore augent. Sanita
tēq; educere frigidaq; uisū sumere. sic & tra
rio senib; q. p̄t. vita laborant & frigore est
calidos & uina uera p̄det. 11. DE POT. V.

Potio greca diuinatione uocata. hanc enī
illi potos dicunt. Aqua generalit̄ uocata.
qd sup̄ facies ei equalis sit. Hinc & equora
quā inde recentē decim; qā n̄ ei utilis ue
tusta ut uinū sed statī sublata defluminē
puteo ue & fontib; sitiscit & uista. Vinū inde
ductū qd ei pot; uenas sanguine cito repleat.
hoc alii qd nos cura soluat licū appellant.
Vāeres uinū. uenenū uocabant. Sed p̄ quā
inuenit ē uirū lāseri sue hoc uinū uocat.
illud uenenū. Vnde & hieronim; in libro quē
de uirginitate seruandā scripsit adulescentu
las in qd ita uinū debere ut uenenū ne petā

tis calore feruenti bibant & pereant. Inde
ē. qd apud uāeres romanos femine nūte
bant uinū nisi sacrorū causa certis dieb;
Merū dicim; cū uinū purū significam; nā me
rū dicim; qd qd purū atq; sincerū ē. sic & aqua
merū nulle utiq; rei mixtā. hinc & meren
da qd antiq; id temporis pueris operant;
qb; panis merus dabat. aut qd meridiet
eo tēpore idē soli ac separatī n̄ ut in pran
dio aut in cena aut uinā mīsa. inde credim;
& ita illud tēp; qd p̄ metiv die ē. meridie ap
pellari qd purū sit. Mustū ē uinū elacusta
tam sublatū. Dictū aut credit; mustū qd se li
mū atq; habet mixtū. nā mus ē tra. Unde
& hum; cui tanta uis feruoris ē ut uas aqua
uis grandia ex eo replēa absq; spiramine
ilico disrumpunt. Roscū uinū idē cū robore.
Rosa enī ruba. Amnēū idē sine robore.
nā abbu ē. Sucinatū sucine gēne siml.
ē idē fulū coloris. Lipidū uinū idē p̄p̄
cui absq; sp̄cie ductū. quasi limpidū. h̄m
pa enī aqua ē. Turbidū quasi turbidū. idē
tūa cōmixtū qd & fece. Falernū uinū uo
catū a falerna regione capanie ubi optima
uina nascunt; Coladū uas p̄p̄riū nūmū
pau; iqd deportat. Galatū uero regio inde
desert. Galā oppidū ē palestine. Infestū
uinū dī. qd altario libat atq; offert. Spureū
qd offerre n̄ licee aut cui aqua admixta
ē. quasi spurū hoc ē immundū. Honorariū
uinū qd regib; & potentib; honoris grā of
fert. cito adp̄tores & cūles uinū hono
rariū dabant nūquā accipere priuat;
quidē. Crudū uinū ē uisū. qd serui
potant. Acēū uel qacitū uel q. aquatū.
Vinū enī aqua mixtū. cito in hunc sapore
redigit. Unde acēū quasi aquatū. Condeu

uocatur qd nunc simplex & comixtione pigmentorum.
positus. Lactatū ē potio elacta. Mustū ex
melle mixtū ē enī potio ex aqua & melle
qd gēi meli gratū uocunt. Inomelū mustū
mille admixtū uehementē; agitatū atq; cō
modū. Ydromellū qd fiat ex aqua & malis
matutinis. Saccatū liquorē aq; feci vini
admixtū & sacco expressus lura. Oximelli
appellatū qd aceti & mellis p̄mixta efficiat
materia. Unde & dulcedinē retinet & aq̄
rē. Rodomellus dr̄ eo qd insuco rose mel
admixcit. Melli granū unū melle mixtū.
Medū quasi mel qd ex melle fit. sic calami
taspidamitas. Fecula uia pinguis decocta
visq; adgrasitudinē mellis ac refrigerata
utilis stomacho. Passū qd ex uua passa
ē p̄ssū effluxerit. Dr̄ aut passū. apaciendo.
nā p̄cutit uia siccior & detorq̄t & in
de fit passū. Deferuū dictū ē qd defru
dat & quasi fraudē patit. Carinū eo
qd fruendo parte careat. Tercū enī par
te musta musta qd remanserit carinū ē.
cui ētraria saba ē q; fruendo ad traria re
ducta descendit. Siccera om̄s potio
q; extra unū inebriare potest. cui libet
nom̄ hebreū sit tam̄ latinū sonat. p̄ eo
qd ex succo frum̄torū & pomorū efficiat.
Aut palmarū fructū inlicore succuscolat.
Et ipsa potio siccera nuncupat. Ceruīsa
Ceruīsa acere idē fruges uocata ē
enī potio ex seminib; frum̄ti uario modo
efficta. Celea a cale faciendo uocata ē.
enī potio ex succo germinis made facte
fruges ac deinde siccit & p̄ infarinā
reducta molli succū admiscit. qd firmat
to sapor austeritatis & calor hebreica
tis adicit. q; fit in his partib; hispanie

cuius ferax uinu. locū n̄ est. Ite dicta qd
se se uasis emergendo ad figat. barū ē. li
quor pisciū silis qdolum efficiat ex p̄se
quē gēi garon uocunt. Et quā uis n̄ ex
infinito genere pisciū fiat nom̄ tam̄ p̄st
tinū retinet aquo intiv. sumptū. liqua
m̄to qd soluta insalsamto piscicoli eundē
humorē liquat. Cui liquor appellat silisuco
t inuria. P̄prie aut muria dr̄ aqua sale
comixta effectaq; gustū inmodū maris.
Succus dicta qd sacco exp̄marit. Tisane
herma. apozema gēa uocabulas.

III. DE VASIS ESCARIIS.

Vasa dicta auescendo qd in ea esse adpo
nant. Cui diminutivū uascula quasi uesco
la. fictilia dicta qd fiunt & fingunt. extra
fingere enī facere formare & plasmare.
Unde figuli dicunt. & uas fictile dr̄. n̄fic
tū nullud qd m̄dū ē. sed qd format
ut sit. & habeat aliā formā. Unde & ap̄l̄s dic.
Nūqd dicit ei qd se finxit. quare sic me fecisti.
Fictilia uasa insano insula p̄us inuenta tra
dunt facta ex creta & indurata igni. Unde
& latina uasa postea inuentū ex rubra creta
fingere. Antiquorē aut fuisse usū fictiliū
vasorū quā fundendā. xres aut argenti. Apud
vāeres enī nec aurea nec argentea sed fic
tilia uasa habebant sic ad uina dolis ex
cogitatis ad aquā amphoris. Ydriis ad bal
neas ac reliq; q; musib; hominū aut po
ta fiunt aut manu aptant. Argilla atra
ex cocto teste uocabulū suscepit qd dū
mellis ex̄ efficit testa nec comunicat
cū uocabulo pristini generis. qd qd fuit
n̄ est. Aricina uasa ex creta municipio
italice dicunt ubi fiunt. S enī rubra eqb;
sedulus rubra qd adpositū testa ministrat

101
 oles. Samia uasa qdā putant ab opifamo gēre
 habere nomē. Alii dicunt crēā ēē Italicā q;
 nō longe a Roma nascit quē simili appellat.
 Celata uasa argentea t aurea s̄ signis eminen-
 tiorib; ut extraue exp̄ssa acclouocata.
 Terramēti qd uulgo cilione uocāt. Chrusen
 dicta uasa deuorata gēu ē. Angliba
 qd superius sint sculpta. Discus antea
 discus abspectio scuti. Unde & scutella postea
 discus uocat. qd dē exat idē adponat
 aquo & discubentes dicti siue. Anno
 q̄ p̄ 10to 10to 11to. Idē qd iaceant. Missoriv
 uocātū am̄sa p̄diminutionē quasi m̄so
 riū. Parapsis quadriangulū & quadri-
 lūcerū uas idē parib; absidis. Latena qd
 dispersis patentib; q; oris lancis. Graua
 ta quā uocata. q. p. c. littera posita. hinc
 & conca. Sedilla uocata ē cēcia sic & gēi
 hec nuncupat. Scutella abspecto p̄dimi-
 nutionē ē enī eiusdē similitudinis. Apho-
 phoreā agēs aserendo poma t aliqd
 nominata ē enī plēna. Salinum uas aptū
 salib; idē & salrica quasi salrica. Loca
 bolū quasi acca ferū qd acco ferat.
 Coctear abusu prius coctearū dictū.
 hīc ē illud uixerū distictū coctei sibi-
 lis & nec m̄ri uiles ouis nūqd scis potis
 cur coctear dico. Truillis gēo nomine
 latinet tripedes. q̄ aū uuior pedib; in-
 sistunt abusiue dicunt. Inuasculis aū
 triagritūq; placeant m̄ri artificis
 pandus argenti splendor m̄callis. 1111.

Poculū apotē **DEVASIS POTATOALIS.**
 do nominatū ē enī omē uas in quo biben-
 di ē c̄sueudo. fiale dictē qd ex vitro fiat.
 vitrū enī gēe hiale dī. Patere fiale s̄ dictē
 ut qd ipsis potare solent. ut qd patentes

ī dispersisq; labris. Catara calix ē habens
 ansis & gēu nomē. Declinat, apud eos hic
 crater. Hā Latine cratera dicunt. Unde
 p̄fius. Crateras argenti. Virgilius. Crateras
 magno statuunt & uinū coronant. fiebant
 aū p̄mū a conexonib; virgultorū. Unde &
 dictē craterē apotē craterū idē qd se m̄re
 teneant. Cati q̄oq; scifi. Gymbia & ipsa po-
 culorū īgenera ex qb; kymbia pocula dicta
 ex similitudine kymbē nauis. Crates sp̄s dī
 poculūq; ducti idē uno spū bibēt. Baccā
 prīmū. abacco qd ē uinū nominata. postea
 uisib; aquarū transit. Calices & calici
 & scale poculorū genera antea & ligno facta
 inde & uocata. gēi enī omē lignū eūa dice-
 bant. Ampulla quasi ampla bulla similis
 rotunditate bullisq; ex spūmis aquarū fiant
 itaq; ita inflant uento. **V. DEVASIS.**
Enofoz uas ferens uinū. **VIHARIS.**
 eno enī uinū ē. De quo ē illud. uestit eno
 forus fundus sententia nob. flascē exuo
 cabulo dictē & p̄uendit acce ēdendis fia-
 lis p̄mū factē s̄. Unde & nuncupatē postea
 uisū uinū transit manente gēo uocabu-
 lo unde sup̄st̄ uitiū. Laguena & ficula
 gēa nominat infloca ex parte ut fierent
 in latina. Illi enī Lagi. nos Laguena. Illi
 ficile. nos ficula dicim. Cantar² r̄dria gēi
 uasis aquarū p̄diminutionē uocata.
 Ydros enī gēa aqua dicunt. Sticula qd fiet
 ercib; apta fit. addibendū qd uas gēi eūa
 uocant. Catinū uas fictile qd melis neutro
 dī quā masculino. sic & salinū dī uas p̄ci
 salib; Orca ē amphore species cui minore
 uocabulo ortus diminutivū orciolus est.
 Scivus in quo m̄ri lauari. Seriola ē orca
 rū ordo direct² t uas fictile uini. Apud

syria primum excogitatum sicut haecles. Ataliaque munda p...
vnde primum aucte sunt. Doleo cupus & cupas.
acapiendo. idest acapiendo aquas vel unum proci
tas. vnde & caupones. Vires ab utero munda
vasa in qua mulguntur pecora. Item & in hie
um ab eo quod in eo mulgitur lac. Labrum vocatum
est eo quod in eo lustrationem fieri solitum est. Felue
vocate quod pedes ibi lauentur. Sifono. app
ellatum. quod aqua sufflando infundat. vnde etiam
hos oriente. nam ubi enserit domum ar...
cum sifonibus plenis aquis & extinguntur. vnde
sed & cum eis aquas expressis asperiores aquas emun
dam. *vi. de vas 18. or 2. a 21. 5.*

Emicadium vas olearium. eo quod sit micra vas
olearium eo quod sit excozio dictum. Abacatu
vas ingentarium Alapide sui generis cognominatum
que malabus trini vocant & in corrupta liquenta
conferunt. Piride vascula inguentaria & pro fac
ta. nam quod nos barum greci primum vocant.
Lenticula vasculum olearium excozio. argentum
fido. oblimendo dictum. his enim reges & sacerdotes
leniebantur. *vii. de vas 18. coquina 2. us.*

Oma vasa coquendi causa parata vocantur
Plantus eneis coculis mchi excozio. omnia
ma. illa dicta pro eo quod in eo coquitur. vnde
ne subiecto ut alius vaporem mutatur. vnde & illi
dictur. que in aqua venti intus spiritus subleuantur
brealla quasi putala olia est enim & in coculis
bus. Laccabus & cucuma asono feruntur. cognomin
natur. hec ingreus & in latinis & in grecis nomi
na habent. sed futurum latini ag
tims. hec vocabulum mutasse motum. vnde & illi
enee sunt greco sermone vocantur. hanc enim olle
minores modum coquendi parant. vnde & illi
pito sonus vocata quoniam ardet. vnde & illi
Tripides appellate quod tribus pedibus consistunt
has greci tripodas vocant. Illa & illi

te vocare. ut mala promorum. sic & greca. Inbrium
quod ibi currat frumentum. Podabulum dictum. a
prouehendo sterora sine ignes coquendi panis gra.
Azophlatum archa est ubi colliguntur

viii. de vas 18. 2. e p o s i t o r n e

Azophlatum archa est ubi colliguntur mitem
ple eaqz ad indigentia mittuntur. compositum
autem de lingua persa & greca. Taza enim lingua
persarum. philacion greci custodia interpretatur.
Arca dicta quod arceat usum atqz prohibeat hinc
& arcium. hinc & arcium. idest secretum. vnde
& ceteri Arcant. Tibutum grecum nomen est.
quod nos arca dicimus. Loculus adqz ponendum
materia factum locum seu ad uestes vel pecunia cu
stodienda. vnde per diminutionem dicitur. Porcia
quasi modica. vnde & modicum zypochi sicut
solent uali dicere. Ozie probodie. Sarmia. sacus
asacp dictus. quod consutum efficiatur quif qua
si sagus Marsupium sacculum numerum. que
greci marsupia appellant. Quedam enim greci
nomina latinum paulo inflectuntur propter
romanum eloquium. Sic arcien auctum sunt
ab eo quod confute sunt. Inuolutum dictum quod
aliquid teneat in se inuolutum. fisculus & sacculus e
publicis. vnde & fiscelle & fiscine dicuntur hinc
habent ex actores & meo mittuntur. debitum pub
licum quod redditur regibus. Fiscum autem pri
me posuimus est. duratam fiscina diminutiuu
fiscella. Camistum fisis cannis contextum. vnde
& nuncupatum. Alii grecum adferunt. Custella. a
cutis ex canna uel ligno quibus contextum no
minat. Cossinus est vas ex ungulis aptum
mundare sterora & terra portare. Dequo dicit
psalmista. pro daniel. Manus eius in cossino ser
uerunt. Dicitur autem cossinus quasi canis. Cor
ues dicti qd canuans magis contextum. Spota l
quod absporta fieri solet l qd absportat aliquid.

viii. De vitiis ruziniy ariozum

Ab igne colendo & ligna antiqui appellave-
runt focum. fos enim grece latine ignis ē. Unde
& iuxta philosophos quodam cuncta procreantur
& reuera sine calore nihil nascitur adeo ut de
separationem dicat herili nūquid quam frigori
gigni. Harro autem focus ait dice' qd foueam
ignis. Nam ignis ipsa flamma est. quicquid ignē
fouit focus & vocatus seuara. siue quid aliud
in quo ignis fouetur. Lucerna alchemio dicta est
Unde & ore ruzi est ut p' h'is dispoſite pinguem
nebulam fouere lucerne. Si enim aluce dice-
retur nūa reūsus. Lucinus autem quasi luciniū
est. candelabrum lucerne. Candelabrum a candelis
dictum quasi candelabrum. quod candelabrum
ferat. Cerere p' dignationem atera nomen habet
ex qua formatur. Neque quidam. hic tibi noctur-
nos prestabo cerere ignis subducta luce altera
tibi luxum. Lacinaria pendētia lumina quasi
lucernaria id est mere pendencia. Funalia dicunt
qui mīta sunt. dicta a funibus quod ante vsum pa-
pi cēs ruzi circumdatos habere maiores. Unde
& funera dicuntur. Funalia grece colaces dicunt.
quod hoc scilicet hoc est morti. hos remam funes
& funalia nuncupant. non habent funalia candelab-
ria apud ueteres cēstanes stimulos habuerunt ab
uncos quibz funtuli cera vel huiuscemodi. Alimen-
ta lumine obliu figebant. Idem namq; stimoli pre-
dicta funalia dicebantur. Lampas flamma est in
uertice lucens. dicta quod lampadis modum esten-
dere videatur. Fax dicta quod focus faciat. Lūne
diminutivum facula. Lanterna inde vocatur
quod lucem interius habeat clausam. fit enim
exterio reduso intus lumine ut uenti ad ire
non possint adprehendo lumine facile ubiq; cir-
cumferatur. Lucubrum vocatum quod luceat
in vmbis est enim modicus ignis qui solet

extenui suppa ceratq; formari. P'vra est quod
in modum p'ie ex h'is construi solet ut ardeat
t'vra enim ignis dicitur. Sed p'vra est ipsa h'igor
congeries cum nondum ardeat. Fogus est cū
ardere coepit. Bustum enim iam exustum vo-
catur. Farum turris est maxima quam greci
accliam in cōmune exipius rei usu farum ap'el-
launt. eo quod flammatum mēcio longe uide-
at. iungantibus sicut supradixim' qualem
p'vra ruzi iuxta Alexandriam construxisse octo-
ginas cēlentes traditur. Vsus est eius nocturnus
namq; cursu ignis ostendere ad pronuntian-
da vada p'vra q' introitus ne deceptis tēderis nā
v'g'at' in scopulis mōdant. Nam a' p'vra
fallacius infidiosos accessus habet. h' mo-
ignit' matinas impetalius ad prelucendi m'vra
sternum fabricatur. farus dicunt. Nam fos hic fecit
rūsi dicunt. Vnde & lucifer grece fozfous appellatur.

De vitiis ruziniy ariozum

Lectus alectis erbe herbis vocatur. Stratus
sternens dictus quasi strivans. In his solis amig-
addormiendo occultabant. nondum laetere sternem-
tis ruzi. Stratus quod
est brevis & curva terra. Greco enim camibreu di-
cunt. Stratus est cubandi locus. Strabatum grecum
est. Strata est lectus qui m'vra h'vra
abactoli de id est deportando. Pulmar lectus dui-
tam est. inde & pulillus. Spinge sunt in quibus
sunt spingie effigies quas nos grisos diamus
lunicalia p'vra & humilis p'vra acariatane
adacta. inde nominati. Lectice siue plūta lecti.
De quo Lucius ruzis de vira sua. Prima inquit
contis cēst'vra impetozum ipse p'vra lec-
tis utebatur. Sponda autem exterior pars lecti.

quod
de ar
hanc
st ai
n ro
mru
exat
e mde
lem
octo
octurn
anda
ris na
dia
h me
mru
re hui
ellam
n s
is ab
amq
hamen
rem di
gram
elatur
s diu
publi
am mte
relame
lech
mqui
per ler
lech

puta opere. &

Spū sancto dicantur

inmodum maximum tandem semperualium dōs
mito. tanta lux usq. ad pulsam matutinalis officiū

et angelus quomodo ut spon. confite. natus. quare ad octidum nobis. p. iona & omni
sata. omnes spona uenit. tunc. ancilla confite. natus. p. quomodo. ipsa & se non

reparatur. Post h.
& cognouit. eum.

